Jean M. Twenge

i

Jean M. Twenge

Ben Nesli'nin Yazarı'ndan



i-Nesli

Bugünün "Süper Bağlantılı" Gençleri Neden Bu Kadar Duyarsız, Hoşgörülü ama Daha Mutsuz ve Erişkin Olmaya Hiç Hazır Değil?*

*ve Bu Bizim İçin Ne Anlama Geliyor?

kaknüs
psikoloji-sosyoloji

kaknüs

JEAN M. TWENGE

San Diego State Üniversitesinde psikoloji profesörü olan Jean M. Twenge, lisans ve yüksek lisans eğitimini Chicago Üniversitesinde, doktorasını ise Michigan Üniversitesinde tamamladı. Sosyal psikoloji alanındaki geniş çaplı araştırmaları *Time, the Atlantic, Newsweek, The New York Times, The Wall Street Journal, USA Today, U.S. News & World Report* ve *Washington Post*'ta yer aldı. *Today, Good Morning America, Fox & Friends, Dateline NBC* gibi sayısız radyo ve televizyon programına konuk oldu. 2013 yılında MCT Danışmanlık tarafından İstanbul'da düzenlenen "Enerjiyi Yaratanlar: Hareket, Dönüşüm, Güç" temalı İnsan Kaynakları Zirvesi'ne konuşmacı olarak katıldı. Twenge'nin, 120'nin üzerinde bilimsel yayını; yayınevimiz tarafından yayımlanan *Ben Nesli: Bugünün Gençleri Niçin Bu Kadar Özgüvenli ve İddialı Fakat Bir O Kadar da Depresif ve Kaygılı; Asrın Vebası: Narsisizm İlleti* ve *Gecikmiş Anne Adayı için Hamile Kalma Kılavuzu* adlı üç kitabı daha bulunmaktadır. Eşi ve üç çocuğuyla birlikte Kaliforniya, San Diego'da yaşamaktadır.

kaknüs yayınları: 845
psikoloji-sosyoloji: 70

isbn: 978-975-256-634-7
yayıncı sertifika no: 11216

1. basım; 2018 istanbul

özgün adı: i Gen
kitabın adı: i Nesli
yazarı: jean m. twenge
copyright©2017 by jean m. twenge, phd
türkçe yayın hakları©kaknüs yayınları, 2018
bu kitabın yayın hakları akçalı ajans aracılığıyla alınmıştır.

yayın yönetmeni: seda darcan çiftçi
teknik hazırlık: hilal yıldız
baskı-cilt: alemdar ofset

kaknüs yayınları
kızkulesi yayıncılık ve tanıtım hiz.
merkez: mimar sinan mah., selami ali efendi cad., no: 5, üsküdar, istanbul
tel: (0 216) 341 08 65 - 492 59 74/75 faks: 334 61 48
www.kaknus.com.tr e-posta: kitap@kaknus.com.tr
dağıtım: çatalçeşme sk., defne han, no: 27/3, cağaloğlu, istanbul
tel: (0 212) 520 49 27 faks: 520 49 28
www.kaknus.com.tr e-posta: satis@kaknus.com.tr

www.kaknus.com.tr /kaknusyayinevi

JEAN M. TWENGE

i-NESLİ

Türkçesi:
Okhan Gündüz

İçindekiler

Önsöz 7

Giriş
i-Nesli Kimdir, Nereden Biliyoruz? 21

1. Bölüm
Acelesi Yok: Yavaş Yavaş Büyümek 41

2. Bölüm
İnternet: Çevrimiçi Geçirilen Zaman Ha,
Bir De Diğer İletişim Araçları 81

3. Bölüm
Yan Yana Değil Sanal 107

4. Bölüm
Güvensiz: Yeni Akıl Sağlığı Bunalımı 135

5. Bölüm
Dinsiz: Dinsel (ve Tinsel) İnancı Kaybetmek 167

6. Bölüm
Yalıtılmış ama İç Güdümlü:
Daha Güvenli ve Daha Yalnız 195

7. Bölüm
Gelir Güvensizliği:
Alışveriş İçin Değil Para İçin Çalışmak 239

8. Bölüm
Tanımsız: Cinsellik, Evlilik ve Çocuk 265

9. Bölüm
Kapsayıcı: Yeni Çağda LGBT, Cinsiyet ve Irk Sorunları ... 295

10. Bölüm
Bağımsız: Siyaset 335

Sonuç
i-Nesli'ni Anlamak -ve Kurtarmak 369

Notlar 400

İndeks 421

Önsöz

i-Nesli (*İnternet Generation/iGen*) Jean Twenge'nin ülkemizde yayınlanan dördüncü kitabı. 2009 yılında "*Ben*" *Nesli* ve 2010'da *Asrın Vebası Narsisizm İlleti* kitapları ile yazar, özellikle gençlik sorunları üzerine hem faydalı hem de şaşırtıcı bilgiler sunmuştu. Şimdi de bu son kitabı ile internet vasıtasıyla üzerimize bir sel gibi akan enformasyon yağmurunun, yine özellikle ergen ve gençler üzerinde oluşturduğu etkileri araştırıyor.

Nesillerin karşılaştırması üzerine ABD'de şu sıralama yapılır: II. Dünya Savaşı sonrası, 1946'dan itibaren 1964'e kadar, "**Bebek Patlaması Nesli**" (*Baby Boomers*); 1960'ların sonu ve 1970'ler "**X Nesli**" (*Gen X*); 1970-1990 arası "**Ben Nesli**" (*Gen-Me veya Millenials*) ve 1995'ten günümüze kadar doğanlar da "**İnternet Nesli**" (*iGen*). İşte bu son kuşak, yani 1995'ten sonra doğanlar, daha önceki nesillerde hiç görülmemiş oranlarda bir değişiklik yaşıyor. Davranışları, boş zamanı değerlendirmeleri, din ve maneviyat yönelimleri, cinsellikleri, sosyal ve politik faaliyetlere katılımları, önceki nesillere göre tamamen faklı.

Daha da vahimi, Twenge'nin tabiri ile, bu çocuklar son senelerin en kötü psikolojik krizi ile karşı karşıyalar. 2011'den itibaren kaygı, depresyon ve intihar oranları patlamış durumda. Ve 2011-2012 ABD'de cep telefonunun yaygınlaşmaya başladığı tarih. Twenge, "Daha önceki araştırmalarımda buna benzer bir durum görmedim," diyor.

Kitapta sunulan istatistiksel veriler, ilk bakışta ABD toplumunu yansıtıyor görünse de hızlandırılmış küresel enformasyon akışı ile artık bütün dünyayı ilgilendiriyor, bir iki sene farkla herhangi bir yeni davranış hemen dünya genelinde benimseniyor. Yazar da *Ben Nesli* kitabında bu durumu şöyle ifade etmişti:

> Gelişmekte olan ülkelerin de sırası gelecek, McDonald's ve Coca Cola örneklerinde olduğu gibi, Amerikan bireyselciliği, dünyanın her köşesine yayılıyor. Son moda akımlar gelişen ülkeleri sarmaya devam ederse "Ben Nesli" yansımaları, çok yakında bütün dünyaya ulaşacak. Dünyadaki birçok ülkede çocuklar, Amerikan kültürüne maruz kaldıkları sürece, ailenin her şeyden önce geldiği fikrine isyan etmeye başlayacaklar.[1]

İlginç bir itiraf, Amerikalıların bu dürüstlüğünü takdir etmek lazım ama diğer yandan da bu satırlardan çok önemli bir hakikat ortaya çıkıyor; bütün dünyaya ritim veren, yani kaderimizi belirleyen baskın ve maalesef sapkın bir Amerikan kültürü var.[2] Bu kültürün etkisi, sinema ve televizyonun yaygın izlendiği dönemlerde nispeten kısıtlıyken, bilgisayar ve cep telefonlarının yayılması ile kontrol dışı bir hızlanma gösteriyor. Ekran başında geçirilen zaman (*screen time*) ne kadar uzunsa farkına varmadan sanki o kadar büyük bir bir istilaya uğruyo-

[1] J.M. Twenge, "*Ben*" *Nesli*, Kaknüs Yayınları, 2009.

[2] Bu önsözün yazarı 2007 yılında yayınladığı *Dokuz Yüz Katlı İnsan* kitabında, Amerika'dan bütün dünyaya yayılan bu etkiyi "Kaliforniya Sendromu" diye tanımlamış ve bazı önlemler önermişti.

ruz. Bize ait olmayan sözde değerler, davranış biçimleri, duygular içimize işliyor; şaka gibi gelse de "Matrix" içinde sanal bir hayat sürdürmeye başlıyoruz.[3, 4]

"Matrix" hayatı beraberinde büyük sakıncalar da getiriyor. Ekran zamanı günde 5 saat ve üstü olan ergenlerde intihar düşünceleri %48 oranlarındayken günde 1 saat ekran başında kalanlarda bu oran %28'e iniyor. Yani bütün cazibesine rağmen "Matrix" hayatı çok sıkıcı, boğucu, hatta ölüme davet edici bir yer.

Twenge kitabına "i Nesli Kimdir ve Nereden Biliyoruz?" adı altında bir girizgâh ile başladıktan sonra, kitabını oluşturan toplam 10 bölümde bu gençlerin özelliklerini tanımlıyor ve "Peki, bu çocukları nasıl anlar ve nasıl kurtarırız?" sorusuna cevap arayarak bitiriyor. "i Nesli Kimdir" anlamak için i Nesli'ni yukarıda sıraladığımız önceki nesillerle kıyaslamamız lazım. Bir önceki "Ben Nesli" (1970-1990 arası doğanlar) ile aradaki en önemli fark, öz değerlilik duygusu.[5]

2012 yılından itibaren 14-16-18 yaş grubundaki ergenlerde ani bir acziyet (çaresizlik) ve faydasızlık duygusu beliriyor.[6] Ve aşağıdaki satırlarda göreceğimiz gibi bu öz değersizlik duygusu depresyon, kronik kaygı gibi daha ağır patolojilerin (hastalıklar) sadece giriş kapısı.

[3] Aynı yazar 2014 yılında yayınladığı ikinci kitabı *Nefs Psikolojisi*'nde bu durumu "Matrix Sendromu" diye tanımlamıştı.

[4] *Matrix*, Hollywood yapımı bir film dizisinin adıdır. 1999 yılında ilk bölümü, 2003 yılında da ikinci ve üçüncü bölümleri yayınlanmıştır. Filmin konusu, insan ruh ve bedeninin birbirlerinden ayrılıp beden bir makinada canlı tutulurken ruhun bir bilgisayar programına yüklenmesidir. Filmin kahramanı Neo, Morfeus adlı bir bilgenin yardımıyla, tutsak insanları kurtarmaya, gerçekle buluşturmaya çalışır.

[5] 1950'lerde 14-16 yaşlar arasındaki ergenlerin %12'si, "ben önemli bir kişiyim" derken 1980'lerde bu oran %80'lere çıkıyor; 1968 ile 1990 arasında "ben değerliyim" duygusundaki artış oranları %86'ları buluyordu.

[6] "I feel like I can't do anything right/hiçbir şeyi tam yapamadığımı hissediyorum" ve "My life is not useful/ Hayatımın hiçbir faydası yok."

Dünyada ve ülkemizdeki durumu tespit edebilmemiz içinse ABD'de mevcut olan psikolojik değişimleri izleme sistemini yani "Nereden Biliyoruz?"u anlamamız lazım. Twenge'nin ilk temas ettiği, "Monitoring the Future/Bugünü İzleyerek Geleceği Tahmin etme," Michigan Üniversitesine bağlı bir sosyolojik parametreleri izleme kuruluşu.[7] Verilerin toplandığı ikinci kuruluş ise "Gençlik Riskli Davranışlar İzleme Sistemi."[8] Twenge ayrıca "Yüksek Eğitim Araştırma Enstitüsü"ne bağlı "Üniversite 1. Sınıf Öğrencileri İzleme" kuruluşu ve Chicago Üniversitesinin "Genel Toplumsal Eğilimleri İzleme" bölümünden de faydalandığını söylüyor.[9]

Kitapta göreceğimiz gibi yazarın çabaları sadece bu kuruluşlardan veri toplamakla sınırlı kalmıyor, telefon bağlantıları ve ev ziyaretleriyle yüzlerce ergenle doğrudan bağlantı kuruyor ve izlemlerini ilk ağızdan alıyor. Bizim bu izleme ve araştırma metotlarını bu kadar ayrıntılı açıklamamızın sebebi ise maalesef ülkemizde ne akademik çevreler ne de resmî devlet kuruluşları tarafından benzer, ciddi, geniş kapsamlı araştırmaların ve alan taramalarının yapılmamış olması. Eğer küresel çapta "Asrın Vebası" gibi bir salgın hastalıkla karşı karşıyaysak ilk hedefimizin bir "durum tespiti" olması, yani çalışmamızın bütün Türkiye'yi tarayan epidemiyolojik bir yaklaşımla başlaması lazım. Ve eğer muhtelif sebeplerden do-

[7] "Monitoring the Future (MTF)" projesi ABD'de, 1975 yılında Michigan Üniversitesinde başlayan ve özellikle gençlerdeki inanç, davranış, alışkanlık değişimlerini izleyen bir programdır. Her sene 14-18 yaş grubu asgari 50.000 öğrenci izlenir ve kayda alınır.

[8] "Youth Risk Behavior Surveillance System (YRBSS)", "Centers for Disease Control and Prevention/ Hastalıkları Kontrol ve Önleme Merkezleri"ne bağlı bir yan kuruluştur.

[9] "Higher Education Research Institute and American Freshman Survey" (University of California, Los Angeles); *General Social Survey* (GSS, University of Chicago).

layı senelerdir böyle bir çalışma yapamadıysak, niye işi ehline danışmayalım, yani Twenge'nin tecrübelerinden dolaylı veya dolaysız olarak istifade etmeyelim?[10]

Kitabın toplam 10 bölümünün özetini sunarsak, 1. Bölüm'de bu neslin mensuplarının geç olgunlaştıklarını ve ebeveynlerine daha uzun müddet bağımlı kaldıklarını anlıyoruz.

16-18 yaş grubunun göze çarpan belirgin özelliklerinden birisi, bu gençlerin birbirleriyle çok daha az buluşmaları. Bu sebeple evlilik dışı ergen doğurma oranlarında da fark edilir derecede azalma var.

Bu bölümde açıklanan ilginç özelliklerden birisi de araba kullanma ve ehliyet alma faaliyetlerindeki düşüş. Daha önceki nesillere göre daha az alkol tüketseler de uyuşturucu kullanımında orta derecede bir artış var.

Bu bölümde açıklanan bir başka beklenmedik bulguysa, merkezî sinir sistemi (beyin) ile alakalı. Muhakeme, karar alma ve uygulama işlevlerini kontrol eden beynin ön kısmının (frontal korteks) bu gençlerde yaşlarına göre yetersiz olduğu gözlemleniyor. Başka bir şekilde ifade edersek, bu yeni varoluş tarzı bir manada insanı aptallaştırıyor, kötürümleştiriyor.

2. Bölüm'de Twenge internet ve sosyal medyayla temas süresini ve tarzını inceliyor: Günde 2 saat 15 dakika cep telefonu üzerinden yazılı mesajlaşma, 2 saat internet, 1 saat 30 dakika elektronik oyunlar ve 30 dakika görüntülü konuşma, yani toplam 6 saat ekran zamanı (*screen time*) söz konusu. Özellikle kızlar sosyal medya üzerinden bir fark edilme, beğenilme ça-

[10] *Ben Nesli* ve *Asrın Vebası Narsisizm İlleti* kitablarının yayımlandığı 2009 yılından bu yana, hem bu kitaplara yazdığımız önsözlerde hem de bazı bakanlıklarla kurduğumuz temaslarda bu vahim mevzua temas ettik ve acilen istatistik çalışmaları, alan taramaları yapılmasını tavsiye ettik ama maalesef hiçbir netice alamadık. İnşallah bu sefer duyulur ümidindeyiz.

bası içindeler; erkeklerse daha ziyade oyunlarla vakit geçiriyorlar. Bu durumda beklenildiği gibi kitap ve dergi okumalarında belirgin bir düşüş var.

3. Bölüm, bu gençler için artık yüz yüze, gönül gönüle görüşmenin geçerli olmadığını gösteriyor, acayip bir "sanal sözde muhabbet" yaşanıyor. Acayip çünkü ekran üzerinden ne kadar çok görüşürlerse o kadar mutsuz oluyorlar. Mutluluğun sırrıysa cep telefonunu bırakmak, bilgisayarı kapatmak ve ibadet, spor, sosyal ilişkiler, ev veya bahçe işleriyle meşgul olmak. Twenge bu bölümde hatta adını vererek Facebook'un insanların mutsuzluğunu, yalnızlığını ve depresyonunu artırdığına işaret ediyor. 1 hafta olsun Facebook perhizi yapmak, anlamlı bir düzelme getiriyor. Bu duruma özellikle 14 yaş civarındaki ergenler çok duyarlı ve %56 oranlarında daha fazla mutsuzluk belirtisi gösteriyorlar. Bu mutsuzluğu ciddiye almamız lazım çünkü intihar risk faktörleri 1 saat ekran zamanından sonra artmaya başlıyor ve 4 saati geçince çok ani bir tırmanış gösteriyor. Her şeye rağmen güzel haber ise sanallığın kişiyi mutsuz kılmasına ve intihara kadar varan öz saldırganlığa rağmen, çevreye olan saldırganlığın, kavga ve cinayet oranlarının azalması. Ama burada da ileride göreceğimiz gibi bazı soru işaretleri var.

4. Bölüm ise bizi esas meseleye götürüyor. Ekran zamanı şüphe götürmeyen bir kesinlikle, önceki nesillerle kıyaslanmayacak şekilde insanları hasta ediyor. 2007 yılından itibaren kendini yalnız hissetme oranlarında bir artış başlıyor ve 2011'den itibaren istatistikler ani bir yükseliş gösteriyor, sanki insancıklar bir hücreye kapatılmış gibi kendilerini terk edilmiş hissediyorlar. Sanki (telefon üzerinden) hücreden hücreye fısıldaşma arttıkça rahatlama yerine tam tersi oluyor ve maalesef bu yalnızlık duygusu birikim yapınca kaygı ve depresyona dönüşüyor.

2012 yılından itibaren bir depresyon patlaması yaşanıyor ve özellikle kızlarda inanılması zor oranlarda bir kötüleşme

var. Twenge "bu süreç artık 'dalga' değil, olsa olsa 'tsunami'dir" diyor. *Ben Nesli*'nde zaten yüksek olan kaygı oranları da depresyona paralel bir şekilde artıyor.[11]

Bu bölümün bir diğer önemli bilgisiyse uyku süresi azalması, yine o meşum 2012 tarihinde itibaren (cep telefonlarının yaygınlaşması) günde 9 saat uyuması gereken ergenlerin uyku sürelerinin ani bir azalma göstermesi ve 7 saate düşmesi. Birçok ebeveynin artık bildiği gibi, çocuklarımızın odasında hiç sönmeyen mavi renkli bir "Matrix Mehtabı" var. Günde 3 saat veya üstünde ekran zamanı yaşandığında %28 oranında daha fazla uyku rahatsızlıkları müşahede ediliyor. Ve tabiî ki kronik uykusuzluk; psikosomatik hastalıklar, depresyon ve intihar riskini artıran bir durum.

5. Bölüm'de Twenge gençlerin din ve maneviyat eğilimlerini araştırıyor ve beklendiği gibi bu alanda da bir düşüş izleniyor. 2000 yılından itibaren Tanrı inancı da sürekli azalıyor. Ama sadece din değil, genel manada maneviyat arayışlarında da bir ilgisizlik var.

6. Bölüm bu hassas, kırılgan, kaygılı gençlerin "güvenli alan" (*safe space*) arayışlarına temas ediyor. Özellikle duygusal kırılganlık yaşamak istemedikleri için daha az münakaşa, kavga ediyorlar ve polisiye olaylara karışmıyorlar.

Bir diğer özellikleriyse gerçek durumlarıyla yüzleşmeye hiç hazır olmamaları; eleştiri kabul etmiyorlar, hatta eleştiri geldiğinde paniğe kapılıyorlar. Zaten kaygılı olan ebeveynler tarafından yetiştirildikleri için olumlu manada risk almayı da kabullenemiyorlar. Merhamet yaşasalar bile, pasiflikleri sebebiyle yardım faaliyetlerinde uygulamaya geçemiyorlar.

Bu bölümün bizi en şaşırtan özelliğiyse, 2008 yılına kadar artış gösteren narsisizmin (enaniyet/bencillik/öz severlik) bu

[11] J. Twenge *Ben Nesli* kitabında 1950 ila 1990 yılları arasında lise öğrencilerinde %85 oranında kaygı artışı müşahede etmişti.

tarihten sonra beklenenin aksine düşüşe geçmesi.[12] Bu durumda akla şöyle bir soru geliyor, "Bu çocuklar o kadar mı tükendiler de, artık kendilerini sevmeye bile enerjileri yok?" Eğer böyleyse durum daha da vahim demektir çünkü bütün menfi yönlerine rağmen narsisizm onları hayatta tutuyorsa artık hangi dayanakları var?

7. Bölüm bu neslin pek çalışmak istemediği gerçeğini ve çalışmak yerine sanal aktiviteleri (bilgisayar oyunları vs.) tercih ettiğini gösteriyor. Genç erkek ergenlerin %25'i günde 3 saat civarında video oyunları oynarken, %10 oranında, bu zaman günde asgari 6 saati buluyor. Hele yakında 3 boyutlu video sistemi ve artırılmış gerçeklik (*augmented reality*) sistemlerinin devreye gireceğini düşünürsek artık hiç şüphe kalmıyor; evet, Matrix'e hoş geldik!

Aynı bölümde Twenge tüketim alışkanlıklarını inceliyor ve bu gençlerin alışveriş merkezlerine daha az gitseler de, yine de tüketmeyi sevdiklerini anlıyoruz ama alışveriş tarzı daha ziyade internet üzerinden.

Yazar bu konuya pek temas etmese de "ortoreksia," yani sağlıklı beslenme takıntısı artacak gibi görünüyor ve tabiî ki bu takıntı, mikrobiyofobi (aşırı mikrop kapma korkusu) gibi genel kaygı artışının ikincil bir belirtisi. Kaygı artışı tüketim alışkanlıklarını değiştiriyor ve önceki nesillerde görmediğimiz acayip âdetler meydana çıkıyor (anti mikrobiyel perdeler, sabunlar, halılar, bebek eşyaları ve benzeri).

8. Bölüm cinsellik, evlilik ve çocuk sahibi olmayı inceliyor, özet olarak diyebiliriz ki, ahlaki sebeplerle değil ama yine güvenlik arayışından dolayı bu nesil evlilik öncesi cinsel temasa daha az yatkın. Dolayısıyla cinsel yolla bulaşan hastalıklarda

[12] J. Twenge, Türkiye'de yayımlanan ikinci kitabı *Asrın Vebası: Narsisizm İlleti*'nde bu artışı açıklamış ve devam edebileceğine işaret etmişti. Ama durum tersini gösteriyor.

belirgin bir düşüş var. Peki, cinsel enerji nasıl çıkıyor dersek yine aynı adrese ulaşıyoruz; sanal cinsellik ve pornografi. Evlenme yaşı ise daha önceki nesillerde olduğu gibi gittikçe yükseliyor, ilk evlenme yaşı 1960'larda 20'yken şimdi 27-30 yaşlarına ulaşmış durumda. Doğan çocukların %36'sı ise bekâr annelerden (önceki nesilde bu oran %25).

9. Bölüm bu neslin eşcinsellik ve ırk ayrımı meselelerine bakışına temas ediyor. Yıllar boyu yapılan propaganda neticesinde ABD'de bu nesil eşcinseller arası evliliği, eşcinsellerin öğretmenliğini vs. artık büyük oranlarda kabul ediyor. 1990'larda erkekler arası cinsellik miktarı %4'lerdeyken 2016'da %14'ün üstüne çıkmış durumda. Kadınlar arası ilişki ise 1990'lara göre 3 misli artmış. Bazıları ise biseksüelliği (hem aynı hem de karşı cins ilişkisi) tercih ediyor, burada da oranlar %3'ten, %11'e yükselmiş.

10. Bölüm bu neslin politika üzerine daha tarafsız baktığını, daha az parti özdeşleşmesi yaşadığını; esrar, marihuana gibi uyuşturucuların yasallaşmasını, çocuk aldırmanın serbest kalmasını istediğini açıklıyor. Ayrıca ölüm cezasına karşıtlık artarken, ateşli silahlar kontrolü de gündemde.

Twenge kitabının son bölümünde bir yandan "İnternet Nesli" (iGen) diye tanımladığı bu neslin davranışını anlamaya çalışırken bir yanda da bunların nasıl kurtulacağına dair bazı öneriler sunuyor. Fakat kanaatimize göre bu öneriler bilinenin ötesinde pek fazla bir şey getirmiyor, üzerlerine düşünüp daha fazla çalışmak lazım.[13]

Evet, bu gençler daha az alkol tüketiyor, daha az gayrimeşru cinsellik yaşıyor, daha az saldırganlık gösteriyor; daha fazla ebeveynleriyle beraber olsalar bile, inanılması zor mik-

[13] Bu konuda küçük ama faydalı bir kaynak Catherine Price'in *How to Break up with your Phone* adlı kitabı olabilir. Yakında Türkçesi çıkacak.

tarlarda depresyon, kaygı yaşıyorlar ve son derece yalnızlar. Bir gence telefonunu niye bırakmıyorsun sorusu sorulduğunda, cevap belli: Hayat biter!

Evet, şimdi biz Türkiye'mizde ne yapabiliriz üzerine tefekkür edelim. Öncelikle bu davranış özelliğinin küresel boyutlarda yaygın bir salgın hastalık olduğunu anlamamız lazım. İnsanların zihinlerinde daha fazla etki uyandırsın diye, bu salgına "Matrix Sendromu" gibi bir ad takabilir, belki böylece daha fazla gence ulaşabiliriz.[14] Fakat meselenin genellikle gözden kaçan esas önemli yönü, bu hastalığın sadece gençlerle kısıtlı kalmadan, her yaş grubuna yayılım göstermesi; yediden yetmişe hepimiz, usul usul Matrix ashabı oluyoruz.

Ne zekâmız, ne aklımız, ne hayat tecrübelerimiz ne de imanımız bu gidişatı göremiyor, *Fareli Köyün Kavalcısı* masalında olduğu gibi, hepimiz "çalgıcı"nın peşinden koşan çocuklar gibi boğulacağımız dereye doğru gidiyoruz. Bu davranışı anlamak için evvela zihnimizdeki haz alma sistemini kısaca açıklayalım. Bazı düşünce, duygu ve davranışlardan hoşlanma, haz alma demek, beyin merkezindeki belirli merkezlerin "dopamin" ve benzeri hormonları (aslında nörotransmitterleri) salgılaması demektir. İnternet üzerinden bize ulaşan verilerin bu kadar çekiciliği varsa, beynimiz daha fazla "dopamin" salgılıyor manasına gelir. Fakat insan yapısı gereği, sadece faydalı alışkanlıklar değil, sigara, esrar, alkol gibi zararlı olanlar da aklı mantığı yenerek haz ve keyif verirler. İnternet üzerinden ardı ardına gelen veri ve enformasyon akışı da merakımız tatmin olduğu için bizlere "dopamin duşu" yaşatır, bu sebeple bağımlı oluruz.

İlginçtir insanın bu zaafını bilen Anderson Cooper ve Ramsay Brown adlı nörobilimciler "Dopamine Labs" adlı bir

[14] Sendrom, birbirleriyle ilişkisiz gibi görünen değişik semptomları (belirtileri) olan, geniş yayılımlı hastalık demektir.

şirket kurup dopamin salgılanmasını azami seviyeye çıkartacak bilgisayar programları yazıp Facebook ve App Store'a pazarlarlar. Amaç insan beynini tuzağa düşürüp (*brain-hacking*), yani aşırı ilgi çekip mümkün olduğunca fazla para kazanmaktır.[15] Bakın şimdi Fareli Köyün Kavalcısı'nın niye peşine takıldığımızı anlamaya başlıyoruz. Hepimiz "nûr-amin"i terkedip "dopamin-man" (eroin-man gibi) olma yolundayız.

Matrix'e girmenin nörobiyolojik sebebini anladık ama bu sefer şöyle bir soru çıkar karşımıza; "Orada olduğumuzun niye farkında değiliz?" Cevabı yine *Matrix* filminin ilk bölümünde buluruz. Orfeus (insanları Matrix programından kurtarmak isteyen bilge kişi) Neo'yu (esas mücadeleyi veren, özel yetenekli kahraman) Matrix'e sokar ve sanal sokaklarda gezmeye başlarlar. Neo (Keanu Reeves) Orfeus'a, "Ama bunları uyaramaz mıyız, Matrix içinde hapis olduklarını anlatamaz mıyız?" diye sorar. Orfeus gülümser, "Sadece pek azı anlayabilir," der.

Anlayamayız çünkü burada insanın en ilginç zaaflarından birisi devreye girer, kendi kendini kandırma veya inkâr (*İng.* denial) direnci. Bakın artık akıl, tecrübe, ilim, her şey biter. Sigara bağımlısı bir tıp doktoru, hatta göğüs hastalıkları dalında öğretim görevlisi bir profesörü düşünün; içtiği sigara paketinin üstünde "sigara öldürür" yazmasına rağmen, fosur fosur içmeye devam eder. İşte bu inkâr durumu Matrix Sendromu'nda çok daha güçlü görünüyor ve işimizi zorlaştırıyor.

Diyelim ki duruma hassasiyet gösteren resmî bir kuruluşa sunum yapmaya gittik, bakanla, müsteşarlarla beraberiz; sunum esnasında büyük bir ihtimalle mesajlaşmaya devam edecekler.[16] Ve daha da vahimi, kişide ekran zamanı ne kadar yoğunsa, o derecede dopamin bağımlısı olduğu için, inkâr

[15] Catherine Price, *How to Break up with your Phone,* s. 26, Trapeze, 2018.

[16] Cumhurbaşkanı konuşurken bile telefona bakmak bu durumu açıklar.

daha da güçlü olacak, hemen ya konuyu değiştirecek ya küçümseyecek ya da karşı fikirler üretecek.[17]

Evet, hiç şüphe yok insanlık tarihinin en tehlikeli, en sinsice, küresel çapta yayılma gösteren salgın hastalığı ile karşı karşıyayız ve vakit kaybetmeden mücadele vermemiz lazım. Bazı yavaş ilerleyen hastalıkların hastalık olduğu bilinci ancak belirli bir süre sonra, birikim yaptıklarında meydana çıkar. Bunun en anlaşılır örneklerinden biri sigara bağımlılığıdır. 50 sene öncesine kadar tehlikesi pek anlaşılmayan bu bağımlılık, farklı organlara verdiği zarar bilimsel olarak kanıtlandıkça "dost"tan "düşman"a dönüşmüş ve ABD örneğinde olduğu gibi tüketimi, etkin bir şekilde azalmıştır. Matrix Sendromu'nda da ne kadar çabuk teşhis koyup çareler üretmeye başlarsak zararı o kadar azaltmış oluruz. Twenge'nin işaret ettiği gibi "milat" 2012'ler ise aradan 6 sene geçmiş demektir, yani işin daha başlangıcındayız. Eğer Twenge'nin sunduğu istatistikleri ciddiye alırsak, tedbir alınmadığı takdirde millî ekonomilerin uğrayacağı zarar, bütün tahminlerin ötesinde görünüyor.

Depresyon, kaygı gibi ilk belirtilerin kısa zamanda psikosomatik (bedene yansıyan) neticeleri olacak ve şimdilik en duyarlı kesim olan genç ergenlerin tedavi masrafları devasa boyutlara ulaşacak. Ve bu gençler yetişkinliğe adım attıklarında, duyarlılık oranlarında fark gösterseler bile artık "yarım insan" olacaklar. Bütün bir milletin kaderi tehlikeye girecek. Peki, acilen hangi tedbirleri alabiliriz, aşağıda bir sıralama yapıyoruz:

* Bu durumun küresel boyutlarda bir hastalık/sendrom olduğunun bilinci ve tanımının yapılması.

[17] Tabiî ki Internetin bilimsel araştırmalar üzerinde çok faydalı tesiri var ama burada yapmamız gereken ayrım, "faydalı ekran zamanı"yla (*effective usefull screen time*) ve "fuzuli ekran zamanı"nı (*non effective harmfull screen time*) ayırt edebilmek.

* Ülke çapında, ergenlerden başlayarak, depresyon, kaygı, öfke, narsisizm, bağımlılık gibi belirtilerin, alan taramaları vasıtasıyla ölçülmesi. Sosyometrik davranış eğilimlerinin belirlenmesi ve elde edilen verilerin bir veri bankasında toplanarak meta analizlerinin yapılması.
* ABD örneğinde olduğu gibi sadece bugünün analizi değil, geleceğe yönelik tahminlerin yapıldığı "Monitoring the Future" benzeri bir kuruluşun devreye sokulması. Burada en azından program yerine oturana kadar dış danışmanlık desteği alınmasını elzem görüyoruz.
* Bütün eğitim sisteminin yeniden yapılanması ve "Matrix" ile bağlantının asgari seviyeye indirilmesi. Mesela, okullara yayın bozucu (*jammer*) konulması, en duyarlı kesimdeki ergenlerin yatılı okullarda korunma altına alınması gibi.
* "Kişisel ekran zamanı"nı belirleyecek test ve tekniklerin geliştirilmesi. Göz temasını okuyarak cep telefonu, bilgisayar ve televizyon izleme zamanlarının ve içeriğinin beraberce analiz edilmesi (Interconnected Screen Time Measurement System). Belirli bir süre aşıldığında kişinin kendi kullandığı sistem tarafından uyarılması.[18]
* Farklı bilim dallarından uzmanların katılımı ile her sene bir durum tespiti ve önlemler şurasının gerçekleştirilmesi. Katılımcılardan kendi rızaları ile kendi "ekran zamanları"nı bilmelerinin istenmesi. Çünkü yukarıda izah ettiğimiz gibi Matrix'de o kadar zaman geçiriyorsak çözüm üretmek yerine problemi yadsıyan, küçümseyen bahaneler üretiriz.

[18] Burada bir yanlış anlamaya mahal vermeyelim, devlet kontrolünden söz etmiyoruz, kişinin kendi isteği ve iradesi ile yaptığı denetimi öneriyoruz.

* Bütün medya iletişim araçlarını en yüksek düzeyde kullanarak Matrix hapishanesinde var olma şuurunun uyandırılması. Gazete ve internet ilanları, duvar panoları, filim ve tiyatro senaryoları vasıtasıyla, Belediye, STK organları yardımıyla halkın bilgilendirilmesi. Özellikle gençlerde Matrix'ten kurtulup, "Neo" olma hâlinin özendirilmesi. Yani "ben kurtuldum, siz de kurtulabilirsiniz" mesajının yaygınlaştırılması.
* Matrix Sendromu'nun "Nefs ve Maneviyat Psikolojisi" açısından yorumu ve zararlarının açıklanması. Sanal temasın tıpkı alkol gibi, insanın aklını ve daha da önemlisi kalbini örttüğü gerçeğinin anlaşılması.
* İnsanları Matrix'e sokmanın aslında sosyopolitik bir proje olduğu varsayımından hareketle, bir "Matrix Araştırma Enstitüsü" kurulması ve karşı tedbirler üzerine ciddi çabalar gösterilmesi (mesela millî arama motoru, filtre sistemleri gibi).

Aslında bütün bu süreç pek tesadüfi görünmüyor. Matrix'in bir sahibi veya "Büyük Mimar"ı var ve Matrix'te eğleniyorum zannederken hepimiz aslında düşüncelerimiz, duygularımız, alışkanlıklarımız açısından taramadan geçiriliyor, analiz ediliyoruz. Büyük bir ihtimalle bütün bu bilgiler bir yerde toplanıyor ve dünya hâkimiyeti üzerine projeler üretiliyor.

Gördüğümüz gibi J. Twenge bu değerli araştırması ile bizlere sadece bir buzdağının ucunu gösteriyor, şimdi ise esas çalışma başlamalı. İnsanlık bir hayatta kalma mücadelesi verecek gibi görünüyor, inşallah işin ciddiyetini erken idrak edersek başarılı olacağız.

Psikiyatr Dr. Mustafa Merter
Haziran, 2018

GİRİŞ
i-Nesli Kimdir, Nereden Biliyoruz?

Bir yaz günü öğleden sonra 13 yaşındaki Athena'yla konuştuğumda sesi yeni uyanmış gibi geliyordu. En sevdiği şarkılar ve TV programları hakkında biraz laflադıktan sonra arkadaşlarıyla nasıl zaman geçirmekten hoşlandığını sordum. "Alışveriş merkezine gidiyoruz," dedi. 1980'lerdeki ortaokul yıllarımda annemle babam yanımda olmadan arkadaşlarımla zaman geçirebildiğim birkaç saatin ne kadar zevkli olduğunu anımsayıp "Annen baban mı bırakıyor seni oraya?" diye sordum. "Hayır, birlikte gidiyoruz," dedi. "Annemle ve erkek kardeşlerimle birlikte gidiyoruz, onların biraz arkasında dolaşıyoruz. Yalnız, anneme nereye gittiğimizi söylemem gerekiyor. Bir de saat başı ya da yarım saatte bir haber vermem gerekiyor."

Günümüz gençlerinin toplumsal yaşamlarındaki tek farklılık alışveriş merkezine anneleriyle birlikte gitmek değil. Athena ve Teksas, Houston'daki ortaokul arkadaşları yüz yüze görüşmekten çok, telefonları aracılığıyla iletişim kuruyor. En sevdikleri araç da kısa bir süre sonra kaybolan fotoğraflar gönderebilmelerini sağlayan Snapchat adlı bir akıllı telefon

uygulaması. Snapchat'in insan yüzlerine çizgi film tarzı köpek burnu ve kulakları ekleyen "köpek filtresi"ni de çok seviyorlar. "Harika bir şey -gördüğüm en tatlı filtre," diyor. Birbirleriyle kaç gün boyunca arka arkaya Snapchat yaptıklarını gösteren Snap Akımı'nı mutlaka takip ediyorlar. Bazen de arkadaşlarını aptal gibi gösteren fotoğrafları saklayabilmek için ekran görüntüsünü alıyorlar -"şantaj için birebir."

Athena yazın büyük bir bölümünü odasında telefonuyla baş başa geçirdiğini söylüyor. "Ailemle zaman geçirmektense odamda telefonumla Netflix izliyorum. Yazın zamanımın çoğunu böyle geçirdim, gerçek insanlardan çok telefonumla. Benim kuşağım böyle," diyor. "iPad'lerin, iPhone'ların olmadığı bir hayat yaşama şansımız olmadı bizim. Telefonlarımızı gerçek insanlardan daha çok seviyoruz galiba."

1995 ve sonrasında doğan, cep telefonlarıyla büyüyen, daha liseye başlamadan Instagram hesabı olan ve internet öncesini hatırlamayan i-Nesli böyle ortaya çıktı.

iPhone 2007 yılında ilk ortaya çıktığında i-Nesli'nin en yaşlı üyeleri ergenlik çağının başlarındaydı, 2010 yılında iPhone ortaya çıktığında ise liseye başlamışlardı. Bu aygıtların başındaki i harfi, 1995 yılında piyasaya sunulan *internet*in kısaltması. Bu kuşağa verilebilecek en uygun adlardan biri iPhone olabilir: 2015 sonbaharında yapılan bir pazar araştırması ABD'de yaşayan ergenlik çağındaki her üç gençten ikisinin iPhone sahibi olduğunu gösteriyor ve bu da bir ürünün ulaşabileceği en yüksek pazar doygunluğu. *American Girls* dergisinin sosyal medya sayısına konuşan 17 yaşındaki bir kız "Herkesin iPhone'u olmak zorunda," diyor. "Apple ergenlik çağındakileri tekeline aldı gibi."

Akıllı telefonun ergenlik çağındakileri bütünüyle egemenliği altına alması, i-Nesli'nin yaşamında, toplumsal etkileşimden akıl sağlığına her alanda dalga dalga yayılan etkiler yarattı. İnterneti sürekli kullanabilen, her an elinin altında tutan ilk kuşak bu. Akıllı telefonları Samsung, tabletleri Kindle olsa

da bu gençlerin hepsi i-Nesli'nden. (Evet, düşük gelirliler bile; dar gelirli ailelerden gelenler de kaynakları daha fazla olanlar kadar zaman geçiriyor internette –bu da akıllı telefonların bir etkisi.) Ortalama bir ergen, cep telefonunu günde en az seksen kez kontrol ediyor.

Yine de bu kuşağı şekillendiren tek etken teknoloji değil. i-Nesli'ndeki *i*, bu kuşağın kanıksadığı bireyciliği de (*individualism*) temsil ediyor. Sağlam eşitlik duygusunun yanı sıra geleneksel toplumsal kuralların reddedilmesinin temelinde olan geniş kapsamlı bir eğilim bu. Parasal açıdan başarılı olmak, "yoksul" değil "varsıl" olmak için doğru şeyleri yapma konusunda endişelenen i-Nesli'nde derin bir güvensizlik yaratan gelir eşitsizliğini de (*income inequality*) anlatıyor.

Bu ve diğer birçok etken; zamanını değerlendirme şekli, davranış, din, cinsellik ve siyasetle ilgili tutumlar bakımından i-Nesli'ni önceki kuşakların hepsinden ayırıyor. Sosyalleşme biçimleri bütünüyle yeni, bir zamanlar kutsal olan toplumsal tabuları reddediyorlar ve hayatlarından ve kariyerlerinden farklı şeyler bekliyorlar. Güvenlik konusunda takıntılılar ve ekonomik geleceklerinden korkuyorlar; cinsiyet, ırk ya da cinsel yönelimden kaynaklanan eşitsizliklere asla tahammül etmiyorlar. Onlarca yıldır görülen en büyük akıl sağlığı krizinin ön cephesinde onlar var, ergenlik çağındaki depresyon ve intihar oranları 2011 yılından bu yana büyük bir hızla yükseliyor. Genel kanı çocukların önceki kuşaklardan daha hızlı büyüdüğü yönünde olsa da i-Nesli aslında daha yavaş büyüyor: 18 yaşındakiler, eskiye göre, 15 yaşındaymış gibi, 13 yaşındakiler 10 yaşındaymış gibi davranıyor. Ergenlik çağındakiler hiç olmadığı kadar güvende ama akıl sağlığı açısından daha kırılganlar.

1960'lardan bu yana yapılan ve 11 milyon Amerikalıyı kapsayan ulusal düzeyde temsil gücü olan dört geniş kamuoyu yoklamasına bakarak, i-Nesli'ni ve nihai olarak hepimi-

zi şekillendiren 10 önemli eğilim olduğu sonucuna vardım: *Acelesi Yok: Yavaş Yavaş Büyümek* (çocukluğun ergenlik dönemine taşması), *internet* (telefonlarıyla gerçekte harcadıkları zaman ve bunun yerini aldığı şeyler), *Yan Yana Değil* (yüz yüze sosyal etkileşimin azalması), *Güvensiz* (akıl sağlığı sorunlarındaki keskin artış), *Dinsiz* (dindeki gerileme), *Yalıtılmış* ama *iç güdümlü* değil (güvenliğe verilen önem ve katılımcı yurttaşlıktaki düşüş), *Gelir güvensizliği* (çalışmaya yönelik yeni tutumlar), *Tanımsız* (cinsellik, ilişkiler ve çocuk sahibi olma konularında yeni tutumlar), *Kapsayıcı* (onaylama, eşitlik ve ifade özgürlüğü tartışmaları) ve *Bağımsız* (siyasi görüşleri). Önümüzdeki yıllarda kültürümüzü şekillendirecek eğilimleri görmek için en iyisi i-Nesli'ne bakmak çünkü bu kuşağın üyeleri, yaşları küçük olsa da görüşlerini dile getirecek ve deneyimlerini anlatacak kadar büyüdü.

22 yaşındayken Michigan Üniversitesinde kişilik psikolojisi üzerine doktora yaptığım yıllardan bu yana, neredeyse 25 yıldır kuşak farklılıklarını araştırıyorum. O zamanlar kendi kuşağım olan X Nesli'yle Bebek Patlaması Nesli arasındaki farklılıklarla ilgileniyordum (cinsiyet eşitliğinin ve kaygının artması bu farklılıklar arasındaydı). Zamanla, 1980'lerde ve 1990'ların başlarında doğan Y Nesli'ni davranışlar, tutumlar ve kişilik özellikleri bakımından diğerlerinden ayıran çok çeşitli kuşak farklılıkları olduğunu gördüm. Bu araştırmalar 2006 yılında yayımlanan, 2014 yılında güncellenen ve Y Nesli'yle önceki kuşaklar arasındaki farklılıkları ele alan *Ben Nesli* kitabını ortaya çıkardı. X ve Y neslini tanımlayan kuşak farklılıklarının çoğu zamanla ortaya çıkmış, anca on ya da yirmi yıllık sürekli değişimin sonucunda doruğa ulaşmıştı. Yavaşça yükselerek doruğa ulaşan tepelere benzeyen eğilimleri gösteren çizgi grafiklere alışmıştım artık, kültürel değişim az sayıda gencin önayak olduğu, sonradan artan ölçülü bir başlangıcın ardından kendini gösteriyordu.

Buna karşılık, 2012 gibi, ergenlik dönemindeki davranışlar ve duygu durumlarında büyük ve ani değişiklikler görmeye başladım. Çizgi grafikler birdenbire sarp dağları andırmaya başlamıştı –ani düşüşler on yılların birikimini birkaç yıl içerisinde silip götürüyordu; aşamalı iniş çıkışlar ya da boşluklarla geçen yılların ardından dik uçurumlar, eğilimleri tüm zamanların en yüksek değerlerine taşıyordu. Bazıları 1930'lara dek uzanan kuşak verilerini çözümlerken böyle bir şeyle hiç karşılaşmamıştım.

Bunlar bir iki yıl sonra kaybolacak rastgele değişiklikler olabilir, diye düşündüm ilk başlarda ama öyle olmadı. Bu eğilimler devam eden, çoğu zaman da benzeri görülmemiş eğilimler yaratarak varlıklarını korudu. Verileri derinlemesine incelerken bir örüntü kendini gösterdi; büyük değişikliklerin birçoğu 2011 ya da 2012 yıllarında başlamıştı.

Resmen 2007-2009 yıllarını kapsayan Büyük Durgunluk'tan etkilenmek için çok geç bir dönemdi bu. O zaman anladım: 2011-12, Amerikalıların çoğunun internete erişimi olan cep telefonlarını, yani akıllı telefonları kullanmaya başladığı yıldı. Bu ani değişimin ürünü de i-Nesli.

Kuşaklar arasındaki bu tip geniş çaplı değişiklikler önemli sonuçlar doğurur. Hemen bir önceki Y Nesli'nden bile farklı davranan ve düşünen bir kuşak genç, yetişkinliğe adım atıyor. Onları gözeten arkadaşların ve aile üyelerinin, yeni çalışanlar arayan iş yerlerinin, öğrencilere eğitim veren ve yol gösteren üniversitelerin, ürünlerini satmak isteyen pazarlamacıların, herkesin bu kuşağı anlaması gerekiyor. Yaşlılara ve biraz daha büyük yaşlardaki akranlarına dünyaya nasıl baktıklarını ve onları farklı kılanın ne olduğunu anlatabilmesi için i-Nesli'nin de kendini anlaması gerekiyor.

Kuşak farklılıkları her zamankinden daha büyük ve daha geniş bir alanı etkiliyor. Y Nesli'nin önceki kuşaklardan en büyük farkı dünyaya farklı bakmaları, kendilerine daha fazla, toplumsal kurallara daha az önem vermeleriydi (bu yüzden

Ben Nesli olarak anılıyordu). Buna karşılık, akıllı telefonların yaygınlaşmasıyla birlikte, i-Nesli'ni diğerlerinden ayıran en önemli fark, zaman geçirme biçimi oldu. Gündelik yaşam deneyimleri önceki kuşaklardan baştan aşağı farklı. Y Nesli'yle karşılaştırıldığında, belirli açılardan daha kökten bir değişim oldu bu; i-Nesli'nin gelişini duyuran eğilimlerin bu denli ani ve büyük olması bundan da kaynaklanıyor olabilir.

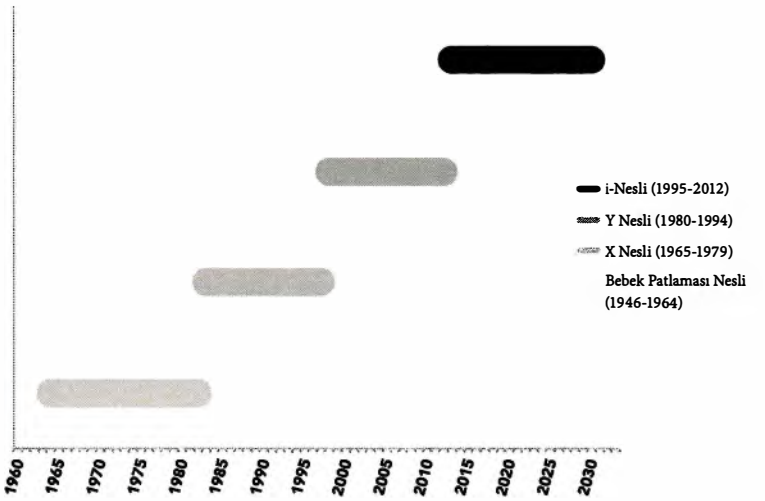
Doğum Yılı Kesitleri

Teknolojinin nefes kesen hızı, 1980'lerde doğanlarla hayata 1990'larda başlayanlar arasında şaşırtıcı büyüklükte bir ayrım yarattı. "Dijital dünyanın yerlisi olduğum söylenemez," diyor 1983 doğumlu Juliet Lapidos *New York Times*'da. "İnternet doğal bir olgu değildi. Ne olduğunu, nasıl kullanıldığını öğrenmem gerekiyordu. İlk cep telefonum da 19 yaşındayken oldu." Lapidos 2002 yılında 19 yaşındaydı, yani mesajlaşmak için kapaklı cep telefonlarında aynı tuşu birkaç kez tıklamak, internete girmek için masa başında, bilgisayarın önünde oturmak gerekiyordu. Yalnızca beş yıl sonra, 2007'de iPhone piyasaya çıkınca her şey değişti. i-Nesli ergenlik dönemine elinde akıllı telefonla giren ilk kuşak, bu da geniş kapsamlı sonuçları olan güçlü bir fark.

i-Nesli bu noktaya beklenenden daha hızlı geldi. Kısa bir zaman öncesine dek, kuşaklar üzerine tartışmaların büyük bölümü, bazen 1980 ile 1999 yılları arasında doğan Amerikalılar olarak tanımlanan Y Nesli (Milenyum kuşağı) üzerineydi. Oysa yeni bir kuşak için uzun bir zaman aralığı bu. Y Nesli'nden hemen önceki X Nesli, 1965'ten 1979'a yalnızca on dört yıl sürdü. Y Nesli de X Nesli ile eşit zaman dilimini kapsarsa, Y Nesli'nin son doğum yılı 1994 olur, yani i-Nesli 1995 doğumlularla başlar, bu da internetin doğum yılı olduğu için çok uygun düşüyor. Diğer dönüm noktaları da 1995'e yakın. 2006 yılında Facebook 13 yaşından büyük herkese kapılarını açtı –yani, 1993'ten son-

ra doğanların bütün bir ergenlik dönemi sosyal ağ sitelerinde geçmiş olabilir. 1990'ların ortasında bir kesit oluşturmak somut veriler bakımından da mantıklı. Anket verilerinde her şeyin değişmeye başladığı 2011 yılında soruları yanıtlayan 13-18 yaşlarındaki katılımcılar, 1993 ile 1998 yılları arasında doğmuştu.

i-Nesli'nin ne zaman sona ereceği de hâlâ merak konusu: Ben 1995'ten on dört ila on yedi yıl sonrası diyorum. Bu da i-Nesli'nin son üyelerinin 2009 ile 2015 yılları arasında doğduğu anlamına geliyor ve 2012 bu aralığın tam ortasında yer alıyor. Böylece, i-Nesli'nin doğum yılı aralığı 1995-2012 oluyor. Bu sınırlar zamanla genişletilebilir ya da daraltılabilir ama 1995-2012 başlamak için sağlam bir zemin oluşturuyor. Birçok şey önümüzdeki on yıl içerisinde gelişecek teknolojilere, bunların gençlerin hayatında akıllı telefonlar kadar büyük bir değişim yaratıp yaratmayacağına bağlı. 1995-2012 aralığına göre, i-Nesli ilk kez 2012 yılında liselerden mezun vermiş, son mezunlarını da 2030 yılında verecek (*bkz.* Şekil 0.1).



Şekil 0.1. Kuşak doğum yılı kesitlerine göre, kuşakların lise mezunları ve üniversiteye başlayanlar arasında popülasyonun çoğunluğunu oluşturduğu dönemler.

Kuşak kesitleri kesin olamaz; hangi doğum yıllarının hangi kuşağa ait olduğunu belirleyecek kesin bir bilim ya da resmî bir görüş birliği yok. Ayrıca, kesitten hemen önce ve hemen sonra doğanlar da temelde aynı kültürü solumuş oluyor, oysa on yıl sonra doğup teknik olarak aynı kuşaktan olanlar farklı bir kültürde yaşıyor. Yine de kuşak etiketlerini belirli kesitlere uygulamak işe yarıyor; şehir sınırları, yasal yetişkinlik yaşı olarak 18 ve kişilik tipleri gibi –kesin bir çizgi bariz bir şekilde eksik, belirsiz bir çizgi gerçeğe daha yakın olsa da– insanları tanımlamamızı ve betimlememizi sağlıyor. Kesitin sınırlarını nereye çekersek çekelim, 1990'ların ortalarında doğanların henüz birkaç yıl önce doğanlardan nasıl ayrıldığını anlamak önem taşıyor.

Ad

i-Nesli adı kısa ve öz, geniş kapsamlı ve görece tarafsız. En azından bir araştırmacı i-Nesli adını "yavan" bulduğunu söylüyor ama bu aslında güçlü yanlarından biri. Bir kuşak adının geniş bir insan kesimini içerecek denli kapsamlı, kuşağın kendisi ve önceki kuşaklar tarafından kabul edilebilecek kadar da tarafsız olması gerekiyor. Kuşağın, deneyimleriyle ilgili de bir şeyler anlatması gerekiyor ve i-Nesli'nde internet ve akıllı telefonlar bugüne dek birçok deneyimin belirleyicisi oldu. Seçkin bir dergi olan *Advertising Age* de i-Nesli'nin Y Nesli sonrası için en iyi ad olduğunu savunuyor. "Bize göre, bu kuşağa en uygun, kuşağın anlaşılması açısından en elverişli ad bu," diyor *Advertising Age*'in veri stratejisi müdürü Matt Carmichael USA *Today*'e.

Bu grup için Z Nesli adı da öne atıldı. Bunun içinse önceki kuşağın Y Nesli olarak anılması gerekir, oysa hemen herkes Milenyum kuşağını Y Nesli'ni tercih ediyor. Bu da Z Nesli adını daha baştan saf dışı bırakıyor. Üstelik gençler kendile-

rinden daha yaşlı kuşağa göre adlandırılmak istemiyor. *Baby Buster* (*Bebek İndirimi*) adının X Nesli'nde tutmaması, *Millenial* (*Milenyum*) adının Y Nesli'ne tercih edilmesinde olduğu gibi. Z Nesli adı öncekinden türetildi ve kuşak adları ancak özgün olduğunda tutuyor.

Milenyum terimini William Strauss'la birlikte yaratan Neil Howe, yurt içi güvenlik döneminde büyümelerinden yola çıkarak yeni kuşağın *Anayurtçular (Homelanders)* olarak adlandırılması görüşünü ortaya attı. Herhâlde hiçbir kuşak insanlara havaalanlarında ayakkabılarını çıkarttıran bir hükûmet kuruluşunun adını almak istemez. Ayrıca, Howe, Y Nesli'nden sonraki kuşağın ancak 2005 yılından sonra doğanlarla birlikte başladığına inanıyor ama teknolojinin ne kadar hızlı değiştiği ve ergenlik dönemindeki zaman kullanımının ve ayırıcı özelliklerin 2011 dolaylarında birdenbire değişmeye başlaması düşünülürse bu pek olası değil. Başka adlar da ortaya atıldı. MTV'nin 2015 yılında yaptığı bir ankette, ergenlik dönemindekiler kendi kuşakları için *Kurucular* adını tercih ettiğini gösterdi. Peki, ama neyin kurucusu?

Bildiğim kadarıyla *iGen –i-Nesli–* terimini ilk kullanan ben oldum: *Ben Nesli* kitabımın Nisan 2006'daki ilk baskısında. Y Nesli'nden sonraki kuşağı anlatmak için bu terimi bir süredir kullanıyorum; 2010 yılında da konuşma ve danışmanlık şirketimin adını *iGen Consulting* koydum.

Veriler

i-Nesli üzerine şimdiye kadarki bilgilerimiz yeni yeni şekillenmeye başlıyor. Anket araştırmaları genç yetişkinlerin %29'unun bir dine bağlı olmadığını ya da ergenlik çağındakilerin %86'sının iş bulma konusunda kaygılandığını gösterecek. Öte yandan, bu bir kerelik araştırmalar her kuşaktaki gençler için geçerli olan inanışları gösteriyor olabilir. 1970'lerdeki ya

da 1990'lardaki ergenlik dönemlerinde Bebek Patlaması ya da X Nesli de dinden uzaklaşmışlardı ve belki de iş konusunda endişeliydiler. Karşılaştırma yapmayan tek zamanlı anket araştırmaları kültürel değişimle ya da i-Nesli'nin ayırt edici deneyimleriyle ilgili hiçbir şey anlatmaz. Yalnızca bir kuşağa bakarak kuşakla ilgili bir sonuca varılamaz. Buna karşılık, i-Nesli'ne değinen kitap ve yazıların hemen hepsi buna benzer kullanışsız anket araştırmalarına dayanıyor.

Diğer bir kerelik anket araştırmaları birden çok kuşağı içeriyor. Bu daha iyi ama çok önemli bir eksiği var; yaş etkileri ile kuşak etkilerini birbirinden ayırt edemiyor. Bir çalışmada (örneğin) X Nesli'yle karşılaştırıldığında, i-Nesli'nin iş yerinde arkadaş edinmeyi daha çok istediği görüldüğünde bu, i-Nesli'nin genç ve bekâr, X Nesli'nin daha yaşlı ve evli olmasından kaynaklanıyor olabilir. Tek zamanlı bir anketle bunu ayırt etmek olanaksız. Ne yazık ki yaşa bağlı farklılıklar, yaşanan değişimle ilgili pek bir şey anlatmıyor; örneğin, on yıl önceki çalışanları ya da öğrencileri motive eden şeylerin bugün de işe yarayıp yaramayacağını söylemiyor.

Bu kuşağın kendine özgü yönlerini gerçekten anlayabilmek, neyin gerçekten yeni olduğunu görebilmek için i-Nesli'ni önceki kuşakların gençlik yıllarıyla karşılaştırmamız gerekiyor. Çeşitli zamanlarda toplanmış verilere ihtiyaç var. Bu kitapta çözümlediğimiz geniş, zamana yayılmış çalışmalar işte bunu yapıyor; verilen yanıtları birden fazla kuşak üzerinden karşılaştırabilmek için genç insanlara her yıl aynı sorular yöneltiliyor.

Çoğunlukla dört veri tabanından yararlandım. *Monitoring the Future* (MtF), 1976'tan bu yana lise son öğrencilerine (12. sınıf) her yıl binden fazla soru yöneltiyor, 8 ve 10. sınıf öğrencileri de 1991'den bu yana çalışmaya katılıyor. Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri tarafından yürütülen *The Youth Risk Behavior Surveillance System* (YRBSS) 1991'den

bu yana lise öğrencileri arasında anket düzenliyor. Yüksek Öğretim Araştırma Enstitüsünün düzenlediği *The American Freshman* (AF) Anketi, dört yıllık üniversitelere başlayan öğrencilere 1966'dan bu yana sorular yöneltiyor. Son olarak, *General Social Survey* (GSS) 18 yaş ve üzerindeki yetişkinler arasında 1972'den bu yana araştırma yapıyor. (Bu çalışmalar ve kullandıkları yön temler hakkında daha ayrıntılı bilgi için *bkz.* Ek A). Bu araştırmalar lise yıllarında 1970'lerde Bebek Patlaması Nesli, 1980'lerde X Nesli, 2000'lerde Y Nesli için olduğu gibi, 2010'larda i-Nesli'nin kendi havasını nasıl bulduğunu bize gösterebilir.

Bir kuşak diğeriyle aynı yaşlarda karşılaştırıldığında, daha ileri yaşlarda geçmişe yönelik değerlendirmelere güvenmek yerine, gençlerin kendileri hakkındaki düşüncelerini öğrenebiliriz. Yaştan değil, kültürel değişikliklerden kaynaklanan farklılıkları görebiliriz. Bu farklılıklar "gençler hep böyledir zaten" diyerek geçiştirilemez. Gerçekten de bu anket çalışmaları, günümüzdeki gençlerin önceki on yıllardaki gençlerden farklı olduğunu gösteriyor. Bu örneklemlerin görece genç olması da heyecan verici –böylece i-Nesli'nin kimliğini oluşturmaya, fikirlerini dile getirmeye ve yetişkinliğe giden yolda kendi yönlerini bulmaya başladığı döneme göz atabiliyoruz.

Bu veri kaynaklarının üç ayrı avantajı daha var. Birincisi, örneklem büyüklüğü ve genişliği fazla, her yıl yüzlerce soruyu isim vermeden yanıtlayan binlerce insandan veri toplanıyor. Toplam 11 milyon insan anketlere katılmış. İkincisi, araştırmayı yönetenler sorulara yanıt verenlerin cinsiyet, ırk, konum ve sosyoekonomik statü bakımından ABD popülasyonunu temsil etmesi konusunda titiz davranmış. Bu da ulaşılan sonuçların bütün olarak Amerikalı gençlere genelleştirilebileceği anlamına geliyor (ya da üniversite öğrencileri bakımından, bütün olarak üniversite öğrencilerine). Üçüncü olarak, bu veri

kümelerinin hepsi internette halka açık –ödeme duvarlarının ya da ücretlerin arkasına gizlenmedikleri için veriler saydam ve açık. Bu anket araştırmaları Büyük Veri'nin ulusal hazineleri; hem geçmiş on yıllardaki Amerikalıların hem de gençlerin son yıllardaki güncel yaşam ve inanışlarına bakmamızı sağlıyorlar. Ortaya çıkmaya başlayan bu geniş çaplı kuşak verileri sayesinde, i-Nesli'ni anlamak için sallantılı tek zamanlı çalışmalara dayanmak zorunda değiliz artık.

Anket örneklemleri ulusal düzeyde temsilî olduğu için, Amerikan gençliğini yalıtılmış bir grup olarak değil, bir bütün olarak temsil ediyor. Amerikan gençliğinin demografisi zaman içerisinde değişti, elbette; örneğin, önceki on yıllarla karşılaştırıldığında Latin Amerika kökenlilerin sayısı arttı. Bu kuşak farklılıklarının söz konusu demografik değişimlerden kaynaklanıp kaynaklanmadığı sorulabilir haklı olarak –bu, geçerlilikten çok nedenle ilgili bir soru olsa da sormaya değer yine de. Bu nedenle ve diğer nedenlerle, söz konusu eğilimleri farklı gruplar üzerinden inceledim (örneğin, siyahlar, beyazlar ve Latin Amerika kökenliler; kızlar ve erkekler; Kuzey Doğu, Orta Batı, Güney ve Batı; kentsel ve kırsal alanlar ve banliyöler; alt sosyoekonomik statü ve üst sosyoekonomik statü –anne babanın üniversite mezunu olup olmaması).

Kuşak eğilimleri, birkaç istisna dışında, bu demografik grupların hepsinde görülüyor. Aynı hızlı değişiklikler hem yoksul hem de zengin gençlerde, her türlü etnik kökende, şehirlerde, banliyölerde ve kasabalarda görülüyor. Eğilimlerin grupların kendi içinde nasıl göründüğünü merak ediyorsanız, dökümlerin bazılarını eklerde bulabilirsiniz.

Kuşak farklılıklarına giriş için, aşağıdaki testi çözüp deneyimlerinizin i-Nesli'yle ne kadar çakıştığını bulabilirsiniz. Ne zaman doğmuş olursanız olun, bakalım ne kadar i-Nesli'siniz?

Bu 15 sorulu testi çözerek ne kadar "i-Nesli" olduğunuzu bulabilirsiniz. Soruları "evet" ya da "hayır" olarak yanıtlayın.

—**1.** Son 24 saatte en az bir saatinizi cep telefonunda mesaj yazarak ya da konuşarak geçirdiniz mi?
— **2.** Snapchat hesabınız var mı?
— **3.** Kendinizi dindar birisi olarak mı görüyorsunuz?
— **4.** Sürücü ehliyetinizi 17 yaşında mı aldınız?
— **5.** Eşcinsel evlilik yasal olmalı mı?
— **6.** On altı yaşına bastığınız dönemde alkollü içki içtiniz mi (birkaç yudumdan fazla)?
— **7.** Ergenlik döneminde anne babanızla çok kavga ettiniz mi?
— **8.** Lise yıllarında diğer öğrencilerin üçte birinden fazlası farklı etnik kökenlerden mi geliyordu?
— **9.** Lisedeyken neredeyse her hafta sonu geceyi arkadaşlarınızda mı geçiriyordunuz?
— **10.** Lisedeyken öğretim yılı sırasında bir işte çalıştınız mı?
— **11.** Sizce güvenli alanlar ve tetikleyici uyarıları iyi bir fikir mi, mikro saldırganlıkları azaltmak için bir şeyler yapmak gerekiyor mu?
— **12.** Siyasi açıdan bağımsız mısınız?
— **13.** Esrarın yasallaşması gerektiğini düşünüyor musunuz?
— **14.** Duyguları işin içine fazla katmadan cinsel ilişkiye girmek arzu edilir bir şey mi?
— **15.** Lisedeyken oldukça sık bir şekilde kendinizi dışlanmış ve yalnız hisseder miydiniz?

Puanınızı hesaplamak için 1, 2, 5, 8, 11, 12, 13, 14 ve 15. sorulara verdiğiniz "evet" yanıtlarına ve 3, 4, 6, 7, 9 ve 10. sorulara verdiğiniz "hayır" yanıtlarına birer puan verin. Puanınız ne kadar yüksekse davranış, tutum ve inançlar bakımından o kadar i-Nesli'siniz demektir.

Demografi -ve Dünya

1995-2012 doğum yılları alındığında, i-Nesli 74 milyon Amerikalıyı, nüfusun yaklaşık %24'ünü içeriyor. Bu da her dört Amerikalıdan birinin i-Nesli'nden olduğu anlamına geliyor –i-Nesli'ni anlamak için önemli bir neden daha. i-Nesli Amerika tarihindeki etnik açıdan en çeşitli kuşak; dörtte biri Latin Amerika kökenli, neredeyse %5'i çok ırklı. Latin Amerika kökenli olmayan beyazlar küçük bir farkla çoğunlukta; %53. i-Nesli'nin sonundaki doğum yıllarında, beyaz olmayanlar ilk kez çoğunluk durumunda; 2009'un sonlarından itibaren, yeni doğanların %50'sinden azını Latin Amerika kökenli olmayan beyaz kökenliler oluşturuyor.

Bu da hiçbir grubun tek başına çoğunlukta olmadığı anlamına geliyor, çeşitliliğin uygulamadaki tanımı bu. i-Nesli'nden sonraki kuşakla birlikte –2013 yılında ve sonrasında doğanlar– beyaz olmayanlar ilk kez çoğunlukta olacak.

Buradaki veriler ABD'deki örneklemlere dayanıyor, yani çıkarımlar diğer ülkelere doğrudan genellenemez. Bununla birlikte, buradaki kuşak değişiminin birçoğu diğer ülkelerde de yaşanıyor. Dünyanın dört bir yanında araştırmacılar eğilimlerin birçoğunun aynı olduğunu ortaya koyuyor, yeni araştırmalar da durmadan gelmeye devam ediyor. İnternet ve akıllı telefonun sanayileşmiş diğer ülkelerde boy göstermesi de bu teknolojilerin ABD'ye hâkim olduğu dönemle neredeyse eş zamanlı oldu, sonuçlar da muhtemelen benzer olacak.

Bağlam

İstatistik verileri ile gerçek insanlar arasındaki bağlantıyı göstermek için, i-Nesli'ne çeşitli açılardan daha derin bakışla yaklaştım. Birincisi, i-Nesli'nin 23 üyesiyle yüz yüze ya da telefonda iki saatlik görüşmeler yaptım ve pop kültür, ergenlik döneminde sosyal hayat, güncel olaylar, kampüslerdeki tartış-

malar ve her şeyden önemli akıllı telefonları üzerine düşüncelerini öğrendim. Bu gençler 12-20 yaşlarındaydı; siyah, beyaz, Asyalı, Latin Amerikalı ve Orta Doğu kökenli Amerikalılardı; Virginia, Connecticut, Illinois, Ohio, Teksas, Minnesota, Georgia ve Kaliforniya'dan geliyorlardı ve ortaokul, lise, bölge üniversitesi ve dört yıllık üniversitelerde okuyorlardı, bunların büyük çoğunluğu da elit olduğu söylenemeyecek kurumlardı.

Ayrıca, Amazon'un *MTurk Requester* sitesi gibi internet sitelerine yazılı görüşme soruları yükledim, ders verdiğim San Diego Devlet Üniversitesinde psikolojiye giriş dersi alan 250 öğrenciyle bir anket çalışması yaptım ve derslerime giren lisans öğrencileriyle çeşitli konuları yeri geldiğinde tartıştık. Ülkenin dört bir yanındaki üniversite gazetelerinde yayımlanan çeşitli kanaat yazılarını okudum. Bu kaynaklar tüm ülkeyi temsil etmiyor, dolayısıyla anket verilerinin yerini tutamaz. Anket verileri her zaman için asıl ölçüttür; görüşmeler ve yazılar verilere örnek oluşturur, hiçbir şekilde verilerin yerini tutmaz. Bununla birlikte, verilerin ardında genç insanların olduğunu göstermenin bir yolu bu. i-Nesli büyüyor ve dünyaya şekil vermeye başladı, verilerle anlamanın yanı sıra seslerine de kulak vermemiz gerekiyor.

Y Nesli üzerine *Ben Nesli* kitabını yazdığımda bu yaş kuşağından sadece biraz daha büyüktüm ve söz konusu kültürel olguların birçoğunu ben de yaşamıştım. Bu kitapta olduğu gibi, somut veriler kitabın temelini oluşturuyordu, ancak X Nesli'nin bir üyesi olarak hayatım, yazdıklarımın büyük bir bölümünü yansıtıyordu. Ergenlik çağındaki i-Nesli'nden ise 25-30 yaş daha büyüğüm, yani bu kitap için aynı şey söylenemez. (Ne acıdır, görüşme yaptığım üniversite öğrencilerinden biri ona anne babasını hatırlattığımı söyledi. Zaten sonunda gerçekten de anne babasıyla yaşıt olduğum ortaya çıktı.) Buradaki rolüm katılımcı olmaktan çok, gözlemcilik. Yine de bu kez

başka bir bakış açım vardı; benim kızlarım da 2006, 2009 ve 2012 yıllarında, yani i-Nesli'nin geç döneminde dünyaya geldi. Bu sayede, yürüme çağına anca ulaşmış bir bebeğin iPad'de kendinden emin bir şekilde yolunu bulabilmesi gibi i-Nesli'ne özgü deneyimleri birinci elden gözlemleyebildim. Altı yaşındaki bir çocuğun cep telefonu istediğine, 9 yaşındaki bir çocuğun 4. sınıfı kasıp kavuran bir akıllı telefon uygulamasını anlattığına tanık oldum. Kuşağın adını verirsem, çocuklarım ayakkabılarını giymelerini söylediğimde sözümü dinler belki.

Bu kitapta –gerek geniş çaplı anket çalışmalarına dayanan istatistiklerde gerekse görüşmelerdeki sözlerinde– i-Nesli'nin kendi sesi duyuluyor. Farklı kuşakları, yalnızca i-Nesli'ni değil, Y ve X Nesli'ni ve Bebek Patlaması Nesli'ni de kapsayan araştırma verilerini içeren yüzden fazla grafik var kitapta, böylece verileri bizzat görebilirsiniz. Grafikler geniş bir veri tabanını küçük bir alanda sergiliyor (bir grafik bin söze bedel). 2001 yılı dolaylarında ortaya çıkan ve i-Nesli'ni diğerlerinden ayıran birçok ayırıcı özellikte ve davranışta görülen ani düşüşleri ve dik uçurumları, diğerlerindeki daha ılımlı değişiklikleri bizzat inceleyebilirsiniz.

Uyarılar

Kuşaklar üzerine araştırma yaptığım için "Çocukları neden suçluyorsunuz? Anne babalarının (ya da 'Bebek Patlaması Nesli'nin' ya da 'X Nesli'nin') suçu değil mi bu?" sorusuyla sık karşılaşıyorum. Bu sorular iki yanlış varsayıma dayanıyor: Birincisi, kuşaklar arası her değişimin olumsuz olduğu varsayılıyor; ikincisi, her bir değişimin saptanabilir bir tek nedeni (örneğin, anne babanın yetiştirme şekli) olduğu düşüncesine dayanıyor. İkisi de doğru değil. Kuşaklar arası değişimlerden bazıları olumlu, bazıları olumsuz, birçoğu da ikisi birden. İnsanlarda her şeyi iyi ya da kötü olarak sınıflandırma

gibi doğal bir eğilim var, oysa kültürel değişim söz konusu olduğunda gri alanları ve ödünleri görmekte yarar var. Bir kuşaktan diğerine yaşanan değişikliklerin birçoğu olumlu, en azından nötr olduğu için hata ya da suçlama gibi sözcükleri kullanmanın bir anlamı yok. Üstelik, iyi olsun kötü olsun, söz konusu eğilimleri anlamaya çalışmak yerine kimi suçlayacağımızı düşünmekten üretken olamıyoruz. Ayrıca, kültürel değişiklikler bir değil, birden çok nedenden kaynaklanıyor; yalnızca anne babalar değil, teknoloji, medya, iş dünyası ve eğitim bir araya gelerek anne babalarımızın ve büyük anne babalarımızın yaşadığı dünyadan son derece farklı bir kültürü her yönüyle yaratıyor. Bu da ya hiç kimsenin hatası değil ya da herkesin hatası. Kültürler değişir, kuşaklar da kültürlerle birlikte değişir; önemli olan nokta bu. Hangi kuşağın daha kötü (ya da daha iyi) olduğuyla ilgili bir yarışma değil bu; kültür değişti ve hepimiz bunun bir parçasıyız.

Kuşaklar arasında bir değişim yaşandığını öğrendikten sonra doğal olarak "Neden?" diye soruyoruz. Bu sorunun yanıtını bulmak kolay olmayabilir. Bilimde bir şeyin başka bir şeye neden olduğunu göstermenin altın kuralı, insanların farklı deneyimlere rastgele atandığı deneylerdir. Kuşak farkı söz konusu olduğunda bu da insanları farklı dönemlerde büyüyecek şekilde rastgele olarak dağıtmak anlamına geliyor, yani tam anlamıyla olanaksız. Olası nedenleri saptamanın ikinci en iyi yolu iki adımlı bir süreç. Birincisi, iki şey arasında bir korelasyon ilişkisi olmalı. Örneğin, ergenlik çağında sosyal medyada daha fazla zaman geçirenlerin daha depresif olup olmadığına bakabiliriz. İkincisi, iki şeyin eş zamanlı olarak ve doğru yönde değişmesi gerekir. Eğer sosyal medya kullanımı ve depresyon aynı yıllar içinde artmışsa biri diğerinin nedeni olabilir. Yoksa (örneğin, biri artıyor, diğeri hemen hiç değişmiyorsa) muhtemelen biri diğerinin nedeni değildir. Bu

yaklaşımla, en azından, olası nedenler ayıklanabilir. Nedenleri kesin olarak göstermez, ancak olası nedenin yönünü işaret eden bulgular verebilir.

Bir uyarı daha; burada ortalama sayılar veriliyor. Örneğin, 2005 yılındaki Y Nesli ortalaması ile karşılaştırıldığında, ergenlik döneminde, i-Nesli internette ortalama olarak daha fazla zaman geçiriyor. Elbette, i-Nesli'nin bazı üyeleri internette çok az zaman geçirirken, Y Nesli'nin bazı üyeleri çok fazla zaman geçiriyor –iki grupta kayda değer bir örtüşme var.

Ortalama bir farkın varlığı bir kuşaktaki herkesin tam olarak aynı olduğu anlamına gelmez. Peki, o zaman neden herkesi birey olarak ele almıyoruz. Veri çözümlemesinde bu olanaksız. İstatistik ortalamalara dayanıyor, insan grupları başka türlü karşılaştırılamaz. İnsanları içeren hemen her bilimsel çalışmanın ortalamalara dayanmasının nedeni de bu. Bu da bilimsel bir yöntem kullanarak grupların karşılaştırılması oluyor, stereotipler yaratmak değil. Stereotipler, herkesin içinde bulunduğu grubu temsil eden bir birey olduğu varsayımıyla birlikte ortaya çıkıyor. Kuşak çalışmalarının bir kuşaktaki "herkesi" tek bir şekilde tanımladığını ya da "aşırı genelleştirmeler" yaptığını söylemek geçerli bir eleştiri değil. Herhangi bir aşırı genelleştirme, verilerden değil, birisinin yaptığı yanlış yorumlardan kaynaklanabilir.

Peki, ya kültürel değişim yalnızca i-Nesli'ni değil de herkesi etkiliyorsa? Birçok örnekte öyle zaten. Bu, "zaman aralığı farkı" olarak bilinir, yani her yaşta insanı etkileyen kültürel değişim. Katıksız zaman aralığı etkileri oldukça ender görülür çünkü yaş, genellikle insanların olaylarla ilgili deneyimlerini etkiler. Kültürel değişim genellikle önce gençleri etkiler, sonra daha ileri yaşlara yayılır. Akıllı telefonlar ve sosyal medya bunun kusursuz bir örneği. Bununla birlikte, bu kitabın büyük bölümü ergenlik çağındaki i-Nesli ile öncülleri arasındaki

kayda değer farklılıkları ele alır ve bu da doğal olarak Bebek Patlaması Nesli, X ve Y Nesli'nin geçmişte kalan ergenlik dönemleriyle olan kuşak farkıdır.

Bizi Bekleyenler

i-Nesli nereye gidiyorsa ülke de oraya gidecek. Çocukları ergenlik döneminde olan anne babalar akıllı telefonların sürekli kullanılmasının çocukların beyinlerini, duygularını ve ilişkilerini nasıl etkileyeceğini merak ediyor. Üniversite öğrencilerinin çoğunluğunu i-Nesli oluşturuyor artık, onlar da ülkenin dört bir yanındaki kampüslere değerleri, bakış açıları ve her daim yanlarında taşıdıkları akıllı telefonlarıyla geliyor. Yakın gelecekte işe başlayan gençlerin çoğu Y Nesli'nden değil, i-Nesli'nden olacak. Bazı şirketler i-Nesli'nin farklı bakış açısına hazırlıksız yakalanabilir. i-Nesli'nin ürün tercihleri, ergenlik ve genç yetişkinlik dönemi etkileriyle piyasayı şekillendirmeye başladı bile, kârlı 18-29 yaş pazarının büyük bölümünü de kısa bir sonra bu kuşak oluşturacak. i-Nesli'nin siyasi tercihleri uzun bir süre boyunca seçimlerin yönünü çizecek, tutumları da siyaseti ve yasaları etkileyecek. Evlenme ve doğum oranları da ülkenin demografik dengesini etkileyecek, emekliye ayrılan Y ve X neslini destekleyecek yeterli sayıda genç çalışan olacak mı, göreceğiz. i-Nesli, ABD'de yaşanan ve internet, bireycilik, gelir eşitsizliği gibi kültürel değişim güçlerinin yön verdiği devasa değişimin ön cephesinde yer alıyor. i-Nesli'ni anlamak, geleceği anlamak demek –hepimiz için.

Nedir o zaman i-Nesli'ni farklı kılan?

1. Bölüm
Acelesi Yok: Yavaş Yavaş Büyümek

Aydınlık bir sonbahar akşamı. San Diego'ya çok yakın bir liseye gidip psikoloji dersine giriyorum. Öğretmen öğrencilere pazartesi günü sınav olacaklarını hatırlatıyor. Bugün notlarını ve çalışmalarını derleyip toparlayacakları bir "çalışma günü" olacak. İki yazı masasını sınıfın dışına, aralığa çıkarıyoruz. Öğretmen izin kâğıtlarına bakıp "Azar," diyor. Uzun siyah saçlı bir kız ayağa fırlıyor, "Evet!" diyor.

Güney Kaliforniyalı birçok genç gibi aceleyle, tekdüze bir hızla konuşan Azar hemen her şeye coşkuyla yaklaşıyor. "Casus'u gördün mü? Çok iyiydi," diyor heyecanla. Bu sıralar hoşuna giden şarkıları sorunca "Evet, Taylor Swift'ten *Wildest Dreams*, yine Taylor Swift'ten *Blank Space*, yine Taylor Swift'ten *Bad Blood*." Biraz dokundurarak "Taylor Swift'i seviyorsun, yani," diyorum. "Pek sayılmaz, –şarkılarının hepsini ezberliyorum sadece," diye yanıt veriyor. Okuduğu kitapları sorunca "*Harry Poter* her şeyim – ona âşığım," diyor. Ehliyeti yokmuş hâlâ, okula annesi bırakıyormuş.

Taylor Swift takıntısına, *Harry Potter* aşkına ve okula annesinin bırakmasına bakarak Azar'ın 14 yaşında olduğunu tahmin edebilirsiniz ama değil. Azar 17 yaşında.

Azar yavaş yavaş büyüyor, yetişkinliğin sorumluluk ve zevkleri için acelesi yok. Onun sıra dışı olduğunu düşünebilirsiniz. İnternet ve porno, küçük kızların seksi Cadılar Bayramı kostümleri, sınıf arkadaşlarından çıplak fotoğraflarını isteyen 7. sınıf öğrencileri ve diğer dikkat çeken erken büyüme eğilimleri nedeniyle insanlar çocukların ve ergenlik çağındakilerin eskiye göre çok daha hızlı büyüdüğünü zannediyor. "Çocukluk bitti. Çocuklar yetişkinlerin dünyasında yer almaları gerektiğini hissediyor ve bu dünyaya girebiliyorlar da," diye yakınıyordu Brooklyn'deki bir ortaokul müdürü yakınlarda. Birçok kişi, ergenlik çağındaki çocukların yetişkinliğe her zamankinden daha hızlı geçtiğine inanıyor. Peki, doğru mu bu?

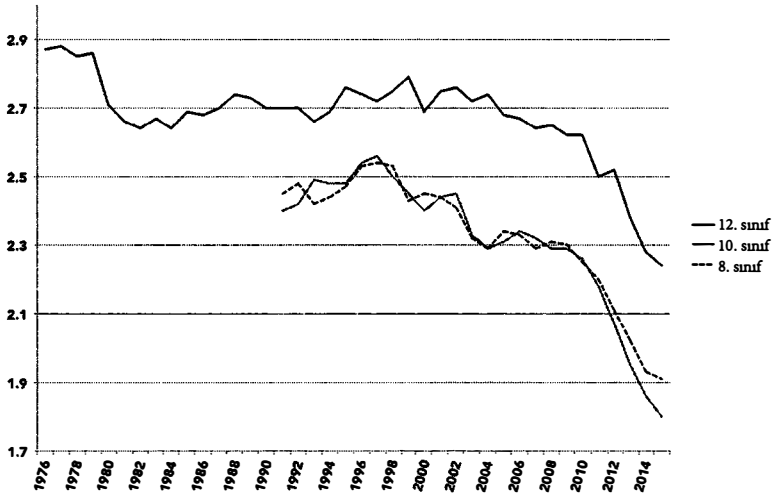
Çıkma(-ma) ve Flörtleşme(-me)

Bir cuma akşamı nezih bir banliyö evinin kapısını çalıyorum. Kapıyı 14 yaşındaki Priya açıyor. Uzun saçları ve diş telleriyle tatlı bir Hindistan kökenli Amerikalı kız. San Diego'nun kuzey sınırına yakın bir banliyö mahallesindeki lisede birinci sınıfa başlayalı henüz birkaç ay olmuş. Yemek masasına oturunca annesi bana buzlu su ikram ediyor. Priya'nın ders kitapları ve pembe hesap makinesi masanın üzerinde. Üstün başarı sınıfındaki Priya'nın akademik yükü şimdiden bir hayli ağır. Arkadaşlarıyla eğlenmek için neler yaptıklarını soruyorum. "Bazen sözleşip sinemaya falan gidiyoruz... bazen de akşam yemeğine," diyor. Yalnız bu randevulara velileriyle gidiyorlar. "Genellikle bir iki anne ya da baba bizimle geliyor, kaç kişi gittiğimize bağlı. Aslında eğlenceli, anne babalar ve çocuklar." Herkesin, hem anne babaların hem de çocukların hoşuna gidecek bir film buluyorlarmış, tıpkı ilkokuldayken yaptıkları gibi.

Minneapolis'in banliyösündeki bir lisede ikinci sınıf öğrencisi olan Jack 15 yaşında. Yoğun bir ders gününün ve etütlerin ardından benimle buluşuyor. Minnesota'ya geldiğimde birkaç kez daha yüz yüze görüşmüştük. Siyah saçlı, ciddi bir çocuk. Gülümsemesi utangaç. Çok yakın olduğu ailesi de onun gibi atletik. Son günlerde hangi filmleri izlediğini soruyorum. Anne babası ve kız kardeşiyle birlikte izlediği iki filmi söylüyor. Arkadaşlarıyla sinemaya gidiyor mu, diye merak ediyorum. "Arkadaşlarınızla nerelerde takılıyorsunuz, birlikteyken genellikle neler yapıyorsunuz?" diye soruyorum. "Çoğunlukla birlikte koşuyoruz falan," diyor. "Evimde havuz var. Birlikte yüzüyoruz ya da bir başkasının evine gidiyoruz." Partilere gidiyor mu, diye soruyorum. Bir arkadaşının evindeki yaz partisinden söz ediyor. Voleybol oynamışlar. Arkadaşının anne babası da bu sırada evdeymiş. Hafta sonları genellikle koşuyor ya da ailesiyle birlikte bir şeyler yapıyor. "Yanında annen baban olmadan bir yerlere gittiğin olmuyor mu hiç?" diye soruyorum. "Şey, futbol maçlarına, ama pek olmuyor," diyor.

Priya ve Jack örnekleri gittikçe tipikleşiyor: i-Nesli çocukları yanlarında anne babaları olmadan dışarı pek çıkmıyor. Bu eğilim Y Nesli'nde başladı ve i-Nesli'nde hızlı bir artış sergiledi (*bkz.* Şekil 1.1). Rakamlar çok şaşırtıcı: 2015 yılında dışarı gezmeye çıkan 12. sınıf öğrencilerinin sayısı, 2009 yılındaki 8. sınıf öğrencilerinin sayısından az. Yani, bugün dışarıya çıkan 18 yaşındakilerin sayısı, henüz altı yıl önce bunu yapan 14 yaşındakilere oranla daha az.

Bu düşüş etnik demografideki değişikliklerden kaynaklanmıyor, ergenlik çağındaki beyazlarda da aynı eğilim görülüyor (*bkz.* Ek B). İşçi sınıfı ve orta sınıf aileler arasında da bir fark yok. Bu eğilimin ekonomik durgunlukla da ilgisi yok, ekonomi 2012 yılında toparlanmaya başlasa da anne babalarından ayrı gezmeye giden ergenlik çağındakilerin sayısı



Şekil 1.1. 8., 10. ve 12. sınıf öğrencilerinde anne baba olmadan dışarı çıkma sıklığı. Monitoring the Future, 1976–2015.

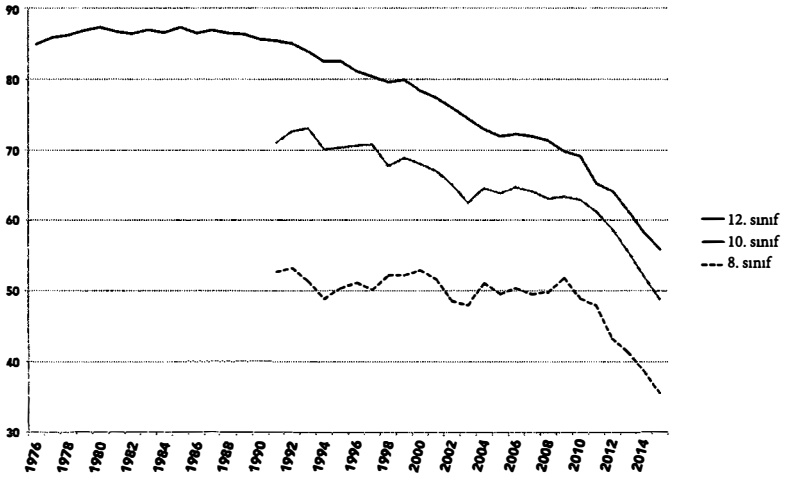
azalmaya devam etti. Bu eğilimin daha olası bir nedeni, 2011-2012 yıllarında ergenlik çağındakiler arasında yaygınlaşan akıllı telefonlar olabilir.

Nedeni ne olursa olsun sonuç aynı: i-Nesli yetişkin olmanın ilk heyecan verici tadı olan, yanlarında anne babaları olmadan dışarı çıkma, iyi ya da kötü kendi kararlarını verme deneyimini daha az yaşıyor.

Bunu Bebek Patlaması Nesli'nin büyüme çağı olan 1979'lerle karşılaştırın. Bill Yates, 1970'lerin başlarında Tampa, Florida'da bir paten pistindeki çocukların fotoğraflarını içeren kitabını kısa bir süre önce yayımladı. Bir fotoğrafta kot pantolonunun beline bir nane likörü şişesi sıkıştırmış, tişörtünü çıkarmış ergenlik çağında bir erkek çocuk var. Bir başkasında 12 yaşlarında gösteren yine bir erkek çocuk ağzında dumanı tüten bir sigarayla görülüyor. Bazı fotoğraflarda öpüşen çiftler var. Yates, paten pistini çocukların anne babalarından uzak-

laşabildikleri ve içki, sigara içip arabaların arka koltuklarında öpüştükleri bir yer olarak anlatıyor. Fotoğraflarda 1970'lere özgü ekose pantolonlar, geniş kemerler, uzun saçlar görülüyor, ancak en küçük yaşlardaki çocukların bile, bedensel olarak değil, ama cesur ve kayıtsız duruşlarıyla bu denli yetişkin görünmesi beni daha çok şaşırttı. Anne babalar doğru kararlar olduğunu düşünmese ve nesnel olarak doğru kararlar olmasa bile, kendi kararlarını vermenin yarattığı bir özgüvenle bakıyorlar kameraya. Bebek Patlaması Nesli çocukları bunlar. Evden çıktıklarında anne babaları mutlu oluyordu. Üniversite mezunu olmak da ekonomik başarının şartı değildi.

Paten pistindeki öpüşmeler de daha az görülüyor artık: i-Nesli arasında flört oranı da daha az (*bkz.* Şekil 1.2). Bebek Patlaması Nesli ve X Nesli'ndeki yaşıtları ile karşılaştırıldığında, lise dönemindeki i-Nesli çocukları arasında flört oranı yarıya düşmüş. 1990'ların başlarında 10. sınıfa giden her dört öğrenciden üçü flört ederken 2010'larda bu oran yarı yarıya azalmış.



Şekil 1.2. 8., 10. ve 12. sınıf öğrencilerinde flört sıklığı.
Monitoring the Future, 1976–2015.

Görüştüğüm öğrenciler flörte hâlâ "çıkmak" dendiğini söyledi, yani sözcük değişimi bu düşüşün öncelikli nedeni olamaz. X Nesli'nin "hoşlanmak" ("Senden hoşlanıyor!") olarak adlandırdığı ilk aşamayı i-Nesli "konuşmak" olarak adlandırıyor –mesajlaşmayı telefonda konuşmaya yeğledikleri düşünülürse ironik bir sözcük seçimi bu. Çiftler bir süre "konuştuktan" sonra çıkmaya başlayabiliyor. Minnesota'dan 14 yaşındaki Emily, çıkan arkadaşları olduğunu söylüyor. Genellikle ne yaptıklarını soruyorum. "Evlerine giderler belki. Birlikte alışverişe de gidebilirler," diyor. "Normalde kızlar alışveriş yapar, erkekler de onları izler." Gülüyorum ve yaşlandıktan sonra pek bir değişiklik olmadığını söylüyorum.

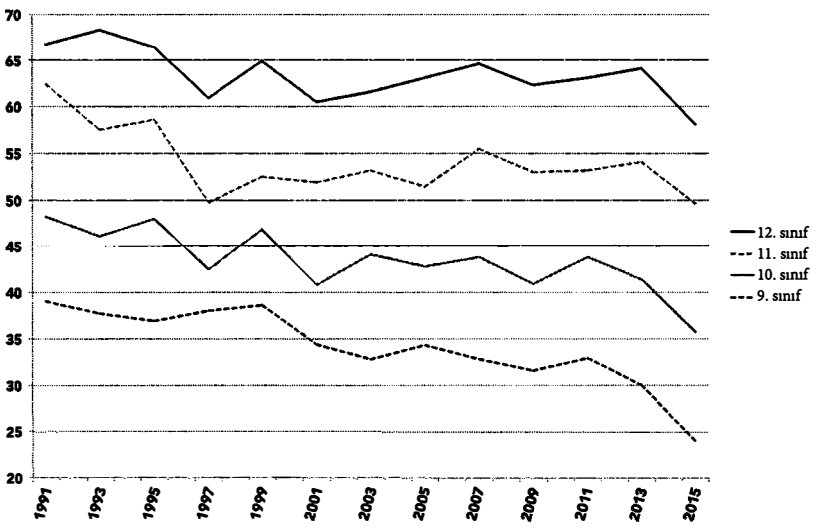
Ohio'dan 18 yaşındaki Chloe'nun iki romantik ilişkisi olmuş. İkisinde de "tanışma" konuşmalarının üçte biri mesajlaşma ve sosyal medya aracılığıyla olmuş ("konuşma" aşaması bu oluyor). Geri kalan üçte ikisi de yüz yüze olmuş. Yani, gençlerin eşleşmesi hâlâ söz konusu olabilir, ancak yüz yüze görüşme sık değil ve ilişkinin flört olması için yüz yüze etkileşim gerekir. Diğer örneklerde anne babalar eskiye oranla daha koruyucu davranıyor olabilir. "Babam lise ilişkilerinin aptallık olduğunu, lisede flört olmaması gerektiğini söylüyor," yazmış 19 yaşındaki Lauren. "Babamın bunu söylemesi bana ilginç geliyor çünkü annemle babam lise birde çıkmaya başlamışlar ve hiç ayrılmamışlar. Bunu söyleyince, 'Evet, aptallık ettik,' diyorlar." Diğerleri, özellikle erkekler çıkmaya cesaret edemediğini söylüyor. 18 yaşındaki Mike "Yok. Ben boş geçtim. Kendime güvenim olmadığı için lise yıllarım kızlar açısından kıtlık içinde geçti," diyor.

Flörtün olmaması i-Nesli ile ilgili yine ilginç bir olgu ortaya koyuyor: Önceki on yıllarla karşılaştırıldığında cinsellik oranı da daha az (*bkz.* Şekil 1.3).

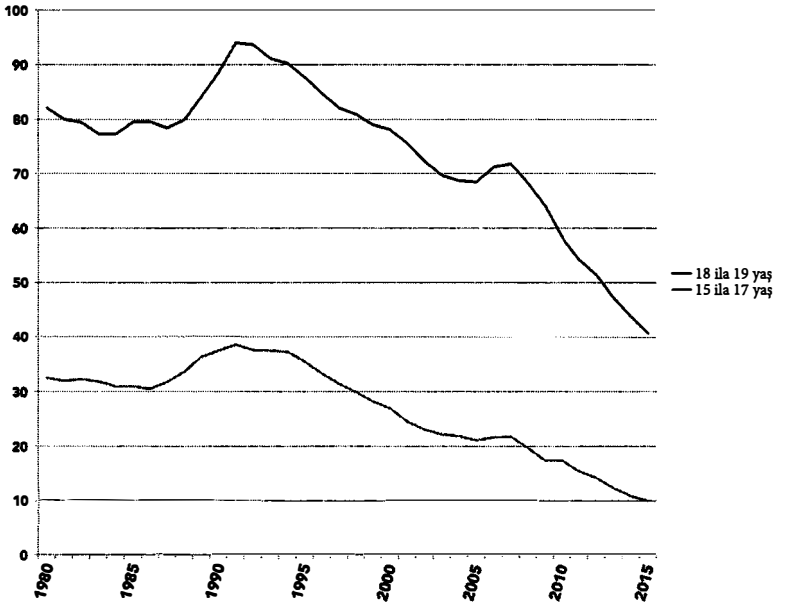
Düşüşün özellikle 9. sınıf öğrencileri arasında fazla olduğu görülüyor: 1990'larla karşılaştırıldığında cinsel açıdan etkin olanların oranı neredeyse yarı yarıya düşmüş. Ergenlik çağın-

daki ortalama bir gencin 11. sınıfın bahar döneminde cinsel ilişkiye girdiği görülüyor. 1990'lardaki X Nesli'nde bu çoğunlukla bir yıl önce, 10. sınıfın güz döneminde gerçekleşiyordu. 1991 yılıyla karşılaştırıldığında cinsel ilişkiye giren 12. sınıf öğrencilerinin sayısı %15 azalmış.

Ergenlik çağında cinselliğin azalması, son yıllarda gençler arasında en olumlu gelişme olarak görülen bir durumun, ergenlik çağındaki doğum oranının taban yapmasının nedenlerinden biri. 1990'ların başlarıyla karşılaştırıldığında 2015 yılında bu oran yarı yarıya, hatta daha fazla düşmüş (*bkz.* Şekil 1.4). 2015 yılında 15 ile 19 yaşlar arasındaki kızlarda bebek sahibi olma oranı yalnızca %2.4. Bu oran 1992 yılında %6'ydı. Yani, ergenlik çağında cinsellik oranı azalınca genç yaşta gebelik ve doğurma oranı da düşmüş. Yetişkinliğin değişmez dönüm noktalarından biri olan anne babalık, günümüzdeki ergenler arasında daha az görülüyor.



Şekil 1.3. Lise öğrencileri arasında sınıflara göre cinsel ilişkiye girme oranı. Youth Risk Behavior Surveillance System, 1991-2015.



Şekil 1.4. ABD'de 18 ila 19 yaşlarındaki gençler arasında her 1000 kişide doğum oranı. Centers for Disease Control, National Center for Health Statistics, 1980–2015.

Ergenlik çağındakiler arasındaki düşük doğum oranları 2. Dünya Savaşı sonrası dönemle, örneğin ergenlik çağındaki kızların %9'unun bebek sahibi olduğu 1960'la karşılaştırıldığında da ilginç bir karşıtlık ortaya koyuyor. Öte yandan, bu dönemde bunların çoğu evliydi. 1960'ta birinci evlilikte medyan yaş 20'ydi ve bu günümüz için akıl almaz olsa da o günlerde bütünüyle normaldi. Bu günlerde evlilik ve çocuk sahibi olmak ortalama bir ergen için uzun yıllar sonrasıyla ilgili bir olay; bu konuyu 8. Bölüm'de daha ayrıntılı olarak ele alacağız. (yine ilginç bir soruyla birlikte: Düşük cinsel etkinlik oranları yetişkinlik yıllarında da sürüyor mu?) Genel olarak ergenlik çağında cinsellik ve gebelikte düşüş, i-Nesli'nin yavaşlayan gelişiminin diğer bir işareti: Ergenlik çağındakiler yanlarında

anne babaları olmadan dışarıya çıkmak ve flört etmek için oldukları gibi, cinsel ilişkiye girmek ve çocuk sahibi olmak için de daha fazla bekliyor.

Yetişkinlere Özgü Davranışlarda Düşüşün Nedeni ve Bunun Bütünüyle İyi ya da Kötü Olmaması –Bir Giriş

Yanında anne baba olmadan dışarı çıkma ve cinsel ilişkiye girme gibi yetişkinlere özgü davranışların ergenlik çağındakiler arasında daha az görülmesinin nedenini ve bunun iyi mi yoksa kötü mü olduğunu merak ediyor olabilirsiniz. *Yaşam tarihî kuramı* olarak anılan bir yaklaşım bu konuya bazı açıklamalar getiriyor. Yaşam tarihî kuramına göre, ergenlik çağındakilerin büyüme hızı, büyüdükleri yere ve zamana göre değişiyor. Daha akademik bir dille söylemek gerekirse gelişim hızı kültürel bağlama uyum gösteriyor.

Günümüzde ergenlik çağındakiler daha yavaş bir yaşam stratejisi izliyor. Bu da ailelerin daha az sayıda çocuğa sahip olduğu ve çocukları daha uzun süre ve daha yoğun bir şekilde yetiştirdiği dönemlere ve yerlere özgü bir durum. Ortalama bir ailenin iki çocuk sahibi olduğu, çocukların 3 yaşındayken düzenli sporlara katıldığı ve üniversiteye hazırlığın ilkokulda başladığı ABD kültürü bunun iyi bir örneği. Bunu ailelerin daha geniş olduğu, anne babaların nitelikten çok geçime odaklandığı yaşam stratejileriyle karşılaştırın. Bu hızlı yaşam stratejisi geleceğe hazırlanmanın azalması, günü kurtarmanın daha önemli olması anlamına geliyor. Hızlı strateji, emek tasarrufu sağlayan aygıtların daha az olduğu, ortalama bir kadının dört çocuk sahibi olduğu ve dolayısıyla bazı çocukların sokaklarda oynadığı Bebek Patlaması Nesli'nde daha yaygın bir yaklaşımdı. Amcam 8 yaşındayken nehre çıplak yüzmeye gittiğini anlattığında anne babasının buna nasıl izin verebildiğini ve neden onunla birlikte gitmediklerini merak etmiştim.

Nedenini sonra hatırladım: yıl 1946'ydı, ailesi bir çiftlik işletiyordu ve yedi çocukları daha vardı. Amaç hayatta kalmaktı, çocuğun 5 yaşındayken keman dersi alması değil.

Yaşam tarihî kuramı yavaş ya da hızlı yaşam stratejilerinin iyi ya da kötü olması gerekmediğini açık bir şekilde belirtiyor; sırf önceki nesillerden sonra yaşanan bir değişim, bir şeyi iyi (ya da kötü) yapmıyor, ben de böyle bir imada bulunmuyorum. Örneğin, bazı kültürlerde lisenin ilk yıllarındaki flört, gencin karşı cinsin hoşuna gittiğini ve anne babanın beklediği torunları dünyaya kısa bir süre içerisinde getirme konusunda bir sorun yaşamayacağını gösterdiği için iyi karşılanıyor. Bazı kültürlerde ise erken flört gencin ilişkilere çok fazla odaklanması ve üniversiteye gitmemesi anlamına geleceği düşüncesiyle kötü karşılanıyor. Yani, "iyi" ve "kötü" sorunu daha çok kişinin kültürel bakış açısına dayanıyor. Davranışları "olgun" ya da "olgunlaşmamış" olarak değerlendirmeye de aynı ihtiyatla yaklaşılması gerektiğini düşünüyorum. Arkadaşlarla dışarı çıkmak yetişkinliğin mi yoksa yetişkin olmamanın mı belirtisidir? Peki, ya cinsel ilişkiye girmek? Aslında ikisi de değil –ya da her ikisi birden. Bu tür etiketler, ergenlik çağındakilerin günümüzde farklı bir gelişim çizgisi izlediğini ortaya koyan daha eksiksiz ve daha doğru açıklamayı da gözden kaçırıyor. Asıl önemli olan iyi ya da kötü, olgun ya da olgunlaşmamış olması değil, yetişkinliğin bu dönüm noktalarına günümüzde daha geç ulaşılıyor olması.

Önemli bir nokta daha: Bu bölümdeki ve diğer bölümlerdeki kuşak değişikliklerinin hemen hepsi farklı demografik gruplarda ortaya çıkıyor. Burada üzerinden sonuçlar çıkardığımız örneklemler ülkenin tamamını temsil ediyor, yani demografik olarak, ABD'de yaşayan ergenlik çağındakileri bütün gruplarıyla yansıtıyor. Eğilimler kendine özgü gruplarda bile tutarlı olarak kendini gösteriyor; üst orta sınıf ailelerde olduğu

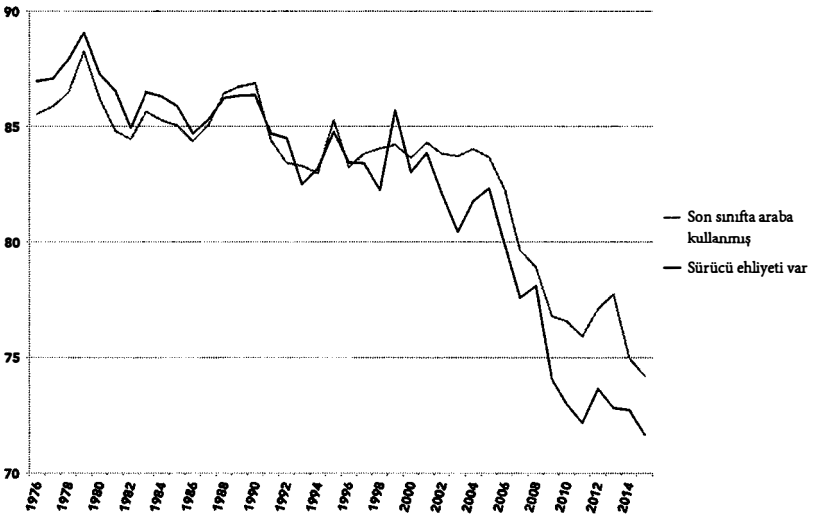
kadar işçi sınıfı ailelerinde, beyazlarda olduğu kadar azınlık gruplarında, erkek çocuklar arasında olduğu kadar kızlarda, büyük şehirlerde, banliyölerde, küçük şehirlerde ve ülke çapında görülüyor. Bu da gazetecilerin daha çok ilgi alanına giren üst orta sınıf beyaz ergenlerle sınırlı olmadığı anlamına geliyor. Gençlerin daha yavaş büyüdüğü; her etnik, dinsel ve sınıfsal grupta görülüyor.

Sürücü Ehliyeti

19 yaşındaki Matthew'la telefonda konuşuyorum. Pensilvanya'daki küçük bir üniversitedeki odasında. Aslında New Englandlı. Lisede tarih öğretmeni olmak istiyor. Lisedeki tenis maçlarının fotoğraflarını internete koymuş. Sırım gibi, çevik bir delikanlı. YouTube'daki oynatma listesinde Imagine Dragons müzik grubunun klipleri ve *Glutensiz Ördek* adında bir Üniversite Mizahı videosu var. (Videoda ördek ekmek kırıntılarını yemiyor ve "Kahverengi pirinç pidesi ya da kinoa krakeri var mı?" diye soruyor.) Beğendiği tarih kitaplarından ve toplumsal konulardaki düşüncelerinden söz ederken akıcı, düşünceli bir şekilde konuşuyor. Yasal olarak 16 yaşında alabilmesine karşın 18 yaşına dek sürücü ehliyeti almamış. Lisedeki son yılında da otobüse binmiş ya da anne babası onu okuldan almış. "Neden bekledin?" diye soruyorum. "Tembellik ettim, uğraşmak istemedim," diyor. "Aslında bayağı da gergindim. Ablam ehliyet sınavından bir iki kez çakmıştı –üstelik çok zekidir. Sınavı o geçemediyse ben imkânsız geçemem, diye düşündüm. Herhâlde sınavı geçememe düşüncesi beni gerdi ve korkuttu." Ehliyet sınavını geçememe düşüncesi ergenlik çağındakilerin sinirlerini her zaman bozmuştur elbette, ancak yetişkinlere özgü özgürlüğün çekiciliği genellikle daha ağır basardı ve bunu aşmalarına yeterli olurdu.

Matthew i-Nesli'nin tipik bir örneği: Bebek Patlaması Nesli'ndeki lise öğrencilerinin hemen hepsi son sınıfın bahar döneminde ehliyetlerini almış olurdu. 2015 yılında ise bu oran %72'ye düşmüş. Bu da i-Nesli'nde her dört gençten birinin liseden mezun olduğunda sürücü ehliyeti olmadığı anlamına geliyor (*bkz.* Şekil 1.5).

Kimine göre, anneleri o kadar iyi bir şoför ki direksiyon başına geçmek için acil bir gereksinim duymuyorlar. "Nereye gitmek istediysem annem ya da babam arabayla götürürdü beni, hiç de şikâyet etmediler. Yani taşıt sorunu çekmedim," diye yazmış 21 yaşındaki Hannah. "Ben 18 yaşındayken arkadaşlarımın çoğunun ehliyeti ve arabası vardı ama benim acelem yoktu. Annem beni okula sürekli onun götüremeyeceğini, yani ehliyet almam gerektiğini söyleyene kadar ehliyet almadım." 18 yaşına bastıktan altı ay sonra almış ehliyetini. i-Nesli'nden diğerleri de benzer şeyler söylüyor. Anne babaları söylenme-



Şekil 1.5. Lise son sınıfta en az bir kez araba kullanmış ve ehliyeti olan 12. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 1976–2015.

ye başlayana kadar ehliyet almamışlar –sürücü ehliyeti almayı dört gözle bekleyen önceki kuşaklar için anlaşılabilecek bir şey değil bu. "Annemle babam beni ehliyet almaya 'zorlamadığı' için hemen ehliyet almadım," diyor 19 yaşındaki Juan.

X Nesli'nin bir üyesi olarak bu cümleyi ne zaman okusam şaşkınlıktan afallıyorum. Eskiden tam tersiydi: Biz ehliyet almak isterdik, anne babamız beklememizi söylerdi. Corey Haim ve Corey Feldman'ın oynadığı 1988 yapımı *Sürücü Ehliyeti* filminde Haim'in canlandırdığı karakter ehliyet sınavını geçemez. Yine de bir gece babasının arabasını alır (annesi dördüncü çocuğunu doğurmak üzere olduğu için fark etmezler –bu da yaşam tarihî kuramının hoş bir yansıması). Feldman'ın karakteri sürücü ehliyeti almanın anlamı ve insanın romantik ilişkileri ve bağımsızlığı açısından önemi üzerine bir söylev verir. "Hoş kızların senden büyük heriflerin arabalarına binip gitmesini izlemekten başka bir şey gelmedi elinden. Kendini aşağılanmış hissettin, biliyorum, ben de geçtim bu yoldan, ama artık bitti. Cüzdanındaki o şey var ya –sıradan bir kâğıt parçası değil. Sürücü ehliyeti!... Yaşama ehliyeti; özgür olma, istediğin yere, istediğin zaman, istediğin kişiyle gidebilme ehliyeti!" O göğsünü gururla şişirerek konuşurken arka planda ateşli bir müzik çalmaktadır.

i-Nesli ise aklına sürücü ehliyeti geldiğinde "Aman boşver," diyor.

Uber ve Lyft gibi yolculuk paylaşım hizmetleri arttığı için mi ergenlik çağında araba kullanma oranında düşüş var? Bu pek olası değil, çünkü birinci olarak, bu hizmetleri kullanabilmek için 18 yaşından büyük olmak gerekiyor, yani lise öğrencileri bu hizmetlerden tek başına yararlanamaz. Ayrıca, Uber 2009, Lyft 2012 yılında hizmete girdi, sürücü ehliyeti alma oranlarındaki düşüşse bundan çok öncesinde. Düşüş Uber'in

genellikle kullanılabildiği banliyölerde ve kırsal bölgelerde görülüyor. En tutarlı düşüş banliyölerde yaşayan ergenler arasında ve bu da anne babanın çocuğu gideceğe yere arabayla bıraktığı düşüncesini akla getiriyor (*bkz.* Ek B).

Evet, bazı eyaletlerde ergenlik çağında araba kullanımıyla ilgili yasalarda değişiklikler yapıldı. Daha küçük yaşlardakilerde görülen değişimin nedeni bu olabilir, ancak lise son sınıf öğrencileri arasındaki eğilimi bununla açıklamak pek olası değil; anketi bahar döneminde, yani en azından 17, çoğunlukla 18 yaşında olduklarında dolduruyorlar. (Aslında son dönemlerde 18 yaşında olanların sayısı daha fazla –1992'de bu oran %53'ken 2015'te %57 olmuş.) 2016 yılında 16,5 yaşından itibaren araba kullanmaya izin verilen eyaletlerin sayısı 49 (yalnızca New Jersey'de durum farklı -bazı yerlerde gece sürüşü ya da yolcularla ilgili kısıtlamalar olsa da yine de yalnız araba kullanabiliyorlar). Yeni yasaların etkisini gölgede bırakan diğer bir durumu da batı bölgesindeki eğilimleri incelediğimizde görüyoruz. Burada 17 yaşında kısıtlama olmadan tam sürüş izni verilen eyaletlerin oranı diğer bölgelerden daha yüksek ($^{11}/_{13}$ ya da Kaliforniya'yla birlikte %85). Bu bölgede de sürücü ehliyeti alma oranlarındaki düşüşün diğer bölgelerdeki kadar büyük ya da daha büyük olduğu görülüyor (*bkz.* Ek B).

Sürücü ehliyeti alma bir yana, ergenlik çağında araba kullananların sayısı da azaldı. Eyaletlerin hepsinde, en az 14 ile 16 yaşları arasında arabada yetişkin bir sürücü olduğu sürece öğrenme sürüşü yapılmasına izin veriliyor. Bu da 12. sınıf öğrencilerinin hemen hepsinin anketi doldurdukları sırada en azından bir yıldır araba kullanma izni olduğu anlamına geliyor, ancak 2015 yılında hiç araba kullanmış olanların oranı ¼. Eyaletlerin çoğunda (%84) 15 yaşındakiler, 16 yaşındakiler ise eyaletlerin hepsinde öğrenme izni alabiliyor; öğrencilerin

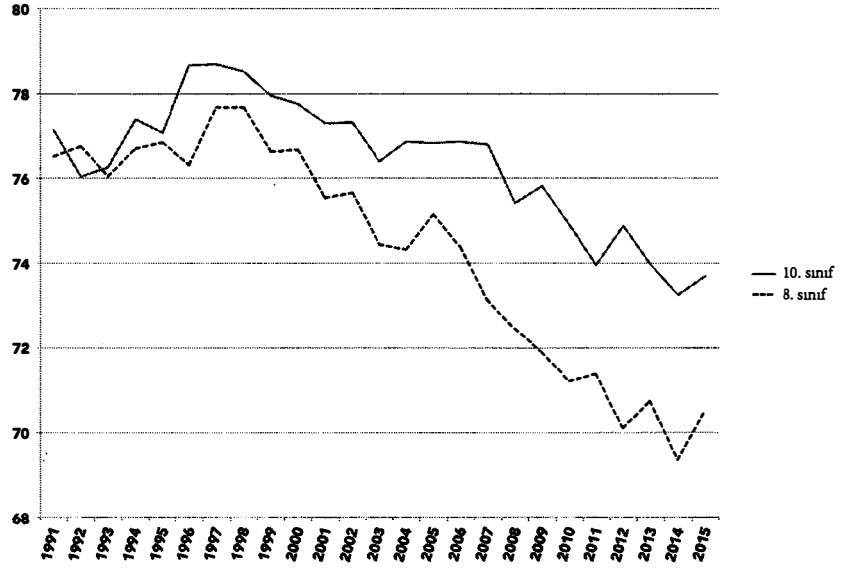
çoğu 10. sınıf güz döneminden önce 16 yaşına basıyor, yani 10. sınıf öğrencilerinin büyük çoğunluğu araba kullanmaya başlayabilir. Buna karşılık, 2015 yılında ilk kez, 10. sınıf öğrencilerinin çoğunun hiç araba kullanmadığı görülüyor -öğrenme izniyle bile. Araba kullanmadaki düşüş bölgelerin, etnik grupların ve sosyoekonomik sınıfların hepsinde görülüyor (*bkz.* Ek B).

Anne Babası Çalışan Çocukların Yalnızlığı

Maryland'de yaşayan bir çift 2015 yılındayken 10 ve 6 yaşlarındaki çocuklarının 1.5 kilometre ötedeki bir parka yalnız başlarına gitmesine izin vermişti. Çocukları tek başlarına yürürken gören birisi polisi aramış, Çocuk Koruma Hizmetleri çift hakkında çocukları ihmal gerekçesiyle soruşturma başlatmıştı. Olay ülke çapında haberlere taşındı. Bunun bir nedeni de Bebek Patlaması Nesli ve X Nesli üyelerinin birçoğunun bugün küçük yaşlar olarak görülebilecek yaşlarda mahallelerinde yalnız başlarına dolaşabildiklerini hatırlamasıydı. 2015 yılında yapılan bir ankette yetişkinlerin %71'i bir çocuğun parka tek başına gitmesine izin vermeyeceği yanıtını vermişti. Buna karşılık, 30 yaş üzeri yetişkinlerin %59'u çocukken bunu yapabildiğini söylüyordu. X Nesli'nden bir arkadaşım oyun parkına tek başına gittiğini, üstelik yolda tren yolunu aşması gerektiğini hatırlıyor. Şimdi, 6 yaşındaki kızı oturdukları sokağın bir ucuna gitse komşuları kayboldu zannederek çocuğu eve getiriyormuş.

X Nesli'nin diğer bir anısı da anne baba çalıştığı için yalnız kalmaları; anne baba hâlâ işte olduğu için okuldan eve yürüyerek dönüp boş evin kapısını anahtarla açmaları. Henüz 2. sınıftayken bunu yapan çocuklar var. Ortaokulda, hele lisede buna kesin gözüyle bakılıyordu. i-Nesli'nde bu deneyimi yaşayan çocukların sayısı daha az (*bkz.* Şekil 1.6).

Büyük bir değişim değil bu, ancak 1990'lı yıllara oranla tam zamanlı çalışan annelerin oranının 2010'lu yıllarda arttığı düşünülürse eğilimin yönü şaşırtıcı. Bu duruma göre, ergenlik çağında evde yalnız başına zaman geçiren çocukların sayısının aslında artması gerekiyor, azalması değil. (Bunun nedeni, ergenlik çağında öğleden sonra çalışma ya da ders dışı etkinliklerin artması da olamaz. İleride göreceğimiz gibi, ergenlik çağında çalışanların sayısı daha az, etkinliklerde harcanan zamansa aynı.) Anne babalar okul sonrası programları ya da diğer mekanizmaları kullanıyor. 14, 15 ve 16 yaşlarındayken öğleden sonra evde yalnız başına zaman geçiren çocukların sayısında azalma var. Dolayısıyla, ergenlik çağında yanında anne baba olmadan dışarı çıkma oranında olduğu gibi, yanında anne baba olmadan evde kalma oranında da düşüş var.



Şekil 1.6. Okuldan sonra evde yanlarında yetişkin olmadan zaman geçiren 8. ve 10. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1991–2015.

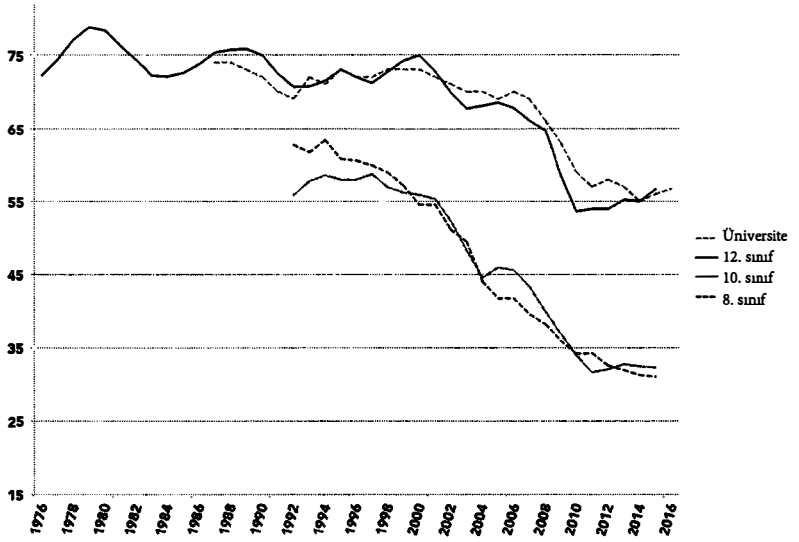
Ergenlik Çağında Çalışmanın Azalması

Bebek Patlaması Nesli'nden ve X Nesli'nden birçok kimse, belki çim biçerek, belki bebek bakıcılığı yaparak kazandıkları ilk parayla bir şeyler satın aldığını hatırlar. Kimisi de ilk maaş çeklerini bir alışveriş merkezinde bozdurup zevkli giysiler ya da ne zamandır uğruna para biriktirdikleri müzik albümünü almıştır.

i-Nesli'nde bu deneyimi yaşama olasılığı daha düşük. Ergenlik çağında çalışanların oranında dikkat çekici bir düşüş var: 1970'lerin sonlarında okul yılı boyunca bir ücret karşılığında çalışmayan lise son sınıf öğrencilerinin oranı yalnızca %22'ydi. 2000'lerin başlarında ise çalışmayanların oranı bunun iki katıydı (%44; *bkz.* Şekil 1.7). Bir ücret karşılığında çalışan 8. sınıf öğrencilerinin oranı yarı yarıya azalmış. Bu düşüş Büyük Ekonomik Duraklama (2007-2009) döneminde hızlanmış, ancak işsizlik oranının çok alt düzeylere düştüğü ve iş bulmanın kolaylaştığı duraklama sonrası yıllarda çalışma oranı eski hâline dönmemiş. En küçük yaşlardaki ergenler arasındaki çalışma oranı, ekonominin patlama döneminde bile düşmeyi sürdürmüş. Ayrıca ergenlik döneminde çalışma saatleri de ortalama olarak azalmış –örneğin, üniversite adayı 12. sınıf öğrencileri 2016 yılında (1987 ile karşılaştırıldığında) haftada beş saat –günde ortalama 40 dakika daha az çalışmış (*bkz.* Ek B).

Ergenlik çağındakiler yaz aylarında da daha az çalışıyor: 1980 yılında %70 olan çalışma oranı 2010'larda %43'e düşmüş (*bkz.* Ek B). Yaz işlerinde azalma olmasının nedeni iş bulamama da olamaz. İş İstatistikleri Ofisi'nin verilerine göre, yazın çalışmak isteyen ancak iş bulamayan gençlerin oranı yaklaşık olarak aynı, ancak çalışmak istemeyenlerin oranı ikiye katlanmış.

Ergenlik çağındakilerin bir işte eskisi kadar çalışmamasının –ve eskisi kadar dışarı çıkmamasının– nedeni, ev ödevlerine ve ders dışı etkinliklere daha fazla zaman harcama-



Şekil 1.7. Ortalama bir haftada ücretli bir işte para kazanan 8., 9., 10. ve 12. sınıf öğrencilerinin ve üniversite adayı öğrencilerin oranı. Monitoring the Future and American Freshman Survey, 1976-2016.

ları olabilir belki. Okullar öğrencilerden akademik açıdan giderek daha fazla şey beklediği için Amerikalı öğrencilerin, özellikle de ergenlik çağının başlarındakilerin ders çalışmaya gittikçe daha fazla zaman ayırdığını iddia eden birçok makale var. Ayrıca gittikçe daha çekişmeli hâle gelen üniversite başvurularını parlatmak için öğrencilerin etkinlik üzerine etkinlik yüklendiği de sık dile getirilen bir konu.

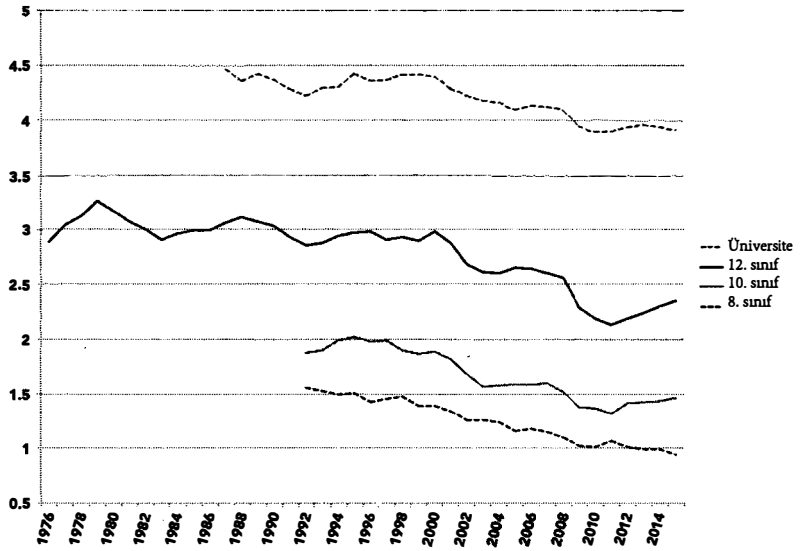
Oysa bu doğru değil. İlk olarak ders dışı etkinliklere bakalım. Bu konudaki en kapsamlı ölçek üniversite birinci sınıf öğrencileri arasında yapılan anket. Özellikle bu grupta ders dışı etkinlik zamanlarında bir fırlama olması beklenir. Oysa böyle bir durum yok. 12. sınıf öğrencilerine bakıldığında öğrenci kulüplerinde ve spor/egzersiz için harcanan zamanlarda aradan geçen yıllar içerisinde az bir değişiklik olduğu görü-

lüyor (*bkz.* Ek B). Gönüllü çalışmada bir artış var ve bu da genellikle liseden mezun olmanın koşullarından biri. 1980'lerin sonlarıyla karşılaştırıldığında son dönemlerdeki öğrenciler gönüllü çalışmalara günde 10 dakika kadar daha fazla zaman ayırmış. Bununla birlikte, gönüllü çalışmalardaki artış 1980'ler ile 1990'lar arasında, yani ücretli çalışmadaki büyük düşüşten çok önce gerçekleşmiş. Yani, gönüllü çalışmada bir miktar artış olsa da zamanlama yanlış ve aradaki fark ücretli çalışmadaki büyük düşüşü açıklayamayacak kadar küçük.

Peki, ev ödevlerine harcanan zaman? Öyle görülüyor ki i-Nesli'nin 8., 10. ve 12. sınıf öğrencileri 1990'ların başlarındaki X Nesli ile karşılaştırıldığında aslında ödevlere daha az zaman harcıyor, dört yıllık üniversite yolundaki lise son sınıf öğrencilerinin ise yaklaşık olarak aynı zamanı ayırdığı görülüyor (*bkz.* Ek B). Ücretli çalışmada en büyük düşüşün görüldüğü 2005 ile 2015 arasında ev ödevlerine ayrılan zamanda farklılıklar var: 2015 yılında 8. sınıf öğrencileri ödevlere 2005 yılında olduğundan sekiz dakika daha az, 10. ve 12. sınıf öğrencileri ise günde 10 dakika daha fazla zaman ayırmış. Aradaki fark ücretli çalışmadaki büyük düşüşü açıklayamayacak kadar küçük. Üstelik 8. sınıf öğrencilerinde ters yönde bir gelişme var, hem ev ödevlerine hem de ücretli çalışmaya ayrılan zaman azalmış.

Ergenlik çağındakilerin ücretli çalışmaya, ev ödevine, gönüllü çalışmalara ve ders dışı etkinliklere ayırdığı toplam zamana da bakabiliriz. Toplamda bir artış varsa ya da bir fark yoksa ergenlik çağındakilerin ücretli çalışmaya harcanan zamanı ev ödevlerine ve ders dışı etkinliklere kaydırdığını söyleyebiliriz. Toplamda bir düşüş varsa ev ödevine ayrılan zaman, ergenlik çağındakilerin ücretli çalışmaya eskiden ayırdığı zamanı karşılamıyor demektir.

Toplamdaki eğilim çok açık: i-Nesli ev ödevlerine, ücretli çalışmaya, gönüllü çalışmalara ve ders dışı etkinliklere toplamda daha fazla değil, daha az zaman ayırıyor (*bkz.* Şekil 1.8). Örneğin, üniversite yolundaki lise son sınıf öğrencileri 2015 yılında ev ödevlerine, ücretli çalışmaya, gönüllü çalışmaya ve ders dışı etkinliklere 1987 yılında üniversiteye hazırlanan öğrencilerden daha az zaman ayırmışlar. Bu da i-Nesli'nde ergenlik çağındakilerin –üniversite yolunda olanların bile– X Nesli'ne oranla her gün 33 dakika daha fazla boş zamanı olduğu anlamına geliyor. Dolayısıyla, ev ödevleri ve etkinlikleri günümüzde ergenlik çağındakilerin okul yılı boyunca daha az çalışma eğilimini açıklıyor gibi görünmüyor.



Şekil 1.8 8., 9., 10. ve 12. sınıf öğrencilerinin ve üniversite adayı öğrencilerin çalışma ve etkinliklere günde harcadıkları toplam saat. Monitoring the Future and American Freshman Survey, 1976-2016 (üniversite adayı öğrencilerde ev ödevi, ücretli çalışma, gönüllü çalışma, spor/egzersiz ve öğrenci kulüpleri bu toplama dâhil. 12. sınıf öğrencilerinde ev ödevi, ücretli çalışma ve gönüllü çalışma toplamın içinde. 8. ve 10. sınıf öğrencilerinde ev ödevi ve ücretli çalışma toplamın içinde.)

Peki, ergenlik çağında çalışma oranının azalması iyi mi kötü mü? Her ikisinin de bir payı olduğu söylenebilir. Ergenlik çağındakilere yönelik işlerin çoğu düşük beceri gerektiren işler, yani gençleri gelecekteki daha üst düzey işlere hazırladıkları kesin olarak söylenemez. SDSU'daki öğrencilerim Gap'ta giysi katlama, Target'te rafları doldurma, Bath&Body Works'te tuvaletleri temizleme işlerinde çalıştıklarını söylüyor. Biraz müşteri hizmetleri becerisi edinmiş olsalar bile bu tip işler birçoğunun üniversiteden mezun olduktan sonra çalışacağı beyaz yakalı mesleklerden çok farklı. Bu işler, özellikle de gece geç saatlerde çalışıp sabah erkenden okula gitmek zorunda olan çocukları gereksinim duydukları uykudan da yoksun bırakabilir. Ev ödevine ayrılan zaman ergenlik çağındaki ortalama bir öğrencinin bir işte çalışmasına engel olmasa bile, çalışma saatleri uzun olan öğrenciler okul ödevlerini tamamlamakta genellikle güçlük çekiyor.

Bununla birlikte, çalıştıkları işlerde üst düzey beceriler edinmeseler bile, genellikle sorumluluk ve paranın değerini öğreniyorlar. 22 yaşındaki Vicky, San Diego Devlet Üniversitesindeki kişilik psikolojisi dersimi alan öğrencilerden biriydi. Ailesi lisedeyken çalışmasını istememiş, bu yüzden de üniversiteye girdikten sonra iş ararken çok zorlanmış. "Deneyimim olmadığı için kimse beni işe almak istemiyordu. Sonunda bir iş bulsam bile iş yerinde profesyonel davranamadığım için birkaç ay sonra kovuluyordum," diye yazmış. "Lisedeyken nerede olursa olsun çalışmış olsaydım iş yerinde nasıl davranmam gerektiğini öğrenirdim. Hatta, muhtemelen disiplin ve çalışma ahlakı kazanırdım ki bunun da hayatımın birçok alanında bana çok yardımı olurdu. Devamlılığın önemini öğrenirdim. Okul ve randevular konusunda bunun çok eksikliğini çekiyorum. Bir şeyi çalışarak kazanmanın ne olduğunu hiç öğrenmedim."

Bir işte çalışmak belirli gruplar açısından da yararlı olabilir. Bir çalışmada, yazlık işlere rastgele atanan dezavantajlı

ergenler arasında suça karışma oranının %43 daha az olduğu görüldü. Bu etkinin daha büyük bölümü sekiz haftalık çalışma süresinin sonrasında görüldü, yani yalnızca zamanı doldurmanın ötesinde daha uzun süreli bir etkisi vardı. Yarı zamanlı işler üniversite yolundaki öğrenciler için de çok önemli bir para kaynağı olabilir, özellikle de günümüzde artan okul harçları ve birçok öğrencinin üniversiteden mezun olduktan sonra ödemesi gereken büyük oranlardaki borçlar düşünülürse. İyi ya da kötü, bir işte çalışmak da ergenlik çağındakilerin ertelediği bir yetişkin etkinliği durumunda.

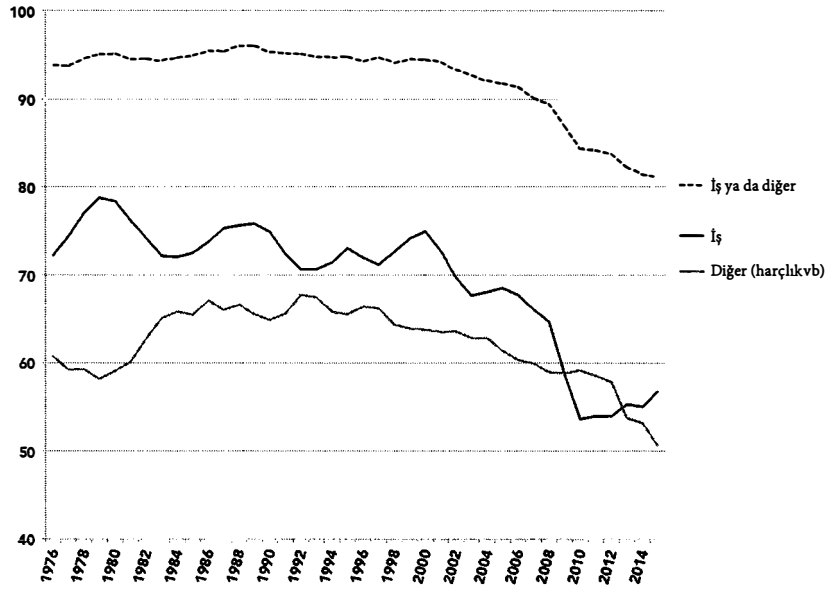
Anne Baba Bankasından Kredi Çekmek

16 yaşındaki Ellie'yle okuduğu lisede buluştum. Sınıfın dışında oturuyoruz. Güneşli bir sonbahar günü, öğle yemeğine az bir süre kala konuşuyoruz. Üçüncü sınıf öğrencisi, açık kahverengi saçlarıyla hoş bir üçüncü sınıf öğrencisi. Instagram'daki mesajlarında konum etiketlemeyi nasıl kullandığını ayrıntılı olarak anlatıyor. Sürücü ehliyeti almayı ertelemiş, ama yakında bu işi halletmek istiyor çünkü arkadaşlarıyla takılmak için alışveriş merkezinde buluşmak istediklerinde anne babasının onu bırakması gerekiyormuş. Bir işte çalışıp çalışmadığını soruyorum, çalışmadığını söylüyor, harçlık da almıyormuş. "Yani bir şeye ihtiyacın olduğunda annen baban mı alıyor, işler böyle mi yürüyor?" diye soruyorum. "Evet," diyor. "Yani, paraya ihtiyacım olduğunda, işte, onlar veriyor falan. Genelde istemem yetiyor. Her zaman vermiyorlar ama bazen işte."

Ergenlik çağında çalışanların sayısı azaldığına göre, istedikleri bir şeyi alabilmeleri için harçlık alıyorlardır, diye düşünebilirsiniz. Tersine, i-Nesli'nde harçlık alanların sayısı daha az. Ergenlik çağındakiler arasındaki çalışma oranları 1980'lerde düşmeye başladığında anne babaların ilk tepkisi

daha fazla harçlık vermek olmuştu. Buna karşılık, 2000 yılından sonra ergenlik çağında harçlık alanların sayısı azaldı, bir işte para kazananların sayısı daha da azdı, yani 17 ve 18 yaşlarındaki gençlerin %20'sinin idare etmesi gereken bir parası yoktu (*bkz.* Şekil 1.9; 10 sınıf öğrencilerindeki karşılığı için *bkz.* Ek B). Paraya ihtiyaçları olduğunda, Ellie gibi, anne babalarından istemeleri gerekiyor. Günümüzde 18 yaşında olanlar bu açıdan da bir zamanların 15 yaşına benziyor. i-Nesli'nde, lise üçüncü sınıfta okuyan her beş öğrenciden biri kendi parasını idare etmek yerine anne babasından para istiyor, tıpkı çocuklar ve yeni yetmeler gibi.

Para durumunun anne baba tarafından denetlenmesi anne babaların mı, yoksa çocukların mı fikri, söylemek zor. Anne babaların fikriyse lise üçe giden bir çocuğun kendi parasını idare edemeyeceğini düşündüklerini gösteriyor bu. Belki de



Şekil 1.9. Para kaynağı çalışma ya da harçlık –ya da her ikisi birden– olan 12. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 1976–2015.

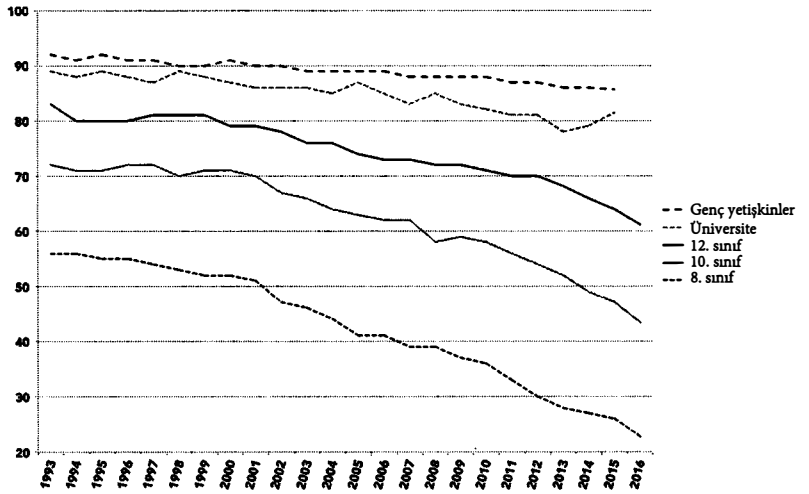
çocuklar, belirli bir harçlık yerine anne babadan para istemenin daha kazançlı olduğunu fark etmiştir. Her iki durumda da sonuçta sinemaya, benzine ve dışarıda yenecek yemeğe ne kadar para harcanacağını hesaplamayı gerektirecek giriş niteliğinde bir para idaresi deneyimi bile olmadan liseden mezun olan gençlerin sayısı giderek artıyor. Oysa bu deneyim aslında yetişkinlik dönemindeki daha geniş kapsamlı kira, gereksinim ve gıda ödemelerinin bir anlamda temelini oluşturuyor.

İçki İçtin, Kaybettin

18 yaşındaki Chloe'yle ilkbaharda bir çarşamba günü okul dağıldıktan hemen sonra cep telefonuyla konuşuyoruz. Ohio, Cleveland'ın banliyösündeki bir lisede üçüncü sınıf öğrencisi. Ohio State Üniversitesine gitmeye kısa bir süre önce karar vermiş, "Çok heyecanlıyım" diyor. Daha küçük yaşlarda moda alanında meslek sahibi olabileceğini düşünüyormuş, ama şimdi psikoloji okumak istiyor. En sevdiği televizyon programlarını soruyorum, biraz da utanarak *Kardashianlar*'ı sevdiğini söylüyor –sansasyon için olmadığını söylüyor, lüks Kaliforniya yaşam tarzını görmek istiyormuş. Ayrıca internette komik hayvan videoları izlemekten hoşlanıyormuş.

Çoğu zaman arkadaşlarıyla alışveriş merkezinde dolaşıyor ya da dondurmaya yemeye gidiyorlar. Erkek arkadaşı var, yarı zamanlı bir işte çalışıyor, sürücü ehliyeti de almış ama yetişkinlere özgü diğer etkinlikler pek ilgisini çekmiyor. Partilerle, içkiyle arasının nasıl olduğunu soruyorum örneğin, bunların hepsine kuşkuyla bakıyor. "İş yerindekiler 'Hafta sonu üniversiteye gidip dağıttım biraz, bir erkekle takıldım,' falan diyor, sarhoşlukla yapılan hatalar falan." "Senin hoşuna gitmiyor mu bunlar?" diye soruyorum biraz da takılarak. "Hayır; insan neden kendini kaybetmek, ne yaptığından haberi olmasın ister anlamıyorum," diyor.

i-Nesli'ndeki yaşıtları arasında Chloe tahmin edebileceğinizden daha yaygın bir tip; içki içenlerin sayısı gittikçe azalıyor. i-Nesli içinde hayatında hiç alkollü içki içmemiş lise son öğrencilerinin oranı %40, 8. sınıfta alkolü deneyenlerin oranı yarı yarıya azalmış (*bkz.* Şekil 1.10).



Şekil 1.10. Alkollü içkiyi (birkaç yudumdan fazla) denemiş 8., 10. ve 12. sınıf öğrencileri, üniversite öğrencileri, genç yetişkinler (19-30 yaşlar). Monitoring the Future, 1993–2016.

Alkol tüketimi en çok daha küçük yaşlardaki gruplarda, en az da genç yetişkinler arasında düşmüş. Düşüş çizgisi 8. sınıf öğrencilerinde dik bir yokuş, 12. sınıf öğrencilerinde daha az eğimli bir tepe, genç yetişkinlerde neredeyse düz bir hat oluşturuyor. Genç yetişkinlerin hemen hepsi alkolü denemiş, geçen on yıllarda çok az bir düşüş olmuş. Asıl değişim, içmeye başlama yaşında görülüyor. 1990'ların başlarında ortalama bir 8. sınıf öğrencisi alkollü içki denemiş oluyordu, 2014 yılında ise 10. sınıf öğrencileri henüz denememiş oluyor. Yani, i-Nesli alkollü içkiyi denemeyi 10. sınıfa ya da daha sonrasına erte-

liyor, yetişkinlere özgü bu etkinliği denemeyi erteliyor. Son ayda ve CDC'nin Gençlerde Riskli Davranış Tarama Anketi gibi anketlerde de ergenlik çağında alkol tüketimi açısından benzer eğilimler görülüyor (*bkz.* Ek B).

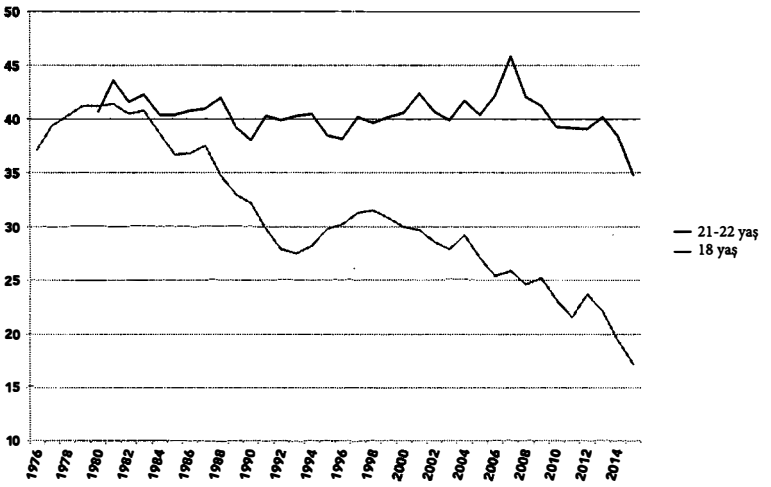
Ergenlik çağının en küçük yaşlarında alkol tüketiminin keskin bir şekilde düşmesi özellikle umut verici. 13-14 yaşlarında içki içmenin iyi bir fikir olmadığını birçok kişi kabul edecektir. 10-12. sınıflarda içki tüketiminin araba kullanma ile birleşebileceği düşünülürse gençler arasında alkol tüketiminin azalması kamu sağlığı açısından da çok yararlı. Bunlar çok önemli ve umut verici değişimler.

Bu eğilimin bir kötü yanı var: Üniversite kampüslerine ya da yetişkin hayatına adım atan gençlerin birçoğu içki konusunda bir hayli deneyimsiz oluyor. Üniversite öğrencileri ve genç yetişkinler arasında içki davranışları çok fazla değişmediği için, i-Nesli'nin içki tüketiminde önceki kuşaklara oranla çok kısa sürede hızlı bir yükseliş görülüyor.

Bu özellikle de arka arkaya beş ya da daha fazla içki olarak tanımlanan içki âlemi için geçerli. Alkol zehirlenmesine, yanlış kararlara ve sarhoş araç kullanmaya yol açma olasılığı daha yüksek olduğu için bu da en tehlikeli alkol tüketim şekli. 18 yaşında içki âlemi yapanların oranı 1980'lerin başlarından bu yana yarı yarıya azalmış, ancak 21 ile 22 yaşları arasında herhangi bir değişiklik olmamış (*bkz.* Şekil 1.11).

18 yaş ile 21 yaş arasında içki âlemi oranında görülen bu hızlı yükseliş tehlikeli olabilir. Bu eğilimin incelendiği *National Institutes of Health* araştırmasında şöyle bir sonuç ortaya konmuş: "18 ile 21-22 yaşlar arasında aşırı içki tüketimindeki artış olumsuz sonuçlarla karşılaşma riskini artırır. Artış ne kadar hızlıysa kişinin aşırı içki tüketimiyle ilgili deneyimi o kadar azdır ve söz konusu risk daha yüksektir."

Bu, özellikle üniversiteye gidenler arasında şiddetli olarak görülüyor. Üniversite adayı lise öğrencilerinde alkol tüketme

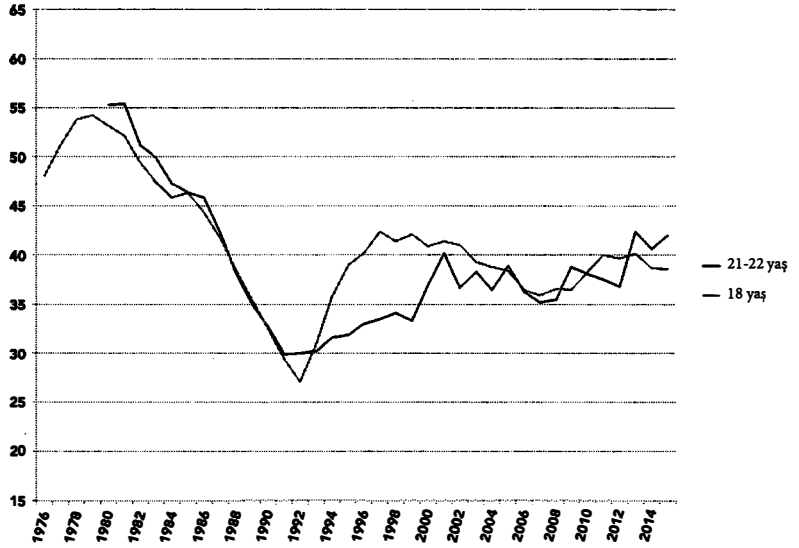


Şekil 1.11. 18 yaşında ve 21-22 yaşlarında son iki hafta içerisinde içki âlemi yaptığını söyleyenlerin oranı. Monitoring the Future, 1976–2015.

eğilimi üniversiteye gitme planı yapmayanlara oranla daha düşük, ancak üniversiteye başladıklarında aşırı alkol tüketme olasılıkları üniversiteye gitmeyenlere oranla daha yüksek. Üniversite öğrencilerinde deneyim eğrisi çok dik. Bir üniversite öğrencisinin deyişiyle: "21 yaşındayım ve içkiye yeni başlıyorum, bu konuda elimden geleni ardıma koymayacağım!" Kampüse gelen öğrenciler içki konusunda oldukça saf kaldığı ve aşırı içki tüketiminin egemen olduğu bir kültüre hızla girdikleri için bu durum öğrenci ilişkileri çalışanları ve gençlere üniversite yıllarında yönlerini bulmasına yardım eden diğerleri için bir hayli zorlayıcı olabilir.

Peki, ya uyuşturucu kullanımı? Ergenlik çağında yasa dışı uyuşturucu kullanımı 1970'lerin sonlarında ve 1980'lerin başlarında doruğa ulaşmıştı –bunun büyük bir bölümü esrardı. 1990'lardaki büyük düşüşü 2000 ve 2010'lardaki yeniden yükseliş izledi (*bkz.* Şekil 1.12). Uyuşturucu kullanımı bakı-

mından' 18 yaşındakiler ile 21-22 yaşlarındakiler arasında çok küçük bir fark var ve 2010'ların başlarında i-Nesli'ne geçişte küçük bir artış söz konusu.



Şekil 1.12. 18 yaşında ve 21-22 yaşlarında son on iki ay içerisinde uyuşturucu kullanımı oranı. Monitoring the Future, 1976–2015.

Alkol ve uyuşturucu kullanma örüntülerindeki bu fark nereden geliyor? Uyuşturucu kullanımı, en azından eyaletlerin çoğunda her yaş için yasa dışı. Uyuşturucu kullanarak kuralları çiğneme açısından 21 yaşın üzerinde ya da altında olma arasında bir fark yok. Buna karşılık, alkol satın almak 21 yaşından itibaren yasallaşıyor –bu ihtiyatlı kuşağın ergenlik döneminde alkolden uzak dururken 21 yaşından sonra âleme dalmasının nedeni bu olabilir. Esrarın eğlence amaçlı kullanımı birçok eyalette yasallaştıkça bu örüntü de değişebilir. (Bu eğilimleri 6. Bölüm'de güvenlik açısından yine ele alacağız.) Şimdilik, i-Nesli kendinden önce gelen Y Nesli'ne oranla daha az içki içerken daha fazla esrar kullanıyor.

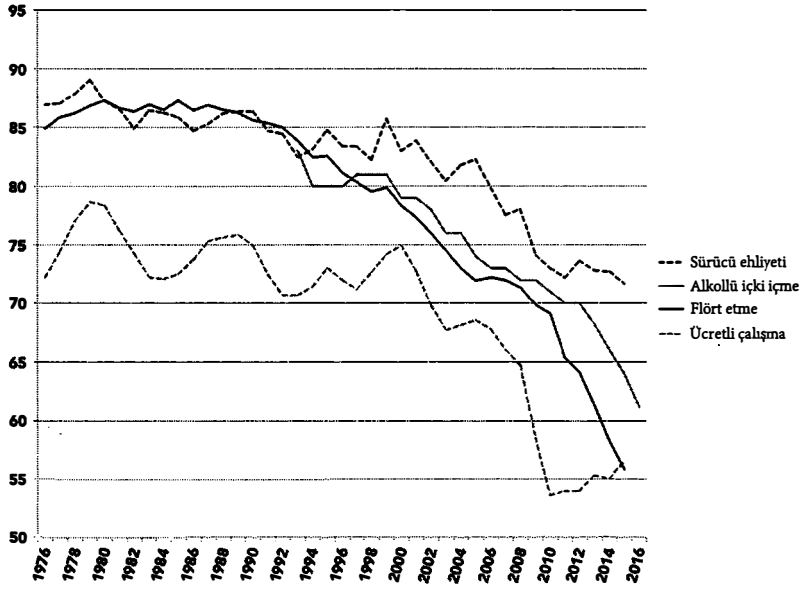
Yavaş Yavaş Büyümek

Sonuçta, önceki kuşaklarla karşılaştırıldığında i-Nesli'nde flört etme, cinsel ilişkiye girme, araba kullanma, çalışma, içki içme ya da yanında anne babası olmadan evden çıkma eğilimi daha az. Bunların hepsi yetişkinlerin yaptığı, çocukların yapmadığı şeyler. Çoğu insan bunları çocuklukla yetişkinlik arasında bir geçiş olan ergenlik döneminde dener. Ergenliğin bir zamanlar evrensel dönüm noktaları olan ve anne babadan bağımsızlaşmaya yönelik, insana yetişkin olduğunu ilk kez hissettiren bu nefes kesici deneyimleri lise yıllarında yaşama eğilimi i-Nesli'nde dikkat çekici oranda düşük (*bkz.* Şekil 1.13). Bu dönüm noktalarını lise yıllarında aşan i-Nesli üyelerinin de bunu önceki kuşaklara oranla daha ileri yaşlarda yaptığı görülüyor. Bu hem cinsellik ve alkol gibi yetişkinlere özgü zevkler hem de çalışma ve araba kullanma gibi yetişkinlere özgü sorumluluklar için geçerli. İyi ya da kötü, i-Nesli büyümek için acele etmiyor. Günümüzde 18 yaşında olanlar bir zamanların 14 yaşındaki çocuklarını, 14 yaşındakiler de bir zamanların 10-12 yaşlarını andırıyor.

Yavaş yavaş büyüme öyküsü, tam anlamıyla, i-Nesli'nden çok önceleri başladı. Gelişim hızındaki ilk farklılıklar ergenlik çağında değil, 1990'larda bir kariyere başlama, evlenme ve çocuk sahibi olma gibi yetişkinliğin geleneksel dönüm noktalarını ertelemeye başlayan X Nesli'nin genç yetişkin üyelerinde gözlemlendi. 1975 yılında, Bebek Patlaması Nesli üyesi ortalama bir kadın 21 yaşında evleniyordu; 1995 yılında ise ortalama bir X Nesli üyesi 25 yaşında evleniyordu. Üniversiteye giden gençlerin sayısı arttığı için, tam zamanlı bir meslek sahibi olma zamanı da daha geçti.

Buna karşılık, X Nesli'nde bir yavaşlama yoktu –araba kullanma, alkol alma ve flört oranları Bebek Patlaması Nesli'ndeki yaşıtları ile aynıydı, ergenlik döneminde cinsel ilişkiye

girme ve gebe kalma eğilimi de daha yüksekti. Öte yandan, meslek ve çocuk sahibi olarak yetişkinliğe tam olarak ulaşmak için daha fazla bekliyorlardı. Yani, X Nesli ergenlik dönemini önceki sınırların ötesine taşıyabilmişti, yetişkin olmaya daha erken başlıyor, geçişi daha geç bitiriyorlardı.



Şekil 1.13. 12. sınıf öğrencileri arasında sürücü ehliyeti sahibi olma, en az bir kez alkollü içki içme, flört etme ve ücretli bir işte çalışma oranları. Monitoring the Future, 1976–2016.

Ergenliğin alt sınırda yeniden kısalmaya başlaması Y Nesli'yle başladı ve i-Nesli'nde tam hızıyla devam ediyor. Eskiye göre, anne babalar ergenlik dönemindekilere çocuk gibi davrandıkça daha az bağımsızlık tanıdıkça ve onları daha fazla korudukça çocukluk dönemi uzuyor. Çocukluktan ergenliğe ve yetişkinliğe gelişimin yörüngesi bütünüyle yavaşladı. Ergenlik çağındakilerin yetişkinlere özgü şeyler yapmaya başladığı büyüme çağı şimdi daha geç başlıyor. 13 yaşındakiler,

hatta 18 yaşındakiler arasında yetişkinlere özgü davranışlar ve zamanını yetişkinler gibi harcama eğilimi daha az. Buna karşılık, çocuk gibi davranma eğilimi daha fazla. Bu illa da olgunlaşmadıkları anlamına gelmiyor, yalnız daha çok yetişkinlere özgü davranışları erteliyorlar. Ergenlik artık yetişkinliğin başlangıcı değil, çocukluğun bir uzantısı.

Bunun Nedeni Daha Sorumlu Olmaları mı?

Washington Post'ta 2014 yılında yayımlanan bir yazıda sosyolog David Finkelhor i-Nesli'nin ergenlik döneminde daha az alkol kullanarak, suça daha az karışarak ve cinselliği sınırlı tutarak "büyüklerinin sahip olmadığı erdemleri sergilediği"ni savundu. Şu sonuca varmıştı: "İtkisel ve hazza yönelik davranışlar bakımından akımı tersine çeviren günümüz gençliğine, görece olarak daha erdemli bir gençlik olarak bakabiliriz." Finkelhor'a göre günümüzdeki ergenler bu denli sorumluluk sahibi oldukları için tebrik edilmeli. 2016 yılında *Post*'ta yayımlanan yazı yine aynı yöndeydi: "Günümüzde Ergenler Sizden Çok Daha Uslu."

Yirmi yaşındaki yazar Jess Williams gibi diğer gözlemciler aynı eğilime daha olumsuz bir gözle bakıyor: Williams i-Nesli'ni "sıkıcı" olarak tanımlıyor. Günümüzde ergenler eskisi gibi eğlenceli değil, diyor. Bir dergi de yakın tarihli bir yazıyla bu görüşe katılıyor: "Nesiller Arası Uçurumun İlerleyiş Bilançosu: Bir Zamanların 40 Yaşı Şimdi 20."

Bana kalırsa bu yaklaşımlar asıl noktayı kaçırıyor. Erdem, haz düşkünlüğü, uslu, sıkıcı gibi kavramlar yalnızca bu eğilimlerin "iyi" ya da "kötü" olmasına odaklanıyor. Kuşaklar arasındaki farklılıkların yalnızca bazılarına odaklanan, diğerlerini dışarıda bırakan eksik bir yaklaşım bu. Örneğin, bu yazıların hiçbirinde i-Nesli ergenlik döneminde bir işte çalışma, sürücü ehliyeti alma, evde yalnız kalma ya da kendi parasını

idare etme gibi daha fazla (ya da az) "erdemli," "sorumluluk sahibi," "uslu" ya da "sıkıcı" olmakla illa da ilişkili olmayan eğilimlerin daha az olmasına değinilmiyor. Bir bütün olarak bakıldığında, söz konusu eğilimler ergenlik çağındakilerin daha sorumlu, erdemli ya da sıkıcı olduğu (dolayısıyla, belki de yetişkinlere daha çok benzedikleri) düşüncesini açık bir şekilde desteklemiyor. Öte yandan, bu eğilimler ergenlik çağındakilerin daha yavaş büyüdüğü (ve dolayısıyla yetişkinlere daha az benzedikleri) düşüncesini neredeyse kesin bir şekilde destekliyor. Ergenlik çağında çalışma, araba kullanma, yalnız kalma ve kendi parasını idare etme eğilimlerinin de düşüşte olmasını yalnızca büyümenin yavaşlaması açıklıyor. i-Nesli'nde olup bitenleri ne "daha uslu" ne de "sıkıcı" olmak bütünüyle kapsayabiliyor: Sadece daha yavaş büyüyorlar.

Buna karşılık, yaşam tarihî kuramının yukarıda ele aldığımız kavramlarını kullanmak daha bilgilendirici olacaktır: Ergenlik çağındakiler, belki de ailelerin küçülmesi ve artan gelir eşitsizliğinin doğurduğu ihtiyaçlar nedeniyle yavaş bir yaşam stratejisi benimsemiştir. Anne babalar çocuklarını yeni çekişmeli ekonomik çevrede başarılı olacak şekilde yetiştirmeye daha fazla zaman ayırabiliyor. Bu da bir zamanlar on altı yıl alırken şimdi yirmi bir yıl sürebiliyor. Kültürün bireyselliğe kaymasının da bir rolü olabilir: Çocukluk ve ergenlik kendine özgü benlik odaklı evrelerdir. Dolayısıyla bu dönemlerde daha fazla kalmak, bireysel benliğin daha fazla gelişmesine olanak tanıyor. Çocuk sayısı azaldığı, her bir çocukla geçirilen zaman arttığı için çocuklar daha fazla fark ediliyor ve övülüyor. Kültürel bireyselciliğin farklı ülkelerde ve dönemlerde daha yavaş gelişimle bağlantılı olduğu çok açık. Ortaklaşa kültürlerle karşılaştırıldığında, bireysel ülkelerde genç yetişkinlerin daha yavaş geliştiği dünyanın dört bir yanında görülüyor. Amerikan kültürü de 1965'ten

günümüze dek bireyselleştiği için genç yetişkinlerin yetişkinlere özgü çalışma ve aile rollerini benimsemesi gittikçe daha uzun zaman alıyor (*bkz.* Ek B).

Bir etken daha var: Beyin gelişimi üzerine ilgi çeken çeşitli çalışmalarda, beynin yargıya varma ve karar almadan sorumlu bölümü olan frontal kortekste gelişimin 25 yaşına dek tamamlanmadığı görülüyor. Bu da ergenlik çağındakilerin büyümeye henüz pek de hazır olmadığı, dolayısıyla daha uzun süre korunmaya gereksinim duydukları düşüncesini ortaya çıkardı. Ergenlik döneminde beynin gelişimi tamamlamadığını gösteren bu bulgular üzerine çok sayıda kitap, makale ve internette çocuk yetiştirme tavsiyeleri yazıldı. İlginçtir, bu çalışmaların yorumlanmasında beyin araştırmalarıyla ilgili temel bir olgu atlanıyor: Beyin deneyime bağlı olarak değişir. Günümüzdeki ergenlerin ve genç yetişkinlerin frontal kortekslerinin az gelişmiş olması, onlara yetişkinlik sorumluluklarının verilmemesinden de kaynaklanıyor olabilir. 1950'lerde beyin taraması yapılabilseydi, genellikle 18 yaşında çalışmaya başlayan, 21 yaşında evlenen ve kısa bir süre sonra da çocuk sahibi olan bu kuşakla ilgili neler görülecekti acaba? Oysa bu tip çalışmalar hiç bu açıdan yorumlanmıyor ve anne babalar da ergenlik ve genç yetişkinlik dönemindeki çocuklarının kötü tercihler yapmaya biyolojik olarak programlandığını, olabildiğince uzun bir süre korunmalarının daha iyi olacağını düşünüyor.

Tutsak Değil, Ortak

Bir kilit soru daha: Ergenlik çağındakiler yavaş büyümeye istekli mi, yoksa anne babalar tarafından mı buna zorlanıyorlar? Ergenlik çağındakilerin çocuk muamelesine başkaldırdığını hayal etmek güç değil. Buna karşılık, kültüre doğal bir uyum için yavaş büyüme gerekiyorsa buna daha istekli olarak katılıyor olabilirler.

Bu günlerde anne babalar ergenlik çağındaki çocuklarını çok yakın gözetim altında tutuyor. Geceleri dışarı çıktıklarında nerede, kiminle birlikte olduklarını anne babalarının da bildiğini söyleyenlerin sayısı daha fazla (*bkz.* Şekil 1.14). Anne babaların ergenlik çağındaki çocuklarının nerede olduğunu görmelerini sağlayan telefon-takip uygulamaları da bu gözetimi kolaylaştırıyor muhtemelen. Öte yandan, anne babalar çocuklarının kiminle birlikte olduğunu bu uygulamalardan öğrenemez, yine de çocuklar anne babalarının bundan da haberdar olduğunu söylüyor. Bu da yavaş büyümenin bir işareti: 5 yaşındaki çocuğunun salıncağın önüne doğru koşup koşmadığını bilen anne gibi, ergenlik çağındakilerin anne babaları da çocuklarının nerede ve kiminle olduğunu daha iyi biliyor.

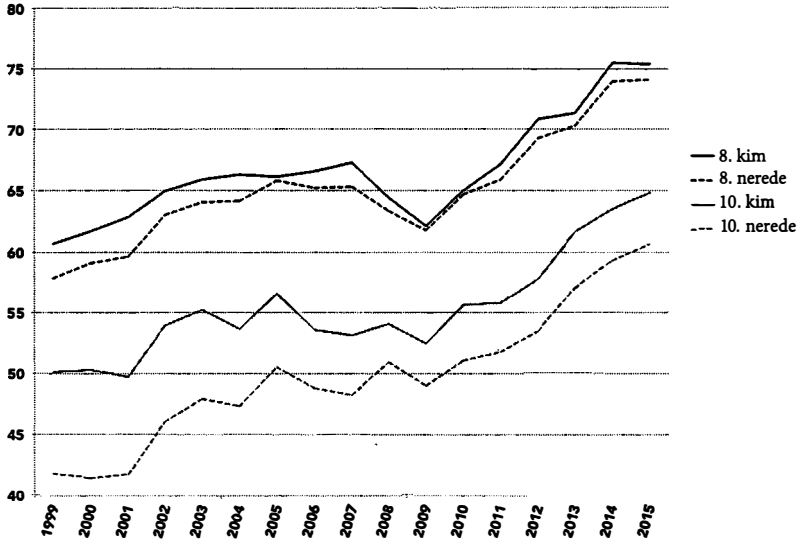
Çoğu yetişkin, ergenlik döneminde anne babanın bu müdahalelerine karşı başkaldırdığını hatırlar. "Partiye kimler mi gelecek? Bilmem ki, insanlar olabilir mi?" Şehir merkezinden dönerken bir iki içki de içmiş olabilirler ama kesin değil, belki: "Bovling oynadık. Tabi ya, bovling oynadık."

Ergenlik döneminde kısıtlamalara direnme eğilimi olduğuna göre, bu dönemde anne baba ile kavgaların arttığını düşünebilirsiniz. Bunun en kolay yolu da ergenlik çağındaki çocuktan arabanın anahtarlarını geri almaktır, değil mi? (i-Nesli'nin başına da toplu olarak bu geldi aslında.) i-Nesli kısıtlamalardan hoşlanmıyorsa anne baba ile kavgaların önceki kuşaklara oranla artmış olması gerekiyor. Buna karşın, i-Nesli ergenlik döneminde anne baba ile daha az kavga ediyor. Bir yıl içerisinde anne baba ile üçten fazla ciddi bir kavga yaşayan ergenlerin sayısı 2005'te %66'yken 2015'te %56'ya düşmüş (*bkz.* Ek B). Demek ki i-Nesli'nde anne baba çocukların tasmasını daha sıkı tutuyor ama daha az kavga yaşanıyor ve bu da Bebek Patlaması Nesli ve X Nesli'nin; ergenlerin anne baba

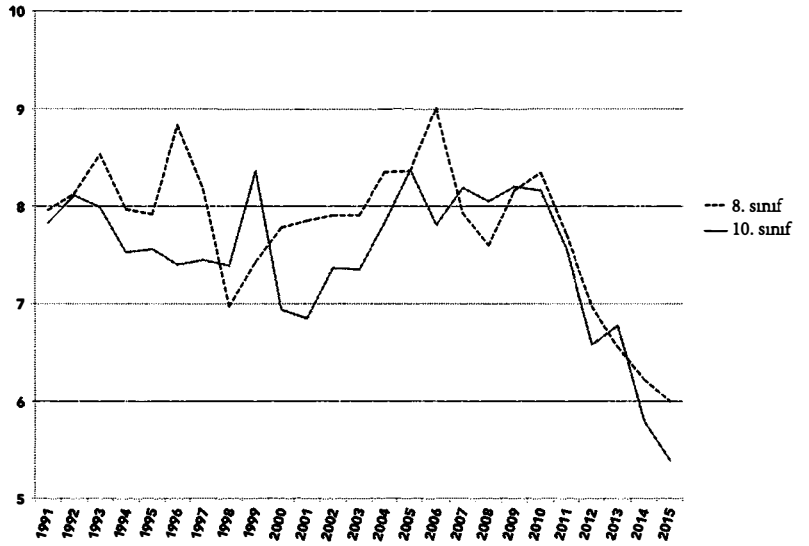
kısıtlamasına karşı otomatik olarak savaş açtığı varsayımını boşa çıkarıyor. Daha yavaş büyüme konusunda i-Nesli anne babalarıyla aynı safta yer alıyor.

Ergenlik çağında anne babaya direncin en uç örneği evden kaçma düşüncesidir. Evden kaçma düşüncesi hiçbir zaman anne babadan çıkmayacağına göre, ergenlik çağındaki kendi başına düşünmenin, anne baba rehberliğinden uzak en derin duyguların bir örneği. Öyle görülüyor ki evden kaçma olayları da i-Nesli'nde azalmış: Evden uzaklaşmaya çalıştığını söyleyen ergenlerin sayısı 2010 ile 2015 arasında sadece beş yıl içerisinde büyük oranda düşmüş (*bkz.* Şekil 1.15). Neyse ki ergenlik döneminde bağımsızlığa kaçış daha az akla geliyor artık.

Yani, öyle görülüyor ki daha yavaş büyüme konusunda ergenler de aynı safta, daha uzun süre çocuk olarak kalmayı onlar da istiyor. Yeni bir çalışmada, i-Nesli'nde üniversite öğ-



Şekil 1.14. 8. ve 10. sınıf öğrencilerinde gece dışarı çıkan çocuğun kiminle ve nerede olduğunu anne babanın bilme oranları. Monitoring the Future, 1999–2015.



Şekil 1.15. Son 12 ay içerisinde evden kaçma girişiminde bulunan 8. ve 10. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1999–2015.

rencileri arasında "yetişkinlik korkuları" ölçüsünde puanların (1980 ve 1990'lardaki üniversite öğrencilerine oranla) kayda değer oranda daha yüksek olduğu görüldü. "Güvenli çocukluğuma dönebilmeyi isterdim." ve "Çocukluk hayatın en mutlu dönemi" ifadelerine katılma olasılığı i-Nesli'nde daha yüksek. "Yetişkinliği çocukluğa yeğlerim." ve "Artık çocuk olmadığım için mutluyum." ifadelerine ise daha az katılıyorlar. Çocuk muamelesi görmeye içerlemek bir yana, i-Nesli keşke daha uzun bir süre çocuk kalabilseydim, diye düşünüyor.

Öyle görülüyor ki bugün birçok insan çocuk olmayı (yetişkin olmaya karşılık) daha az stres ve daha fazla eğlenceyle özdeşleştiriyor. 2014 yılında ortaya çıkan "yetişkinleşme" (*adulting*) ifadesini düşünün, insanın sorumluluklarını üstlenmesi anlamına geliyor. Maine'deki Yetişkinleşme Okulu'nda, genç yetişkinler için para idaresi ve çamaşır katlama gibi işleri içeren dersler veriliyor. Twitter'daki #yetişkinleşme

etiketindeki iletilerden bazıları: "#Yetişkinleşmekten nefret etmem için bir neden... Faturaları ödemek," "Yataktan çıkmayacağım... #Yetişkinleşmek gelmiyor bugün içimden," "Çocukken okulların tatil olmasına kaç gün olduğunu sayardık. #Yetişkinleşmekte de böyle bir şeye gerek var." Yetişkinlik şimdi bir fiil olarak kullanılıyor ve öyle görülüyor ki eğlencenin bütünüyle bitmesi anlamına geliyor. "Sabahın dördünde sarhoşken beş saat sonra kalkıp yetişkinleşmek zorunda olduğunu fark etmek" ya da "Herkes yatağında mışıl mışıl uyurken işe gitmek için kapıdan çıkmak. Yetişkinleşmek canıma tak etti." Bir çoğunda büyümenin hiç eğlenceli olmadığı düşüncesi dile getiriliyor. Bir Twitter kullanıcısı şöyle yazmış: "18 YAŞINA BASMAK İNSANLARI NEDEN HEYECANLANDIRIYOR???? YETİŞKİNLEŞMEKTEN ÖDÜM PATLIYOR BENİM!!!!" Başka bir ileti şöyle diyor: "Çocukluğun önemsiz, çocukça dertlerini özledim. Pastel boyalar, oyun oynamak için buluşmalar falan. Yetişkinleşmek berbat. İstifa etmek istiyorum." İnsan yetişkinlikten nasıl istifa edebilir acaba? Buna bir açıklama getirilmemiş.

Yetişkinlik yıllarına çoktan erişmiş insanlara yönelik "büyükler için boyama kitapları" gibi ürünlerde patlama var. İlkokul çocukları gibi pastellerle boyama yapacakları bu kitaplar "rahatlatıcı" olarak nitelendiriliyor. *Adweek*'te 2016'da yayımlanan bir yazıda, markaların "Y Nesli'ne büyüme endişesi aşıladığı" geçiyor. 17 yaşındaki Josie'yle üniversiteye başvurduğu dönemde konuşmuştum. En sevdiği filmleri sorunca *Karmakarışık* (*Tangled)* ve *Karlar Ülkesi*'ni (*Frozen)* söyledi. Disney'in çocuk filmleri.

Önceki birçok kuşaktaki bir an önce büyüme isteği geride kalmış –Tom Hanks'in 1980'lerde oynadığı *Büyük* filmini hatırlayın– çocuklar şimdi çocuk olmaktan hoşlanıyor. 2013 yılında yapılan bir ankette, "olduğu yaşı seven" 8-14 yaş arası

çocukların oranı %85; 2003 yılında %75'ti. 7 yaşındaki Hannah'ya "Büyümek istiyor musun?" diye sorulunca "Hayır. Çocuk olmayı seviyorum. İnsan daha fazla şey yapabiliyor," diyor.

i-Nesli'nin 20 üyesine çocuk olmanın büyük olmaktan neden daha iyi olduğunu sordum. Hemen hepsi yetişkin olmanın çok fazla sorumluluk getirdiğini söyledi. Çocukken anne babaları her şeyi hallediyormuş, onlara da eğlenmekten başka bir şey kalmıyormuş. "Lojistikle, işin pratiğiyle uğraşmak zorunda kalmadan isteklerimin hemen hepsini gerçekleştirebiliyordum," diye yazmış 22 yaşındaki Elizabeth. "Eğlenmenin ya da bir günü boş geçirmenin sonuçlarına katlanmak zorunda da kalmıyordum. Hangisini istiyorsam onu yapıyordum, o kadar." Diğer bir deyişle, çocukken sadece eğlenceden, çok az çalışmadan ibaret bir kozanın içinde yaşıyorlardı. Anne babaları çocukluğu övgülerle dolu, eğlencenin öne çıktığı, sorumlulukların çok az olduğu harika bir yer hâline getirmişti. Büyümeyi istememeleri şaşırtıcı değil.

Üniversite yıllarında bile anne babaları onlara çocuk gibi davranmayı sürdürüyor. Anne babalar çocuklarını derslere kaydediyor, derse gitmeleri için uyandırıyor, çocuklara sınav tarihlerini hatırlatıyor, diyor Stanford Üniversitesi eski dekanı Julie Lythcott Haims. Cep telefonları bunu kolaylaştırmış. "Benim kuşağımda ve önceki kuşaklarda anne baba böyle bir şey yapsa öğrenciler yerin dibine geçerdi ama şimdikiler bunun için onlara minnettar!" diye ekliyor. Anne babalarıyla günde birkaç kez konuşabildikleri için çok mutlular; yurtta, yemekhanede, öğrenci derneğinde, derse giderken, başka derse giderken, dersten sonra bir yere giderken, danışmanın bekleme odasında. Hatta ofisimde. Deniyorlardı yani. 'Annem arıyor,' diyorlardı koyun gibi, omuzlarını silkerek. 'Telefonumu açsam... sizce sakıncası var mı? Hemen bir... Anne?'" Lyt-

hcott-Haims çalıştığı on yıl içerisinde öğrencilerin kendilerini "çocuk" olarak nitelendirmeye başladığını söylüyor.

Böylece kuşaklar arası kayma tamamlanmış oluyor: Diğer çocuk yetiştirme tarzlarından habersiz olan i-Nesli anne babalarının aşırı koruyuculuğunu, buna başkaldırmak bir yana, kucaklıyor. Bir üniversite öğrencisi öğretim üyesini "Bize çocuk gibi davranmanızı istiyoruz, yetişkin gibi değil," diyerek şaşırtmıştı. Kimilerine göre, okumanın ya da ders malzemesinin rahatsız edici olabileceği yönündeki "tetikleyici uyarıların" ve kampüste verilen bir mesaja canı sıkılan öğrencilerin gidebileceği "güvenli alanlar" gibi yeni eğilimlerin ardında da bu koza zihniyeti var. Örneğin, bir güvenli alanda boyama kitapları ve hoplayıp zıplayan köpek yavrularının olduğu videolar bulunuyor ve bu da güvenli alanın çocukluk olduğu düşüncesini gösteriyor.

Hangi nedenle olursa olsun ergenlik döneminde büyüme hızı yavaşladı, yetişkinlere özgü etkinlikler daha ileri yaşlara erteleniyor. Bu da mantıklı bir soruyu akla getiriyor: Ergenlik çağındakiler daha az çalışıyor, ödevlere daha az zaman ayırıyor, dışarı daha az çıkıp daha az içki içiyorsa ne yapıyorlar peki? Bu kuşağın adının i-Nesli olduğu düşünülürse bunun yanıtı çok bariz: Ellerindeki akıllı telefonlara bakın yeter.

2. Bölüm
İnternet: Çevrimiçi Geçirilen Zaman Ha, Bir De Diğer İletişim Araçları

New York Polis Teşkilatı 33. Bölge idaresi, kısa bir süre önce bölge sakinlerini yataklarındaki bir tehlike konusunda uyardı: cep telefonları. Uyurken telefonlarını yastıklarının altına koyanlar olmuş ve telefonlar alev alınca ortaya çok tıklanan fotoğraflar çıkmış: yanmış telefonlar ve yataklardaki büyük yanık izleri. Teksas'ta da benzer bir olay yaşandı. 13 yaşındaki bir kız bir yanık kokusuyla uyandı. Yastığının altına sıkıştırdığı telefonu şarj olurken aşırı ısınmış ve erimişti.

Sonunda bazı Samsung telefonlarda büyük bir sorun olduğu, birdenbire alev aldıkları anlaşıldı. Bana kalırsa bu olaylarda şaşırtıcı olan tek şey cep telefonlarının alev alması değildi. X Nesli'nin bir üyesi olarak merak ediyordum, bir insan cep telefonunu neden yastığının altına koyardı ki? Uyurken internette gezinecek hâlleri yoktu ya! Hem başının hemen altında vızıldayan bir telefonla uyumayı kim isterdi? Merakımı gidermek için üniversitedeki öğrencilerime çok basit olduğunu düşündüğüm bir soru sordum: "Uyurken telefonunuzu ne yapıyorsunuz? Neden?"

Aldığım yanıtlar bir takıntı profilini ortaya koyuyordu. Öğrencilerin hemen hepsi telefonlarıyla uyuyordu. Telefonları yastıklarının altında, yatağın üzerinde ya da en azından yatağın yanında hemen uzanabilecekleri bir yerde duruyordu. Uyumadan hemen önce sosyal medyaya göz atıyor, video izliyor, sabah uyanır uyanmaz da telefonlarına uzanıyorlardı (uzanmak zorundaydılar –alarm olarak da telefonlarını kullanıyordu hepsi). Uyumadan önce son gördükleri, sabah uyanır uyanmaz ilk gördükleri şey telefonlarıydı. Gecenin bir yarısı uyandıkları takdirde genellikle yine telefonlarına uzanıyorlardı. Telefonlarıyla ilgili söyledikleri, bir bağımlının uyuşturucu hakkında konuşmasını andırıyordu: Yataktayken telefonuna baktığını söyleyen biri, "Yanlış bir şey, biliyorum ama karşı koyamıyorum," diyordu. Telefondan sanki hayatı telefonuna bağlıymış, bedeninin bir parçasıymış ya da sevgilisiymiş gibi söz edenler vardı. "Uyurken telefonumun yanımda olması beni rahatlatıyor" diye yazmıştı 20 yaşındaki Molly.

Hayatımızın her anına, kendimizden geçtiğimiz uykumuza bile giren telefonlar önceki iletişim araçlarından farklı. Uyanık saatlerimizde telefonlar bizi eğlendiriyor, gözümüzü boyuyor, iletişim kurmamızı sağlıyor. 1. Bölüm'de tanıştığımız Azar bunun iyi bir örneği. Fotoğrafını çekmek istediğimde saçlarını önüne döküp kıkırdayarak "Hoş görünmek lazım!" diyor. En sevdiği uygulamaları soruyorum, Instagram ve Snapchat diyor, bir de daha önce hiç duymadığım iFunny. iFunny'nin nasıl çalıştığını bana da göstermesini istiyorum, gözle görülür bir şekilde heyecanlanıyor: "Gerçekten mi? Telefonumu çıkarabilir miyim?" Siteyi her yönüyle tanıtıyor bana. Bütün gülünç mem'leri[19] ve videoları gösterirken şirin konuşması hiç kesilmiyor. Kablosuz net sinyali zayıflayınca hayal kırıklığıyla

[19] mem: (*İng.* meme) genellikle esprili ve yaratıcı bir biçimde değiştirilerek, internet üzerinden yayılmış video veya deyiş (y.n.)

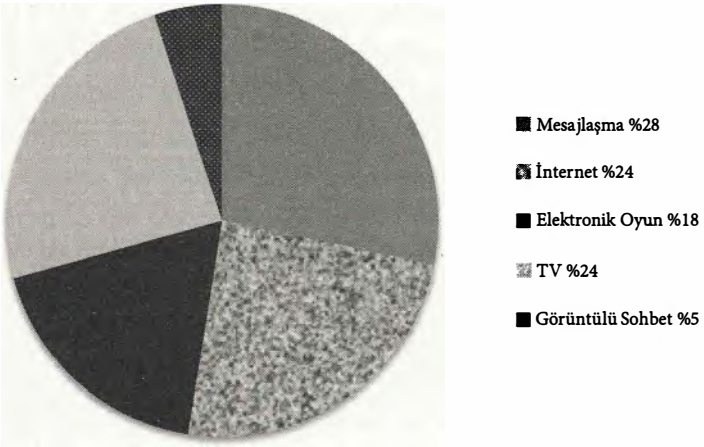
iç geçiriyor. "Nerede? internetim –haayıır!" Telefon tarifesinde sınırsız veri ve mesaj hakkı varmış ama aylık konuşma süresi yalnızca yüz dakikaymış "Zaten telefonla hiç konuşmuyorum," diyor. Telefonunu görüşme bitene kadar kaldırmıyor, arada bana resimler ve uygulamalar gösteriyor.

Ergenlik çağındakilerin (ve diğer herkesin) telefonla –konuşarak değil, mesajlaşarak, sosyal medyada, internette ve oyun oynayarak– çok zaman geçirdiği açık. Günün birinde, 2011 yılında, başımızı –belki de telefonumuzdan– kaldırıp baktık ve çevremizdeki herkesin elinde bir telefon olduğunu gördük. Yine de kafede sırada beklerken ya da yemek masasında gördüklerimiz gerçeği tam temsil etmiyor olabilir. Belki de anne babaların ve medyanın ekran başında geçirilen zamanı kısıtlama yaygarası gereksizdir. Akıllı telefon takıntısı yalnızca orta sınıfta ve varlıklı toplumlarda öne çıkıyor olabilir, belki de sürekli telefonuyla meşgul olmayan ergenleri biz fark etmiyoruz. Öyleyse geniş kapsamlı, ülke genelini temsil eden ve zamana yayılmış araştırmalara bakabiliriz. Bu çalışmalarda ergenlik çağındakilere çevrimiçi olarak, oyun oynayarak ve mesajlaşarak geçirdikleri zaman soruluyor. Sonuç?

Kısa bir yanıt vermek gerekirse: çok. En son araştırmaya göre, i-Nesli'nde lise son öğrencileri günün ortalama 2,25 saatini cep telefonlarıyla mesajlaşarak, yaklaşık 2 saatini internette, 1,5 saatini elektronik oyunlar oynayarak ve yaklaşık yarım saatini görüntülü sohbetlerde geçiriyor. Bu da günde altı saatin bu yeni araçla geçtiği anlamına geliyor –o da yalnızca boş saatlerinde (*bkz.* Şekil 2.1). Henüz ortaokuldaki 8. sınıf öğrencilerinde de durum bundan çok farklı değil: Günde 1,5 saati mesajlaşarak, 1,5 saati çevrimiçi, 1,5 saati elektronik oyun oynayarak ve yarım saati görüntülü sohbetlerde geçiriyorlar –yani bu yeni araca günde toplam 5 saat veriyorlar. Ailenin yapısına göre fazla bir fark da görülmüyor, de-

zavantajlı olanlar da kaynakları daha geniş olanlar kadar ya da daha fazla zaman harcıyor internette. İnternet erişiminde toplumsal sınıfa göre görülen farklılıklar akıllı telefonlarla birlikte sona erdi (*bkz.* Ek C).

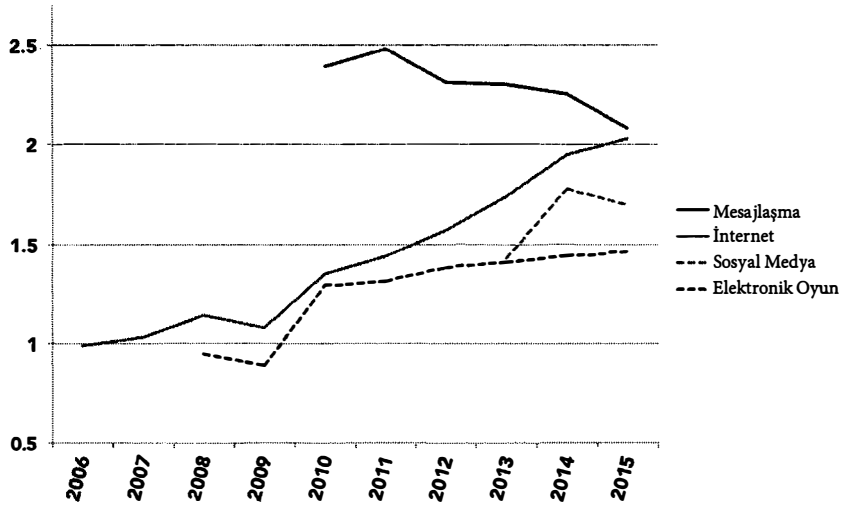
Ergenlik çağındakilerin okulda, uyuyarak, ödevlerini ve okulla ilgili diğer etkinlikleri yaparak günde 17 saat harcadığı düşünülürse boş zamanlarının hemen hepsini akıllı telefonlara ayırdıkları görülüyor. Kalan 1,5 saati de televizyon izleyerek geçiriyorlar –ergenlik çağındakiler günde yaklaşık iki saat televizyon izliyor. Elbette, sonuçta ergenlik çağındakilerin bir günü 24 saatten daha uzun görünüyor bu durumda ama çok büyük olasılıkla birkaç işi bir arada yapıyorlar: İnternette gezinirken mesajlaşıyorlar, Instagram'a mesaj yazarken televizyon izliyorlar. (Daha az uyuyor da olabilirler, bu olasılığı 4. Bölüm'de ele alacağız.) Genel olarak, yalnızca birkaç yıl öncesiyle karşılaştırıldığında, günümüzde ergenlik çağındakilerin çevrimiçi geçirdiği zaman çok daha fazla –12. sınıf öğrencilerinin 2015 yılında çevrimiçi geçirdiği zaman 2006 yılına oranla iki



Şekil 2.1. 12. sınıf öğrencilerinin ekran başında geçirdiği zaman. Monitoring the Future, 2013–2015.

kat daha fazla (*bkz.* Şekil 2.2.; 8. ve 10. sınıf öğrencilerinin çevrimiçi geçirdiği zaman için *bkz.* Ek C).

Aynı anda birden çok şeyle meşgul oldukları düşünülse bile günde altı saat son derece yüksek bir oran. Ergenlik çağındakiler bu sürede ne yapıyor? Çok sayıda mesaj yazıyorlar –konuştuklarımın hepsi arkadaşlarıyla öncelikle bu şekilde iletişim kurduklarını söyledi. Ne konuda? Yetişkinlerin mesajlarından çok da farklı değil, yalnız daha sık mesajlaşıyorlar. "Kız arkadaşımla genellikle rastgele konularda mesajlaşıyorum; okulla ilgili, ilişkilerle ilgili. Arkadaşlarımla gün boyunca mesajlaşıyorum, şakalaşıyorum," yazmış 18 yaşındaki Victor. "En iyi arkadaşımla ve erkek arkadaşımla mesajlaşıyorum," yazmış 19 yaşındaki Eva. "Genellikle o gün olan komik bir şey hakkında konuşuyoruz ya da o gün nasıl geçiyor, son konuşmamızdan sonra neler olmuş, onlar hakkında." Mesajlaşma telefonla konuşmanın yerini büyük oranda almış durumda: 2015 yılında



Şekil 2.2. 12. sınıf öğrencilerinin yeni medyayla (mesajlaşma, internet, sosyal medya, elektronik oyun) harcadığı zaman. Monitoring the Future, 2006–2015.

ergenlik çağındakiler telefonla günde 45 dakika konuşmuş, yani mesajlaşmaya ayırdıkları zamanın üçte biri kadar.

Anketlerde 2010 yılına dek mesajlaşmayla ilgili soru sorulmamış, oysa bu sırada uygulama çoktan yerleşmiş. Bu nedenle de mesajlaşmanın olmadığı 1990'lardan günde iki saatlik bir etkinliğe dönüştüğü 2010'lu yıllara dek kullanımında nasıl bir yükseliş olduğunu göremiyoruz. 2010 ile 2015 yılları arasında ergenlik çağındakilerin mesajlaşmaya ayırdığı zamanda hafif bir düşüş olmuş –günde 13 dakika kadar. Neden? Büyük olasılıkla sosyal medyada daha fazla zaman harcamaya başladıkları için.

Herkes Yapıyor: Sosyal Medya

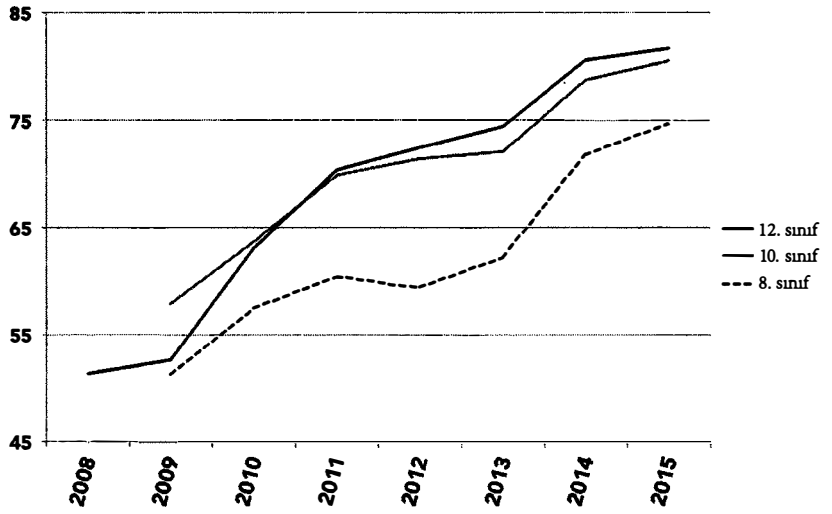
Kullandığım kiralık araba bir yaz günü mavi gökyüzünün altında Minnesota'nın kırsal bölgesindeki toprak yolda ilerlerken ileride, yeşil mısır tarlalarının arasındaki çiftlik ambarını görebiliyorum. Emily ve ailesinin akrabalarıyla 4 Temmuz için bir araya geldiği göldeki kulübenin yanına park ediyorum. Emily 14 yaşında, lisedeki ilk yılını kısa bir süre önce tamamlamış. Okulun atletizm takımında koşuyor; ince bir bedeni, örgüleri gevşek sarı saçları, diş tellerini gösteren kocaman bir gülümsemesi var. Kurduğu cümleler çoğunlukla mutlu bir "İşte öyle!" ile bitiyor.

Emily buraya iki saatlik yoldaki Twin Cities'de yaşıyor, ama en iyi arkadaşları göl kulübesine komşu çiftlikte yaşıyor. İkisi de sık sık gelip gidiyor. Programın ilk ayağında, Emily'nin iki yıl önce 4 Temmuz'da doğan ineği Liberty ile tanışıyorum. Emily ambarın kapısında yalın ayak sekerek Liberty'yi getiriyor. Bize yorgun kahverengi gözlerle bakan, büyük, siyah beyaz hayvanın yanında gülümseyerek fotoğraf çektiriyoruz. İneğiyle övünen, saçları örgülü bir çiftlik kızı –son iki yüzyıl içerisinde her zaman karşınıza çıkabilecek bir manzara ama

bu herhangi bir zaman değil. Emily de 2010'larda yaşayan i-Nesli'nin ergenlik çağındaki çoğu üyesi gibi arkadaşlarıyla sosyal medya üzerinden iletişim kuruyor. Bunun bir nedeni de neredeyse zorunlu olması.

"Herkes bunu kullanıyor," diyor. "İnsanlarla plan yapmak için falan iyi oluyor. Yoksa gitmek isteyebileceğin etkinlikleri kaçırabilirsin." Emily ilk akıllı telefonuna i-Nesli'ne göre oldukça geç, 9. sınıfa başlarken kavuşmuş ama bu telefon şimdiden onun için bir vazgeçilmez olmuş. Hangi uygulamaları kullandığını soruyorum. "Özellikle Snapchat, Instagram ve Twitter," diyor. "Atletizm takımından haberler alıyorum, komik videoları izliyorum. Antrenmanlardan resimler koyuyorum, bir de ailemle ya da arkadaşlarımla yaptığımız eğlenceli şeyleri. Binlerce *selfie* koyan bir sürü insan var –iki mesajdan biri *selfie* oluyor." Instagram'da fotoğrafların nasıl etiketlendiğini gösteriyor; birisi sizi etiketlemediği zaman bu, "artık arkadaş olmadığınız ya da size çok kızdıkları" anlamına geliyor. Ergenlik çağında toplumsal yaşamın yeni gerçekliği bu: Çevrimiçi, herkesin önünde, kimin gözde olduğunu ve kimin gözden düştüğünü açık açık ortaya koyan iletilerle yaşanıyor.

Ergenlik çağındakiler sosyal medyada ne kadar zaman harcıyor? 10 yıl öncesiyle bugün arasında gerçek anlamda bir farklılık var mı? Sosyal medya siteleri yeni değil. İlk sosyal medya sitesi 1997'de ortaya çıkmıştı. MySpace 2003 yılında kuruldu. Facebook 13 yaşın üzerindeki herkese 2006 yılında açıldı. (Sosyal ağ siteleri ve sosyal medya terimlerini eş anlamlı olarak kullanacağım.) *Monitoring the Future* araştırmasında sosyal medyayla ilgili ilk soru 2008 yılında sorulmuş (bu ne yazık ki çok geç bir tarih; aslında çok titiz olan araştırma yöneticileri herhâlde direksiyon başında uyuyakalmışlar). Sosyal medyayla ilgili soru çok genel, ergenlik çağındakilere sosyal ağ sitelerini ne sıklıkta kullandıkları soruluyor: "hemen her



Şekil 2.3. Sosyal ağ sitelerini hemen her gün kullanan 8., 10. ve 12. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 2008–2015.

gün," "haftada en az bir kez," "ayda bir ya da iki kez," "yılda birkaç kez," ya da "asla." Araştırma geç kalmış ve çok geniş bir soru sorulmuş olsa da bu sitelerin popülerliğindeki artış yine de açık bir şekilde görülebiliyor (*bkz.* Şekil 2.3).

Sosyal medya siteleri ergenlik çağındakilerin yarısının günlük etkinliğiyken 7 yıl içerisinde tamamının günlük etkinliği hâline gelmiş. Bu özellikle kızlar için geçerli: 2005 yılında 12. sınıfa giden kızların %87'si sosyal medya sitelerini hemen her gün kullanıyorken bu oran erkek çocuklarda %77. Azınlık ve düşük gelirliler arasında daha da büyük bir artış olduğu görülüyor –2008 yılında beyaz ve yüksek sosyoekonomik statülü ailelerin çocukları arasında sosyal medya sitelerini kullanma eğilimi daha yüksekken, 2015 yılında etnik köken ve sınıfa göre farklılıklar ortadan kalkmış. Bugün, ergenlik çağındakilerin sosyal medya sitelerini her gün kullanma deneyimi bakımından fırsat eşitliği var. Bu siteler neredeyse zorunluluk

hâline gelmiş: 2008 yılında 12. sınıf öğrencilerinin %14'ü, yani belki de bir grup oluşturmaya yeterli bir oranı bu siteleri hiç kullanmadığını söylerken, 2015 yılında bu oran %3'e düşmüş. 12. sınıfa giden kız öğrencilerin yalnızca %2'si sosyal medya sitelerini "hiç" kullanmadığını söylüyor. Yani, 12. sınıf öğrencilerinin %97'si ve 12. sınıfa giden kız öğrencilerin %98'i sosyal medya sitelerini en azından bazen kullanıyor –bir deneyim neredeyse ancak bu kadar evrensel olabilir.

Sosyal medya kendini sunma bakımından da belirli bir strateji gerektiriyor. Görüştüğüm en küçük yaştaki i-Nesli üyesi olan Harper 12 yaşındaydı. Güneşli bir ilkbahar günü teyzesiyle birlikte evime geldiler. Teyzesi çocuklarımla oynarken biz de onunla sohbet ettik. Hemen her hafta sonu katıldığı ponpon kızlar yarışmaları için bir ton makyaj yapsa da görünüşü hâlâ çocuk gibi. Kaliforniya'nın dağlarındaki bir kasabada yaşıyor. Anne babası boşandığı için bazen büyükanne ve büyükbabasıyla kalıyor. Sıklıkla kullandığı bir iPhone'u var şimdiden. Konuştuğum ergenlerin birçoğu gibi, sosyal medyada genellikle olumlu şeylerin gönderildiğini, insanın imajını belirli bir şekilde işlemesi gerektiğini kabul ediyor. "Normalde orada üzgün görünmek istemez insan," diyor. Sosyal medyayı daha çok Instagram'daki arkadaşlarını takip etmek için kullanıyor: "Arkadaşların dışarıda bir şeyler yaptığında falan, yaptıkları hoş şeyleri görebiliyorsun," diyor. "Orada kimse kötü bir şey yapmaz –sadece birbirimizin neler yaptığını görüyoruz."

McLean Virginia'da yaşayan 13 yaşındaki Katherine kısa bir süre önce *Washington Post*'a haber oldu. Okuldan eve giderken 12 dakika içerisinde iPhone'uyla arabada giderken yaptıkları anlatılıyordu haberde: "Parmağı Instagram'ın üzerinde. Ekranda bir Barbara Walters mem'i var. Ekranı kaydırıyor, bir mem daha beliriyor. Sonra bir tane daha. Sonunda

uygulamayı kapatıyor. BuzzFeed'i açıyor. Florida Valisi Rick Scott'la ilgili bir haber var; görüntüyü kaydırıyor, bu kez Janet Jackson'la ilgili bir haber çıkıyor; sonra da 'Hem Amerikalı Hem İngiliz Olanların Anlayabileceği 28 Şey.' Bunu da kapatıyor. Instagram'ı açıyor. NBA uygulamasını açıyor. Ekranı kapatıyor. Yeniden açıyor. Spotify'ı seçiyor. Fitbit'i açıyor. 7427 adımı var. Yeniden Instagram'ı açıyor. Snapchat'i açıyor. Arkadaşının ağzından yaldızlı bir gökkuşağının çıkmasını izliyor. Bir YouTube yıldızının kameraya yaptığı komik suratlara bakıyor. Tırnak boyama ile ilgili bir video izliyor. Bir tümsekten geçtiklerini hissedip başını kaldırıyor. Eve geldiler." Katherine'in Instagram'da 604 takipçisi var. Yalnızca yeterince beğenilen fotoğraflarını kaldırmıyor: "Yüzün üzerinde beğeni benim için yeterli," diyor. Snapchat'teki kullanıcı adını değiştirince Snapchat puanı sıfıra düşmüş. (Snapchat kullanıcıları gönderdikleri ya da aldıkları her Snap için puan kazanıyor.) O da puanını yükseltmek için bir günde 1000 snap göndermiş. Telefonunu o kadar çok kullanıyor ki babası hepsini karşılayacak bir veri planı bulmakta zorlanmış.

Muhabir Nancy Jo Sales, *American Girls: Social Media and the Secret Lives of Teenagers* (*Amerikalı Kızlar: Sosyal Medya ve Ergenlerin Gizli Yaşamları*) kitabı için ülkenin dört bir yanında yüzlerce kızla görüşmüş ve telefonlarıyla ne yaptıklarını, bunun onları nasıl etkilediğini sormuş. Kızların sayfalarında hiç durmadan beğeni ve olumlu yorum peşinde koştuğunu, seksi ve teşhirci fotoğraflar gönderme baskısının sürekli var olduğunu anlatıyor. Sonuçta en çok bunlar beğeniliyormuş. İlkbaharda New Jersey Montclair'de, bir grup 13 yaşındaki kızla konuşmuş. Benim görüştüklerim gibi, bu kızlar da telefonlarıyla ve sosyal medyayla bir sevgi nefret ilişkisi içinde. "Instagram'da insanların resimlerine bakarak o kadar çok zaman harcıyorum ki bazen 'Neden zamanımı bununla

harcıyorum?' falan diye düşünüyorum. Yine de aynı şeyi yapmaya devam ediyorum," diyor Melinda. Riley de "Snapchat'e bakmak için telefonumu açtığımda bir saatten önce bırakamıyorum, kendimden geçiyorum," diyor. "Ev ödevimi yapmaya başladığımda telefonum da yanımda olmalı, arkadaşlarımın mesajlarına bakabilmeliyim. Birisi hiç durmadan omzunuzu dürtüyormuş gibi, dönüp bakmak gerekiyor," diyor Sophia. Bırakmak istiyorlar ama yapamayacaklarını hissediyorlar. Melinda'nın anne babası Instagram uygulamasını ceza olarak bir haftalığına kaldırmış: "Bir hafta sonra 'Ya takipçi kaybediyorsam?' diye strese girdim," diyor. Sophia da "Instagram'ı kaldırmak istedim hep ama sonra fotoğraflarda o kadar güzel görünüyorum ki diye düşündüm."

i-Nesli'nin birçok üyesi birbirini izleyen beğenilerin yüzeyselliğini eninde sonunda görüyor ama bu genellikle ergenlik yılları sona erdikten sonra oluyor. Georgia'dan James 20 yaşında bir üniversite öğrencisi. "Sosyal medyaya girip durumunuzu güncellediğinizde ya da yeni bir fotoğraf yüklediğinizde birden beğeniler yağıyor, insanlar sizi onaylıyor, âdeta 'Akıllısın, komiksin, çekicisin,' der gibi övüldüğünüzü hissediyorsunuz, bu da bağımlılık yapabiliyor," diyor. Sonra da ekliyor, "Bana biraz da içi boş geliyor."

Bu elbette X Nesli'nin, hatta Y Nesli'nin içinde büyüdüğü dünyadan çok farklı bir dünya. *The Impulse Society: America in the Age of Instant Gratification*'ın (*Dürtü Toplumu: Anında Tatmin Çağında Amerika*) yazarı Paul Roberts "Değişimin görece hızını düşündüğünüzde bugün her şeyin ne kadar çılgınca olduğunu fark ediyorsunuz," diyor. "Ben lisedeyken 'Bakın burada bir fotoğrafım var, beni beğenin,' desem herhâlde yumruğu yerdim. Kızın biri ortalıkta dolanıp çıplak fotoğraflarını gösterse terapiye gitmesi gerektiği düşünülürdü. Bugünse bunlar *Selfie Pazarı*'nın bir parçası."

Peki, ergenlik çağındakiler hangi siteleri kullanıyor? Sosyal medya sitelerinin popülerliği değişiyor, siz bu kitabı okurken herhâlde yenileri açılacaktır. Yöneticilik şirketi Piper Jaffray 2016 sonbaharında 14 yaşındakilerin yalnızca %30'unun Facebook'u ayda en az bir kez kullandığını, buna karşılık %80'inin Instagram, %79'unun Snapchat kullandığını buldu. Bu platformlar genç yetişkinler arasında da yaygınlaşıyordu: 2016 ilkbaharında Pew Araştırma Merkezi 18 ile 29 yaş arasında Instagram'ın %59, Snapchat'in %56 oranında kullanıldığını buldu, yani 2015 yılından sonra büyük bir artış var. 2015'in sonlarında ve 2016'da benim konuştuğum ergenler Instagram ve Snapchat'i daha çok kullandıklarını söylüyordu. i-Nesli "canlı rahatlama" için son zamanlarda Houseparty gibi görüntülü sohbet uygulamalarına yöneliyor.

Kitabın 1. Bölümü'nde tanıştığımız Pensilvanya'da bir üniversite öğrencisi olan Matthew, Snapchat'in Snapstory özelliğini kullanıyor. "Tenis antrenmanındayken ya da arkadaşlarla yemekhanedeyken bir video ya da resim çekip Snapstory'de arkadaşlarımla paylaşıyorum. Arkadaşların Snapstory'lerine bakıp onların ne yaptığını da görebiliyorum," diyor. Snapstory'de fotoğraflar yirmi dört saat boyunca yayımda kaldıktan sonra kayboluyor, arkadaş olarak etiketlediğiniz herkes bu sürekli ve güncel fotoğraf akışını izleyebiliyor. "Çok basit," diyor, "uygulama aslında fotoğraf makinesi gibi," resimler de Facebook'a oranla çok daha hızlı yükleniyor. "Böylece döngüde kalabiliyorum, herkesin ne yaptığını görebiliyorum." Ergenlik çağındakilerin birçoğu Snapchat'in resim ve iletilerin kendiliğinden silindiği bildik sürümünü kullanıyor (Snapchat şirketi "snap"lerin görüntülendikten sonra sunucularından kendiliğinden silindiğini söylüyor). İnsanı utandıran herhangi bir kayıt ortalıkta dolaşıp durmayacağı için Snapchat'i, arkadaşlarla konuşmanın "güvenli" bir yolu olarak gö-

rüyorlar. Birisi bir iletinin ekran görüntüsünü almaya çalıştığında, eklenen görece yeni bir özellik kullanıcıyı uyarıyor -"o zaman da size çok kızıyorlar."

Daha önce de belirttiğimiz gibi, kızlar sosyal medya sitelerinde erkek çocuklara oranla daha fazla zaman geçiriyor. Peki, erkek çocuklar ne yapıyor? Genellikle bilgisayar oyunları oynuyorlar –birçok kız çocuk da öyle. Birkaç yıl öncesiyle karşılaştırıldığında, ergenlik çağındakiler daha fazla bilgisayar oyunu oynuyor –12. sınıftakiler günün yaklaşık 1,5 saatini bilgisayar oyunu oynayarak geçiriyor, bu oran 2008'de bir saatten azdı. Belki de Candy Crush gibi daha az şiddet içeren, daha çok kızlara yönelik oyunlar telefonlarda giderek arttığı için kızlar bu konuda erkek çocukları çabuk yakalamış.

Bilgisayar oyunlarında istatistikçilerin "iki tepeli dağılım" dedikleri bir durum göze çarpıyor: Ergenlerden bazıları hiç oynamıyor, bazıları da çok oynuyor. 2015 yılında, ergenlik çağındakilerin %27'si haftada bir saatten az bilgisayar oyunu oynadığını söylerken %9'u haftada 40 saatten fazla oyun oynadığını söylüyor –tam zamanlı bir iş gibi.

San Diego Lisesinde okuyan 16 yaşındaki Max'e eğlenmek için neler yaptığını sorduğumda "Bilgisayar oyunu oynuyorum," diyor. Genellikle diğer oyuncularla mikrofonlu kulaklık aracılığıyla konuşabildiği çok oyunculu oyunlar oynuyormuş. Bu oyunları hiç oynamadığım için nasıl olduğunu soruyorum, açıklamaya çalışıyor. "Bir noktadan başlayıp düşmana ait şeyleri ele geçirmeye ya da yok etmeye çalışıyorsunuz; birbirleriyle savaşan, yol boyunca kuleleri yıkan elemanlarınız var," diyor. Dört kişilik arkadaş grubuyla oyun dışındaki şeyleri de konuşuyorlarmış ama arkadaşlarıyla yüz yüze görüşüp görüşmediğini sorunca, "Bazen ama çok sık değil," diyor. Sosyal medya siteleriyle de pek işi olmuyormuş. Diğer sosyal etkinliklerini soruyorum, dışarıya pek çıkma-

dığını söylüyor. O zaman bilgisayar oyunlarının Max'in tek sosyal etkinliği olduğunu anlıyorum.

Mark, Teksas'ta bir bölge üniversitesine gidiyor ve kendini "büyük oyuncu" olarak tanımlıyor. Bir çocuğun okul koridorunda "Snapshot" (en sevdiği bilgisayar oyunu Halo'ya bir gönderme) dediğini duymuş ve en iyi arkadaşıyla tanışması böyle olmuş. Xbox oyuncu etiketlerini birbirlerine söylemişler ve o gün bugündür birlikte oynamaya başlamışlar. "Senden yaşça büyüklerin, senin kuşağınla ilgili neyi anlamasını isterdin?" diye soruyorum, verdiği yanıt beni şaşırtıyor: Büyüklerin en çok bilgisayar oyunlarının nasıl işlediğini anlamasını istermiş. "Xbox'la çevrimiçi oyun oynarken insan canı her istediğinde oyunu duraklatamaz. İnsanın anne babası bir şey istedi mi onun hemen oracıkta yapılmasını da istiyor. 'Çevrimiçiyim, başkalarıyla oyun oynuyorum,' diye açıklamaya çalışıyorum. Oyunu kafama göre durdurup yeniden başlatamam, bunu anlamıyorlar."

Bazı genç erkekler o kadar çok bilgisayar oyunu oynuyor ki sonunda bağlantılarını kesmeleri gerekiyor. Yirmi yaşındaki Darnell, Georgiya'daki bir devlet üniversitesinde iş idaresi okuyor. Lisede yaşadığı sorunu anlatıyor: "Sürekli oyun oynuyor, başka bir şey yapmıyordum. Spordan saat 8.30-9.00'da çıkıp eve geliyor, oyun oynamaya başlıyordum. Sabah 3.30-4.00'e kadar da durmuyordum. 6.30 gibi de okul için hazırlanmaya başlamam gerekiyordu." Şimdi yalnızca tatillerde oynuyormuş, ders döneminde uzak duruyormuş. "Üniversitede aynı sorunu yaşamak istemedim. Üniversitede 'Dersine git,' diyen birisi olmuyor, yani derslerimi kaçıracaktım yoksa."

Genel olarak, hem erkekler hem de kızlar daha uzun süre çevrimiçi oluyor, elektronik aygıtlarla geçirdikleri zaman şimdi çok daha fazla. Soru şu: Bu zamanın bir yerden geliyor olması lazım –i-Nesli'nin önceki kuşakların yaptığı bir şeyi *yap-*

muyor olması lazım. Olası birkaç aday var ama tarihe karışan en bariz şey, insanların eski iletişim kurma ve eğlenme biçimleri. Burada eski kapaklı cep telefonlarını kastetmiyorum tabii.

Kitaplar Öldü mü?

Virginia'nın banliyösünde bunaltıcı havada evin serinliğiyle rahatlıyoruz. On üç yaşındaki Sam odasının kapısını dikkatlice açıyor –bir arkadaşıyla itişip kakışırken incittiği kolunda siyah bir askı var. Odanın dört bir yanında spor posterleri ve okul gereçleri var; mobilyaları ahşap, perdeleri lacivert. Lisede futbol oynamak istiyor, güreşi de düşünüyor: "İnsanları alaşağı ettiğin omuz omuza yapılan sporları seviyorum," diyor ciddi bir ses tonuyla. En çok arkadaşlarıyla dışarıda buluşmayı, yalnızca erkeklere özgü o rahat, arkadaşça tavırla birbirlerine takılmalarını seviyormuş. Bıyıkları yeni çıkmaya başlayan bir arkadaşlarına "Kasık-kılı" adını takmışlar, birine de "Diyabeto Torpido" diyorlarmış.

Sam arkadaşlarıyla yüz yüze görüşmeyi seviyor ama Snapchat de hoşuna gidiyormuş, özellikle de fotoğraflarda iki kişinin yüzlerini birbiriyle değiştiren yüz değiş tokuşu özelliği. "Sonunda çok komik şeyler çıkıyor," diyor. Yarım saat boş vakti olduğunda ESPN'de *Spor Merkezi*'ni ya da YouTube'daki spor videolarını izliyormuş. Merak ediyorum: *Sports Illustrated*'ı, gazetelerin spor sayfalarını ya da spor üzerine kitapları okuyor mu? Okumuyormuş. "Yalnızca İngilizce dersi için okumam gerekenleri okuyorum. Boş saatlerimde bir şeyler okumayı pek sevmiyorum."

Sam'in basına mesafeli olması i-Nesli'ne özgü bir durum mu? Telefonlarıyla o kadar çok zaman geçiriyorlar ki yanıtı tahmin etmek güç değil. Tipik olsa da belki de ergenlik çağındakiler okumaktan hiçbir zaman hoşlanmıyordu. Her zamanki gibi bunu anlamanın en iyi yolu, farklı dönemlerdeki er-

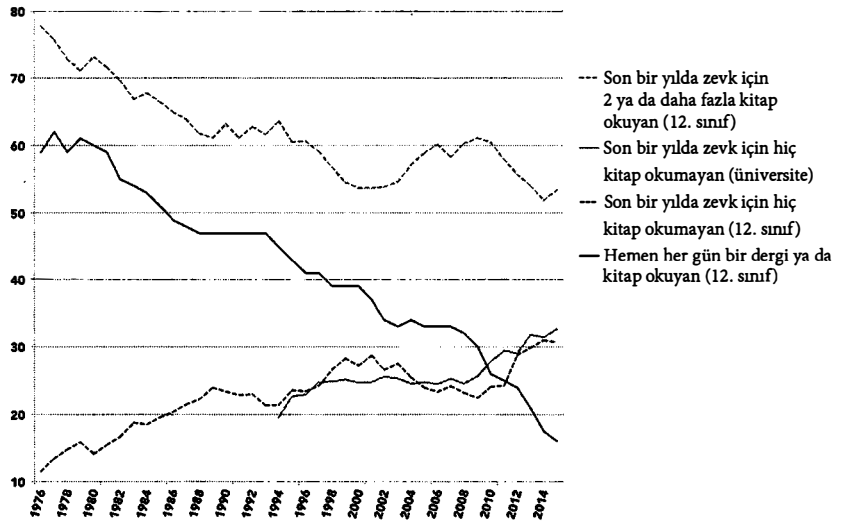
genleri karşılaştırmak: Önceki dönemlerle karşılaştırıldığında i-Nesli'nde okuma eğilimi daha mı düşük?

Öyle görülüyor. 1970'lerin sonlarında ergenlik çağındakilerin daha büyük bir bölümü hemen her gün kitap ya da dergi okuyordu; 2015 yılında bu oran %16. Diğer bir deyişle, Bebek Patlaması Nesli'nde her gün kitap ya da dergi okuyan ergenlerin sayısı i-Nesli'ne göre üç kat daha fazlaydı. Anket sorusu 1970'lerde, yani elektronik kitaplar çıkmadan önce yazıldığı için, kitap ya da derginin biçiminden söz edilmiyor. Yani, Kindle ya da iPad'le okuyan Y Nesli ve i-Nesli de buna dâhil. E-kitaplar kısa bir süre için kitapları kurtarıyor gibi olmuştu: 2000'lerin sonlarında son bir yıl içerisinde zevk için iki ya da daha fazla kitap okuyanların sayısında yeniden bir artış görülmüştü –ancak i-Nesli ve akıllı telefonların 2010'larda sahneye çıkmasıyla birlikte yeniden düşüş yaşandı. 2015 yılında her üç lise son sınıf öğrencisinden biri geçen bir yıl içerisinde zevk için bir tek kitap bile okumadığını söylüyordu -yani 1976'nın üç katı. Dört yıllık bölümlerde okuyan üniversite öğrencileri, yani kitap okuması en çok beklenen gençler bile daha az okuyor (*bkz.* Şekil 2.4).

Bu büyük düşüş Pew Araştırma Merkezinin 2014 yılında yaptığı ve yayıncılık dünyasını neşelendiren araştırmanın sonuçlarıyla taban tabana zıt. Bu araştırmaya göre, 16-29 yaşlarında kitap okuma eğilimi, daha büyük yaşlara oranla daha fazlaydı. Bu fark neden kaynaklanıyor? Pew araştırmasına okul ödevleri için okunması gereken kitaplar da dâhil edilmişti. Daha küçük yaşlarda bu oranın daha yüksek olması çok doğal. Tek seferlik çalışmalarda görülen klasik hata: Yaş ile kuşağı birbirine karıştırmak. Herkesin aynı yaşta olduğu buradaki çalışmada, ergenlik çağında i-Nesli'nin kitap okuma eğiliminin Bebek Patlaması Nesli, X ve Y Nesli'ne oranla çok daha az olduğu görülüyor.

Neden? Belki de kitaplar yeterince hızlı olmadığı için. Kitaplar bir sonraki bağlantıyı tıklayacak ya da bir sonraki sayfaya birkaç saniyede geçecek şekilde büyütülmüş bir kuşağın dikkatini uzun süre odaklandıramıyor olabilir. Yukarıda tanıdığımız 12 yaşındaki Harper okulda hep en yüksek notları alıyor ama "Okuyan bir insan olduğum pek söylenemez," diyor. "Aynı kitabı öyle uzun bir süre okumak bana zor geliyor. Hareketsiz oturup süper sessiz olamıyorum. Günde 20 dakika okumamız gerekiyor ama kitap kısa sürede ilginçleşmiyorsa okumakta çok güçlük çekiyorum."

i-Nesli'nde düşüşte olan basılı yayınlar yalnızca kitaplar değil. 8. ve 10. sınıfları kapsayan ve dergi ve gazete okuma oranlarının sorulduğu anketlerde sürekli, büyük ve nefes kesen bir düşüş olduğu görülüyor (*bkz.* Şekil 2.5). Gazete okuyuculuğu 1990'ların başlarındaki %70'ten 2015'teki %10'a düşmüş (üstelik haftada bir kez ya da daha fazla ga-



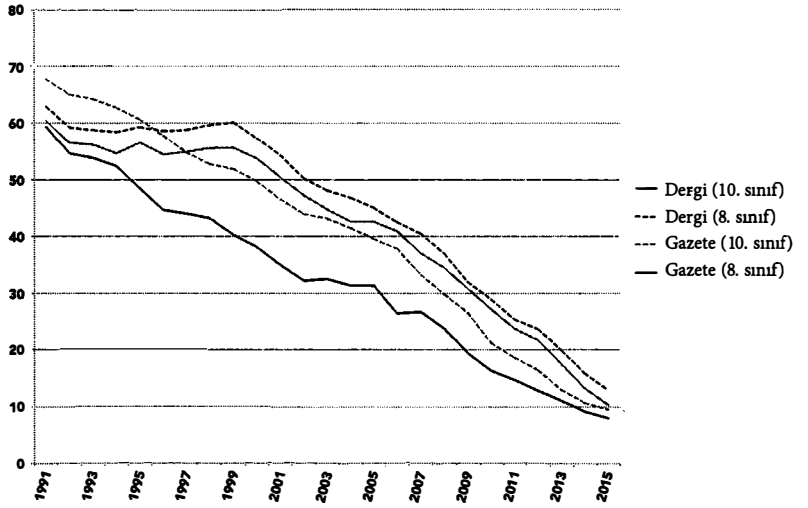
Şekil 2.4. Kitap ya da dergi okuyan 12. sınıf öğrencilerinin (Monitoring the Future) ve üniversite birinci sınıf öğrencilerinin (American Freshman Survey, 1976–2015) oranı.

zete okumak gibi oldukça düşük bir çıta üzerinden). Dergi okumada durum biraz daha iyi.

Bunda şaşıracak bir şey yok, diye düşünenler olabilir. Öte yandan, medya kullanıcılığı üzerine önde gelen birçok kuram açısından şaşırtıcı bir sonuç bu. Kimi araştırmacılar yeni teknolojinin eski medya biçimlerinin yerini almadığını, bunları tamamladığını savunuyordu. Bir konuyla ilgilenenler genellikle başka biçimlerdeki araçları da araştırıyor, diyorlardı. Üstelik, iPad ve Kindle'lara anında gönderme olanağı düşünülürse teknoloji, kitap ve dergi okumayı kolaylaştırıyor. Yine de bu etkenler basılı yayınlardaki azalma eğilimini durdurmaya yetmiyor. (Bir karikatürde kütüphane görevlisi çocuğun eline bir kitap verirken şöyle diyordu: "Uzun bir mesaj gibi düşün.")

Ergenlik çağındakiler ödevleri ya da ders dışı etkinlikleri daha fazla olduğu için mi okumuyor? Hayır, 1. Bölüm'de de belirttiğimiz gibi, önceki dönemlerle karşılaştırıldığında, ergenlik dönemindekilerin bu etkinliklere aynı zamanı ya da daha az zaman ayırdığı görülüyor. (Ücretli çalışmaya da çok daha az zaman harcadıklarını unutmayalım.) 8. sınıf öğrencileri bunun en açık örneği: 1990'ların başlarıyla karşılaştırıldığında ev ödevlerine haftada 2 saat daha az zaman ayırıyorlar, ancak dergi ya da gazete okuma eğilimleri de çok daha düşük. Başkent Washington'da yaşayan 9 yaşındaki Jamahri Sydnor bir şeyler okuyup okumadığı sorusunu radyoda şöyle yanıtlıyor: "Zevk için pek okumuyorum... Netflix izliyorum ya da Hulu, çoğunlukla da televizyon. Hepsi bu." Arkadaşı Chiamaka Anosike de "Ben de zevk için okumuyorum, yalnızca ödevler için. Ben de genellikle ya telefondayım ya da televizyon izliyorum."

2015 yılında San Diego Üniversitesinde okuyan 200 birinci ve ikinci yıl öğrencisiyle görüştüm. Çoğu hiç gazete okumadığını söyledi, okudukları dergiler de ünlülerle ilgili dedikodular ve moda dergileri ile sınırlıydı. Özellikle biri çok



Şekil 2.5. Haftada bir kez dergi ya da gazete okuyan 8. ve 10. sınıf öğrencilerinin oranı, Monitoring the Future, 1991–2015.

netti: "Uçaktayken *Cosmopolitan* gibi dergileri okuyorum." Derslerle ilgili okumalar da tipik yanıtlardan biriydi: "Sadece bir ders için gerekiyorsa okuyorum, çünkü boş zamanımın büyük bir bölümünü okuyarak harcamak istemiyorum." Kitap okumaktan hoşlandığını söyleyen birçok öğrenci de vardı, ancak tersini söyleyenler bu konuda çok kararlıydı. "Kitaplardan zevk almıyorum," yazmış biri. "Uykum geliyor, kitaplar sıkıcı." Bir başkası da şöyle yazmış: "Okumak zorunda olmadığım kitapları okumaya sabrım yok." Biri de kısa kesmiş: "Hiç kitap okumuyorum."

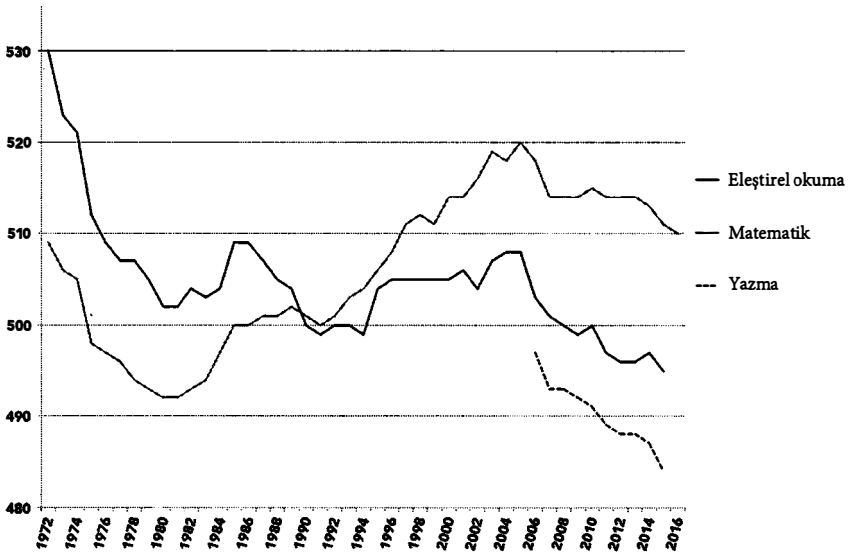
Klasik kült film *Prenses Gelin*'den alıntı yapmak gerekirse, basılı yayınlar ölmedi –sadece ölmek üzere. Yaşam destek ünitesine bağlı da denebilir. Akıllı telefonlar ergenlerin o kadar çok zamanını alıyor ki başka şeyler için boş zamanları kalmıyor. *Chronicle of Higher Education*'da biri şöyle yazmış: "Babam hâlâ kitap olayında. İnternetin kitapların yerini aldığının farkında değil hâlâ."

Belki de basılı yayınlardan uzaklaşmak zararsızdır, özellikle de ergenlik çağındakiler akademik becerilerini hâlâ koruyorsa. Korumuyorlar: SAT (Akademik Yeterlilik Testi) puanları 2000'lerin ortalarından bu yana, özellikle yazma (2006'dan bu yana 13 puanlık bir düşüş) ve eleştirel okuma (2003'ten bu yana 13 puanlık bir düşüş) düşüyor (*bkz.* Şekil 2.6). i-Nesli'nin akademik becerileri onlardan önceki Y Nesli'yle karşılaştırıldığında ne yazık ki kayda değer oranda geride.

SAT puanlarındaki düşüşler daha fazla sayıda öğrencinin üniversiteye gitmeyi tercih etmesine de bağlanabiliyor: Sınava giren lise öğrencilerinin sayısı arttıkça bu grubun akademik yeteneği de zamanla azalacaktır. Üniversiteye giriş oranlarında büyük artışlar görülen 1970'ler ile 1990'lar arasında SAT puanlarının bu denli düşmesinin nedeni de muhtemelen budur. Oysa, Y Nesli ile i-Nesli arasındaki farkın nedeni bu olamaz çünkü 2000'ler ile 2010'lar arasında üniversiteye giriş oranları oldukça sabit kalmış. Eleştirel okuma puanlarındaki düşüşün, 2000'lerin ortasında tavan yaptıktan sonra yeniden düşen yılda iki ya da üç kitabı kendi zevki için okuma oranları ile aynı örüntüyü izlemesi de ilginç.

Öyle görülüyor ki kitap, dergi ve gazete okumak yerine sosyal medya sitelerine mesaj yazmanın ve ileti göndermenin, okuduğunu kavrama ya da akademik yazı konularında bir yararı olmuyor. Bunun bir nedeni de bu yeni iletişim araçlarının kısa süreli bir dikkat aralığını teşvik etmesi olabilir. Bir çalışmada üniversite öğrencilerinin dizüstü bilgisayarlarına her beş saniyede bir ekran görüntüsü alan bir yazılım yüklenmişti. Öğrencilerin ortalama olarak her 90 saniyede bir farklı görevler arasında gidip geldiği görüldü. Öğrencilerin %75'ten fazlası bilgisayar pencerelerini bir dakikadan daha kısa bir süre açık tutuyordu. Bu da saatlerce oturup bir kitap okumaktan oldukça farklı bir deneyim.

Okuma oranlarındaki düşüş, anne babaları ve eğitmenleri de içeren çok sayıda ilgili yetişkin ve yayınevleri için de kendine özgü zorluklar yaratıyor. Örneğin, çok az kitap okuyan öğrenciler sekiz yüz sayfalık bir üniversite ders kitabını nasıl sindirebilir? Birçok fakültede öğrencilerin zorunlu ders kitaplarını bile okumadığı belirtiliyor. Birçok yayınevi öğrencilerin ilgisini çekebilmek için daha etkileşimli e-kitaplara



Şekil 2.6. SAT puanlarının ülke çapındaki ortalamaları, 1972-2016. College Board.

yöneliyor. Bir üniversite öğretim üyesi ve üç üniversite ders kitabının yazarı ya da ortak yazarı olarak bunun daha da ileri gitmesi gerektiğini düşünüyorum. i-Nesli'nin video paylaşma ve anket gibi etkileşimli etkinlikler içeren ders kitaplarına ihtiyacı var ama aynı zamanda daha kısa ve yazı dili olarak daha fazla konuşma ağırlıklı kitaplara da ihtiyaçları var. Üniversitelere çok daha kısıtlı bir okuma deneyimiyle geliyorlar,

dolayısıyla bilmeleri gereken şeyleri öğretirken onlarla bulundukları noktada buluşmamız gerekiyor. Bu da bazı ayrıntıların atlanması anlamına gelebilir, ancak öğrencilerin kitabı hiç sökememesinden daha iyidir.

Gündelik kitaplar ve dergilerde bu adımlardan bazıları atıldı örneğin, makaleler kısaldı ve okuma düzeyi düşürüldü. Sonunda ders kitaplarındaki özellikler de bunlara eklenebilir, örneğin, okuyucuların ilgisini canlı tutacak küçük testler ve anketler eklenebilir ya da internet sitelerinde olduğu gibi resimlere ve videolara yer verilebilir. Belki de i-Nesli ve diğerleri böylece yeniden okumaya başlayabilir.

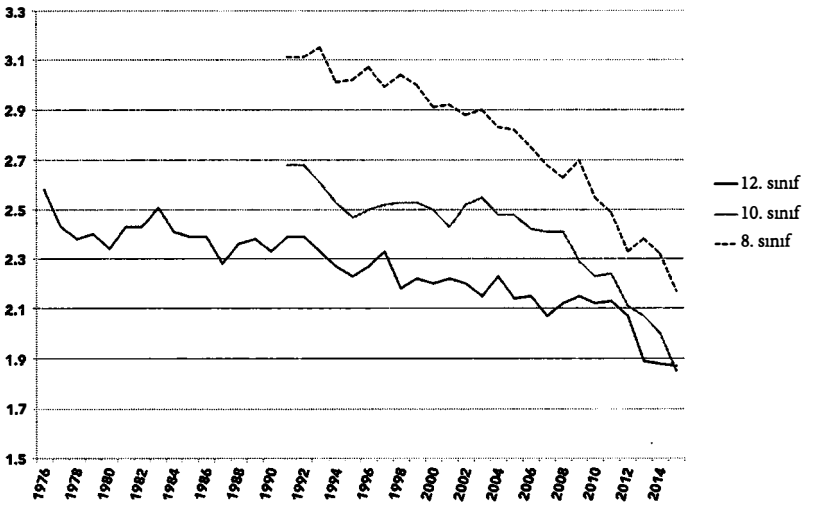
Komik Kediler Derlemesi 2017!

Ohio'da lise sonda okuyan 18 yaşındaki Chloe'yle 1. Bölüm'de tanışmıştık: "Bir köpek, işte, bebek kapısına tırmanıyor falan, sonra bebek kapısı açılıyor, üzerinde köpekle falan, sonra köpek düşüyor işte –acayip komik!" diyor. O da arkadaşları gibi Twitter, Buzzfeed, Facebook ve YouTube'daki videoları izliyor ve hayvan videoları en sevdikleri arasında. YouTube'da çok sevdiği bir video daha varmış: "Köpek, işte bir şey yapıyor –yani, işte, bir köpeğin başını derde soktuğunu gördünüz mü hiç, hani bir şey yaptıklarını biliyorlar ve işte gülümsemeye çalışıyorlar falan? Köpek, işte, gülümsüyor, arkada da acayip tatlı bir müzik çalıyor. Ocak ayında bu videoya âşık oldum, günlerce –işte, şey yapamadım, böyle beş dakikada bir falan bu videoyu izliyordum."

Bu tip kısa klipler çok popüler, YouTube 2006'da yayına başladığından beri. Ergenlik çağındakilerin bu videoları izlemeye ne kadar zaman ayırdığını inceleyen zamana yayılmış bir araştırma olmasa da çevrimiçi zamanlarının önemli bir bölümünü sosyal medyadaki ya da YouTube gibi sitelerdeki videoları izleyerek geçirdikleri söylenebilir. Twitter da i-Nesli'nin video

kaynaklarından biri. 20 yaşındaki Darnell Twitter'da yalnızca köpek fotoğrafları ekleyen birkaç kişiyi izlediğini söylüyor, "Bazen bütün günümü köpek yavrularına bakarak geçiriyorum," diyor. Öyle görülüyor ki en gözde videolar çuvallama (*fails*), hayvan ve "hayvanlar ve çuvallama" videoları. Gülen bebekler, diş doktoruna sürüklenen çocuklar, müzik videoları ve dans eden tavuklar da popüler. Gelmiş geçmiş en eksiksiz ve hızlı bilgi kaynağı elimizin altında ama biz onu gülünç kedi videoları izlemek için kullanıyoruz.

İnternetteki videolar ergenlik çağındaki televizyon izleme süresini bir miktar düşürmüş, ancak bu düşüş okumadaki kadar dik değil. 1990'ların başlarıyla karşılaştırıldığında, ergenlik çağında televizyon izleme süresi 2015'te günde bir saat azalmış (*bkz.* Şekil 2.7). Netflix ve Amazon Prime gibi yeni televizyon seçeneklerine karşın komik kediler üstünlüğünü koruyor. Ayrıca, i-Nesli televizyonu da çevrimiçi –isteğe bağlı ya

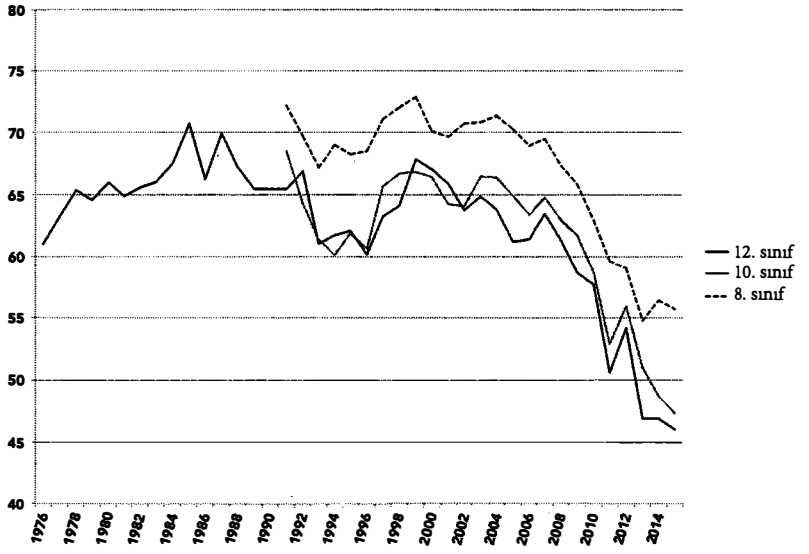


Şekil 2.7. 8., 10. 12. sınıf öğrencilerinin hafta boyunca televizyon önünde kaç saat geçirdikleri; Monitaring the Future, 1976-2015.

da akışlı izliyor. "Evdeki televizyonun nasıl açıldığını bile bilmiyorum, 'televizyon'u sadece dizüstü bilgisayarımdan izliyorum," yazmış 17 yaşındaki Grace Masback *Huffington Post*'a.

i-Nesli ergenlik döneminde sinemaya da sık gitmiyor. Sinemaya gitme oranları 1980 ve 1990'lardaki video kiralama döneminde büyük oranda sabit kalmış, düşüşe geçmeye başladığı 2000'lerin ortalarına dek de yerini korumuştu (*bkz.* Şekil 2.8). Yani, ne 1985 yılında açılan Blockbuster Video ne de Netflix'in 1997 yılında başlayan posta hizmeti, en azından ergenlik çağındakilerin sinemaya gitmesini engelleyebilmişti. Buna karşılık, akışlı video ve diğer çevrimiçi etkinlikler için aynı şey söylenemez (bunlar Blockbuster'ı da ortadan kaldırdı, tabiî).

Öğrencilerime evde mi, yoksa sinemada mı film izlemeyi yeğlediklerini sorduğumda çoğu evde izlediğini söylüyor. Daha rahat ve ucuz olduğunu, pijamalarını çıkarmak zorunda



Şekil 2.8. Ayda bir kere veya daha fazla sinemaya giden 8., 10. ve 12. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1976–2015.

kalmadıklarını söylüyorlar. i-Nesli'nin birçok üyesi film izleme deneyimini sinema salonlarının elvermediği bir biçimde kişiselleştirmeyi tercih ediyor. "Film izlemek için sinemaya gidip para vermekten zevk aldığını söyleyen insanları anlamıyorum," yazmış 22 yaşındaki Carmen. "Bugünün teknolojisiyle filmleri çevrimiçi izleyebiliyorsunuz. Eski püskü pantolonunuzu değiştirmeniz, hatta pantolon giymeniz bile gerekmiyor. Ne yiyecekseniz gidip buzdolabından, dolaptan alabiliyorsunuz. Canınız isterse filmi durdurur, geri sarar, ileri alırsınız. Bunu da sinema salonunda yapamazsınız. Hiçbir zaman."

Yani, i-Nesli internete ve mesajlaşmaya çok daha fazla, dergi, kitap ve televizyon gibi daha geleneksel araçlara çok daha az zaman ayırıyor. i-Nesli akıllı telefonlarıyla o kadar çok zaman geçiriyor ki dergi okumakla, sinemaya gitmekle ya da (telefonlarından başka bir yerde) televizyon izlemekle ilgilenmiyorlar ya da bunlara zaman bulamıyorlar. Ekran devrimini ilk duyuran televizyon olmuştu ama internet, basılı yayınların düşüşünü daha da hızlandırdı. Matbaa 1440 yılında bulundu ve kâğıda baskı 500 yıldan uzun bir süre bilgi iletmenin standart yolu oldu. Şimdi bunun değiştiğine tanık oluyoruz.

i-Nesli'nin ve hepimizin geleceğini bu devrim şekillendirecek. İnternet sayfalarının e-kitaplardaki uzun metinlerle desteklenmesi, gerekli tüm bilgileri dizüstü bilgisayarlarda ve internette bulmamız, bizi iyi bir sona götürebilir. Öte yandan, i-Nesli ve sonraki kuşaklar bir konuyu derinlemesine incelemek için gerekli olan sabrı öğrenemezse ve bu nedenle de ABD ekonomisi geri kalmaya başlarsa bizim için kötü olur. Hemen yanıt bekleyen bir soru daha var: Ergenlik çağındakiler arkadaşlarıyla daha çok çevrimiçi iletişim kuruyor, peki yüz yüze görüşmeye ne kadar zaman ayırıyorlar? Yüz yüze etkileşimin yerini elektronik etkileşim mi aldı? Şimdi buna bakalım.

3. Bölüm
Yan Yana Değil Sanal

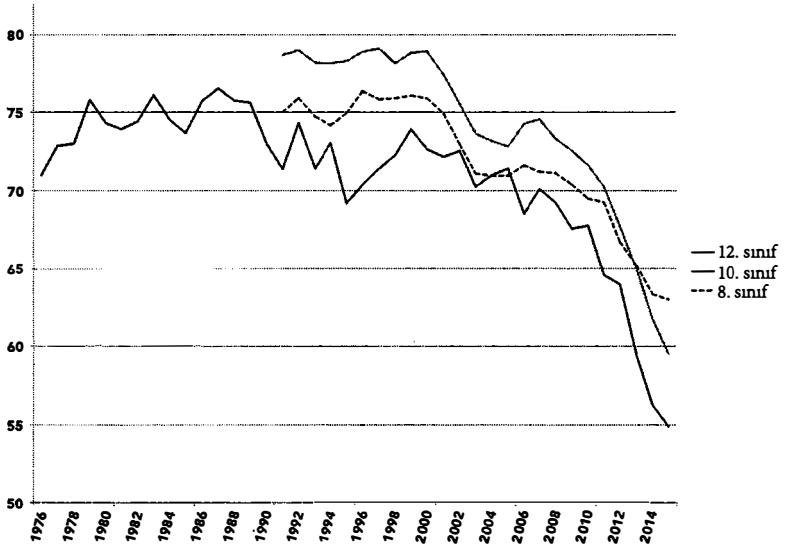
Kuzey San Diego'daki lisede üçüncü dersten sonra Kevin'le sınıfın hemen önündeki iki sırada oturuyoruz. Asya kökenli, 17 yaşında, siyah saçları diken diken, gözlükleri son moda, bitkin bir gülümsemesi var. Üç kardeşin en büyüğü, dördüncüsü de birkaç ay içerisinde doğacakmış. Kısa zaman öncesine kadar bir apartman dairesinde oturuyorlarmış, küçük kardeşlerinin gürültüsü kulaklarını sağır ediyormuş. Belki de bu yüzden yaşına göre olağanüstü anlayışlı. Görüşmeye başlamadan önce biraz su içiyorum, "Bütün gün görüşme mi yaptınız?" diye soruyor.

Çok düzenli bir öğrenci değil: İzin kâğıdını babasına imzalatmayı unutmuştu en başta. Sınıfla konuşurken ona seslendiğimde soruyu unutmuştu bile. Yine de kuşağının diğer kuşaklardan farkını sorunca hiç duraksamıyor: "Pek fazla parti yapmadığımızı düşünüyorum. Evde kalmayı tercih ediyorlar. Benim kuşağım yüz yüze toplumsallaşmakla ilgilenmiyor –bir araya gelmiyorlar, yalnızca mesajlaşıyorlar, yani evden çıkmalarına gerek kalmıyor."

Doğru söylüyor. Örneğin, i-Nesli'nin ergenlik dönemindeki üyeleri, önceki kuşaklara göre, partilere daha az gidiyor

(*bkz.* Şekil 3.1). 12. sınıfta haftada kaç saat parti yaptıkları sorulan üniversite öğrencileri de benzer eğilimler sergiliyor: 2016'da haftada 1 saat demişler, yani X Nesli öğrencilerinin 1987'de partilerde harcadığı zamanın üçte biri. Partilerdeki azalma i-Nesli'nin daha fazla ders çalışmasından kaynaklanmıyor. 1. Bölüm'de gördüğümüz gibi, ev ödevlerine harcadıkları zaman aynı ya da daha az. Bu eğilim göç ya da etnik yapıdaki değişikliklerden de kaynaklanmıyor, ergenlik çağındaki beyazlarda da hemen hemen aynı düşüş görülüyor.

Priya, ilk bölümde tanıştığımız lise 1 öğrencisi; hiç partiye gitmediğini, gitmek de istemediğini söylüyor. "Kitaplarda yazılanlara bakılırsa, aman Allah'ım sanki lisede futbol maçlarından, partilerden başka bir şey yokmuş gibi ama liseye başlayınca, hiç kimse bunlarla ilgilenmiyor aslında –ben de." SDSU birinci sınıf öğrencileri arasında yapılan ankette, lisedeyken gittikleri partileri yetişkinlerin düzenlediğini, 1980'lerdeki



Şekil 3.1. Ayda bir kez ya da daha çok kez partiye giden 8., 10. ve 12. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1976–2015.

John Hughes filmlerinde görülen o çocukların sarhoş olup evin altını üstüne getirdikleri çılgın partilere pek benzemediğini yazmış birkaç öğrenci. "Lisedeyken yalnızca doğum günü partilerine gittim, onlarda da başımızda biri oluyordu hep, bir yerlerde bir yetişkin oluyordu," diye yazmış 18 yaşındaki Nick.

Partiler neden eskisi kadar popüler değil? Kevin bunu şöyle açıklıyor: "İnsan neden parti yapar? Sıkıldığı için –bir şey yapmak ister. Şimdi Netflix var –hiç durmadan dizi izleyebilirsiniz. İnternette yapacak o kadar çok şey var ki.." Haklı olabilir, evde bu kadar çok eğlence varken partiyi kim ne yapsın? Hem ergenler artık farklı yollardan bağlantı ve iletişim kuruyor, zamanlarının büyük bölümünü geçirdikleri sosyal medya siteleri de bunlardan biri. Snapchat'te parti hiç bitmiyor artık.

Sadece Takılıyoruz

Belki de partiler bu ihtiyatlı, kariyer odaklı kuşağa uymuyordur. Özellikle de alkol daha az kullanıldığı için belki de i-Nesli partilere gitmeyip arkadaşlarıyla yalnızca takılmayı tercih ediyordur. Bu da doğru değil. Ergenlik çağında arkadaşlarıyla her gün buluşanların sayısı yalnızca 15 yıl içerisinde yarı yarıya azalmış, özellikle son dönemlerde sert bir düşüş olduğu görülüyor (*bkz.* Şekil 3.2).

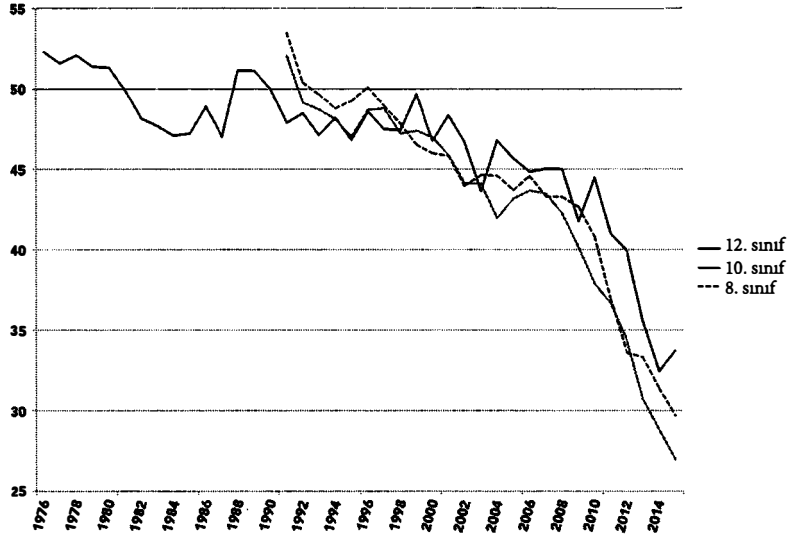
Önceki kuşaklarla karşılaştırıldığında i-Nesli'nin yaşıtlarla etkileşim kurmaya daha az zaman ayırdığını en belirgin şekilde ortaya koyan veri bu olabilir –yalnızca çılgın partiler değil, arkadaşlarla sadece buluşma, birlikte takılarak zaman geçirme de azalmış. Bu da herkes için geçerli: Ders meraklıları ve spor meraklıları, içe kapalılar ve dışa dönükler, yoksul çocuklar ve zengin çocuklar, orta not alanlar ve yüksek not alanlar, kafası dumanlılar ve yeşil aycılar. Bunun için para harcamak ya da gözde bir mekâna gitmek de gerekmiyor, tek yapmaları gereken arkadaşlarıyla bir araya gelmek ve ergenlik çağındakiler bunu da daha az yapıyor.

Üniversite öğrencilerine yönelik ankette, bu etkinliklere haftada kaç saat ayırdıkları sorulduğunda öğrencilerin yüz yüze toplumsal etkileşim düzeylerine daha yakından bakmak mümkün. Üniversite öğrencileri 2016 yılında (1980'lerin sonlarına oranla) arkadaşlarla sosyalleşmeye haftada 4 saat, partilere haftada 3 saat daha az zaman ayırmış –yani yüz yüze toplumsal etkileşime haftada 7 saat daha az zaman ayırmışlar. Bu da i-Nesli'nin arkadaşlarını, X Nesli'ne ve erken Y Nesli'ne oranla, günde 1 saat daha az gördüğü anlamına geliyor. Arkadaşlarla 1 saat daha az zaman geçirmek toplumsal becerileri, uzlaşma ilişkilerini ve duygu yönetimini geliştirmeye de 1 saat daha az zaman ayırmak anlamına geliyor. Kimi anne babalara göre bu, daha üretici etkinliklere 1 saat daha fazla zaman ayırmak anlamına geliyor olabilir, ancak önceki iki bölümde de gördüğümüz gibi bu zaman ev ödevlerine değil, ekran başında harcanan zamana ayrılıyor.

Ergenlik çağındakiler arkadaşlarıyla dışarıya da daha az çıkıyor. 1. Bölüm'de yanlarında anne babaları olmadan dışarı çıkma oranlarında keskin bir düşüş olduğunu görmüştük. Madalyonun diğer yüzünde olağan bir hafta boyunca arkadaşlarıyla dışarıya çıkmayanlar var, yani cuma ve cumartesi geceleri düzenli olarak evde kalanlar. Eskiden bu oran 12. sınıf öğrencileri arasında çok düşüktü –%8'den az. Buna karşılık, 2015 yılında neredeyse her beş 12. sınıf öğrencisinden biri olağan bir haftada dışarıda arkadaşlarıyla buluşmuyor. 8. ve 10. sınıf öğrencilerinde bu eğilim daha da yüksek: 1990'larda dışarıya az çıkanların oranı yalnızca 1/5 iken 2015 yılında ⅓'e çıkmış.

Dışarıya çıkma ve arkadaşlarla buluşmadaki bu yeni sert düşüşün zamanlaması gerçekten kuşku uyandırıyor: Tarih olarak akıllı telefonların popüler olmasına ve sosyal medyanın yükselişe geçmesine denk geliyor. Arkadaşlarla kişisel görüşmenin yerini arkadaşlarla (ve sanal arkadaşlarla) çevrimiçi görüşme

almış. "Bazı çocuklar sosyal medyaya ve oyunlara o kadar bağımlı ki yanlarındaki insanlarla etkileşime geçemiyor," diyor Kevin. "İnternette sahte arkadaşlar ediniyorlar, internetteyken insanı neşelendiren tipler falan ama aslında onları gerçekten tanımıyorsunuz, onlarla gerçekten derin bir ilişki kuramazsınız."

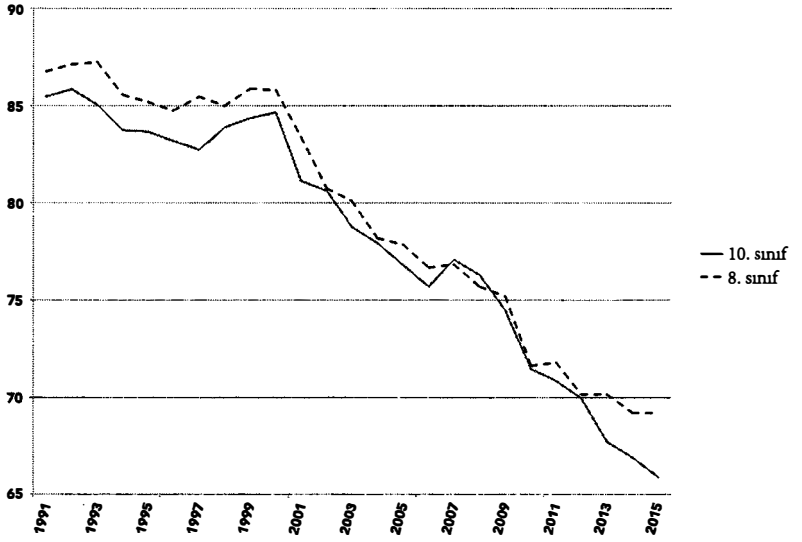


Şekil 3.2. Arkadaşlarıyla her gün ya da hemen her gün bir araya gelen 8., 10. ve 12. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1976–2015.

Hep Birlikte Gidelim (ya da Gitmeyelim)

Ergenlik dönemi 1980'lere ya da 1990'lara denk gelenler, arkadaşlarıyla birlikte alışveriş merkezine gittiklerini, spor malzemeleri, süs eşyaları satan dükkânları birlikte dolaştıklarını, yemek katındaki masalarda oturduklarını hatırlayacaktır. i-Nesli bunu da pek fazla yapmıyor (*bkz.* Şekil 3.3). Ergenlik döneminde arkadaşlarıyla takılmak için alışveriş merkezlerinde buluşanların sayısı da gittikçe azalıyor.

Ülke çapında birçok alışveriş merkezinin kapanmasının nedenlerinden biri de bu. *Buzzfeed*'de terk edilmiş alışveriş mer-



Şekil 3.3. Ayda bir kez ya da daha çok kez alışveriş merkezine giden 8. ve 10. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1991–2015.

kezlerinin fotoğraflarından oluşan bir koleksiyon bile var; 2013 yılında kepenklerini kapatan Ohio Akron'daki Rolling Acres Alışveriş Merkezi'nin aynalı yürüyen merdiveninin çevresinde ölen bitkilerin fotoğrafları gibi. Virginya Chesterfield'daki eski Cloverleaf Alışveriş Merkezi'nde terk edilmiş bir patlamış mısır arabası görülüyor, üzerindeki neon "Yemek Katı" lambası artık yanmıyor. Koridorun sonundaki boş çeşmenin çevresinde, ortasından bükülmüş ölü palmiye ağaçları var; vitrinlerin camları kırılmış, çevresine çöpler saçılmış. Ohio'daki Randall Park Alışveriş Merkezi'nden bir başka fotoğrafta çember şeklindeki banklarda ankesörlü telefonlar var. Yerde sayfaları açık duran bir telefon rehberi duruyor, bilişim otobanında bir asfalt leşi.

i-Nesli'nin her türlü etkinlikte aynı yaşlardaki Y Nesli'ne, X Nesli'ne ve Bebek Patlaması Nesli'ne oranla daha az sosyal olduğu görülüyor. 1. Bölüm'de gördüğümüz gibi i-Nesli'nde

dışarı çıkma, flört etme eğilimi daha az. *Dazed and Confused* ve *American Graffiti* gibi gençlik filmlerinin merkezindeki "sırf eğlence olsun diye arabayla dolaşma" eğilimleri de (*bkz.* Ek D).

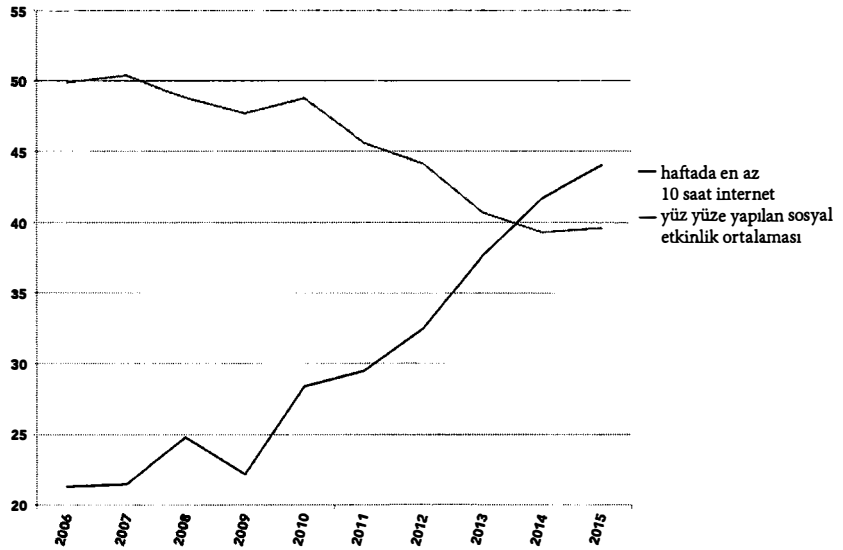
Gece sinemaya gitmek kuşaklar boyunca ergenlik dönemindeki standart sosyal etkinliklerden biri olmuştur. (Patlamış mısır atarak yapılan çiğ şakalar olmasa ergenlik dönemi neye benzerdi?) Oysa 2. Bölüm'de gördüğümüz gibi i-Nesli sinemaya da daha az gidiyor. i-Nesli'nde ergenlik döneminde bara ve gece kulüplerine gitme oranı da daha az –alkollü içki yaşının 21'e çıkarıldığı 1988 yılından bu yana barlara ve gece kulüplerine giden 12. sınıf öğrencilerinin sayısı yarı yarıya azaldı. *New York Times* 2006 yılında ergenlik döneminde yeni bir gece kulübü trendi doğduğunu yazmıştı. "başlangıç kulüpleri," Bunlardan bazıları 18 yaş altına hitap ediyordu. Buna karşılık, 2016 yılında *Times* ve diğer gazeteler birçok dans kulübünün kapanmaya başladığını yazdı.

Ergenlik çağındakilerin evde oturup aileleriyle zaman geçirdiği anlamına da gelmiyor bu. Girişte söz ettiğimiz 13 yaşındaki Athena, arkadaşları gibi kendisinin de evdeyken genellikle telefonlarının başında olduğunu söylemişti. "Arkadaşlarımı aileleriyken de gördüm –onlarla konuşmuyorlardı," diyor. "Bir yandan telefonlarıyla uğraşırken sadece 'Evet, evet, tamam,' diyorlardı. Aileleriyle ilgilenmiyorlar." Athena son zamanlarda çoğunlukla yalnızmış: Bir başına kapandığı odasında Netflix, mesajlaşma ve sosyal medya ile geçen yazın ardından "Yatakta izim çıkmıştı," diyor. Athena'nın yaz etkinliklerinin de gösterdiği gibi, önceki kuşaklarla karşılaştırıldığında, i-Nesli'nin daha fazla yaptığı bir tek etkinlik var: Boş zamanlarında daha fazla yalnız kalıyorlar (*bkz.* Ek D).

Kesin olarak söyleyemeyiz ama bu zamanın da internette, sosyal medya, akışlı video ve mesajlaşma ile geçtiğini tahmin etmek zor değil. Kısacası: 3 farklı yaş grubunu kapsayan dört

veri seti üzerinden ölçüldüğünde, i-Nesli'nin ergenlik döneminde her türlü yüz yüze toplumsal etkinliğe katılma eğilimi daha düşük. Bu azalan etkileşim, arkadaşlarla buluşmak gibi küçük grupları ya da bire bir görüşmeleri içeren etkinliklerden parti gibi daha büyük grup etkinliklerine, tüm etkinliklerde geçerli. Arabayla dolaşmak gibi aslında bir amacı olmayan etkinlikler için olduğu kadar, sinemaya gidip film izlemek gibi bir amaçla yapılan etkinlikler için de geçerli. Alışveriş merkezine gitmek gibi internetin kolaylıkla yerini aldığı etkinlikler olduğu kadar, arkadaşlarla dışarıda buluşmak gibi yerini alması zor etkinlikler de buna dâhil.

Bunların yerine elektronik iletişim kuruyorlar. Örneğin, (*bkz.* Şekil 3.4). Kaçınılmaz bir sonuç ortaya çıkıyor: Bunların yerini internet aldı. Ergenlik çağındakiler arkadaşlarıyla *Instagramlaşıyor*, *Snapchatleşiyor* ve mesajlaşıyor, buna karşılık



Şekil 3.4. 12. sınıf öğrencilerinde haftada en az 10 saat internet kullanma ve dört kişisel sosyal etkinliğe katılma yüzdeleri. Monitoring the Future, 2006–2015.

yüz yüze daha az görüşüyorlar. i-Nesli'nde çevrimiçi arkadaşlık, çevrimdışı arkadaşlığın yerini almış durumda.

Ekran başında geçirilen zamanla ilgili yaygaranın yanlış olduğunu, ergenlik çağındakilerin arkadaşlarıyla internette görüştüğünü ama hayatlarının geri kalanının değişmediğini savunanlar var. Bu görüşün yanlış olduğu grafikte açıkça görülüyor: Sosyal medya ve akıllı telefonların yaygınlaşmasıyla birlikte ergenlik çağındakiler sosyal yaşamda yüz yüze etkileşimden kesin bir şekilde uzaklaştılar. On yıl öncesine kıyasla arkadaşlarıyla çok daha az, günde 1 saat kadar daha az zaman geçiriyorlar. Mobil internet erişimi hayatımıza gittikçe nüfuz ediyor ve ergenlik çağındakiler gibi bizim de hayatımız belki de hiçbir zaman eskisi gibi olmayacak.

Sosyal medyada daha fazla zaman geçiren gençlerin arkadaşlarıyla da daha fazla zaman geçirdiğini, dolayısıyla sosyal medyanın kişisel etkileşimin yerini almadığını savunanlar da var. Oysa bu da dönemler arasındaki farklılıklardan çok, ergenlik çağındaki çocukların kendi içindeki farklılıklarla ilgili (yüksek oranda sosyalleşen "popüler" çocuklarla daha az sosyalleşen "uyuzlar"). Yüksek düzeyde sosyal olan çocukların hem sosyal medyada hem kişisel olarak daha sosyal olması şaşırtıcı değil. Buna karşılık, ortalama olarak 5 yıl öncesiyle karşılaştırıldığında ergenlik çağındakiler günümüzde birbirleriyle kişisel olarak daha az, internette daha çok zaman geçiriyor. Bu da ergenlik çağındakilerin yaşamlarını temelden değiştiriyor.

i-Nesli'nden değilseniz lise yıllarınızı düşünün: En canlı anınız hangisi? Mezuniyet partisi olabilir ya da ilk öpüşmeniz, arkadaşlarınızla birlikte alışveriş merkezinde başınızı belaya sokmuş da olabilirsiniz. Büyük olasılıkla arkadaşlarınızla birlikte, anne babanızdan uzakta olan bir şey. Bugünün ergenlerinde bu tip deneyimler gittikçe azalıyor. Ne hatırlayacaklar? Arkadaşlarına yazdıkları komik bir mesajı mı? En iyi selfiele-

rini mi? Viral olmuş bir "mem" mi? Yoksa arkadaşlarıyla gerçekten yan yana oldukları sayılı zamanları mı?

Darnell 20 yaşında, Georgia'da üniversite öğrencisi. i-Nesli'nin akıllı telefonları kullanmasını, açık bir şekilde insanlarla yüz yüze görüşmek istememelerine bağlıyor. "Önceki kuşak hep bire bir görüşmemizi istiyor ama çoğumuz böyle değiliz," diyor. "Bizim kuşağımızın temelinde daha çok teknoloji var. Telefonum yanımda olmazsa ne yapacağımı şaşırırım, gerçek anlamda. Takvimim var, e-postam var, farklı şeyleri araştırıyorum, bir şeyler okuyorum sürekli." Aynı üniversitede okuyan 20 yaşındaki James, sosyal medyayı kullanmanın bire bir görüşmekten daha kolay olduğunu söylüyor. "Birisine bir mesaj yazıvermek ya da sosyal medyaya girip birisinin fotoğrafını ve yorumunu beğenmek, telefon etmek yerine 'Gidip yiyecek bir şeyler almak ister misin?' yazmak o kadar çekici ki... Plan yapmak bundan ibaret," diyor.

Arkadaşlarıyla yüz yüze görüştüklerinde bile teknoloji, özellikle de mesajlaşma i-Nesli'nin belirli sosyal etkileşimlerden kaçınabilmesini sağlıyor. Henry 23 yaşında, mesajlaşmanın onu tuhaf kaçabilecek toplumsal iletişimlerden kurtardığını söylüyor. "Bir arkadaşın evine gidince kapıyı çalıp ev arkadaşlarıyla ya da anne babasıyla yüz yüze gelmek yerine bir mesaj yazıp geldiğimi söylüyorum," diyor. Bunu hayal etmek güç değil: Henry bir sokakta kaldırıma arabasını park ediyor. Mesaj yazarken telefonu ışıldıyor. Arkadaşının evin bahçesinde yürüdüğünü görüyor. Arkadaşı Henry'nin arabasına biner binmez yola çıkıp karanlıkta kayboluyorlar. Diğer her türlü toplumsal etkileşimden kaçınmış oluyorlar.

Ekranlar Karardığında: Akıl Sağlığı ve Mutluluk

Birçok kişi ergenlik çağındakilerin arkadaşlarıyla elektronik yoldan iletişim kurmasının büyütülmemesi gerektiğini söylü-

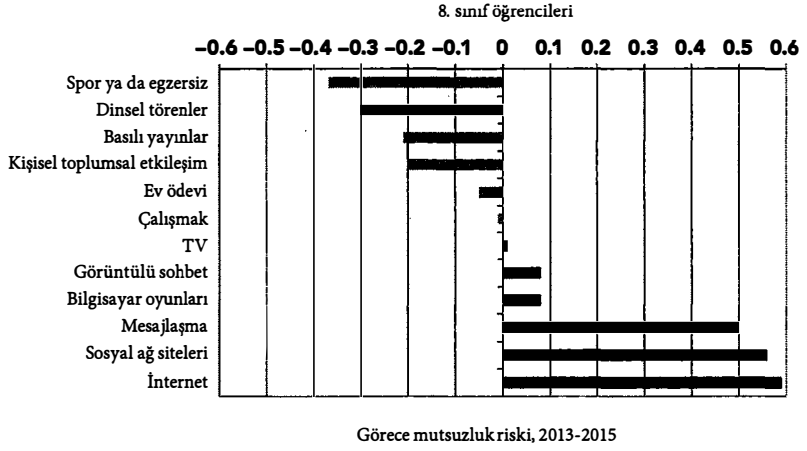
yor –arkadaşlarıyla iletişim kuruyorlar ya, nasıl yaptıkları kimin umurunda? Bu yaklaşıma göre, elektronik iletişim de kişisel iletişim kadar iyidir. Öyleyse, akıl sağlığı ve mutluluk açısından da bir o kadar iyi olmalı; sosyal medya ve mesajlaşma yoluyla iletişim kuran ergenler, arkadaşlarıyla yüz yüze görüşenler ya da ekran başında olmayan diğer etkinliklere katılanlar kadar mutlu, yalnızlığı kaldırabilen ve depresyondan uzak olmalı.

Bunun doğru olup olmadığına bakabiliriz. Mutlulukla başlayalım. MtF (Modulation Transfer Function) anketlerinde ergenlik çağındakilere genel olarak ne kadar mutlu oldukları soruldu ("çok mutlu," "oldukça mutlu" ya da "çok mutlu değil"). Boş zamanlarında sosyal ağ siteleri, mesajlaşma ve internette geçirilen zaman gibi ekran başındaki etkinliklere ve kişisel sosyal etkileşim, egzersiz ve yazılı medya gibi ekran başında yapılmayan etkinliklere ne kadar zaman ayırdıkları da soruldu. Dolayısıyla, hangi etkinliklerin mutluluk, hangilerinin mutsuzluk yarattığını görebiliriz. Sonuçlar daha açık olamazdı: Ekran başında daha çok zaman geçiren ergenlerde (Şekil 3.5'teki siyah çubuklar) mutsuz olma eğilimi daha yüksek. Bu bir tek istisnadan da ibaret değil. Ekran başındaki etkinliklerin hepsi mutluluğun azalmasıyla bağlantılı, ekran başında yapılmayan etkinlikler de daha fazla mutlulukla.

Örneğin, haftada en az 10 saatini sosyal medyada harcayan 8. sınıf öğrencilerinin mutsuz olma olasılığı %56 oranında daha yüksek. Elbette, haftada 10 saat çok fazla –peki, ya haftada en az 6 saatini sosyal medyaya harcayanlarda durum nedir? Bu çocuklarda da mutsuz olduğunu söyleme oranı %47 daha yüksek. Yüz yüze toplumsal etkileşimlerde ise bunun tam tersi geçerli: Arkadaşlarıyla yan yana zaman geçirenlerde mutsuzluk olasılığı %20 daha az (tabloda –20 olarak gösteriliyor; görece risk için *bkz.* Ek A). Bu çizelgeden yola çıkarak mutlu bir yaşam için bir tavsiye vermek gerekirse her şey ortada: Telefonu

elinizden bırakın, bilgisayarınızı ya da iPad'inizi elinizden bırakın ve ekran başında olmayan bir şey, herhangi bir şey yapın.

Bu çözümlemeler ekran başında geçirilen zamanın mutsuzluğa neden olduğunu belirgin bir şekilde kanıtlamaz; ergenlik çağında zaten mutsuz olanların internette daha fazla zaman geçiriyor da olabilir. Bununla birlikte, son çalışmalara göre, ekran başında geçirilen zaman (özellikle de sosyal medya kullanmanın) gerçekten de mutsuzluğa neden oluyor. Bir çalışmada, Facebook'ta sayfası olan üniversite öğrencilerinden kısa anketleri iki hafta boyunca telefonlarında yanıtlamaları istendi. Günde beş kez telefonlarına bir mesajla gelen bağlantıya tıklayarak ruh hâllerini ve Facebook'u ne kadar kullandıklarını bildireceklerdi. Facebook'u daha çok kullandıklarında sonradan kendilerini daha mutsuz hissediyorlardı. Buna karşılık, kendini mutsuz hissetmeleri Facebook'u daha fazla kullanmalarına neden olmuyordu. Facebook'u kullanmak mutsuzluğa neden oluyordu ama mutsuzluk daha fazla Facebook kullanmaya neden olmuyordu.



Şekil 3.5. Ekran başında geçirilen zamana (siyah çubuklar) ve ekran başında olmayan etkinliklere (gri çubuklar) bağlı görece mutsuzluk riski, 8. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 2013–2015.

Yetişkinlerle yapılan başka bir çalışmada aynı sonuca ulaşıldı: Facebook'u daha çok kullandıklarında, bir sonraki değerlendirmede, akıl sağlığı ve yaşam memnuniyeti daha düşük düzeyde oluyordu. Buna karşılık, arkadaşlarıyla kişisel etkileşim kurduktan sonra akıl sağlığı ve yaşam memnuniyeti düzeyleri yükseliyordu. Üçüncü bir çalışmada 1095 Danimarkalı yetişkin iki gruba rastgele atandı: Facebook kullanmayı bir hafta boyunca bırakanlar (deney grubu) ve Facebook'u her zamanki gibi kullanmaya devam edenler (kontrol grubu). Haftanın sonunda, Facebook kullanmayı sürdürenlerle karşılaştırıldığında Facebook kullanmaya ara verenlerin kendilerini daha mutlu, daha az yalnız, daha az depresif hissettikleri görüldü (arada oldukça güçlü bir fark vardı –kendini yalnız hissedenlerin oranı %36, depresif hissedenlerin oranı %33 daha az, mutlu hissedenlerin oranı ise %9 daha fazlaydı). Facebook'tan uzak duranlarda kendini üzgün, öfkeli ya da endişeli hissetme eğilimi de daha azdı. Katılımcılar farklı koşullara rastgele olarak atandığı için kendini zaten mutsuz, yalnız ya da depresif hissedenlerin daha fazla Facebook kullanıyor olması olasılığı da söz konusu değildi –gerçek anlamda bir deney olduğu için de Facebook kullanmanın kendini mutsuz, yalnız ve depresif hissetmeye neden olduğu görülüyor.

Sosyal medya kullanımına bağlı mutsuzluk riski, ergenlik çağının en küçük yaşlarında en yüksek düzeyde. Haftanın en az 10 saatini sosyal ağ sitelerinde geçiren sekizinci sınıf öğrencilerinde mutsuzluk eğilimi %56 daha yüksekken bu oran 10. sınıf öğrencilerinde %47, 12. sınıf öğrencilerinde %20 (*bkz.* Şekil 3.6). Etkiye açık ortaokul öğrencileri olan 8. sınıf öğrenciler kimlik gelişme aşamasındadır ve onlarda beden imgesi sorunları sık görülür. Buna siber zorbalık da eklendiğinde zehirli bir karışım ortaya çıkıyor. Ergenlik çağında yaş ilerledikçe birbirine zorbalık taslama eğilimi azalır, özgüven

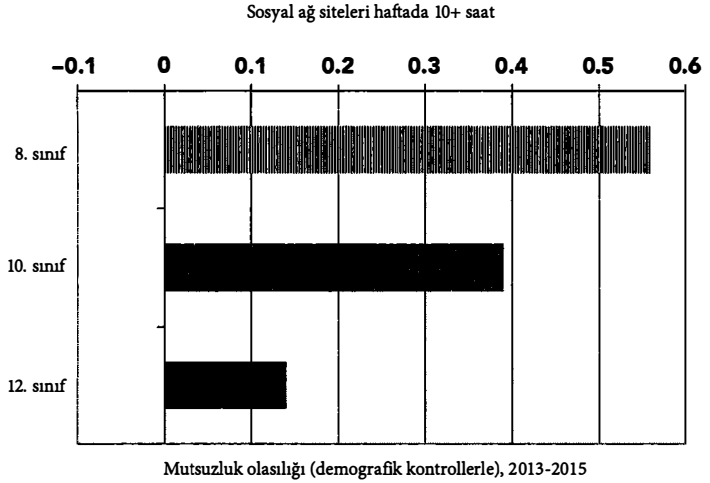
artar ve bu da onları ergenlerin sosyal medyada yaşadığı deneyimin zararlarından bir nebze de olsa korur.

Yine de sosyal medyanın bazı yararları da vardır belki. En azından düşünce olarak, sosyal medya sitelerinin amacı insanlar arasında bağlantı kurmak. Sosyal medyayı kullanmak mutluluğa yol açmasa da ergenlerin kendilerini dışlanmamış, arkadaşlar arasında ve daha az yalnız hissetmesine sebep olabilir mi? Sosyal ağ sitelerinin vaadi de tam olarak bu. Facebook Live'in yeni reklamı şöyle diyor: "Söyleyeceğiniz daha fazla şey varsa telefonunuzu çıkarın ve şuraya basın (Facebook ikonu), şurayı tıklayın (video kamerası ikonu) ve canlı yayın yapın. Artık yalnız değilsiniz. Arkadaşlarınız sizi dinliyor." Diğer bir deyişle, sosyal medya yalnızlığımızı dindirebilir ve arkadaşlarımızı çevremize toplayabilir. Bu doğruysa sosyal medyada çok zaman geçiren bir ergenin daha az yalnızlık hissetmesi, yalnızlık hissi bakımından sosyal medyanın kişisel sosyal etkileşim kadar iyi olması gerekir.

Ne yazık ki sürekli çevrimiçi olan i-Nesli için böyle bir durum söz konusu değil. Hatta, sosyal medya sitelerini her gün ziyaret eden ergenlerde, "Kendimi sık sık yalnız hissediyorum," "Kendimi sık sık dışlanmış hissediyorum," ve "Sık sık keşke daha fazla yakın arkadaşım olsaydı diyorum," ifadelerine katılma oranı daha yüksek (*bkz.* Şekil 3.7; yalnızlık ölçüsünün sorulduğu anket çeşitleri daha az olduğu için bu listede mutlulukla ilgili daha az sayıda etkinlik var). Buna karşılık, arkadaşlarıyla yan yana zaman geçiren ya da spor yapanlar daha az yalnızlık hissediyor.

Mutlulukta olduğu gibi burada da sonuçlar ortada: Ekran başındaki etkinliklerle daha fazla yalnızlık, ekran başında olmayan etkinliklerle daha az yalnızlık arasında bağlantı var. Ergenlik çağında arkadaşlarla yan yana çok zaman geçirenlerde yalnız kalma olasılığı çok daha az (risk neredeyse yarı

yarıya azalıyor). Sosyal medya sitelerini her gün ya da hemen hemen her gün ziyaret edenlerde ise yalnızlık olasılığı %11 daha yüksek. Ergenlik çağındakilerin yalnızlık hissini ekran dışı etkinlikler azaltıyor, sosyal medya değil. Ergenlik çağında en yalnız olanlar sosyal medyada daha fazla, arkadaşlarla yan yana daha az zaman geçirenler. Sosyal medyada geçirilen zaman yan yana sosyal etkileşimi azaltıyorsa bu dolaylı olarak daha fazla yalnızlığa da neden olabiliyor.



Şekil 3.6. Haftada en az 10 saati sosyal medyada geçirmeye bağlı görece mutsuzluk riski, 8., 10. ve 12. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 2013–2015.

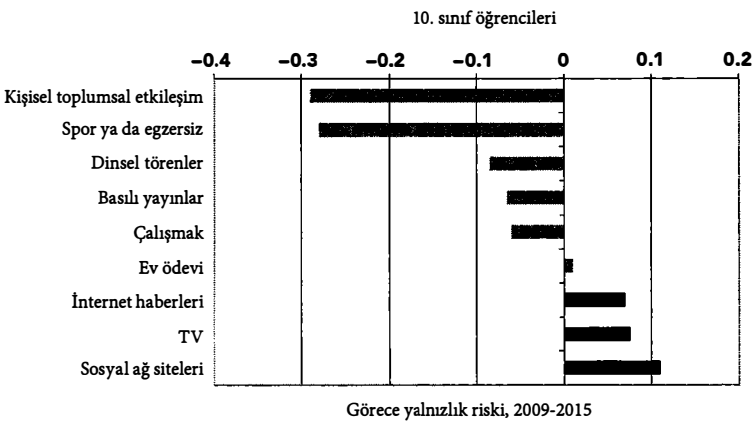
Mutluluk için olduğu gibi zaten yalnız olan ergenler sosyal medyayı daha çok kullanıyor olabilir. Buna karşılık, yukarıda değindiğimiz iki çalışma da sosyal medya kullanmanın yalnızlığın artmasına neden olduğunu gösteriyor. Ayrıca, sosyal medyayı kullanma ile yalnızlık arasındaki korelasyon demografik grupların hepsinde görülüyor: kızlar ve erkekler, Latin Amerika kökenliler, beyazlar ve siyahlar; hem alt hem de üst sosyoekonomik statü.

"Okulda herkes daha sessiz," diye açılıyor 18 yaşındaki lise son öğrencisi Olivia. "Hepsi teknolojiye gömülmüş, birbirlerini görmezden geliyorlar. Hayat bana doyurucu gelmiyor, çünkü arkadaşlarımın çoğu telefonlarına bağımlı –telefonlarıyla meşgul oldukları için benimle konuşmak istemiyorlar gibi geliyor bana."

Olivia'nın sesinde sadece yalnızlık değil; üzüntü, hatta keder var. Birçok anne baba ve eğitimci, sürekli telefon başında olan ergenlerin kendilerini depresyona ve diğer akıl sağlığı sorunlarına sürüklüyor olmasından endişeleniyor. Ekran başında bu kadar çok zaman geçirmenin sağlıklı olmamasından kaygı duyuyorlar.

Bu endişelerin haklı nedenlere dayanıp dayanmadığına bakalım. Mtf'de depresyon belirtileri altı madde üzerinden ölçülüyor: "Hayat sık sık anlamsız geliyor," "Geleceğe genellikle umutsuz bakıyorum," "Hiçbir şeyi doğru yapamadığımı hissediyorum," "Hayatımın çok yararlı olmadığını hissediyorum," ifadelerine katılmak ve "Hayattan herkes kadar zevk alıyorum," "Yaşamak güzel bir duygu," ifadelerine katılmamak. Bu tip bir anketle klinik düzeyde depresyon tanısı konamaz –tanı için bir profesyonelin yapılandırılmış görüşme yapması gerekir– yine de umutsuzluk, hayatı anlamsız bulma ve yaşama ilgisini yitirme gibi depresyonun klasik belirtileri ölçülebilir.

Ekran başında yapılan ve ekran başında olmayan etkinlikler arasındaki ayrım bir kez daha açıkça görülüyor: Ekran başında daha fazla zaman harcayan ergenlerde depresif olma eğilimi daha yüksek, ekran başında olmayan etkinliklere daha fazla zaman ayıranlarda ise depresif olma eğilimi daha düşük (*bkz.* Şekil 3.8). Sosyal medyayı yoğun bir şekilde kullanan 8. sınıf öğrencilerinde depresyon riski %27 oranında artıyor. Buna karşılık, spor yapan, dinî törenlere katılan ya da ev ödevi yapanlarda bu risk kayda değer oranda düşüyor. Sosyal medyada daha etkin olan ergenlerde depresyon tehli-



Şekil 3.7. Ekran başında geçirilen zamana (siyah çubuklar) ve ekran başında olmayan etkinliklere (gri çubuklar) bağlı görece yalnızlık riski, 10. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 2009–2015.

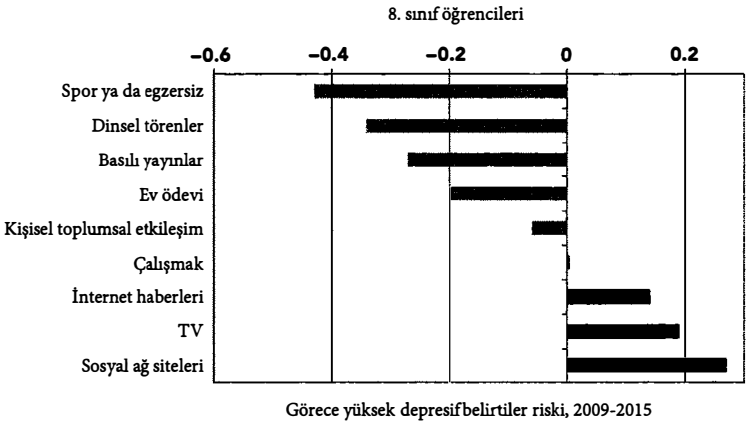
kesi de daha yüksek ve bu psikolojik sorun ABD'de ergenlik çağındaki milyonları her yıl pençesine alıyor.

Daha küçük yaşlardaki ergenler yoğun sosyal medya kullanımıyla bağlantılı depresyon riskine daha açık. 10. sınıf öğrencilerinde sosyal medya kullanımına bağlı depresyon olasılığı neredeyse %50 (*bkz.* Ek D). Sosyal medya sitelerinin ekran başında olmayan etkinliklerin tersine, mutluluk getirmediği ya da depresyona karşı koruyucu olmadığı söylenebilir en azından; yardımcı olmuyorlar ve özellikle de daha küçük yaştakilere aslında zarar da veriyorlar.

Ben 18 yaşında, Illinois Champaign'de yaşıyor, oturduğu yer Illiois Üniversitesinin en büyük kampüsüne uzak değil. Bir ağustos sabahı onunla görüştüğümde kuzeydoğudaki özel bir fakülteye başlamasına yalnızca dört gün vardı. Tam bir kitap kurdu ve akademik konuları ciddiye alan bir yere gittiği için çok mutlu. Üniversiteye gitmek üzere bavulunu toplamanın zorluklarından laflıyoruz biraz, sonra da sosyal medya konusunda konuşuyoruz. "Facebook hesabımı 13 yaşındayken

açmıştım," diyor. Daha küçük yaştakiler Facebook hesabı açamıyor. "Tabiî, benden başka herkes çoktan bir hesap açmıştı." Sosyal medyanın o yaşlarda çok ağır bir deneyim olduğunu söylüyor. "Bir şeyler gönderdiğimde hep müthiş bir gerginlik hissediyordum. Oturduğum yerden sayfayı yenileyip durur, iletimi herkesin beğenmesini falan beklerdim. Şimdi sosyal medyayla çok farklı bir ilişkim var. Kendime kesinlikle daha fazla güveniyorum artık, yani insanların sosyal medyam hakkında ne düşündüğünü o kadar önemsemiyorum. O yüzden de eskisi kadar kullanmıyorum." Ergenlik çağı ve sosyal medya ile ilgili üç noktaya doğru bir şekilde parmak basıyor: Sosyal medyanın akıl sağlığı üzerindeki etkileri daha küçük yaşlardaki ergenlerde daha güçlü oluyor, sosyal medya etkiye açık olanlarda anksiyeteyi körükleyebiliyor ve akıl sağlığı sorunlarında en incinebilir durumdakiler beğeni "vuruşlarını" tutkuyla bekleyenler oluyor.

Google'da "Facebook ve depresyon" diye aratınca sayfalarca sonuca ulaşılıyor. Bunlardan biri de "Galiba Facebook beni



Şekil 3.8. Ekran başında geçirilen zamana (siyah çubuklar) ve ekran başında olmayan etkinliklere (gri çubuklar) bağlı görece yüksek depresif belirtiler riski, 8. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 2009–2015.

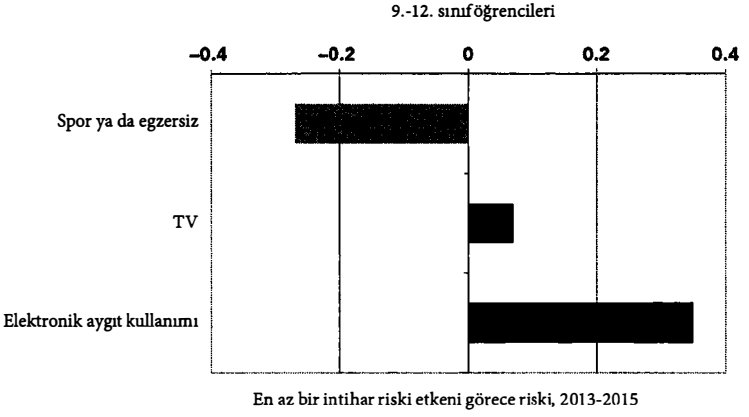
depresyona sokuyor" başlıklı bir sohbet odası. Yaşının 16-17 olduğunu söyleyen *Kayıp Kız* şunları yazmış: "Beni kesinlikle depresyona sokuyor. Arkadaşlarımın hepsi rengârenk yaşamlarından eğlenceli anları paylaşıyor, ben de kendimi b*k gibi hissediyorum. Facebook'tan nefret ediyorum bir anlamda." Reddit'teki bir kullanıcı da şunları yazmış: "Sayfamda dolaşıyorum, (arkadaşlarımın) ne kadar mutlu olduğunu görüp üzülüyorum. Bir de... bana hiç mesaj gelmediği için... Mesaj kutumun boş olduğunu görmek beni gerçekten üzüyor, ta içimde bir yalnızlık hissediyorum. Facebook içimi karartıyor, kullanmayı bırakacağım artık."

Depresyon üzüntülü bir ruh hâlinden ibaret değildir, intihar düşüncelerine yol açtığında fiziksel bir tehlike hâline gelir. YRBSS (Hastalık Denetim ve Önleme Merkezlerinin liselerde yürüttüğü anket araştırması) aşağıdakilerden en az birinin "evet" olarak yanıtlanmasını intihar riski olarak değerlendiriyor: İki hafta boyunca kendini çok üzgün ve umutsuz hissetmek, intiharı ciddi bir şekilde düşünmek, intihar planı yapmak ya da daha önce intihar girişiminde bulunmuş olmak.

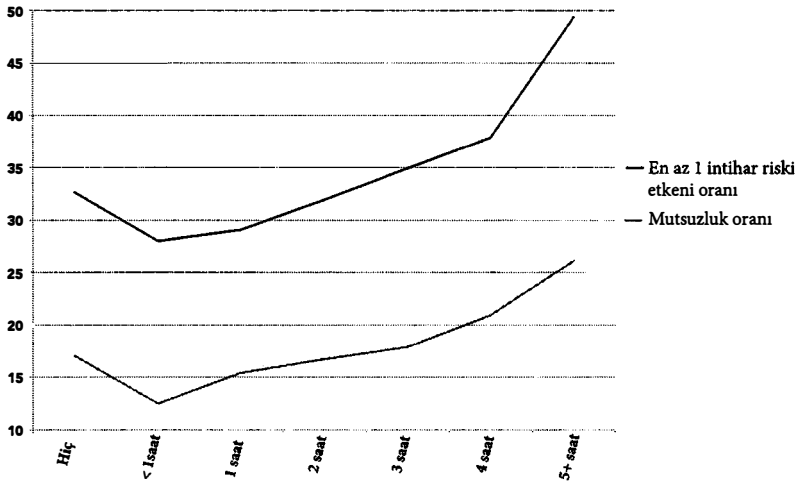
Ekran başında geçirilen zamanla akıl sağlığı sorunları arasındaki bağlantı yine çok açık ve rahatsız edici: Ergenlik çağında günde 3 saatten fazlasını elektronik aygıtlara ayıranlarda en az bir intihar riski etkenini sergileme eğilimi %35 daha fazla (*bkz.* Şekil 3.9). Bu, televizyonla ilişkilendirilen riskten çok daha fazla, yani bu ilişkinin temelinde ekranın kendisinden çok akıllı telefon, bilgisayar oyunları ve sosyal medya gibi yeni araçlar var. Ekran başında yapılmayan etkinlikler, örneğin egzersiz yapmak intihar riski etkenlerini azaltıyor. Yani, ergenlik çağında telefon başında uzun zaman geçirmek depresyon riskini artırmakla kalmıyor –intihar riski de endişe verici bir oranda artıyor.

Bu analizler, günde 3 saati ekran başında geçirmenin ergenlik çağında intihar girişiminde bulunma riskini yükseltti-

ğini gösteriyor. Öyleyse ekran başında geçirilen kaç saat çok fazla? Risk, ekran başında günde 2 saat ya da daha fazlasıyla başlıyor ve yükseliyor, çok yüksek düzeylerde (5 saat ve fazlası) kayda değer oranda yüksek intihar ve mutsuzluk riski arasında bağlantı kuruluyor (*bkz.* Şekil 3.10). Öyleyse ergenlik çağında elektronik aygıtların bütünüyle ortadan kaldırılması değil, ölçülü olmak işin püf noktası denebilir. Elektronik aygıtların kullanılması ile bu denli yüksek intihar riskleri arasında neden böyle bir ilişki var? Bunun nedeni demografik değil; cinsiyet, etnik köken ve sınıf göz önüne alındığında da oranlar neredeyse aynı. İntihar eğilimi sergileyen ergenler elektronik aygıtlara yöneliyor olabilir mi? Belki, ancak genel olarak depresif olanların televizyon gibi daha pasif etkinliklere yönelmesi beklenir, sosyal medya ve bilgisayar oyunları gibi etkileşimli olanlara değil. Öyleyse, elektronik aygıtların televizyondan çok daha kötü olması tam olarak neden kaynaklanıyor? Etkenlerden biri siber zorbalık.

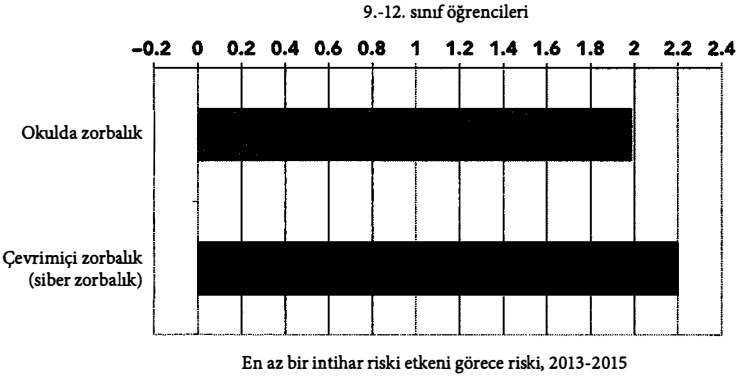


Şekil 3.9. Ekran başında geçirilen zamana (siyah çubuklar) ve ekran başında olmayan etkinliklere (gri çubuklar) bağlı en az bir intihar riski etkeni sergileme görece riski, 9.-12. sınıf öğrencileri. Youth Risk Behavior Surveillance System, 2013–2015. (Elektronik aygıtlar: Akıllı telefonlar, tabletler, bilgisayar oyunları ve bilgisayarlar).



Şekil 3.10. Elektronik aygıt kullanarak ya da çevrimiçi olarak günde kaç saat geçirdiğine bağlı en az bir intihar riski etkeni oranı ve mutsuzluk oranı (doz-yanıt eğrisi), 9.-12. sınıflar (Youth Risk Behavior Surveillance System) ve 8., 10. ve 12. sınıflar (Monitoring the Future), 2013–2015.

Zorbalık her zaman için ergenlik çağındaki en önemli intihar risk etkenlerinden biri olmuştur, yani okulda zorbalığa maruz kalan çocukların intiharı düşünme ya da intihar planları yapma gibi en az bir intihar riski etkeni sergilemesi şaşırtıcı değil. Bununla birlikte siber zorbalık –mesajlar, sosyal medya ya da sohbet odaları aracılığıyla elektronik zorbalık yapma –daha da kötü (*bkz.* Şekil 3.11). Siber zorbalığa maruz kalan ergenlerin üçte ikisi (%66) en az bir intihar riski etkeni sergiliyor, bu da okulda zorbalığa maruz kalanlardan %9 oranında daha yüksek. Fiziksel zorbalığın tersine siber zorbalığa maruz kalan ergenler bunlardan kaçmanın, belirli insanlardan uzak durmanın imkânsız olduğunu söylüyor. Telefonlarından bütünüyle vazgeçmedikleri sürece zorbalık devam ediyor.



Şekil 3.11. Siber zorbalığa (siyah çubuk) ve okulda zorbalığa (gri çubuk) bağlı en az bir intihar riski etkeni sergileme riski, 9.-12. sınıflar. Youth Risk Behavior Surveillance System, 2011–2015.

"Mesajlarda, 'Seni kimse sevmiyor, git kendini öldür,' diyordu," yazmış 15 yaşındaki Sierra *American Girls*'de, ona siber zorbalık yapan kızlar için. Bir Instagram yorumunda şunlar yazıyormuş: "Senin kıçın yok kızım, varmış gibi resimler çekmeye çalışma artık şirin değil, fahişe gibi olmuşsun. Salak gibi duruyorsun(...) üzerindeki giysilerle köşede bekleyen ucuz bir fahişeye benzemişsin." Ardı arkası kesilmeyen zorbalıklar Sierra'yı bunalıma sokmuş. "Acısını çıkarmak için sürekli dondurma yiyorum ama şişmanlamak da istemiyorum. Sonunda çözümü kesmekte buldum," diyor, kesmek derken kendini yaralamaktan bahsediyor (örneğin, bir bıçak ya da jiletle genellikle kol ve bacaklarda kesikler açarak kendini bilerek yaralamak). Sonunda kendini öldürmeye çalışmış; önce bulabildiği kadar hap yutmuş, sonra da bir arabanın altına atmış kendini. Bir arkadaşı onu yakalayıp geri çekmiş.

David Molak, sınıf arkadaşları cep telefonu mesajlarıyla onu rahatsız etmeye, fiziksel görünüşünü aşağılamaya ve hakaretler yağdırmaya başladığında Teksas San Antonio'da-

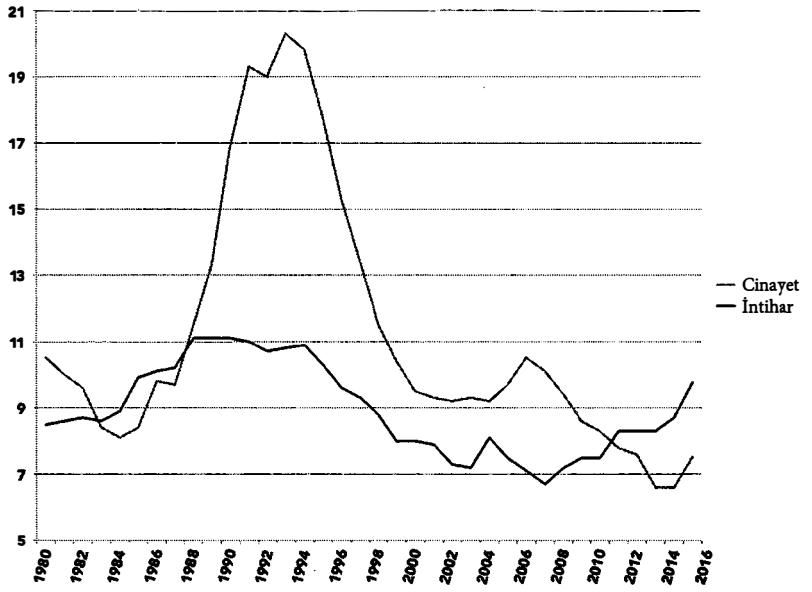
ki Alamo Heights Lisesinde 10. sınıf öğrencisiymiş. 4 Ocak 2016'da intihar etmiş. "Üç gün önce onu sırf dalga geçmek için bir mesaj grubuna alıp iki dakika sonra attıklarında gözlerindeki acıyı görebiliyordum," yazmış ağabeyi Cliff bir Facebook gönderisinde. "Neredeyse bir saat boyunca uzaklara daldı. Acısını hissedebiliyordum. David uzun zamandır bu tacizlere maruz kalıyor. Bugünkü zorbalar insanı dolaplara kilitlemiyor (...) Kullanıcı adlarının, sahte profillerin ardına gizleniyorlar; suçsuz, iyi yürekli insanları kilometrelerce uzaktan hiç durmadan taciz ediyor, aşağılıyorlar."

Siber zorbalık her zaman intihara yol açmasa da mutsuzluk ve depresyon nedeni olabileceği kesin. i-Nesli'nin ünlü ve başarılı üyeleri bile bundan kurtulamıyor. Olimpik jimnastikçi Gabby Douglas 2012 oyunlarında altın madalya kazanmış, 2016 yılında hayal kırıklığı yaratan performansından sonraysa siber zorbalığa maruz kalmıştı. "Kim bilir kaç kere ağladım. Herhâlde litrelerce gözyaşı dökmüşümdür. Gerçekten bütün kalbimle ağlıyordum çünkü çok incinmiştim," diyor *People* dergisiyle yaptığı görüşmede. Siber Zorbalık Araştırma Merkezinin yaptığı bir dizi araştırmaya göre, siber zorbalık gittikçe yaygınlaşmış ve 2016 yılında ergenlik çağındakilerin %34'ünü etkilemiş. Bu oran 2007 yılında %19'du. Ergenlik çağındakilerin bütün yaşamları internette ve her üç ergenden biri yaşadıkları yerde zorbalığa maruz kalıyor.

Yan yana yapılan etkinliklerden tek başına, çevrimiçi etkileşime geçişi dolaylı olsa da şok edici bir şekilde ortaya koyan son bir veriden söz edelim. Ergenlik çağındaki cinayet oranları 2007 yılından bu yana düşüşte, buna karşılık intihar oranlarında artış var. Ergenlik çağındaki cinayet oranlarında 2007 ile 2014 yılları arasında görülen sürekli düşüş, kişisel sosyal etkileşimdeki düşüşe çok benziyor (*bkz.* Şekil 3.12). Ergenlik

çağında bir arada geçirilen zaman azaldıkça birbirlerini öldürme eğilimlerinde de düşüş olmuş. Buna karşılık, 2008 yılından sonra ergenlik çağındaki intihar oranlarında yükseliş başlamış. Bu artış, ölçek nedeniyle grafikte küçük görünüyor olabilir ama değil: 2015 yılında ergenlik çağında kendini öldürenlerin oranı 2007 yılına göre %46 daha fazla. Bu yükseliş, yeni araçlarla ekran başında geçirilen zamanın artmasına ve yan yana yapılan sosyal etkinliklerin azalmasına tam olarak denk geliyor. 2011 yılında son 24 yıldır görülmeyen bir durum gerçekleşmiş ve ergenlik çağında intihar oranı cinayet oranını geçmiş. Fark 2011 ile 2014 yılları arasında açılmış ve 2014 yılında cinayet vakalarından %32 oranında daha fazla intihar vakası yaşanmış –bugüne dek kaydedilen en büyük fark (2015 yılında %30 gibi yine yüksek bir fark var).

Tahmini olsa da şaşırtıcı bir olasılık söz konusu: Akıllı telefonların yükselişi cinayetlerde azalmaya, intihar vakalarında artışa neden olmuş. Ergenlik çağında telefon başında geçirilen zaman artıp arkadaşlarla geçirilen zaman azaldıkça depresif hisseden ve intihar girişiminde bulunanların sayısı artarken cinayet işleyenlerin sayısı azalmış. Açık konuşmak gerekirse ergenlerin birbirlerini öldürmek için bir araya gelmeleri gerekiyor, ancak telefonlarıyla siber zorbalık yaparak birbirlerini intihara da sürükleyebiliyorlar. Zorbalık olmasa bile, ekran başında iletişim, yalnızlık hissi yaratabilir ve bu da insanı depresyona, bazen de intihara sürükleyebilir. Elbette, depresyon ve intiharın birçok nedeni var –teknoloji fazlasının tek neden olmadığı açık (sonuçta intihar oranları 1990'larda, yani cep telefonlarından çok önceleri daha da yüksekti). Aynı zamanda, henüz birkaç yıl öncesiyle karşılaştırıldığında ergenlik çağında intiharın bu denli yükselmiş olması rahatsız edici ve kabul edilemez.



Şekil 3.12. 15- ila 19- yaşlardaki 100.000 kişilik popülasyonda cinayet ve intihar oranları, 1980-2015. Centers for Disease Control and Prevention.

Mağara Adamı Beyni, FOMO (Fırsatı Kaçırma Korkusu) ve Sosyal Beceriler

Sonuç olarak akıl sağlığı bakımından kişisel sosyal etkileşim, elektronik iletişimden çok daha iyi. Bu da şaşırtıcı değil. İnsanlar doğası gereği sosyal canlılar ve geçirdiği evrim nedeniyle beyinlerimiz yüz yüze etkileşime gereksinim duyuyor. Avcılık-toplayıcılık döneminde kabileden kovulanlar yiyecek paylaşacakları (ve birlikte çoğalacakları) hiç kimse olmadığı için genellikle ölürdü –yani, yalnızlar yok olup gittiler. Bu çağların mirası, tam olarak toplumsal kabul ve dışlanmaya göre gelişen beyinlerimizde hâlâ yaşıyor. Bu konuda benim de bir çalışmam var: Aldığım doktora sonrası bursuyla toplumsal reddedilmenin etkilerini inceleyen saygın sosyal psikolog Roy Baumeister'ın başını çektiği bir dizi araştırma

projesine katıldım. Rastgele atamalı, kısa süreli bir toplumsal reddedilme deneyiminin bile insanları altüst ettiğini, saldırganlığı artırdığını, umutsuzluğa sürüklediğini ve (bu benim favorim) daha fazla kurabiye yemelerine neden olduğunu bulduk. Sinirbilimciler, oyun dışı bırakılan oyuncuların beyinlerinde fiziksel acı ile bağlantılı bölgenin etkinleştiğini buldular. Öyle görülüyor ki toplumsal acının birçok açıdan fiziksel acıya benzemesi, insanın "incinmesi" ya da "kalbinin kırılması" rastlantı değil. (Aslında daha çok beyninin kırılması demek gerek ama eski çağlarda insanlar kalbi düşünce ve duyguların kaynağı olarak görüyordu).

Beyinlerimiz –özellikle de ergenlik çağında– toplumsal reddedilmeye çok duyarlı olduğu için mesajlaşma ve sosyal medya olumsuz duyguların ortaya çıkmasına çok elverişli. Elektronik iletişimin ritmi, işler yolunda giderken bile sorun çıkarabiliyor. Yüz yüze iletişimin tersine, elektronik iletişim sırasında genellikle sohbette bizim bulunduğumuz nokta ile karşı tarafın yanıtı arasında bir gecikme yaşanır. Bir mesaj gönderdiğinizde olanları düşünün. Karşı taraf hemen bir yanıt yazmadığında bunun nedenini merak edebilirsiniz. Bana kızdı mı acaba? Yazdıklarım hoşuna gitmedi mi? Aynı şey sosyal medyadaki iletiler için de geçerli –herkes beğenileri görmek istiyor, ancak beğenilerin gelmesi uzun sürdüğünde ya da hiç beğeni gelmediğinde bunu kaygı izleyebiliyor.

Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi ve kişisel olmak üzere iki türlü etkileşim kurduğu bir araştırma düzenlendi. Kişisel etkileşim kuranlar karşılıklı duygusal yakınlık hissetmişti ve insan beyninin evrimi düşünüldüğünde bu da şaşırtıcı değil. Şöyle düşünün, insan evriminin neredeyse %99,9'unda iletişim kurmanın tek yolu kişiseldi. Bir insanın sıcaklığını yanında hissetme karşılaştırıldığında, elektronik iletişim soluk bir gölgeden ibaret.

i-Nesli'nin birçok üyesi çevrimiçi yaşamı cambaz ipinde yürümeye benzetiyor. "Aslında (sosyal medyanın) çok stresli olduğunu düşünüyorum," diyor 19 yaşındaki Sofia Stojic, Avustralya'da yayımlanan *The Age* gazetesine. "Orada, arka planda olduğunu biliyor insan. Kapatıp düşüncelerinle baş başa kalmak çok zor bugünlerde." Röportaja katılanların hepsi başka şeylere, örneğin bir arkadaşla yüz yüze konuşmaya konsantre olabilmek için uyarıları ya da telefonlarını kapatmayı denemiş ama bir şeyleri kaçırıyor olma korkusuyla yapamadıklarını söylüyorlar. "İnsanın bundan kurtulması imkânsız. Telefonunu kapatsan bile orada duruyor," diyor 19 yaşındaki Amy Bismire.

Sosyal medya iyi gittiğinde ve ait olduğumuzu hissettirdiğinde bile gerçek yüz yüze etkileşimin yerine geçemiyor. "Yan yana ilişkide, birlikte olduğu insanlarla gerçek duygular yaşıyor insan. Birlikte bir şeyler yaptığınızda, bir şeyler başardığınızda kendinizi iyi hissediyorsunuz yani. Duygularınızı paylaşıyorsunuz, kavga ediyorsunuz, barışıyorsunuz falan. Sosyal medyada bu çeşit duyguları gerçekten yaşayamıyor insan," diyor 17 yaşındaki Kevin. i-Nesli kişisel etkileşimi hâlâ istiyor. SDSU'da yapılan araştırmada, birinci sınıftaki 18-19 yaşlarındaki üniversite öğrencilerinin hemen hepsi, arkadaşlarıyla elektronik yoldan iletişim kurmak yerine bire bir görüşmeyi tercih edeceğini söylüyor. "Yüz yüze konuşmak çok daha eğlenceli," yazmış 19 yaşındaki Bailey. "Birisinin yanındayken daha kişisel ve sevgi dolu duygular yaşanıyor. Yaşadıklarınız anıya dönüşüyor, oysa telefon ya da bilgisayarda bu olanaksız," yazmış 18 yaşındaki Julian.

Anne babaları, öğretmenleri, öğrenci işleri çalışanlarını ve iş yerlerini ilgilendiren önemli soru şu: Kişisel sosyal etkileşimlerin azalması i-Nesli'nin toplumsal becerilerinin eksik kalmasına mı neden olacak? İlk veriler bu yönde. Bir çalışma-

da 6. sınıf öğrencileri doğada kurulan bir kampta bilgisayar, cep telefonu ya da televizyon olmadan 5 gece geçirdi. Kontrol grubu olağan teknoloji faaliyetlerine devam etti. Daha sonra çocukların hepsi iki toplumsal beceri testine girdi: İnsan yüzlerinden oluşan bir dizi fotoğrafta duyguları adlandırmak (mutlu, üzgün, öfkeli, korkmuş) ve toplumsal etkileşimleri içeren sessiz video görüntülerini izlemek. Ekranlardan uzakta 5 gün geçiren çocukların toplumsal becerileri, kontrol grubuyla karşılaştırıldığında, kayda değer oranda gelişmişti.

Athena, 13, günümüzdeki çocukların toplumsal becerilerinin gelişmesini sağlayacak deneyimlerden yoksun kaldığını düşünüyor. "Biz iPhone'larla büyüdük," diyor. "Normal insanlar gibi iletişim kurmayı, insanların gözlerine bakıp konuşmanın nasıl bir şey olduğunu bilmiyoruz." Ortaokuldaki tiyatro öğretmenleri "Telefonlarınızı kutuya koyun, insanların gözlerinin içine bakmayı öğreneceğiz," diyormuş. Athena cep telefonlarının ergenlik çağındakilerin konuşma biçimini de etkilediğini düşünüyor: "Bazen uzaylılara benziyoruz. İnsanlarla nasıl konuşacağımızı bilemiyoruz."

Piyano çalmak gibi, toplumsal beceriler de alıştırma gerektiriyor. i-Nesli yüz yüze toplumsal becerilerini diğer kuşaklar kadar geliştiremiyor, o yüzden de sıra toplumsal becerilerin "resitaline" geldiğinde sahnedeki en önemli anlarda –üniversite görüşmelerinde, lisede arkadaş edinirken ya da bir işe girmeye çalışırken– hata yapma olasılıkları daha yüksek. Hayattaki toplumsal kararlar hâlâ öncelikle yüz yüze veriliyor ve i-Nesli bu gibi durumlarda deneyimsiz kalıyor. Gelecek 10 yıl içerisinde bir duruma uyan yüz ifadesini değil, emojiyi (duygu ikonu) bilen daha fazla genç insanla karşılaşabiliriz.

4. Bölüm
Güvensiz: Yeni Akıl Sağlığı Bunalımı

Kaliforniya'daki Berkeley Üniversitesinde okuyan Ilaf Esuf tatil için eve geldiğinde başladı her şey. Annesiyle alışverişten dönerken büyük bir üzüntü hissetti ve ağlamaya başladı. "Arabayı evin önüne yanaştırdım, kollarım gözyaşlarımı silmekten sırılsıklam olmuştu," yazmış *Daily Californian*'a. "Annem şaşkınlıktan öylece kalmıştı. Koluma yapışıp neden ağladığımı sordu ama söyleyemedim. Arada bir gelen açıklanamaz bir üzüntü, kapının önünde bekleyen, olanlara bir anlam vermeye çalışan üzgün ve telaşlı annem gibi öylece duruyordu. Ilaf bazen kendini neden depresif hissettiğini bilemiyor ve hislerini ailesine açıklamakta güçlük çekiyor. "Sorun nedir bilmiyorum, neden böyle hissediyorum bilmiyorum ama yemin ederim iyiyim ben, geçecek. Sokakta yürürken yüzüm birdenbire gözyaşlarıyla ıslandığında kendime böyle söylüyorum."

i-Nesli internette çok mutlu görünüyor, Snapchat'te komik yüzler yapıyor, Instagram'daki fotoğraflarında hep gülümsüyorlar ama biraz derine bakınca gerçek o kadar da iç rahatlatıcı görünmüyor. i-Nesli onlarca yıldan bu yana genç-

leri tehdit eden en şiddetli akıl sağlığı bunalımının eşiğinde. Oysa görünüşte her şey yolunda.

Her Şey Harika (Değil)

Ne harika, biliyor musun? HER ŞEY
- Lego Filmi'nden "Her Şey Harika"

İnternet –ve genel olarak toplum– amansız bir olumlu olma övgüsü yapıyor bu günlerde. Sosyal medyadaki gönderilerde mutlu anlar öne çıkıyor, üzüntülü anlara ender rastlanıyor: Selfielerde herkes gülüyor, ördek yüzü yapmadıkları zaman tabiî.

Bu olumluluk trendi Bebek Patlaması Nesli'nde başladı, X Nesli tarafından geliştirildi ve Y Nesli'nde doruğa çıktı; Amerikan kültürünün gittikçe büyüyen bireyciliği. Bireyci kültürler sosyal kurallara daha az, benliğe daha çok odaklanır. Genellikle iyi yönde olduğu kabul edilen eğilimlerden (etnik köken, cinsiyet ve cinsel yönelimden bağımsız eşitlik) daha olumsuz olanlara (birçok insanın kendini ayrıcalıklı görmesi), son dönemlerde gerçekleşen temel kültürel değişimlerin çoğu bireyciliğe dayanıyor. Bireycilik insanları kendileri hakkında iyi hissetmeye de teşvik ediyor –yalnızca olması gerektiği kadar değil, gereğinden fazla. Kendini övme ve kendini beğenmeyi teşvik eden olumlu benlik görüşü bireyci kültürlerin tipik özelliklerinden biridir. Bireycilik dalgası 1990'larda ve 2000'lerde yükselirken Y Nesli aşırı özgüven ve gerçekçi olmayan yüksek beklentileriyle tanındı –önceki kuşaklarla karşılaştırıldığında daha olumlu benlik görüşleri, narsistlik düzeyinin daha yüksek olması ve daha yüksek beklentiler bunu destekledi. Bu eğilimler, aynı yaşlarda Y Nesli kadar aşırı güvenli iyimserlik sergilemeyen i-Nesli'nde giderek azaldı. i-Nesli'nin narsistlik puanları daha düşük, beklentileri de daha az, yani Y Nesli'nin bazı üyelerinin sergilediği kendinde aşırı hak görme eğilimi ortadan

kalkıyor olabilir. Aşırı olumlu benlik görüşü i-Nesli'nden çok Y Nesli'ne özgü olduğu için, bunu ekte ele alıyoruz (*bkz.* Ek E).

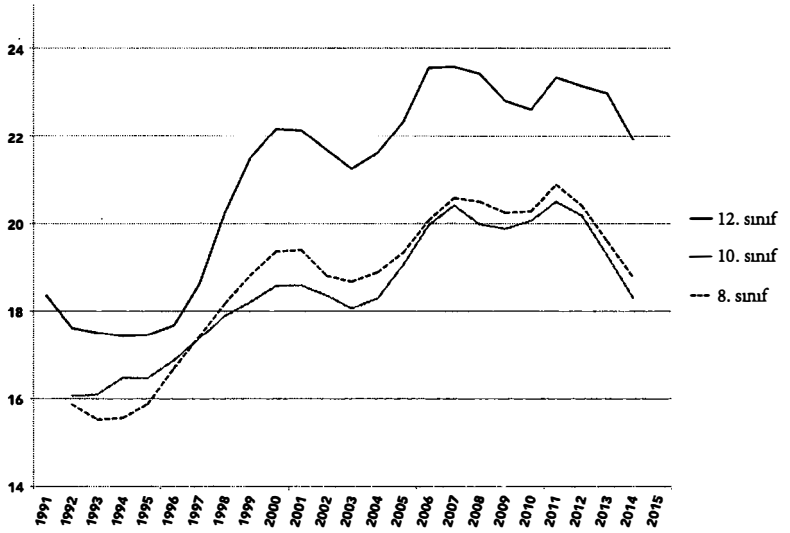
Y Nesli 2000'li yıllarda ergenlik döneminde, 1990'larda siyah tişörtler giyen ve depresif duygularından bahseden X Nesli'nin ergenlik dönemine oranla daha mutluydu. Özgürlük ve iyimserlik vurgusu bakımından, bireycilik bu ergenler için daha avantajlı bir sistemdi ve sonuçta daha mutlu oldular.

Sonra i-Nesli geldi ve mutluluk duygusu sendelemeye başladı. Özellikle 8. ve 10. sınıflarda, 2000'li yılların kazanımları 2011'e dek olan dönemde bütünüyle silindi (*bkz.* Şekil 4.1). i-Nesli örneklemlere girmeye başlayınca, ergenlik dönemindeki mutluluk Y Nesli'ne özgü bolluğunu yitirmeye başladı. Pop kültürün bu değişimi bir şekilde öngördüğünü söyleyebiliriz: Ergenlere yönelik filmlerin konusu parti yapan liselilerden (*American Pie, Superbad*) distopik bir çevrede mücadele eden gençlere (*The Hunger Games, Divergent*) dönecekti.

Elbette, mutluluk konusu yalnızca bir örnek ve azalma fark edilebilir olsa da aşırı değil. Yani ergenlik dönemindeki psikolojik esenlik eğilimine daha derinlemesine bakmakta yarar var.

i-Nesli'nin durumunda kendini göstermeye başlayan çöküşün ilk ciddi belirtileri, kendilerinden ve hayatlarından bir bütün olarak ne kadar memnun olduklarıyla ilgili sorulara verdikleri yanıtlarda görülüyor. Memnun olduğunu söyleyen ergenlerin sayısı 1980'li yıllardan 2000'lere dek giderek artmıştı. Daha sonra, 2012 ve 2013 yıllarında i-Nesli'nin lise sona geçen ilk üyeleriyle birlikte memnuniyet düzeyinde ani bir düşüş görüldü ve 2015 yılında tüm zamanların en düşük düzeyine indi (*bkz.* Şekil 4.2). Yani arkadaşlarıyla daha az, akıllı telefonlarıyla daha fazla zaman geçiren ergenlerin yaşamdan aldıkları doyum, sarsıcı bir hızla düşmüştü.

Yaşam memnuniyetindeki bu feci düşüş, son yirmi yıldaki kazanımları birkaç yıl içerisinde silip süpürmüştü. Üstelik, öyle görülüyor ki bu buzdağının yalnızca görünen kısmı.



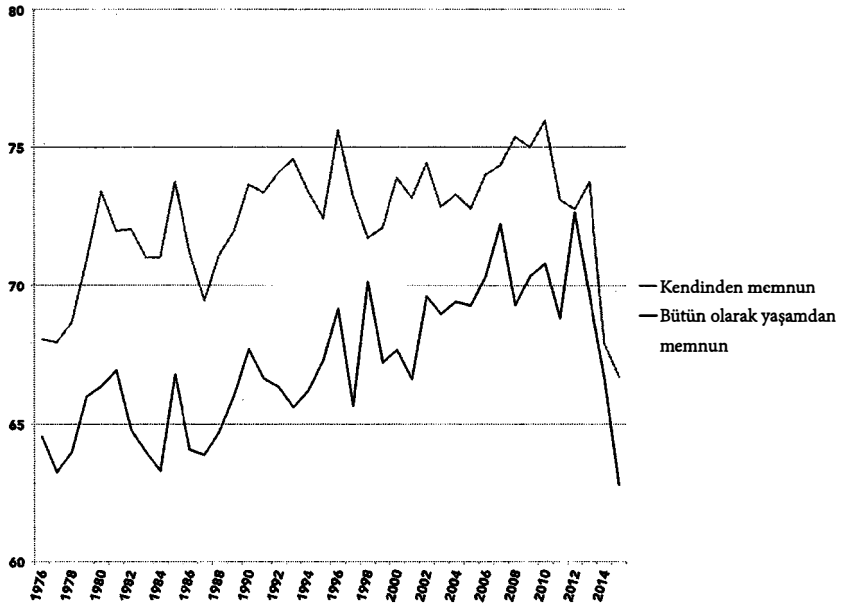
Şekil 4.1. "Çok mutlu" olduğunu söyleyen 8. 10. ve 12. sınıf öğrencileri (üç yıllık hareketli ortalama). Monitoring the Future, 1991–2015.

Dışlanmış ve Yalnız

13 yaşındaki Grace Nazarian bir gün Instagram sayfasını açınca en yakın arkadaşlarının bir doğum günü partisindeki fotoğraflarını gördü –onu davet etmemişlerdi. "Bir tek beni çağırmamışlar gibi hissettim," diyordu *Grace Today Show*'da. "... Bensiz çok eğleniyorlar, diye düşünüyordum. Sonra kendimi kötü, gerçekten çok kötü hissettim." Grace'in yaşadıkları yaygınlaştı artık: Ergenler sosyal olayları eskiden okulda kulaktan kulağa yayılan söylentilerde duyarken şimdi kaçırdıkları her şeyi dakikası dakikasına paylaşılan fotoğraflarla görebiliyorlar. i-Nesli bunun için özel bir deyim de kullanıyor FOMO (Fear of Missing the Opportunity/Fırsatı Kaçırma Korkusu). Bu da birçok açıdan yalnızlığın tarifi gibi duruyor.

Elbette, elektronik iletişim tam tersi yönde bir etki de yaratabilir ve ergenlik çağındakilerin ayrıyken bile birbirleriyle bağlantıda olduklarını hissetmelerini sağlayabilir. Ergenlik

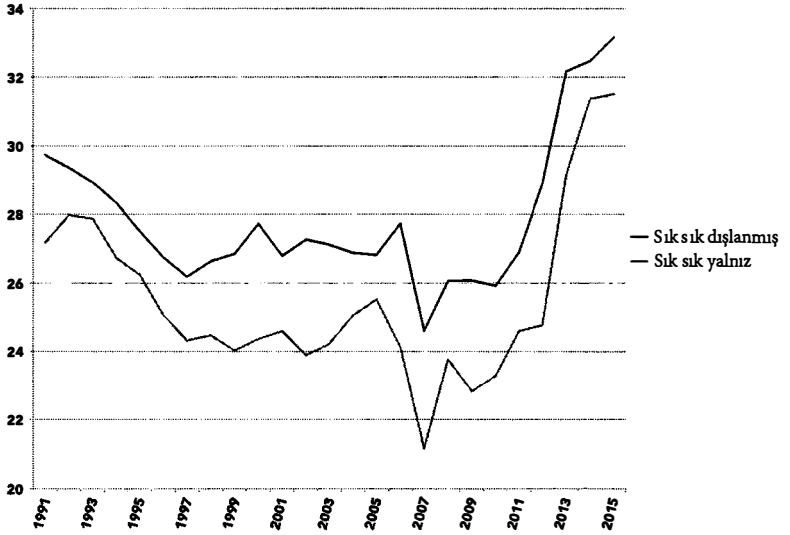
çağındakiler mesajlar ve internet aracılığıyla, komik Snapchat fotoğrafları paylaşarak ve yaptıklarından herkesi haberdar ederek yakın temas kuruyorlar. Öte yandan, yalnızlıklarını bu da hafifletmiyor: Aslına bakılırsa 5 yıl öncesine göre kendilerini daha yalnız hissediyorlar. Kendini yalnız hisseden 8. ve 10. sınıf öğrencilerinin oranı 2015 yılında, 2011 yılına göre sarsıcı bir şekilde %31, 12. sınıf öğrencilerinde %22 artmış (*bkz.* Şekil 4.3). Sadece 4 yılda gerçekleşen çok büyük bir değişim bu. Ergenlik çağındakiler, anketin başladığı 1991 yılından bu yana hiç bu denli yalnız olmamıştı.



Şekil 4.2. Kendinden ve bir bütün olarak yaşamdan memnun olan 12. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1976–2015.

FOMO çağında tahmin edilebileceği gibi, ergenlik çağında kendini dışlanmış hissettiğini söyleme eğilimi de daha yüksek. Üç yaş grubunda da dışlanmışlık hissi tüm zamanların en yük-

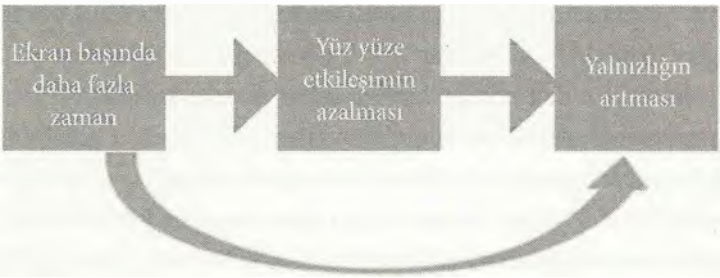
sek düzeyine ulaşmış durumda. Yalnızlıktaki artış gibi, dışlanmışlık hissinde de hızlı ve büyük bir artış var ve bu dışlanmışlık hissini yaşayan ergenlerin sayısı çok daha fazla (*bkz.* Şekil 4.3).



Şekil 4.3. "Kendimi sık sık dışlanmış hissediyorum," ve "Kendimi sık sık yalnız hissediyorum," ifadelerine çoğunlukla katılan veya katılan 8., 10. ve 12. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1991–2015.

Kısa zaman dilimlerinde bu denli büyük değişiklikler yaşanması sıra dışı, bu da yüksek etkili belirli bir neden olduğu düşüncesini akla getiriyor. Zamanlama düşünülürse hem doğrudan hem de dolaylı olarak yüz yüze sosyal etkileşimin yerini alan akıllı telefonlar en olası neden. Ergenlik çağındakiler yalnızlığı hafifleten etkinliklere daha az, hafifletmeyen etkinliklere daha fazla zaman ayırıyor. Yani yalnızlığın artması şaşırtıcı değil. Bunun olası işleyişi Şekil 4.4'te görülebilir.

Yüz yüze sosyal etkileşimdeki azalma bir kiralık katili andırıyor: Kendi fikri olmayan bir suçu işliyor. Ekran başında geçirilen zaman hem bir kiralık katil tutuyor hem de kendisi birkaç el ateş ediyor.



Şekil 4.4. i-Nesli'ndeki yalnızlığın kökeni ile ilgili olası model.

Önemli bir not: Bu model, ekran başında geçirilen ve yan yana geçirilen zamanın bireysel bazdaki işleyişini göstermiyor, çünkü sosyal medyada daha fazla zaman geçiren ergenler arkadaşlarıyla yan yana da daha fazla zaman geçiriyor –sosyalleşme düzeyi yüksek olanlar her iki alanda da daha sosyal, düşük olanlar da her iki alanda da daha az sosyal. Bu model daha çok söz konusu değişkenlerin nesil düzeyindeki ilişkisi üzerine bir hipotez. Ergenlik çağındakiler ekran başında daha fazla zaman geçirdikçe ve yan yana sosyal etkileşime daha az zaman ayırdıkça ortalamada yalnızlık düzeyi de artacaktır.

Akıllı telefon kullanmak yalnızlığı artırıyor değil, yalnızlık akıllı telefon kullanımını artırıyor da olabilir. Bununla birlikte, yalnızlıktaki ani yükselişe bakılırsa bu seçenek pek olası değil. Yalnızlık akıllı telefon kullanımını artırıyor olsaydı, yalnızlıktaki nedeni bilinmeyen ani artış akıllı telefonların da birdenbire daha popüler olmasına neden olurdu. Akıllı telefonların popülerleşmesi, ekran başında geçirilen zamanın artması ve böylece ergenlik çağındakiler arasında yalnızlık düzeyinin yükselmesi daha olası görünüyor. Önceki bölümde gördüğümüz gibi, sosyal medya kullanımının olumsuz duygular yarattığını, ancak bunun tersinin geçerli olmadığını gösteren çeşitli çalışmalar var.

Dışlanmışlık hissetme eğilimi hem erkek hem de kız çocuklarda görülse de özellikle kızlarda keskin bir artış var (*bkz.*

Ek F). Kendini dışlanmış hisseden kızların oranı 2010 yılına göre %48 artmış, bu oran erkek çocuklarda %27. Kızlar sosyal medyayı daha sık kullanıyor ve bu da arkadaşlarının ya da sınıf arkadaşlarının onları davet etmeden bir araya geldiğini görme, dolayısıyla kendini dışlanmış ve yalnız hissetme olasılıklarını artırıyor. Sosyal medya aynı zamanda kızların daha çok başvurduğu sözlü şiddet için de eşsiz bir araç. İnternetten önce de erkekler arasında fiziksel, kızlar arasında sözlü zorbalık eğilimleri daha yüksekti. Sosyal medya ortaokul ve lisedeki kız öğrencilere, kız arkadaşlarına yönelik yedi gün yirmi dört saat sözlü şiddet uygulama, soyutlama ve dışlama olanağı sundu. Kızların bu tip (siber zorbalık olarak bilinen) elektronik zorbalığa maruz kalma olasılığı iki kat daha yüksek. Lise öğrencileri arasında yapılan YRBSS anketinde kızların %22'si son bir yıl içerisinde siber zorbalığa maruz kaldığını söylüyor, bu oran erkeklerde ise %10. i-Nesli'nin ergenlik çağındaki kızları, sosyal hayatlarını çevrimiçi yaşıyor ve sonuç olarak da dışlanma olasılıkları gitgide artıyor.

Yaşamaktan Korkmak: Depresyon

Laura'nın Tumblr'daki profil fotoğrafında dalgalı kahverengi saçları olan, 16'sından büyük göstermeyen bir kız var. Sitesinin adı "depresyondaki insanın hayatı." Acısı iletilerinde açıkça görülebiliyor: "Depresyon insanı böyle vuruyor. Bir sabah uyandığınızda yaşamaktan korkuyorsunuz," "Neden bu kadar aptalım bilmiyorum. Neden bu kadar üzgünüm bilmiyorum," ve "Hepsi çok mutlu görünüyordu. Ben neden böyle görünmüyorum?" İnternet sayfasının başlığı çok yerindeydi: "Kırgın."

Laura'nın yaşadığı depresyon eskiye nazaran daha yaygın olabilir. Birçok anne baba ve eğitimci ergenlik çağındaki sürekli akıllı telefon kullanımının, özellikle de sosyal medya ve mesajlaşmanın hiç kesilmemesinin depresyona meyilli, duy-

gusal açıdan kırılgan bir kuşak yaratmış olmasından kaygı duyuyor. Medyada tartışılanların büyük bölümü üniversitelerin danışmanlık merkezlerinden geldiği için bu konuda bir hayli tartışma oldu. Danışmanlar yardım arayışındaki öğrencilerin sayısının giderek arttığını, öğrencilerin birkaç yıl öncesine oranla daha şiddetli sorunlar yaşadığını söylüyor. Bununla birlikte, bu algıda çeşitli dış etkenler de rol oynuyor olabilir, örneğin, öğrencilerin yardım için başvurmaya daha istekli olması.

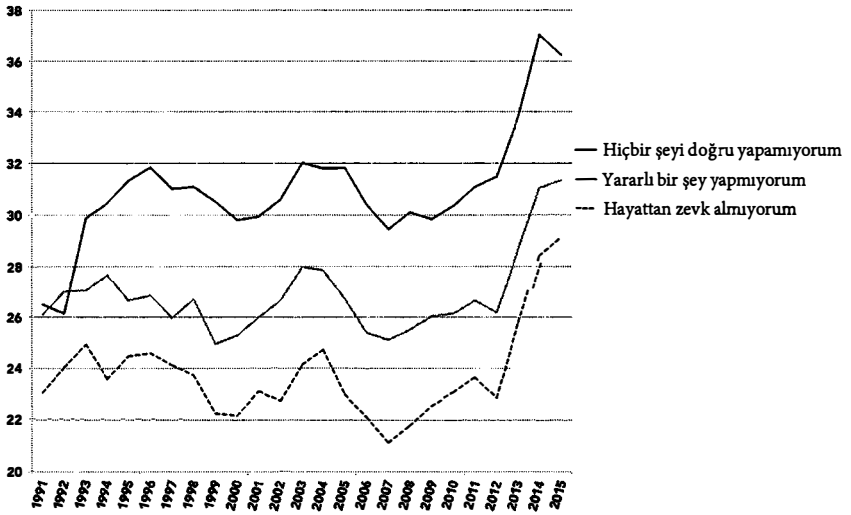
Akıl sağlığı sorunlarının eskiye nazaran gerçekten daha yaygın olup olmadığını bulmanın en iyi yolu, yalnızca yardım için başvuran değil, bütün ergenleri temsil eden (üniversiteye başlama ile akıl sağlığı arasındaki olası bağlantıyı saf dışı bırakmak için, tercihen üniversite öncesi) bir örneklem kullanılan ve önceki kuşaklarda aynı yaşlardaki yanıtlarla karşılaştırabilmemiz için birkaç on yılı kapsayan isimsiz anketlerdeki verilere bakmak. Neyseki bir önceki bölümde değindiğimiz altı maddeli depresif belirtiler ölçeği kullanılan ve 8., 10. ve 12. sınıfları kapsayan MtF anketlerinde tam olarak bu yapılmış.

Söz konusu maddelerde ergenlik çağındakilere kendilerini depresif hissedip hissetmedikleri doğrudan sorulmuyor. Akıl sağlığı sorunlarını kabul etme konusunda kendini rahat hissetme ya da hissetmemenin etkisini en aza indirmek için duygular ve belirtiler ölçülüyor. Ayrıca, MtF anketleri tabii ki isimsiz yapılıyor ve verdikleri yanıtların isimsiz kalacağı öğrencilere açık bir şekilde belirtiliyor. Depresif belirtilerin bu şekilde ölçülmesi klinik majör depresyon tanısına denk olmasa da tanı konmuş depresyonda önemli risk etkenleri olan duygu ve inançları ortaya koyuyor.

Anketlerde ulaşılan veriler apaçık: Ergenlik çağındakiler arasında görülen depresif belirtiler çok kısa bir zaman dilimi içerisinde birdenbire fırlamış. "Hiçbir şeyi doğru yapamadığımı hissediyorum," ifadesine katılan ergenlerin sayısı 2011 yılından

sonra dikine yükselerek son yıllarda tüm zamanların en yüksek düzeyine ulaşmış (*bkz.* Şekil 4.5). Hiçbir şeyi doğru yapamama hissi son yıllarda üç yaş grubunda da tüm zamanların en üst düzeyine çıkmış. Buna dalga demek az kalır, bir tsunami yaşanıyor.

Sosyal medya bu yetersizlik duygularında bir rol oynuyor olabilir: Birçok insan internette yalnızca başarılarını paylaşıyor; ergenlik çağındakilerin çoğu, arkadaşlarının başarısızlıklarının da olduğunu anlayamıyor. Sosyal medyada gördükleri profiller nedeniyle kendilerini yetersiz hissediyorlar. Arkadaşlarıyla yan yana daha fazla zaman geçirseler hata yapanın yalnızca kendileri olmadığını fark edebilirler. Bir çalışmada Facebook'u daha sık kullanan üniversite öğrencilerinin daha fazla depresif duygulara kapıldığı görüldü, ancak bu sadece başkalarını kıskandıkları zaman oluyordu. Araştırmacılar kıskançlığı ölçmek için, birçok sosyal medya kullanıcısının katılacağı "Ge-



Şekil 4.5. "Hiçbir şeyi doğru yapamadığımı hissediyorum" ya da "Hayatımda yararlı bir şey yapmıyorum" ya da "Hayattan zevk alınıyorum" ifadelerine ne katılan ne katılmayan, çoğunlukla katılan ya da katılan 8., 10. ve 12. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1989–2015.

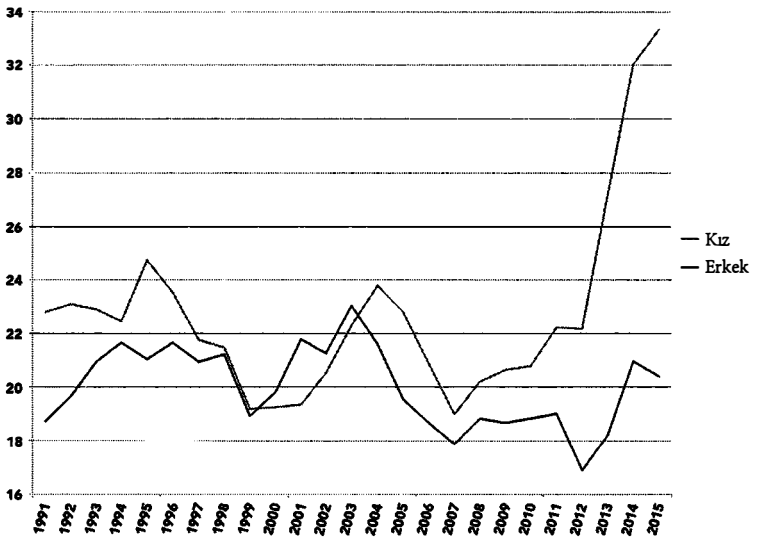
nellikle kendimi başkalarından aşağı görüyorum," "Birçok arkadaşımın hayatı benim hayatımdan daha iyi" ve "Birçok arkadaşım benden daha mutlu" gibi ifadeleri kullandı. Depresyonla mücadele eden ve Missouri Üniversitesinde okuyan Megan Armstrong şöyle diyor: "Sürekli birisinin ne kadar harika bir şey yaptığı hakkında bir şeyler okuyoruz. Sürekli düşünüyorum: Ben ne yapıyorum? Ne yapmam gerekiyor? Yeterli mi?"

Daha önceki bölümlerde adı geçen lise son öğrencisi Azar, sosyal medyada gerçeğin çirkin yüzünü gizleyen olumluluk maskesini çok iyi gözlemlemiş. "İnsanlar Instagram'da göze hoş gelen şeyler paylaşıyor. 'Hayatım çok harika,' falan. Hayatları berbat aslında! Hepsi ergen," diyor. "Mesajlarında 'Kankama minnettarım,' falan yazıyorlar. Hadi oradan! Sen kankana minnettar falan değilsin. İki hafta sonra erkek arkadaşıyla kırıştırmaya başlayınca birbirlerinin saçını başını yolmaya başlayacaklar. Ergenlerin hayatı böyle." Azar'ın söyledikleri hem komik hem de üzücü ve i-Nesli'nin ikilemini ortaya koyuyor: İnternetteki iyimserlik ve özgüven gerçek hayattaki derin kırılganlığı, hatta depresyonu gizliyor. Bu da i-Nesli'nin sosyal medyadaki öyküsü ve giderek hayatlarının öyküsüne dönüşüyor. Selfielerde taklit ettikleri ördekler gibi, görünüşte sakin ve kendinden emin ama altta çılgın bir çırpınış.

Öte yandan, bu yalnızca yetersizlik duygusundan ibaret değil. Son yıllarda "Hayatımda yararlı bir şey yapmıyorum," gibi depresif bir ifadeye katılan ergen sayısı daha fazla ve bir işe yaramama hissi tüm zamanların en yüksek düzeylerine erişmiş durumda (*bkz.* Şekil 4.5). Ayrıca, "Hayattan herkes kadar zevk alıyorum," ifadesine katılan ergenlerin sayısı azalmış. Bu ifadeyle ters düşmek açık bir depresyon belirtisi, çünkü depresyondaki insanların hemen hepsi hayattan eskisi kadar zevk almadığını söyler. Yalnızca birkaç yıl içerisinde, 2012 ile 2015 yılları arasında hayattan zevk almadığını söyleyen ergenlerin sayısı giderek

artmış (*bkz.* Şekil 4.5). Altı maddenin hepsinde depresyon yalnızca birkaç yıl içerisinde büyük bir yükseliş göstermiş ve bu eğilim siyahlar, beyazlar ve Latin Amerika kökenliler arasında, ABD'nin her bölgesinde, farklı sosyoekonomik sınıflarda ve küçük şehirlerde, banliyölerde ve büyük şehirlerde görülüyor (*bkz.* Ek F). Ergenler arasında popüler bir mikroblog sitesi olan Tumblr'da akıl sağlığı ile ilgili etiketler (*mention*) 2013 ile 2016 yılları arasında %248 artmış. "Amaç gerçekten kaygılı bir sürü insan üretmek için bir ortam yaratmaksa bunu başardık," diyor Cornell Üniversitesinde araştırmacı Janis Whitlock. "İçinden çıkamadıkları bir uyarıcı kazanındalar."

Yalnızlıktaki artışta olduğu gibi, çoğalan depresif belirtilerde de kızlar başı çekiyor. Depresif belirtiler bir zamanlar kızlarda ve erkeklerde hemen hemen aynı oranlarda görülüyordu, ancak şimdi kızlarda kayda değer oranda daha yüksek düzeyde (*bkz.* Şekil 4.6 ve Ek F). Erkek çocuklarda depresyon

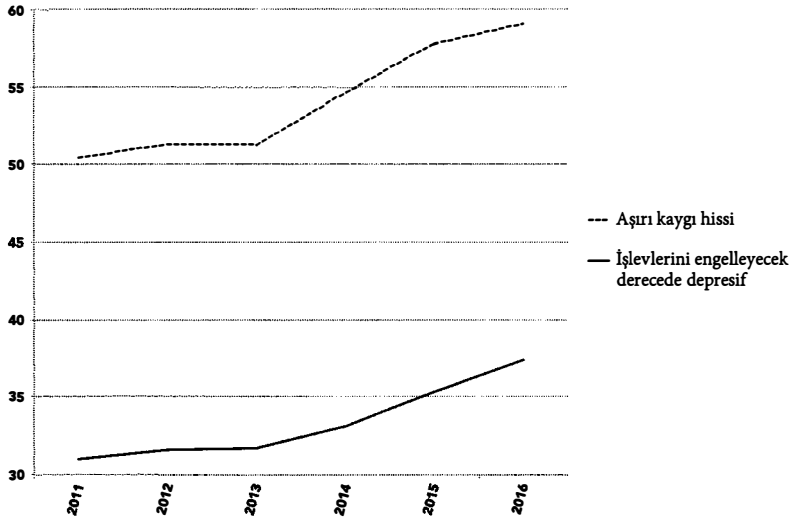


Şekil 4.6. Cinsiyete göre depresif belirtiler, 8., 10. ve 12. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 1991–2015.

2012 ile 2015 yılları arasında %21 oranında, kızlarda ise %50 oranında –iki katından fazla ve kızlar sosyal medyada erkeklerden daha çok zaman geçiriyor. "Biz sorunlarından kaçamayan ilk kuşağız," demiş 20 yaşındaki Faith-Ann Bishop, *Time*'a.

Üniversite öğrencilerinin akıl sağlığında da kötüleşme var. Amerikan Üniversiteleri Sağlık Birliğinin zamana yayılan geniş çaplı araştırmasına göre, üniversite öğrencileri arasında aşırı kaygı hissettiğini ve işlevlerini engelleyecek derecede depresif hissettiğini söyleyen üniversite öğrencilerinin sayısı arttı. Lise öğrencilerinde olduğu gibi, kaygı ve depresyonda yakın zamanda –henüz 2013 yılından bu yana gerçekleşen hızlı bir yükseliş var.

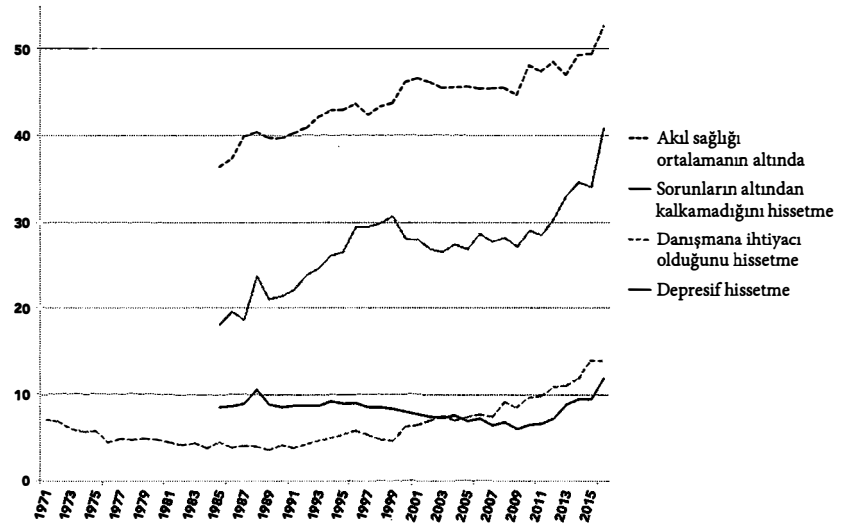
Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerle yapılan Amerikan Birinci Sınıf Öğrencileri Anketinde de benzer eğilimler görülü-



Şekil 4.7. Son 12 ay içerisinde aşırı kaygı hissettiğini ve işlevlerini engelleyecek derecede depresif hissettiğini söyleyen lisans öğrencilerinin oranı, 2011-2016. Amerikan Üniversiteleri Sağlık Birliğinin 100'ün üzerinde kampüste yaklaşık 400.000 öğrenciyle yürüttüğü anket çalışması. American College Health Association.

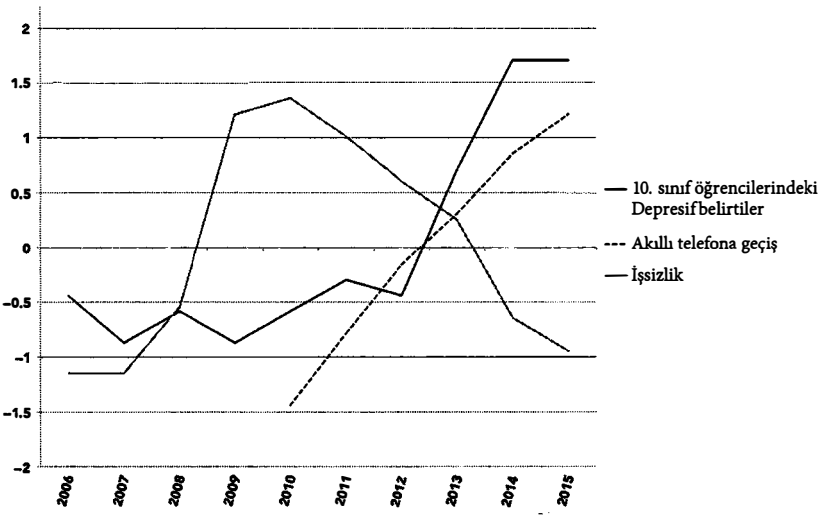
yor. Anketteki akıl sağlı göstergelerinin hepsi 2016 yılında tüm zamanların en yüksek düzeyine çıkmış –akıl sağlığını ortalamanın altında değerlendirme 2009 yılından itibaren %18 artış, sorunların altından kalkamadığını hissetme %51 artış, danışmana ihtiyacı olduğunu hissetme %64 artış ve (belki de en sıkıntılı olanı) depresif hissetme %95 artış, yani neredeyse iki katına çıkmış –2015 ile 2016 arasında göze çarpan sıçramalar var. İlk kez 2016 yılında üniversite birinci sınıf öğrencilerinin çoğu akıl sağlığını ortalamanın altında olarak tanımlamış (*bkz.* Şekil 4.8). Genel olarak, akıl sağlığı sorunlarıyla boğuşan üniversite öğrencilerinin sayısı gittikçe artıyor –bu yalnızca danışmanlık merkezlerine başvuranlar için değil, isimsiz anketlere katılan ve geneli temsil eden örneklemler için de geçerli.

Depresif belirtilerdeki keskin yükseliş tam olarak akıllı telefonların her yere yayıldığı ve yüz yüze etkileşimin en alt düzeye indiği döneme denk geliyor. Bu eğilimler ancak çok



Şekil 4.8. Akıl sağlığı ile ilgili sorunlar yaşadığını söyleyen üniversite birinci sınıf öğrencileri. American Freshman Survey, 1971-2016

büyük bir rastlantı eseri birbirinden bağımsız olabilir, özellikle de sosyal medyaya daha fazla, yüz yüze sosyal etkileşime daha az zaman ayırmakla depresyon arasındaki korelasyon düşünülürse. Bu tip korelasyon verileri göz önüne alındığında sosyal medya depresyona neden oluyor, depresif kişiler sosyal medyayı daha fazla kullanıyor ya da her ikisindeki yükselişi de üçüncü bir etken açıklıyor olabilir. İki açıklama bireysel bazda doğru olabilir, ancak depresyonun bu denli birdenbire yükselmesini çok iyi açıkladığı söylenemez. Bu durumda, ergenlik çağında depresyonun ani yükselişinin nedeni olarak bilinmeyen, dış bir etken olasılığı hâlâ açık. 2007-2009 yılları arasındaki Ekonomik Duraklama bu dış etken olabilir mi? Aniden ortaya çıkmıştı ama onun da zamanlaması yanlış. Ekonominin gerçek kişiler üzerindeki etkisinin en iyi göstergelerinden biri olan işsizlik 2010 yılında doruğa çıktıktan sonra azaldı, yani 2012 yılına kadar istikrarlı seyrettikten sonra yükselişe



Şekil 4.9. Amerika'da akıllı telefonu olanların yüzdesi, yıllık işsizlik oranı ve 10. sınıf öğrencilerindeki depresif belirtiler. Monitoring the Future, 2006-2015. (Standartlaştırılmış değişkenler.)

geçen depresyon örüntüsünün tam tersi. Buna karşılık, akıllı telefonlar aynı dönemde popüler hâle geldi (*bkz.* Şekil 4.9).

Akıllı telefonlar neden depresyonu tetikliyor olabilir? Her şeyden önce, gönderilen kısa mesaja ya da sosyal medya mesajına yanıt alamamanın kaygı yaratma olasılığı yüksek –bu da depresyonun yaygın öncüllerinden biri. Los Angeles'da yaşayan 16 yaşındaki üç kızın *American Girls*'e söyledikleri bunu çok iyi anlatıyor: "Yani, hepimiz bunu çok fazla irdeliyoruz," diyor Greta, mesajlara ya da Snapchatlere yanıt vermeyen erkekleri kastediyor. "Aslında çift taraflı bir şey bu. Bir çocuğa gıcık olduğumda mesajını okuduğumu ama onu görmezden geldiğimi bilmesine bayılıyorum," "Evet, ama bu taraftaki sen olduğunda insan stres oluyor," diyor Melissa. "Ve depresyona giriyor," diyor Padma. "Mesajlarınızı görmezden geldiklerinde insan, ben niye yaşıyorum ki zaten, diye düşünüyor."

Kızlar sosyal medyanın akıl sağlığı üzerindeki etkilerine karşı özellikle savunmasız olabilir. Kusursuz selfielere verilen önem kızlar arasındaki beden imgesi sorunlarını artırdı. Çok beğenilecek doğru fotoğrafı bulana dek yüzlerce fotoğraf çekiyorlar ama sonunda yine de kusursuz olmadıklarını hissediyorlar. "Kendini değiştirmek zorunda olduğunu hissettiriyorlar sana, sadece kendin olman yetmiyor, kilo vermen ya da alman falan gerekiyor," diyor 16 yaşındaki bir kız *American Girls*'e. "Her sabah kalktığında bir maske takman, kendin değil bir başkası olman gerekiyor sanki," diyor bir başkası, "Hiçbir zaman mutlu olamıyorsun." Instagram'a koyduğu fotoğraflarla para kazanan 19 yaşındaki model Essena O'Neill, Kasım 2015'te sosyal medya hesaplarını ani bir kararla kapattı. Yüklediği YouTube videosunda şöyle diyordu: "İnternette saatler boyunca kusursuz kızları izleyip onlar gibi olmak istiyordum. Sonra 'onlardan biri' oldum ama hâlâ mutlu, huzurlu, kendimle barışık değildim. Sosyal medya gerçek hayat değil."

Öylesine çekilmiş pozlar gibi duran fotoğrafları için aslında saatlerce hazırlanması, doğru olanı bulana dek yüzlerce deneme yapması gerekiyordu. Takipçilerinin sayısını düşünüp durmak onu "boğuyordu... sefil ediyordu."

Cinsel çifte standart da internette çok belirgin görülüyor. Kızlar çoğu zaman kazanma şansları olmadığını hissediyor –seksi bir fotoğraf bir sürü beğeni alıyor ama aynı zamanda sürtük damgası yemelerine neden oluyor. Kızların tipik dramı kim kime ne dedi ve kim kimden hoşlanıyor da sosyal medyada daha fazla ve kızları genelde zehirli bir etkileşimin içinde yirmi dört saat boyunca bir ileri bir geri savuruyor. Üstelik bunların hepsi yüz ifadeleri ve jestlerin bağlamından bağımsız gerçekleşiyor. Kızların bir türlü vazgeçemediği "Bana kızdı mı acaba?" sorusunun yanıtını akıllı telefonlarda bulmak daha da zor.

Keder Salgını: Majör Depresif Bozukluk, Kendini Yaralama ve İntihar

Madison Holleran çoğu genç kızın büyüyünce olmak istediği türden bir kadındı: Güzel, akademik açıdan başarılı, atletik. New Jersey'de, birbirine bağlı bir aile ortamında beş kardeşiyle birlikte büyümüştü. Pensilvanya Üniversitesine gitmiş, orada atletizm takımına girmişti. Birçok üniversite öğrencisi gibi Instagram sayfasına fotoğraflarını yüklüyordu: Sporda karşılaştığı insanlar, arkadaşlar, partiler. "Madison, bu partide çok mutlu görünüyorsun," demişti annesi. "Anne," diye karşılık vermişti Madison, "bu sadece bir fotoğraf."

Madison'un Instagram hesabı gerçekte olup biteni göstermiyordu: Depresyondaydı. Arkadaşı Emma'ya itiraf ettiği gibi, büyümekten çok korkuyordu, onu tam olarak neyin beklediğini bilmiyordu. Sürücü ehliyetini de almamıştı hâlâ. Üniversitedeki zorlu ilk yarıyıldan sonra New Jersey'deki evine yakın bir terapiste gitmeye başladı. Ocak ayında bir gün

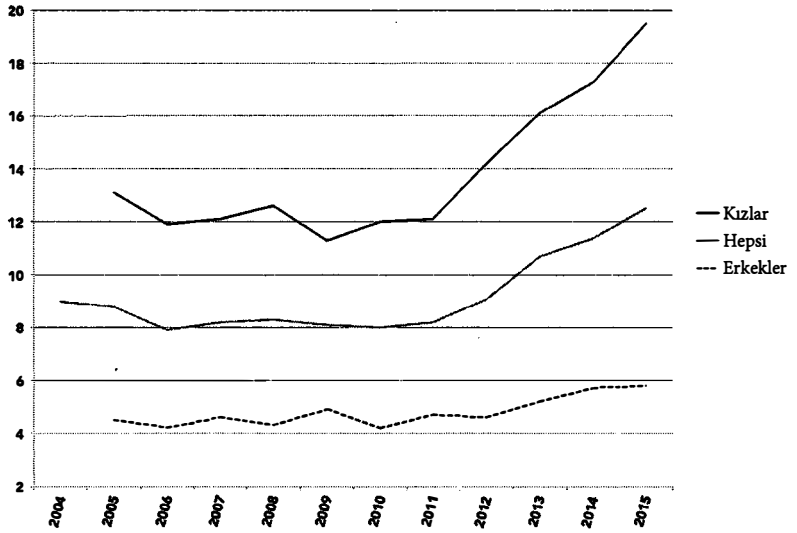
babası arayıp Philedelphia'da bir terapist bulup bulmadığını sormuştu. Üniversitedeki ilk yılıydı ve tedavisine orada devam edebilirdi. "Bulmadım ama merak etme baba, bulurum birini," demişti. Birkaç saat sonra dokuz katlı bir otoparkın çatısından atladı. Öldüğünde 19 yaşındaydı.

Buraya kadar hep normal popülasyonda görülen çeşitli belirtileri ele aldık; bunlar insanı telaşlandırsa da klinik düzeyde bir depresyonun kanıtı olamaz. Ergenlik çağındaki birçok kişiyi etkileyen ve daha ciddi sorunlar bakımından risk etkeni oluşturan bu duygular her halükârda çok önemli olsa da yıkıcı akıl sağlığı sorunlarına dönüşmezler genellikle. Öyleyse şu soruyu sormak gerekiyor: Yalnızlık, depresyon ve kaygı duygularındaki artışa, depresyon tanısındaki ve en şiddetli sonuç olarak intihar vakalarındaki değişiklikler de eşlik ediyor mu? ABD Sağlık ve İnsan Hizmetleri Dairesinin yürüttüğü Ulusal Uyuşturucu Kullanımı ve Sağlık Araştırması, ABD'de yaşayan gençleri 2004 yılından bu yana klinik depresyon taramasından geçiriyor. Proje bağlamında ülkenin dört bir yanına gönderilen eğitimli görüşmeciler, geneli temsil eden (12 ila 17 yaşlarındaki) 17.000'in üzerinde genci değerlendirmeye tabi tutuyor. Özel hayat ve gizliliğin korunması için, katılımcılar soruları kulaklıklardan dinliyor ve yanıtlarını önlerindeki dizüstü bilgisayarlara doğrudan giriyor. Sorular Amerikan Psikiyatri Birliğinin yayımladığı ve akıl sağlığı sorunlarına tanı konmasında standart teşkil eden Tanı ve İstatistik El Kitabındaki majör depresif bozukluk ölçütlerine dayanıyor. Son 2 hafta boyunca depresif ruh hâli, uykusuzluk, bitkinlik ya da hayattan alınan zevkin kayda değer oranda düşmesi bu ölçütler arasında yer alıyor. Araştırma, tedaviye başvurmuş olsun ya da olmasın, Amerika'da görülen akıl sağlığı sorunu oranlarına referans oluşturması için özellikle tasarlanmış. Olabildiğince güvenilir ve geçerli bir çalışma söz konusu.

Tarama testine göre, depresyonda kısa bir zaman diliminde sarsıcı bir yükseliş söz konusu: 2010 yılına oranla, 2015 yılında ergenlik çağında bir majör depresif epizot yaşama oranı %56, şiddetli işlev yitimi %60 artmış (*bkz.* Şekil 4.10).

Yalnızca depresyon belirtisi sergileyen ve yalnızca kaygı duyguları yaşayan değil, klinik majör depresyon tanısı konabilecek gençlerin sayısı arttı. Ergenlik çağındaki her dokuz kişiden birinin ve genç yetişkinlik dönemindeki her on bir kişiden birinin majör depresyondan mustarip olduğu düşünülürse küçümsenecek bir durum değil bu. Yalnızlık duygusunun ve depresif belirtilerin yükseldiğini gösteren veriler bir yana, bu referans niteliğindeki veriler Amerikalı ergenlerin yaşamlarında bir şeylerin ciddi bir şekilde yanlış olduğunu gösteriyor.

Depresif belirtiler ve yalnızlıkta olduğu gibi, majör depresif epizotlardaki artış kızlarda daha fazla. Bunun nedeni sosyal



Şekil 4.10. Son 12 ay içerisinde, 12 ila 17 yaşlarda cinsiyete göre ve toplamda, bir majör depresif epizot ya da şiddetli işlev yitimine neden olan majör depresif epizot yaşama oranı. National Survey on Drug Use and Health, US Department of Health and Human Services, 2004–2015.

medyayı aşırı kullanma eğilimi olabilir. 2015 yılında ergenlik çağındaki her beş kızdan biri son bir yıl içerisinde bir majör depresif epizot yaşamış (*bkz.* Şekil 4.10).

Depresif ergenler arasında kendine zarar verme eğilimi daha yüksek, örneğin, bedeninde kesikler açarak. New York City Bellevue Hastanesi psikiyatrı Fadi Haddad, *Time* dergisine şunları söylüyor: "Acil servise her hafta sosyal medyadaki bir dedikodu ya da olaya sinirlenen bir kız geliyor." Bu acil servis vakalarının hemen hepsi bedeninde kesikler açan kızlar. Kendine bilerek zarar verdiğini söyleyen üniversite öğrencilerinin sayısı 2011 ile 2016 yılları arasında %6 artmış (ACHA araştırması; *bkz.* Ek F). Ergenlerden bazıları bedenlerinde açtıkları kesikleri sosyal medyada tartışıyor. Bir araştırmaya göre, *#selfharmmm* (kendine zarar verme) etiketi Instagram'da 2014 yılında 1,7 milyon kez anılırken 2015 yılında bu sayı 2.4 milyona fırlamış. Anlaşılan, etiketteki fazladan *m* harfleri bu eylemden alınan zevki ifade ediyor. Kendine zarar vererek rahatlamayı anlatan gaddar bir ironi. Birçok anne baba çocuklarının sosyal medyada neler yaptığından habersiz, birçoğu da kendini çaresiz hissediyor, Haddad'a göre. Kendine zarar veren bir çocuğun annesi kızının on yedi Facebook hesabı olduğunu keşfedip hepsini hemen iptal etmiş. "Bunun ne yararı var ki?" diye soruyor Haddad. "On sekizinci hesabını açar."

Majör depresyon, özellikle de şiddetli vakalar intiharın başlıca risk faktörü. Utah State Üniversitesinde öğrenci Whitney Howard'ın lise arkadaşı intiharı anlayamadığını söylemiş. "Gerçekten her şey o kadar da kötü olabilir mi?" diye soruyormuş. "Benim de intihara eğilimli olduğumu bilmiyordu," diyor Whitney. "Aşırı dozda ağrı kesiciyle denemiştim ben de." Depresyonu "bir boşluk, duyguların yokluğu," olarak anlatıyor. "İnsanı uyuşturuyor, mutluluğunu, umudunu, zevkini yok ediyor. '*Harry Potter*'daki ruh emiciler gibi." Son bir yıl içerisinde

intiharı ciddi bir şekilde düşünen kız lise öğrencilerinin sayısı 2009 ile 2015 yılları arasında %34 artmış, intihara teşebbüs edenlerin oranıysa %43 oranında artmış. İntiharı ciddi bir şekilde düşünen üniversite öğrencilerinin sayısı 2011 ile 2016 yılları arasında fırlayarak %60 oranında artmış (*bkz.* Ek F).

Dikkatli bir şekilde izlenen ve bildirime dayalı araştırmalardaki olası düzensizliklerden etkilenmeyen bir davranış olan intihar, depresyonun en uç ve üzücü nesnel sonucudur. İntihar oranlarının yükselmesi depresyonun problematik düzeylere ulaştığını gösterir ve ne yazık ki durum bu. Ergenlik çağında intihar oranları 1990'larda azalmaya başlamış, 2000'lerde değişmemişti, ancak yeniden yükselişe geçti. 15-19 yaşlarındaki intihar vakalarının sayısı 2015 yılında 2007'ye göre %46 arttı, 12-14 yaşlar arasında kendini öldürenlerin sayısı da iki buçuk kat arttı (*bkz.* Ek F). Bu istatistikler insanın



Şekil 4.11. 12-14 yaşlarında her 100.000 kişide cinsiyete göre intihar oranları. Fatal Injury Reports, Centers for Disease Control and Prevention, 1999–2015.

içini sızlatıyor. İntihar oranlarındaki artış özellikle kızlarda göze çarpıyor. Hem erkeklerde hem de kızlarda intihar oranları artmış olsa da 2015 yılında kendini öldüren 12-14 yaşlarındaki kızların sayısı 2007 yılının üç katı, erkeklerde ise iki katı (*bkz.* Şekil 4.11). Belki de daha ölümcül yöntemler kullandıkları için intihar oranları erkek çocuklarda hâlâ daha yüksek, ancak kızlar da onlara yaklaşıyor.

İntiharla genç ve değerli yaşamların sona erdiği düşünülürse bu son derece endişe verici bir yükseliş. Aynı zamanda şaşırtıcı, çünkü antidepresan kullanan Amerikalıların sayısı da arttı (geçen yıl her on kişiden biri, 1990'ların ortalarına göre iki kattan fazla bir artış var). Antidepresanlar, intiharla en bağlantılı tip olan şiddetli depresyona karşı özellikle etkili. Buna karşın, ergenlik dönemindeki intihar oranlarında tam olarak akıllı telefonların yaygınlaştığı döneme denk gelen artışı durdurmaya yeterli olmamış. Suçun akıllı telefonlarda olduğunu kesin olarak söyleyemeyiz, ancak zamanlama büyük bir kuşku yaratıyor. Ergenlik dönemindeki intihar oranlarının iki katına çıktığı düşünülürse bir şeyler yapılması gerektiği çok açık.

Akıl Sağlığı Sorunları Neden Artıyor?

Anksiyete, depresyon ve intihar oranlarındaki artış akıllı telefonların yükselişiyle aynı döneme denk gelse de diğer nedenleri de göz önüne almakta yarar var. *The Atlantic*'teki bir yazıda ergenlik dönemindeki akıl sağlığı sorunları neredeyse bütünüyle eğitimdeki baskıya bağlanıyor. "Öğrencilerin not ortalamalarını yükseltebilmek için zorlayıcı bir ders planı seçmesi gerekiyor. Okullar zorlaştı," diyor bir okul danışmanı. Buna karşılık, akademik baskının önemli göstergelerinden biri öğrencilerin ev ödevlerine harcadığı zaman ve 1. Bölüm'de gördüğümüz gibi ev ödevlerine harcanan zaman önceki on yıllara göre daha az ya da değişmemiş, ekonomik durgunluğun

en çok hissedildiği 2012-2016 yılları arasında az bir değişim olmuş. Ayrıca, 3. Bölüm'de gördüğümüz gibi, ev ödevine daha fazla zaman ayıran öğrencilerde depresif duygular da daha az görülüyor. Öyleyse, ders çalışma sürelerinin kaygı ve depresyondaki artışa neden olduğunu söylemek çok zor.

Eldeki verilere bakılırsa diğer nedenler de olası görünmüyor. Olası nedenlere iki parçalı bir test uygulayabiliriz: (1) Akıl sağlığı sorunları ya da mutsuzlukla korelasyon ilişkisi (*bkz.* 3. Bölüm) ve (2) Aynı zaman diliminde aynı yönde değişim. Ev ödevlerine ayrılan zaman iki testi de geçemiyor; depresyonla arasında bir bağlantı yok ve söz konusu zaman diliminde fazla bir değişim göstermemiş. Televizyon izlemek de depresyonla ilişkilendiriliyor, ancak ergenler bugün eskiye oranla daha az televizyon izliyor, yani ikinci testi geçemiyor. Egzersiz ve spora zaman ayırma ile depresyon arasında ters orantı var, ancak bunda da 2012 yılından sonra pek bir değişiklik olmamış, yani bu da ikinci testi geçemiyor.

İki testi kesin bir şekilde geçen yalnızca üç etkinlik var. Birincisi, yeni araçlarla ekran başında geçirilen zaman (örneğin, elektronik aygıtlar ve sosyal medya) ile akıl sağlığı sorunları ve/veya mutsuzluk arasında ilişki olduğu görülüyor ve aynı zamanda artmış. İkinci ve üçüncü olarak, yan yana sosyal etkileşim ile basılı yayınlar ile mutsuzluk ve depresyon arasında ters orantı var ve her iki etkinlik de akıl sağlığının kötüye gittiği dönemde azalmış. Makul bir kuram üç olası nedeni içeriyor: (1) Ekran başında geçirilen zamanın artması mutsuzluk ve depresyonun artmasına doğrudan yol açtı, (2) Ekran başında geçirilen zamanın artması yan yana sosyal etkileşimi azalttı, bu da mutsuzluk ve depresyona yol açtı ve (3) Ekran başında geçirilen zamanın artması basılı yayınların kullanılmasını azalttı ve bu da mutsuzluk ve depresyona yol açtı. Sonuç olarak, üç olasılık da öyle ya da böyle ekran başında geçirilen zamanın artmasına çıkıyor. Her halükârda elmanın ortasındaki kurt bu.

Elbette, ne kadar akla yakın olursa olsun, bu veriler ekran başında geçirilen zamandaki artışın akıl sağlığı sorunlarının artmasına neden olduğunu kesin bir şekilde gösteremez. Öte yandan, diğer çalışmalar gösterebilir: Katılımcıların ekran başında daha fazla ya da daha az zaman koşullarına rastgele atandığı ve davranışlarının zamanla izlendiği deneylerde, ekran başında daha fazla zaman geçirmenin daha fazla kaygı, depresyon ve yalnızlığa ve duygusal bağın azalmasına neden olduğu görüldü. Depresyondaki ani ve büyük artışa, ergenlik döneminde ekran başında daha fazla zaman geçirmenin neden olduğu açıkça görülüyor diyebiliriz.

Diğer bir olasılık da i-Nesli'nin bağımsız olmadıkları için ergenlik ve erken yetişkinlik dönemlerine hazır olmaması. i-Nesli'nde çalışma, kendi parasını yönetme, okula kendi arabasıyla gitme eğilimi daha az olduğu için belki de işleri kendi başına hâlletmenin getirdiği sağlamlık gelişmiyordur. Bir çalışmada üniversite öğrencilerine anne babalarıyla ilgili şu ifadelerin doğru olup olmadığı soruldu: "her hareketimi denetliyorlar," "hayati sorunları benim yerime çözmek için müdahale ediyorlar" ve "olayları bağımsız bir şekilde anlamama izin vermiyorlar." Anne babaları (genellikle "helikopter anne baba" olarak anılan) bu özellikleri sergileyen öğrencilerin psikolojik sağlık düzeyleri daha düşüktü ve anksiyete ve depresyona karşı reçeteli ilaç kullanma olasılıkları daha yüksekti. Dolayısıyla, bağımsızlığın azalması iki testi de geçiyor: Akıl sağlığı sorunlarıyla korelasyon ilişkisi var ve aynı dönemde değişmiş.

Twenty One Pilots grubunun *Stressed Out* (Stres Oldum) şarkısı yavaş büyüme ile akıl sağlığı sorunları arasındaki bu olası bağlantıyı çok iyi anlatıyor. Şarkının video klibinde müzik grubunun üyeleri Ohio Columbus'daki bir banliyöde büyük üç tekerlekli çocuk bisikletleri sürüyor ve kamışla Capri Sun meyve suyu içiyorlar. Grubun solisti Tyler Joseph "Keşke

annemizin bize ninni söylediği o güzel günlere dönebilsek," diyor. Yetişkinlik de ani, beklenmedik bir gerçekliktir; anne babalarının "yüzümüze gülüp / 'kalk da kendi paranı kazan artık,'" dediklerini söylüyorlar. Büyüyünce korkularının dineceğini zannetmiştir ama şimdi kendine güvensiz, başkalarının ne düşündüğüne takan biri olmuştur. Şarkı 2015'te *Billboard Top 100*'de ikinci sıraya yükselmişti ve video da YouTube'da 800 milyondan daha çok kez izlendi. Asbury Üniversitesinde öğrenci Alyssa Driscoll'un deyişiyle, "şarkının sözleri bizim düşüncelerimizi bire bir anlatıyor... Bizi gerçekten ANLIYOR."

Videoda Tyler'ın ensesinde ve ellerinde siyah makyaj var. Bunun stresi anlattığını söylüyor. Bir röportajda bunun "bir çeşit boğulma hissini" temsil ettiğini söylemiş. Mantık şu: Korunaklı bir kozada büyüyen, başkalarının ne düşündüğünü önemsememeleri söylenen çocuklar, ergenlik döneminde kendi yolunu bulmakta zorlanıyor. Başkalarının düşünceleri birdenbire önem kazanıyor, insanın birdenbire yetişkin olması gerekiyor ve bu da stresli bir durum. Öğrenci kredisi mi, ağaç evler mi diye sorsalar hepimiz ağaç evleri seçerdik, diyor.

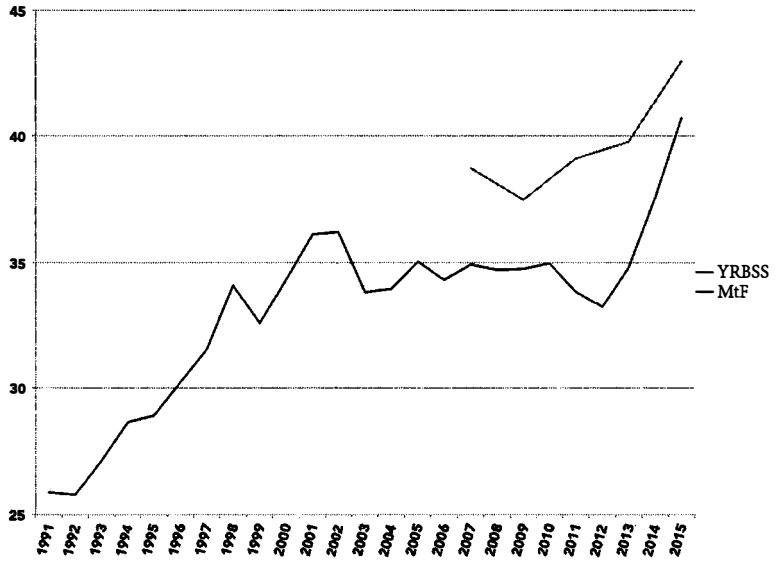
Uyku Hırsızı

Uyumadan önce ergenlik çağındaki çocuğunuza bakıyorsunuz. Işıklarını kapatmış gibi ama emin olamıyorsunuz. Sonra yatağındayken baktığı telefonunun soluk mavi ışığını fark ediyorsunuz.

i-Nesli sosyal medyaya o kadar bağımlı ki uyumaları gerekirken telefonlarını ellerinden bırakmakta zorlanıyorlar. "Bütün gece telefonuma bakıyorum, uyumuyorum," diye itiraf ediyor New Jersey'den 13 yaşındaki bir kız *American Girls*'e. Annesi uyanık olduğunu fark etmesin diye geceleri mesaj yazarken yorganının altına saklanıyormuş. Çoğu zaman yorgun uyanıyormuş, ama "Ben de bir Red Bull içiyorum," diyor. 13

yaşındaki Athena da bana aynı şeyi söylemişti: "Bazı arkadaşlarım sabah ikiye kadar falan uyumuyor." Sadece yazları herhâlde, diye sorunca "Hayır, okul zamanında da," demişti. "Hem de sabah yediye çeyrek kala kalkmamız gerekiyor."

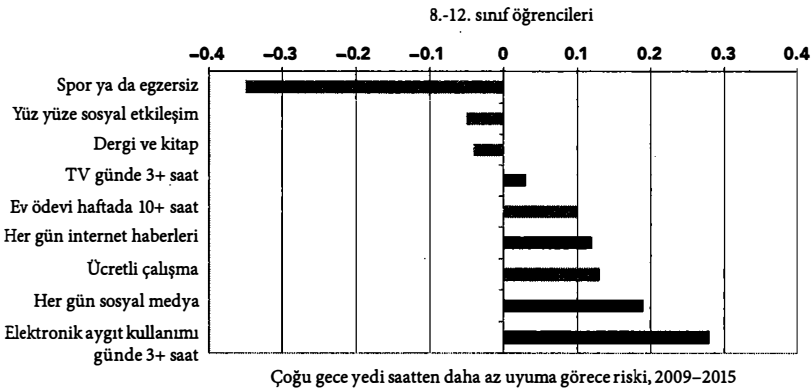
Akıllı telefon kullanmak ergenlik dönemindeki uyku süresini azaltmış olabilir: Çoğu gece 7 saatten daha az uyuyan ergenlerin sayısı bugün daha fazla (*bkz.* Şekil 4.12). Uyku uzmanları ergenlik döneminde gece uykusunun 9 saat kadar sürmesi gerektiğini söylüyor, yani 7 saatten az uyuyan ergenlerin ciddi bir uykusuzluk çektiği söylenebilir. Uyku eksikliği çeken ergenlerin oranı 2015 yılında, 1991'e göre, %57 artmış. Yalnızca 2012 ile 2015 yılları arasında günde 7 saatten az uyuyan ergenlerin oranı %22 artmış. Her zaman olduğu gibi, zamana yayılan bir eğilimin nedenini kesin olarak söylemek güç. Yine de artışın zamanlaması şüphe uyandırıyor, çünkü yine ergenlik



Şekil 4.12. Çoğu gece 7 saatten az uyuyan ergenlerin oranı, 8., 10. ve 12. sınıflar (Monitoring the Future) ve 9. - 12. sınıflar (Youth Risk Behavior Surveillance System), 1991–2015.

döneminde akıllı telefon kullanımının başladığı 2011-2012 yılları. Ayrıca, artış erkek çocuklara oranla kızlarda daha yüksek (*bkz.* Ek F) ve kızlar sosyal medyayı daha çok kullanıyor.

İnternette daha fazla zaman geçiren ergenler daha az uyuyorsa bu uykusuzluğun nedeni yeni iletişim araçları ve akıllı telefonlar olabilir. Gerçekten de durum bu: Elektronik aygıtları günde en az 3 saat kullanan ergenlerin 7 saatten az uyuma eğilimi %28 oranında daha yüksek, sosyal medya sitelerini her gün ziyaret edenlerde de uykusunu alamama olasılığı %19 daha yüksek (*bkz.* Şekil 4.13). Uykusunu alamayan ergenlerin sayısı günde 2 saat ya da daha fazla elektronik aygıt kullanımıyla birlikte artmaya başlıyor ve sert bir şekilde yükseliyor (*bkz.* Ek F). Çocuklarda elektronik aygıt kullanımı üzerine çalışmaları inceleyen bir meta analiz çalışmasında da benzer sonuçlara ulaşılmış: Yatmadan önce bir iletişim aracı kullanan çocuklarda olması gerekenden daha az uyuma ve verimli uyuyamama eğilimi daha yüksek, gün boyunca uykusuzluk çekme olasılığı da iki kat daha fazla.



Şekil 4.13. Ekran başında yapılan (siyah çubuklar) ve ekran başında olmayan etkinlikler bazında çoğu gece 7 saatten daha az uyuma görece riski. Monitoring the Future ve Youth Risk Behavior Surveillance System, 2009–2015.

Öyle görülüyor ki eski iletişim araçlarıyla karşılaştırıldığında, elektronik aygıtların ve sosyal medyanın uyku üzerinde kendine özgü bir etkisi var. Kitap ya da dergi okuyan ergenlerin uykusuzluk çekme olasılığı daha az –okumak ya uykularını getiriyor ya da uyku zamanı geldiğinde kitaplarını bir yana bırakabiliyorlar. Televizyon izleme ile uyku süresi arasındaki ilişki çok küçük. Çok televizyon izleyen ergenler televizyonu kapatıp uyumaya gidebiliyor gibi görünüyor, oysa telefonlar için aynı durum söz konusu değil. Akıllı telefonların cazibesine, karanlıkta ışıldayan mavi ışığa karşı koyamıyorlar.

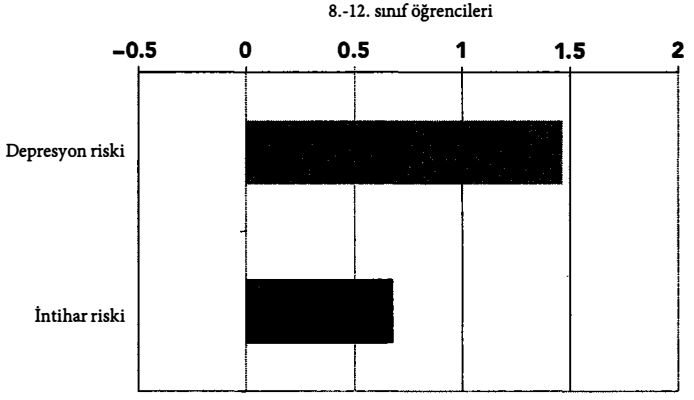
Ev ödevleri ve ücretli çalışma gibi çok zaman alan diğer etkinlikler de uykusuzluk riskini artırıyor. Öte yandan, ergenlik çağındakiler çalışmaya ve ev ödevlerine 2015'te de 2012'deki kadar zaman ayırdığı için, bu etkinliklerin 2012 sonrasında ortaya çıkan uyku eksikliğinin nedeni olduğunu söylemek zor. Egzersiz ve arkadaşlarla yan yana zaman geçirme gibi diğer zaman alıcı etkinliklerse daha fazla uykuyla bağlantılı. Uyku eksikliğiyle en güçlü ilişki yeni iletişim araçlarının kullanılmasında görülüyor ve bu da 2012 ile 2015 yılları arasında kayda değer oranda artış gösteren tek etkinlik. Dolayısıyla, öyle görülüyor ki son zamanlarda ortaya çıkan uyku eksikliğinin birinci nedeni akıllı telefonlar. Bu da yeni teknolojinin hem akıl sağlığını hem de beden sağlığını olumsuz etkilediğini gösteriyor.

Uykusuzluk ciddi sonuçlar doğurabilir. Uyku eksikliğinin çok sayıda sorunla ilişkisi var; düşünme ve akıl yürütme yetisinin zayıflaması, hastalığa yatkınlık, kilo alma ve yüksek tansiyon bunlar arasında sayılabilir. Uykusuzluğun ruh hâli üzerinde de ciddi bir etkisi var: Yeterince uyumayan insanlarda depresyon ve anksiyete yatkınlığı görülüyor.

Tanıdık geliyor mu? i-Nesli'nde depresyon eğiliminin daha fazla olmasının bir nedeni de uyku eksikliği olabilir. Yüksek düzeyde depresif belirtiler bildirme eğilimi yeterli uyumayan

ergenlerde iki kattan daha fazla (%31, daha fazla uyuyanlarda yalnızca %12). Gece 7 saatten daha az uyuyan ergenlerde intihar risk faktörlerinden en az birini sergileme olasılığı da %68 daha yüksek (*bkz.* Şekil 4.14). Yetersiz uyku, ruh hâlini tam anlamıyla harap ediyor ve zamanla çığ gibi büyüyerek ciddi akıl sağlığı sorunlarına dönüşebiliyor.

Bu riskler farklı cinsiyet, ırk ve sosyoekonomik statülerde neredeyse aynı, yani bu etkenler neden değil. İlgi çekici yeni araştırmalara göre, elektronik aygıtların yaydığı mavi ışık beyinlerimize hâlâ gündüzü yaşadığımızı söylüyor ve bu da beynin daha geç uykuya dalmasına neden oluyor. Özellikle ergenlik çağındaki kızların sosyal medyadaki dram dolu yazışmaları da yatağa gitmeden önce pek rahatlatıcı olmasa gerek. Demek ki belki de akıllı telefonlar uykusuzluğa neden oluyor ve bu da depresyona yol açıyor ya da telefonlar depresyona neden oluyordur ve uykusuzluğun nedeni de budur. Hepsinin kökeni



Çoğu gece 7 saatten daha az uyumaya bağlı görece depresyon ve intihar riski, 2009–2015

Şekil 4.14. Çoğu gece 7 saatten daha az uyumaya bağlı yüksek düzeyde depresif belirtiler ya da en az bir intihar risk faktörü sergileme görece riski. 8.-10. sınıf öğrencileri Monitoring the Future ve 9.-12. sınıf öğrencileri Youth Risk Behavior Surveillance System, 2009–2015.

telefonların çekiciliğinde gizli: Telefonun siren sesli şarkısını duyan gençler yatıp uyumuyor, kayalıklara sürükleniyor.

Ne yapabiliriz?

Anne babasının anlattıklarına göre, Caltech üçüncü sınıf öğrencisi Brian Go, üniversitenin danışmanlık merkezine bir e-posta yazıp yardım istemiş. Kız arkadaşından ayrıldıktan sonra "devam edecek gücü" bulamadığını söylüyormuş. Danışman ancak birkaç gün sonrasına randevu verebileceğini yazmış. Kısa bir süre sonra da Brian kendini öldürmüş.

Caltech bu anlatılanlara karşı çıkıyor ve Brian'ın intiharı artık düşünmediğini söylediğini öne sürüyor. Öyle ya da böyle, ülke çapında yaşanın bir sorun bu: Üniversite kampüslerinde akıl sağlığı yardımına yeterli kaynak ayrılmıyor. Terapistlerin uzun bir bekleme listesi olabiliyor ve bütçe kısıtlamaları da artan yardım arayışına daha az sayıda personelin yanıt vermesi gerektiği anlamına geliyor. Kampüs danışmanlık merkezlerinin birçoğunda öğrencinin kampüsteki terapistlerle görüşme sayısına kısıtlama getiriliyor. Tulane Üniversitesinde öğrencilere tanınan 12 seansı tamamladıktan sonra, Shefali Arora'ya kampüs dışında gidebileceği terapistlerin bir listesini vermişlerdi. "Arabam yoktu ki," diyor Shefali. Rapor alarak bir yarıyılı izinli geçirdikten sonra da intihar girişiminde bulunmuştu. Neyse ki başarılı olamamıştı.

Daha önce görülmemiş oranda lise öğrencisi ve anne baba psikolojik sorunlar nedeniyle yardıma başvuruyor. 1983 yılında, lise son sınıf öğrencilerinin yalnızca %4'ü (MtF araştırması) psikolojik ya da duygusal sorunlar nedeniyle son 12 ay içerisinde bir profesyonelle görüşmüştü. 2000 yılında bu oran ikiye katlanarak %8'e, 2015 yılında da %11'e çıktı. Bu da akıl sağlığı çalışanlarının önceki yıllara oranla daha büyük bir vaka yüküyle karşılaştığı anlamına geliyor ve bu eğilim sürecek gibi görünüyor.

Akıl sağlığı çalışanlarının i-Nesli'nden gittikçe artan sayıda danışanla görüşmeye hazırlanması gerekiyor. Gençlerin yardıma başvurmaması daha da büyük bir sorun yaratacaktır. i-Nesli üniversite gazetelerinde bu konuyu bizzat ele alıyor ve akıl sağlığı sorunlarının daha iyi anlaşılması ve damgalanmaması gerektiğini tartışıyor. *Utah State* öğrenci gazetesinde "Duygusal sağlık konusuna hemen hiçbir zaman anlayışla yaklaşılmaması beni endişelendiriyor," yazmış Logan Jones. "Terapiste gitmek hâlâ bir tabu... Hemen bir çeşit güvensizlik olarak damgalanan bir yafta taşımayı hiç kimse istemez." Depresyon çoğu zaman tedavisiz kalıyor. *Daily Oklahoman*'a yazan Cooper Lund'a göre, akıl hastalıkları konusunda bugün çok daha bilinçli olmamıza karşın depresyon hâlâ damgalanıyor ve tedaviye başvurulmuyor. "Kanser olduğumu düşünseydim doktora koşarak giderdim ama depresyonda olduğumu düşünüyordum ve psikiyatriste gitmeden önce 4 yıl bekledim."

Akıl sağlığı yardımı çok önemli bir konu ama depresyonu ve anksiyeteyi başlamadan önlemek çok daha iyi olurdu elbette. Bunun için de nedenlerini bilmek yararlı olacaktır. Bazı insanlarda anksiyete ve depresyona genetik yatkınlık olsa da akıl sağlığı sorunlarındaki ani yükselişe bakılırsa genetik, muhtemelen tek neden değil. Genetik ile çevrenin etkileşim içinde olduğunu gösteren yeni araştırmalar da bunu doğruluyor. Depresyona yatkınlığı olanlar arasında yalnızca belirli çevrelerde yaşayanlar depresyona giriyor. Örneğin, uyku eksikliği ile depresyon arasında bağlantı kuruluyor; yukarıda değindiğimiz gibi, ergenler yeterince uyumuyor ve depresyondaki artışın olası bir nedeni de bu. Yüz yüze sosyal etkileşimin azalması ve akıllı telefonların çoğalması da olası bir diğer neden. Diğer bir deyişle, akıl sağlığını daha iyi kılmanın basit ve ücretsiz bir yolu var: Telefonu bırakın, başka bir şey yapın.

5. Bölüm
Dinsiz: Dinsel (ve Tinsel) İnancı Kaybetmek

Erkek çocuklar kontrplak rampalarda savruluyor, kaykayları her sıçrayışta çınlıyor. Dışarısı soğuk, kapalı bir kaykay alanları olduğu için mutlular. Yalnız burası herhangi bir kaykay alanından ibaret değil –çocuklar dramatik kavisli tavanın altında uçuşurken Aziz Joannes'in taş heykeli onları sessizce izliyor. Hollanda Arnhem'deki bu kaykay alanı bir zamanlar Aziz Joseph Kilisesi'ydi.

Avrupa'daki birçok kilise gibi, Aziz Joseph Kilisesi de dinden uzaklaşan Avrupalıların sayısı arttığı için kapanmış. Hollanda'daki bir başka kilise akrobatlık okulu olarak kullanılıyor. Bir diğeri de lüks bir kadın giysileri mağazası. Diğer birçoğu da boş duruyor. Hollanda'nın dinî mirası eylemcisi Lilian Grootswagers *Wall Street Journal*'a "Sayılar o kadar büyük ki toplumun tamamı bununla yüzleşecek," diyor. "Herkes mahallesinde büyük boş binalarla karşılaşacak."

ABD uzun bir süre boyunca Avrupa'nın çoğundan daha dindar bir ülke oldu. Avrupa'daki kiliseler boşalırken bile Amerikalılar çok dindardı. Amerika'daki din âlimleri ABD'de-

ki dinsel ibadet ve inancın görece istikrarlı olduğunu düşünüyordu. Yaşanan birkaç değişim de genç insanlar arasında olduğunda bile "zayıf ve küçük" olarak geçiştiriliyordu. Amerika'daki kiliselere kaykay yapmak için giden yoktu.

Sonra Y Nesli peydah oldu. Pew Araştırma Merkezinin 2010'ların ortalarındaki çalışmaları gösteriyor ki Y Nesli'nin her üç üyesinden biri (o zamanlar 20-34 yaşlar arasındaydı bunlar) dinsel bir bağlılığı olmadığını söylüyordu. Bu rakam 70 yaşın üzerindeki Amerikalılara kıyasla çok yüksekti. Yine de gençlerde dindarlık hep daha az, ihtiyarlarda daha fazla olmuştur. Belki de Y Nesli'nin daha az dindar olmasını gençliklerine vermek gerekiyordu. Pew verileri ancak 2007'den sonrasını kapsadığı için, bu çalışma Y Nesli'nin yaştan mı yoksa gerçekten kuşak ve kültür farkından mı daha az dindar olduğunu söylemiyor.

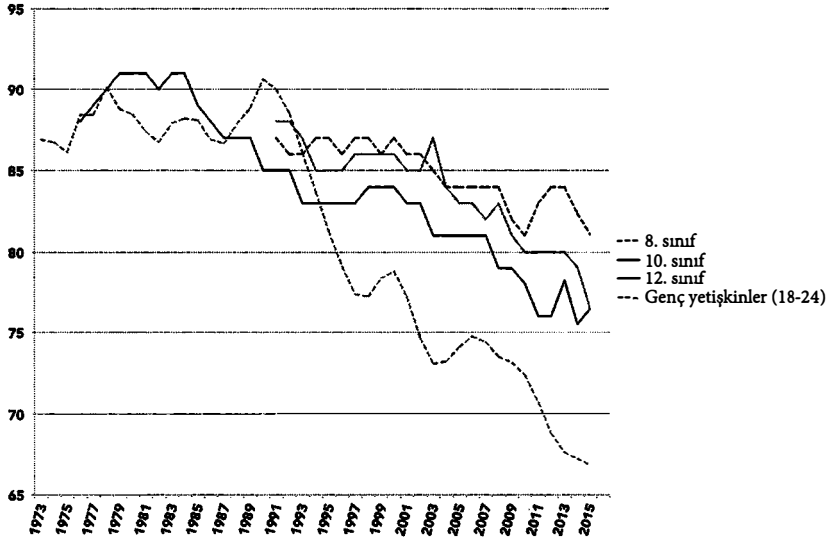
Amerika'nın din peyzajının değişip değişmediğini gerçekten anlayabilmek için şimdiki gençleri önceki kuşaklarla karşılaştırmamız, bunun için de on yılları kapsayan verilere ihtiyacımız var. i-Nesli yetişkinliğe yeni yeni adım attığı için, bunların dinsel eğilimleri ABD'nin önümüzdeki yıllarda neye benzeyeceğinin bir göstergesi: Yıkık dökük kiliseler mi yoksa Amerikan dininin yeniden uyanışı mı? ABD'deki ergenlerin çoğu din olarak Hristiyanlıkla özdeşleştiği için –2015 yılında 10. sınıf öğrencilerinin %68'i– tartışmaların ekseriyeti Hristiyanlığa ve gençlerin Hristiyanlıktan neden uzaklaştığına odaklanıyor. ABD'deki Yahudi, Budist ve Müslüman ergenler hâlâ küçük birer azınlık (2015 yılında 10. sınıf öğrencilerinin sırasıyla %1,6, %1,0 ve %1,5'i). Önümüzdeki yıllarda bu inançlar ve i-Nesli üzerindeki etkileri de daha fazla tartışma konusu olabilir.

Sürüden Biri: Toplu İbadet

Illinois'den 18 yaşındaki Ben düşünceli bir genç. Konuştuğum i-Nesli üyeleri arasında basılı kitapları telefonundan daha

çok seven birkaç kişiden biri. Kiliseye ya da dinî törenlere gidip gitmediğini soruyorum, " Hayır," diyor, "arkadaşlarımın çoğu gitmiyor." Seni böyle mi büyüttüler yoksa sonradan mı koptun dinden, diye soruyorum, "Annem babam bizi kiliseye hiç götürmedi," diyor. "İkisi de yarı dindar yetiştirilmiş ama bize hiç örnek olmadılar. Anne babası kiliseye giden, onların da gitmesini isteyen bir, bilemedin iki kişi tanıyorum ama onlar da vazgeçti sonradan." Bir dine bağlılık bir zamanlar gençler arasında neredeyse evrensel bir deneyimdi. 1980'lerin başlarında lise son sınıfa giden öğrencilerin %90'dan fazlası kendini şu ya da bu din grubuyla tanımlıyordu, yani 10 kişiye dinî inancı sorulsa anca biri "yok" derdi.

Sonra bu değişti; 1990'larda başladı, 2000'lerde hız kazandı; bir dine bağlı gençlerin sayısı gitgide azaldı. En büyük değişim de genç yetişkinlerde yaşandı, 2016 yılında dine bağlı olanların



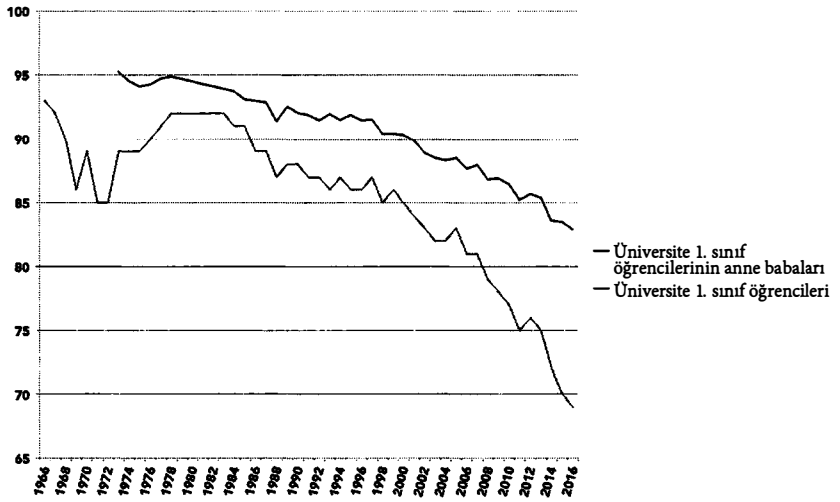
Şekil 5.1. Herhangi bir dine bağlı olanların oranı, 8., 10. ve 12. sınıflar (Monitoring the Future) ve 18-24 yaşlar (General Social Survey), 1972–2016.

oranı %66'lara kadar düştü (*bkz.* Şekil 5.1). Yani, genç yetişkinlerin tamı tamına ⅓'ü herhangi bir örgütlü dine bağlı değil.

Yalnızca gençler de değil; i-Nesli daha önceki kuşakların hiçbirinde olmadığı kadar dinden kopuk anne babalar tarafından yetiştiriliyor. Üniversite öğrencileri arasında 2016 yılında yapılan araştırmada öğrencilerin %17'sinin anne babalarının dinsiz olduğu görüldü, bu oran 1970'lerin sonlarında yalnızca %5'ti. Öğrencilerin inanç durumunda daha da dik bir düşüş var: 2016 yılında herhangi bir dine bağlı olmayanların oranı %31. Şekil 5.2'de görüldüğü gibi, anne babaların ve üniversiteye giden çocuklarının dinsel inançları arasındaki fark son yıllarda arttı; gerçi üniversite öğrencilerinde dine bağlılık eğilimi anne babalarına oranla her zaman daha düşük olmuştur, ancak şimdi aralarında bir uçurum var.

Bu da i-Nesli'ni dinden uzaklaştıran iki kuvvetin bir arada çalıştığını akla getiriyor: i-Nesli'nde dindar olmayan evde büyüyenlerin oranı daha yüksek ve ergenlik döneminde bir dine bağlı olmamayı seçen i-Nesli üyelerinin sayısı arttı. Bu da öyle görülüyor ki 8. sınıfla genç yetişkinlik dönemi arasında bir yerlerde, ergenlerin daha fazla sorgulamaya ve kendi kararlarını almaya başladığı bir dönemde gerçekleşiyor.

i-Nesli dinî inanca sahip olmamanın toplumda sarsıcı bir düzeyde kabul gördüğü bir dönemde olgunluk dönemine erişti. Barack Obama 2009'da başkanlık konuşmasını yaparken dinsel gruplar arasında "inanmayanları" da sayan ilk Amerikan başkanı oldu. Dine toplum içinde karşı çıkan Amerikalıların sayısı gittikçe artıyor. "21. yüzyılda antik din metinlerinin insan elinden çıktığı açık bir şekilde görülüyor," diyor Ohio Columbus'tan Brian Sheller 2015 yılında *New York Times*'ın internet sitesinde. "Aksi yöndeki inançlar 'aldatmaca' tanımına giriyor. Dinin ortaya koyduğu ne varsa başka bir yerde, başka türlü bir inanç ya da davranışta daha dürüst bir şekilde bulunabilir."

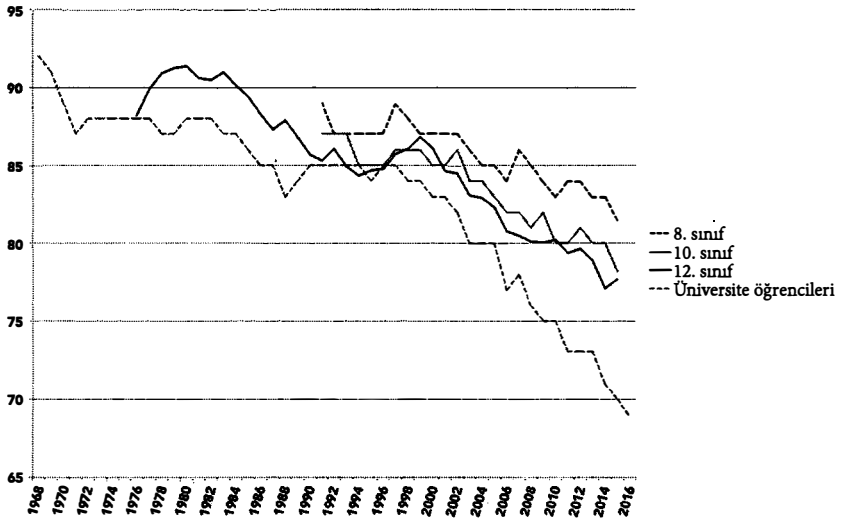


Şekil 5.2. Bir dine bağlı üniversite öğrencilerinin ve anne babalarının oranı. American Freshman Survey, 1966–2016.

Belki de i-Nesli bir dine bağlanmaktan kaçınıyor olmasına karşın arada bir dinî törenlere gidiyordur. Geçmişte birçok din âlimi Amerikalıların kiliseye her zaman olduğu kadar gitmeye devam ettiğini ya da dinî törenlere katılımdaki farkın çok az olduğunu iddia ediyordu. Bu doğru değil artık. Dinî törenlere katılım 1997 dolaylarına dek yavaş bir azalma gösterdikten sonra hızlı bir düşüşe geçti. 2015'te dinî törenlere "hiç" gitmediğini söyleyen 12. sınıf öğrencilerinin oranı %22'ydi (*bkz.* Şekil 5.3). Bu çok düşük bir düzey; yılda bir kez dinî törene gitmek bile katılım olarak sayılıyor. Daha sık katılımda da resim aynı: 2015 yılında 12. sınıf öğrencilerinin %28'i dinî törenlere haftada bir gitmiş, bu oran 1976'da %40'tı.

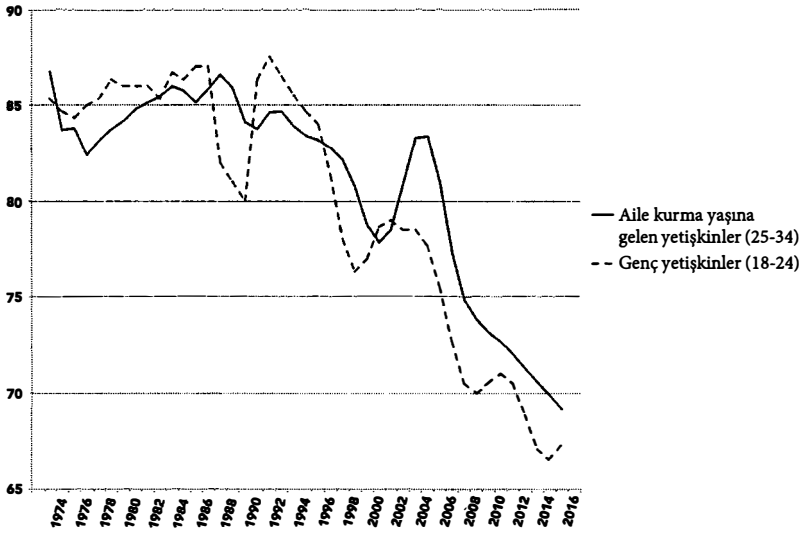
Boston Üniversitesinden Peder James Bretzke bir radyo programında ayinlere çok az sayıda üniversite öğrencisinin katıldığını söylüyor, ancak Bedford'daki banliyö kilisesinin genç ailelerle dolup taştığını da buna ekliyor. "Sonradan kiliseye yeniden gelmeye başlıyorlar, çünkü çocuklarının bir din

eğitimi almasını da istiyorlar," diyor. Bu da i-Nesli'nin ve Y Nesli'nin genç oldukları için ayinlerden uzak durduğunu akla getiriyor –hayatları oturmamış, çoluk çocuk yok, ölüm ve hastalık gibi dinin teselli ettiği durumlardan da uzakta. Hayatları oturduktan sonra belki de dine yeniden döneceklerdir.



Şekil 5.3. Bir ayine katılma oranı, 8., 10. ve 12. sınıf öğrencileri (Monitoring the Future) ve üniversite birinci sınıf öğrencileri, American Freshman Survey, 1968–2016.

Öte yandan, verilerde zamana yayılan bu değişimin nedeni yaş olamaz. i-Nesli ve Y Nesli, aynı yaşlardaki Bebek Patlaması Nesli ve X Nesli kadar dindar değil. Yeni veriler, şimdi aile kurma yaşlarında olan Y Nesli'nin ayinlere katılma eğiliminin aynı yaşlardaki Bebek Patlaması Nesli'ne ve X Nesli'ne oranla daha düşük olduğunu gösteriyor. Hatta bu grupta aile kurma yaşlarına geldiklerinde ayinlere katılımda 18-24 yaşlar arasındaki kadar yüksek bir düşüş var (*bkz.* Şekil 5.4). Y Nesli 20'li ve 30'lu yaşlarda dinî kurumlara geri dönmedi, öyleyse i-Nesli için de dönüş pek olası gözükmüyor.



Şekil 5.4. Bir ayine katılma oranı, genç yetişkinler ve aile kurma yaşına gelen yetişkinler. General Social Survey, 1972–2016.

İnançlı ama Farklı

Saat gecenin 10'u ama 20 yaşındaki James hâlâ uyanık ve konuşmaya hazır. Atlanta'nın dışındaki üniversitesinde iş idaresi dersinden yeni çıkmış. Seslenip "James sen misin?" diye soruyorum, neşeli bir sesle "Benim!" diyor. Birkaç dakika bölümünden, ailesinden, memleketinden lafladıktan sonra büyüme çağında kiliseye gidip gitmediğini soruyorum. Atlanta'nın banliyösünde, cemaati çoğunlukla beyazlardan oluşan bir Baptist kilisesine bir ara her pazar gittiğini, sonradan ayağının kesildiğini anlatıyor. "Çok tutucuydular. Eski kafalıydılar. Sakıncası yok. Biz de eski moda bir aileyiz. Düşüncelerimiz de eski moda," diyor. Buna rağmen daha en baştan sorun yaşamışlar. "Ailemiz için zor oldu... Babam siyah, annem beyaz. Ben ve erkek kardeşim meleziz. Kiliseye girer girmez herkes bize bakmaya başlıyordu." Sonra da erkek kardeşi 14 yaşındayken trans cinsiyetli olduğunu açıklamış ve bu da kilisede he-

men sorun olmuş. "Bizim kilise pek de LGBT dostu değildi," diyor James. Kilisenin papazı, LGBT'ye daha müsamahakâr davranan başka bir kiliseyle dalga geçip zinacıları, katilleri de kabul etsinler bari, demiş. "Günahın neyini kutluyorsunuz?" diye soruyormuş. Birkaç yıl sonra da James, ortaokulda duygularıyla boğuştuktan sonra, ailesine gey olduğunu açıklamış. Erkekleri çekici bulduğunu biliyormuş ama bunun kilisede kabul edilmeyeceğini de biliyormuş. "Aslında temelinde korku var. Cehenneme gideceğin için, düşünmek bile istemiyorsun," diyor. "Kiliseye kabul edilmek için büyük bir maske takmam gerekiyordu. Mücadele ettiğin şeyleri, inandığın şeyleri açıkça söyleyemezsin, yoksa gelip alaşağı ederler hepsini." James'in ve ailesinin kiliseye gitmeyi bırakması şaşırtıcı değil. Yine de "Ailecek hâlâ inançlı Hristiyanlarız. Dinî inancımız hâlâ çok güçlü," diyor. Kardeşi dindar arkadaşlarıyla çok yakınmış: "Manevi konularda çok şey öğrendiğini, maneviyatının kilise dışındaki kaynaklarla çok geliştiğini düşünüyorum." James kiliseden uzaklaşmasına karşın dinî bir bağ kurmaya hâlâ özlem duyuyor. "Tatmini kilisede bulmak değil, Tanrı'yla ve dinle ilişkimin benim kendi zihnimde oturması çok önemli," diyor.

James ve kardeşi 50 yıl önce doğmuş olsaydı kiliseyi bırakmayıp kimliklerini gizlemeyi tercih edebilirlerdi, en azından bir süreliğine, ama onlar i-Nesli'nden, kimliklerini gizlemiyorlar. Şimdi hem kimliklerini hem de köklü Hristiyan inançlarını destekleyen bir kilise bulmaları gerekiyor. Bunu henüz başaramamışlar ama James gelecekten umutlu: "Üniversitede okuyorum, meşgulüm... O 18 yaşında. Ben de 20. Kendimize daha çok güvenmeye başladığımızda amacımız devamlı bir kilise bulmak olacak."

Dinden Çıkıyorum: Özel Hayatta Dinsel İnançlar

14 yaşındaki Priya'ya Tanrı'ya inanıp inanmadığını soruyorum: "Biri ya da birkaçı mı var, kimse yok mu gerçekten bil-

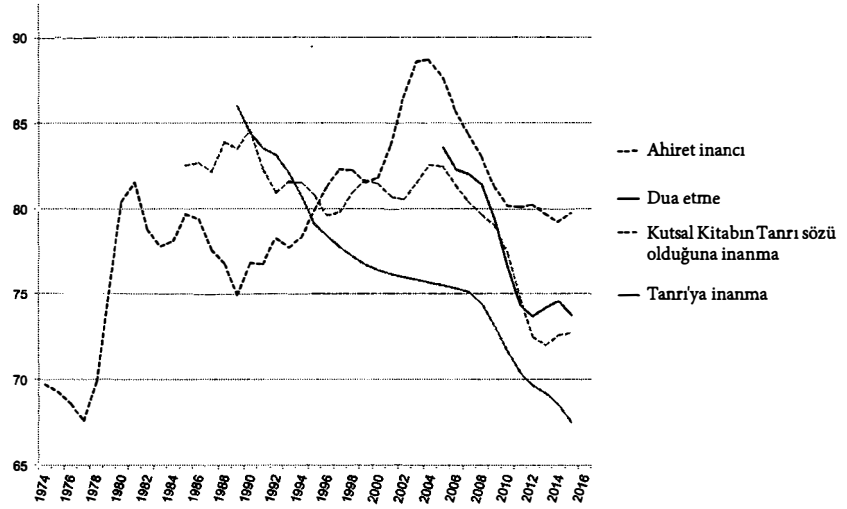
miyorum," diyor. "Ben de düşüncemi açık tutuyorum –bir gün çözeceğim." Ayinlere yalnızca arada bir gidiyormuş. "Annem bazen Hindu tapınağına giderken beni de götürüyor," diyor ilgisiz bir ses tonuyla. Dua edip etmediğini soruyorum. "Pek sayılmaz," diyor, "Bazen 'Bu makaleden B ya da daha yüksek bir not alayım, n'olur!' falan diyorum. Yani, öğretmene dua etmiş oluyorum herhâlde ya da aslında var olmayan bir Makale Tanrısı'na falan, bundan oldukça eminim."

Manşetler ve akademik makaleler 20 yıl boyunca evet, bir dine bağlı Amerikalıların sayısı azaldı, ama dua edenler ve Tanrı'ya inananlar azalmadı, dedi. Amerikalılar eskisinden daha az dindar değil, diyorlardı, yalnızca toplu ibadetlere daha az katılıyorlar. Birkaç on yıl için doğruydu bu, 1989 ile 2000 yılları arasında Tanrı'ya inanan genç yetişkinlerin oranında az bir değişiklik olmuştu.

Sonra büyük bir düşüş yaşandı. 2016 yılında 18-24 yaşlarındaki her üç kişiden biri Tanrı'ya inanmadığını söylüyor. Duada da benzer bir dik düşüş olduğu görülüyor. 2004 yılında en azından arada bir dua ettiğini söyleyen genç yetişkinlerin oranı %84'ken 2016 yılında ¼'ü "hiç" dua etmediğini söylüyor. Kutsal Kitabın Tanrı'dan vahiy geldiğine inanan gençlerin sayısı azaldı; "insanların yazdığı masallardan, efsanelerden, tarihten ve ahlak kurallarından ibaret eski bir kitap" olduğunu düşünenlerin oranı 2016 yılında ¼ (*bkz.* Şekil 5.5).

Öyleyse, Amerikalıların yalnızca özel hayatlarında dindar olduğu doğru değil artık. Hem kamusal alanda hem özel hayatlarında daha az dindar olan Amerikalıların, özellikle de Y Nesli ve i-Nesli üyelerinin sayısı gitgide artıyor. Bunun nedeni nüfustaki etnik ya da ırk dağılımının değişmesi de değil; yalnızca beyaz Amerikalılarda aynı, bazen daha da güçlü bir eğilim görülüyor (2016 yılında her 3 beyaz genç yetişkinden yalnızca 2'si arada bir de olsa dua ediyor, yalnızca %60'ı Tan-

rı'ya inanıyor). Özel hayattaki dinsel inançların zayıflaması, genç kuşakların dinden uzaklaşmasının yalnızca kurumlara duydukları güvensizlikten kaynaklanmadığı anlamına geliyor; dinden hem evlerinde hem de kalplerinde bütünüyle kopanların sayısı artıyor.



Şekil 5.5. Özel dinsel inançlar, 18-24 yaşlar. General Social Survey, 1974–2016.

16 yaşındaki Max'le okuduğu lisede buluşuyorum. Öğle yemeği arası başlamadan hemen önce sınıfın önünde oturuyoruz. Üç numaraya vurdurduğu sarı saçları ve beyaz-gri tişörtüyle 1950'lerde okuyan ergenlerin arasına girse dikkat çekmezdi. Buna karşılık, hobileri daha modern: Bütün boş zamanını bilgisayar oyunları oynayarak geçiriyor. Kiliseye gidip gitmediğini soruyorum, basitçe "Hayır," diye yanıtlıyor. Tanrı'ya inanıyor musun, hiç dua ediyor musun sorularına da aynı yanıtı veriyor. Din hakkında ne düşündüğünü soruyorum, "Kötü zamanlarda falan insanlara destek olması açısından çok iyi," diyor. "Ne derler bilirsiniz; siperde, kafasına

bombalar yağarken dua etmeyen yoktur." Bazı arkadaşları anne babalarının "zoruyla" kiliseye gidiyormuş ama onun anne babası dindar değilmiş.

Bazılarının duaları da geleneksel dinsel yakarışa pek benzemiyor. "Tanrı'ya sırf şükretmek için dua etmeyi bıraktım, bir şeye ihtiyacım olduğunda ya da başka birinin bir şeye ihtiyacı varsa dua ediyorum yalnızca," yazmış 17 yaşındaki Tiara. "Gerçekten değişmesini istediğim kötü bir şey yaşayana kadar dua etmeyi unutuyorum." Bazıları da daha dinî ama kendine özgü bir yaklaşım benimsiyor. "Benim duam Tanrı'yla konuşmaktan ibaret," yazmış 21 yaşındaki Marlee. "Dizlerimin üzerine çöküp 'kilisecilik' falan oynamıyorum. Dua kişisel bir şey."

Ölümden sonraki hayat inancı, özel hayatta dinsel inançlardan uzaklaşma eğiliminin kayda değer bir istisnası olmuştu: Ahirete inanan genç yetişkinlerin sayısı 1970'lerle karşılaştırıldığında, 2000'lerin ortalarında daha çoktu. Belki de bazı genç yetişkinler ayinlere gitmek ya da Tanrı'ya inanmak istemiyordu ama ölümden sonra hayat olduğuna inanmak istiyorlardı. Buna karşılık, ahiret inancı bile 2006 yılından sonra düşüşe geçti. Demek ki Y Nesli'nin ilk dönemleriyle karşılaştırıldığında, son dönem Y Nesli'nde ve i-Nesli'nde dindarlık kayda değer oranda daha az ve bu özel hayattaki dört dinsel inancın hepsi için geçerli (dua etme, Tanrı'ya inanma, Kutsal Kitabın Tanrı'nın sözü olduğuna inanma, ölümden sonra hayata inanma).

Özel hayattaki diğer bir duygu da kişinin yaşamında dine verdiği önemdir ve burada da dindar gençlerin azaldığını görüyoruz. 2015 yılında neredeyse her 10. ve 12. sınıf öğrencisinden biri dinin hayatında "önemi olmadığını" söylemiş. Ergenlik dönemindekilerin büyük çoğunluğu, 2000 dolaylarına dek, dinin hayatlarında az da olsa en azından bir önemi olduğunu söylüyordu, sonra düşüş başlıyor. Genel olarak,

i-Nesli'nin ABD tarihindeki dindarlık düzeyi en düşük kuşak olduğunu neredeyse kesin olarak söyleyebiliriz.

i-Nesli'nin çoğu hâlâ şu ya da bu şekilde dine iştirak ediyor. Bununla birlikte, dine hiçbir şekilde katılım göstermeyen bütünüyle seküler, inançsız büyük bir kesim de var: Ayinlere hiç gitmiyorlar, dua etmiyorlar ve Tanrı'ya inanmıyorlar. Gittikçe büyüyen bu kesim 8. sınıf öğrencilerinin 1/6'sını, 10. sınıf öğrencilerinin 1/5'ini, 12. sınıf öğrencilerinin ¼'ünü, üniversite öğrencilerinin ve genç yetişkinlerin ⅓'ünü oluşturuyor. Gençler arasında dinden bütünüyle kopuk bu denli çok sayıda insan olması daha önce görülmemiş bir şey. Büyük olasılıkla da Amerika'da dinin başına geleceklerin de habercisi: İnananlar azalacak, kiliseler kapanacak. Biz daha Avrupa olamadık ama yolumuz açık.

Dine Karşı Yirmi Birinci Yüzyıl

Mark'a pazartesi günü öğle yemeği saatinde ulaşıyorum. Mark 20 yaşında, ailesi Teksas Fort Worth'ta oturuyor. "Konuşmaya zamanımız var mı?" diye soruyorum, "Evet, efendim," diyor. Kullandığı sözcükler beni çocukluğumun Teksası'na götürüyor. Mark dindar bir Hristiyan ailede büyümüş -"Ailem kitaba bağlı Hristiyanlardır, İncil ne derse o, her şey İncil için," diyor. Her pazar ya ailesinin bağlı olduğu kiliseye ya da kız arkadaşıyla birlikte Dallas'taki mega kiliseye gidiyormuş. Dua ediyor musun, diye soruyorum, "Her gün dua ederim. Tanıdığım herkes için, Tanrı onları esirgesin diye dua ederim. Tanrı bana akıl versin, nasıl uygun görüyorsa öyle bir gelecek versin diye." Hayatının amacını anlatıyor: "Yataktan kalkabileyim de ayaklarım yere basar basmaz Şeytan 'Tüh be, yine uyandı' diye düşünsün." İşte asıl iman budur diye düşünüyorum bir yandan yüksek sesle gülerken.

Aynı zamanda, Mark da i-Nesli'nin bir üyesi ve konuştuğumuz bir saat boyunca Protestan Hristiyan inancı ile

i-Nesli'nin yaşadığı dünyanın, 21. yüzyılda güreş tuttuğunu görebiliyorum. Politikadan konuşuyoruz, eşcinsel evliliği ajandasında önemli bir yer tutmuyor gibi. Sonunda açık açık soruyorum, "Evet, eşcinsel evliliğinin yanlış olduğunu biliyorum, çünkü bedenen üremeye müsait değil, yine de herkesin görüşü kendine, gidip eşcinsel sevgili yapacaklarsa bizim de yapabileceğimiz bir şey yok. Gidip bunlara zorla karşı cinsten birini bulacak değiliz ya."

Evlilikten önce cinsellik konusunda karar vermeye çalışmak da onu iki ayrı yöne çekiyor. Devlet lisesinde okurken kızlarla takılmamış, ama iki yıl sonra -"doğru insan" dediğikız arkadaşıyla tanışmış ve sonunda cinsel ilişkiye girmeye karar vermişler. Üniversiteden sonra evlenmeyi planlıyorlarmış. "Zor yine de," diyor. "Üniversite kaç yıl sürecek kim bilir, değil mi? Kesinlikle. İki yıl ön lisans, dört yıl, altı yıl, sekiz, on yıl. Üniversitede on iki yıl okuyanlar var." Yine de cinsel ilişkiye girmek için evliliği beklememenin hata olduğunu söylüyor. "İnsanların %90'ı bu hataya düşüyor, ben de onlardan biriyim," diyor. "Sen çoğu insandan daha uzun beklemişsin. Buna hata dememek lazım," diyorum. "Evet, doğru, ama zafer de sayılmaz. (Kız arkadaşım) doğru şeyi yaptığımızı, beklesek daha hoş olacağını, ama yine de yaptığımız için mutlu olduğunu söyledi." (Aslında çoğunluğun yaptığını yapmışlar: Yeni bir çalışma, Protestan Hristiyanların %80'inin evlenmeden önce cinsel ilişkiye girdiğini gösteriyor.) Mark yine de emin değil. "Kendime bir abi nasihati verecek olsaydım 'Evlenene kadar bekle,' derdim," diyor. Mark hem inançlı hem de i-Nesli'nin yaşadığı dünyanın gerçeklerinin farkında. Görüşleri Hristiyanlığın geleceğini temsil ediyor olabilir: İnanmaya devam edeceklerini varsayarsak, Hristiyan inancında insanlara ne yapmamaları gerektiğini söylemekten çok ne yapmaları gerektiğine odaklanan daha hoşgörülü yeni bir çığır açacaklar.

"Manevi ama Dindar Değil" Şimdi "Ne Manevi Ne Dindar" Oldu

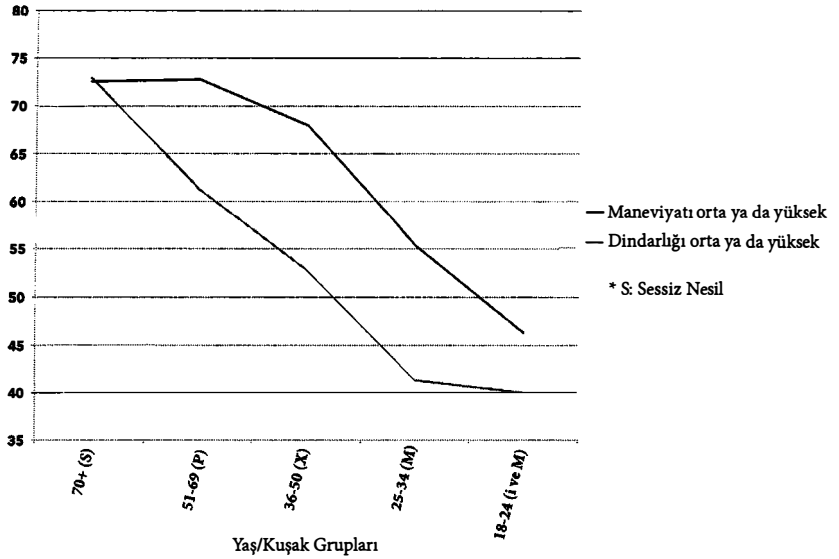
Amerika'daki din inancıyla ilgili yaygın anlatılardan biri de maneviyatın dinin yerine geçtiği görüşü. Din âlimi Robert Fuller, 2001 yılında yazdığı *Manevi ama Dindar Değil* adlı kitabında, kurumsal dinden uzaklaşan çoğu Amerikalının hâlâ hareketli bir manevi hayatı olduğunu öne sürüyordu. Bu iddia genellikle gençlerle ilgili konularda dile getiriliyor; bu varsayıma göre, gençler kurumsal dinlere güvenmeseler de manevi konuları araştırma konusunda istekliler.

Bu belki bir zamanlar için doğru olabilir ama artık değil. i-Nesli hem dinden hem maneviyattan uzaklaşıyor. Yaşları 18-24 arasında değişen i-Nesli ve genç Y Nesli üyelerinde "manevi bir kişiliği" olduğunu söyleme eğilimi, diğer tüm yaş/kuşak gruplarına göre, daha düşük. Bu da 20'li yaşların sonlarında ve 30'lu yaşların başlarındaki erken dönem Y Nesli'nde bile bir kopuş yaşandığını gösteriyor (*bkz.* Şekil 5.6). Yaş/kuşak farklılıkları, kendini "dindar birisi" olarak tanımlama bakımından da buna çok benziyor –yaşlı kuşaklarda kendini hem dindar hem manevi bir kişi olarak tanımlama eğilimi daha yüksek, genç kuşaklarda daha düşük.

Bu farklılıklar kuşaktan çok, yaştan da kaynaklanıyor olabilir, elbette; belki de gençler her zaman maneviyattan daha uzak olmuştur. Bununla birlikte, 2014-2016 yıllarında 18-24 yaşlar arasında kendini orta derecede ya da çok manevi olarak tanımlayanların oranı (%48), 2006-2008 yıllarına (%56) göre biraz daha düşük.

Diğer veriler de bunu destekliyor: Üniversite 1. sınıf öğrencileriyle yapılan *American Freshman Survey*'de maneviyatını ortalamanın üzerinde olarak tanımlayan üniversite öğrencilerinin yüzdesi 2000 yılında %45'ten 2016 yılındaki %36'ya düşmüş. Sosyolog Christian Smith 2000'lerin sonlarında gençlerle

dinî inançları hakkında görüşürken maneviyatla ilgili sorular sorduğunda ne demek istediğini bile anlamamışlardı. Birçoğu "'Manevi arayış' derken ne demek istiyorsunuz, diye sormuştu." Yani genç Amerikalıların son yıllarda dinden uzaklaştığı, ama maneviyata yaklaştığı görüşü tutarlı değil; daha büyük yaştakilere göre, maneviyata daha uzaklar. Gençler arasında dinin yerini maneviyat almadı.



Şekil 5.6. Yaş/kuşak gruplarına göre göre kendini maneviyatı ya da dindarlığı orta ya da yüksek derecede olarak tanımlayanlar. General Social Survey, 2014–2016.

Din âlimleri ve gözlemciler yıllar boyunca Amerika'daki din hayatında yaşanan düşüşün başka etkenlerden kaynaklandığını ya da önemli olmadığını savundu: Bu kuşak henüz çok gençti; bu kuşak kurumlardan hoşlanmıyordu; Amerikalılar Tanrı'ya her zamanki kadar inanıyor ve dua ediyordu; dine değil maneviyata önem veren genç Amerikalılar artmıştı; az bir değişim söz konusuydu. Burada gördüğünüz yeni

veriler bu açıklamaların hepsini saf dışı bırakıyor: Yaşla ilgisi yok, çünkü Bebek Patlaması ve X Nesli daha küçük yaşlardayken dinden gayet mutluydu; inanmak için din kurumları gerekmese de i-Nesli dindarlıktan daha uzak; Tanrı'ya inanmayan ya da dua etmeyenlerin sayısı arttı; maneviyata önem veren genç yetişkinlerin sayısı artmadı, azaldı; dine katılım göstermeyenlerin sayısı iki katına çıktı.

i-Nesli hem kamusal alanda hem özel hayatta dine ve maneviyata daha uzak, önceki kuşakların gençlik dönemlerinden çok farklılar. Dinden uzaklaşma kısmi, küçük ya da belirsiz değil artık, büyük ve kesin. Bütünüyle seküler olan, dinle ve maneviyatla bağını koparan, yaşamla ilgili daha büyük soruları sormayan genç Amerikalıların sayısı arttı. Bu tamamen inançsız kesim hâlâ azınlıkta ama sayıları çok kısa bir sürede kayda değer oranda artmış. Hayattaki diğer kuşaklarla karşılaştırıldığında, dinle bağlarını koparan i-Nesli üyesinin sayısı daha fazla. O zaman soru şu: Hangileri?

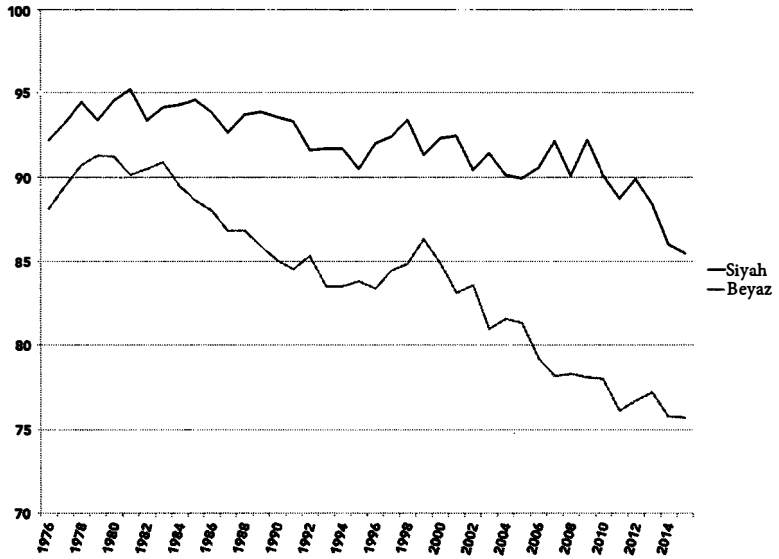
Uçurum: Dinde Irk, Sosyoekonomik Statü ve Bölgeye Bağlı Kutuplaşma

Yakın bir geçmişte Amerika'daki hemen herkes dine inanıyordu. Beyaz olsun siyah olsun, zengin, orta sınıf ya da yoksul olsun, Boston'da yaşayanlar da Atlanta'da yaşayanlar da ayinlere gidiyor, kendini bir din geleneğiyle tanımlıyordu. Kendine özgü dinsel görüş ya da cemaatler farklı olsa da Baptistler daha çok Güney'de, Katolikler ve Yahudiler Kuzeydoğu'da, Lüteriyenler Orta Batı'daydı; Episkopalyanlar daha varlıklıydı; kiliselerde ırka göre ayrışma vardı ama tüm demografik gruplarda ayinlere gitme oranları üç aşağı beş yukarı aynıydı. Y Nesli'ndeki eğilimi sürdüren i-Nesli bu eğilimi değiştirdi. Ayinlere gitme bakımından ırk, sosyoekonomik grup ve bölgelere göre birkaç on yıl öncesine oranla büyük bir farklılık

söz konusu. Dinsel peyzaj bugün kimliğe bağlı olarak çok daha fazla kutuplaşmış durumda.

Kuşaklarda izlenen çoğu eğilimde demografik gruplar arasında büyük benzerlikler görülüyor. En büyük istisna ırk ile dinlere katılım arasındaki korelasyonda görülüyor. Ergenlik çağındaki siyahlar ile beyazlar arasında zaman içerisinde önemli bir eğilim farklılığı var. 1980'lerin başlarında ayinlere giden lise son sınıf öğrencilerinde siyahların beyazlardan biraz daha fazla sayıda olduğu görülüyor, ancak 2015 yılında bu fark çok daha fazla (*bkz.* Şekil 5.7). Çok yakın bir zamana dek, ergenlik çağındaki siyahların ayinlere gitme oranlarında pek bir değişiklik olmazken beyazlarda büyük bir düşüş yaşanmış.

i-Nesli'nde, ergenlik çağındaki siyahlar beyaz yaşıtlarını izliyor olabilir –siyahların katılım oranlarında 2009 yılından bu yana uzun yıllardır görülmeyen tutarlı bir düşüş var. i-Nesli'nin ergenlik çağındaki siyah üyeleri, siyah cemaatte gelecek

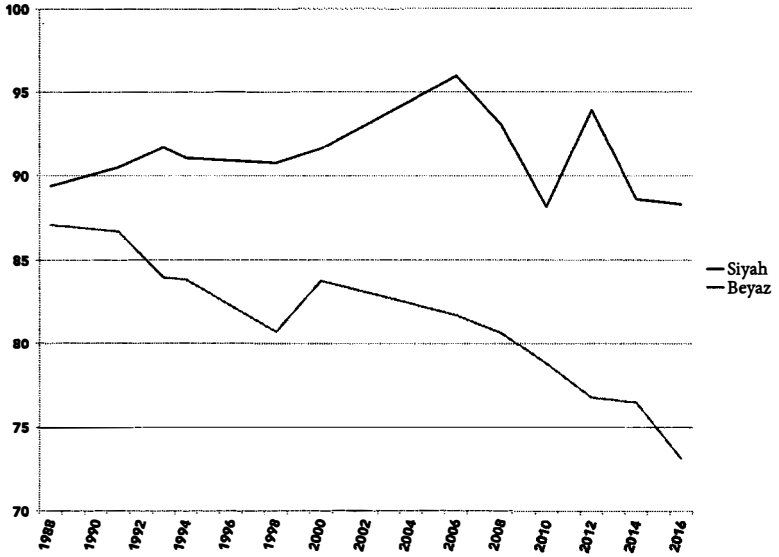


Şekil 5.7. Ayinlere giden 12. sınıf öğrencilerinin oranı, siyahlar ve beyazlar. Monitoring the Future, 1976–2015.

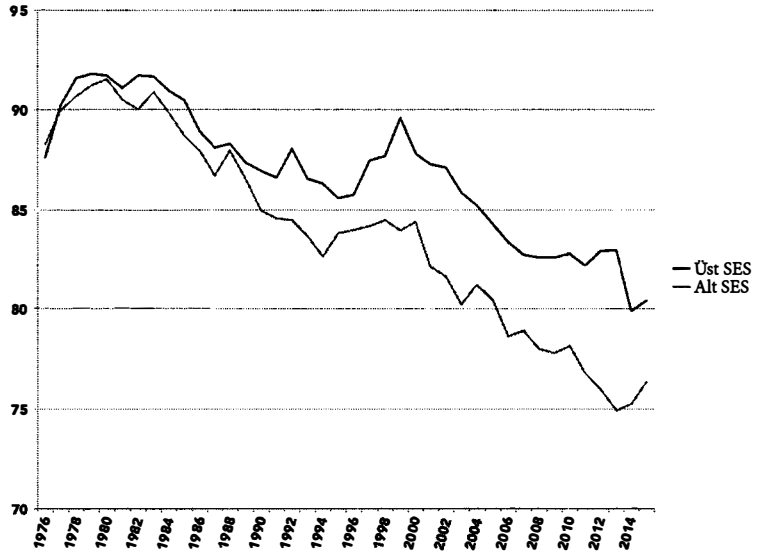
yıllarda gerçekleşebilecek bir dinden uzaklaşmanın habercisi olabilir. Yine de ayinlere katılma oranlarında ergenlik çağındaki beyazlar ile siyahlar arasında bir zamanlar küçük olan fark bugün geniş bir uçurum.

İnançlar da çeşitlendi. Amerikalı beyaz ve siyah yetişkinler, 1980'lerin sonlarında Tanrı inancı bakımından neredeyse aynıydı, ancak 2016 yılında siyahlarda inançlı olma eğiliminin beyazlara oranla daha yüksek olduğu görülüyor (*bkz.* Şekil 5.8; her bir grupta yeterli sayıda insan olmasını sağlamak amacıyla, her yaştaki yetişkin için). Yani, siyah ve beyaz Amerikalılar bir zamanlar Tanrı inançlarının ortak olduğunu düşünse de bugün bu temel dinsel inanış bakımından ırklar arasında çok daha büyük bir ayrım var.

Amerika'da işçi sınıfı ile üniversite eğitimi alanlar arasındaki bölünmeyi 2016 seçimlerinde gördük. Bununla birlikte, belki de yanlış anlaşıldığı için çok ender dile getirilen bir sınıf ayrımı daha var: Genel kanının aksine, babanın üniversite mezunu olduğu ailelerden gelen çocuklar, üniversite mezunu olmayan babaların çocuklarına oranla, ayinlere daha çok katılıyor. Bu hep böyle değildi: 1970'lerde ve 1980'lerde her iki tipteki ailede de ergenlik dönemindekiler ayinlere hemen hemen aynı düzeyde, çok yüksek oranlarda katılıyordu. Bu durum 1990'ların ortalarında değişmeye başladı ve son yıllarda daha yüksek sosyoekonomik sınıflardan gelen çocuklarda ayinlere daha fazla gitme eğilimi ortaya çıktı (*bkz.* Şekil 5.9). Yakın tarihteki bu açılma ırktaki uçurum kadar derin değil, ancak zaman içerisinde gerçekleşen kutuplaşma örüntüsünü izliyor: Ergenlik çağındakiler farklı tipteki ailelerde farklı dinsel deneyimler yaşıyor, oysa ayinlere katılım bir zamanlar neredeyse evrensel düzeydeydi. Bununla birlikte, inanç açısından aynı şey geçerli değil: Tanrı inancı bakımından azalma, yetişkinler arasında eğitim düzeyinden bağımsız olarak benzer düzeylerdeydi.



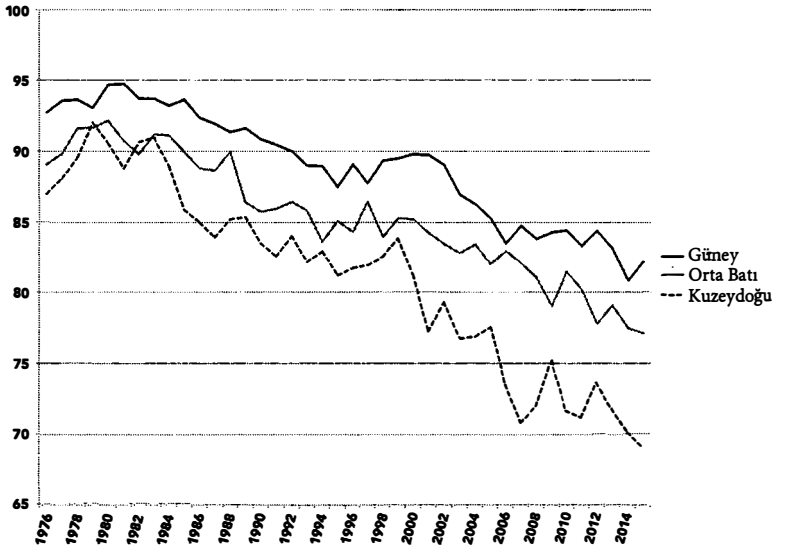
Şekil 5.8. Tüm yetişkinlerde Tanrı'ya inanma yüzdeleri, siyahlar ve beyazlar. General Social Survey, 1988–2016.



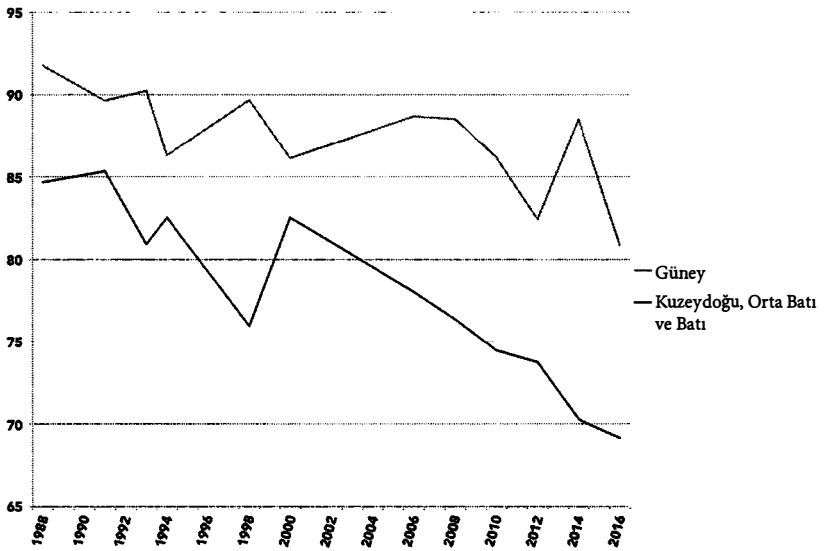
Şekil 5.9. Alt ve üst sosyoekonomik sınıflara göre 12. sınıf öğrencilerinde ayinlere gitme oranları. Monitoring the Future, 1976–2015.

ABD'de bölgelere göre bir kutuplaşma da var. Güney genellikle İncil Yöresi olarak bilinir. Bir ara ülkede kişi başına düşen kilise sayısı bakımından birinci sırada olduğu iddia edilen Teksas Irwing'de büyüdüğüm için bunu birinci elden biliyorum. Ayinlere gitme oranlarında, 1970'lerde ve 1980'lerin başlarında, bölgelere göre önemli farklılıklar yoktu (*bkz.* Şekil 5.10). Oysa 2015 yılında ayinlere gitme bakımından daha geniş bir farklılık olduğu görülüyor, ergenlik döneminde ayinlere en azından arada bir gidenlerin sayısı Güney'de daha yüksek (MtF araştırması 1997 yılından sonra bu soruyu Kaliforniya'da sormamaya başladı, bu nedene Batı'da yaşayanları karşılaştırmaya tabi tutamıyoruz.)

Tanrı inancında da bölgelere göre bir farklılık ortaya çıktı. 1990'larda Tanrı'ya inananların oranı Güney'de ve ülkenin diğer bölgelerinde hemen hemen aynıydı, Güneylilerin inanma yüzdesi biraz daha fazlaydı. O gün bugündür görüşlerde



Şekil 5.10. ABD bölgelere göre, 12. sınıflarda bir dinî ayine gitme oranı. Monitoring the Future, 1976–2015.



Şekil 5.11. Tanrı'ya inanan beyaz Amerikalı yetişkinlerin oranı, Güney ve diğer bölgeler. General Social Survey, 1988–2016.

keskin bir farklılık ortaya çıktı ve üstün bir güce inanma oranı Güney'de pek değişmezken Kuzeydoğu, Orta Batı ve Batı'da azaldı (*bkz.* Şekil bilim). 2016 yılında beyaz Güneylilerin yalnızca 1/5'i Tanrı'ya inanmıyor, buna karşılık diğer bölgelerde yaşayan beyazlarda bu oran ⅓. Dinsiz Kuzey lafı eskilere dayanıyor, bu ancak 21. yüzyılda (kısmen) gerçek oldu.

Dindeki bu bölgesel farklılık son dönemlerde Amerikalıların istedikleri yere taşınmayı seçmesinden kaynaklanıyor olabilir. İnsanlar kendilerine benzeyen muhitlerde toplanırlar, bu da farklı görüşlerden daha fazla kopmalarına yol açar.

Henüz 1990'larda din Amerika'da neredeyse evrenseldi –siyah ya da beyaz, Kuzeyli-Güneyli, zengin-fakir fark etmiyordu. Bir lise öğrencisi sınıfına baktığında çevresindekilerin dindar olduğundan emin olabilirdi. Şimdi ¼'ü inanmıyor –Kuzey'de çoğunlukla beyaz öğrencilerin olduğu bir sınıfta bu oran daha da yüksekken Güney'de çoğunlukla siyahların olduğu bir sınıf-

ta çok daha düşük. Siyah Amerikalılar ve Güneyliler arasında dindarlık oranı azalırsa bu kutuplaşma da eskisi kadar derin olmayabilir. Şimdilik bu uçurum varlığını koruyor.

Çok Fazla Kural: Dinin Gerilemesinin Nedeni

"Dua etmiyorum, her şeyi bilen bir Tanrı'ya da inanmıyorum," diye yazmış 19 yaşındaki Brittany. "Yaşamın bütünüyle önceden planlanmadığını, insanın kendi tercihleriyle geliştiğini düşünmek istiyorum."

Brittany'nin görüşleri neden yaygınlaştı? Günümüzde genç Amerikalılar neden eskisi kadar dindar değil? Diğer eğilimlerde olduğu gibi, aynı dönemde değişen ve dine bağlılığın zayıflamasıyla da bağlantılı olan şeyleri saptayabiliriz. Brittany'nin söyledikleri olası bir nedene işaret ediyor: Amerikan kültürünün giderek daha bireyci olması –onun deyişiyle "insanın kendi tercihleri."

Din ile bireycilik arasındaki ilişkiyi zaman içerisinde daha eksiksiz çözümleyebilmek için bireyciliğin göstergeleri ile ergenlik döneminde ayinlere katılımı yıllara göre eşleştirdim (bunun için, örneğin, kitaplardaki ortalama bireyci dil düzeyini ortalama ayine gitme düzeyiyle karşılaştırdım). Bireyci etkenlerdeki artış dindeki düşüşle uygun adım ilerliyor: Daha bireyci olan dönemlerde dindarlık zayıflıyor. Mantıklı, çünkü din zaten tanımı gereği insanın kendinden daha büyük bir şeye inanması anlamına geliyor. Aynı zamanda belirli kurallara uymayı ve gruplara katılmayı gerektiriyor, bu iki etken de bireyci düşünce yapısıyla pek uyuşmuyor. Gençlerin "hoşuna gidiyorsa yap gitsin," ve "kendine inan," gibi sloganları duyduğu bir toplumda din neredeyse kültür karşıtı görünüyor. James ve Mark'ın anlattıklarında gördüğümüz gibi, i-Nesli'nde inanç genellikle bireyci modern gerçeklikler ile geleneksel din öğretileri arasında dikkatli bir denge kurmayı gerektiriyor –özellikle de cinsellik, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim konularında.

Dindar gençler bile inancın daha bireyci çeşitlerine katılıyor. Christian Smith *Ruh Arayışı* adlı kitabı için gençlerle görüşmeler yaparken birçok gencin "ahlakçı, sağaltıcı deizm" olarak adlandırdığı bir inanç sistemine bağlı kaldığını gördü: Bu da bir Tanrı inancını içermekle birlikte mutluluğun önemi, insanın kendini iyi hissetmesi ve "Tanrı'nın bir sorunu çözmesi gerekmediği sürece hayata müdahale etmesi çok da gerekli değil" gibi bütünüyle modern düşünceleri de kapsıyor. Smith, ergenlerin "ahlaksal bireycilik" görüşüne inandığını da görmüştü. Bu da Smith'in ergenlerde gördüğü "hepimiz farklıyız, bu da iyi bir şey," düşüncesine taktığı isimdi. 2. Bölüm'de tanıştığımız Harper, kiliseye bireyci bir amaç atfediyor: "Kilise inançlarını dile getireceğin bir yer. Belirli insanlar için, inandıkları şeyler için falan belirli kiliseler var. Orada seninle aynı şeylere inanan insanlarla bir araya geliyorsun."

Genç "eski Hristiyanları" ele aldığı *Beni Kaybettin: Genç Hristiyanlar Neden Kiliseden Kopuyor ... ve Dinî Yeniden Düşünmek* adlı kitabında David Kinnaman, birçok gencin ait oldukları kilise ile bilim, pop kültürü ve cinselliği de içeren dışarıdaki hayat arasında bir kopukluk hissettiğini belirtiyor. Örneğin, 13-17 yaşlarındaki öğrencilerin yarısı bilimle ilişkili bir kariyer yapmak istiyor. Buna karşılık, gençlere vaizlik yapan papazların yalnızca %1'i son bir yıl içerisinde bilimle ilgili bir konuya değindiğini söylüyor. Kinnaman bir oda dolusu papaza, Hristiyanlıktan neden koptuğunu anlatması için davet edilen 20 yaşındaki Mike'ın söylediklerini aktarıyor. "Papazlara yönelik bir konferansta bir ateistin olabileceği kadar gergindim," diye söze başlıyor. Sonra da ekliyor: "10. sınıftaydım. Evrimi öğrenmeye başlamıştım... Kilisede hem bilime hem Tanrı'ya inanmanın mümkün olmadığını öğretmişlerdi, işte o kadar. Artık Tanrı'ya inanmıyordum." Gittiğim kilisede her şeyi bu kadar ak ve kara göstermeselerdi,

diyor, belki de böyle olmayacaktı. i-Nesli'nin diğer üyeleri de bu düşünceyi tekrarlıyor. "Babam ateist, annem agnostik. Biz bilimciyiz," yazmış 23 yaşındaki Timothy. "Din en azından benim yaşımdakiler için geçmişte kaldı," diyor 1. Bölüm'de tanıştığımız Matthew. "Modern değil."

Bir de çok bariz olan bir durum var: Y Nesli'nin ve i-Nesli'nin birçok üyesi, eşcinsel karşıtı bir tutumu desteklediğini düşündükleri için dine güvenmiyor. Dinî, son derece bireyci ve kabul edici bir kuşağın otomatikman aforoz ettiği katılık ve hoşgörüsüzlükle bağdaştıran gençlerin sayısı arttı. "Tanıdığım en berbat, en bağnaz ve dar görüşlü tipler dindardı," diyor 22 yaşındaki Sarah. "Üvey kız kardeşim Facebook'ta ne kadar iyi bir insan olduğunu, dininin ne kadar iyi olduğunu söyleyen şeyler yazıp duruyor; bir yandan da eşcinseller, domuz yiyenler ve hoşuna gitmeyen ne varsa her şey hakkında nefret dolu şeyler yazıyor." Bu da i-Nesli'nin bazı üyelerine kişisel olarak dokunuyor. "Hayır, dua etmiyorum," yazmış 21 yaşındaki Earnest. "Tanrı'nın varlığını sorguluyorum. Kiliseye gitmeyi bıraktım çünkü eşcinselim ve dinim eşcinselleri aşağılıyordu."

2012 yılında 18-24 yaşları kapsayan bir çalışmada, çoğunun Hristiyanlığın eşcinselliğe karşı çıktığına (%64), önyargılı (%62) ve ikiyüzlü (%58) yaklaştığına inandığı görüldü. Dindar olmayanların %79'u Hristiyanlığın eşcinsel karşıtı olduğuna inanıyordu. "Dindar birisiyim ve Tanrı'yı seviyorum ama kurallar çok katı," diye yazmış 22 yaşındaki Michelle, "Bazıları da önyargılı, eşcinselliğe karşı olanlar mesela. Eşcinselleri, transları ve bizim Tanrımıza inanmayan insanları sevmedikten sonra herkesi sevdiğinizi nasıl söyleyebilirsiniz? Bence insanlar bu eski kafalı düşüncelerle yaşamak istemiyor artık. Başkalarına böyle davranılması iğrenç."

i-Nesli'ne dinle ilgili sorular sorduğumda bu görüşlerle karşılaştım sürekli. 23 yaşındaki Kelsey "eşcinsel olduğu için

İncil kursundan atılan" bir arkadaşını anlattı. "Sonra da eşcinselliğini yıllarca gizlemek zorunda kaldı, kendini çok kötü hissediyordu. İnsanlar işte bu yüzden dinle bir işleri olsun istemiyor," diye bağlıyor sonunda. "İnsanlar cinsel tercihlerinin günah olduğunu söyleyen tiplerle işleri olsun istemiyor. Tanrı herkesi sever. Tanrı yalnızca iyi bir insan olmanızı ister." David Kinnaman *Hristiyan-olmayan* kitabında Hristiyan olmayan her on gençten dördünün dinle ilgili bu "kötü izlenime" sahip olduğunu yazıyor. Neden? Kinnaman'ın deyişiyle: "Çünkü biz desteklediklerimizle değil, karşı çıktıklarımızla meşhur olduk."

Bölge üniversitesinde okuyan 18 yaşındaki Haley, kendi dindar olmasa da birçok dindar insanın çalıştığı bir yarı zamanlı işte çalışıyor. San Diego'da öğle yemeği için buluştuğumuzda çalışma arkadaşlarının çoğunun eşcinsellere, lezbiyenlere ve trans bireylere karşı hoşgörüsüz olduğunu söylüyor. "Dindarsanız, dindarlık sizi iyi biri yapıyorsa ne âlâ, zaten dinin yapması gereken de bu –iyi bir insan olmanıza, başkalarına daha iyi davranmanıza yardım etmek," diyor. "İyi de böyle olmuyor, insanlar dinî nefretleri için kullanıyor, yalnızca kendi toplumsal ve ahlaki kuralları için kullanıyor, o zaman da berbat tipler olup çıkıyorlar." Peki, i-Nesli dinden ne istiyor? Birçoğu Kinnaman'ın değerlendirmesini yineliyor, yani dinin daha pozitif, daha az negatif olmasını, ne yapmamak gerektiğinden çok ne yapılması gerektiğine ve herkesi kabul etmeye odaklanması gerektiğini söylüyorlar.

Tess 21 yaşında, Katolik olarak yetiştirilmiş. "Kuzenim 21 yaşındayken hamile olduğunu öğrenince kendisine bir yol göstermesi için günah çıkarmaya gitti. Peder, Tanrı'dan af dilemesini söyleyip ona ve gelecekteki çocuğuna umut vermek yerine, onu o kadar ayıplamış ki kuzenim eve dönene kadar ağlamış," yazıyor. "Böyle bir şey insanları nasıl kendine çekebilir ki? Onu ayıplayan bizzat Tanrı olmasa bile, kilisenin liderle-

ri Tanrı'nın mesajını veren önderler durumunda hâlâ. Tanrı sözü mutluluğa ve inanca güç vermeli. Kendini aşağılamaya ve umutsuzluğa değil." i-Nesli cinsellikle ilgili kurallar dayatılmasını gerekli görmüyor, çünkü çoğu bu reçetelerin iflah olmaz bir şekilde eski moda olduğunu düşünüyor. 19 yaşındaki Millie "dinlerin idealleri, modern toplumlarda insanların normal olarak gördüğü şeylerle çelişiyor," diyor. "Örneğin, İncil evlenmeden cinsel ilişkiye girmeyin diyor ama bugün cinsellik toplumda evlilik dışı ilişkilerin normal, sağlıklı bir parçası olarak görülüyor; hatta evlenmeden önce hiç cinsel ilişkiye girmediyseniz insanlar bunu tuhaf karşılayabiliyor. Evlenmek (bize) bir zorunluluk olarak değil, seçeneklerden biri olarak görülüyor." i-Nesli dinle etkileşim kurmak istiyor, yalnızca ne yapmaları gerektiğinin söylenmesini değil.

Trevor 20 yaşında. "Genç yetişkinler hayatla, kim olduğumuzla, yaşamın neden önemli olduğuyla ilgili yanıtlar arıyor. Oysa bize dua etmemizi söyleyip üzerinde İncil'den ayetler yazılı kâğıtlar dağıtıyorlar." 21 yaşındaki Vanessa da bu görüşü yineliyor: "Kilise insanlardan sadece kendisini dinlemesini beklemeyi bırakıp etkin olarak düşünmelerini sağlamak için daha fazla etkileşim içine girmeli."

Öyleyse, din kurumları i-Nesli'nin yaşamla, sevgiyle, Tanrı'yla ve anlamla ilgili "büyük sorularını" ele alan etkin tartışmalara odaklanmalı. Kinnaman Hristiyan ailelerden gelen genç yetişkinlerin %36'sının "kilisede yaşamla ilgili en zorlayıcı soruları" soramadığını görmüş. Eğitim doğrudan ders anlatma biçiminden daha etkileşimli grup tartışmalarına yöneldi. Aynı şekilde, belki din kurumları da din görevlilerinin katılımı ve soruları teşvik ettiği toplantılar düşünebilir. Daha önce tanıştığımız Mark gittiği mega kiliseyi sevdiğini söylüyor: "Tanrı'yla ilgili daha çok şey öğrenmek için ve ne yaşıyorsanız yaşayın yalnız olmadığınızı bilmek için kiliseye gidiyorsunuz. İnsanlar

hep başlarından geçenleri anlatıyor. Yaşadıklarınızı bir başkasının da yaşadığını ve sonunda her şeyi atlattığını öğrenmek güzel bir şey." Bununla birlikte, bazı yerlerde yenilikler de var: Oregon'daki bir kilise cemaatin inançla ilgili her türlü soruyu yöneltebilmesini destekliyor ve sorular kısa mesaj ya da Twitter yoluyla sorulabiliyor. i-Nesli kendine tam olarak nasıl yaşaması, neye inanması gerektiğinin anlatılmasını istemiyor ama bunun olumlu bir yanı olabilir. İnanmaya kendi istedikleri şekilde başladıklarında bu inancı daha fazla koruyabilirler.

Avrupa'nın Büyük Arabaları: Dinin Gelecekteki Görünüşü

Birçok Amerikalı kurumsal dinden uzaklaşma eğilimini çok olumsuz bir gelişme olarak değerlendiriyor. New York Wetschester ve Rockland'da 2015'te kapanan sekiz Katolik kilisesinden birine giden Lorraine Catagnoli "Bu ailemin bir parçası," diyor. "Bu kilise kapandığında ruhumun ve kalbimin bir bölümü de ölecek. Hep bir araya geliyoruz, çok üzücü." Dinî liderler cemaatlerin azalmasından yakınıyor ve dindarların daha sağlıklı ve mutlu olduğunu söylüyor. "Günün sonunda, çoğumuz bizi bizden öteye taşıyan bir boyutumuz olduğunu anlayacaktır," diyor Peder James Bretzke. "Hayatlarımızda aşkın bir çekim var ve 'din' daha derin bir anlam ve daha derin bazı yanıtlar 'veriyor.'" Pew Araştırma Merkezinin 2012 yılında yaptığı anket araştırmasına göre, Amerikalıların çoğu (%56) dindeki gerilemenin kötü bir şey olduğunu düşünüyor. Bunun iyi bir şey olduğunu düşünenler ise sadece %12.

Dinde gerilemeyi olumlu bir gelişme olarak görenler de var. Örneğin, amacı dinin kamu yönetimindeki etkisini azaltmak olan *Center for Inquiry* için çalışan Ronald Lindsay. Lindsay'e göre, Amerikalılar "kiliseyi önemli konular üzerinde bir otorite olarak görmüyor artık. Bu konularda iç huzuruyla

kendi başlarına karar verebiliyorlar... İnsanlar hâlâ bir topluluğa ait olmak istiyor, ama... bunu örgütlü bir din bağlamında yapmıyorlar." Dinde gerilemeyle ilgili internette yapılan tartışmalarda birçok kişi dinin idamlarla ve nefretle dolu olumsuz geçmişini hatırlatıyor, özellikle de LGBT ile ilgili konular sıklıkla dile getiriliyor.

Avrupa'da halkın yarısı dinleri kabul etmiyor ve kiliselerin birçoğu bomboş. Amerika'da kapanan kiliselerin sayısı arttıkça din örgütlerinin elindeki yardım kuruluşları da sarsılmaya başlayacak. i-Nesli'nin çocukları dünyaya geldiğinde ülkenin dinle ilişkisi bugünkünden bir hayli farklı olacak.

Dinlerden ayakta kalan olacak mı? Protestan kiliseleri, son birkaç on yıl içerisinde, diğer mezhepler kadar büyük bir kayıp yaşamadı. Bunun nedeni, i-Nesli'nin ve Y Nesli'nin ilişkilerini güçlendiren ve onlara belirli bir amaç vaat eden tamamlayıcı bir din arayışında olduğunu fark etmiş olmalarıdır belki de. Evlilik öncesi cinsellik, eşcinsel evlilikler ve trans bireyler toplumda, dindarlar arasında bile, daha fazla kabul gördükçe bazı kiliseler bu konulardaki görüşlerini esnetecektir.

Din ortadan kalkmayacak ama esneyecek, insanlara bir ait olma ve anlam duygusu veren, Amerikalıların yarısından azına ulaşan açık, eşitlikçi bir din olacak. i- Nesli'nin dinin yerini alacak toplumsal etkileşimi nerede bulacağı belirsiz. Belki de hiç bulamazlar ve akıl sağlığı açısından muzır etkileri olan sosyal medya ağlarıyla kalmak onları tatmin edebilir. Belki de ait oldukları topluluğu din üzerinden kurmazlar da ortak ilgi alanlarını paylaşan diğer insanlarla bağlar kurarlar. Her iki şekilde de Amerikan toplumunun yapısı temelden değişecektir.

6. Bölüm
Yalıtılmış ama İç Güdümlü: Daha Güvenli ve Daha Yalnız

San Diego'daki en sevdiğim Suşi lokantasına öğleden hemen önce vardığımda güneş sabahın gri bulutlarını aydınlatmaya başlamıştı. 18 yaşındaki Haley benden önce gelmişti. İçeri girince beni karşılamak için ayağa kalktı. Yarı beyaz yarı Asyalı, sıcak gülüşü gözlüklerinin ardındaki gözlerini aydınlatıyor.

Bir yandan karides tempura ve ejderha böreği yerken bir yandan da işten psikolojiye ve ilişkilere, konudan konuya atlıyoruz. Haley'in bölge üniversitesindeki yarıyılı yeni bitmiş, şimdi ailesiyle birlikte. Yarı zamanlı bir işte çalışıyor ama yaz döneminde ders almıyor. "Yaza ihtiyacım var," diyor, "yoksa kafayı yerim." O da şimdiki birçok genç gibi sigara kullanmıyor, içki içmiyor, yaşadığı romantik ilişkilerin sayısı da fazla değil.

İşin şaşırtıcı yanı bunun nedeni. Kısaca söylemek gerekirse, bunların güvenli olmadığını düşünüyor. "İnsan partilere gidip sarhoş olunca çok farklı bir ruh hâline giriyor, ayıkken asla yapmayacağı şeyleri yapıyor," diyor. "İçkili araba kullananlar var –sarhoşken insanlar sizden yararlanmaya da çalı-

şıyor. Güvenli değil. Kendine zarar verirsin ya da bir başkası sana zarar verir. Bana göre değil."

Haley'in güvenlik kaygısı yalnızca bedensel güvenlikle değil, i-Nesli'nden yeni öğrendiğim bir terimle, duygusal güvenlikle de ilgili. Örneğin, Haley lisenin romantik bir ilişki için, hele hele cinsellik için çok erken olduğunu düşünüyor. Düşüncelerini desteklemek için de bilimsel araştırmalardan dem vuruyor. "(Cinsel ilişki sırasında) oksitosin salgılanıyor, o zaman da insan hoşlanmadığı bir insanla bile duygusal bağ kuruyor," diyor. "Bence birisine duygusal açıdan bağlanmak tehlikeli, özellikle de o yaşta, beyin daha gelişirken."

Önce Güvenlik

Kuşaklara özgü eğilimlerin çoğu gibi, güvenlik kaygısı yalnızca i-Nesli'ne özgü bir düşünce değil. Büyüdükleri sırada bu kaygı, kültürün solunan bir parçasıydı. i-Nesli araba koltuklarında büyüdü; biri gelip okullarından aldı onları, eve tek başına gelmediler; oyun bahçeleri hijyenik plastiktendi. Oturdukları mahallede rahat rahat gezinen Bebek Patlaması ve X Nesli'nin yerini, her an gözetim altındaki i-Nesli aldı. Güvenliğe verilen önem kullandığımız dile bile yansıdı: Amerika'da yazılan kitaplarda 1990'ların ortalarında, yani i-Nesli'nin bugünkü en yaşlı üyeleri doğduğu sıralarda güvenliği içeren ifadeler pıtrak gibi çoğaldı (*bkz.* Ek G).

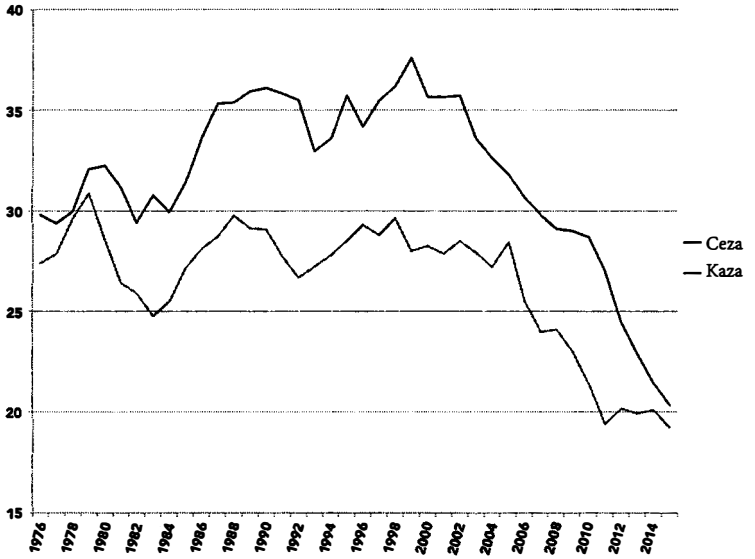
i-Nesli'nin yavaş bir gelişim çizgisi izlemesinde güvenliğe verilen önemin artması da kısmen rol oynamış olabilir; küçük çocuklar daha büyük yaşlardaki çocuklardan, çocuklar da ergenlerden daha çok korunur. Haley'in ergenlik döneminde cinsellikle beynin yavaş gelişmesi arasında hemen bağ kurduğunu gördünüz –ergenlik dönemindeki çocuğuna arabanın anahtarlarını vermek istemeyen her anne baba bu araştırmaya atıfta bulunur. Şimdi çocuklar da bu araştırmayı referans alıyor.

Güvenliğe verilen bu önem birçok açıdan iyi sonuç verdi. Her şeyden önce, i-Nesli daha güvenli araç kullanıyor: Trafik kazası yapan ve ceza yiyen lise son sınıf öğrencilerinin sayısı azaldı. Bu yeni bir trend, 2000'lerin başlarında trafik cezaları, 2000'lerin ortalarında da kazalar azalmış (*bkz.* Şekil 6.1). Yakın bir geçmişte, 2002'de 12. sınıf öğrencilerinin ⅓'üne trafik cezası kesiliyordu, 2015 yılında bu oran 1/5'e indi.

i-Nesli emniyet kemerini her zaman takması gerektiğini de önceki kuşaklardan çok daha iyi anlamış –emniyet kemerini "her zaman" takmak gerektiğini söyleyen 12. sınıf öğrencilerinin sayısı 2015 yılında 1989 yılına göre iki kat artmış. Emniyet kemerinin kullanılmasındaki bu artıştan kısmen de 1990'larda geçen ve emniyet kemerini takmayı zorunla hâle getiren yasa sorumlu olsa da yasalar ergenlik çağındakileri güvenli olan şeyleri yapmaya yöneltme konusunda her zaman başarılı olamıyor, elbette. Ayrıca artış, yasaya bağlı olduğunda beklendiği gibi bir anda değil, zamanla gerçekleşmiş. 2016 yılında yapılan bir araştırmada i-Nesli'nin ergenlik çağındaki üyelerine bir arabada en çok neye önem verdikleri sorulmuş. Y Nesli'nin genç yetişkin üyelerinden de aynı soruyu ergenlik yıllarını düşünerek yanıtlamaları istenmiş. Y Nesli ile karşılaştırıldığında i-Nesli bir arabada neye daha çok önem veriyor olabilir? Güvenlik. Hatırlatmakta yarar var, Volvolara düşkünlüğüyle bilinen yetişkinlerden değil, ergenlerden söz ediyoruz. i-Nesli böyle işte.

i-Nesli'nde ergenler arasında içkili birinin kullandığı arabaya binme eğilimi de daha az; 1990'da bu oran %40'ken 2015'te yarı yarıya azalmış ve %20'ye düşmüş (*bkz.* Ek G). Yine de yetilerini potansiyel olarak yitirmiş birisinin arabasına binmek için 1/5 de yüksek bir oran. Bununla birlikte bu rakamlarda bir bit yeniği de olabilir: i-Nesli'nde ehliyet alma ve içki kullanma eğilimi de daha az zaten, yani bu %20'nin bir kısmı ("Anne

gelip beni Tylerlardan alabilir misin?" kısa mesajını almadan hemen önce) bir ya da iki kadeh şarap içtikten sonra arabayı kullanan annesini de hesaba katıyor olabilir.



Şekil 6.1. Son bir yıl içerisinde araba kullanıp da trafik cezası alan ya da kazaya karışan 12. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1976–2015.

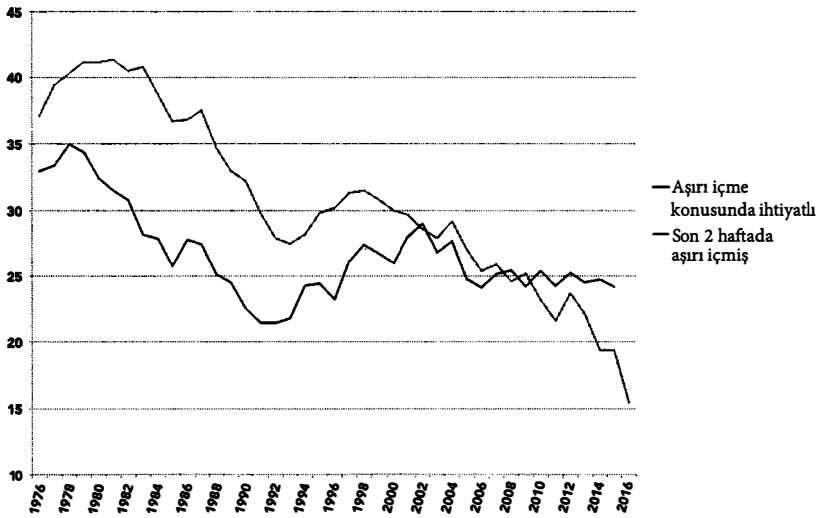
İçkinin Tehlikeleri ve Sigara (Esrar) Kullanmanın Güvenliği

1. Bölüm'de gördüğümüz gibi, i-Nesli'nde içkiyi bir kez olsun deneyenlerin sayısında azalma var. Alkollü içkileri denemek tek başına tehlikeli değil ama genellikle hiç durmadan 5 ya da daha fazla içkiyi ardı ardına yuvarlamak olarak tanımlanan aşırı içme tehlikeli. Yetişkinlerin gençleri içkiyle ilgili uyardıkları konu da bu.

i-Nesli'nde aşırı içme oranı daha az –12. sınıf öğrencileri arasında aşırı içme oranı %50'den fazla azalmış. Bunun güvenli olduğunu mu düşünüyorlar? İşte burada trendler ilginç-

leşiyor. Çok yakın bir geçmişe kadar güvenli olmadığı düşünülen bir düzeyde aşırı içen ergenlerin sayısı daha fazlaydı (*bkz.* Şekil 6.2). Ergenlik çağındakiler risk almayı sever, biraz sarhoş olup iyi zaman geçirmek için işi abartabilirler. Yani eskiden böyleydi, i-Nesli sahneye çıkana dek. Bu noktadan sonra işler ilk kez tersine dönüyor: Güvenli olmadığı düşünülen bir düzeyde aşırı içen ergenlerin sayısı daha az. i-Nesli ergenlik çağında, güvenlik çizgisini biraz olsun aşıp risk almak yerine, güvenli olduğunu düşündüğü eşiğin gerisinde kalıyor. Bu genellikle ergenlik çağıyla değil, daha yaşlılarla özdeşleştirdiğimiz bir tutum ve güvenliğe doğru bir kuşak kayması olduğunun canlı bir örneği.

Bazılarına göre, i-Nesli'nde aşırı içmedeki azalma, ayıldıktan sonra Instagram'da dalga geçen iletilerle karşılaşma korkusundan kaynaklanıyor. Bu da gelecekteki bir konunun



Şekil 6.2. Son iki hafta içerisinde bir defada 5 ya da 6 içkiyi arka arkaya içen (aşırı içme) ve aşırı içme riskini "hiç" ya da "az" olarak değerlendiren 12. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1976–2016.

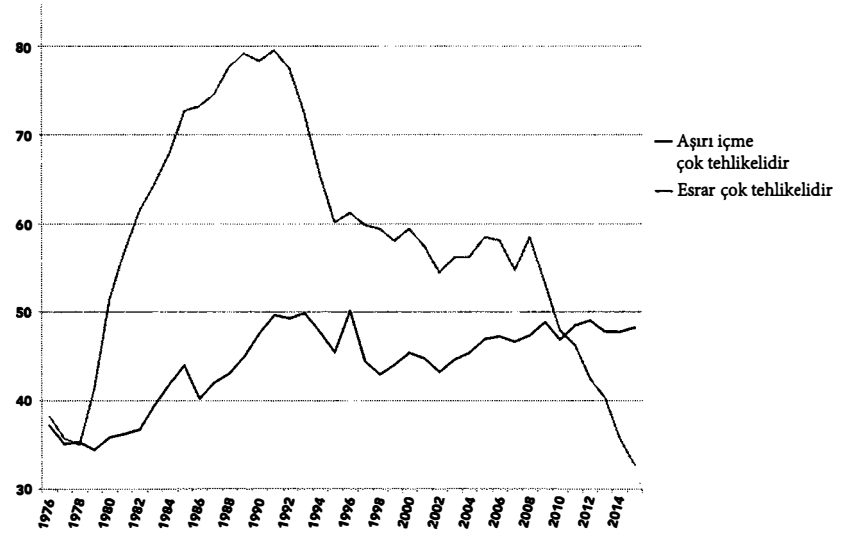
ipucunu veriyor: i-Nesli için güvenlik fiziksel güvenlikten ibaret değil, kişinin saygınlığını, hatta duygularını da kapsıyor. "İçki içmiyorum, çünkü güvenli değil," yazmış 20 yaşındaki Teagan. İçki içince "başınız polisle derde girebilir, sosyal medyada utanç verici bir duruma da düşebilirsiniz. İş verenler de güvenilir biri olmadığınız, utanç kaynağı olduğunuz için size iş vermez (belki)." Dikkat ettiyseniz, Teagan'ın içki içmeme gerekçelerinde fiziksel güvenliğin adı bile anılmıyor, bunun yerine duygulara ve ekonomiye önem veriyor, bunlar da i-Nesli için güvenlikle ilgili öncelikli kaygılar.

1. Bölüm'de gördüğümüz gibi, i-Nesli'nde esrar kullanma eğilimi aynı dönemdeki Y Nesli'yle aynı. i-Nesli güvenliğe bu kadar önem veriyorsa esrar kullanma eğiliminde neden değişiklik yok? Kısaca söylemek gerekirse çünkü güvenli olduğunu düşünüyorlar. Aslına bakılırsa i-Nesli düzenli esrar kullanımının aşırı içmeden daha güvenli olduğunu düşünen ilk kuşak (*bkz.* Şekil 6.3). Ergenlik çağında alkollü içki içenlerin sayısı bu kadar azalmışken esrar kullanma oranlarının hemen hemen aynı kalması bundan kaynaklanıyor olabilir.

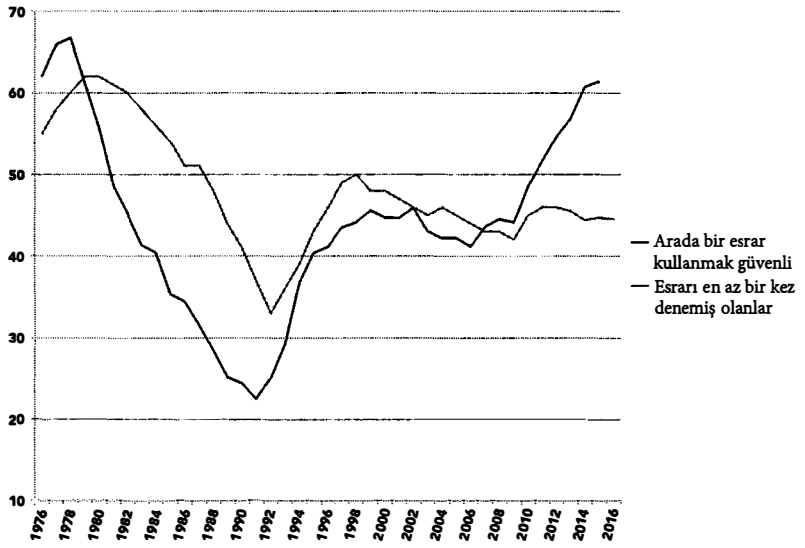
"Bir makine ya da taşıt kullanmadığınız sürece esrar tamamen güvenli bence," diye yazmış 20 yaşındaki Brianna. "Gayet de yasal olan, esrarın yapabileceğinden çok daha fazla sorun yaratabilen alkolden çok daha az zararlı." i-Nesli'nin bazı üyeleri esrarın hem güvenli hem de yararlı olduğunu düşünüyor. "Esrarın sağlık açısından birçok yararı olduğu kanıtlandı," diye yazmış 19 yaşındaki Ethan. "Ağrı kesici, kanserde ve diğer birçok hastalıkta yararlı oluyor. İnsanların çok daha zararlı başka uyuşturuculara bağımlı olmasını da engelleyebiliyor." i-Nesli'nin bazı üyeleri esrarı bizzat tıbbi amaçlarla kullanıyor. "Esrarın çok güvenli bir madde olduğunu düşünüyorum. Ben de 3 yıldır kronik bel ağrısına, depresyon, anksiyete ve sedefe bağlı artrite karşı kullanıyorum," yazmış 21 yaşındaki Nellie.

"Ağrı kesici ilaçları bırakınca yaşadığım yoksunluk belki de hayatımın en zor dönemiydi ama esrar sayesinde hem yoksunluk sendromunu hem de artan ağrıları dindirebildim. Yıllardır yoğun bir şekilde kullanmama rağmen hiçbir kötü yan etki de yaşamadım." Uzun süreli esrar kullanmanın tehlikelerinden ne yazık ki az sayıda ergen haberdar. Zekâ gerilemesi ve şizofreni riskinin artması bu risklerden bazıları, özellikle de ergenlik döneminde kullanıldığında. Üstelik bugünkü esrar, Bebek Patlaması Nesli'nin 1970'lerde kullandığından çok daha güçlü.

i-Nesli yine de ihtiyatlı. Esrarı daha güvenli görme eğilimine karşın kullanımda artış yok. Geçmişte esrar kullanımı güvenlik algısına göre artıp azalıyordu. i-Nesli bu örüntüyü kırdı, olması gerektiğini düşündüklerinden daha ihtiyatlı davranıyorlar. Alkolde olduğu gibi, güvenli olduğu düşünülen miktardan daha fazla esrar kullanan sayısı ilk kez i-Nesli'nde daha az, yani işlerin tersine döndüğü bir nokta da bu (*bkz.* Şekil 6.4).



Şekil 6.3. Aşırı içme ve esrarın tehlikeli olduğunu düşünen 12. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1976–2015.



Şekil 6.4. Esrarı en az bir kez denemiş olan ve arada bir esrar kullanmanın tehlikesini "hiç" ya da "az" olarak değerlendiren 12. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1976–2016.

Hem alkol hem esrar için, i-Nesli'nin ilk sorusu değişmiyor: Güvenli mi? Güvenli olduğunu düşünseler bile, birçoğu bunlardan uzak duruyor ve bu da geleneksel olarak risk almayla özdeşleştirilen bir yaş grubu için sıra dışı bir seçim. Ergenlik çağındakiler riske girmek istemiyor artık, bu yüzden de evden çıkmıyorlar, dikkatli araba kullanıyorlar ve yalnızca güvenli olduğunu düşündükleri maddeleri kullanıyorlar –ya da onları da kullanmıyor... Çünkü önce güvenlik geliyor.

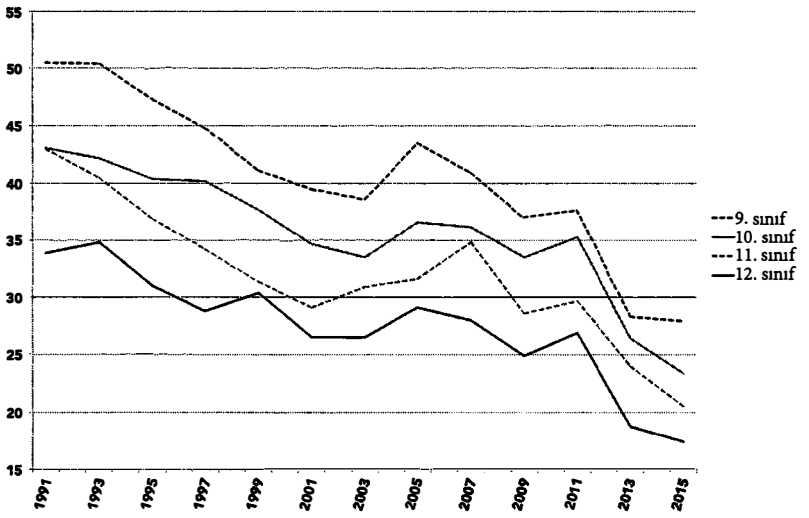
Kavga ve Cinsel Saldırılardaki Azalma

Bebek Patlaması ve X Nesli'nin birçok üyesi ortaokulda ya da lisede gördükleri bir kavgayı hatırlar –koridordaki bir itişme, okul sonrası bir kapışma, bir tartışmayı sona erdiren yumruklaşma. Ben 1980'lerin başlarında lise sonda okurken düello daveti hep aynıydı: "Okuldan sonra KFC'nin arkasına gel!"

KFC'nin arkası bugünlerde eskisi kadar hareketli değil. i-Nesli daha az kavga ediyor. Son 12 ay içerisinde fiziksel bir kavgaya karışan 9. sınıf öğrencilerinin oranı 1991 yılında yarı yarıyayken bu oran 2015 yılında ¼'e kadar düşmüş (*bkz.* Şekil 6.5 ve Ek G).

Yaralanma olasılığını düşünen i-Nesli'nin birçok üyesi fiziksel kavgaları riskli ve anlamsız buluyor. "Kavga etmek çok anlamsız," diye yazmış 20 yaşındaki Aiden. "Yaralanmaktan nefret ediyorum, bir başkasının yaralandığını da görmek istemem." Aşırı şiddet gösterileri de azalmış: 3. Bölüm'de gördüğümüz gibi, ergenlik dönemindeki ve genç yetişkinler arasındaki cinayet oranları 2014 yılında son 40 yılın en düşük düzeyine inmiş. YRBSS (Genetik Riskli Davranış Gözetim Sistemi) araştırmasına göre, ergenlik döneminde okula silahla gidenlerin oranı, 1990'ların başlarına göre, ⅔ oranında azalmış.

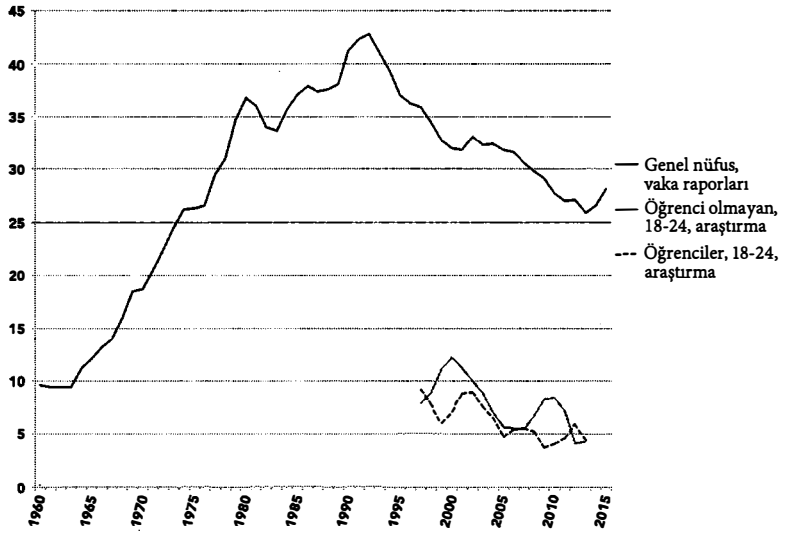
Cinsel saldırıların, özellikle de üniversite kampüslerinde yaşananların son yıllarda ne kadar önemli bir konu olduğunu



Şekil 6.5. Son 12 ay içerisinde fiziksel kavgaya karışan lise öğrencilerinin oranı. Youth Risk Behavior Surveillance System, 1991–2015.

düşününce, bunun şiddet olaylarındaki düşüşün bir istisnası olduğu akla gelebilir. Tersine, cinsel saldırılarda da eskiye göre azalma var. FBI'ın polise bildirilen vakalara dayanan standart vaka kayıtlarına göre, 1992 ile 2015 yılları arasında tecavüz oranında yarı yarıya düşüş yaşanmış.

Elbette, tecavüz, bildirim oranı son derece düşük olan bir suç –çoğu çalışmada tecavüze maruz kalanların çoğunluğunun vakayı polise bildirmediği varsayılır. Bu nedenle, gerçek tecavüz oranlarını anlayabilmek açısından, temsilî örneklemlerle yapılan araştırmalar daha güvenilir. Bunlardan biri de ABD Adalet Bakanlığı tarafından yürütülen *Ulusal Suç Mağdurları Araştırması* (*USMA*). 2014 yılındaki araştırmada veriler yaşa ve öğrenim durumuna göre ayrılmış. Şekil 6.6'da, 18-24 yaşlar arası ve üniversite öğrencisi olan popülasyondaki



Şekil 6.6. Son bir yıl içerisindeki tecavüz (cinsel saldırı) oranları: (1) Polise bildirilen vakalara göre genel nüfustaki her 100.000 kişide (FBI Uniform Crime Reports, 1960–2015) ve (2) 18-24 yaşlar arası, öğrenci olan ve olmayan kurbanlarla yapılan araştırmaya göre her 1000 kişide (National Crime Victimization Survey, 1997–2013).

tecavüz oranları görülüyor. Son dönemlerde kampüslerdeki cinsel saldırıların gündem olması düşünüldüğünde, önemli bir popülasyon bu. Tecavüz vakaları burada da son yıllarda düşüş gösteriyor, 1997 ile 2013 yılları arasında yarı yarıya azalmış (1000 kişide 9,2'den 4,4'e).

USMA araştırmasında oranlama 1000 kişiye göre yapılıyor, FBI verilerinde ise 100.000 kişiye; bu nedenle de FBI vaka raporlarına göre, araştırmada çok daha yüksek bir oran ortaya çıkıyor. Yine de bu yüksek oran bile Hastalık Kontrol Merkezinin 2011 yılı Cinsel Saldırı ve Aile İçi Şiddet Araştırmasındaki oranlardan daha düşük (yaklaşık %0,5) –bu araştırmada daha geniş bir cinsel saldırı tanımı kullanılmış ve son bir yıl içerisinde tecavüze uğrayan kadın oranı %1,6 olarak saptanmıştı. Şu an için yalnızca 2010 ve 2011 yılları HKM cinsel saldırı verilerine ulaşılabiliyor, bu nedenle de bu araştırmaya bakarak tecavüz suçunda artış ya da azalma olduğunu söyleyemiyoruz. Bu araştırma aynı zamanda kadınların %19,3'ünün –yaklaşık 1/5'i– tecavüz mağduru olduğunu gösteriyor (bu oran yalnızca bir yıla odaklanmayıp bütün bir yaşam süresi hesaba katıldığı için çok daha yüksek). Diğer özetler de cinsel saldırı kurbanı çocuk ve ergenlerin oranında azalma olduğunu gösteriyor (örneğin, New Hamshire Üniversitesindeki Çocuklara Karşı İşlenen Suçları Araştırma Merkezinin raporu).

Genel olarak, cinsel saldırının nasıl tanımlanması ve ölçülmesi gerektiği çok tartışılan bir konu; buradaki veriler de kaçınılmaz olarak belirli tanımlara dayanıyor. Cinsel saldırı oranlarının hâlâ çok yüksek olduğu tartışılmaz, ancak bir düşüş olması sevindirici görünüyor –bu da i-Nesli'nin daha güvende olduğunu gösteren diğer bir kanıt.

Risk Almayalım Lütfen

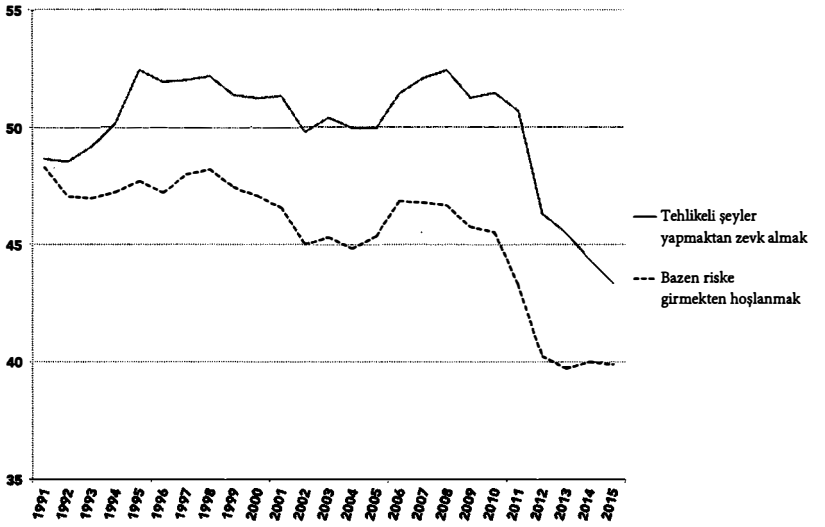
i-Nesli'nin riskten kaçınması, davranışların ötesinde, riskten ve tehlikeden kaçınmaya yönelik genel bir tutum. "Arada

bir biraz riskli bir şeyler yapıp kendimi sınamaktan hoşlanıyorum" ifadesine katılan 8. ve 10. sınıf öğrencilerinin oranı şimdi daha az (*bkz.* Şekil 6.7). 1990'ların başlarında bu ifadeyi kendine yakın bulan ergenlerin oranı neredeyse yarı yarıyaken 2015'te %40'ın altına düşmüş.

i-Nesli'n ergenlik dönemindeki üyeleri "Biraz tehlikeli bir şeyler yapmak beni gerçekten heyecanlandırıyor" ifadesine de daha az katılıyor. Henüz 2011 yılında ergenlik dönemindekilerin çoğunluğu tehlikeden zevkli bir heyecan duyduğunu söylüyordu, ama bu kesim sadece birkaç yıl içinde azınlığa düşmüş durumda.

Bu güvenliğe yönelme, birçok açıdan olumlu bir eğilim: Lastik yakma yarışına çıkan, ortalığı ateşe veren, posta kutularıyla beyzbol oynayan ergenlerin azalması herkes için iyi oldu. Öte yandan yalnızca fiziksel değil, zihinsel, toplumsal ve duygusal riskler, yani genç insanları muhteşem maceralara sürükleyen inanç sıçramaları söz konusu olduğunda işin rengi değişiyor. Bazıları i-Nesli'nin güvenlik kaygısının araştırma ve yaratıcılık duygusunu köreltebileceğini düşünüyor. *The Village Voice* dergisinin rock müzik eski eleştirmeni, şimdi Hunter Üniversitesinde ders veren Richard Goldstein öğrencilerinin Bebek Patlaması Nesli'nde hiç görülmediği kadar ihtiyatlı olduğunu söylüyor. Öğrencilerinin tutkularını destekliyor, ancak "Güvenliğin önemli bir şey olduğunu anlıyorum ama bunu öncelik hâline getirmenin sonuçları beni endişelendiriyor. İnsan hiç risk almadan kendini nasıl geliştirebilir? İstikrarsızlıktan rahatsız olan insan değişim yaratabilir mi?"

Sürekli güvende olma isteği duygusal çalkantıya karşı korunma isteğini de doğurabilir -"duygusal güvenlik" kaygısı da bir anlamda i-Nesli'ne özgü bir durum. Bu da kötü deneyimlerden kaçma, rahatsızlık yaratabilecek durumlardan uzak durma ve farklı düşüncelerdeki insanlardan kaçınmayı içerebilir. İşte bu noktada işler karışıyor –hem i-Nesli için hem de onları anlamaya çalışan önceki kuşaklar için.



Şekil 6.7. Tehlikeli şeyler yapmaktan ya da risk almaktan hoşlanan 8. ve 10. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1991–2015.

Bütün Öğrenciler İçin Güvenli Bir Alan

Yazar Claire Fox İngiltere'deki bir kız lisesine münazara için çağrıldığında, bazı sözlerine öğrencilerin karşı çıkacağını düşünüyordu. Oysa beklemediği bir şeyle, gözyaşlarıyla karşılaşacaktı. Söylediklerine katılmayan kızlar, kendi görüşlerini rasyonel bir şekilde savunmak yerine, ağlamaya başlayıp "Böyle konuşamazsınız!" dediğinde şok olmuştu. Fox, i-Nesli'ni "Kar Tanesi Nesli" olarak adlandırıyor; "son derece kırılganlar, en ufak baskı altında eriyip gidiyorlar."

Bu da madalyonun diğer yüzü işte: i-Nesli'nin güvenlik kaygısı yalnızca araba kazalarıyla ve cinsel saldırılarla ilgili değil, onların görüşlerine katılmayan insanları da kapsıyor. Örneğin, "güvenli alan"ın en yeni versiyonunu düşünün: Şimdi insanlar kendilerine kırıcı gelen düşüncelerden korunmak için gidiyor bu alana. Güvenli alanlar, son yıllarda üniversitelere gelen tartışmalı konuşmacılara tepki olarak çok yaygın-

laştı: Bir konuşmacının söylediklerinden rahatsız olan öğrenciler başka bir yerde bir araya gelip birbirlerini teselli ediyor. Güvenli alanlar i-Nesli'nin güvenlik kaygısının yanı sıra, güvenliği çocuklukla özdeşleştirmelerini de yansıtıyor. Greg Lukianoff ve Jonathan Haidt'in güvenli alanlar ve kampüslerle ilgili diğer tartışmalı konular üzerine 2015 yılında *Atlantic*'te yayımlanan ve çok tartışılan "Amerikan Zihnini Pışpışlamak" başlıklı yazısına üzerinde "Üniversite" yazan bir tişört giyen, kafası karışmış görünen bir küçük çocuk fotoğrafı eşlik ediyordu. Josh Zeitz'in *Politico Magazine*'deki deyişiyle: "Geçmişte eylemci öğrenciler onlara birer yetişkin olarak davranılmasını isterdi. Şimdikiler çocuk muamelesi görmek istiyor."

Güvenli alanlar, örneğin, LGBT ya da azınlık gruplarından öğrencilerin kabul edileceklerini bildikleri, önyargı kaygısı duymadan kendi aralarında ya da benzer düşüncedeki bireylerle bir araya gelebilecekleri alanlar olarak başladı. Buna karşılık, *güvenli alan* kavramı genişleyerek herhangi bir görüşten sıkıntı duyan herkesi koruyacak bir yer hâline geldi. Bu da birçok mecrada alay konusu oldu, *South Park* animasyon komedi dizisindeki *In My Safe Space* (*Güvenli Alanımda*) şarkısı da bunlardan biri: "Güvenli alanımda herkes beni seviyor ve harika birisi olduğumu düşünüyor / Burada her şeyle yüzleşebiliriz ama gerçekler eksik kalsın."

Georgia Üniversitesi öğrencisi James LGBT bireylere önyargısız bir alan sunan güvenli alanların yararlı olduğunu düşünüyor, ancak öğrencileri tartışmalı düşüncelerden koruyacak güvenli alanlar yaratılması gerektiğine inanmıyor: "Sırf birisi senden farklı düşünüyor ya da seni gücendiren şeyler söylüyor ya da duygularını tetikleyebilecek şeyler söylüyor falan diye... bunlar hayatın bir parçası. Üniversiteden çıktıktan sonra duygularını koruyacak kurallar olmayacak." James'e göre, bu yeni güvenli alanlar fikri asıl düşünceyi çarpıtıyor:

"Güvenli alanlar sözlü ya da fiziksel saldırıya uğramadan kendini ifade edebilmek için bir yere ihtiyacı olan insanlar için düşünülmüştü. Güvenli alanların amacı birisinin onu gücendirecek şeyler söylemesinden korkan insanları korumak değildi. (Böyle bir hassasiyet) gerçek dünyada yaşama yeteneğini zayıflatabilir." İlginç bir tersine dönüş: Asıl güvenli alan düşüncesi, insanların kimliklerine ya da düşüncelerine hoşgörüyle bakmayı teşvik ediyordu; yeni güvenli alanlarsa öğrencilere, başkalarının kimliklerine ya da inançlarına tahammül etmek zorunda olmadıkları fikrini veriyor.

3. Bölüm'de tanıdığımız Ben 18 yaşında, üniversiteye yeni başlıyor ve güvenli alanların bir duygusal sağlık meselesi olduğunu düşünüyor. "(Güvenli alanların) asıl amacı, işte, panik atak falan gibi bir şey yaşarken, yani insan kendini acayip depresif ya da stresli falan hissettiğinde, işte, o zaman bir güvenli alan var, yani, oraya gidip biraz rahatlayabilirsin, buydu yani," diyor. Bu açıdan da güvenli alanların bireysel bir hak olduğunu düşünüyor. "Bence kendisi için neyin en iyi olduğunu yine insan kendisi bilir. İnsanlar bunalımda oldukları için gitmeleri gereken bir yere ihtiyaçları olduğunu söylüyorsa onlara bunalımda olmadıklarını söylemeye hakkımız var mı?" Yüksek lisans öğrencim Hannah VanLandingham'la birlikte, güvenli alanlarla ilgili bu düşüncelerin ne kadar yaygın olduğunu merak ettik –güvenli alanların insanın karşıt görüşlerden kaçıp sığınabileceği bir yer olması gerektiğini düşünen öğrencilerin sayısı az mıydı? SDS Üniversitesinde okuyan 200'den fazla psikoloji 1. sınıf öğrencisini kapsayan bir araştırma yaptık, yani çalışmada 21 yaş altı i-Nesli'ne odaklandık.

Sonuçta, güvenli alanların geniş bir destek bulduğunu gördük: Öğrencilerin 3/4'ü "Konuşma yapmak için kampüse davet edilen birisinin görüşlerine katılmayan çok sayıda öğrenci varsa bu öğrencilerin başka öğrenciler için bu konuşma sırasında ge-

lebilecekleri 'güvenli alanlar' yaratması gerekir," ifadesine katılıyordu. "Bütün öğrencilerin iyiliği için bir güvenli alan yaratmak üniversite yönetiminin görevidir," ifadesine katılanların oranı devasaydı: %86. Yani, hem tartışmalı konuşmalar için hem de kampüslerde genel bir hedef olarak güvenli alanlar fikrine büyük çoğunluk katılıyordu. Kıyıda köşede kalmış düşünceler değil bunlar, i-Nesli'nin çoğunluğu tarafından destekleniyorlar.

Tartışmalı konuşmacılarla ilgili diğer bir yaygın tepki de konuşmacıya "davetin geri çekilmesi." Geri çekilen davetlerin birçoğunda gerekçe öğrencilerin "sağlığı" ya da "güvenliği" ve genellikle fiziksel sağlık ya da güvenlik değil, duygusal sağlık ya da güvenlik. Williams College bir konuşmacının davetini geri çekmiş, kampüs gazetesinde yayımlanan başyazıda konuşmacının kampüse gelmesinin öğrencilerde –bütünüyle i-Nesli'ne özgü bir terimle– "duygusal yaralanma" yaratacağı yazılmıştı. Öğrencileri rahatsız hissetmekten korumak, rahatsızlık yaratabilecek düşünceleri tartışmaktan daha önemli görünüyor. Birilerinin canını sıkacaksa, diye düşünüyorlar, konuşmacıyı geri çevirirliz. Peki, farklı görüşlerdeki öğrenciler neden sadece konuşmayı dinlememekle yetinmiyor? Birkaçına sordum ama hiçbirinden doyurucu bir yanıt alamadım.

Güvenlik ve koruma çemberi şimdi derslerdeki okumaları da kapsamaya başladı. Birilerini gücendirebilecek bir şeyler varsa bunların da temizlenmesi gerekiyor. "Liberal Bir Profesörüm ve Liberal Öğrencilerimden Yıldım" yazısında Edward Schlosser, birçok öğretim üyesinin öğrenciler ders okumalarında gücendirici bir şeyler bulup şikâyet ederse işimden olurum, korkusuyla ders programlarını değiştirdiğini söylüyor: "Öğrenciler, Edward Said ve Mark Twain'in 'saldırgan' metinlerini okuttu diye şikâyet edince bir misafir profesör işten çıkarıldı. Profesör, metinlerin zaten biraz rahatsız edici olması gerektiğini söyleyince öğrencilerin öfkesi daha da kabardı, bu

da onun sonu oldu." Artık odak noktasında öğrencilerin entelektüel gelişimi değil, duygusal durumları var, zorlayıcı tartışmalar bir öğrenciyi rahatsız edebilir gerekçesiyle feda ediliyor.

i-Nesli öğrencilerine özgü inançların ve kampüste yarattıkları ortamın bazı ortak temaları var. Bunlardan biri, konuşma ile fiziksel şiddeti aynı görmek. Güvenlik, duygusal güvenliği de içine alınca konuşma can yakabiliyor. Northwestern Üniversitesi profesörü Laura Kipnis'in deyişiyle: "Duygusal rahatsızlık (şimdi) maddi yaralanmaya eş değer görülüyor ve her türlü yaranın iyileştirilmesi gerekiyor." Belki de önceki kuşaklara oranla fiziksel açıdan çok daha güvende oldukları için ve belki de internette çok fazla zaman geçirdikleri için, i-Nesli konuşmayı tehlikenin kol gezdiği bir yer olarak görüyor. Çevrimiçi hayatlarında yalnız başınayken sözcükler onlara ulaşıp canlarını yakabiliyor. i-Nesli'nin 18 yaşındaki üyesi Shawn Mendes'in *Stitahes* (*Dikişler*) şarkısı 2016 yılında Billboard'da bir numaraya yükseldi. Video klibinde görünmez bir güç Mendes'e saldırıp yere deviriyor, başını bir arabanın camına vuruyor, sürükleyip bir duvardan geçiriyor ve Mendes'in yüzündeki yaralar ve kesikler gözle görülebiliyor. Sonunda yüzünü yıkadıktan sonra aynaya bir daha bakıyor ve yara berelerin yok olduğunu görüyor. Şarkı ayrılıktan söz ediyor ama i-Nesli'nde hâkim olan sözlerin insanı yaraladığı düşüncesinin metaforu olarak da görülebilir –fiziksel değil, zihinsel bir acı söz konusu ve insanın bedeninde yara açmasa da (i-Nesli'ne göre) bir o kadar can yakıyor. Depresyonun yüksek düzeylerde olması nedeniyle zihinsel açıdan zaten incinebilir olan i-Nesli sözlerin de zararlı olduğunu hissediyor. Y Nesli dünyaya pembe gözlüklerin ardından bakıyordu, i-Nesli'nin mercekleri dünyayı çok daha hüzünlü bir renge boyuyor.

Bu düşünce yapısına bir pencere aralayabilmek için i-Nesli'ne "duygusal güvenliği" de güvenliğin bir parçası olarak

görüp görmediklerini sordum. Hepsi duygusal güvenliğin önemli olduğunu söyledi ve nedenlerini sıraladı. "Güvenlik, tehlikeden uzak durmak demektir. Fiziksel tehlikeler var, duygusal tehlikeler var. Travma yaratan deneyimler insanın zihnini etkileyebilir, duygusal acıya neden olabilir, bu da fiziksel acı kadar can yakar," diye yazmış 20 yaşındaki Owen. 20 yaşındaki Ivy duygusal güvenliğin fiziksel güvenlikten daha da önemli olduğunu düşünüyor. Ivy, "Güvenlik insanın fiziksel ve duygusal gereksinimleriyle ilgilenmesi demektir," yazmış. "Birisine duygusal açıdan ciddi bir zarar verebilirsiniz, bu da fiziksel olandan daha da yıkıcı olabilir."

Asıl zor olan, i-Nesli'ne göre, zihni korumanın bedeni korumaktan daha güç olması. "Duygusal güvenlik hiçbir zaman garanti değil. İhtiyatlı olup birisinin size bedensel zarar vermesini önleyebilirsiniz ama birisi sizinle konuşurken dinlemekten başka çareniz yoktur," diyor 19 yaşındaki Aiden. Bu hayret verici düşünce tamamıyla i-Nesli'ne özgü olabilir: Her toplumsal etkileşim insanın canını yakma tehlikesini de beraberinde getirdiği için dünya doğası gereği tehlikeli bir yerdir. Birisi ne diyecek hiçbir zaman bilemezsiniz, kendinizi bundan korumanın hiç yolu yoktur.

Bazı öğrenciler bu düşünceyi daha da ileri götürmüş –saldırgan ya da uç konuşmaların ötesine, rahatsız hissettiren ya da davranışlarını sorgulamaya zorlayan her şeye taşımışlar. Oklahoma Wesleyan Üniversitesinde bir öğrenci, İncil'de sevgiyi göstermekle ilgili bir parçaya değinen vaaz yüzünden "mağdur olduğunu" söylemiş Rektör Everett Piper'a. Neden? Çünkü "Sevgisini göstermediği için kendisini kötü hissetmiş! Onu ve yaşıtlarını rahatsız ettiği için konuşmacının hatalı olduğunu düşünüyormuş." Bu düşünce biçimine göre, hiç kimsenin bir öğrencinin kendini kötü hissetmesine neden olabilecek bir şey söylememesi gerekiyor, ona ilham verebi-

lecek, kendini geliştirmesini sağlayabilecek bir şey olsa bile. Üniversitenin "bir 'güvenli alan' değil, öğrenme" ve insanlara önem verme, kötü hisleri kendini geliştirmeye yönlendirme yeri olduğunu yazmış Piper: "İnsan büyümesi gerektiğini hızlı bir şekilde öğrenir burada! Burası anaokulu değil. Burası bir üniversite!" diye tamamlamış yazısını.

Şikâyet eden öğrenci çocuk gibidir düşüncesini çok geniş bir tabana yaymamak lazım; kampüslerdeki birçok protesto ve öğrenci şikâyetleri haklı nedenlere dayanıyor ve protestolar fikir ayrılıklarını dile getirmenin gelenekleşmiş bir yoludur. Bununla birlikte, öğrencilerin onları zorlayan bir şeyin yasaklanmasını istemesi yüksek eğitimin ardındaki asıl düşünceyi sorgulamak ve korunaklı, çocuksu bir dünyada yaşamayı istemek anlamına geliyor. Üniversiteler güvenliğe değil, öğrenme ve sorgulamaya odaklanan yerlerdir. Piper'ın verdiği örnek, güvenli alan hareketinin ne kadar ileri gittiğini gösteriyor ve insanı herhangi bir nedenle rahatsız eden her şeyin, bu kendi eksik yönleri olsa bile, ne pahasına olursa olsun kaçınılması gereken bir şey olduğu gibi bir düşünceye çıkıyor. Oysa öyle olmamalı ve biz buna öğrenmek diyoruz.

Her Yerde Evinde Gibi Güvende

Ekim 2015'te, Yale Üniversitesinin yönetimi, öğrencilerden gücendirici olduğu düşünülebilecek Cadılar Bayramı kostümleri giymemelerini istedi. Bunun üzerine yurt müdürü Erika Christakis kendi yurdundaki öğrencilere bir yazı gönderdi: Hangi kostümü giyeceklerine öğrenciler karar vermeli, ne yapacaklarını yönetimin söylemesine izin vermemeliydi. "Amerikan üniversiteleri bir zamanlar yalnızca olgunlaşma için değil, aynı zamanda belirli regresif, hatta ihlalci deneyimler için güvenli alanlardı; anlaşılan gittikçe sansürcü ve yasaklayıcı bir zihniyete bürünüyorlar. Bu sansür ve yasaklar

da sizden değil yukarıdan geliyor! Gücümüzü böylece teslim etmeye razı mıyız? Gençlerin –sizin– sosyal normlar üzerinden kendi kendini denetleyebilme kapasitesine, onu rahatsız eden şeyleri görmezden gelme ya da reddetme kapasitesine inancımızı yitirdik mi?"

Öğrenciler Christakis'in istifasını istedi, gerekçeleriyse azınlık öğrencileri için güvenli bir çevre yaratmıyor olmasıydı. Bir grup protestocu da Christakis'in kampüste yürüyen kocası Nicholas'ın çevresini sardı. Bir kız öğrenci Christakis'in "öğrencilerin hepsi için güvenli alan" yaratması gerektiğini söyledi. Nicholas Christakis yanıt vermek isteyince "Kes sesini!" diye carladı ve devam etti: "Sizin işiniz Silliman'daki öğrenciler için rahat bir ev ortamı yaratmak... O gönderdiğiniz e-postayla görevinizin sınırlarını aştınız." Christakis "Buna katılmıyorum," deyince öğrenci yine bağırıp çağırmaya başladı: "O zaman ne bok yemeye kabul ettiniz bu görevi? Ne bok yemeye verdiler size bu işi?... Sizin işiniz burada entelektüel bir ortam yaratmak değil! Değil! Sizin işiniz burada bir ev ortamı yaratmak!"

Üniversitedeki bu "ev ortamı" vurgusu, bazılarına göre, i-Nesli'nin yavaş ilerleyen gelişim çizgisinin bir parçası. Yale Üniversitesinde Fakülte Dekanı Douglas Stone ve May Schwab-Stone'un *New York Times*'daki yazıda söylediği gibi: "Yale gibi üniversiteler, üniversitenin korunaklı aile ortamından yetişkin özerkliğine ve sorumluluğuna geçiş yeri olduğu düşüncesini teşvik etmek yerine, üstü kapalı bir şekilde, öğrencilere ev ortamına denk bir ortam sunulması gerektiği fikrini verdiler." Diğer bir deyişle; korunma, güvenlik, rahatlık ve ev ortamına verilen bu önem aslında ergenlerin yavaş büyümesinin dezavantajları: Bağımsız hareket etmeye hazır değiller, o yüzden de üniversitelerin evleri gibi olmasını istiyorlar. Üniversitelerin sunduğu yetişkinlere özgü özgürlük düşüncesini seviyorlar (sokağa çıkma yasağı yok mesela!) ama yine de kendilerini sürekli "güvende" hissetmek istiyorlar.

Sizin İşiniz Bizi Korumak ve Güvenliğimizi Sağlamak

Öğrencilerin bir sorunun çözülmesi için bizzat bir şeyler yapmaya çalışmak yerine yetkililere başvurması kampüslerde yaşananların birçoğunda yinelenen bir tema. Yale'de yaşananlar da bunun bir örneği: Sorunları kendi başlarına çözmeleri gerektiği fikri bile öğrencileri rahatsız etmeye yetmişti. Sorulması gereken soru şu: Bu tip konular neden öğrencilerin değil de yönetimin hareket alanı olarak görülüyor artık? Hiç kuşkusuz, i-Nesli'nin uzun süren çocukluk dönemi yüzünden. Üniversite yönetimlerinin anne babaları gibi olmasını istiyorlar, anne baba çocukların güç figürüdür. Bununla birlikte, kültürde yaşanan başka değişimler de etkili olabilir. "Mikro saldırganlık ve Değişen Ahlak Kültürleri" adlı makalede sosyolog Bradley Campbell ve Jason Manning, ABD'de insanların hakaret olarak gördükleri bir duruma bizzat tepki verdikleri onur kültüründen, çatışmayla doğrudan yüzleşmekten kaçınıp çözümü üçüncü taraflara ve/veya toplumsal kınamaya bıraktıkları mağdur kültürüne bir geçiş olduğunu savunuyor.

Örneğin, Dartmouth Üniversitesinde iki öğrenci "saçma sapan konuşuyorsunuz" diyen üçüncü bir öğrencinin onlara hakaret ettiğini hissedince bu öğrenciyle doğrudan yüzleşmek yerine olayı üniversitenin Çoğulculuk ve Liderlik Bürosuna bildirdi. Böylece, Asayiş ve Güvenlik ve Önyargı Olayları Müdahale Ekibi bir soruşturma başlattı. Campbell ve Manning "Farklı toplumsal ortamlarda bu hakaret saldırgan bir tepki alırdı ve bu da doğrudan saldırgan tarafa yöneltilen bir şikâyet, misilleme olarak hakaret ya da fiziksel şiddet olurdu," diyor. "Oysa adaletin güçlü bir örgüt tarafından dağıtıldığı bir ortamda, saldırıya uğrayan taraf eyleme geçmek yerine şikâyet etmeyi tercih ediyor. Sonuç olarak, toplumsal üstlerin, özellikle de tüzel ya da özel yöneticiler gibi hiyerarşik üstlerin varlığı üçüncü taraflara itimadı doğuruyor... Yetkililer harekete geçmediğinde bile söy-

lenti mekanizması ve toplumsal kınama, güçlü birer yaptırım olabiliyor." Campbell ve Manning'e göre, özellikle de aralarında güçlü bir bağ olmayan, ancak birbirlerini güçlü denkleri olarak gören görece yüksek statülü bireyler arasında bu tip bir kültürün ortaya çıkma olasılığı yüksek –bu da i-Nesli'nin okuduğu üniversite kampüslerini neredeyse bire bir tanımlıyor.

i-Nesli'nin güvenliğe odaklanmasının da bir rolü var bunda. Georgia'daki üniversite öğrencisi Darnell'e "Başka bir öğrenci sana ırkçı, gücendirici bir şey söylese ne yapardın?" diye soruyorum. "Karşılık mı verirdin, yoksa personele mi giderdin?" Personele gideceğini söylüyor. "Karşılık vermek hiç iyi bir fikir değil; neler olacağını, sonunun nereye varacağını bilemezsin," diyor. "Diğer öğrenciler için ve genel alandaki insanlar için güvenli değil, bence. Kavga çıkabilir, bir bakmışsın diğerleri de sırf eğlence olsun diye katılmış, birinin üzerinde bıçak falan da olabilir –ne olur ne olmaz, kontrolümü kaybettiğim durumlara girmekten de hoşlanmıyorum. Geri adım atarım, sonra da gerekli yere başvururum."

Darnel bu kişiyle ve personelle konuşmak isterdim, diyor. "Yaptıkları şeyden hoşlanmadığımı, saldırganca olduğunu ve bir daha yapmamalarını istediğimi anlamalarını isterdim; yapmayın diyemem, ne isterlerse yaparlar ama benim yanımda yapmamalarını isterim ya da benim gibi insanların yanında. Irkçı bir şeyse ve beni gücendirdiyse muhtemelen benim gibi başka insanlar da vardır bundan gücenecek."

Darnell'in, ırkçı lafların doğası gereği zarar verici olduğuyla ve i-Nesli'nin birçok üyesi gibi, kavgalarla ilgili endişelerinde haklı bir yön var, ancak bir yetkiliye başvurmanın da dezavantajları var. Yönetime başvurmak genellikle çatışmayı dindirmekten çok artırıyor ve çoğu zaman da saldırganın kendini savunmak için daha düşmanca bir tavır sergilemesine neden oluyor. Ayrıca, insanların bir şey söylemekten çekinmesine ve

önemli konular üzerine tartışmaların dile getirilmemesine de neden olabilir. *The Atlantic*'teki yazısında Conor Friedersdorf, mikro saldırganlıkları (kadınlarla ve azınlıklarla ilgili kasıtlı olmayan kırıcı yorumları) otorite figürlerine bildirmenin öğrencileri çocuksulaştırdığını çünkü "tehlikenin ilk iş yerinden ya da ortak evlerden ya da evlilikten daha az olduğu bir çevrede" bile bu gibi durumları kendi başına ele almayı öğrenemediklerini öne sürüyor.

Emory Üniversitesi öğrencileri, Mart 2016'da bir sabah uyandıklarında birisinin kampüsün çevresindeki kaldırımlara "Trump 2016" yazdığını gördüler. Öğrencilerden bazıları bu yazılar yüzünden kendilerini güvende hissedemediğini söyledi ve protestoda kampüs yöneticilerine "Bizi dinlemiyorsunuz! Gelin bizimle konuşun, acı çekiyoruz!" diye bağırdılar. Olay dört bir yanda alay konusu oldu. Larry Wilmore'un televizyon programında yer verilen parodide de bir öğrenci "Gittiğim okulda benden farklı düşünen insanlar olduğunu bilmiyordum. Korkunç bir şey bu," diyordu.

i-Nesli'nin üst otoriteye başvurmaya odaklanması, çeşitli olaylarda eylemi gerçekleştiren başkaları olduğunda, hatta bunlar doğrudan kampüsle ilgili olmadığında bile kampüsteki protestoların okul yönetimine yönelmesine neden oldu. Missouri Üniversitesi 2015 Sonbahar döneminde yaşananlar bunun bir örneği: Sonunda, protestoları ateşleyen olaylarla hiçbir ilgisi olmamasına karşın üniversite rektörü istifa etmişti (bu olaylardan biri de yoldan geçen bir kamyondan öğrencilere ırkçı sözler söylenmesiydi). Rektörün onlar için güvenli bir ortam yaratmadığını söylüyordu öğrenciler.

Bir başka olayda San Diego Eyalet Üniversitesinde (SDSU) benim de çalıştığım kampüste yaşandı. Nisan 2016'da, İsrail yanlısı bir örgüt kampüsün çevresine "kampüsteki Yahudi nefretini sürdüren... ve Filistinli teröristleri destekleyen" öğ-

renci ve öğretim görevlilerinin adlarını ifşa ettikleri afişler yapıştırmıştı. Üniversite rektörünün afişlere ilk tepkisi, ifade özgürlüğünü desteklediğini, ancak afişlerde isim verilmesinin yanlış olduğunu söylemek oldu.

Protestocu öğrenciler e-postanın afişleri asan grubu yeterince eleştirmediğini düşünüyordu ve "SDSU bizim terörist olduğumuzu düşünüyor" yazılı bir pankart astılar. Sonra da rektörün bulunduğu polis arabasının çevresini sarıp arabayı iki saat alıkoydular. Özür dilemesini istiyorlardı. "Beni savunmanızı istiyordum," diyordu bir öğrenci. "Bize terörist dediler ve siz bizi savunmadınız." Birçokları protestoların neden afişleri asan grubu değil de yönetimi hedef aldığını anlayamadı. SDSU öğrencileriyle olaydan sadece iki hafta önce yaptığımız araştırma, protestocuların üniversite rektörüne odaklanacağını öngörmüştü. Her üç öğrenciden ikisi "Üniversite kampüsünde ırkçı olaylar yaşandığında, olaylarla ilgisi olmasa bile, rektörün özür dilemesi gerekir," ifadesine katılıyordu. Yani öğrencilerin çoğunluğu, sorumlu kişi ya da gruptan değil, yönetimden özür bekleyen protestoculara katılıyordu. SDSU öğrencileri ayrıca, etnik açıdan olumlu bir atmosfer yaratmanın yönetime bağlı olduğunu düşünüyordu. "Azınlık grubundan öğrenciler kampüste hoş karşılanmadıklarını hissediyorsa bu konuda bir şeyler yapmak üniversite yönetiminin sorumluluğudur," ifadesine her beş öğrenciden dördü katılıyordu.

Lukianoff ve Haidt, *The Atlantic*'teki yazıda güvenli alanlara, tetikleyici uyarılarına ve mikro saldırganlıklara odaklanmanın ters etkileri olduğunu, öğrencilerin duygularını korumaya odaklanmanın aslında akıl sağlıkları için zararlı olabileceğini savunuyor. Depresyonun en yaygın uygulanan ve en geniş deneysel destek alan tedavisi olan davranış terapisi, olayları daha nesnel görmeye çalışmaya odaklanır. Buna karşılık, güvenli alanlar, tetikleyici uyarıları ve mikro saldırganlıklar dili bunun tam tersini, gerçeği yorumlamayı duygulara bırakmayı teşvik ediyor.

Bazıları da bu ortamın öğrencileri farklı düşüncelerdeki insanlarla karşılaşacakları iş ortamına hazırlıksız bıraktığını savunuyor ve patrona gidip biri benim duygularımı incitti diye yakınmanın hoş karşılanmayacağını düşünüyor. Judith Shulevitz *New York Times* serbest kürsü sayfasına şunları yazmış: "Üniversite düzeyindeki tartışmaları 'güvenli' tutmak aşırı duyarlıların kendini iyi hissetmesini sağlayabilir ama bu hem onlar hem de diğerleri için kötü oluyor... Yabancı fikirlerden korundukları için... ortamın özenle denetlendiği kampüslerden dışarı çıktıkları anda hazırlıksız yakalandıkları toplumsal ve entelektüel rüzgârlarda savrulacaklar." i-Nesli'nin bazı üyeleri bu görüşe katılıyor. Üniversite öğrencisi James'e göre, belirli konularda hassas olan insanların tercihlerinde dikkatli olması gerekiyor. "Okuduğunuz bölümde almanız gereken dersler sürekli (olumsuz duyguları) tetikliyorsa" yanlış bölümü tercih etmiş olabilirsiniz, diyor. "Erkek kardeşim ceza hukuku okuyor, aldığı derslerde cinayet vakalarını tartıştıkları için tetikleyici uyarıları var. Pardon, ama gerçek dünyada polisler bu gibi şeylerin yanından kaykayla geçip gitmiyor. Üniversitede (olumsuz duyguları) tetiklendiği için bu gibi durumlarda eğitimsiz olan polis memurlarıyla karşılaşabilirsiniz. O zaman işler biraz ileri gitmiş demek ki."

Daha önce tanıştığımız 18 yaşındaki üniversite 1. sınıf öğrencisi Ben, güvenli alanlara ve tetikleyici uyarılarına yönelimin akıl sağlığıyla ilgili olduğunu düşünüyor. "Bizim kuşağın şırmartıldığını, dayanıksız ve sulu göz olduğunu düşünüyorlar. Bence olanları yanlış yorumluyorlar," diyor. "İnsanların duygularını ve sağlığını daha iyi anlamaya yönelik bir eğilim var. İnsanlar bunu şımarıklık olarak görüyor çünkü annemle babamın çocukluklarında insanlar baskı altındaymış. Eşcinsel olmak gerçekten tehlikeliymiş. İnsanlar travma sonrası stres bozukluğunu gerçek bir hastalık olarak görmüyormuş.

Anksiyete yeterince anlaşılmamış. Bizim bu tip şeyleri daha iyi anlamaya çalışmamız kötü bir şey değil." Bunun güvenlikle ve zayıflıkları olanlara yardım etmekle ilgili olduğunu söylüyor: "Biz travma sonrası stres bozukluğunun tedavi edilmesi gereken bir sorun olduğunu düşünüyoruz, anksiyete yaşayan insanların anlaşılması gerektiğini, dayanıksız olarak nitelendirilmemesi gerektiğini düşünüyoruz." Ben'e ve bana kalırsa i-Nesli'nin birçok üyesine göre, tetikleyici uyarılarını ve güvenli alanları destekleyerek başkalarının gereksinimlerine duyarlı davranıyorlar ve bunu yapmamak da acımasızlık.

Bu Noktaya Nasıl Geldik

i-Nesli'nin güvenliğe önem vermesi kısmen de olsa çocukluk dönemlerinin uzun sürmesinden kaynaklanıyor olabilir. Anne babalar çocuklarına küçük muamelesi yaptıklarında daha koruyucu davranır; genel olarak, daha küçük yaşlardaki çocukları gözümüzün önünden ayırmayız, arabalarımızda daha büyük çocuk koltukları kullanırız ve güvenlikleri için daha çok endişeleniriz. 10 yaşındaki çocuklara 6 yaşındaymış gibi, 14 yaşındakilere 10, 18 yaşındakilere 14 yaşındaymış gibi davranıldıkça çocukluk ve ergenlik dönemindeki korunaklı ve güvenli kozanın içinde oldukları bilinciyle geçen yıllar da uzuyor. Üniversiteye gidince birdenbire korunmasız ve savunmasız olduklarını hissedip henüz birkaç ay önce içinde oldukları güvenli yuva hissini yeniden yaratmak için ellerinden geleni yapıyorlar. Özgürlük hissini üniversiteye başlamadan önce yaşama olasılığı daha yüksek olan Bebek Patlaması ve X Nesli'nin uyum süreci bu kadar çalkantılı olmuyordu. Onlar şimdi üniversitelerde dekan ve yönetici konumundalar ve i-Nesli'nin çocuk muamelesi görmek isteyen, duygusal bir çalkantı yaşamaktan korkan genç yetişkinleri karşısında ne yapacaklarını şaşırmış durumdalar.

Sonuç olarak, çocuklar bugün eskiye oranla çok daha titiz korunuyor. Hanna Rosin'in *The Atlantic*'te belirttiği gibi: "70'lerde paranoyaklık olarak değerlendirilecek davranışlar –3. sınıf öğrencilerine okula kadar eşlik etmek, çocukların sokakta top oynamasına izin vermemek, çocuğu kucağa alıp kaydıraktan kaymak– bugün sıradanlaştı. İyi ve sorumlu anne babalığın örnekleri oldular hatta." Bu bir algı sorunu da değil. 1969'da ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin %48'i okula yürüyerek ya da bisikletle gidiyordu. 2009'da bu oran %13'e düştü. Evle okul arası 1,5 kilometreden az olduğunda bile okula yürüyerek ya da bisikletle gidenlerin oranı 2009'da %35, bu oran 1969'da %89'du. Bu tercihleri de çoğu zaman okulun politikası düzenliyor. Benim çocuklarımın okulunda yalnızca 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin okula bisikletle gitmesine izin veriliyor. Bunun için de anne babanın bir izin belgesi imzalaması ve güvenlik açısından çocuğun sorumluluğunu bütünüyle üstlendiklerini belirtmesi gerekiyor. Bu tip kurallar ve bunlara eşlik eden resmî belgeler Bebek Patlaması ve X Nesli'nin çocukluk dönemlerinde duyulmamış şeylerdi.

Michigan'daki bir ilkokulda çocukların çok sevdiği ebelemece/yakalamaca oyunu tehlikeli olduğu gerekçesiyle yasaklanmış. Başka bir okulda da yanında spor hocası olmadan parende atmak yasaklanmış. Birçok şehirde (sopalarla ve plastik topla oynanan ve *Wayne'in Dünyası* filminde olduğu gibi, biri "Araba!" diye bağırdığında ara verilen) sokak hokeyi oynamak yasaklandı. Toronto'da sokak hokeyini geri getirmek isteyen bir belediye yetkilisi, bir dizi kurala tabi olan korunaklı bir ring kurdurdu –1980'lerde ev yapımı kale ve sopalarla kasksız, koruyucusuz oynanan, kuralları da yetişkinlerin değil çocukların koyduğu oyundan ne kadar farklı.

Yeni bir araştırmada, yetişkinlerin %70'i, kendi çocukluk yıllarıyla karşılaştırıldığında, dünyanın çocuklar için çok daha

tehlikeli bir yer olduğunu düşündüğünü söylüyor, oysa tüm veriler çocukların şimdi aslında daha güvende olduğunu gösteriyor. Çocukları gerçek ve hayalî bütün tehlikelerden koruyoruz, sonra da üniversiteye gittiklerinde onları gerçek dünyadan koruyacak güvenli alanlar yaratmalarına şaşırıyoruz.

Korumanın Artıları ve Eksileri

Öyleyse güvenliğe bu denli önem verilmesi iyi bir şey mi, yoksa kötü mü? Kültürlere ve kuşaklara özgü birçok özellik gibi, muhtemelen ikisinden de biraz. Güvenliğe verilen önem, çocukları ve ergenleri yaralanma ya da ölümden korumak gibi övgüyü hak eden bir hedefle başladı. Bu kampanyaların en önde geleni sürüş güvenliğiydi: Çocuk koltuğu ve emniyet kemeri takmak zorunlu hâle getirildi, ergenlik çağındaki sürücülerin ayrıcalıklarını kısıtlayan "mezun" sürücü ehliyeti yasaları çıkarıldı ve alkol kullanma yaşı ülke çapında 21'e yükseltildi. Hava yastıkları, kilitlenmeyen fren sistemi ve araba içinde yumuşak malzemelerin kullanılması ile arabalar da her yaş için daha güvenli hâle geldi. Bu önlemler son derece etkili sonuçlar verdi: Trafik kazalarında ölüm oranları çok azaldı. Azalma en çok da daha genç gruplar arasında kendini gösterdi; 1980'le karşılaştırıldığında, araba kazalarında ölen çocuk ve ergenlerin sayısı ⅓'ün altına düştü (*bkz.* Ek G).

Bu hiç kuşkusuz iyi bir şey; arabalarda hayatını kaybeden çocuk ve ergenlerin sayısı azaldı. Çocuk koltukları, anne babaları çok uğraştırsa da hayat kurtarıyor. Emniyet kemerleri ve ergenler açısından daha güvenli araba kullanma da. Güvenliğe verilen önemin bariz bir şekilde olumlu yanı bu ve bunun olumsuz bir yanı da yok aslında. Bebek Patlaması ve X Nesli'nin çocuk koltukları ve emniyet kemerleriyle ilgili söyledikleri beni hep rahatsız etmiştir: "Bizim zamanımızda bunlar yoktu ama hayatta kaldık," diyorlar. Siz hayatta kaldınız da ha-

yatta kalamayanlar aile arabasının arkasında yuvarlandıkları günlerle ilgili nostaljik anılarını paylaşamıyor bizimle.

Diğer güvenlik önlemleri farklı tepkiler aldı. Örneğin, oyun bahçeleri artık plastik, yumuşak yüzeyli ve –bazılarına göre– çocukların ilgisini çok da çekmiyor, çünkü sıkıcı. *The Atlantic*'e yazan Hanna Rosin, güvenliğe odaklanmanın çocuklarda doğal olan keşfetme ve kendi kararlarını vererek öğrenme gereksinimini boğduğunu savunuyor. İngiltere'de bir zamanlar her tarafta olan terk edilmiş arsa ya da hurdalık model alınarak kurulmuş alternatif bir çocuk parkından söz ediyor. Burada çocuklar tepelerden aşağıya araba lastikleri yuvarlıyor, sallandıkları halat salıncaklardan bir dereye atlıyor ve teneke bidonlarda ateş yakabiliyorlar. "Amerika'daki bir çocuk parkında 10 yaşındaki bir çocuk ateş yaksaydı birileri polisi ararDı, çocuğu da psikoloğa gönderirlerdi," diyor. Oyun parkıyla ilgili bir belgeselde bir panoyu testereyle tek başına kesen bir çocuk görülüyor. Modern anne babalar içinde "Şimdi parmaklarını kesecek," diye düşünen bir tek ben değilimdir herhâlde ama kesmiyor işte.

Çocuklarımızı koruyacağız derken muhallebi çocuğuna çevirdiğimizi ilk söyleyen de Rosin değil, elbette. *Psychology Today* editörü Hara Estroff Marano, *A Nation of Wimps* (*Pısırıklar Ülkesi*) kitabında, aşırı koruyucu ve çocuğun etrafında dört dönen anne babaların çocukları güçsüzleştirdiğini çünkü çocukların sorunları kendi başlarına çözmeyi öğrenemediğini söylüyor. "Şu hijyenik çocuklara bir bakın hele, ne dizlerinde bir yara var ne de karnelerinde bir tek kırık not!" diyor. "İnsanın bazen kendini kötü hissetmesi gerektiğini çocukların da öğrenmesi gerekiyor. Biz yaşayarak öğreniriz, özellikle de kötü deneyimlerden öğreniriz." Lenore Skenazy de aynı adı verdiği kitabında, *Serbest Gezen Çocuklar* fikrini savunuyor. İnternet sitesinde açıkladığı gibi, "çatlakların,

çocuk hırsızlarının, mikropların, notların, teşhircilerin, hüsranın, başarısızlığın, bebek hırsızlarının, böceklerin, okul zorbalarının, erkeklerin, pijama partilerinin ve/veya organik olmayan bir üzüm tanesinin çocuklarımızı sürekli tehdit ettiği inancına karşı savaşıyor." Skenazy'ye göre, güvenlik takıntısı çocukların yaratıcılığını ve bağımsızlığını boğdu. "Toplum bizi önce en kötü olasılığı düşünmeye ve sanki bu olacakmış gibi hareket etmeye zorladı," diyor *Guardian*'a 2016'da. "... Her şey bu çerçeveye oturtulmuş durumda ve anne babaların ödü patlıyor. Sonuç olarak da çocukların yalnızca sürekli gözetim altında olacakları durumları yaşamasına izin veriyorlar ... ve bu da hiç eğlenceli değil." Bir arkadaşım korkak, ihtiyatlı, güvenli alanlar düşkünü i-Nesli'ne aslında "P Nesli" demek gerektiğini söyledi –yani, Pısırıklar Nesli. (Bu terimin tutacağını pek sanmadığımı söyledim arkadaşıma.)

Peki, güvenlik arttığına göre, risk almayı göze alanların sayısı neden artmadı bu kuşakta? Kısaca söylemek gerekirse, çünkü insan zihni böyle işlemiyor. Genel olarak, korkularının üstesinden gelebilmek için insanların korkularıyla yüzleşmesi gerekiyor, korkularından kaçması değil. Örneğin, fobilerde en etkili tedavi yöntemi, fobisi olan kişinin en büyük korkusuyla zamanla alışarak yüzleşmesidir. Kötü bir şey yaşanmayınca korku giderek azalır ve ortadan kalkar. Bu deneyimler yaşanmazsa korku da olduğu gibi kalır –işte bu da i-Nesli'nin hikâyesi olabilir.

Kuşaklara özgü birçok eğilim gibi, güvenliğe verilen önemin de eksileri var. i-Nesli, her açıdan ve büyük arayla ABD tarihinin gelmiş geçmiş en güvenli kuşağı ve bu kısmen de kendi tercihlerinden kaynaklanıyor: Daha az alkol kullanıyorlar, daha az kavga ediyorlar, emniyet kemeri takıp daha güvenli araba kullanıyorlar. i-Nesli diğerlerinden çok daha dikkatli ve sonuç olarak da araba kazalarına ya da cinayete kurban gitme olasılıkları daha düşük. Buna karşılık, intihar

sonucu ölüm oranı daha yüksek ve bu da içteki kırılganlığın bir belirtisi olabilir; 4. Bölüm'de değindiğimiz gibi, anksiyete ve depresyon oranları son yıllarda roket gibi fırladı. Öyle görülüyor ki yalnızca fiziksel tehlikeler değil, yetişkin dünyasındaki toplumsal etkileşimin duygusal tehlikeleri de i-Nesli'ni dehşete düşürüyor. İhtiyatlı oldukları için güvendeler ama bu onları zayıflatıyor çünkü eninde sonunda herkesin canı yanar. İnsan risklerin hepsinden sonsuza kadar kaçamaz; özellikle de kendisiyle aynı görüşte olmayanların onu duygusal açıdan yaraladığını düşünen bir kuşak için geçerli bu.

İçten Gelmiyor Artık

Psikoloji dersi vereceğim sınıftaki saate bakıyorum, kısa bir tartışma için hâlâ zaman var. Çoğu 20'li yaşların başlarındaki 200 öğrenciye hayattaki iki tip hedefi anlattım bugün –psikologlar bunları iç (anlam, insanlara yardım etmek, öğrenmek) ve dış hedefler (para, ün ve imaj) olarak adlandırıyor. "Sizce kuşağınız için bunlardan hangisi daha önemli ve neden?" diye soruyorum. Arkalardaki bir erkek öğrenci elini kaldırıyor. "Para," diyor. "Nedeni de gelir eşitsizliği." Başıyla onaylayan öğrencilerden, bir kız öğrenci elini kaldırıyor. "Anne babalarımızın sahip olduğu şeylere para yetiştirmek zor artık. Öğrenci kredisi aldık, her şey pahalandı," diyor. Diğer bir deyişle, para anlamdan daha önemli.

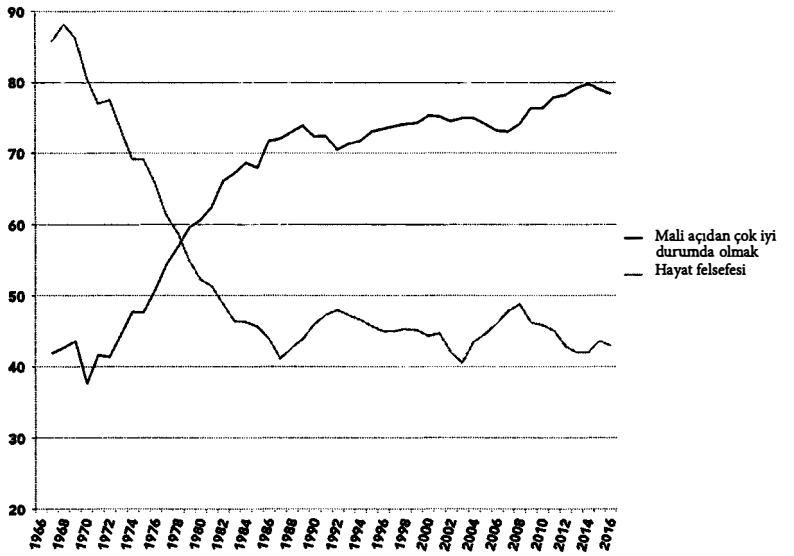
Bu kuşağın medyada nasıl resmedildiğini biliyorsanız bu görüşler sizi şaşırtmış olabilir; günümüzde gençler hayatın anlamıyla daha çok ilgilenmiyor muydu? Örneğin, *New York Times* serbest kürsü sayfasında 2013 yılında yayımlanan yazıda söz edilen araştırmaya göre, genç yetişkinler için kariyerlerinde aradıkları en önemli şey anlamlı olmasıydı. Oysa bu araştırmada yalnızca mevcut dönemdeki genç yetişkinlerle konuşulmuş, önceki kuşakların gençlik dönemleri, hatta mev-

cut dönemdeki daha yaşlı insanlar araştırılmamıştı. Kuşaklar karşılaştırıldığında veriler çok farklı bir öykü anlatıyor.

Özetle para revaçta, anlam demode. Üniversiteye başlayan öğrenciler arasında, mali açıdan çok iyi durumda olmanın (dış değer) önemini vurgulama eğilimi daha yüksek, anlamlı bir yaşam felsefesi geliştirmenin (iç değer) önemini vurgulama eğilimi daha düşük (*bkz.* Şekil 6.8; oranlar yeni kuşakların her şeyi daha önemli görme eğilimi doğrultusunda düzeltildi –grafikte "görece öneme göre düzeltilmiş" olarak görülüyor ve Ek A'da daha ayrıntılı olarak açıklanıyor. Düzeltme yapılmadığında bile geniş bir fark var, 2016'daki öğrencilerin %82'si "mali açıdan çok iyi olmanın" önemli olduğunu, %47'si ise "anlamlı bir yaşam felsefesi geliştirmenin" önemli olduğunu söylüyor.)

Bu fark büyük oranda, (1960'larda ve 1970'lerde üniversite öğrencisi olan) Bebek Patlaması Nesli ile (1980'lerde ve 1990'larda üniversite öğrencisi olan) X Nesli arasında ortaya çıktı. 2000'li yıllarda Y Nesli'nin görüşleri de çoğunlukla X Nesli'nin düzeyinde kaldı, ancak i-Nesli'nde mali duruma verilen önemde artış ve anlama verilen önemde düşüş devam etti. i-Nesli'nde çok para kazanmanın –ekonomik yarışı kazanmanın– önemli olduğunu düşünenlerin sayısı Y Nesli'nde olduğundan bile fazla. Ekonomik durgunluğun kültürü sıfırlayacağı, anlamın öne çıkacağı, materyalizmin azalacağı düşünülüyordu ama bunun tam tersi oldu.

1960'larda ekonomide patlama yaşandığı dönemlerde, Bebek Patlaması Nesli üniversiteden çıkar çıkmaz iş bulacağından emindi, bu da onlara yaşam felsefeleri üzerine düşünme olanağı verdi. i-Nesli'nde ekonominin gidişatına yönelik böyle bir inanç söz konusu değil. Faturaları ödemeye odaklanmaları gerekeceğini düşünüyorlar ve biriken öğrenci kredisi borçları da bu ödemeler arasında. Yani hayatın anlamını düşünmeye zaman ayırmakta zorlanıyor olabilirler.



Şekil 6.8. Üniversiteye başlayan öğrencilerde hayattaki hedefleri "önemli" ve "çok önemli" görenlerin oranları, görece öneme göre düzeltilmiş. American Freshman Survey, 1967–2016.

Ekran başında geçirilen zamanın da mal isteğinin artmasında etkisi olabilir. Televizyon izlemek ve internette gezinmek gençlerin daha fazla reklam, daha fazla parıltılı zenginlik görmesine ve entelektüel uyarımın azalmasına neden oluyor. Genel olarak, kitapların içeriğiyle karşılaştırıldığında, modern televizyon ve internette nüanslardan yoksun, kısa, parıltılı fikirler var. "İnternette önemsiz şeylerle meşgul oluyoruz ve hep 'eğleniyoruz,'" yazmış 22 yaşındaki Vivian. "Hayata ve hayatın derin anlamına bakmayı bıraktık ve Instagram'daki beğeni sayısının insanların aklındaki en önemli şey olduğu bir dünyaya daldık."

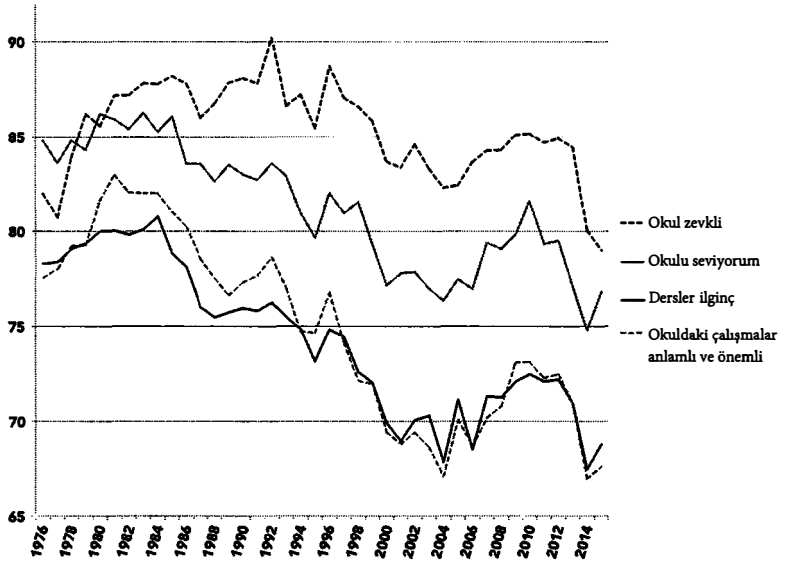
Para, ün ve imaja odaklanmak narsistlik düzeyi yüksek insanlara özgü bir örüntü. Bununla birlikte, Y Nesli'nin aksine, i-Nesli'nde narsistlik değerleri çok da yüksek değil; narsistlik düzeyi 2008'de tavan yapmıştı ve o gün bugündür inişte (*bkz.* Ek E). Y Nesli'nin aynı yaş dönemiyle karşılaştırıldığında,

i-Nesli aşırı güvenli, her şeyi kendine hak gören ya da gösterişçi tipler değil ve bu da birçok açıdan olumlu bir gelişme. Öte yandan, narsistlik yerini kısmen kopukluğa ve alaycılığa bırakmış durumda ve bu da ilk olarak okullardaki sınıflarda kendini gösteriyor.

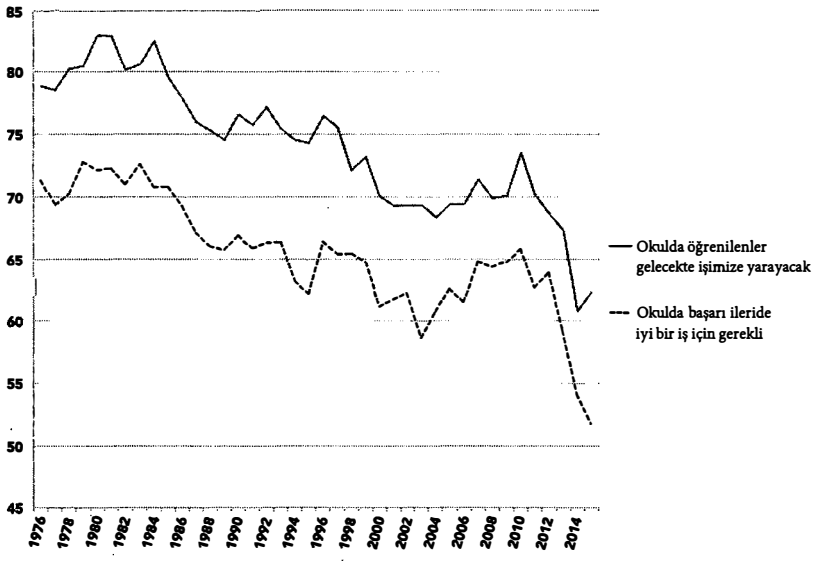
Burada Olmak Zoruna Olduğum İçin Buradayım: Okul ve Üniversiteye Yönelik Tutumlar

Bir öğrenci sandalyesine yığılmış yarı uyukluyor –sadece bugün değil, her gün. Bir başkası dimdik oturmuş, ilgili, meraklı görünüyor. İkincisi her öğretmenin sınıfında görmek isteyeceği tipte bir öğrenci. Hangisi i-Nesli'nden? Ne yazık ki ilgisiz, derse girmek istediğinden bile emin olmayan birinci öğrenci tipine şimdi daha çok rastlanıyor. Okulla ilgilenen ergenlerin sayısında 2012 yılından itibaren hızlı bir düşüş yaşandı; okulu ilginç, zevkli ya da anlamlı bulduğunu söyleyen öğrencilerin sayısı azaldı (*bkz.* Şekil 6.9). Sınıflara güçlü bir teknoloji desteğinin yapıldığı 2000'li yıllarda öğrencilerin can sıkıntısı biraz geçer gibi olmuştu ama 2010'lu yıllarda her yönüyle çekici akıllı telefonlarla boy ölçüşebilecek fazla bir şey yok sınıfta.

i-Nesli eğitimin onlara gelecekte iyi işler vaat ettiğine ya da günün birinde gereksinim duyacakları bilgileri verdiğine bile ikna olmuş değil. Okulda öğrendiklerinin gelecekte işlerine yarayacağını düşünen 12. sınıf öğrencilerinin sayısı azaldı, okulda başarının iyi bir iş anlamına geldiğine inanlar da azaldı (*bkz.* Şekil 6.10). Okula gitmenin anlamsız olduğunu düşünen lise öğrencilerinin sayısı giderek artıyor. Zaten zorlu bir işte çalışan lise öğretmenleri, şimdi de öğrendiklerinin hayatları ya da gelecekteki kariyerleri için bir anlam ifade etmediğini düşünen öğrencilerle uğraşmak zorundalar. Onları okula götüren iç ve dış motivasyonlar sadece birkaç yıl içerisinde yere çakıldı.



Şekil 6.9. Okula gitme motivasyonu, 12. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 1976–2015.



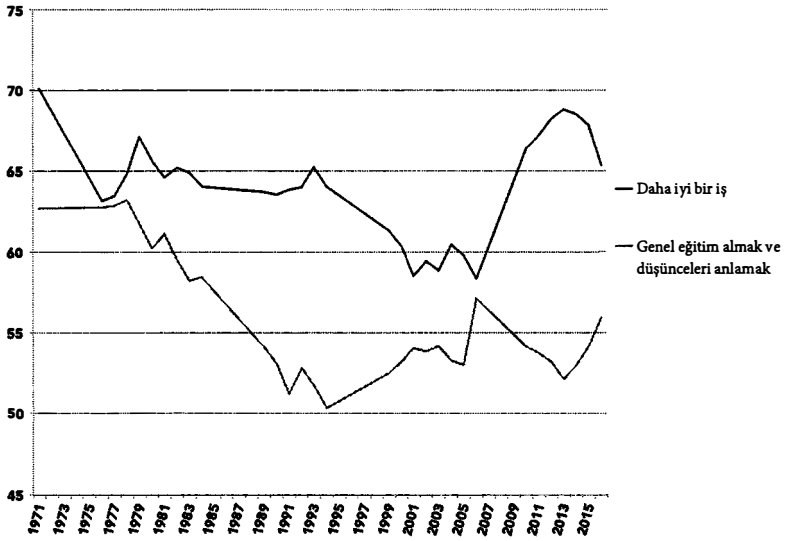
Şekil 6.10. Okula gitmenin dış motivasyonları, 12. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 1976–2015.

Okullar teknolojiyi yakalamaya çalışıyor ama her şey o kadar hızlı gelişiyor ki hep geride kalıyorlar ve öğrenciler de bunun farkında. 13 yaşındaki Athena Teksas Houston'daki ortaokulunda her şeyi kitaptan öğrenmeye çalıştıklarını söylüyor, "Tıpkı 50 yıl önce olduğu gibi. İyi de biz böyle öğrenmiyoruz artık. Kitaplar bir şeyler öğrenmemizi sağlamıyor artık, çünkü içindekiler doğru olmayabilir." 7. sınıfta zorunlu ders olan Teksas'ın tarihiyle ilgili ders kitaplarındaki bilgilerin internetteki bilgilerle çeliştiği birkaç örnekten söz ediyor. "Peki, sence hangisi daha doğrudur, ders kitabındaki bilgiler mi, yoksa internettekiler mi?" diye soruyorum. "İnternettekiler," diyor. "Neden sence?" diye soruyorum. "Çünkü kitaplar 50 yıllık, farklı şeyler kanıtlandı," diyor. Bilim dersinde her şey internette yapılıyormuş. "Tabletlerimiz var –bakabileceğimiz internet sitelerini gösteriyorlar, biz de internete girip bakmamıza izin veren sayfalarda karşımıza ne çıkarsa üstünden geçiyoruz." Matematik kitapları her yıl güncelleniyormuş ama "onları da kullanmıyoruz –sadece tabletleri kullanıyoruz. Tabletin aküsü biterse kitaba geçiyoruz," diyor. Athena gibi, i-Nesli'nde birçok öğrenci; okulların zamanın gerisinde kaldığını, hızla ilerleyen dünyaya ve değişen teknolojiye ayak uyduramadığını düşünüyor.

Öğrencilerin devam etme tercihinde daha özgür oldukları üniversitelerde bile benzer bir örüntüyle karşılaşılıyor. Önceki kuşaklarla karşılaştırıldığında, i-Nesli daha iyi bir iş sahibi olmaya daha çok, genel eğitim sahibi olmaya daha az önem veriyor (*bkz.* Şekil 6.11). i-Nesli üniversite öğrencilerinin sınıfa gelme nedeni, ileride daha iyi bir iş sahibi olabilmek. Öğrenmek bunun kadar önemli değil.

Genel olarak, i-Nesli daha önceki kuşaklara oranla daha pratik düşünüyor. Kariyer, daha önce de üniversiteye gitmenin önemli nedenlerinden biriydi, ancak son yıllarda buna verilen önemde hızlı bir yükseliş var. i-Nesli'nde okuldan

zevk almayan ve önemini hafife alan öğrenci sayısı daha fazla. Okul ve üniversite belli bir amaç uğruna kullanılan araçlar olarak görülüyor ve lise öğrencileri bu aracın bir işe yarayıp yaramadığından bile emin değil artık.



Şekil 6.11. Üniversiteye gitme nedenleri (görece öneme göre düzeltilmiş), üniversiteye yeni başlayan öğrencilerde. American Freshman Survey, 1971–2016.

Üniversite kampüsleriyle ilgili son yıllarda yaşanan tartışmalarda bu tutumların da etkisi var. Bebek Patlaması Nesli, X Nesli, hatta birçok Y Nesli fakülte ve üniversite yöneticisine göre, üniversitenin amacı öğrenmek ve keşfetmek ve farklı görüşlerle karşılaşmak da bunun bir parçası. Onlara göre, üniversiteye gitmenin anlamı da bu zaten. i-Nesli buna katılmıyor; üniversitenin iş dünyasına hazırlanacakları güvenli bir ortam olması gerektiğini düşünüyorlar. Farklı düşünceler potansiyel olarak rahatsız edici, dolayısıyla tehlikeli olmakla kalmıyor, asıl önemli olan iyi bir iş olduğu için, bu tarz düşünceleri incelemenin de bir önemi yok. Öğrencilerdeki bu

"müşteri zihniyeti" 1990'larda X Nesli döneminde ortaya çıktı, ancak i-Nesli bunu güvenlik kaygısıyla birleştirince farklı bir noktaya ulaştı. Bebek Patlaması Nesli'nden profesör düşünceleri tartışmak istediğinde X ve Y Nesli buna uyum sağlayabiliyordu. i-Nesli, güvenliğe önem verdiği için, üniversitelerin yeni ve farklı düşüncelerin incelendiği yer olması gerektiği düşüncesine de direniyor –ya bu düşünceler "duygusal açıdan güvenli" değilse? Hem bunun iyi bir işe girip para kazanmakla ne ilgisi var? Değerlerdeki bu uçurum, Bebek Patlaması Nesli'nin düşüncelere, i-Nesli'nin güvenliğe ve kullanışlılığa önem vermesi, kampüste farklı düşünceler ortaya çıktığında bu iki kuşağın birbirini anlayamamasına katkıda bulunuyor.

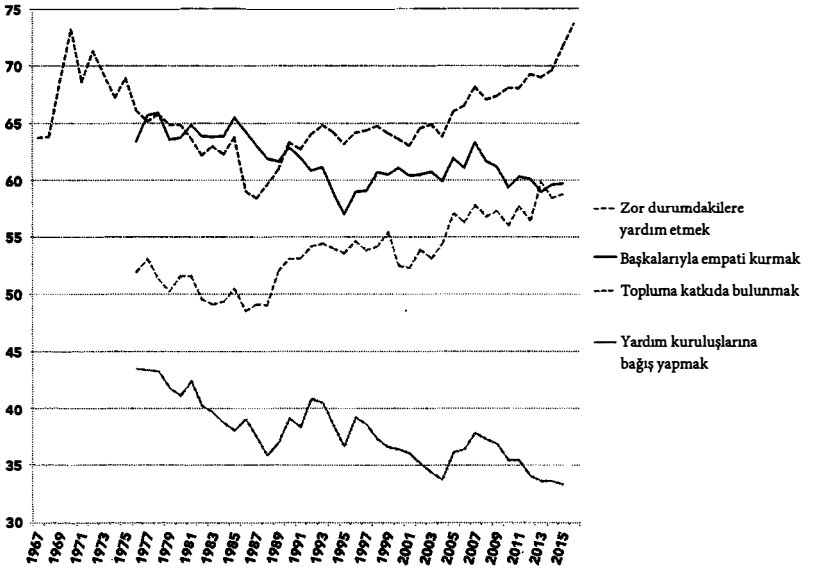
Yardımlaşma ve Ortaklaşa Yaşam

2009'da, ekonomik durgunluğun en çok hissedildiği dönemde *Time* dergisi ekonomik çöküşün "aşırılığın sonu" olduğunu öne sürdü, 2000'lerin ortalarındaki zevk ve sefa ortamı ortadan kalkacak, kültür "sıfırlanacak" ve yeni bir yardımlaşma ve ortaklaşa yaşama dönemi başlayacaktı. i-Nesli o sıralarda çocukluk ve ergenlik döneminde olduğu için birçokları bu kuşağın geleceğin umudu olduğunu, büyüdüklerinde yardımlaşmaya ve ortaklaşa yaşamaya daha çok önem vereceğini düşünüyordu. Aynı zamanda, i-Nesli ilk bütünüyle internet-sonrası kuşaktı ve birçok insan çevrimiçi toplulukların insanları bir araya getirip değişim yaratacağını umuyordu. Ne de olsa önemli konuları halka yaymak kolaylaşmıştı ve yardımseverlik, gönderilecek bir kısa mesaja bakıyordu artık. Dolayısıyla, kimi araştırmacılar i-Nesli'nin başkalarına yardım etmeye daha açık olacağını düşünüyordu.

Bir önceki Y Nesli ile karşılaştırıldığında öyle de oldu -üniversiteye başlayan öğrenciler arasında "zor durumdakilere yardım etmenin" ve lisede "topluma katkıda bulunmanın" önemli

olduğunu söyleyenlerin sayısı arttı. Başkalarına yararlı olan ve topluma değer katan işlerde çalışmak istediğini söyleyen lise son öğrencilerinin sayısı da arttı ve bu açıdan 1970'lerdeki Bebek Patlaması Nesli'ni yakaladılar. Bu verilere bakıldığında i-Nesli'nin dünyada bir değişim yaratmak istediği söylenebilir. Büyük düşleri var ve özgeci bir görüş de bu düşlerin bir parçası.

Bununla birlikte, bu düşleri gerçekleştirme konusunda usta oldukları pek söylenemez. i-Nesli içinde, kendisinden farklı olanlara empati duyanların sayısı azalmış. Örneğin, "Başkalarının sorunları ve çaresizliği benim derdim değil" ve "Haksızlığa uğrayan azınlık grupları olabilir ama bu benim sorunum değil" gibi sarsıcı ifadelere katılanların ya da tarafsız kalanların sayı-



Şekil 6.12. "Zor durumdakilere yardım etmenin" ve "topluma katkıda bulunmanın" önemli olduğu görüşüne katılan, "başkalarıyla empati kurma" ve dokuz farklı yardım kuruluşuna "bağışta bulunma" ile ilgili sekiz maddeye orta düzeyde katılan 12. sınıf öğrencilerinin (Monitoring the Future) ve üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin (American Freshman Survey) oranı, 1968–2016.

sı i-Nesli'nde daha fazla. Başkalarına yardım etmenin önemli olduğunu söylüyorlar, ama –en azından bazı durumlarda– bu yardımı bizzat sağlamaları gerektiğini düşünmüyorlar (*bkz.* Şekil 6.12). Ekonomik duraklama döneminde yardım kuruluşlarına ilgi kısa bir süreliğine de olsa yeniden canlanmıştı ama sonra yine düşüşe geçti ve 2015 yılında tüm zamanların en düşük seviyesini gördü. (Araştırmada uluslararası yardım kuruluşlarını, azınlık örgütlerini, çevre gruplarını ve salgın hastalıklarla mücadele derneklerini de içeren dokuz farklı yardım kuruluşuna yapılan bağışlar ya da bağış yapma isteği soruluyordu.)

Genel olarak, i-Nesli katkıda bulunmak istiyor, ama bunun için bir şey yapmak istemiyor. Başkalarını düşünmenin önemli olduğuna katılıyorlar, ama bunu eyleme dökmekte güçlük çekiyorlar. Bir sürü lafın, çok az eylemin olduğu sürekli çevrimiçi hayatlarının da bunda etkisi olabilir. "İnsanlar sosyal medyada 'daha fazla yardımlaşma' ile ilgili iletiler paylaşıyor, ama ileti paylaşmakla yardımlaşmak çok farklı" diyor 21 yaşındaki Chris. İnternet dünyasında buna "savsaktivizm" (slacktivism) de deniyor. Diğer taraftan, i-Nesli sosyal medyadaki virallerle sorunlar açısından en azından bir farkındalık yaratma konusunda uzmanlaştı. i-Nesli yetişkinlik döneminde önemli konularla ilgili bağlantıları birbirine aktarma konusunda üstün bir beceri sahibi olabilir, ancak bu konularda harekete geçme becerileri o kadar iyi olmayabilir. Tabiî, bu değişebilir, hatta belki de değişmeye başlamıştır bile. Kadınların 2017'de gerçekleştirdiği Trump karşıtı yürüyüş yeni bir hareketin başlangıcıysa siz bu satırları okurken i-Nesli çoktan harekete geçmiş bile olabilir.

İnternette Neler Öğreniyorlar?

Bilgi toplama ve eylem bakımından devasa bir bir potansiyeli var internetin. 2011 yılında, Orta Doğu'daki gençler Arap Baharı olaylarında sosyal medyayı kullanarak protesto göste-

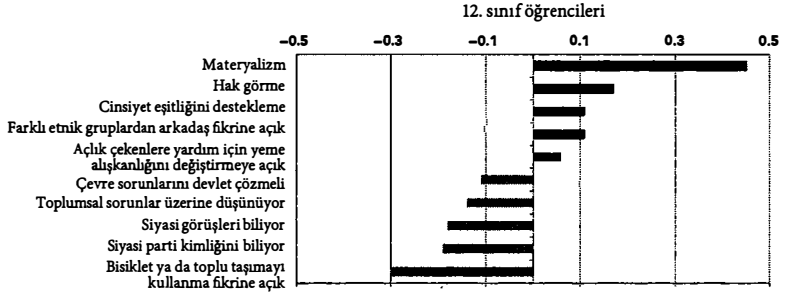
rileri düzenlediler ve ülkelerinde değişikliklere yol açtılar. Birçokları, bilgi ve haberlere kolayca ulaşmalarını ve dünyanın dört bir yanındaki insanlarla etkileşim ve empati kurmalarını sağlayacak olan internetin, ABD gençliğinde de sivil katılımı artıracağını umut ediyordu.

Peki, sonuç? Bu soruya yanıt bulmak için internette geçirilen zamanla önem verilen değer ve davranışlar arasındaki ilişkilere bakabiliriz. Diğer bir karşılaştırma da şu olabilir: Başkalarına yardım etmeye odaklanan toplumsal katılım (toplumsal sorunlar üzerine düşünmek, çevre sorunlarını çözmeyi istemek, başkalarına yardım etmek için harekete geçmek) ve bireysel haklara ve bireysel zevklere odaklanan bireyci tutumlar (cinsiyet eşitliğini desteklemek, farklı etnik kökenlerden arkadaşları olmasını istemek, çaba harcamadan zengin olmaya hakkı olduğunu düşünmek, materyalizme önem vermek -bunlar çoğuna göre "iyi" ve "kötü" düşüncelerin bir karışımı, ama sonuçta hepsi bireyci toplumlara özgü özellikler.)

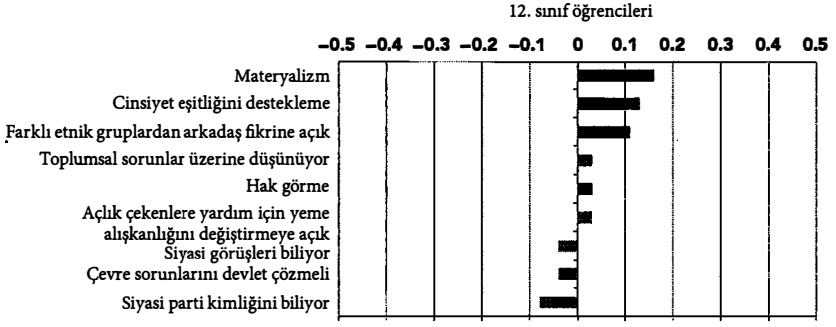
Sonuçlar çok açık: Sosyal medyada daha fazla zaman geçiren ergenler bireysel tutumlara daha fazla, toplumsal katılıma daha az değer veriyor. Sosyal medyayı aşırı kullananlarda yeni araba, yazlık ev gibi pahalı maddi şeylere sahip olmanın önemli olduğunu düşünme eğilimi %45 oranında daha yüksek, ülkeyi ve dünyayı etkileyen toplumsal sorunlar üzerine düşündüğünü söyleme eğilimi ise %14 oranında daha az (*bkz.* Şekil 6.13). Genel olarak, sosyal medyayı kullanan ergenler daha geniş çaplı toplumsal sorunlarla öyle ya da böyle ilgileniyor. Bireyselciliğin en önemli sonuçlarından biri olan ırk ve cinsiyet eşitliğine inanmaları iyi bir haber. Öte yandan, sivil katılımları daha düşük ve çalışmadan elde ettikleri şeylerde hak görme eğilimi daha fazla.

İnternette geçirilen zamanla değerler arasında daha zayıf bir ilişki var. İnternette çok zaman geçirenlerde toplumsal ka-

tılım yaklaşık ortalama düzeyde: İnterneti daha az kullananlara oranla, toplumsal sorunları daha fazla düşünme eğilimindeler, ancak çevresel sorunlara yardım etme, aç insanlara yardım etme ya da hangi siyasi partiyi desteklediğini bilme eğilimi daha az. İnternette çok zaman geçirme ile düşük sosyal katılım arasındaki ilişki, sosyal medyada çok zaman geçirenlerde olduğu kadar güçlü değil ama internet, toplumsal katılıma ilgiyi de arttırmıyor. Sosyal medya kullanımında



Şekil 6.13. Haftada 10+ saati sosyal medya sitelerinde geçirme ile bireyci (siyah) tutumlar ve sivil/yardımlaşma (gri) tutumları ve davranışları arasındaki görece risk, 12. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 2013–2015



Şekil 6.14. Haftada 20+ saati internette geçirme ile bireyci (siyah) tutumlar ve sivil/yardımlaşma (gri) tutumları ve davranışları arasındaki görece risk, 12. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 2013–2015

olduğu gibi, internet kullanma da bireysel tutumlarla ilişkili duruyor (*bkz.* Şekil 6.14).

Genel olarak, internet yüksek toplumsal katılım anlamına gelmiyor. Bu farklı zamanlar için de geçerli: 10. Bölüm'de göreceğimiz gibi, sürekli çevrimiçi olan i-Nesli'nin haberlere ve güncel olaylara ilgisi, önceki kuşaklara oranla, daha az. i-Nesli'nin interneti toplumsal katılım için kullanabildiğine kuşku yok, birçoğu öyle de yapıyor zaten. Bununla birlikte, internette en fazla zamanı geçirenler için geçerli değil bu; arkadaşlarıyla bilgisayar oyunları oynuyorlar, Snapchat'te komik fotoğraflar paylaşıyorlar ve YouTube'da tuvalete düşen kedi videoları izliyorlar. Sosyal medya sitelerinde durum daha da kötü; toplumsal katılımın serpildiği bir yer olmaması bir yana, politikaya, toplumsal sorunlara ve çevreye daha az ilgi duyan ergenler tarafından daha sık kullanılıyorlar.

i-Nesli'nin internet dünyasındaki yaşamı, daha çok fiziksel güvenliğin artması sonucunu doğuruyor. Telefonlarında ve bilgisayarlarında daha çok, direksiyon başında ve arkadaşlarının yanında daha az zaman geçiriyorlar, dolayısıyla fiziksel güvenlik daha önce görülmemiş düzeylere erişiyor. Riske girmeye o kadar hevesli değiller ve güvenlik tanımları bedenlerinin yanı sıra duygularını da kapsayacak şekilde genişlemiş. İletişimi daha çok sözcüklerle kurdukları için, bedenleri daha az, duyguları daha büyük bir risk altında. i-Nesli'nin korunmak için güvenli alanlara ihtiyaç duymasına şaşırmamak gerek. Bu alandayken başkalarına yardım fikrini destekleme eğilimleri de artıyor, ama dışarı çıkıp bu yardımı gerçekleştirme olasılıkları daha düşük.

7. Bölüm
Gelir Güvensizliği: Alışveriş İçin Değil Para İçin Çalışmak

Darnell 20 yaşında, üniversite için çektiği öğrenci kredisini ödemek için çalışman gerekiyor mu, diye sorunca kıkırdıyor. "Kesinlikle," diyor, gülüşü bana Eddie Murphy'yi hatırlatıyor; hem cana yakın hem de ironik. Atlanta tarafındaki devlet üniversitesi iş idaresi bölümünde üçüncü yılı. Georgia-Florida hattına yakın orta büyüklükte bir şehirde büyümüş, okuduğu özel lise sayesinde bir bankada staj yapma şansı olmuş. İş idaresi okumaya nasıl karar verdiğini sorunca "Bir işe girebilmem gerekecek, diye düşündüm. İş olanağı olmayan bir bölümde okumak istemedim," diyor. İş idaresinin hep istediği bölüm mü olduğunu soruyorum. "Bir ara aktör olmak istiyordum, ama o alanda rekabet çok fazla ve iş bulmak garanti değil. Ben de bunu aklımdan çıkardım," diyor.

18 yaşındaki Haley'le öğre yemeği için San Diego'da buluştuğumuzda ressam ve aktris olduğunu anlatıyor ilk önce bana ve halkevinde ve lisede rol aldığı oyunları ve müzikalleri sayıyor. Arkadaşıyla birlikte iki yıldır bir bilgisayar oyunu yazıyorlarmış. Yaratıcı işleri sevdiği çok açık. "Sanat ya da oyunculuk üzerine mi kariyer yapacaksın?" diye soruyorum, "Hayır," di-

yor. "Aslında animasyon öğrenmek için sanat okuluna gitmek istiyordum, ama annemle babam 'Hmmm, daha işe yarar bir şey seçmen daha iyi olur muhtemelen,' dedi. Haklılar aslında, çok fazla rekabet var; çok iyi, harika falan değilsen ve tanıdığın yoksa başarılı olamazsın. Ben de ikinci tercihimi seçtim, adli psikoloji." Bilgisayar oyunları üzerine çalışmaya ve resim yapmaya devam ediyor, ama kariyer olarak değil, hobi olarak.

Ohio Cincinnati'den 19 yaşındaki Ahmed'in üniversitede ikinci yılı. Muhasebe bölümünü seçmiş ve nedenini de biliyor. "Muhasebeciler için iş garanti," diyor. "Küçülme ya da yeniden yapılanma olduğunda işten çıkarılacaklar listesinde adınız olmuyor, (çünkü) elinizde önemli işletme verileri var ve yerinize birini koymaları kolay olmaz."

i-Nesli pratik, ileriye bakıyor, ihtiyatlı; Y Nesli'nin "Her şey olabilirsin" ve "Düşlerinin Peşinden Git" söylemine çok uzaklar. Yöneticiler önceki dönemlerde Y Nesli'nden çalışanlara yoğunlaştığı için i-Nesli'ni kariyer açısından neyin motive edebileceğini anlamaya fazla zaman harcamadılar. Bu yakında değişecek; geleneksel yaştaki üniversite mezunlarının çoğu şimdiden i-Nesli'nden oluşuyor ve kısa bir süre sonra giriş düzeyindeki yetenek havuzunu onlar dolduracak. i-Nesli ile Y Nesli arasındaki farklılıklar göz önüne alındığında, yöneticilerin genç çalışanları işe almak ve işte tutmak için başvurduğu stratejiler artık işe yaramayabilir. i-Nesli'ne yönelik pazarlama için de aynı şey söz konusu –psikolojik profiller kesinlikle çok farklı olduğu için i-Nesli'ne yönelik pazarlama da Y Nesli'ne yönelik pazarlamadan bir hayli farklı olacak. Şirketlerin ve yöneticilerin şunu dikkate alması gerek: Eşikte yeni bir kuşak var ve bu kuşak beklediğiniz gibi olmayabilir.

İşin En İyi Yanı

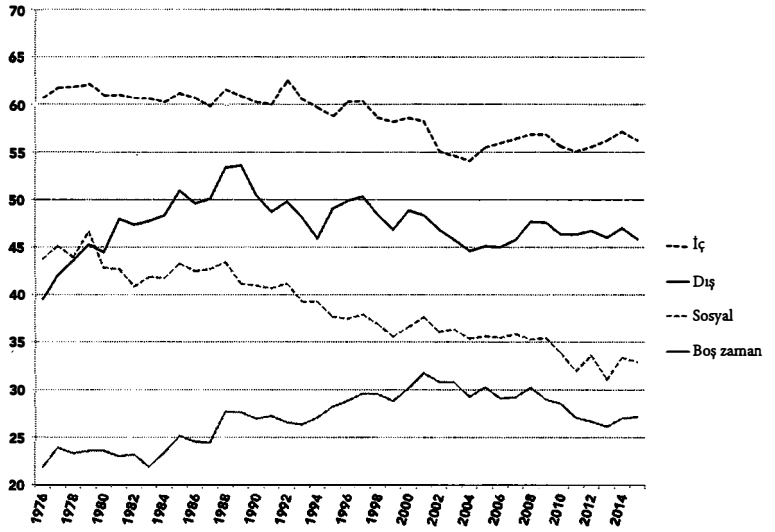
Yılbaşından bir gün sonra, arkadaşımın Los Angeles'ın hemen dışındaki evine geldim. Anne babası da tatil için ziyarete

gelmiş. Mutfaktan tabak çanak sesleri geliyor, arkadaşımla birlikte salonda oturuyoruz, 14 yaşındaki oğlu Leo ve 16 yaşındaki kızı Julia da yanımızda. Julia ve Leo evden biraz uzaktaki özel bir liseye gidiyor. Julia ehliyetini yeni aldığı için kardeşini de okula arabayla o bırakıyor. İkisi de sessiz ve içe dönük, ama sonunda konuşturmayı başarıyorum. Büyüdüklerinde nasıl bir işte çalışmak istediklerini soruyorum. "Para kazanacağım bir iş olsun –çok kazanmama gerek yok, bana yetsin," diyor Julia. "Zevk aldığım bir işte çalışmak isterim," diyor Leo. "Ben nefret etmeyeyim yeter," diye karşı çıkıyor Julia. "İşim hayatımın tamamını ele geçirmesin, parası da yeterli olsun. Avukatlar gibi çok fazla çalışacağım bir iş istemiyorum," diye devam ediyor. İkisinin de işten öncelikli beklentisi para. Genç çalışanlarla ilgili genel kanıdan farklı bir düşünce bu. Mevcut görüşe göre Y Nesli işten ilginç ve kendi içinde ödüllendirici olmasını bekliyor. Bugünkü genç çalışanların çok zevk almadıkları işleri bırakacakları düşünülüyor.

Buna karşılık, veriler zamana göre karşılaştırıldığında, i-Nesli'nin, hatta Y Nesli'nin çok daha pratik olduğu görülüyor. Önceki kuşaklarla aynı yaşa göre karşılaştırıldığında, i-Nesli'nin ve Y Nesli'nin işin ilginç olması, yeni şeylerin öğrenilmesi ve yapılan işin sonuçlarını görme gibi iç ödüllere biraz daha az odaklandığı görülüyor (*bkz.* Şekil 7.1). i-Nesli'nin birçok üyesi, Julia gibi, işimden nefret etmeyeyim yeter, diyor.

Diğer bir büyük hikâye de işte arkadaş edinme ve çok sayıda insanla etkileşimi içeren bir işte çalışma gibi işin sosyal niteliklerine verilen önemin azalması. i-Nesli buna daha az önem veriyor; boş zamanlarında arkadaşla etkileşimin azalmasında olduğu gibi, işte de yan yana sosyal etkileşimle daha az ilgileniyorlar. Tek zamanlı çalışmalara bakıp Y Nesli'nin ve i-Nesli'nin işte sosyal niteliklere daha çok önem verdiğini düşünen kuşak danışmanları için şaşırtıcı bir sonuç olmalı bu. Oysa genç ça-

lışanların sosyal etkinliklerle ilgilenmesi kuşaktan çok yaşla ilgili olabilir; bekâr ve çocuğu olmayan gençler sosyal etkinliklere daha fazla zaman ayırır ve gereksinim duyar. Buna karşılık, önceki kuşaklarla aynı yaşlara göre karşılaştırıldığında, i-Nesli'nin işte arkadaş edinmeye daha az önem verdiği görülüyor.



Şekil 7.1. Çok önemli görülen iş nitelikleri, 12. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 1976–2015.

Genel olarak, Bebek Patlaması ve X Nesli'nin işte daha çok zevk aldığı özellikler –ilginç olması, arkadaşlar– i-Nesli için o kadar da önemli değil. İş olsun da yeter, diyorlar. "İlginç ya da yaratıcılığı destekleyen işlerle herkesin daha az ilgilenmesi gerekiyor, çünkü bu işlerde para yok. İşte bu yüzden benim yaşlarımdaki bir sürü insanın 100.000 dolar borcu var ve Starbucks'ta çalışıyorlar," yazmış 23 yaşındaki Jordan.

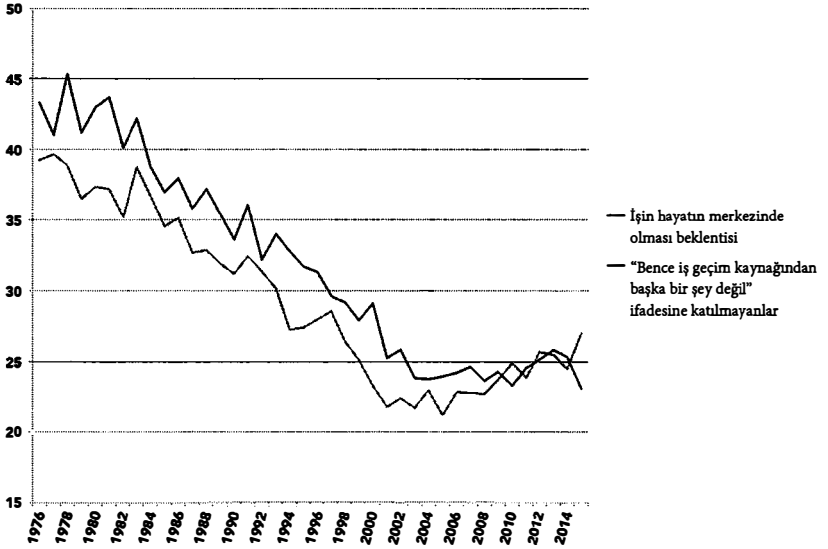
i-Nesli'nin pratik bakışının iş-hayat dengesine de yansıdığı görülüyor –işin hayatlarının tamamını kaplamasını istemiyorlar. Meslektaşlarımla birlikte 2006 yılında bu verileri çözümlediği-

mizde, kuşaklar arasındaki en büyük fark, boş zamana verilen önemde ortaya çıkmıştı: Bebek Patlaması Nesli'yle karşılaştırıldığında, daha çok tatili olan, rahat tempolu, sıkı gözetim olmayan ve hayatta başka şeylere bolca zaman ayırmalarına izin veren işlerde çalışmak isteyenler, Y Nesli'nde kayda değer oranda daha fazlaydı. Bu istekler i-Nesli'nde biraz olsun azalmış, iş-hayat dengesi ile ilgili istekler 1990'ların başlarındaki oranlara dönmüştü. Belki de ekonomik duraklama döneminde büyüdükleri için, i-Nesli iş ve iş hayatının zorunlulukları konusunda daha gerçekçi.

Gençlerin işle ilgi tutumlarındaki en dikkat çekici eğilimlerden biri de i-Nesli'nde tersine dönüyor olabilir –işin hayatın merkezinde olduğu inancı azalıyor. Bebek Patlaması Nesli'yle karşılaştırıldığında, Y Nesli işin onlar için o kadar da önemli olduğunu düşünmüyordu; hayattaki başka şeylere daha fazla odaklanmak istiyorlardı. i-Nesli'nde bu tutum tersine döndü ve işe verilen önem artarak 1990'lardaki X Nesli'nin düzeyine çıktı –yine de 1970'lerdeki Bebek Patlaması Nesli'yle karşılaştırıldığında oldukça düşük bir düzeyde hâlâ (*bkz.* Şekil 7.2). "İş geçim kaynağından başka bir şey değildir" ifadesine katılmama bakımından da benzer bir trend var, ancak düşüş trendi i-Nesli'yle birlikte durmuş olsa da bir yükselme de görülmüyor. i-Nesli'nin birçok üyesi, Julia gibi, "hayatın tamamını ele geçiren" bir işi olsun istemiyor.

Peki, çalışma ahlakı? Bebek Patlaması Nesli'nden yöneticiler, Y Nesli çalışanlarının işe kendileri kadar odaklanmadığından yakınır sık sık. Yine de yöneticiler genç çalışanları için hep böyle düşünüyor olabilir –sonuçta hemen her yönetici çalışanlarının işe daha fazla odaklanmasını ister, bir de yaşlılar kendi gençliklerinde her daim daha erdemli olmuşlardır, elbette! *Forbes*'ta 2016 yılında yayımlanan bir makalede çalışma ahlakı açısından kuşaklar arasında bir fark olmadığı gibi iddialı bir görüş savunuluyordu. Bununla birlikte, makalede

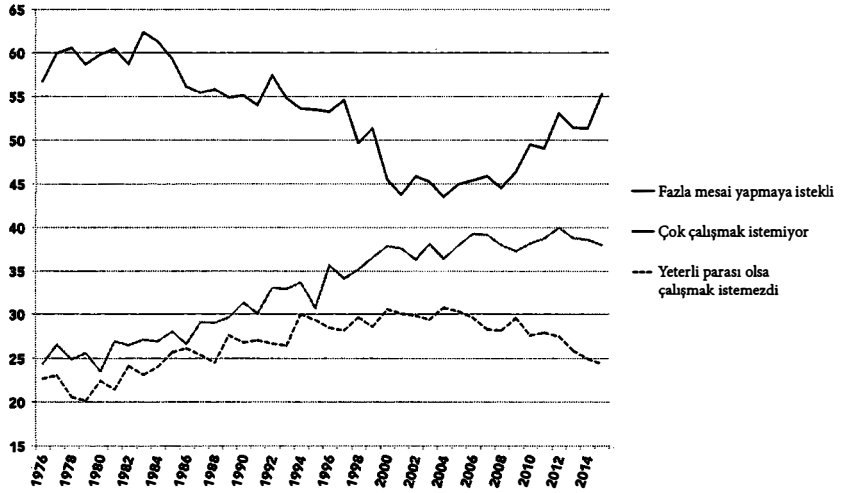
yalnızca birkaç küçük çalışmaya yer verilmişti ve bunlardan birinde yaş–kuşak ayrımı bile doğru yapılmamıştı, diğerinde kuşakların karşılaştırıldığı bir grup bile yoktu. Çalışmalardan biri de iş idaresi öğrencilerinin çalışma süresiyle ilgili beklentileriyle ilgiliydi, kaç saat çalışmak istedikleriyle değil. Bunların kuşaklar arası iş ahlakı farklılıklarını açıklamak için yeterli veriler olduğu söylenemez.



Şekil 7.2. İşin önemi, 12. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 1976–2015.

Aslına bakılırsa, kuşaklar arasında iş ahlakı bakımından farklılıklar olduğunu yöneticilerin gözlemlerini doğrular nitelikte gösteren açık veriler var. Y Nesli'nin iş ahlakı, aynı yaşlardaki Bebek Patlaması ve X Nesli'yle karşılaştırıldığında, daha düşük düzeydeydi –fazla mesai yapmaya istekli olanların sayısı daha azdı, yeterli parası olmasına karşın çalışmak isteyenlerin sayısı daha azdı, "çok çalışmak istemediği" için istediği işe girmeyebileceğini söyleyenler de daha fazlaydı (*bkz.* Şekil 3). Hatırlatmakta yarar var; bu veriler gençlerin kendi

ifadelerine dayanıyor, başkalarının gözlemlerine değil. 2000'li yıllarda lise son sınıfta okuyan Y Nesli'nin neredeyse %40'ı o kadar da fazla çalışmak istemediğini söylüyordu (Bebek Patlaması Nesli'nde bu oran yalnızca %25'ti), iyi bir iş çıkarmak için fazla mesaiye razı olacağını söyleyenler de yarıdan azdı.



Şekil 7.3. Çalışma ahlakı, 12. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 1976–2015.

Yine de yöneticilerin içini rahatlatacak bir ayrıntı olabilir: İş yerinin eşiğindeki i-Nesli'nin çalışma ahlakı daha sağlam. 2015 yılında, lise son öğrencilerinin %55'i fazla mesai yapmaya gönüllü olduklarını söylemiş, bu oran 2004'te %44'tü. Yeterli parası olsa çalışmayı bırakacağını söyleyenlerin sayısı da i-Nesli'nde daha az. Bununla birlikte, Y Nesli'ndeki fazla çalışmak istememe eğilimi i-Nesli'nde de devam ediyor. Öyle görülüyor ki i-Nesli fazla mesai yapmak zorunda kalabileceğini biliyor, ama girmek istedikleri birçok işin çok fazla çaba gerektireceğini düşünüyorlar. Bugün başarılı olmanın çok güç olduğunu söylemek istiyor gibiler.

Bu tutum, i-Nesli'nin üniversite mezunu olmaları gerektiği baskısıyla başlıyor olabilir. SDSU'daki (San Diego State Üniversitesi) öğrencilerime kendi hayatları ile anne babalarının hayatları arasındaki farkı sorduğumda çoğu, üniversite mezun olmanın gerekliliğinden söz etti. Birçoğunun anne babası düşük düzeyli işlerde çalışan göçmenlerdi ama ailelerini geçindirebilmiş, ev alabilmişlerdi. Bugün, anne babalarının lise diplomasıyla ya da daha azıyla sahip oldukları şeylere ulaşabilmek için üniversite diploması almak gerektiğini söylüyorlar. "Benim kuşağım üniversite yüzünden inanılmayacak kadar baskı altında! Liseden mezun olduktan sonra üniversiteye girmeniz, master yapmanız, sonra da harika bir işe girmeniz gerekiyor," yazmış 21 yaşındaki Jasmine. "Babamın kuşağı farklıydı. Babam '70'lerde doğmuş ve üniversiteye gitmemesine rağmen iyi maa aşlı bir işte çalışmış. Benim kuşağımda bu mümkün değil. Üniversiteden sonra bile iş garanti değil! Mezun olduğumuzda gırtlağımıza kadar borç içinde oluyoruz zaten!" Doğru, Jasmine'in söylediklerinde kendinde hak görmenin de bir etkisi var ("İşin garanti olmamasıyla ne demek istiyorsunuz?") ama söyledikleri altta yatan bir bitkinliği de dışa vuruyor; aynı şeye ulaşabilmek için iki kat hızlı koşması gerektiğini hissediyor. Öğrencilerim, pahalı üniversitelerde dört yıl (ya da daha uzun) çabalamadan iyi işlere girebilen eğitimsiz anne babalarını kıskanıyor gibiydi.

Haklı oldukları bir nokta var: Yalnızca lise eğitimi olan Amerikalıların maaşları 1990 ile 2013 yılları arasında %13 oranında azaldı, yani orta sınıfta kalabilmek için üniversite eğitimi şart. Bu arada, üniversite eğitimi de pahalandı. Eğitime ayrılan resmî bütçenin azalması ve diğer etkenlerle birlikte üniversite harçları fırladı, bu da birçok öğrenciyi kredi çekmek zorunda bıraktı. 1993 yılında mezun olan bir öğrencinin ortalama borcu 9727 dolardı, bu oran 2005'te 22.575, 2016'da mezun ise 37.173 dolar oldu. i-Nesli ikili bir çıkmazda: ilerlemek için üni-

versitede okumaları gerekiyor, ama bunun için de yüksek öğrenim kredileri çekmeleri gerekiyor. Bitkin düşmeleri ve işten başka bir şey düşünmemeleri şaşırtıcı değil –kredi borçlarını ödemelerini sağlayacak bir iş olsun da ne olursa olsun.

İş Yeri

Bazı gözlemciler şirketlerin i-Nesli'nden ve Y Nesli'nden çalışan bulmakta güçlük çektiğini, çünkü hepsinin kendi patronu olup kendi şirketinin başına geçmek istediğini söylüyor. *Sparks & Honey* reklam şirketinin yayımladığı bir rapor "girişimcilik (i-Nesli'nin) DNA'sında var" diye bitiyor, çünkü araştırmada günün birinde kendi işini kurmak isteyen lise öğrencilerinin sayısının (üniversite öğrencilerine oranla) daha fazla olduğu görülmüş. Öte yandan, bu, yaşla ilgili olabilir; lise öğrencileri kendi işini kurma konusunda üniversite öğrencilerinden daha iyimser olabilir (gerçek girişimcilerden bazılarının üniversiteyi bıraktıklarını da buna ekleyelim).

Yine de, birçok uzman aynı girişimci ruhun Y Nesli'nden de yükseldiği görüşünde. "Y Nesli, günün birinde yerle bir olsa bile, kendi şirketini kurmanın 20 yıl boyunca ofisteki dört duvar arasında oturmaktan daha öğretici olduğunu düşünüyor," diyor iş yönetimi profesörü Fred Tuffile *Forbes*'ta. "Yeni bir Facebook kurma şanlarının düşük olduğunun farkındalar, ama iyi bir 'start-up' kurmanın çok da zor olmadığına inanıyorlar." Tuffile bu yorumunu Bentley Üniversitesinin gençlerin %67'sinin kendi şirketini kurmak istediğini gösteren araştırmasına dayanıyor. Bununla birlikte, araştırma örneklemi yalnızca bir dönem ve bir kuşaktan oluşuyor. Bebek Patlaması ve X Nesli'nde de birçok genç en az bu kadar girişimciydi.

Aslına bakılırsa, i-Nesli'nde kendi işini kurmayı isteme eğilimi aynı yaşlardaki Bebek Patlaması ve X Nesli'ne oranla daha az ve düşüş eğilimi Y Nesli'yle birlikte başladı (*bkz.* Şekil

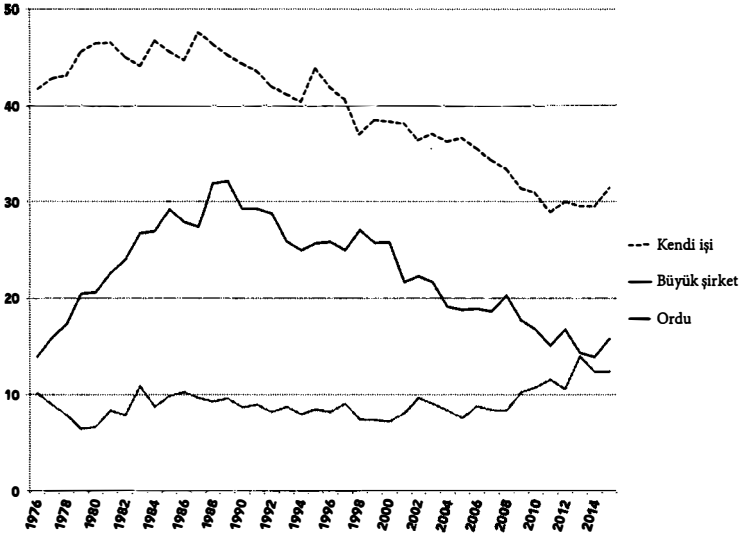
7.4). Araba kullanma, içki içme ve flört konusunda oldukları gibi, kendi işlerini kurma konusunda da ihtiyatlılar.

Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerde de aynı trend görülüyor: "kendi işinde başarılı" olmayı önemli gördüğünü söyleyenlerin oranı 1984'teki %50'den 2016 yılında %37'ye düşmüş (görece öneme göre düzeltilmiş). Yani X Nesli'nin üniversite yıllarıyla karşılaştırıldığında, girişimcilik i-Nesli'ne daha az çekici geliyor. Bu görüşler davranışları da etkiliyor. *Wall Street Journal*'daki bir araştırmada Merkez Bankasının verileri incelenmiş ve bir özel şirketin en azından kısmen sahibi olan 30 yaş altı yetişkinlerin oturduğu hane sayısının 1989'daki %10,6'dan 2013'teki %3,6'ya düştüğü görülmüş. Genç kuşağın girişimciliği cazip bulduğuyla ilgili onca konuşma sadece lafta kalıyor.

Girişimcilik neden düşüşe geçti? Kendi işini kurmak zaten riskli ve 6. Bölüm'de gördüğümüz gibi risk, i-Nesli için girilmez bölge durumunda. "Sabit bir iş; güvenli bir gelir, istediğin şeyleri satın alabilmek ve kendini güvende hissetmek demek," diyor 22 yaşındaki Kayla, okuduğu hemşirelik bölümünden bir hafta sonra mezun olacak. Kendi işini kurmayı da güvenli bir şey olarak görmüyor. "Son on yılda bir sürü işin başarısız olduğunu gördük," diyor. "Sokakta kalmak istemiyorum. Kimse istemez zaten."

Büyük şirketlerdeki işler de i-Nesli'ne daha az çekici geliyor, ancak daha istikrarlı gördükleri sektörlerle, özellikle de askerlikle, Y Nesli'ne oranla, daha çok ilgileniyorlar (bunda Irak ve Afganistan'daki savaşların sona ermesi de rol oynamış olabilir). Polis gücünde çalışmaya da ilgi gösteriyorlar. Bu işler, fiziksel açıdan potansiyel tehlikeler içerseler de sabit bir maaş vaat ediyorlar ve işten çıkarmalar da az. Genel olarak, i-Nesli çeşitli iş yerleri konusunda tarafsız bir duruş sergiliyor ve sevilen sektörlere Bebek Patlaması Nesli'ne göre daha az,

daha az sevilen sektörlere yine Bebek Patlaması Nesli'ne göre daha fazla değer veriyorlar. Anlaşılan, i-Nesli çok farklı iş ortamlarını önceki kuşaklara oranla daha benzer nitelikli olarak değerlendiriyor; yüksek değer verme eğilimi daha az olsa da daha düşük değerli olarak da görmüyorlar. Öyle görülüyor ki çalıştıkları yer onlar için o kadar da önemli değil, sadece... iş olsun yeter. En azından bir kısmı için durum bu.



Şekil 7.4. Belirli iş yerlerinin "çekici" olduğunu düşünen 12. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1976–2015.

Çalışmak Yaşlıların İşi

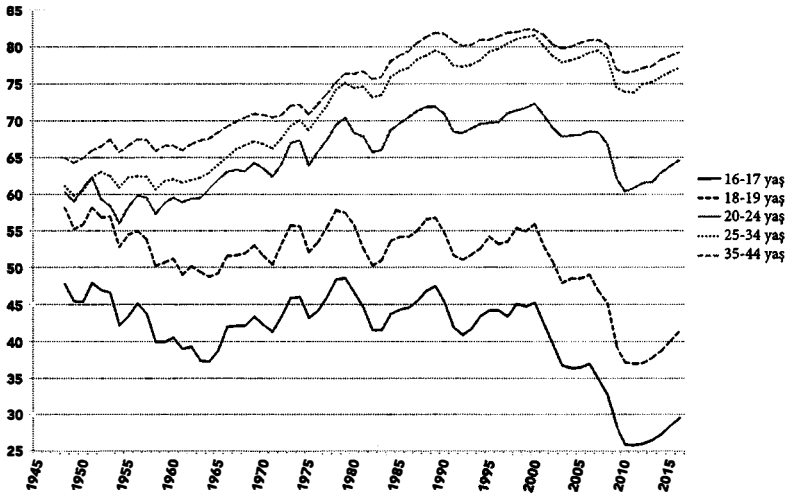
"Ne zaman görsem rakamlar aklımı alıyor," diyor Chicago Üniversitesinden ekonomist Erik Hurst, 2016'da. Son bir yıl içerisinde bir işte çalışmamış üniversite mezunu olmayan 20'li yaşlardaki genç erkeklerin oranından söz ediyor: İş ve İşçi Bulma Kurumunun verilerinden ulaştığı bu oran yaklaşık ¼. 20. yüzyılın neredeyse tamamında, 20'li yaşlardaki erkekler tüm demografik gruplar içerisinde iş sahibi olması

en kesin gruptu ve iş gücünün yaklaşık %85'ini oluşturuyordu. Artık öyle değil.

Bu eğilimin eğitiminden bağımsız olarak tüm erkekleri kapsayıp kapsamadığını merak ettim ve öyle olduğunu gördüm: 20'li yaşların başlarındaki erkekler arasında çalışma yüzdesi 2010'lu yıllarda en düşük düzeyini görmüş; 2016 yılında 20'li yaşların başında işsiz olan erkeklerin oranı ¼. Son dönemlerdeki düşüş üniversiteye giden erkeklerin sayısındaki artıştan da kaynaklanmıyor; üniversiteye kaydolan erkeklerin sayısının sabit kaldığı söylenebilir, buna karşılık, çalışan erkeklerin sayısı azalmış. (Hurst de çalışma oranındaki düşüşün okullara kayıtlardan kaynaklanmadığı sonucuna varmış. Bunun tek nedeni ekonomik durgunluk da değil; genç erkekler arasında çalışma oranlarındaki düşüş ekonomik durgunluktan önce (2000 dolaylarında) başlamış ve sonra da devam etmiş, 2016 yılındaki istihdam oranları (%73) hâlâ 2007 yılındaki oranların (%79) birkaç puan aşağısında. Bu yıllar düşük işsizlik oranları bakımından birbirine benziyor, ancak işsizlik oranlarına iş aramayanları içermiyor.

Farklı dönemlerdeki istihdamı erkek ve kadınları bir arada alarak karşılaştırmak genellikle daha zordur, çünkü geçmiş dönemlerde birçok genç kadın evde küçük çocuklarına bakıyordu, ancak bu durum şimdi daha ender görülüyor. Çalışan kadın ve erkeklerin oranı (bir arada) 1960'lar ile 2000 yılları arasında muhtemelen bu yüzden sürekli bir artış sergiliyor (Şekil 7.5). 2000 ile 2016 yılları arasındaki 15 yılda bir işte çalışan gençlerin sayısı sürekli azalmış. Bu düşüş yaşa göre neredeyse kusursuz bir ilerleme sergiliyor, en büyük düşüş ergenlik çağının başlarında görülüyor, bunu daha büyük yaşlardaki ergenler ve sonra da 20'li yaşların başları izliyor. Buna karşılık, 25 yaş üzerindeki Amerikalılar arasında çalışma oranı 2016 yılında da ekonomik durgunluk

öncesi yıllarla hemen hemen aynı, durgunluk öncesi istihdam oranlarının yalnızca birkaç puan altında. Bu grafik ile 1. Bölüm'deki alkol kullanımını gösteren grafik arasındaki benzerlik şaşırtıcı: En büyük düşüşler daha küçük yaş gruplarında görülüyor ve gittikçe azalıyor, bu da etkinliğin daha sonraki yaşlara ertelendiğini gösteriyor. İçki gibi, çalışmak da şimdi 21, belki de 25 yaş üstü insanlara özgü bir şey.



Şekil 7.5. Yaş grubuna göre Amerika'daki istihdam oranları. Current Population Survey, Bureau of Labor Statistics, 1948–2016.

Yalnızca erkeklerdeki eğilim gibi bu da '80'li ve '90'lı yıllarda kayda değer bir artış görülen, ancak 2000'lerin ortasında dengeye oturan üniversite kayıtlarıyla ilgili görünmüyor. Üniversite kayıtları istihdamdaki en büyük düşüş görülen 16-17 yaş grubunu da kapsamıyor.

Peki, çalışmayan gençler işe ya da okula gitmeyip ne yapıyor? Hurst'ün basit bir yanıtı var, en azından erkekler için: Bilgisayar oyunu oynuyorlar. 2000'li yıllarla karşılaştırıldığında, erkeklerin her hafta 4 saat daha fazla boş zamanı var ve bu-

nun 3 saatini (yani 3/4'ünü) bilgisayar oyunlarıyla geçirmişler. %25'i günde en az 3 saat, %10'u en az 6 saat bilgisayar oyunu oynamış. "Çalışmayan ve düşük vasıflı bu genç erkeklerin hayatı benim oğlumun da yaşamak istediği hayat: Okul yok, iş yok, bilgisayar oyunlarıyla dolu," diyor Hurst. 2. Bölüm'de gördüğümüz gibi, bilgisayar oyunlarının genç erkeklerin hayatlarında kapladığı yer gittikçe genişliyor –2015 yılında haftada ortalama 11 saat. Genç erkekler çalışmadıkları için mi bilgisayar oyunu oynuyor, bilgisayar oyunu oynadıkları için mi çalışmıyorlar? Hurst ikinci seçeneğin doğru olabileceğini düşünüyor –evde oturup bilgisayarla oynamak varken neden çalışasın ki? "Bu teknolojik yenilikler boş zamanları daha zevkli hâle getirdi. Düşük vasıflı işçilerin düşen piyasası da düşünülürse, zamanını boşa harcamak daha çekici oldu," diyor.

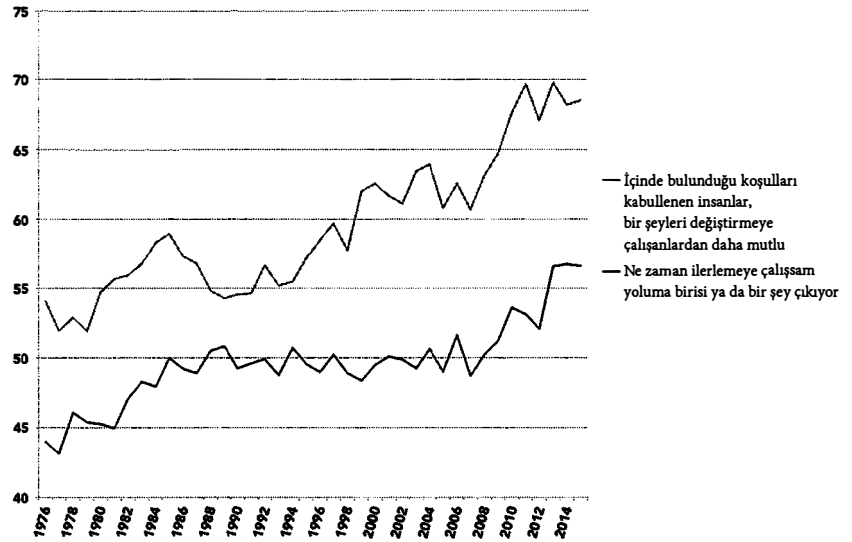
Georgia'daki üniversite öğrencisi 20 yaşındaki Darnell geçen yıl yaz tatilinde bol bol bilgisayar oyunu oynadığını anlatıyor. "Babam bundan pek memnun olmadı. Bense bu benim tatilim, tadını çıkarmaya bakacağım, diye düşündüm." "Baban çalışmanı mı istiyordu?" diye soruyorum. "Aman Allah'ım, evet, işten her gelişinde 'İş buldun mu?' diye soruyordu, ben de 'Bir gider misin başımdan, lütfen?' diyordum." Darnell'in babası en sonunda her gün en az bir iş başvurusu yapması için ısrar etmiş. Darnell de sonunda bir mağazada iş bulmuş, ama artık yaz sonu olduğu için üniversiteye dönmeden önce çalışma fırsatı olmamış. Üniversitede bilgisayar oyunlarından uzak durduğunu, yoksa derslere gitmeye zaman bulamayacağını söylüyor.

Yapabilir miyim?

i-Nesli'nin bazı üyeleri bu bozuk sistemde ne yaparlarsa yapsınlar bir önemi olmadığını düşündükleri için işten uzak duruyor olabilir. Örneğin, 20 yaşındaki Amber, kuşağını âdeta öfke dolu bir solukta anlatıyor: "Başarılı bir hayat istiyor-

sak üniversiteye gitmemiz gerek, ama üniversite çok pahalı ve ödemek için ya kredi çekmek ya da tam zamanlı çalışmak gerekiyor; kredi çekersek geleceğimiz daha da karmaşık ve stresli olacak, bu yüzden de işe girmeye çalışıyoruz, ama iyi maaşlı işler ya tecrübe ya da eğitim gerektiriyor, o yüzden de asgari ücrete mahkûm oluyoruz genellikle, iş verenler sigorta ödemek istemediği için o da yarı zamanlı oluyor, bu da eninde sonunda yine kredi çekmek zorunda kalacağımız anlamına geliyor." Diğer bir deyişle, daha oyunun başında kaybediyoruz.

Amber gibi, i-Nesli'nin birçok üyesi başarılı olup olamayacakları konusunda gittikçe umutsuzluğa gömülüyor. Psikologlar bu inanışı dış denetim odağı olarak adlandırıyor. İç denetim odağı olanlar hayatlarının kendi denetimlerinde olduğunu düşünüyor, dış denetim odağı olanlarsa hayatlarının dış güçler tarafından denetlendiğini düşünüyor. i-Nesli'nde denetim odağının kayda değer oranda dışta olduğu görülüyor



Şekil 7.6. Dış denetim odağı kaynaklı inanış, 12. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 1977–2015.

(*bkz.* Şekil 7.6). Hayatın koşullarını kabullenmek gerektiğini söyleyenlerin sayısı arttı, yolları tıkandığı için ilerleyemediğini söyleyenlerin sayısı da daha fazla.

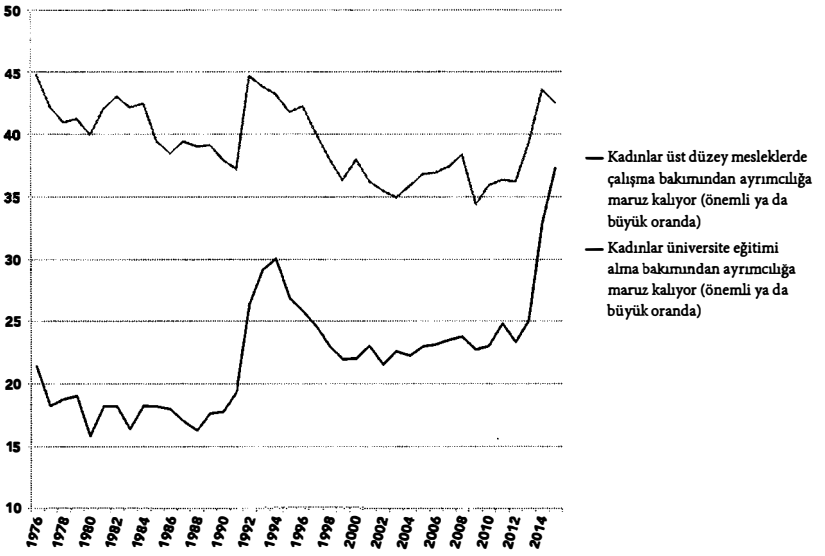
Yani, başarının ulaşılamayacak denli uzakta olduğunu düşünen gençlerin sayısı artıyor. Bunun nedeni gelir eşitsizliği ve ekonomik durgunluğun sonraki etkileri olabilir: i-Nesli anne babalarının ve büyük kardeşlerinin ekonomik gerileme döneminde iyi bir işe girmek için ne kadar çabaladığını gördü ve aynı sorunlarla karşılaşacaklarını düşünüyorlar. Bu eğilimle i-Nesli'nin daha olumsuz düşünce yapısı arasında da bir ilişki olabilir: 4. Bölüm'de gördüğümüz gibi, anksiyete ve depresyon hissettiğini söyleyenler daha fazla ve bu psikolojik sorunlarla dış denetim odağı gibi yenilgiyi kabullenme tutumu arasında ilişki var.

Önceki kuşaklarla karşılaştırıldığında, i-Nesli başarıya giden yolda daha fazla engel olduğunu düşünüyor. Birçoğu yetenekleri yeterli olmadığı, aracı olacak doğru insanları tanımadıkları için istediği işe giremeyeceğini, aile geçmişlerinin de önlerinde bir engel olduğunu düşünüyor. Daha önce gördüğümüz gibi, istedikleri işe girmenin çok fazla çalışmak anlamına geleceğini söyleyenler de çoğaldı.

i-Nesli'ne göre başarıya giden yolda bir engel daha var: cinsel ayrımcılık. Kadınların iş dünyasında ayrımcılığa maruz kaldığını düşünenlerin sayısı, Y Nesli'yle karşılaştırıldığında, çok daha fazla. Kadınların üniversite eğitimi alma bakımından ayrımcılığa maruz kaldığını düşünenlerin sayısı da 1980'lerin sonlarındaki X Nesli'yle karşılaştırıldığında, iki katına çıktı (*bkz.* Şekil 7.7).

Cinsiyet ayrımcılığıyla ilgili görüşlerde önceki doruk noktası, 1990'ların ortasıydı ve bu dönemde cinsiyet tartışmaları çeşitli sansasyonel olaylarda ön plana çıkmıştı, O. J. Simpson davasında Marcia Clark'a yönelik cinsiyetçi iğnelemeler de

bunlardan biriydi. Cinsiyet ayrımcılığının son dönemlerde yine ön plana çıkmasının bir nedeni bu sorunun varlığını sürdürmesi olabilir. Sheryl Sandberg'in 2013'te yayımlanan ve kampüslerdeki cinsel saldırılara ve eşitsizliklere dikkat çeken *Sınırlarını Zorla* (*Lean In)* kitabı da bunda rol oynamış olabilir. Bununla birlikte, ABD'deki üniversite mezunlarının %57'sinin kadın olduğu düşünülürse, üniversite eğitimi bakımından cinsiyet ayrımcılığı olduğu algısı şaşırtıcı. Bununla birlikte, "Üst düzey mesleklerde işe girme" açısından gözle görülür bir şekilde yavaş bir ilerleme oldu ve iş dünyasında, tıpta ve siyasette eşitlikten söz etmek çok güç. Örneğin, yeni bir çalışmaya göre kadın hekimler, uzmanlık hesaba katıldığında bile, erkek meslektaşlarından yılda 20.000 dolar daha az kazanıyor (bazıları buna "Dr. Ucuz Ödemeli" etkisi diyor). Muhtemelen, i-Nesli bu çelişkilerin daha çok farkında ve bunları cinsiyet ayrımcılığına atfetmeye daha gönüllü yaklaşıyor.



Şekil 7.7. Cinsiyet ayrımcılığıyla ilgili kanılar, 12. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 1977–2015.

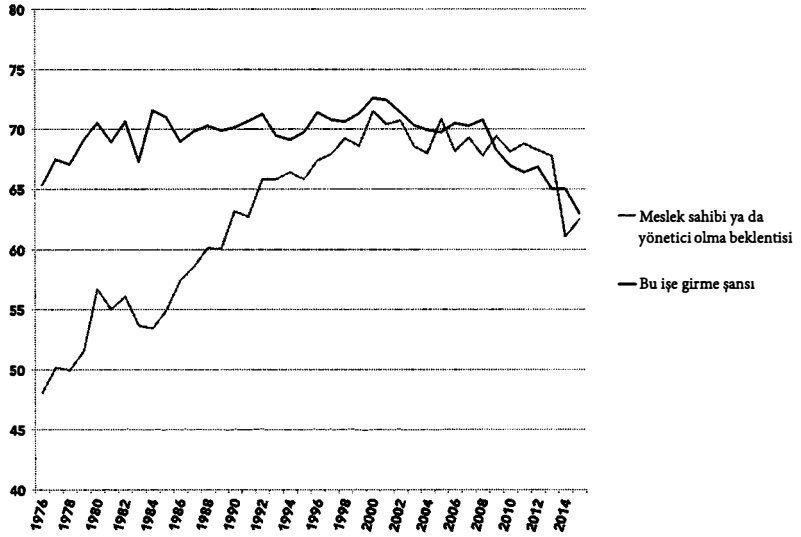
Beklentiler: Balon Sonunda Patladı mı?

Y Nesli'nde beklentiler tırmanışa geçmişti, "İstediğin her şey olabilirsin" günün sloganı olmuştu. İş görüşmelerine girerken her şeyi bildiklerine inanıyorlardı; beş yıl sonra kendinizi nerede görüyorsunuz, diye sorulduğunda "Genel Müdür koltuğunda," diyorlardı. (En azından, bunu söyleyenlerin sayısı böyle bir söylentinin ortaya çıkmasına yetmişti.) Somut veriler de bu algıyı destekliyor: Lisans ve üst lisans eğitimi alacağına inananların sayısı çok yüksekti, oysa rakamlardaki artış aslında çok daha yavaştı (özellikle lisans üstü eğitim bakımından). Buna karşılık, i-Nesli'nde beklentiler biraz daha alçak gönüllü ve daha gerçekçi: 4 yıllık bir bölümden mezun olmayı ya da üst lisans yapacağını düşünenlerin sayısı 10 yıl önceki Y Nesli'ndeki sayıyla aynı, ama bunu başaranların sayısı aslında arttı (*bkz.* Ek E). i-Nesli'nde beklentiler hâlâ yüksek, ama Y Nesli'ne oranla, gerçeğe daha yakın duruyorlar.

i-Nesli'nin gelecek yıllarda hangi işlerde çalışacaklarına dair beklentilerine bakıldığında resim daha da belirginleşiyor. Önce Y Nesli'ndeki eğilime bakmakta yarar var: 30 yaşına geldiğinde meslek sahibi ya da yönetici olma beklentisi taşıyan son sınıf öğrencilerinin oranı 1970'lerdeki Bebek Patlaması Nesli'nde ve 2000'lerdeki Y Nesli'nde hızla arttı, ancak bu işlere girenlerin sayısında hemen hiç değişiklik olmadı. Öğrencilere, istedikleri iş tipinde çalışma şanslarını nasıl gördükleri de sorulmuştu. Meslek sahibi ya da yönetici olmak daha düşük düzeyli işlere girmekten daha zor olduğu için, Y Nesli'nde 12. sınıf öğrencileri istedikleri işe girme konusunda kendine daha az güveniyordu. Bununla birlikte, Bebek Patlaması Nesli'yle karşılaştırıldığında, özgüven biraz daha yüksekti. Ne de olsa özgüven Y Nesli'nin takma adıydı.

Sonra i-Nesli geldi. 2011 dolaylarında i-Nesli'nin 12. sınıf öğrencileri örneklemlerde boy göstermeye başlayınca, meslek sahibi olma beklentisinde düşüş başladı, sonra 2014 yılında

keskin bir düşüş yaşandı (*bkz.* Şekil 7.8). Uzun zamandır devam eden yüksek beklenti trendi i-Nesli'yle birlikte tersine dönerek daha gerçekçi bir hâl aldı.



Şekil 7.8. İş beklentisi, 12. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 1976–2015.

Öğrenciler istedikleri tipte bir işe girebileceklerinden de o kadar emin değil artık, bu konuda kendine güven 2014 yılında 1970'lerdeki düzeye ulaştıktan sonra 2015 yılında yeniden bu düzeyin altına düşmüş. Genel olarak, i-Nesli'nin işle ilgili beklentileri aynı yaşlardaki Y Nesli'ne göre daha alçak gönüllü ve istediklerini elde edebileceklerinden o kadar emin değiller artık.

Tutumlardaki bu değişim genç çalışanları istihdam etmek isteyen iş yerleri için bulunmaz fırsat olabilir. Bir önceki Y Nesli'yle karşılaştırıldığında, i-Nesli aç: Rekabetin gittikçe arttığı dünyada geçinebilmek için başarılı olmaları gerektiğini biliyorlar, ama Y Nesli'nin cüreti onlarda yok. Başarılı olacaklarından o kadar emin değiller ve orta düzey bir işte Y Nes-

li'nden daha az hayal kırıklığı yaşayabilirler. Çalışma ahlakları da biraz daha güçlü. Kendilerinden ve geleceklerinden emin olmadıkları için, önümüzdeki birkaç yıl içerisinde iş gücüne katılacak olan i-Nesli'ni Y Nesli'nden daha çok yüreklendirmek gerekecektir büyük olasılıkla. i-Nesli endişeli –güvensiz dünyada biraz olsun güvende olmak istiyorlar. Onlara biraz güvenli bir ortam sunabilen biraz da iyi bakan bir yönetici son 10 hatta 20 yılın en sıkı çalışan gençlerini ekibinde görebilir.

İstekleri: i-Nesli'ne Yönelik Pazarlama

Y Nesli 2000'li yıllar için neyse, 2010'ların sonları için de i-Nesli o: Herkesin ulaşmaya ve hâlâ anlamaya çalıştığı genç insanlar. 2020 yılında nüfusun %25'ini oluşturacaklar ve 3,2 trilyon dolar tutarında satın alma gücüne sahip olacaklar. i-Nesli onlara esin kaynağı olacak ürünleri bekliyor. Kendilerinden ve geleceklerinden emin olmasalar da nihai yaşam standartları konusunda oldukça eminler (*bkz.* Şekil 7.9).

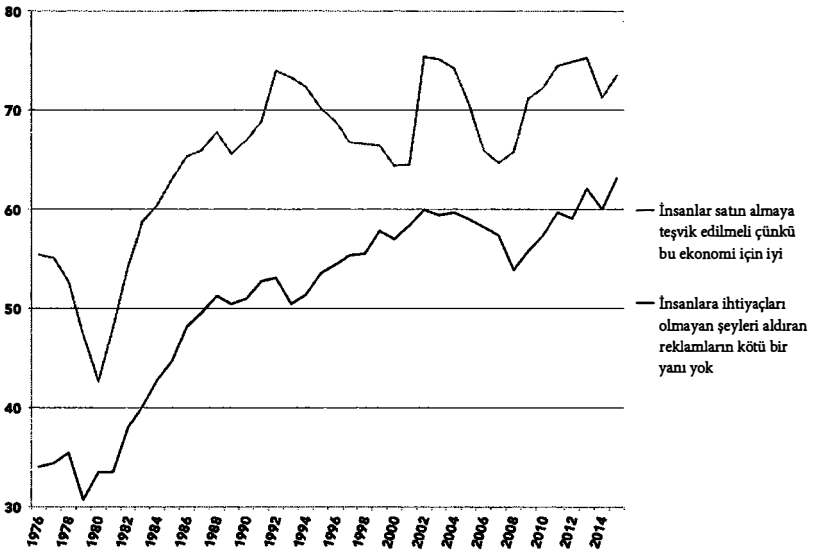


Şekil 7.9. Maddi beklentiler, 12. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 1976–2015

2015 yılında lise son sınıf öğrencilerinin %60'ı anne babasından daha çok para kazanmayı bekliyordu. Bu, 2000'lerin başlarındaki Y Nesli'ne göre (%64) biraz daha düşük bir oran, ama o kadar da iyimser olmayan Bebek Patlaması Nesli'ne göre %28 daha yüksek. Öyle ya da böyle, i-Nesli sonunda bunu yapacağına inanıyor. Yapmak zorundalar: Gelir eşitsizliğinin şekillendirdiği bir ekonomide başarılı olmak için bunu yapmaları gerektiğinin son derece farkındalar ve mali başarıya çok önem veriyorlar (üniversiteye başlayan öğrencilerin %82'sinin, 2016 yılında, "mali durumun çok iyi olması"na önem verdiğini söylemiştik –1967'de başlayan araştırmadaki en yüksek oran bu). ¼'ü de anne balarından daha çok şeye sahip olmanın onları memnun edeceğini söylüyor –Y ve X Nesli'ne yakın bir oran bu, 1976'daki Bebek Patlaması Nesli'nden de %50 daha yüksek.

Yani, reklamcılar ve pazarlamacılar için haberler iyi: Bazı söylentilerin tersine, i-Nesli bir şeylere sahip olmak istiyor. Öyleyse soru bunu onlara nasıl satmak gerektiği. Genel kanıya göre Y Nesli ve i-Nesli reklamlara karşı bağışıklık kazandı ve günümüz gençleri materyalizm sonrası değerler taşıyor ve bir anlam bulmaya daha çok önem veriyor. Bir önceki bölümde bunun aslında doğru olmadığını gördük –önceki kuşaklarla karşılaştırıldığında, i-Nesli varlıklı olmaya çok önem veriyor ve anlama daha az odaklanıyor. Reklamları da kabullenmişler -"İnsanlara ihtiyaçları olmayan şeyleri aldıran reklamların kötü bir yanı yok" görüşüne katılanların sayısı arttı. i-Nesli kapitalizmi de kucaklıyor, "İnsanlar satın almaya teşvik edilmeli çünkü bu ekonomi için iyi" diyenlerin sayısı Bebek Patlaması Nesli'ne göre daha fazla (*bkz.* Şekil 7.10).

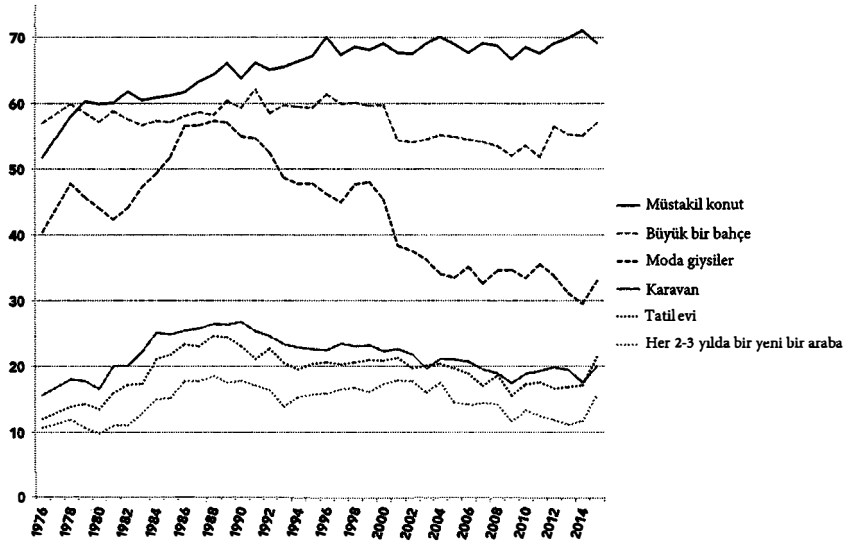
Peki, i-Nesli ne satın almak istiyor? Y Nesli'nin otomobil gibi pahalı ürünler karşısındaki isteksizliği pazarlamacıların elini kolunu bağladı. Aile evine yerleştikleri için de gayrimenkul piyasası duruldu.



Şekil 7.10. Maddi tutumlar, 12. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 1976–2015

Öyle görülüyor ki bu bir tercih meselesi değildi: Y Nesli lise son yıllarında kendi evine sahip olmaya çok önem veriyordu. Bu eğilim i-Nesli'nde de devam etti: Tüm kuşaklar içinde, bir müstakil konuta yerleşmeye en fazla önem veren kuşak i-Nesli (*bkz.* Şekil 7.11). Bu da gençlerin ileri yaşlarda ev almaya başlayacağını, yani gayrimenkulün yine iyi bir yatırım olduğunu gösteriyor. Bu durumda, ev gereçleri, mobilya ve eşya satışları da bunları izleyecektir. Genç Amerikalılar ekonomik açıdan sağlam bir zemin bulduğunda ev ve ev eşyaları alma konusunda fazlasıyla istekli.

Y Nesli'nin ve i-Nesli'nin araba satın almak istemediği gibi genel bir varsayım söz konusu. Yukarıdaki araştırmada her iki üç yılda bir yeni bir araba satın almanın önemi sorulmuş -otomobiller artık çok güvenilir olduğu için ideal bir ölçek değil bu. Yine de i-Nesli yeni arabalara 1970'lerin sonlarındaki Bebek Patlaması Nesli'nden daha çok ilgi duyuyor. 2016 yılında yapılan bir araştırma i-Nesli'nin arabalardan vazgeçmediğini gös-



Şekil 7.11. Belirtilen altı maddedeki şeylere sahip olmanın oldukça ya da son derece önemli olduğu fikrine katılan 12. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1977–2015

teriyor: 12-17 yaşlarda kendi taşıtına sahip olmayı planladığını söyleyenlerin oranı %92. Kuşak karşılaştırması yapılmayan tek uygulamalı bir araştırma bu, yine de en azından i-Nesli'nin araba sahibi olma fikrinden vazgeçmediği görülüyor. i-Nesli'nin araba paylaşma yerine kendi arabasına sahip olmayı istemesi de psikolojik profillerini yansıtıyor: İnsanın kendi arabasını kullanmasının "daha güvenli" ve "kişiye özel" olduğunu söylüyorlar. Otomobil üreticileri için haberler iyi: Söylentilerin aksine, i-Nesli, elinden geldiği takdirde, tek seçeneğinin Uber olmasını istemiyor. Güvenliğe kendi taşıtlarından vazgeçemeyecek kadar çok fazla önem veriyorlar, çok da bireyciler.

En büyük değişim de giysilerde: i-Nesli "son moda giysiler" giymekle çok daha az ilgileniyor. Bu da bireyciliğin bir yansıması olabilir: Moda artık daha bireysel bir şey ve eskisi gibi sürü zihniyetine dayanmıyor. Benim ergenlik dönemim-

de, yani 1980'lerde kot pantolon stilleri her sezon değişirdi -bir yıl yüksek bel, ertesi yıl alçak bel, bir yıl koyu renk, bir yıl açık renk olurdu (ya da taşlanmış, yırtık, soluk ...). Yanlış tarzı giyen anında salak damgası yerdi. İşler değişti artık: Kotlarda hâlâ moda ve demode olan stiller var kesinlikle, ama insanlar daha esnek artık. 2016'da *Harper's Bazaar*'da "Kot Pantolonda Revaçtaki 12 Trend" başlıklı bir yazı çıktı. 1980'lerde bir tane trend olurdu, 12 değil. i-Nesli da bu eğilimi yansıtıyor –son moda giyinmek o kadar da önemli değil artık.

Rachael Dove, 24 yaşındaki İngiliz yazar, i-Nesli'ni "Esneyen (Sıkıcı) Nesil" olarak adlandırıyor. Moda tercihlerinin bile güvenli olduğunu söylüyor. "Genç *hipsterlar* 'normcore' (sıradan, gösterişli olmayan) giyiniyor; üniseks, işlevsel giysileri tercih ediyorlar," diyor. "... Sonbahar/kış sezonunda podyumlara hâkim olan tarzlar: Chanel'de tenis ayakkabıları, Stella McCartney'de rahat sıradan örgü işleri, Lanvin'de Steve Jobs tarzı siyah balıkçı yakalar." Yeni i-Nesli çağında bu alanda da çok tuhaf, çok riskli bir şey yok.

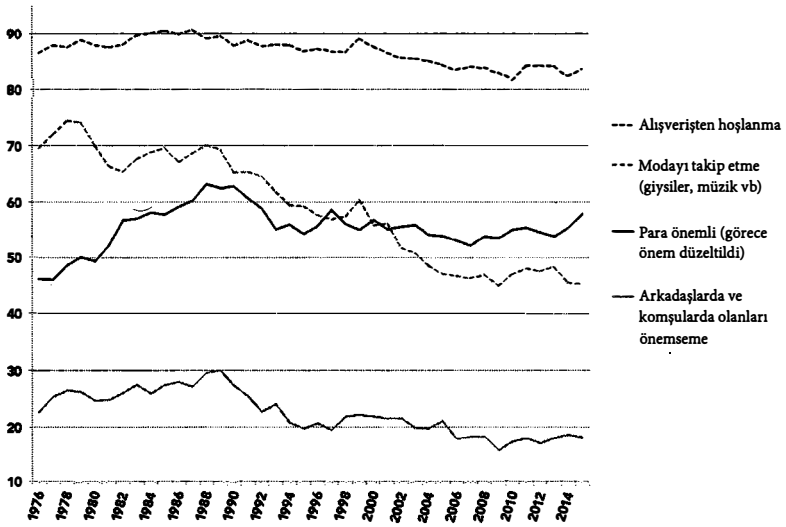
i-Nesli maddi şeylerden hoşlanıyor, ama bunları başkalarına verilecek bir mesaj ya da bir rekabet aracı olarak görmüyor. i-Nesli'nde ("komşulara yetişme" diye bilinen) arkadaşların ya da komşuların sahip olduğu şeyleri istediğini söyleyenlerin sayısı daha az. Sahip olduklarının son moda olması gerektiğini söyleyenler de azalmış (*bkz.* Şekil 7.12). Para genel olarak hâlâ önemli, ama i-Nesli kitlelerin peşinden gitmekle o kadar da ilgilenmiyor.

2016'da otomobillerle ilgili yapılan araştırma bu tutumu iyi yansıtıyor. Y Nesli'nin ergenlik döneminde nelerden hoşlandıkları ile ilgili hatırladıklarıyla karşılaştırılınca, i-Nesli'nde otomobillerde "tarz," "marka" ya da "popülerlik" önemli diyenlerin sayısı daha az. Yalnızca ortama uymakla ilgilenmiyorlar, daha pratikler. "İş olsun da ne olursa olsun," tutumu araba için de geçerli.

i-Nesli maddiyatçı, ama uymacı değil, parayı herkese uymak için değil, ayrı olmak için kullanmak istiyorlar. "Bireysel-

liğimizi korumak istiyoruz, o yüzden de başkalarının kullanmadığı ürünler almak istiyoruz," yazmış 23 yaşındaki Rebecca. 16 yaşındaki Ashley de alışverişten hoşlandığını söylüyor, ancak ekliyor: "Sırf başkalarında da var diye bir şeyler almıyorum." Pazarlamacıların bu kuşağa bir şeyler satma şansı çok yüksek, herkes gibi olmaları gerektiğini söylemesinler yeter. i-Nesli kullanışlı, onlara kendini ayrı hissettirecek ve istedikleri kullanım kolaylığını ve rahatlığı verebilecek ürünler istiyor. "Bence günlük hayatta işimize yarayacak şeyler istiyoruz," diye yazmış 21 yaşındaki Sophia. "Başkalarına yetişmek ya da uyum sağlamak için değil, çalışan ve işimizi gören bir şey olsun yeter."

Öte yandan, piyasanın önünde başka bir zorluk var: i-Nesli ergenlik döneminde önceki kuşaklar kadar alışveriş yapmak istemiyor. Ergenlerin çoğunluğu alışveriş yapmaktan hâlâ hoşlanıyor, ama sabırsızlar ve alışveriş de bu özelliklerine uygun olmalı. Amazon.com'dan önce nasıl bir dünya vardı, bil-



Şekil 7.12. Alışveriş, moda, para ve "komşulara yetişme" tutumları, 12. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 1976–2015

miyorlar; internette anında sonuç almaya alışmışlar. Alışveriş faslını bir an önce bitirip sahip olmak istiyorlar. Hızlı ve kişisel bir alışveriş deneyimi sunanlar i-Nesli'nden daha çok para kazanabilir. i-Nesli'nin bazı üyeleri bir sürü küçük şeye değil, deneyim ve gerekliliğe önem verdiğini söylüyor: "Ev, gıda, eğitim ve sağlık gibi önemli şeylere harcamak için paraya ihtiyacımız var, seyahat ya da arkadaşlarla bir gece geçirmek ya da ilginç restoranlarda yemek gibi deneyimleri satın almak da hoş bir şey," yazmış 23 yaşındaki Daniel. "Fazladan para aslında yalnızca evi dolduracak daha fazla 'şey' almak için değil, yaşam kalitesi için gerekiyor."

Waggle Dance Pazarlama Araştırma şirketinin 2016'da yaptığı bir araştırma, i-Nesli ile Y Nesli'nin tüketici tutumlarını daha iyi karşılaştırabilmemizi sağlıyor. "Bazen sırf zevk için alışveriş yapıyorum" ifadesine katılma oranı, Y Nesli'nde diğer kuşakların hepsinden daha yüksekti (25-34 yaşlar) –i-Nesli'nden de (18-24 yaş). Tek uygulamalı bir çalışma olduğu için, farklılık kuşaktan değil, yaştan kaynaklanıyor olabilir, ancak genç yetişkinlerle karşılaştırıldığında, ergenlerin alışverişi daha çok sevmesi beklenir –bu da kuşak farkının etkili olduğunu akla getiriyor. Y Nesli "Kalbime aklımdan daha çok güveniyorum," ifadesine de i-Nesli'nden daha çok katılıyor –bu da 25 yaş üstünden çok ergenlerle ve genç yetişkinlerle özdeşleştirilen bir tutum. Y Nesli "Başkalarını etkileyeceğini düşündüğüm şeyleri satın alma olasılığım daha yüksek" ve "Dönemin ünlülerinden birine âşık olurum" ifadelerine de daha çok katılıyor. Başkalarını etkilemek ve ünlülere âşık olmak da gençlerle özdeşleştirilen bir durum, ama i-Nesli'nin daha küçük yaşlardaki üyeleri bunlarla Y Nesli'nin daha büyük yaşlardaki üyelerinden daha az ilgileniyor. Genel olarak, bir önceki Y Nesli'yle karşılaştırıldığında, i-Nesli pratik şeylere daha çok odaklanıyor, ünlü olmayı daha az çekici buluyor ve mantığı duygulara tercih ediyor. Pazarlamada kullanılan bazı mesajlar onları etkilemeyecek.

8. Bölüm
Tanımsız: Cinsellik, Evlilik ve Çocuk

"20'li yaşlar hayatımızın en iyi yılları. Tamamen bencil olabiliriz, geniş davranabiliriz ve aldığımız kötü kararların sonuçlarını görmezden gelebiliriz... Dürüst olmak gerekirse, uzun süreli bir ilişki bütün eğlenceyi bozabilir," yazmış Leigh Taveroff *Today's Lifestyle*'da. Taveroff'un yazısının başlığı da "20'li Yaşlardaki İlişkilerin Yürümemesinin 8 Nedeni." Çok da eski olmayan bir geçmişte, romantik ilişkilerin 30'una dek ertelenmesi gerektiği, hatta anlamsız olduğu düşüncesi birçok insanı şok ederdi. Daha 1990'larda çoğu genç kadın 20'li yaşların başlarında evleniyordu ve birçoğu da müstakbel kocasıyla henüz ergenlik yıllarında tanışıyordu. i-Nesli ise yetişkin ilişkilerini ve aileleri sonsuza kadar değiştirebilecek yeni bir yol çiziyor.

5. Bölüm'de tanıştığımız 18 yaşındaki Haley'in altı ay boyunca bir erkek arkadaşı varmış, ama onun dışında romantik ilişkilerden kaçınmış. "(Daha önce) bir romantik ilişkiye girmediğim için çok memnunum, çünkü kendi kişiliğimi geliştirebildiğimi ve bağımsız olduğumu hissediyorum," diyor öğle

yemeği için buluştuğumuzda. "Başkalarına duygusal olarak bağlanmaktan kaçınmaya çalıştım. Çıkmaya gerçekten, ama gerçekten çok küçük yaşta başlayıp kız ya da erkek arkadaşına duygusal olarak çok bağlanan bir sürü insan biliyorum; şimdi hep bunun peşindeler, tek kalamıyorlar. Kendi başına mutlu olmayı öğrenemiyorlar, çünkü hep bir ilişki peşindeler. Bence bu sağlıksız. Bu yüzden de çok küçük yaşta çıkmaya başlamamanın sağlıklı olduğunu düşünüyorum."

i-Nesli'nin nişaneleri olan yavaş büyüme, bireycilik ve güvenlik, ilişkilere karşı sergiledikleri son derece ihtiyatlı tutumda da kendini gösteriyor. 1. Bölüm'de gördüğümüz gibi, önceki kuşaklara oranla, lise yıllarında flört ve cinsellik i-Nesli'nde daha az, romantik ilişkileri de sonraya erteliyorlar. Bazıları üniversitenin bile çok erken olduğunu düşünüyor. "Üniversitedeyken bir ilişkiye girmenin iyi olmadığını düşünüyorum, çünkü odaklanmamız, araştırmamız, para kazanmamız, ders çalışmamız (ve) arkadaşlarla zaman geçirmemiz gerekiyor," diye yazmış 21 yaşındaki Harrison. "Bu yaşlarda ilişkiye girmek insanı boğuyor, dramlar yaşanıyor, gerçek potansiyelinizi sergileyemiyorsunuz. Benim yaşımdaki birçok insanın bir ilişki uğruna hedeflerinden vazgeçtiğini gördüm. İnsan kendini ciddi bir ilişkiye adamadığı zaman daha çok şey başarabiliyor. İlişki yoksa, sorun da yok."

Bir gecelik ilişkilerin 21. yüzyıldaki karşılığı olan takılma kültürüyle birlikte, "ilişki yok" demek, illa da "cinsellik yok" anlamına gelmiyor. Peki, takılma kültürü ne kadar yaygın ve i-Nesli'nin cinsel hayatı aslında nasıl?

Tinder Kuşağında Cinsellik

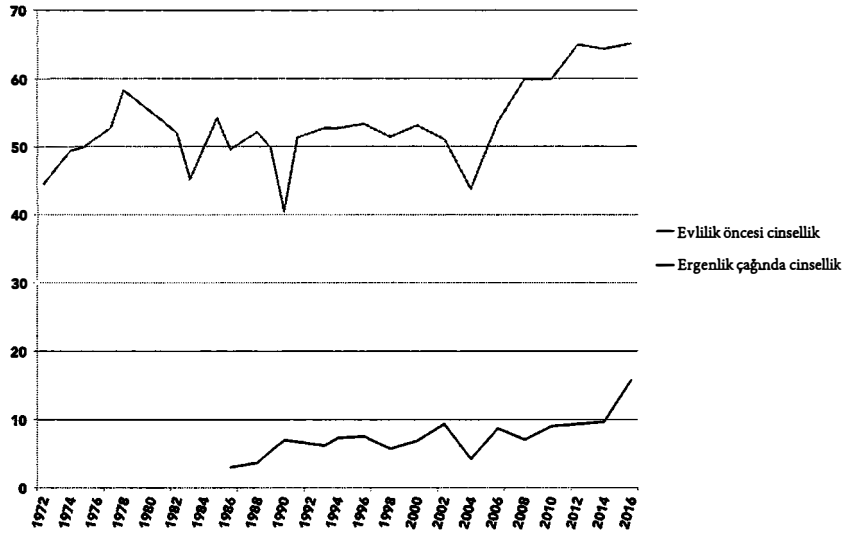
Vanity Fair'de 2015 yılında çıkan bir yazıya göre Tinder ve diğer tanışma-takılma uygulamaları bir "flört kıyameti" yarattı. Yazıya göre, genç insanlar için birden çok cinsel part-

ner bulmanın ve bağlı ilişkilerden kaçınmanın normu artık buydu. "Tek şeritte takılıp kalmayın... Her zaman daha iyisini bulabilirsiniz," yazmış bir genç erkek. "Birisiyle tanışıp 20 dakika içinde s..ebilirsiniz," diyor 25 yaşındaki Brian, muhabire. "İnsanın kendini tutması çok zor."

Öte yandan, takılma kültürüyle ilgili birçok yazı gibi, *Vanity Fair*'deki yazı da birkaç hikâyenin, çoğunlukla da barlara takılan insanların anlattıklarının bir araya getirilmesiyle ortaya çıkmış. Bu kuşağın belirli bir kesiminin, cinselliğe daha düşkün olan kesimin yaptıklarını anlatıyor. Buna karşılık, barlardaki insanlarla konuşup ortalama bir gencin yaptıklarını anlamak zor, çünkü cinselliğe düşkün olmayanlar orada olmuyor. Muhabir bu ortamı, gelişigüzel cinselliğin hayli revaçta olduğu 1970'lerdeki ve 1980'lerdeki bar ve gece kulübü ortamıyla karşılaştırmayı da düşünmemiş. Ortalama davranışı ve nasıl değiştiğini anlamak için kuşakların karşılaştırıldığı ülke çapında temsil gücü olan araştırmalara bakmak elbette daha iyi olacaktır. Şansımıza, *Genel Toplumsal Araştırma* bunu yapmış.

i-Nesli'nin ve Y Nesli'nin cinsellikle ilgili tutumlarının henüz 10 yıl önceki gençlerin tutumundan farklı olduğu doğru. 2006 yılında bile, evli olmayan iki yetişkin arasındaki cinsellik "hiç yanlış değil" diyenlerin oranı 18-29 yaşlarında %50 civarında –1970'lerdeki oranın neredeyse aynısı. Sonra evlilik öncesi cinselliği onaylama oranında bir fırlama olmuş ve 2016 yılında gençlerin %65'i "hiç yanlış değil" demiş (*bkz.* Şekil 8.1).

Genç ergenler arasındaki (16 yaş ve altı) cinsellik bile daha fazla kabul görüyor artık, "hiç yanlış değil" diyenlerin oranı 1986'ya oranla 2016 yılında beş kat artmış. i-Nesli herhangi bir şeyi "yanlış" diye damgalamak istemiyor artık –her şey bireye kalmış. Evlilik yaşının 20'li yaşların sonlarına ertelenmesiyle birlikte, cinsellik için evliliği bekleme fikri i-Nesli'ne saçma gelmeye başlayabilir.



Şekil 8.1. Evlenmemiş iki yetişkin arasında ve 16 yaş ve öncesi ergenlik çağında cinselliğin "hiç yanlış olmadığını" söyleyenlerin oranı. General Social Survey, 1972–2016.

Evli olmayanlar, hatta genç ergenler arasındaki cinselliğin yanlış olmadığını söyledikleri için, i-Nesli'nin bu özgürlüğün tadını daha fazla çıkardığını ve partnerleriyle cinselliğe daha yatkın olduğunu düşünebilirsiniz. Medya da öyle düşünüyor ve anne babalar bu konuda endişeleniyor: İnternette engel tanımayan porno ve yüksek düzeyde cinselleşen kültür nedeniyle ergenlerin bu işe erken başladığına ve genç yetişkinlerin Tinder ve tanışma siteleri sayesinde eskiye oranla daha çok sayıda partnerle takıldığına inanıyorlar.

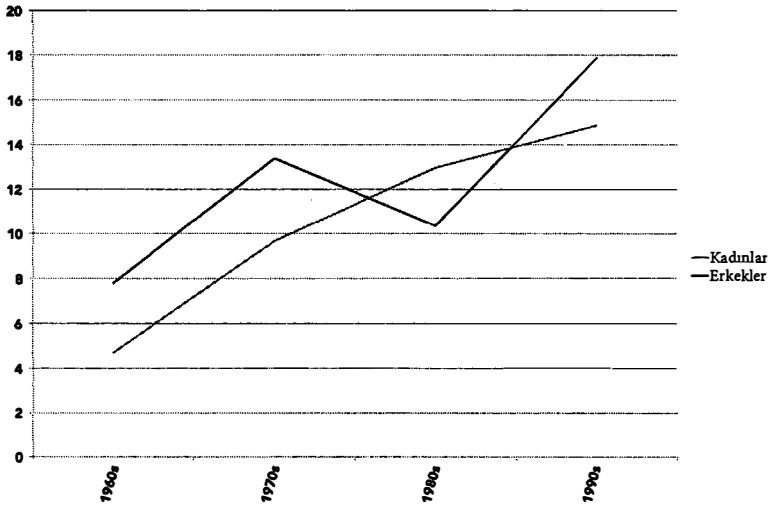
Buna karşılık, ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerinde cinsellik oranı i-Nesli'nde daha yüksek değil, daha düşük. 1. Bölüm'de gördüğümüz gibi, Y Nesli ve X Nesli'nin ergenlik dönemiyle karşılaştırıldığında, i-Nesli'nde lise öğrencilerinin cinsel ilişkiye girme oranı aslında daha düşük. Bu eğilim etnik yapıdaki değişimden de kaynaklanmıyor –siyah, beyaz ve

Latin Amerika kökenli ergenlerin cinsel ilişkiye girmiş olma yüzdesi daha düşük, özellikle de ergenlik çağındaki siyahlarda büyük bir düşüş görülüyor (*bkz.* Ek H). Henüz 2007 yılında, liseye giden ortalama bir erkek öğrenci cinsel ilişkiye girmiş oluyordu, ancak 2009 yılından sonra cinsel ilişkiye giren erkek öğrencilerin oranı daha az (%43), bu oran kızlarda %39. Genç yaşlarda cinsel ilişkiye girme yönündeki eski eğilim tersine dönmüş: 1940'larda doğan Bebek Patlaması Nesli kadınları ortalama 19 yaş dolaylarında bekâretini kaybediyordu, 1970'lerde doğan X Nesli'nde cinsel ilişkiye girme yaşı 17'ye düşmüştü. Bundan sonra ortalama yaş yeniden yükselmeye başladı ve 1990'larda doğanlarda 18 yaş dolaylarına yerleşti.

Ergenlik çağındaki cinsel birleşmedeki azalmanın oral seksten kaynaklandığı gibi bir iddia var. Peggy Orenstein yeni kitabı *Girls & Sex* (*Kızlar ve Cinsellik*) kitabı için ergenlerle görüştüğünde oral seksi "bir şey değil ... cinsel ilişki değil" ve "öpüşmenin bir adım ötesi" olarak tanımlayanlar olmuştu. Elbette, yine güvenlik konusu kendini gösteriyordu. Chicago'nun banliyösünde yaşayan 18 yaşındaki bir genç, Orenstein'a oral sekle ilgili şunları söylemişti: "Vajinal seksin olumsuz etkileri bunda yok. Bekâretini kaybetmiyorsun, hamile kalmıyorsun, hastalık kapmıyorsun. Yani, daha güvenli." Bu tam olarak doğru değil, elbette; cinsel yolla bulaşan hastalıklar (CYBH) oral seksle de geçebilir, sadece birleşmede olduğu kadar kolay olmaz. Yine de ergenlik döneminde görülen CYBH oranları 2012'den sonra düşmeye başladı ve bu, düşüş görülen tek yaş grubu (*bkz.* Ek H). Ergenlik döneminde cinsel ilişkinin azalması CYBH'nin de azalmasını sağladı.

Cinsellik de alkoldeki örüntüyü izlediği takdirde, genç yetişkinler lise yıllarındaki cinsel perhizin acısını çıkarmak için önceki kuşaklar kadar cinsel ilişkiye girmeye başlayabilir. Cinselliği bir akıllı telefon kadar yakına getirdiği varsayılan

çöpçatanlık uygulamaları da bunu hiç olmadığı kadar kolaylaştırabilir. Herkesin ağzındaki hikâye bu, ama öyle görülüyor ki doğru değil. Aslında, hiç cinsel ilişkiye girmeyen genç yetişkinlerin sayısı artıyor. 20'li yaşların başlarında 18 yaşından beri hiç cinsel ilişkiye girmemiş olanların oranı, X Nesli ile karşılaştırıldığında (%6) i-Nesli ve son dönem Y Nesli'nde (1990'larda doğanlar) iki kat artmış (%16, *bkz.* Şekil 8.2).



Şekil 8.2. Doğum yıllarına ve cinsiyete göre, 20-24 yaşlarda, 18 yaşından beri hiç cinsel partneri olmadığını söyleyenlerin oranı. General Social Survey, 1989–2016.

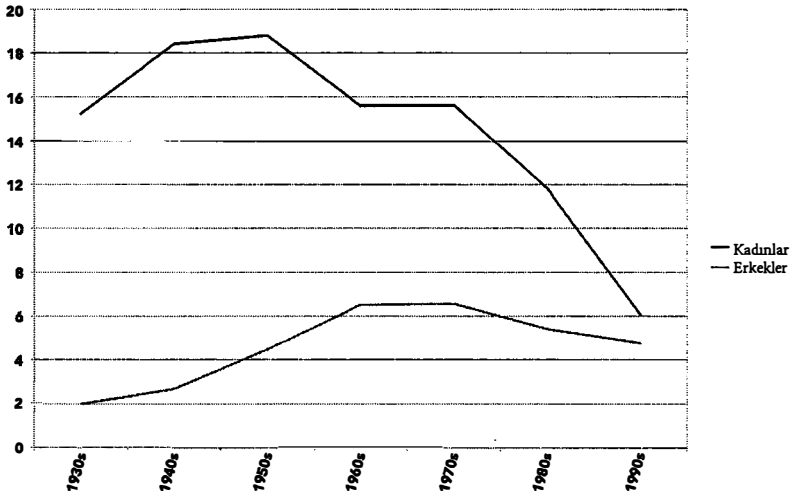
"Cinsel açıdan etkin değilim, böyle bir niyetim de yok," yazmış 19 yaşındaki bir kadın *Los Angeles Times*'da bu verileri konu alan bir yazının altındaki yorumlara. "Bu yakınlık düzeyindeki ilişkiler dikkat dağıtıyor." Muhtemelen daha ileri yaşlardaki başka bir okuyucu da bu yoruma yanıt olarak "Dikkat mi dağıtıyor? İlişkiler hayatın bir parçası," yazmış. i-Nesli için kendine odaklanmak ve ekonomik başarı yarışı önemli, bu yüzden de cinselliği ve ilişkileri "dikkat dağıtıcı" olarak değerlendiriyorlar.

i-Nesli'nin bazı üyeleri de hiç cinsel ilişkiye girmemiş olmalarını güvenliğe bağlıyor. "Cinsellik... bugüne dek peşinde olduğum bir şey değil ve partnerim bana güven verip içimi rahatlatmazsa beni bir hayli rahatsız edeceğini düşünüyorum," diyor 20 yaşındaki Sam, *Huffington Post*'taki bir yazıda. i-Nesli'nde yalnızlık, depresyon ve belirsizlik duyguları arttıkça cinselliğin fiziksel ve duygusal risklerinden korkanların sayısı da artabilir.

Elbette, genç yetişkinlerin %16'sının cinsel ilişkiye girmemiş olması %84'ünün cinsel ilişkiye girdiği anlamına geliyor. Öyleyse, cinsellikten uzaklaşanların sayısı artsa bile, belki de bu küçük bir kesimdir ve Y Nesli'nin ve i-Nesli'nin ortalama bir üyesi olabildiğince çok partnerle cinsel ilişkiye giriyordur –hatta, takılma konusunda yaptıkları şöhret düşünülürse, bu sayı artmış bile olabilir. Bu doğruysa, önceki kuşaklarla karşılaştırıldığında, cinsel partnerlerinin sayısının arttığını söylüyor olmaları gerekir.

Oysa öyle değil. Yaş kontrol edildiğinde bile, 1970'lerde doğan X Nesli hayat boyunca ortalama 10,5 cinsel partneri olduğunu söylüyor, buna karşılık, 1990'larda doğan i-Nesli ve Y Nesli 5,29 partnerle cinsel ilişkiye girdiğini söylüyor. Demek ki hızlı, gelişigüzel cinsellikle ün yapan Y ve i-Nesli aslında daha az kişiyle cinsel ilişkiye giriyor –ortalama olarak 5 kişi daha az. Şekil 8.3'te de görüldüğü gibi, 1970'lerde doğan erkeklerle karşılaştırıldığında, 1990'larda doğan erkeklerin ortalama partner sayısı 9 kişi daha az, kadınlarda da 2.

Bunun nedeni cinsel ilişkiye girmeyenlerin sayısının artması mı? Hayır –18 yaşından sonra cinsel ilişkiye girdiği en az bir partneri olanlar arasında, 1970'lerde doğan X Nesli'nin 10,67; 1990'larda doğan Y ve i-Nesli'nin 6,48 partneri olmuş (yaş kontrol edildiğinde). Yani, cinsel açıdan etkin olanlar arasında bile, X Nesli'yle karşılaştırıldığında, Y Nesli'nin genç üyelerinin ve i-Nesli'nin cinsel ilişkiye girdiği partner sayısı 4 kişi azalmış.



Şekil 8.3. Doğum yıllarına göre tüm yetişkinlerde yaşa göre kontrol edilmiş 18 yaşından sonra cinsel partner sayısı. General Social Survey, 1989–2016.

i-Nesli'nden bir gruba bu kuşağın öncekilere oranla daha az cinsel ilişkiye girdiğini söylediğimde çoğu bana inanmadı -bu da şaşırtıcı değil, çünkü gençler genellikle akranlarının cinsel hayatını ve cinsel ilişkiye girdikleri partner sayısını abartır. Yine de i-Nesli'nin öne çıkan ayırıcı özelliklerini, özellikle de güvenliği ve pratik bakış açısını yansıtan bazı olası nedenler öne sürdüler. "Ergenlik çağındakiler cinsel ilişkiye girmekten korkutuluyor. Ben lisedeyken 'cinsellik yok' propagandası çok güçlüydü. Hastalıklı cinsel organların videolarını izlettiler bize, ergenlik çağında anne olanlarla ilgili hikâyeler dinledik," yazmış 22 yaşındaki Kristen. "Sonra da o 'Ergenlik Çağındaki Anne' gösterisi yapıldı, kimse o kızlar gibi olmak istemiyordu. Hayatları üzücü, acıklıydı." Kristen, televizyondaki betimlemelerin etkisi olabileceği konusunda haklı. Bir araştırmaya göre, *16 Yaşında ve Hamile* MTV'de ilk kez yayımlandıktan sonra ABD'deki ergenlik döneminde doğum yapma oranları kayda değer oranda düştü.

i-Nesli'nin diğer üyeleri de cinsellikle ilgili korkularını, özellikle de cinsel yolla bulaşan hastalıkları dile getiriyor. 20 yaşındaki Tyrone'a göre cinsellikteki düşüşün nedeni "gebelik ve hastalık korkusu. Herkese ders vermeye çalışan bir sürü reklam, televizyon programı falan var." 20 yaşındaki Veronica da şunları yazmış: "Cinsellik hafife alınan bir şey değil. Cinsellik yoluyla bulaşan hastalıklardan daha çok söz ediyoruz ve insanın bir sürü cinsel partneri olduğunda bunun yaşanabileceğini daha iyi biliyoruz."

Cinsel saldırı ve daha kötü durumların yaşanma korkusu da özellikle kadınlarda bir rol oynuyor olabilir. 23 yaşındaki Amelia cinsel ilişkiye hiç girmemiş. "Çok fazla risk var ... özellikle kadınlar bir yabancının evine gitmenin ne kadar tehlikeli olduğunun farkında ve oradan canlı çıkıp çıkamayacaklarından bile emin değiller ve bunda haklılar da," diyor *Huffington Post*'ta. Aynı korkular önceki kuşaklarda da söz konusu olabilir, ancak medyadaki yaylım ateşi ve i-Nesli'nin güvenliğe verdiği önem bu korkuları artırmış.

Ayrıca, i-Nesli akranlarıyla yan yana çok daha az zaman geçirdiği için cinsellik fırsatları da azalmış olabilir. 3. Bölüm'de gördüğümüz gibi, ergenlik çağındakiler arkadaşlarıyla daha az takılıyor, daha az dışarı çıkıyor, muhtemelen Snapchat'te sohbet ettikleri ya da mesajlaştıkları için. Snapchat'te çıplak olabilirler ya da cinsel içerikli mesajlar atıyor olabilirler, ama fazladan bir adım atıp fiziksel olarak bir araya gelme ve gerçekten cinsel ilişkiye girme olasılıkları daha az. Cinsel içerikli mesajlar gebeliğe yol açmıyor ve i-Nesli'nin birçok üyesi bunu daha güvenli buluyor. Doğu Yakası'ndan bir üniversite öğrencisi Peggy Orenstein'a *Kızlar ve Cinsellik*'te şunları söylemiş: "Ortaokulda ya da lisede gerçekten çok açık cinsel mesajlar atıyordum ya da Skype'da striptiz yapıyordum. Bekâretimi kaybetmeye hazır değildim, ama kötü kız olmak çok hoşuma gidiyordu."

Geçen on yıllarda ergenlik döneminde gebelik oranlarındaki düşüşün en önemli nedenlerinden biri internet erişimi olabilir. Bir çalışmada, bir bölgede geniş bant internet uygulamasına geçilmesiyle birlikte ergenlik dönemindeki doğum oranlarında kayda değer bir düşüş olduğu görüldü –1999 ile 2007 yılları arasında %13. Bunun nedeni, ergenlerin internette doğum kontrolüyle ilgili daha fazla bilgiye ulaşabilmesi ya da birbirleriyle elektronik iletişimi tercih etmeye başlamaları olabilir. Veriler ikinci seçeneği işaret ediyor: Lise öğrencileri arasında doğum kontrolü bakımından fazla bir değişiklik olmamış (YRBSS verileri), bu da doğum oranlarındaki düşüşün aslında ergenlik çağında cinsel ilişkinin azalmasından kaynaklandığını gösteriyor. *Washington Post*'taki bir yazı, ergenlik döneminde cinselliğin azalması konusunda şöyle diyor: "Belki de iPhone'larıyla çok meşgul olduklarındandır."

i-Nesli ve Y Nesli genç yetişkinleri, cinsel partnerlerle tanışma olanağını da daha az buluyor olabilir. Çekici değilseniz Tinder'da ekranın soluna sürüklenirsiniz, oysa en yakın barda potansiyel partnerleri kendinize çekebilirsiniz. Barlara gidenler azaldı, gidenler de yanlarındaki insanlara değil, telefonlarındaki Tinder'a bakıyor. Dolayısıyla, çok sayıda insan cinsellik ortamının dışında kalıyor. Bir zamanlar, takılmaktan hoşlanmayanlar ya da geleneksel anlayışa göre çekici olmayanlar, genç yaşta tanışıp evlenirdi. Şimdi geç evlilik normalleştiği için cinsel ilişkiye hiç girmeyenler var.

Bazıları da genellikle romantizmden, hatta bir tutam duygusal yakınlıktan bile yoksun olan takılma kültüründen hoşlanmadığı için cinsellikten uzak duruyor olabilir. 19 yaşındaki üniversite öğrencisi Claudia, *Washington Post*'a "eski moda" bir ilişki istediğini, ama Tulane'deki öğrencilerin "gelişigüzel bir gecelik ilişkileri, barda tanıştıkları herhangi biriyle eve gitmeyi" tercih ettiklerini, kendi istediğinin bu olmadı-

ğını anlatıyor. Bazı genç erkekler bugünlerde istekleri konusunda çok direkt –bu da genellikle ilişki, hatta ön sevişme olmadan cinsellik anlamına geliyor. Indiana Üniversitesinde okuyan 22 yaşındaki Jennifer, *Vanity Fair*'e anlatıyor: "Bazen 'S....mek ister misin?' diye soran bir mesaj geliyor." Genç yetişkinler arasında ciddi ilişkiler azalıyor ve takılmak cinselliğe giden daha güvenli bir yol hâline geliyor. Bu da birçok genç kadını cinsel ilişkilerden bütünüyle uzaklaştırıyor. "Cinselliğin yerini Netflix almış olabilir, değil mi?" diye soruyor 26 yaşındaki Lucy, *Huffington Post*'a. "Bildiğim bir şey varsa o da ender bulunan bir Pokemon yakalamanın, benim için, bir çöpçatanlık uygulamasındaki sıkıcı bir erkekle konuşmaktan çok daha doyurucu olduğu."

Bu duyguları paylaşan erkekler de var. 20 yaşındaki Mark, Teksas Fort Worth'deki lisesinde yaşanan takılma ortamını gördükten sonra bunun ona göre olmadığına karar vermiş. "Liseyi bitirdiğimde hâlâ bakirdim," diyor. "Tüm o uyuşturucu ve cinsellik ortamını gördükten sonra işi pişirmeye çalışmaktan vazgeçtim." Cinselliği, uzun süreli ilişki yaşayabileceği bir genç kadınla tanışana dek ertelemiş. İlk buluşmaları olumlu geçtikten sonra buluşmayı "daha lüks bir restorana, oturup birbirlerini gerçekten tanıyabilecekleri bir yere terfi ettirmeye" karar vermiş. Kısa bir süre sonra da kızın babasıyla tanışmış. Bundan bir hafta sonra aileler tanışmış. ("Ve herkes birbirinden hoşlandı. İlk defa böyle bir şey görüyorum.") Mark kız arkadaşıyla altı ay birlikte olduktan ve ileride evlenmeye karar verdikten sonra ilk kez cinsel ilişkiye girmiş. Mark sıra dışı bir örnek değil. Sosyolog Lisa Wade *American Hookup* kitabı için 100'den fazla üniversite öğrencisiyle görüşmüş ve çoğunun uzun süreli bir ilişki istediğini görmüş. Buna karşılık, kampüslerde cinsel ilişkinin ancak takılma şeklinde olduğunu görüp uzak durmayı tercih etmişler.

Porno Kuşağı

Cinsel etkinliğin azalmasıyla ilgili, ilk başta çelişkili görünen olası bir neden daha var: internette pornoya kolay erişim. Müzik dergisi *Avenue Q*'da ince bir şekilde belirtildiği gibi: "İnternet porno için var." Pornografi izleyenlerin sayısı arttı; bir çalışmaya göre, son bir yıl içerisinde porno film izleyen genç yetişkin erkekler 1970'lerde azınlıktayken 2010'larda çoğunluk. Ergenler, hatta çocuklar bile porno film izliyor –bazen de internette kaza eseri denk geldikleri filmler oluyor bunlar. Daha 2005 yılında bile, geçen bir yıl içerisinde internette porno film izlediğini söyleyenlerin oranı 10 ila 17 yaşlar arasında %42; bunların ⅔'ü denk geldikleri için olmuş.

Pornonun yaygınlaşması ergenlerin gerçek cinselliğe daha fazla ilgi duymasına yol açmış olmalı, diye düşünebilirsiniz, ancak bizzat gençler bunun tam tersini söylüyor. 17 yaşındaki Hiro Teksas'ta yaşıyor ve evin küçük çocuğu. İlk porno filmini anne babasının bilgisayarındaki çocuk filtresini nasıl kaldıracağını çözdükten sonra 9 yaşındayken izlemiş. Sonra da tanıdığı kızların çıplakken nasıl olduklarını hayal etmeye çalışmış. "İki seçeneğim vardı: Ya kızlarla takılıp sürekli cinselliği düşünecektim ya da kızlardan hep uzak duracaktım." Uzak durmayı tercih etmiş. "17 yaşındayım ve hiç ilişkim olmadı, bunun en büyük nedeni de porno ve benim pornoyla ilişkim. Buna üzülmeye başladım artık," yazmış. "Pornografi, özellikle de internetteki porno ergenleri duyarsızlaştırdı, cinselliği ve yakınlığı zevkli ya da çekici bulmuyorlar."

Bazı genç erkekler pornonun cinsel arzularını doyurmaya yettiğini düşünüyor. 18 yaşındaki Noah Patterson, *Washington Post*'a cinsel ilişkiye girmektense YouTube izlemeyi, bilgisayar oyunu oynamayı ya da çalışmayı yeğlediğini söylemiş. Cinsel ilişkiye hiç görmemiş, ama bir sürü porno film izlemiş. Gerçek cinselliği merak edip etmediğini soruyorlar,

"Pek sayılmaz," diyor. "Çok şey gördüm... Çok da büyülü bir şey değil sonuçta, değil mi?"

Time dergisinin 2016 yılındaki bir kapak konusu, aşırı porno yüzünden gerçek cinsellikten tahrik olmayan genç erkeklerin sayısının artmasıydı. Şimdi 26 yaşında olan Noah Church, internetteki çıplak fotoğraflara ilk kez 9 yaşındayken baktığını söylüyor. 15 yaşındayken günde birkaç kez porno izleyip mastürbasyon yapıyormuş. Lise son sınıftayken kız arkadaşıyla odasına gidip soyunmuşlar, ama erekte olamamış. "Zihnimde olup bitenlerle bedenimin verdiği tepki arasında bir kopukluk vardı," diyor.

Popüler bir TED konferansında 40'lı yaşlarındaki Cindy Gallop 20'li yaşlardaki erkeklerle yaşadığı cinsel deneyimleri anlatıyor. "Genç erkeklerle cinsel ilişkiye girdiğimde, kültürümüzün her yanına sinsice yayılan pornografinin gerçek etkilerini doğrudan ve kişisel olarak görüyorum," diyor. "Çocuklar daha önce hiç olmadığı kadar küçük yaşlarda (pornoyla) karşılaşıyor. Cinselliğin porno filmlerdeki gibi olduğunu düşünen bir kuşak yetişiyor." Buna tepki olarak, genç erkeklere yararlı ipuçları verdiği *Porno Yapmayın Sevişin* internet sitesini kurmuş.

Pornografi tüketiminin artmasının cinselliğin azalmasına yol açtığını kanıtlamak kolay değil. Daha çok porno izleyen erkekler ve kadınlar, tanımı gereği, cinsellikle zaten daha çok ilgileniyor, yani daha fazla cinsel ilişkiye giriyor. Çoğu kişide pornonun cinsel etkinliği azaltma olasılığı düşük. Bununla birlikte, pornoyla yetinen ve gerçek cinselliği gereksiz gören ölçülebilir bir kesim de var. Yatak odasının mahremiyetinde porno izleyip her şeyi gönlüne göre yapmak varken reddedilme, cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma, ilişkide tartışmalar yaşama ya da birisiyle tanışma riskine neden girsinler ki?

Porno gençlerin cinsel ilişki biçimini etkileyerek de cinsel pasifliğe yol açabilir. Üniversite öğrencileri, Lisa Wade'e, takıl-

manın norm hâline geldiğini ve ilişkiye girmenin tek gerçek yolu olduğunu söylüyor. İdeal olarak da takılmak "duygusuz ya da anlamsız cinsellik" anlamına geliyor ve bu fikri pornografiden almış olabilirler. *Minnesota Radyo İstasyonundaki* programda Wade şöyle söylüyor: "Pornoda cinsellik ateşli, duygular soğuk. Takılma kültürünün nasıl olduğunu sorunca öğrenciler de bu ideali dile getiriyor. Ateşli bir cinsellik, soğuk duygular." Öğrencilerin ⅓'ünün üniversitedeki ilk yıllarında cinsel açıdan etkin olmadığını görmüş. "Cinsellikten uzak duranların hemen hepsi bu tip bir cinsellik yaşamak istemediği için bu yolu seçmişti," diyor. "Gelişigüzel cinselliğe karşı olduklarından değil, soğuk, duygusuz ve muhtemelen acımasız bir cinsellik yaşamak istemedikleri için. Ateşli bir cinsellik ve sıcak duygular onları mutlu edebilirdi. Âşık olmasalar bile buna benzer bir şey yaşamak istiyorlardı. Bu da takılma kültüründe asla mümkün değil." Cinsellik üzerine çalışan diğer araştırmacılar da bugünün öğrencilerinde benzer tutumlarla karşılaşmış. "İnsanların duyguları işin içine katmadan cinsel ilişkiye girebilmesi gerektiğini, bunu yapamayanlarda bir sorun olduğunu söyleyen öğrencilerim var," diyor Indiana Üniversitesinden Debby Herbenick.

Duygulara Yakalanma

Leigh Taveroff'un "20'li yaşlardaki ilişkiler neden yürümüyor?" sorusuna verdiği ilk yanıt şu: "Bu yıllar son derece önemli; kim olduğunuzu bulmanız ve hayatın geri kalanı için bir temel oluşturmanız gerekiyor. Bir başkasının sorunlarına, zaferlerine ve yenilgilerine çok fazla kapılıp kendi deneyimlerinizi yaşamayı unutmak istemezsiniz. Günün sonunda, 20'li yaşlar SENİ SEN YAPTIĞIN yıllardır. Bencil olun, eğlenin ve dünyayı keşfedin."

Taveroff 20'li yaşların amacını "kendini keşfetmek" olarak görüyor kesin bir şekilde, ama bu düşünce henüz 1990'larda

bile 25 yaşındaki birçok insana tuhaf gelirdi. Bebek Patlaması ve X Nesli'nin çoğu üyesi bu yaşlarda evleniyor, birçoğu da çoluk çocuğa karışıyordu. Bu doğrudur, diğeri yanlış anlamına gelmiyor bu, ama hayatın en enerjik yıllarını nasıl geçirmek gerektiği konusunda çok farklı görüşler var. 20'li yaşların başlarında insanın birlikte yaşamak ya da evlilik gibi bir bağlanmaya hazır olup olmadığını sorduğumda, "Çok erken," diyor 20 yaşındaki Ivan. "Çok genciz, hayatı öğreniyoruz, eğleniyoruz ve özgürlüğün tadını çıkarıyoruz. Bağlanmak bunu çabucak bitiriyor. Bağlanmak için çok erken, çoğu zaman da bu yüzden ayrılıyoruz."

Genel olarak, ilişkiler bireyci bir düşünce olan "mutlu olmak için başkasına ihtiyacın yok –kendi kendini mutlu edebilmelisin" yaklaşımıyla çelişiyor. i-Nesli bu düşünceyle büyüyor, kültür çevresi kulağına bu genel düşünceyi fısıldıyor. "Kendini kendini mutlu et" ifadesi 1990 ile 2008 arasındaki 18 yıl gibi kısa bir sürede Google'ın kitap veri tabanındaki Amerika çıkışlı kitaplarda 3 kat daha fazla kullanılır olmuş. "Başkasına ihtiyacın yok" ifadesi 1970'lerden önce kitaplarda neredeyse hiç geçmiyordu, 1970 ile 2008 yılları arasında kullanımı 4 kat artmış. İlişki düşmanı "Asla taviz verme" ifadesinin geçme sıklığı da 1990 ile 2008 yılları arasında 2 katına çıkmış. Kullanımı artan diğer ifade ne dersiniz? "Kendimi seviyorum."

"Sevgi uğruna riski göze almak gerektiği düşüncesine kuşkuyla bakıyorum. Anlamlı bir hayat yaşamanın başka yolları da var, özellikle de üniversitede romantik bir ilişki insanı hedefinden gittikçe uzaklaştırabilir," yazmış Columbia Üniversitesinde ikinci yılını okuyan Flannery James, kampüs gazetesine. i-Nesli'ne göre, önce kendi başlarına yapmaları gereken bir sürü şey var ve ilişkiler onları bundan alıkoyabilir. i-Nesli'nin birçok genç üyesi ilişkilerde kimliğini yitirmekten ya da kritik bir dönemde birisinden çok fazla etkilenmekten

de korkuyor. "Kimliğin ilişkilerde değil, ilişkilerden bağımsız geliştiği gibi bir düşünce var şimdi," diyor psikolog Leslie Bell. "Yani, ancak bir yetişkin olarak 'tamamlandıktan' sonra ilişkiye girebiliyorsunuz." 20 yaşındaki James de öyle düşünüyor. "Bir başkası bende her an büyük bir etki yaratabilir, bunu gerçekten istiyor muyum, işte ondan emin değilim. Üniversitedeki 20–25 yaş arası, insanın kendini kendi başına öğrendiği bir dönem. Bir başkasıyla birlikteyken kendini öğrenmesi zor oluyor insanın."

İlişkiler iyi gitse bile stresli oluyor, diyor i-Nesli. "Bir ilişkideyken onların sorunu sizin de sorununuz oluyor," diyor Mark. "Yani kendi sorunlarınız bir yana, kötü bir gün geçirdiklerinde acısını sizden çıkarmak istiyorlar. Bu stres bile çok saçma." i-Nesli, insanlarla muhatap olmak çok yorucu bir şey, demek istiyor âdeta. Üniversitedeki takılma ortamının "hızlı bir şekilde tatmin olmanın" bir yolu olduğunu söylüyor James. "Böylece bir insanın her şeyiyle uğraşmak zorunda kalmıyorsunuz. O andan zevk alıyorsunuz, o kadar," diyor.

i-Nesli'nin yüzeysel, duygusuz cinsellik idealinde sosyal medyanın da bir rolü var. Ergenlik çağındakiler, özellikle de kızlar seksi fotoğrafların daha çok beğeni aldığını daha küçük yaşlarda öğreniyorlar. İnsanlar kişiliklerinin olumlu yönlerine ya da ince davranışlarına göre değil, "lavabo selfie"lerde (kızların Kim Kardashian gibi banyo lavabosuna oturup çektiği kendi fotoğrafları) popolarının nasıl göründüğü ile değerlendiriliyor. Sosyal medya ve çöpçatanlık uygulamaları aldatmayı da son derece kolaylaştırdı. "Erkek arkadaşınız size çaktırmadan birisiyle aylarca konuşabilir, farkında bile olmazsınız," diyor Bronxlu 15 yaşındaki Madeline *American Girls*'e. "Aşk sadece lafta, hiçbir anlamı yok. Sizi olduğunuz gibi, kişiliğiniz için, size özgü yönleriniz için seven birini bulmak çok zor... Size önem veren birini bulmanız çok zor, belki de imkânsız."

i-Nesli'nin ilişkilere kuşkulu yaklaşmasının bir nedeni daha var: İncinebilirsiniz, birisine bağlanabilirsiniz –bunlar i-Nesli'nin bireyciliğiyle ve güvenlik kaygısıyla iç içe geçmiş kavramlar. "İnsanların bir süre yalnız olmasının da iyi bir şey olduğunu düşünüyorum. Duygusal güvenliğin tek kaynağı olarak ilişkilere yüklenenler yalnız kaldıklarında nasıl başa çıkacağını bilemiyor," diyor daha önce tanıştığımız 18 yaşındaki Haley. "İlişkiler geçici, hayattaki her şey geçici, yani yalnız kaldığınızda, başka bir erkek ya da kız arkadaş bulamadığınızda ne yapacaksınız? Yalnızken başa çıkmayı, kendi başına mutlu olmayı öğrenmemişsiniz, ne yapacaksınız; başka biri gelip sizi alana kadar acı mı çekeceksiniz?" Haley'in düşüncesi "Sevip kaybetmek/hiç sevmemekten iyidir" mısralarının ters yüz edilmişi: Ona kalırsa, sevmemek daha iyi, çünkü kaybedebilirsiniz.

Bu yakınlaşma, kendini gerçekten gösterme korkusu, takılma ortamında iki tarafın da hemen her zaman sarhoş olmasını açıklıyor. Üniversitelerdeki takılma kültürü üzerine iki yeni kitapta, birisiyle ilk kez cinsel ilişkiye girmeden önce alkolün neredeyse bir zorunluluk olarak görüldüğü belirtiliyor. Peggy Orenstein'ın *Girls & Sex* için görüştüğü görüştüğü üniversiteli kız öğrenciler takılma ortamının ayık kafayla "tuhaf" kaçacağını söylüyor. "İnsan ayık olduğunda ilişki arıyormuş gibi görünüyor," diyor üniversitede ilk yılını okuyan bir öğrenci. "Çok rahatsız edici gerçekten."

Bir çalışmaya göre, üniversitedeki ortalama bir takılma ortamında kadınlar dört, erkekler altı içki içiyor. *American Hookup*'ta üniversite öğrencisi bir kız Lisa Wade'e takılmanın ilk adımı "zil zurna sarhoş olmak" diyor. "Sarhoşsanız kafanıza takmadan yapıp eğlenebiliyorsunuz, sonra da gülüp geçiyorsunuz, tuhaf kaçmıyor, bir şey ifade etmiyor," diyor başka bir kız öğrenci. Wade'e göre, iki taraf da sarhoş olduğu için alkol sayesinde öğrenciler cinsellik hiçbir şey ifade etmiyormuş gibi

davranabiliyor. İlişki korkusu i-Nesli'nde ve Y Nesli'nin genç üyelerinde "duygulara yakalanmak" gibi ilginç argo terimler ortaya çıkarmış. Birisine duygusal olarak bağlanmak; sevgi nahoş bir durummuş, bir hastalıkmış gibi "duygulara yakalanmak" olarak anlatılıyor.

Bir internet sitesine göre, "Seks Arkadaşınızla Duygulara Yakalandığınızın 32 İşareti" arasında "Cinsellikten sonra sarılıp yatmaya başlamak" ve "Hayatını umursamaya başlayıp bir şeyler öğrenmeyi istemek" var. Başka bir site de üniversite öğrencilerine "Duygulara Yakalanmamanın Yolları"nı anlatıyor, çünkü "üniversite keşfetmek demek; genç, başına buyruk, özgür falan olmak demek, daha ilk yıldan birine takılıp kalmaya hiç gerek yok." Tavsiyeler arasında "Karşınızdakine onunla ilgili hiçbir duyguya kapılmayacağınızı hareketlerinizle gösterin" ve "Hayat hikâyenizi anlatmayın" var. En sonunda da "Sakın sarılmayın," diyor. "Sakın ha, kesinlikle. Birlikte film izlerken olsun, yatak odasındaki ateşli dakikalardan sonra olsun, kucaklaşmaya, sırnaşmaya sakın başlamayın. Böyle bir yakınlaşma duygusal yakınlaşma demektir, yani en son istediğiniz şey. Şu sarılıp yatma işine hiç girmeyin, gerekiyorsa aranıza yastıklarla barikat kurun. Ne de olsa zor zamanlarda zorlu önlemler almak gerekir."

Belki de X Nesli'nden olduğum için ama bu söylenenler "başına buyruk ve özgür" olmakla ilgili bir takım ideallere inanan birisinin en ufak bir insani temasa deli gibi karşı koymasından başka bir şey değil gibi geliyor bana. Başka insanlarla duygusal bağlar kurmak insanın doğasında var, ama "duygulara yakalanmak" kavramı bunu utanç verici bir şey, âdeta bir hastalık gibi sunuyor. i-Nesli'nden üniversite öğrencileriyle görüşen Lisa Wade'in deyişiyle: "Bugünlerde üniversite kampüslerinde birisine takabilecekleri en kötü lakap eskiden olduğu gibi 'sürtük' değil, hatta takılma kültürüne daha uygun

olan 'iffetli' de değil. En kötü lakap 'biçare' -birisine ihtiyacı varmış gibi davranmak, yapışkan olmak, acınacak bir durum."

Bir de "hayalete bağlama" var. Bu da konuştuğunuz, flört ettiğiniz ya da takıldığınız birisinin mesajlaşmayı birdenbire kesmesi anlamına geliyor. Gelmiş geçmiş en pasif ayrılma yöntemi, X Nesli'nin korkunç Post-it notlarından bile kötü. Hayalete bağlamak "sıradan bir reddedilme değil. İnsanı sonsuz bir kafa karışıklığı durumunda bırakan bir reddetme," diyor Columbia Üniversitesinde ilk yılını okuyan Madison Ailts. Ailts'e göre hayalete bağlama dijital medyanın sürekli sunduğu seçenekler dizisinin bir ürünü: "Sürekli en iyisini aramaya programlanmış durumdayız, birisini gözden çıkarma pahasına hem de. Bu da yeni bir toplumsal norm yarattı: Birdenbire birisi sanki yokmuş gibi davranmak." Aynı zamanda, birisinden nasıl ayrılacağıyla ilgili toplumsal becerilerden yoksun bir kuşak geliyor insanın aklına.

Y ve X Nesli'nin birçok üyesi ortada bir yerlerde kaldı, tam anlamıyla bir takılma kültürüne katılmasalar da uzun süreli bir ilişkiye de girmediler. Kate Hakala'nın *Mic.com*'da yazdığı gibi, "çıkmalık partner" olarak adlandırılan yeni bir statü var, bu da takılma ile erkek arkadaş arasında bir yerde kalıyor. Çıkmalık partnerler duygusal açıdan derin konulara girebiliyor, ancak aynı eve taşınmıyor, ailelerle tanışmıyorlar. Hakala bunu "bir kuşağın imzası olan ilişki statüsü" olarak adlandırıyor ve şöyle açıklıyor: "Her şey bir çorbayla açıklanabilir. Nezle olduğunuzda seks arkadaşınız size çorba getirmez. Erkek arkadaşınız evde bir çorba pişirir. Çıkmalık partner ne yapar? Kesinlikle bir konserve çorba getirecektir, tabiî eğer başka bir planı yoksa."

İronik olan da bu: i-Nesli'nin çoğu üyesi yalnızca takılmak değil, bir ilişki kurmak istediğini söylüyor. İki yeni araştırmada üniversite öğrencilerinin 3/4'ü, gelecek yıl içerisinde uzun

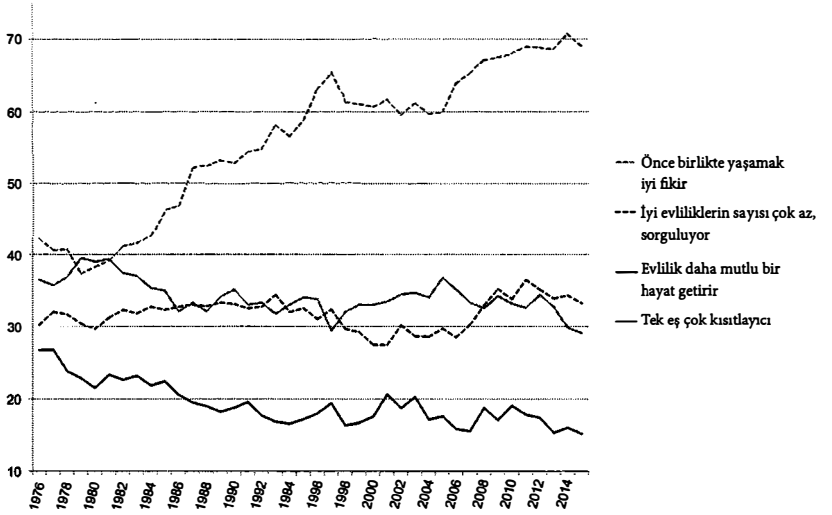
süreli, sevgi dolu bir ilişki kurmak istediğini söylüyor -buna karşılık, sınıf arkadaşlarının yalnızca takılmak istediğini söyleyenlerin sayısı da neredeyse aynı. Yani, i-Nesli'nde ortalama bir üniversite öğrencisi yalnızca kendisinin bir ilişki istediğini zannediyor, oysa öğrenci arkadaşlarının çoğu için de aynı şey geçerli. Wade'in deyişiyle: "Ne istemeleri gerektiği ve ne yapmaları gerektiği üzerine cesur anlatılarla, bir anlamda, asıl istedikleri arasında bir kopukluk var." 19 yaşındaki bir kız *American Girls*'e şunları söylemiş: "Herkes sevilmek istiyor, ama hiç kimse bunu itiraf etmek istemiyor."

Evleneceğim... Bir Gün

i-Nesli de sonunda ilişki dünyasına girecek mi? Belki. i-Nesli'nde evlenmek istediğini söyleyenlerin oranı farklı değil –2015 yılında 12. sınıf öğrencilerinin %77'si evlenmek istediğini söylemiş, 1976 yılındaki Bebek Patlaması Nesli'yle bire bir aynı oranda. Hayat boyu bir eş ya da kesinlikle çocuk sahibi olmak istediğini söyleyenlerin oranında da fazla bir değişiklik yok.

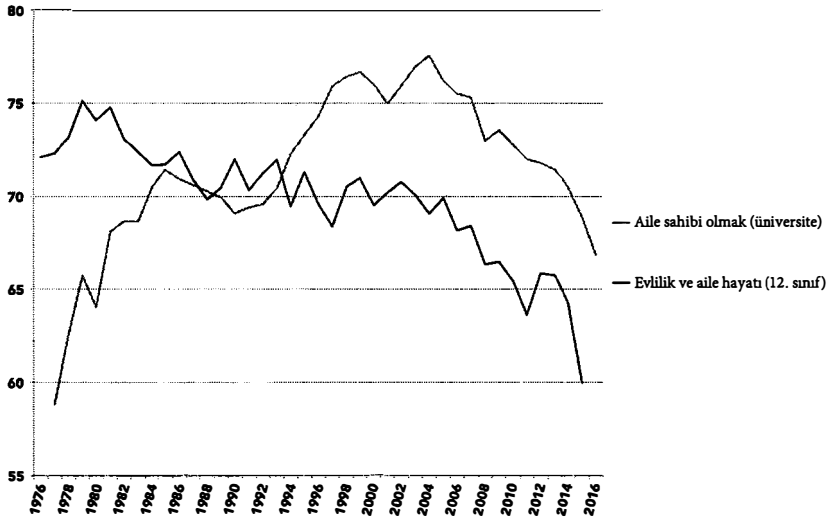
i-Nesli'nde evlilikle ilgili tutum, önceki kuşakların görüşleriyle karşılaştırıldığında, biraz daha az olumlu, ama bildik nedenlerden değil. i-Nesli evliliği bir önceki Y Nesli'yle oranla biraz daha fazla sorguluyor çünkü iyi evlilik sayısı çok az ve evlenmenin hayatlarını daha mutlu bir hâle getireceğini söyleyenler azalmış.

Öte yandan, bunun nedeni bir tek eşin çok kısıtlayıcı olduğunu düşünmeleri değil; i-Nesli'nde buna inanların oranı Bebek Patlaması, hatta Y Nesli'nden daha az. En büyük fark da i-Nesli'nde evlenmeden önce birlikte yaşamanın iyi bir fikir olduğu düşüncesinin daha yaygın olması (*bkz.* Şekil 8.4). Yani, i-Nesli evliliği öncekiler kadar bir zorunluluk olarak görmüyor ve bu kurumu daha fazla sorguluyor, ancak bunun nedeni cinsel açıdan sürekli serbest bir hayat yaşamak değil.



Şekil 8.4. 12. Sınıf öğrencilerinin evlilikle ilgili tutumları. Monitoring the Future, 1976–2015.

Asıl soru şu: i-Nesli'nin öncelikleri ne –evlilik ve aile hayatının önemli olduğunu düşünüyorlar mı? i-Nesli'nin bire bir toplumsal etkileşimden uzaklaştığı düşünülürse, yetişkin hayatının öncelikli toplumsal etkileşimleri olan evlilik ve aile hakındaki görüşlerini ele almak önem kazanıyor. Bebek Patlaması Nesli'nin 1976 yılında lise son sınıfta okuyan üyeleri, "iyi bir evlilik ve aile hayatı"nı hayattaki diğer hedeflerin hepsinden daha önemli görüyordu. Buna karşılık, evlilik ve aile 2011 yılında dördüncü sıraya düştü (sürekli iş, işte başarı ve "çocuklarıma bana verilen olanaklardan daha iyisini sunabilme"nin ardından –sonuncu da büyük olasılıkla ekonomik anlamda). Evlilik ve aile 2015 yılında da dördüncü sırada kaldı. Genel olarak, i-Nesli'nde "evlilik ve aile hayatı"nın önemli olduğunu düşünen 12. sınıf öğrencileri, Y Nesli'yle karşılaştırıldığında, daha azdı; "bir aile kurmanın" önemine inanan üniversite öğrencilerinin sayısı da azalmıştı (*bkz.* Şekil 8.5).



Şekil 8.5. 12. Sınıf öğrencilerine ve üniversite ilk yıl öğrencilerine göre evlilik ve ailenin önemi (görece öneme göre düzeltilmiş). Monitoring the Future ve American Freshman Survey, 1976–2016.

Bebek Patlaması, X ve Y Nesli'nin üniversite yıllarında, öğrenciler aile kurmayı ya en önemli ya da ikinci en önemli konu olarak görüyordu; 2002 ile 2007 yılları arasında hep en üst sıradaydı. Buna karşılı, 2008 yılında "mali açıdan çok iyi durumda olmak" birinci sıraya yükseldi. Aile kurmak, 2015 yılının öncelik listesinde üçüncü sıraya düştü ("mali açıdan çok iyi durumda olmak" ve "zor durumdaki insanlara yardım etme"nin ardından) ve hayattaki hedefler listesine alındığı 1969 yılından beri ilk kez yaşanan bir durumdu bu. 2016 yılında da üçüncü sırada kaldı. Evlilik ve çocuklar i-Nesli'nin öncelik listesinin en üstünde yer almıyor.

i-Nesli'nin ekonomik geleceğinden emin olamaması öncelik listesinin yeniden düzenlenmesinde rol oynamış olabilir. "Bence çocuk sahibi olmanın en sorunlu yanı onlara güvenli ve rahat bir hayat sunup sunamayacağım" yazmış 22 yaşındaki Miles. "Ertesi gün işsiz kalmayacağımdan emin değilken çocuk sahibi olmak istemiyorum."

i-Nesli kendi çocukluklarında yaşadıkları deneyimler yüzünden de evliliğe daha az önem veriyor olabilir. i-Nesli bebeklerin %36'sı evlenmemiş annelerin çocuğuydu, Y Nesli'nin doğum yıllarında bu oran %25'ti. Belki de bu nedenle, babasıyla, hatta bir üvey babayla büyümeyenlerin sayısı daha fazlaydı (*bkz.* Ek H). Bu istatistikler i-Nesli'nin babaları tarafından daha özenli yetiştirildiği yönündeki yaygın görüşle çelişiyor (*GenZ@Work*'ün iddiasına göre "Evde, hatta ortalıkta bir baba olması daha yaygındı"). Oysa gerçek bunun tam tersi: çocuklarıyla aynı evde yaşayan babaların sayısı bile daha azdı.

Bir de zamanlama meselesi var: Lise son öğrencileri ne zaman evlenmeyi planlıyor? 1970'lerde çoğu 5 yıl içerisinde evleneceğini düşünüyordu, ama 2015'te bu oran %39'a düştü. Sadece 2007 yılından sonra %22'lik bir düşüş olmuş ve bu da i-Nesli'nin X ve Y Nesli'nde başlayan geç yaşlarda evlenme eğilimi sürdüreceği anlamına gelebilir. "Birçok insan (evliliği) erteliyor, çünkü birisine hesap vermeden düşlerini ve tutkularını gerçekleştirmek istiyorlar," diye yazmış 22 yaşındaki Andrew.

1960'lardan bu yana ortalama ilk evlilik yaşında çok büyük bir değişim yaşanmış ve 55 yılda 7 yıl artmış. 1960'ta kadınlarda ilk evlilik medyan yaşı 20'ydi –yani kadınların yarısı ilk evliliğini ergenlik döneminde yapıyordu. 1970'te yani, Bebek Patlaması Nesli'nin ilk dalgası ergenlik çağına girerken sadece 21'e yükseldi. Sonra tırmanış başladı ve bir daha da durmadı. 2015 yılında kadınlarda ilk evlilik medyan yaşı 27,1'di. Erkeklerde ortalama yaş da fırladı, 1960'ta 23'ken 2015'te 29 oldu (*bkz.* Ek H). Evlilik yalnızca yaşlıların yaptığı bir şey olarak görülmeye başladı. 22 yaşındaki Caitlyn'in deyişiyle, "Evlilik sıkıcı, çünkü insan hayatının sonuna kadar aynı insana takılıp kalıyor. Her akşam tavuk yemek gibi. Bu yüzden de insanlar evlenmekten başka seçenekleri kalmayana kadar bekliyor."

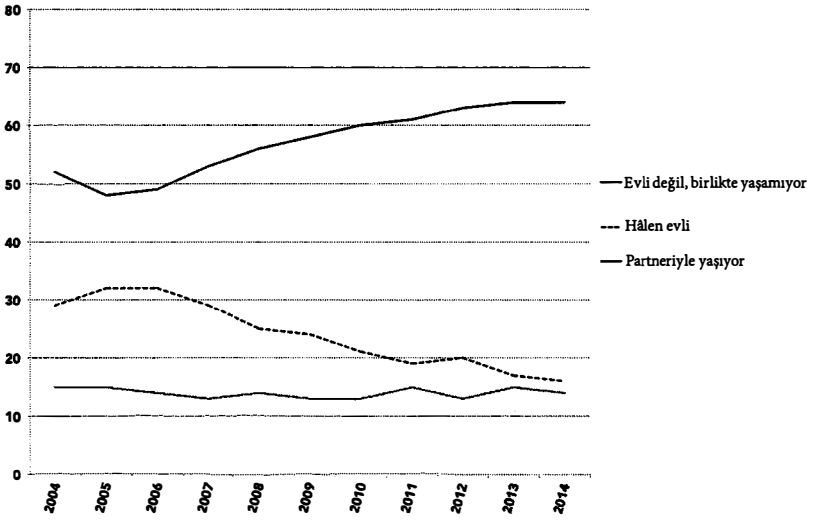
Bir düşünün: 23 yaşındaki birisinin düğünü için en son ne zaman bir davetiye aldınız? 18 ile 29 yaşlar arasında evlenenlerin sayısı yalnızca 8 yılda yarı yarıya azaldı, 2006'da %32'yken, 2014'te %16'ya düştü. Genç yaşta evlenmek bugünlerde o kadar ender görülüyor ki Barnard Üniversitesi öğrencisi Melyssa Luxenberg 2015 yılında nişanlanınca kampüs gazetesinde "20'sinde Nişanlandı" başlıklı bir haber yayımlandı.

Önceki kuşaklar genç yaşta evlenip ekonomik geleceklerini birlikte planlarken i-Nesli'nin birçok üyesinin evlenmeden önce yapılması gerektiğini düşündükleri şeylerden oluşan uzun bir listesi var. "Evlenmeden önce kalıcı ve yüksek maaşlı bir iş bulmak ya da ideal hayatına yaklaşmış olmak gerekiyor," diyor 21 yaşındaki Harrison. "Eğitim almadan, iş becerileri edinmeden genç yaşta evlenmek felaketle sonuçlanır. Bir ilişkiye bağlanmadan önce bunların hepsini yola koymak gerekir." Özellikle de kalıcı bir iş konusu bu kuşakta sorunlu, çünkü 20'li yaşların başındaki erkeklerin ¼'ü hiçbir işte çalışmıyor (*bkz.* Ek H).

Amerikalılar evlenmeden önce daha uzun bir süre beklemekle kalmıyor, hiç evlenmeyenlerin sayısı da arttı ve ABD'deki evlenme oranı 2010'larda en düşük düzeyleri gördü. Bu eğilim i-Nesli'nde de sürecek gibi görünüyor: Evlenmemiş bir ebeveyn ya da bekâr anne tarafından büyütülen çocukların sayısı i-Nesli'nde diğer kuşakların hepsinden daha fazla. Evliliği zorunlu görmüyorlar. "İnsanlar evlenmek zorunda değil artık," diyor 22 yaşındaki David. "Toplumsal dogmaların kör ettiği bir toplumda yaşamıyoruz artık, insanlar istediklerini yapmakta özgür."

Tamam, belki de birlikte yaşayanların sayısı arttı –sonuçta, bunun iyi bir fikir olduğunu söyleyen lise öğrencilerinin sayısı da arttı. Elbette, evlenmeden birlikte yaşayan genç çiftlerin sayısı önceki kuşaklara göre daha fazla. Bununla birlikte, son

10 yılda ilginç bir şey yaşandı: Partneriyle birlikte yaşayan evlenmemiş genç yetişkinlerin oranı hemen hemen aynı, ama evlenenlerin oranında büyük bir düşüş var. Bu da gerçekten bekâr olan, yani evlenmemiş ve bir partnerle birlikte yaşamayan genç insanların sayısı arttı demek (*bkz.* Şekil 8.6).



Şekil 8.6. 18-29 yaşlar arasında evli olan, bir partnerle birlikte yaşayan ya da ne evli olan ne de birlikte yaşayanların oranı. Gallup, 2004–2014.

Y Nesli ve i-Nesli yalnızca evliliği değil, birlikte yaşamayı da erteliyor, partneriyle birlikte yaşayan genç yetişkinlerin sayısı da düştü. 2014 yılında 18-34 yaşlarında anne babasıyla birlikte yaşayanların sayısı, eş ya da romantik partnerle yaşayanlardan fazlaydı. Yani, hem lise öğrencileri arasında flört ve genç yetişkinlerde cinsel ilişkiye girme oranları azaldı hem de uzun süreli ilişkilere girenlerin ve evliliği ve aile kurmayı öncelik olarak görenlerin sayısı. i-Nesli arkadaşlarıyla birlikte de daha az takılıyor, en azından yan yana olarak. Genel olarak, i-Nesli, belki anne babaları dışında, insan ilişkilerinden gittikçe uzaklaşıyor.

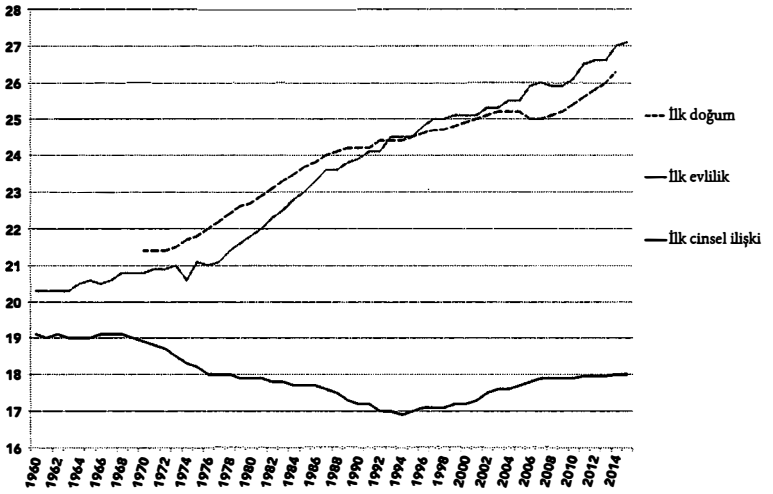
Çocuk İstediğimden Emin Değilim

Y Nesli'nin ve i-Nesli'nin karşısındaki ekonomik darboğaz çocuk sahibi olmayı zorlaştırıyor. Üniversite borç yükü rekor düzeylerde, konut ücretleri fırladı, çocuk bakım masrafları da genellikle kiradan daha pahalıya patlıyor. Çocuklar pahalı, bir çocuktan fazlası da mali açıdan çok zorlayıcı. "Hayatımın bir noktasında çocuk sahibi olmak istiyorum, ama beni en çok zorlayan şeylerden biri de mali durum olacak herhâlde," diye yazmış 23 yaşındaki Tyler. "Çocuk yetiştirmek çok masraflı gibi görünüyor, giderleri karşılamak için birden fazla gelire ihtiyaç olacak muhtemelen." 22 yaşındaki Ava "Bir çocuğum var, beni en çok zorlayan şey de kesinlikle parayı idare etmek oldu. Çocuk yetiştirmek çok masraflı," diyor. i-Nesli hem mali başarıya öncelik veriyor hem de birçoğu ekonomik güçlüklerle karşı karşıya, yani çocuk sahibi olmayanların sayısı artacak ve doğum oranları tüm zamanların en düşük düzeylerini görecek.

Ekonomik güçlükler, i-Nesli'nden hemen önce gelen Y Nesli'nin çocuk sahibi olmak için önceki kuşaklardan daha fazla beklemesinin nedenlerinden biri. 1950'lerde 20-24 yaşlarındaki kadınlar yaş grupları arasında en yüksek doğum oranına sahipti. Sadece 1990'dan bu yana 20'li yaşların başlarındaki kadınlarda doğum oranı %36 oranında düştü. Aynı dönemde 35-39 yaşlarındaki doğum oranları %63 oranında arttı (*bkz.* Ek H).

Kuşkusuz, bu geç annelik eğilimi i-Nesli'nde de sürecek ve 30'lu yaşlarda, sıklıkla da (hem doğal doğurganlık yaşının hem de IVF de dâhil olmak üzere mevcut üreme tekniklerinin sınırı olan) 30'lu yaşların sonlarında ve 40'lı yaşların başlarında çocuk sahibi olan kadınların sayısı artacak. Yeni üreme teknolojilerinin doğurganlığı daha da ileri yaşlara taşıyıp taşımayacağını göreceğiz; eğer olursa Y ve i-Nesli'nin birçok üyesinin ilgisini çekecektir.

Cinsellik, evlilik ve çocuk konusundaki tutumlarda yaşanan derin değişiklikler üreme ve aile planlamasını temelden değiştirdi. Ortalama olarak, Bebek Patlaması Nesli'nde kadınlar, ilk cinsel ilişkilerinden sadece 2,5 yıl sonra ilk çocuklarını doğuruyordu. Cinsel ilişkiye daha erken giren, daha geç çocuk sahibi olan X Nesli'nde bu aralık 7,5 yıla uzadı. Y ve i-Nesli hem cinsel ilişkiye daha geç giriyor hem de daha geç çocuk sahibi oluyor, ikisi arasındaki süre de 8,3 yıl. Üreme zamanlamasının bütünüyle ertelenmesi ilk kez gerçekleşiyor (*bkz.* Şekil 8.7).



Şekil 8.7. Üremenin dönüm noktalarında kadınların yaşları, 1960-2014. Finer ve Philbin (2014), U.S. Current Population Survey ve Centers for Disease Control and Prevention.

i-Nesli için zor bir bekleyiş olabilir bu; evrim insanları hayatın daha erken dönemlerinde üreyecek şekilde biçimlendirdi ve cinsel olgunluk ile üreme arasındaki zaman gittikçe açılıyor. "7 kardeşim var ve 8 yaşımdan beri kendi ailemi kurmak istiyorum. Lise yıllarında bebek istediğimi söyleyip durduğum için annem deliye döndü," yazmış SDSU'da (San

Diego Devlet Üniversitesi) hemşirelik okuyan 18 yaşındaki Janelle. Bununla birlikte, i-Nesli'ne özgü korkuları ve ilişkiler konusundaki deneyimsizliği evliliği düşünmesini güçleştiriyor. "Evlilik beni korkutuyor," diye itiraf ediyor. "Hiç uzun süreli bir ilişkiye bağlanmadım, o yüzden de hayatımın geri kalanını bir kişiye adamak bana korkutucu geliyor." Sonuç olarak, i-Nesli çocuk istiyor, ama masraflarını karşılayamamaktan ve genellikle çocuk sahibi olmakla birlikte düşünülen uzun süreli yetişkin ilişkilerinden korkuyor.

Gelecek neler getirecek? Çeşitli olası senaryolar var. Birincisi, i-Nesli çocuk sahibi olacak, ancak bunu alışılmadık düzenlemelerle yapacaklar. İlişkiler konusunda ihtiyatlı oldukları için kendi başına bebek sahibi olmayı seçebilirler, yanlışlıkla gebe kalanlar da partnerleriyle birlikte yaşama zorunluluğu hissetmeyebilir. Genç erkeklerden oluşan *One Direction* müzik grubundan Louis Tomlinson gibi. Eski sevgilisi Briana Jungwirth 2015 yılında, ikisi de 23 yaşındayken, hamile olduğu açıkladı. "(Hamilelik) ilk başta sürpriz oldu, ama Louis ve Briana çok, çok yakın arkadaşlar ve bu haber onları daha da yakınlaştırdı," diyor bir arkadaşları *People* dergisine. "Bir ilişki yaşamıyorlar, ama son derece güçlü bir arkadaşlıkları var ve ikisi de bebek konusunda çok heyecanlı." Belki de i-Nesli'nin yeni anne babalık modeli bu olacak: Evlenmiyoruz, birlikte de yaşamıyoruz, bir ilişki bile yaşamıyoruz, ama iyi arkadaş olacağız ve bebeğimizi birlikte büyüteceğiz. (Böyle olmayabilir de tabiî –2016 yılında Tomlinson başka birisiyle çıkmaya başlayınca Tomlinson ile Jungwirth arasında bir vesayet anlaşmazlığı yaşandı.)

Bu gibi durumlar birden çok çocuk sahibi olmayı zorlaştırıyor ve birçok insan çocuklarını partneriyle birlikte büyütmek istiyor. Bağlı ilişkiler daha da azalırsa doğum oranları da düşebilir. Bu yönde çeşitli işaretler var. Evlilik dışı çocuk

sahibi olan Amerikalıların sayısı azaldı: On yıllar boyunca süren bir artıştan sonra, evli olmayan annelerin doğum oranları 2008'deki %52'den 2015'teki %40'a düştü. Evlilik sürekli ertelendikçe ve evlilik dışı bebek sahibi olan kadınların sayısı azaldıkça çocuk sahibi olmak da 30'lu yaşlara erteleniyor, tabiî o da olursa.

Eğilimler hep aynı yönde: Cinsel ilişkiye giren genç yetişkin sayısı azaldı, bağlı ilişkilere girenler de öyle, evlilik ve aileyi öncelik olarak görenler de azaldı. Konut ve çocuk bakım masraflarının artması çocuk sahibi olmayı, özellikle de bir çocuktan fazlasını ekonomik açıdan güçleştiriyor. Bu eğilimler, i-Nesli'nde çocuk sahibi olma oranının düşeceğini ve tek çocuğun daha yaygın olacağını gösteriyor. ABD, doğum oranlarının nüfusun kendini yenileme oranının altında kaldığı, evliliğin bir seçenek olarak görüldüğü Avrupa'ya benzemeye başlayacak gittikçe. İlişkilerden ve çocuklardan uzaklaşma, ertelemeden ibaret olmayıp kalıcı bir eğilim olabilir. Bu durumda da i-Nesli ABD tarihinde en kalabalık bekâr nüfus barındıran ve doğum oranı en düşük olan kuşak olabilir.

9. Bölüm
Kapsayıcı: Yeni Çağda LGBT, Cinsiyet ve Irk Sorunları

Yüksek Mahkeme 2015 Haziran'ında eşcinsel evliliğin ülke çapında yasal olduğuna karar verince Snickers, Twitter'da gökkuşağı kaplı bir çikolata resmi paylaştı, üzerinde "Olduğun gibi kal" yazıyordu. AT&T, yerküre logosunu gökkuşağı renklerine boyadı, American Airlines da Twitter'da "Aynı güvertedeyiz. Çeşitlilik bizi güçlendiriyor ve bugün #EvlilikEşitliği'ni kutluyoruz" mesajını paylaştı.

Şirketlerin toplumsal sorunlarda açıklama yaptığı ender görülür, çünkü müşterilerini yabancılaştırmak istemezler. Merkezi Teksas'ta olan American şirketi için birçok müşteriye mal olabilir. Bununla birlikte, American ve diğer şirketler i-Nesli'ne hizmet vermeye hazırlanıyor ve yıllarca müşteri tabanlarını oluşturacak genç müşterilere hitap etmek istiyorlar. Şirketler eşitliğin yalnızca i-Nesli'nin beklentisi olmadığını, aynı zamanda bir zorunluluk olduğunu biliyor. LGBT kimliklerinden cinsiyete ve ırka, i-Nesli eşitlik bekliyor ve hâlâ önyargılar olduğunu görünce şaşırıyor, hatta şok oluyor. Bununla birlikte, eşitlik meselesi hâlâ çözümden çok uzak ve hem

i-Nesli'nin kendi içinde ayrılıklar yaratıyor hem de kuşaklar arasında aşılmaz görünen uçurumlara neden oluyor. Eşitlik devrimi sarsıcıydı, ama eksik kaldı ve 2017'den sonra reşit olan i-Nesli LGBT hakları, cinsiyet ve ırk konularıyla ilgili tartışmaların ortasında buldu kendini.

LGBT: Aşk Kazanır

Cameron gey ve lezbiyenleri çok önceleri tanımıştı; amcası geydi, bu nedenle de eşcinsel ilişkilerin sıra dışı olduğunu hiç düşünmemişti. Belki de bu yüzden, eşcinsel evliliğin yasal olması gerektiği konusunda hiç kuşkusu yok. "Eşcinsel evliliğe karşı olmak için bir neden yok," diyor. "İstediğin kişiyle evlenemezsin demek gey ve lezbiyenlere eşitlik tanımamak anlamına geliyor."

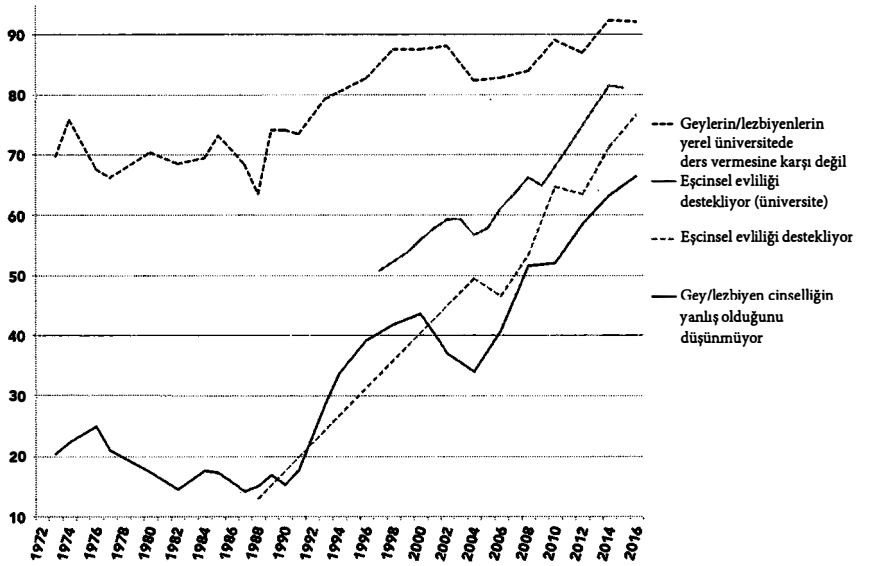
Ana karakteri gey olan ilk komedi dizisi *Will&Grace* 1998'de yayına başladığında i-Nesli'nin en büyük üyeleri anasınıfına başlıyordu, *Queer Eye for the Straight Guy* ile birlikte gey'lik hem anaakım hem de moda olduğunda ilkokula başlamışlardı. i-Nesli ergenlik çağındaki gey, lezbiyen ve transların yer aldığı *Glee*'yi izleyerek büyüdü ve eşcinsel olduğunu açıklayan ünlüleri izledi. Bir de Bebek Patlaması Nesli'ni düşünün, gençliklerinde eşcinsel erkekler hâlâ Stonewall'da tutuklanıyordu; X Nesli ergenlik dönemindeyken AIDS krizinin yarattığı aşırı homofobik bir ortam vardı; Başkan Bill Clinton eşcinsel evliliği yasaklayan kararı imzaladığı sırada ve Ellen DeGeneres eşcinsel olduğunu açıkladıktan sonra programı aniden yayından kaldırıldığında ergenlik dönemindeydi. Buna karşılık, i-Nesli'nin birçok üyesi eşcinsel evliliğin yasal olmadığı yılları zar zor hatırlayacak, Ellen'i de Netflix'te izledikleri *Arrested Development* dizisinde oynayan bir aktrisle evli popüler bir sohbet programı sunucusu olarak tanıdılar.

28 yaşındaki folk müzik şarkıcısı Kacey Musgraves'in "Yapabildiğin kadar gürültü yap, öpüş elinden geldiğince, er-

keklerle, hatta kızlarla canın çekerse" şarkısı babalarımızın dinlediği folk şarkılarına benzemiyor pek. i-Nesli'nde halk müziği bu! "Bence insanlar bedenleriyle ne istiyorlarsa onu yapabilmeliler," diyor Musgraves. "Şarkılarımı dinleyen gençlerin çoğu şarkı sözlerindeki şeyleri yaparken tereddüt bile etmiyor."

2000 ve 2010'lar lezbiyen, gey, biseksüel ve trans (LGBT) bireylere yönelik tutumlarda köklü değişikliklere sahne oldu. Bunlar gelmiş geçmiş en geniş ve hızlı kuşak ve dönem farklılıklarından bazılarını yarattı (*bkz.* Şekil 9.1). i-Nesli'nde Cumhuriyetçi muhafazakâr gençlerin bile birçoğu eşcinsel evliliği destekliyor.

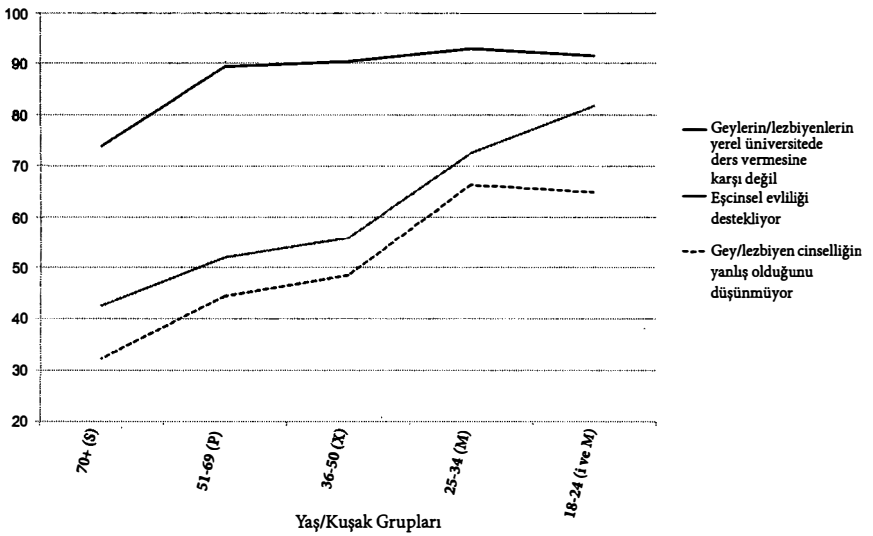
Pensilvanya Üniversitesi Cumhuriyetçileri Başkan Yardımcısı Anthony Liveris 2013'te şunları söyledi: "Gerçek bir muhafazakâr Amerikalıların kısıtlanmasını değil, istedikleri insanlarla evlenmesini desteklemeli." i-Nesli'nin büyük çoğunluğu aynı cinsiyetten iki kişinin evlenememesi için bir neden görmüyor.



Şekil 9.1. Gey ve lezbiyenlere yönelik tutumlar, 18-29 yaşlar (General Social Survey) ve üniversite giriş öğrencileri (American Freshman Survey), 1973-2016.

Bu grafikte farklılıklar yaştan kaynaklanmıyor, çünkü hepsi 18-29 yaşlarında, ancak farkın ne kadarının kuşağa bağlı (daha büyük yaşlardaki kişileri değil, yalnızca gençleri etkileyen) ve dönemsel (görüşlerin her yaşta değişime uğradığı) bir eğilim olduğunu bilmiyoruz. *General Social Survey* (GSS) farklı yaşlardaki yetişkinlerin hepsini içerdiği için, mevcut kuşak ayrımlarını görmek için farklı yaşların ve kuşakların son yıllardaki görüşlerini karşılaştırabiliriz.

2014-2016 yıllarında Bebek Patlaması Nesli, X ve Y Nesli ve i-Nesli gey erkeklerin yerel üniversitelerde ders vermesini neredeyse evrensel olarak destekliyordu –yalnızca 70 yaş üzeri Sessiz Nesil üyeleri bu konuda o kadar emin değildi. Bununla birlikte, gey ve lezbiyenlerin özel yaşamlarıyla ilgili görüşler kuşaklara göre daha fazla farklılık gösteriyor. X Nesli'nde, eşcinsel yetişkinler arasındaki cinselliğe biraz kuşkulu bakanların oranı 2014-2016 yıllarında hâlâ çok az bir farkla da olsa



Şekil 9.2. Gey ve lezbiyenlere yönelik tutumlar, yaş/kuşak gruplarına göre, tüm yetişkinler. General Social Survey, 2014-2016.

çoğunluktaydı. Buna karşılık, Y Nesli'nin genç üyelerinin ve i-Nesli'nin ⅔'ü gey/lezbiyen cinselliğinde hiçbir sorun görmüyordu. Eşcinsel evliliğe verilen destek de benzer bir örüntü sergiliyor. LGBT ile ilgili konular son yıllarda bile hâlâ kayda değer bir kuşak farklılığı yaratıyor (*bkz.* Şekil 9.2).

LGBT sorunlarını i-Nesli'nin birçok üyesi bu kuşağa özgü bireycilikle bağlantılı görüyor. Başkalarını kabul etmeyi o kadar kesin görüyorlar ki neredeyse sıkıntıdan esnediklerini hissediyor insan. "LGBT'yle ilgili görüşlerim diğer insanlar için evlilikten önce cinsellikle ilgili görüşlerimle aynı: Çok da umurumda değil," yazmış 17 yaşındaki Riley. "Ben yapmam, ama bunun benimle bir ilgisi yok, beni hiç etkilemiyor, başkalarına ne yapacaklarını, neye inanacaklarını söylemeye hakkım yok... Bunun için gidip bir protesto gösterisine falan katılmam, ama istediklerini yapabilirler." Bu kuşak eşcinsel evlilikten önceki dönemi hatırlamayacak bile muhtemelen ve 20 yaşındaki Harper'ın söyledikleri de bu kuşağın görüşünü yansıtıyor: "Bu konuda pek düşünmedim aslında," diyor eşcinsel evlilikle ilgili düşüncelerini sorduğumda. "(Eşcinsel) iki insanı görünce bunun normal olduğunu düşünüyor insan, farklı ya da tuhaf olduklarını falan düşünmüyor. Bizim gibi insanlar, sadece farklı bir cinsiyet gibi."

Birçok dindar ergenin bile eşcinsel evliliği desteklediği görülüyor. 2. Bölüm'de tanıştığımız 14 yaşındaki Emily Minneapolis'in banliyösünde yaşıyor ve ailesiyle birlikte düzenli olarak kiliseye gidiyor. Ağabeyiyle konuştuğumda, gittikleri kilisenin evliliğin erkekle kadın arasında olması gerektiğini savunduğunu söylemişti. Emily'ye eşcinsel evliliği sorunca "Onlarla gurur duyuyorum –savaşarak kazandılar," diyor. "İnsanları oldukları gibi kabul etmek lazım, herkes mutlu olabilir." Kendi kuşağı ile diğerleri arasında nasıl bir fark gördüğünü soruyorum, "İnsanlar kimliklerinden korkmuyor,"

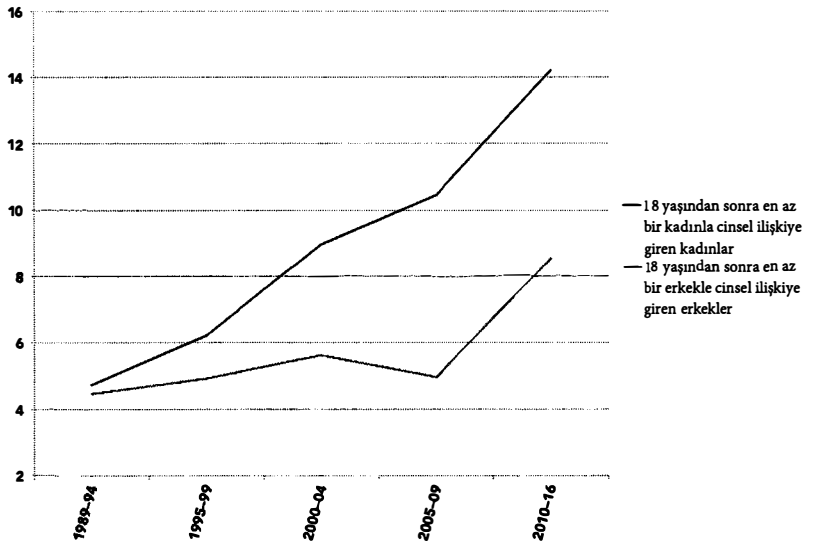
diyor. Güney'de bile bu konu eskisi kadar gündemde değil artık. 20 yaşındaki Darnell Georgia'da siyahların gittiği kilisedeki rahibin "bu konuya hiç değinmediğini" söylüyor. "Bence LGBT topluluğu o kadar büyüdü ki bu konuya hiç girmeyelim, diye düşünüyorlar."

Tutumlarda büyük bir değişim gözlemlense de i-Nesli'nin ⅓'ü eşcinsel cinselliği, ¼'ü de eşcinsel evliliği sorguluyor. Bu genç insanlar i-Nesli'nin yetiştirilme biçimi ile ait oldukları dinin eşcinselliği yanlış olarak görmesi arasında bocalıyor. 18 yaşındaki Sofia'yla okuduğu üniversitenin San Diego kampüsünde öğle yemeği için buluşuyoruz. Güney Amerika'da doğmuş ve ABD'ye küçük bir çocukken gelmiş ve çocukluğu Kaliforniya'nın çöller bölgesindeki bir kasabada geçmiş. Kahverengi gözleri ve hoş gülümsemesiyle çok tatlı bir genç kız, her pazar kiliseye gidiyor ve cinselliğin evliliğe saklanması gerektiğine inanıyor. 8. sınıftayken hayatında ilk kez öpüştüğü erkek olan erkek arkadaşıyla günün birinde evlenmeyi planlamaya başlamışlar bile.

Yüksek Mahkemenin eşcinsel evliliği onaylamasıyla ilgili ne düşündüğünü soruyorum, "Bu beni biraz zorluyor," diyor. "Bazı insanların mutluluğu diğerlerinden daha az hak ettiğini düşünmüyorum. Tanrı herkesi kendi kusursuz imgesinden yaratmış –hata olamaz, 'Ah, o kız kızlardan hoşlanıyor.' Hristiyanlar başkalarını kimlikleri yüzünden yargıladığında gerçekten çok üzülüyorum. Hristiyanlığın bununla hiçbir ilgisi yok, bunun tam tersi olması, insanları oldukları gibi kabul edip her şeye rağmen sevmek gerekiyor, çünkü İsa da böyle yaptı, ama insanlar bunu sürekli unutuyor." Yine de geylerin ve lezbiyenlerin arzularına göre "hareket etmesi" konusunu sorunlu buluyor. "Tanrı gey oldukları için günah işlediklerini söylemiyor, ama bu yönde ve cinsel arzuları doğrultusunda hareket etmeleri bir tercih. Zorluk yaratan da bu, çünkü evlilik

kadın ve erkek için. Yine de mutluluğu daha az hak ettiklerine inanmıyorum, bu yönde hareket etmedikleri zaman da mutlulukları eksik kalıyor." Sofia Hristiyanlıkla "insanlar oldukları gibi kalmalı" düşüncesini uzlaştırmış, ancak eşcinselliğin ya da eşcinsel evliliğin gerçeklerini henüz kabul edememiş. Bununla birlikte, Sofia i-Nesli'nde bir istisna ve eşcinsel evliliğin yasallaşmasıyla birlikte eşcinsellik giderek daha çok kabul görecek.

Genç kuşaklar gey ve lezbiyen cinsel ilişkinin yanlış olmadığını düşündüğüne göre, bu ilişkileri bizzat yaşama olasılığının daha yüksek olacağı anlamına mı geliyor bu? Öyle. En az bir kadınla cinsel ilişkiye giren genç kadınların sayısı 1990'lardan bu yana 3 katına çıkmış. Bir erkek partnerle cinsel ilişkiye girdiğini söyleyen erkeklerin sayısı da arttı (*bkz.* Şekil 9.3). Cinsel ilişkiye girenlerin artmasından ziyade, bunu kabul edenlerin sayısının artmış olması da mümkün. Öyle ya da böyle, eşcinsel deneyim yaşadığını söyleyenlerin sayısı arttı.



Şekil 9.3. 18 yaşından sonra en az bir kez eşcinsel ilişki yaşayanların oranı, 18-29 yaşlar. General Social Survey, 1989–2016.

Özellikle lezbiyen cinsel ilişkilerde büyük bir kuşak farkı var. 2014-2016 itibarıyla, 1940'larda ve 1950'lerde doğan kadınlar arasında lezbiyen partneri olanların oranı yalnızca %6'ydı. 1980'lerde ve 1990'larda doğanlar arasında ise bu oran neredeyse 1/7'ydi, üstelik 10 yaş daha genç olmalarına karşın. Başka bir kadınla cinsel ilişkiye girme eğilimi Y Nesli ve i-Nesli kadınlarında, önceki kuşaklara oranla, çok daha yüksek.

Biseksüellik, yani hem erkek hem de kadın partnerle cinsel ilişkiye girme de yükselişte. Hayatlarında biseksüel deneyim yaşayan yetişkin Amerikalıların oranı 1990 ile 2016 yılları arasında %3'ten %11'e yükseldi. Bu da üniversite kampüslerinde MKL ("mezuniyete kadar lezbiyen") olarak anılan yeni trendi yansıtıyor olabilir: Gençlik yıllarında lezbiyen ilişkiler yaşadıktan sonra erkeklerle çıkmaya başlayan ve evlenen kadınlar. Genelde, biseksüel deneyimlerdeki artış birçok insanın kendini illa da gey, lezbiyen ya da biseksüel olarak tanımlamadan hem erkeklerle hem de kadınlarla cinsel ilişkiye girdiğini gösteriyor olabilir –genel olarak, nüfusun yalnızca %4'ü LGBT kimliğini benimsiyor, ancak eşcinsel cinsel ilişki deneyimi yaşayanların oranı çok daha fazla.

Cinsel partnerlerin cinsiyetiyle ilgili bu esneklik nedeniyle, i-Nesli'nin bazı üyeleri insanların cinsel yönelimlerine göre etiketlendirilmemesi gerektiğini söylüyor. Georgia'da üniversite okuyan 20 yaşındaki James şöyle diyor: "Etiketler bana göre değil pek. Birisiyle beni mutlu ettiği için birlikte olurum, cinsiyeti için değil." Ailesine biseksüel olduğunu değil, gey olduğunu söylemiş. "Kuşağımızın karşılaştığı belirsizlikleri anlamadıklarını biliyorum." Y Nesli'nden bazı ünlüler de cinsel yönelimlerini adlandırmaya karşı çıkmıştı. Raven-Symoné şöyle söylemişti "Beni 'gey' olarak nitelendirmelerini istemiyorum. Beni 'insanları seven bir insan' olarak adlandırsınlar." Miley Cyrus da 'heteroseksüel' olmayan ilişkiler yaşadığını

söylemişti: "Cinselliğimi gizlemiyorum. Ben şu ya da bu şekilde adlandırılmak istemiyorum... Beni olduğum gibi seven herkesi sevmeye hazırım! Açığım."

Genç ve Trans

i-Nesli trans cinsiyetin anlamını küçük yaşlarda anlamaya başlayan ilk kuşak olacak muhtemelen, bunun bir nedeni de Caitlyn Jenner'ın 2015 yılında cinsiyetini değiştirip kadın olması. Trans bireyler kimliklerini gittikçe daha erken yaşlarda açıklamaya başlıyor. Ocak 2017'de 9 yaşındaki trans kız Avery *National Geographic* dergisinde kapak oldu. Dünyaya erkek olarak gelen, ancak aslında kız olduğunu 2 yaşından beri bilen Jazz Jennings 14 yaşında. 5 yaşındayken cinsiyet hoşnutsuzluğu tanısı konan Jennings'in *I Am Jazz* adında bir televizyon programı da var. Şimdi bu "tanının" gerekli olup olmadığı konusunu sorguluyor. *Cosmopolitan* dergisiyle yaptığı bir röportajda cep telefonuna bakıp şu tanımı okumuştu: "'Tanı: Belirtilerin incelenmesi yoluyla bir hastalığın ya da başka bir sorunun özelliklerinin saptanması.' Hasta gibi mi duruyorum? Bir sorunum var gibi mi görünüyor? Trans olmak bir sorun değil. Bir hastalık değil. Kimseniz o sadece."

Trans bireylerin bütünüyle kabul görmesi zaman alabilir. James'in erkek kardeşi trans. İlk başta anne babası kardeşinin lezbiyen olduğunu düşünmüş. "Sonra trans olduğu ortaya çıkınca babam 'O da ne demek?' diye sordu," diyor James. "Kardeşimle babamın ilişkisi uzun bir süre, çok ama çok çetrefilli ve çok korkunçtu." Transın ne demek olduğunu uzun bir süre anlayamamış babası. "Babam 'Benim kızım var. Başka bir şey değil,' diyordu. Bunun bir oyun olduğunu söylüyordu, 'Gidip erkek giysileriyle dolaşmak istiyor, erkek gibi giyinmek istiyor, arkadaşlarının hepsi de bu oyuna katılıyor. Erkek olduğunu söyleyip dursa da o giysileri çıkarınca altında yine biyolojik bir kadın var.' (Babam) anlamıyordu. Aklı almıyordu bir türlü."

Görüştüğüm ergenlerin çoğunun trans cinsiyet konusunda kesin bir düşüncesi yoktu, bireyci "kimsen o ol" felsefesi ile kendi bedeninden farklı bir cinsiyeti olduğunu hisseden insanların gerçekliğini uzlaştırmakta güçlük çekiyorlardı. Eşcinsel evliliği destekleyen Emily'nin trans bireylerle ilgili düşünceleri belirsiz. "Cinsiyet değiştirmeye katılmıyorum, çünkü bence insan olması gerektiği gibi doğar," diyor. Lise son sınıf öğrencisi Kevin'e trans bireyleri sorunca şöyle yanıtlıyor: "Bruce Jenner gibi mi? Bana biraz tuhaf geliyor, çünkü cinsiyetlerini değiştiriyorlar gerçekten. O şekilde doğmamışlar. Sanki önceki varlıklarını reddediyorlar. Kendilerine karşı dürüst davranmıyorlar ve bundan pek hoşlanmıyorum." 13 yaşındaki Athena da "Trans olmaya katılmıyorum, çünkü insan Tanrı onu nasıl yarattıysa öyle kalmalı. Tanrı bu gezegendeki herkesi O nasıl istiyorsa öyle yaratmış. Tanrı seni böyle yaratmış, neden değiştirmek istiyorsun, anlamıyorum. Kafaları karışmış o kadar." Diğerleri, özellikle de psikoloji derslerinde translarla ilgili bilgi edinen ya da trans birisini tanıyanlar daha anlayışlı. Illinois'den 18 yaşındaki Ben'in gittiği lisede bir trans erkek öğrenci varmış. Ben ve arkadaşları onu kabullenmiş, ama bu hiç de kolay bir süreç olmamış; her şey bir yana, çocuğun bütün okul kayıtlarındaki ismini değiştirmek olağanüstü uzun bir zaman almış. Nasıl davranması gerektiğini bilmeyenler de olmuş. "Herkes destekleyici olmak istiyordu, ama bunu nasıl yapacağını kimse bilmiyordu," diyor Ben.

Los Angeles'dan lise bir öğrencisi Leo "Tanrı hata yapmaz" gibi şeyler söyleyenlere katılmıyor. "İnsanlara ne yapacağını söylemek kimsenin üzerine vazife değil," diyor. Trans olma "trans insanların kendileri için yaptığı bir şey, kimseye de zarar vermiyorlar. Trans olmak istiyorlarsa trans olabilirler." Leo'nun bakış açısı gittikçe yaygınlaşacak. i-Nesli trans bireyleri daha iyi anladıkça, asıl cinsiyet değiştirerek kendilerine karşı dürüst dav-

randıklarını görünce transları kabul edecekler, hem de hızlı bir şekilde. Bununla birlikte, birçoğu henüz bu aşamaya gelmedi.

Cinsiyet Rolleri: Kim Ne Yapar?

Cinsiyet artık eskisi gibi değil. Stanford Üniversitesinde bir psikoloji profesörü sınıftaki öğrencilerden cinsiyet kategorilerine göre ayrılmalarını istedi –öğrenciler istedikleri kategoriyi ve birden fazla kategoriyi seçebilirdi. Çoğu öğrenci erkek ve kadın kategorilerini seçti, ancak kayda değer sayıda öğrenci "Cinsiyeti Sikeyim" adını verdikleri grubu seçti. Herhangi bir cinsiyete göre sınıflandırılmak istemediklerini söyleyip etiketlerden hiçbirini tercih etmediler.

Cinsiyetin "akışkan" olduğunu, yani hem değiştirilebileceğini hem de yalnızca iki kategori altında sınıflandırmanın kolay olmadığını öne süren ve kısmen de trans bireylerden esinlenen yeni bir hareket doğuyor. Will Smith'in 16 yaşındaki oğlu Jaden'ın 2015 yılında mezuniyet balosuna etek giyerek gitmesi sansasyon yaratmıştı. Üniversite son sınıf öğrencisi Justice Gaines, Brown'daki öğrenci gazetesi ile yaptığı röportajda xe, xem ve xyr zamirleriyle anılmak istediğini söylemişti (İngilizcedeki cinsiyetli 'o' zamirleri 'he, she' yerine cinsiyetsiz 'xe'nin kullanılması); yazıda da "(xe-o), (xyr-onun) yaşıtlarına olup bitenlerle başa çıkabilmeleri için yardım etmesi gerektiğini hissettiğini söyledi" gibi cümleler kullanıldı. Bazıları da tekil kişi yerine "onlar" zamirini kullanmayı tercih ediyor. Örneğin, Miley Cyrus'un "onlar/onları/onların zamirlerini kullanan, queer, çift-ırklı, cinsiyetsiz bir insan" olarak tanımladığı erkek arkadaşı Tyler Ford, "Hayatım boyunca yalnızca iki cinsiyet olduğuna inanmam istendi. Benim için çok dar olan bir kutuya girebilmek için küçülmem gerektiğini zannediyordum," diyor.

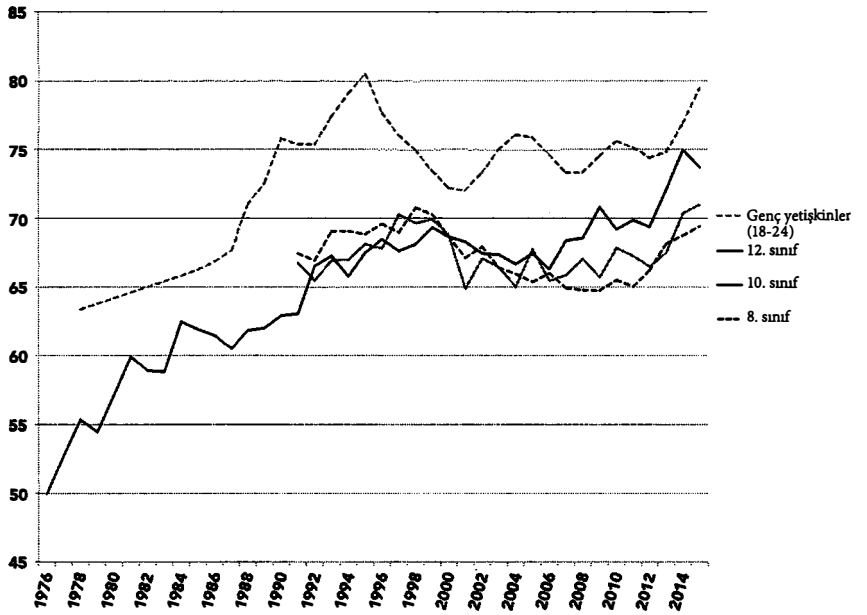
Cinsiyet akışkanlığı hareketi hız kazanıyor olabilir, ancak ortalama tepki ya da ortalama deneyim olmaktan henüz çok

uzak. Kamuoyunun gözünde insanlar ya erkektir ya da kadın, ikisinin arasında kabul edilebilir bir ara durum yoktur. Caitlyn Jenner cinsiyet değiştirip kadın olduğunda Diane Sawyer'la erkek olarak röportaj yapmıştı –o sırada saçları biraz uzundu, ama erkek giysileri giyiyordu. Daha sonra görünüşünü değiştirip kadın olmak için dört ay boyunca yeraltına çekildi. Geleneksel ikili cinsiyet düşüncesine o da uymuştu, röportajını erkek olarak verdikten sonra *Vanity Fair*'in kapağına kadın olarak yarı çıplak, seksi bir poz vermişti. En azından kamuoyu karşısında, ikisinin arasında olmasına izin verilmemişti (ya da bunu kendisi istememişti).

Cinsiyet akışkanlığı bir yana, Amerikan toplumu cinsiyet eşitliğini kabul etmekte de hâlâ zorlanıyor. Ailedeki sorumluluklar çevresinde dönen birçok tartışma var: Bebekle kim ilgilenir? Evi kim temizler? Kim işe gider? Psikoloji derslerinde gösterdiğim bir videoda küçük çocukların bu soruları oyuncak bebekleri göstererek duraksamadan yanıtladığı görülüyor; bebeğe kimin baktığı, evi kimin temizlediği sorulunca Barbie'yi, işe kimin gittiği sorulunca Ken'i gösteriyorlar.

Çalışan anneleri benimsemeye yönelik çalışmalar sonuç verdi, ama eksik kaldı. 1977 yılı ile 1990'ların ortaları arasında, çalışan annelerin de çocuklarıyla diğer anneler kadar yakın ilişki kurabileceğini düşünenlerin sayısı hep arttı (*bkz.* Şekil 9.4). 2010 yılından sonra, çalışan annelere destek hiç durmadan arttı; lise son öğrencilerinin 3/4'ü çalışan annelerin de çocuklarıyla işe gitmeyen anneler kadar iyi ilişki kurabileceğini düşünüyordu.

Buna ek olarak, "Okul öncesi çağda annenin çalışması çocuğa zarar verir" görüşüne katılmayanlar i-Nesli'nde çoğunlukta (*bkz.* Şekil 9.5). 18 yaşındaki Priscilla anne çalıştığında bunun hem anne hem de çocuk için yararlı olduğunu düşünüyor. "Çocuğum olmasını dört gözle bekliyorum, ama çalışmaya devam

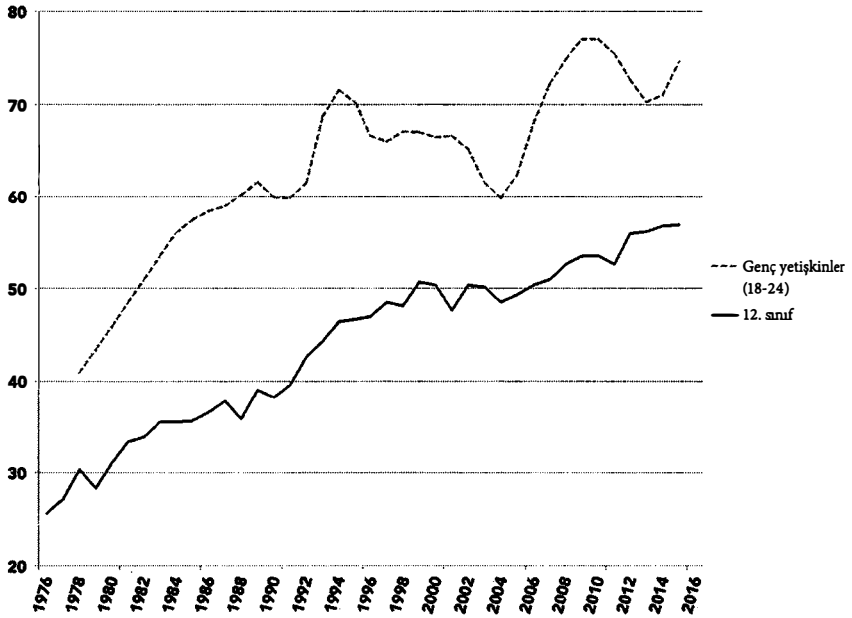


Şekil 9.4. Çalışan annelerin de çocuklarıyla diğerleri kadar yakın ilişki kurabileceğini düşünenlerin oranı, 8., 10. ve 12. sınıf öğrencileri (Monitoring the Future) ve 18-24 yaşlarındaki genç yetişkinler (General Social Survey), 1976–2016.

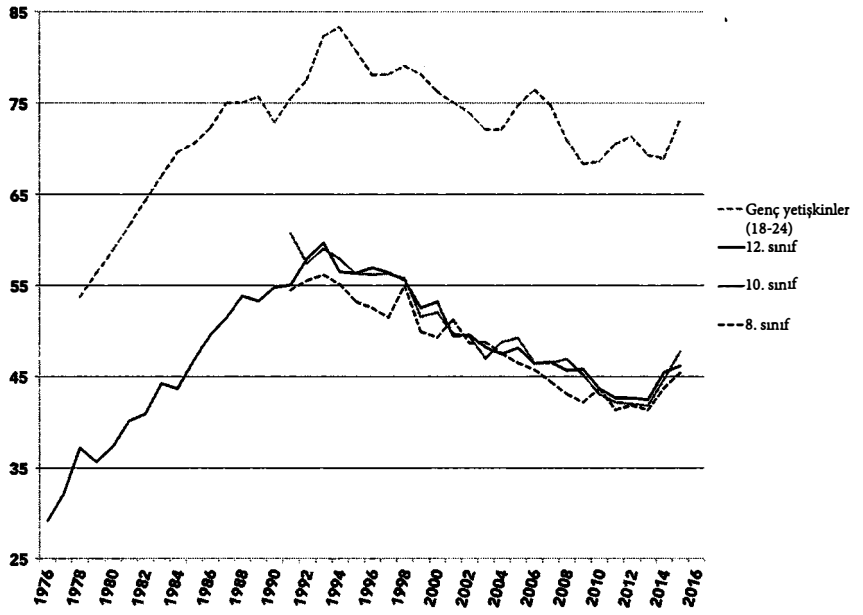
etmek istediğimi de biliyorum. Bence annesinin çalışma ahlakını gören çocuğun da güçlü bir çalışma ahlakı olur." i-Nesli'ndeki cinsiyet eşitliği görüşü önceki kuşakların hiçbirinde yoktu. Bu kendi çocukluk deneyimlerinden kaynaklanıyor olabilir: 2015 yılında lise sona giden öğrencilerin ⅔'ü, büyüme çağındayken annelerinin hep ya da çoğu zaman çalıştığını söylüyor –1976 yılı Bebek Patlaması Nesli son sınıf öğrencileri arasında bu deneyimi yaşayanların sayısı bunun yarısı kadar.

Bununla birlikte, cinsiyet eşitliğini destekleyenlerin kutlamaları ertelemesi gerekiyor. Araştırmalarda erkeklerin ev dışında başarılı olması, kadınların aileyi çekip çevirmesi gerektiği görüşüyle ilgili sorular da soruldu. Bu tip katı aile

rollerine karşı çıkış 1990'ların başlarında zirve yaptı, ama sonra düşüş başladı. "Ailede önemli kararları kocanın alması gerekir" görüşüne katılmayan 12. sınıf öğrencilerinin oranı da 1990'larda zirve yaptı (%70) ve 2015 yılında %61'e düştü. Önceki kazanımlarla karşılaştırıldığında bile, kadınların iş yerlerinde 20 yıl boyunca katettiği ilerlemenin ailedeki rollerde daha geleneksel tutumlarla sonuçlanması sarsıcı. Bununla birlikte, yalnızca 2014 yılından bu yana olsa da i-Nesli'nin ve genç yetişkinlerin bu eğilimi tersine çevirdiğini, Y Nesli'nin yarattığı gerilemeyi ortadan kaldırıp cinsiyet eşitliği görüşüne daha yakın bir çizgiye çektiğini gösteren yeni işaretler var (*bkz.* Şekil 9.6).



Şekil 9.5. "Okul öncesi çağda annenin çalışması çocuğa zarar verir" görüşüne katılmayanların oranı, 12. sınıf öğrencileri (Monitoring the Future) ve 18-24 yaşlarındaki genç yetişkinler (General Social Survey), 1976–2016. (Not: 8. ve 10. sınıf öğrencilerine bu soru yöneltilmemişti.)



Şekil 9.6. "Erkeklerin ev dışında başarılı olması, kadınların aileyi çekip çevirmesi gerekir" görüşüne katılmayanların oranı, 8., 10. ve 12. sınıf öğrencileri (Monitoring the Future) ve 18-24 yaşlarındaki genç yetişkinler (General Social Survey), 1976–2016.

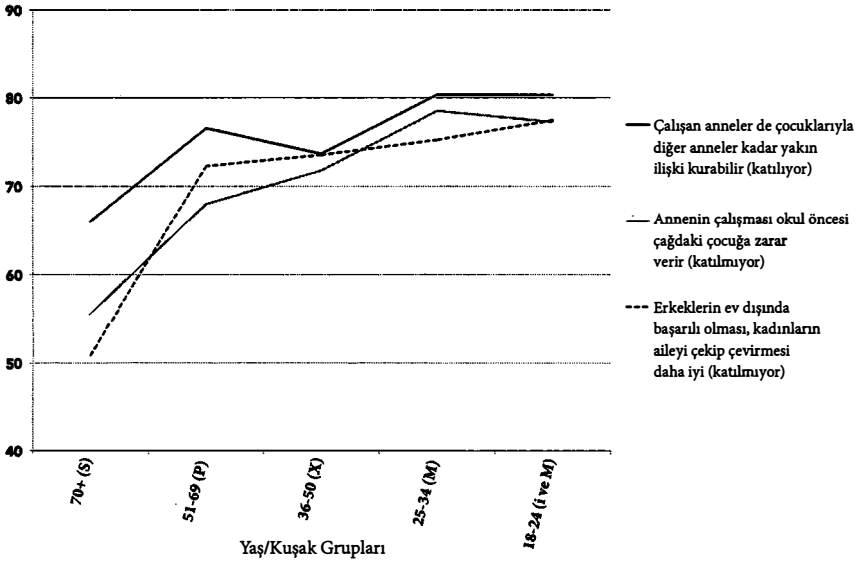
Geleneksele yönelik bu kayma bir önceki bölümde ele aldığımız eğilimlerden de kaynaklanıyor olabilir: İlişkiye giren gençlerin sayısı azaldıkça, ergenlik dönemindekiler erkek-kadın ilişkilerini gittikçe daha geleneksel bir bağlamda görmeye başlıyor olabilir. Bu cinsiyet rollerinden kurtulmak istiyorsanız evlenmeyin, birlikte de yaşamayın diye düşünüyor olabilirler. Belki de i-Nesli'ndekiler, annelerin çalışmasının çocuklara zarar vermediğine, ama yine de evde kalmasının (soruda belirtildiği gibi) "en iyisi" olacağına inanıyordur. Sosyolog David Cotter ve Joanna Pepin ise alternatif bir görüş öne sürüyor: Çalışan annelerle ilgili soruların aksine, bu iki soru özellikle erkeklerden söz ediyor ve tutuculuğa kayan

eğilim erkeklerin geleneksel rolüne, ailenin geçimini sağlama rolüne dönmesine duyulan özlemi yansıtıyor olabilir. Yani, şöyle diyor olabilirler: Kadınların çalışması gerekebilir, ama erkekler yeniden erkek olsa çok iyi olmaz mıydı?

i-Nesli'nin bazı üyeleri geleneksel iş bölümünün en iyi seçenek olduğunu düşünüyor, ama bunun ekonomik açıdan uygulanabilir olmadığını da kabul ediyorlar. "Şahsen ben çocuğum olduğunda okul çağına gelene kadar evde kalmayı isterdim, ama bu benim kişisel görüşüm, bir kişinin görüşü. Başkalarının farklı gereksinimleri ve istekleri var," yazmış 19 yaşındaki Carly. "Eminim, birçok kadın eğer MÜMKÜN OLSAYDI evde durmayı tercih ederdi, ama mümkün değil, çünkü bu günlerde babanın da annenin de çalışması gerekiyor, ama aileler hâlâ zar zor geçinebiliyor." 19 yaşındaki Vanessa bir yandan çalışıp bir yandan çocuk büyütebileceğinden emin değil. "İşten sonra, diyelim ki 6 saatiniz olsa bile bitkin düştüğünüz için çocuklarınıza gereken ilgiyi gösteremezsiniz. Bence anne ya da babadan en azından biri çalışmasa çocuk için daha iyi olurdu, ama bu da gerçekçi olmayabilir." 12 yaşındaki Harper de "Bir yandan çalışıp bir yandan çocuk büyütmek çok stresli olabilir, yani, hiç ara veremiyorsunuz, işte çalışıyorsunuz, sonra eve gelip çocuklar için çalışmanız gerekiyor. Bana kalsa, bütün gün yorulduktan sonra eve gelip üç çocukla falan ilgilenmektense işten izin almayı tercih ederim." Araştırmalar hem anne hem de babanın çalışmasından çocukların akademik ya da duygusal açıdan olumsuz etkilenmediğini gösteriyor, ama i-Nesli'nin bu üyeleri bunun kendileri ve eşleri üzerindeki etkileri konusunda daha fazla endişeleniyor gibi görünüyor. Daha başlamadan yorgun düşmüş görünüyorlar.

LGBT ile ilgili tutumlarda olduğu gibi, son veriler ışığında bugünkü kuşak farklarına bakabiliriz. Cinsiyet rollerinde bir sürpriz ortaya çıkıyor: i-Nesli, Y Nesli ve X Nesli arasında yalnızca küçük bir kuşak farkı var. 70'li yaşlardaki Sessiz

Nesil'e dek tutumlarda geleneksele doğru kesin bir kayma görülmüyor. En azından bu sorular bağlamında, i-Nesli ve Y Nesli'nin daha genç yaşlardaki üyeleri, cinsiyet görüşleri bakımından, 40'lı yaşlardaki X Nesli'nden yalnızca biraz daha ilerici; daha büyük yaşlardaki Y Nesli'nin 20'li yaşlardaki ve 30'lu yaşların başlarındaki görüşleriyle de aralarında bir ayrım yok (*bkz.* Şekil 9.7).



Şekil 9.7. Cinsiyet rolleri ile ilgili tutumlar, tüm yetişkinler, yaş/kuşak gruplarına göre. General Social Survey, 2014–2016.

Diğer bir deyişle, i-Nesli'nin ve Y Nesli'nin önceki kuşaklardan kayda değer bir farklılık sergilediği LGBT ile ilgili konuların aksine, cinsiyet rolleri ile ilgili tutumlarda kuşaklar arasındaki değişim durmuş.

Irk: Şimdi Hep Birlikte, Yine de Gönülsüzce

New York Times'ın haberine göre, üniversitedeki derste bir genç kadın "İnsanların ırkıyla, cinsiyetiyle falan ilgili onca

saçmalık –çağımızda kimse bunlarla ilgilenmiyor," demiş. Dersin profesörü bunun norm olduğunu, "siyah, Latin Amerika ve Asya kökenli ve beyaz öğrencilerin, her türlü etnik kökenden öğrencinin birbirleriyle kolayca etkileşim kurmasından hep etkilendiğini," söylüyor. "Yıllar boyunca hiçbir saygısızca olayla karşılaşmadım."

Buna karşılık, yine o yıl içerisinde ırk sorunlarıyla ilgili protestolar ülkenin dört bir yanındaki üniversite kampüslerini salladı. Bir kamyon sürücüsü yoldan geçerken Missouri Üniversitesi öğrenci birliği başkanına siyahları aşağılayan bir ifadeyle bağırdı. Kaliforniya'daki Clairmont McKenna Üniversitesinden Latin kökenli bir öğrenci Facebook'ta şu iletiyi paylaştı: "Beyaz olmayan bir öğrenci olarak üniversite kampüsünde kendimi her gün rahatsız hissediyorum." Wisconsin Üniversitesi öğrencileri üniversitede karşılaştıkları ırkçılık öykülerini paylaşmak için Twitter'da #TheRealUW etiketini açtı: "Öğrenci derneğindeki erkekler siyah bir kıza göre güzel olduğumuzu söylüyor," "Sınıftan biri 'Meksika'ya dön' dediğinde," "Kampüste Asya kökenlilere yönelik ırkçı ifadeleri her gün duyuyorum, ama kimsenin umurunda değil. Burada bana gerçekten saygı duyulduğunu hissetmedim hiç."

Hangisine inanacaksınız? i-Nesli ırk açısından tarihteki en eşitlikçi kuşak mı, yoksa eski moda ırkçılığa hızla geri dönen bir kuşak mı?

Hangi görüş haklı?

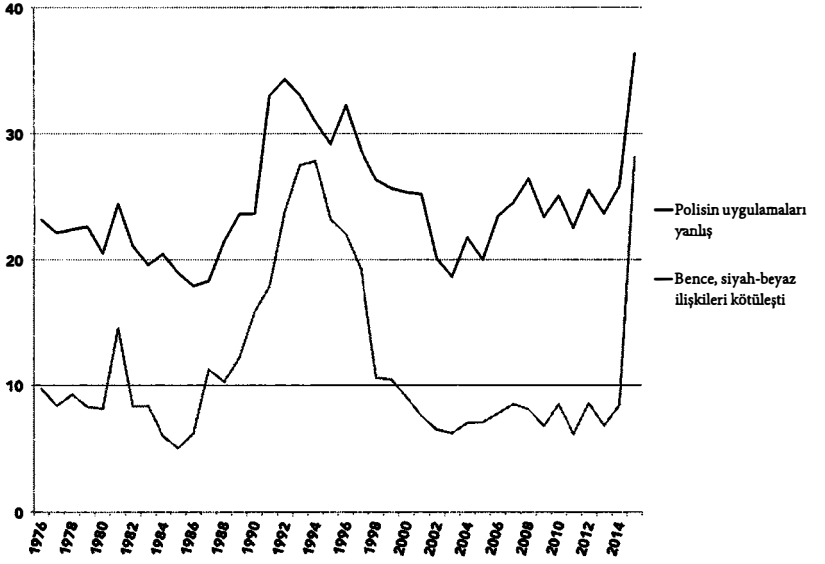
Çoğunlukla birincisi, ama alınması gereken uzun bir yol var hâlâ. Etnik eşitliği desteklemeleri bakımından, i-Nesli ve Y Nesli'nde Siyah Hayatlar Önemlidir hareketini destekleme oranı önceki kuşaklara göre çok daha yüksek –Pew Araştırma Merkezinin 2016 yılında yaptığı anket çalışmasına göre, 18-30 yaşlarındaki beyaz yetişkinlerin %60'ı Siyah Hayatlar Önem-

lidir hareketini destekliyor. Bu oran 50-64 yaşlar arasında (X Nesli ve Bebek Patlaması Nesli) %37, 65 yaş ve üzerinde (Sessiz Nesil) %26. "Bir beyaz olarak Siyah Hayatlar Önemlidir hareketini destekliyorum. İnsanların bu ülkede polisin azınlıklara davranma biçiminden rahatsız olması bence önemli bir şey," yazmış 20 yaşındaki Jason. "Yolsuzluk ve yanlış polis uygulamalarına dikkat çekilmesi bence olumlu –bunun daha önce olması gerekiyordu muhtemelen."

Missouri Ferguson'da, 9 Ağustos 2014 tarihinde 18 yaşındaki Michael Brown bir polis memuru tarafından vurulup öldürüldü. Polis tarafından vurulan diğer siyahları içeren ve kamuoyunda geniş bir yankı bulan diğer vakalar da bunu izledi. Sonuç olarak da ergenler arasında polisle ve ırk gerilimiyle ilgili tansiyon birdenbire yükseldi. 2014 ile 2015 bahar ayları arasındaki bir yıl gibi kısa bir süre içerisinde polis uygulamalarının yanlış olduğunu düşünen 12. sınıf öğrencilerinin sayısı %29 oranında arttı, beyazlarla siyahlar arasındaki ırk ilişkilerinin kötüye gittiğini düşünenler de öncekinin 2.5 katına çıktı ve ırk açısından hayli gergin olan 1990'larda tutumlar yeniden kendini gösterdi (*bkz.* Şekil 9.8). 2015 yılındaki bu ırk kökenli rahatsızlık, 2016 yılındaki başkanlık yarışındaki ırk kutuplaşmasının ve beyaz milliyetçi "alternatif sağ" hareketinin yükselişe geçmesinin de habercisiydi. Amerikalılar neredeyse 10 yıldır işleri yoluna koyduğunu düşünüyordu: Siyah bir başkan seçtik, Beyonce medya kraliçesi oldu, ABC'deki Shonda Rhimes dizilerini izliyoruz, ama her şey bir anda alt üst oldu. 2016 mart ayında yapılan Gallup anketinde, üniversite öğrencilerinin %54'ü bir önceki okul yılında kampüslerinde çeşitlilik ve kapsama konularında protestolar olduğunu söylüyordu.

Irkla ilgili konular, hayatları boyunca etnik çeşitlilik içinde yaşamış olan i-Nesli'nde özellikle ön planda. 2015 yılında, 12. sınıf öğrencilerinin çoğu, okudukları lisedeki öğrencilerin en

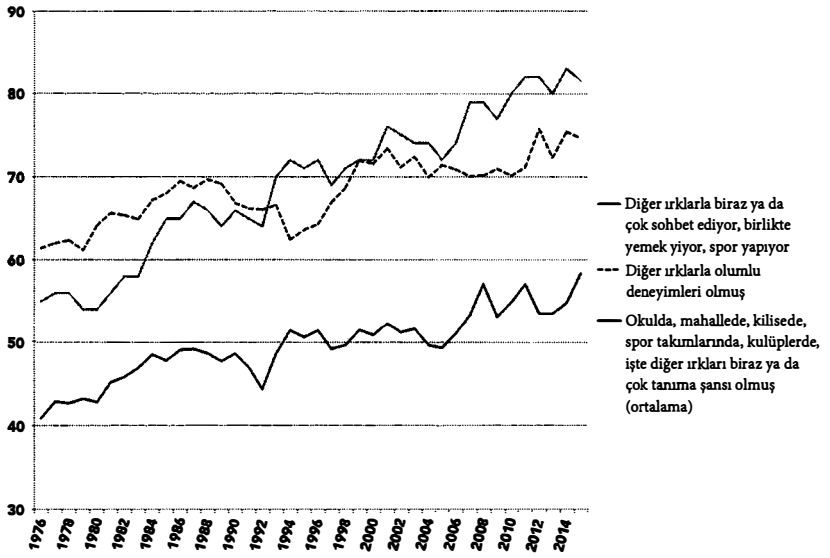
azından yarısının, yani 1980'deki oranın 2 katının farklı ırklardan olduğunu söylemiş. Yakın arkadaşlarının farklı ırklardan olduğunu söyleyenlerin sayısı da 3 katına çıkmış.



Şekil 9.8. Polis ve ırk ilişkileri ile ilgili tutumlar, 12. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 1976–2015.

i-Nesli etnik çeşitlilik içeren okullara gitmekle kalmıyor, farklı ırklardan insanlarla çok farklı ortamlarda etkileşime giriyor ve başka ırklardan insanları bu şekilde tanıdığını söylüyor (*bkz.* Şekil 9.9). Kendisi siyah olan üniversite öğrencisi Darnell "Çevremde Latin Amerika kökenli, beyaz, siyah, Asya kökenli her çeşit insan olduğu için çok şanslıyım, bence bu benim ufkumu genişletti," diyor. 19 yaşındaki Carly de renkli bir muhitte yaşamasını olumlu bir şey olarak görüyor. "Michigan Ypsilanti'de oturuyorum. Buradaki insanların neredeyse %40'ı siyah, çevredeki mahalledeki komşularımın hemen hepsi siyah ya da Latin Amerika kökenli," yazmış. "Ben beyaz oldu-

ğum için burada azınlık durumundayım. Büyüdüğüm şehirde halkın %99'u beyazdı, buraya taşınırken de rahat değildim, ne salaklık, ama diğer yerlerden hiç farkı olmadığını gördüm, tek fark siyahların çoğunlukta olması."

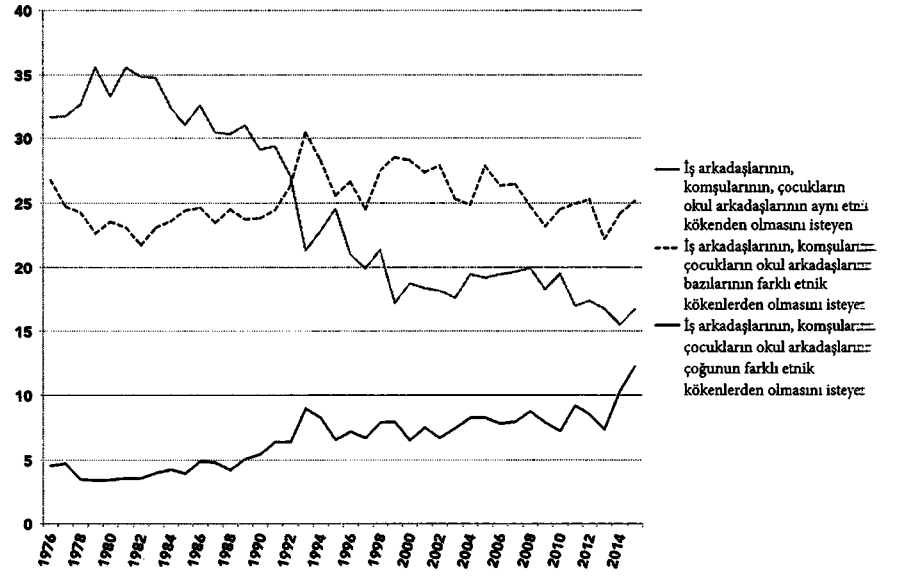


Şekil 9.9. Diğer ırklarla etkileşim, 12. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 1976–2015.

Okullarda, mahallelerde ve etkinliklerde çeşitlilik i-Nesli'nde rekor kırdı, ama onlar neyi tercih ediyor? İşte burada resim karmaşıklaşıyor. Etnik eşitlik yönündeki ilerleme açısından bakılırsa, hepsi beyazlardan oluşan bir çevrenin daha iyi olduğunu düşünen ergenlerin sayısı yarı yarıya azalarak ufak bir azınlığa dönüştü. Ayrıca, farklı etnik kökenleri içeren çevrelerin daha olumlu olduğunu düşünenlerin sayısı da iki katına çıktı.

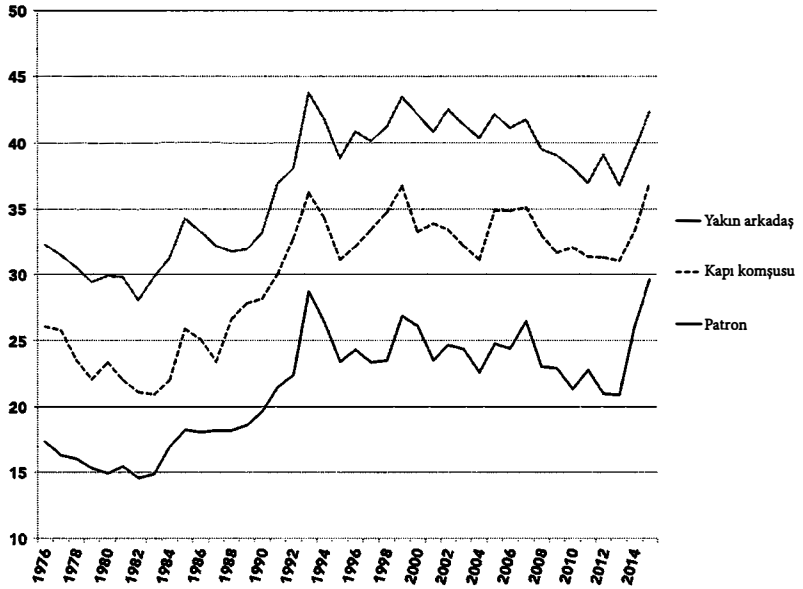
Öte yandan, hikâye bundan ibaret değil. Farklı etnik kökenlerden "bazı" insanların olduğu çeşitlilik içeren çevreler-

de yaşamak istediğini söyleyen ergenlik çağındaki beyazların oranı ¼ ve bu oran 1970'lerden bu yana hiç değişmemiş (*bkz.* Şekil 9.10). Siyah ve Latin Amerika kökenlilerde oran biraz daha yüksek: ⅓. i-Nesli farklı etnik kökenlilerle daha fazla deneyim yaşamış, çoğu da bu deneyimlerin olumlu olduğunu söylüyor, ama çeşitlilik içeren çevrelerin "arzu edilir" değil, yalnızca "kabul edilebilir" olduğunu söyleyenler çoğunlukta. Etnik açıdan çeşitlilik içeren çevrelerin yalnızca kabul edilebilir görülmesi iki konunun açıklanmasına katkıda buluyor: Üniversite kampüslerinde hâlâ ırkla ilgili olayların görülmesi ve artık var olmadığı düşünülen beyaz milliyetçiliğin 2016 seçimlerinde ses getirmesi. Öyle görülüyor ki i-Nesli'nde ortalama bir ergen çeşitliliğe tolerans gösteriyor, ancak bunun ideal bir sistem olduğundan emin değil.



Şekil 9.10. Belirli düzeylerde etnik çeşitliliği "arzu edilir" gören beyaz 12. sınıf öğrencileri. Monitoring the Future, 1976–2015.

Aynı eğilim kişisel ilişkilerde de kendini gösteriyor. Başka bir etnik kökenden yakın arkadaşı, patronu ya da kapı komşusu olmasının "arzu edilir" olduğunu söyleyen ergenlik dönemindeki beyazlar azınlıkta. Oran 1990'lardan bu yana neredeyse aynı kalmış –yine de i-Nesli'nde son birkaç yıldır bunu değiştirme eğilimi var (Şekil 9.11). Ergenlik dönemindeki siyahlar ve Latin Amerika kökenliler farklı etnik kökenler arasındaki ilişkilere biraz daha olumlu bakıyor, başka bir etnik kökenden yakın arkadaşı "arzu edilebilir" olarak görenlerin oranı 2015 yılında yarı yarıya. Genel olarak, bu tercihler beyaz çocukların lise kantininde neden hâlâ ayrı oturduğunu açıklıyor.



Şekil 9.11. Başka bir etnik kökenden yakın arkadaşı, patronu ya da kapı komşusu olmasının "arzu edilir" olduğunu söyleyen beyaz 12. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1976–2015.

Bu konuda yaptığım görüşmelerde çoğu, çeşitlilik için "arzu edilir" yerine "kabul edilebilir" ifadesini kullanmasını i-Nes-

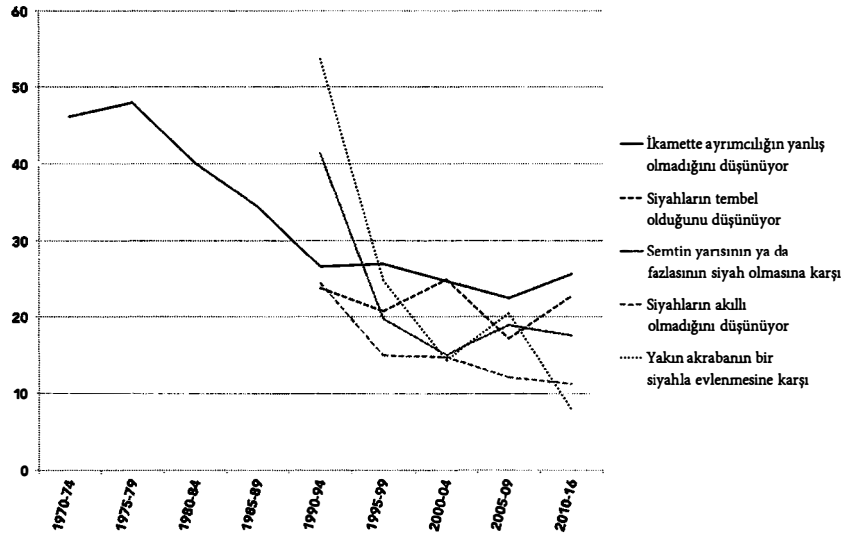
li'ne özgü bir nedene bağladı: Irk önemli değil. Başka etnik kökenlerle birlikte yaşamak "kabul edilebilir bir şey, çünkü doğrusunu isterseniz ben bu ırkçılıkla ilgili gürültü patırtıyı anlamıyorum. İnsanın dersinin rengi renkten başka bir şey değil. İçlerindeki hissi, ne istediklerini, hayattaki amaçlarını söylemez," diye yazmış 21 yaşındaki Lori. "Komşularımın ya da iş arkadaşlarımın farklı olması umurumda değil, tek beyaz ben olsam bile umurumda olmaz. Herkes birbirine aynı şekilde saygılı davrandıktan sonra bence bir sorun yok." 20 yaşındaki William ilgi alanlarının daha önemli olduğunu düşünüyor. "Ben bir siyahım, ama metali ve diğer rock müzik tarzlarını çok seviyorum," yazmış. "I. Dünya Savaşı da ilgimi çok çekiyor. Yaşadığım bölgedeki insanlar arasında (çoğu siyah) bunlarla ilgilenen pek yok. Kafa bir tiple tanıştım, o da beyaz. Beyaz bir arkadaşım olsun diye aranan bir tip değilim –olursa kendiliğinden olur. İnsanlar kafayı ırka çok takmış, ama biraz daha derine bakabilseler aslında çok farklı olmadıklarını görecekler."

Bana öyle geliyor ki i-Nesli çeşitliliğin "kabul edilebilir" mi, yoksa "arzu edilir" mi olduğu konusunda bir seçim yapmak istemiyor, çünkü bu sorun onlara zaten saçma geliyor. 20 yaşındaki Heather şöyle yazmış: "Bir insanın yöneticilik nitelikleriyle ırkın hiçbir alakası yok. Nedir yani, hâlâ '50'lerde mi yaşıyoruz?" 20 yaşındaki Francie de şunları yazmış: "Bugün, bu çağda insanları ele alırken hâlâ renklere bakıyor olmak aptalca geliyor bana. Ben beyazım, ama arkadaş seçerken renklerine bakmıyorum çünkü bu geri kalmış zihniyete takılıp kalmak bence aptalca ve eski kafalı." Çeşitlilik içeren çevrelerin "arzu edilir" olduğunu söylemek ırk konusuna çok fazla önem verildiği anlamına gelebilir ve i-Nesli'nin ırkın farkında bile olmaması gerekiyor.

i-Nesli'ne özgü bu etnik kökeni görmezden gelme teması, üniversite kampüslerinde etnik köken konularını tartışma biçimine baktığımızda da karşımıza çıkıyor. Etnik kökeni görme-

menin artıları var, ancak renkli öğrencilerin yaşadığı farklı deneyimleri ve insanların etnik kökeni tabiî ki "gördüğü" gerçeğini göz ardı ediyor. (Tutucu bir konuk *The Daily Show*'da "Renkleri görmüyorum" dediğinde, sunucu Trevor Noah "Trafik ışıklarında ne yapıyorsunuz, peki?" diye sormuştu.) Etnik kökeni görmezden gelme düşüncesi, etnik kökenlerinin kabul edilmediğini düşünen bazı beyazlarda beyaz milliyetçiliğin kökeni de olabilir. 2014-2016 yıllarında yaşananlar etnik köken yokmuş gibi davranmanın uygulanabilir bir strateji olmadığını gösteriyor.

Bununla birlikte, ABD'de etnik kökenle ilgili tutumlar diğer konularda eşitlik yönünde büyük değişim gösterdi. Yakın bir akrabasının bir siyahla evlenmesini istemeyenlerin oranı 1990'lardaki %54'ten 2010'larda %10'a geriledi (*bkz.* Şekil 9.12). i-Nesli'nin birçok üyesi farklı etnik kökenlerden insanların evlenmemesi gerektiğini savunan düşünceye anlam bile veremiyor. "Farklı ırklardan insanların evlenmesi neden sorun oldu



Şekil 9.12. Siyahlara yönelik olumsuz tutumlar, 18-24 yaşlarındaki beyazlar. General Social Survey, 1972–2016.

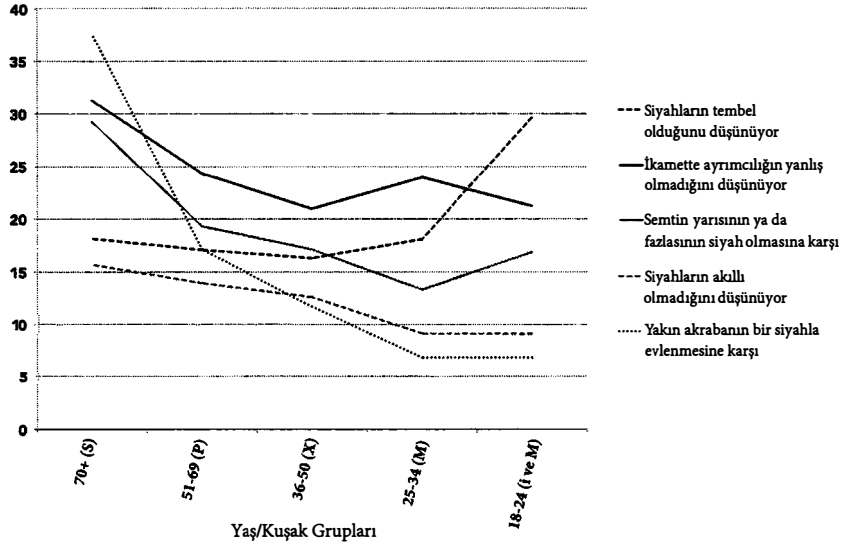
hiç anlamadım zaten," yazmış 19 yaşındaki Anthony. "Amerika'daki çoğu insan saf ırkla ilgili iddiaları çürüten bilgilere ulaşabilir, zaten bu da beyazların uydurduğu bir düşünceydi. Irkların karışması neden 'kötü' ya da 'ahlaksız' olsun, anlamıyorum.

Çoğunluğu siyahlardan oluşan bir semtte oturmaya karşı olanların ya da ikamette ayrımcılığı destekleyenlerin oranı yarı yarıya azalmış. Bununla birlikte, siyahların tembel olduğunu düşünen yetişkin beyazların oranı neredeyse aynı. 21 yaşındaki Jaden bunun basındaki haberlerden kaynaklanıyor olabileceğini düşünüyor. "Diğer etnik kökenlerin işlediği suçlarla ilgili haberler de var, ama Afrika kökenli Afrikalıların yasa dışı etkinliklerine inanılmaz bir ilgi gösteriliyor," yazmış. "Afrika kökenli Amerikalıların haber programlarında ve belgesellerde sürekli olumsuz resmedilmesi insanların onlara bakışını önemli derecede etkiliyor."

Son yıllardaki (2014-2016) kuşak farklılıklarını incelemek de çok ilginç. En büyük ayrım Sessizler (70 yaş ve üzeri) ile diğer herkes arasında görülüyor (*bkz.* Şekil 9.13). Sürprizler de var: Siyahların tembel olduğuna inanma eğilimi i-Nesli'nin ve Y Nesli'nin beyaz üyeleri arasında daha yaygın, çoğunluğu siyah olan bir muhitte yaşamaya da daha büyük yaşlardaki Y Nesli'nden daha fazla karşılar. Bu, gençliğin cehaleti de olabilir beyaz milliyetçiliğin bir türünün yeniden ortaya çıkması da."

Üniversite kampüslerinde etnik kökenle ilgili tartışmalar genellikle üniversiteye kabul ve burslarda pozitif ayrımcılığa odaklanıyor. Gelir eşitsizliği ve yüksek öğrenim kredisi borçları nedeniyle, bazı beyaz öğrenciler farklı etnik kökenlerin kayrıldığını düşünüyor ve buna içerliyor. Wisconsin Üniversitesinden bir öğrenci *Yik Yak*'ta şu iletiyi paylaşmış: "Benim katta siyah bir kız var, baskı görmekten şikâyet edip duruyor... Kaltak, ben ACT'de senden 12 puan daha yüksek aldım, ama sen bütün bursları topladın, bana zırnık vermiyorlar." Rut-

gers Üniversitesinde okuyan Yvanna Saint-Fort 7 üniversiteden kabul alınca lise arkadaşları bunun tek nedeninin siyah olması olduğunu söylemiş.



Şekil 9.13. Siyahlara yönelik olumsuz tutumlar, yaş/kuşak grubuna göre. General Social Survey, 2014--2016.

Tersine ırkçılık i-Nesli'nde ses buluyor. MTV'nin 14-24 yaşları kapsayan anketine katılan beyazların %48'i "beyazlara yönelik ayrımcılığın etnik azınlıklıklara yönelik ayrımcılık kadar büyük bir sorun hâline geldiğini" söylemiş (diğer etnik gruplarda da bu görüşe katılanların oranı %27). Büyük çoğunluk, %88, bir etnik grubu kayırmanın haksızlık olduğuna inanıyor, %70'i de geçmişte eşitsizlik olsa bile bir gruba ayrıcalıklı davranmanın hiçbir zaman adil olmadığını söylüyor (beyazların %74'ü, diğer grupların %65'i). i-Nesli kendi eşitlik anlayışına o kadar inanıyor ki pozitif ayrımcılığı desteklemekte güçlük çekiyor. Etnik kayırma ekonomik yüklerle çakışınca da sonuç bazen kampüslerde ırkçılık olarak kendini gösteriyor.

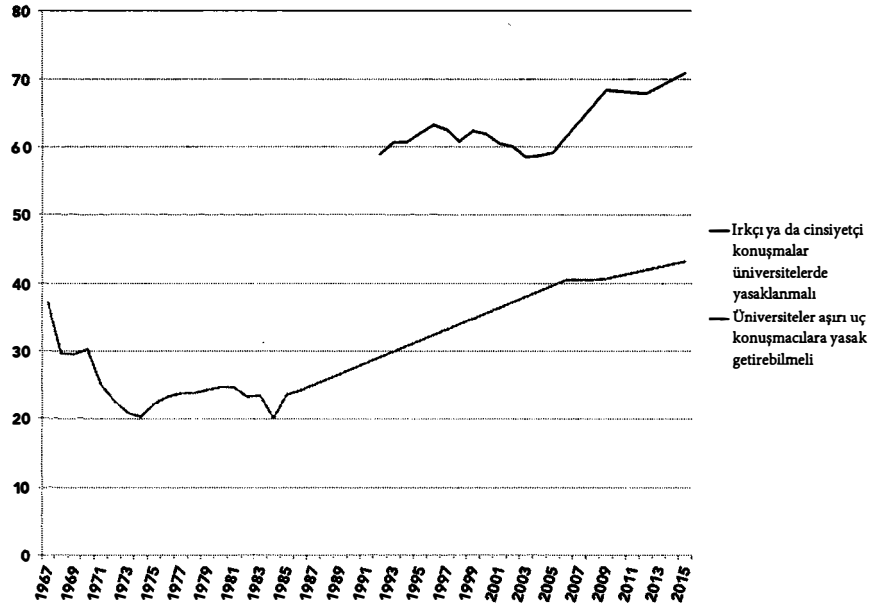
i-Nesli, etnik kökene değil, sınıfa dayalı yeni bir pozitif ayrımcılık çağının habercisi olabilir. 2015 yılında üniversiteye başlayan öğrencilerin %52'si "Dezavantajlı gruplardan gelen öğrencilere üniversiteye girişte ayrıcalık tanınması gerektiği" görüşüne katılıyordu, bu oran 2009 yılında %37'ydi (*American Freshman Survey*). i-Nesli eşitliği yoğun bir şekilde destekliyor, ancak eşitliği ırkın ötesinde görüyor.

Sonuç olarak, önceki kuşaklarla karşılaştırıldığında, i-Nesli'nin etnik açıdan çeşitlilik içeren çevrelerde deneyimi daha fazla ve geniş bir çoğunluk eşitliğe inandığını söylüyor. Siyah komşuları ya da evlilik yoluyla siyah akrabaları olmasını istediğini söyleyen beyazların sayısı çok daha fazla, ancak bu farklılıklar önceki kuşaklarda da görülüyor. Ergenlik çağındaki beyazlar arasında yalnızca beyazların oluşturduğu bir ortamın arzu edilir olduğunu düşünenlerin oranı yarı yarıya azalmış, ancak çeşitlilik içeren çevrelerin arzu edilebilir olduğunu düşünenlerin sayısı çok az değişmiş. Sosyal psikoloji çalışmaları etnik kökenler arasında yalnızca temas olmasının yeterli olmadığını gösteriyor; olumlu ve eşitler arası bir temas olması gerekiyor. Önceki kuşaklarla karşılaştırıldığında, i-Nesli'nin etnik köken açısından çok daha ilerici olduğu açık, ancak bunun "ırk sonrası" bir kuşak olduğunu söylemek çok zor. "Cinsiyet sonrası" bir kuşak olduğu da söylenemez ve gerek ırk gerekse cinsiyet konularında son yıllardaki Y ve X Nesli'ni andırıyorlar. Bununla birlikte, i-Nesli LGBT sorunları bakımından diğerlerinden ayrılıyor; kuşaklar arasında önemli bir farklılık var ve i-Nesli eşitlik ve kabul yolunda öncü.

Güvenli Alanlar, Davet İptalleri ve Tetikleyici Uyarıları

Son birkaç yılda üniversite kampüslerinde protestoların sayısı hızla çoğaldı ve bunların birçoğu eşitlik sorunlarıyla

ilgiliydi. Yine de tek konu bu değildi. Birçok protesto yalnızca ayrımcılığın değil, gücendirici konuşmaların da ortadan kaldırılmasıyla ilgiliydi ve i-Nesli bu konuda aşırı duyarlı olmakla eleştirildi. Bu da eşitlik hareketinin Birinci Anayasa Değişikliği ile çakıştığı yer. Kampüslerde öğrencilerin gücendirici buldukları olayları bildirmesini sağlayan "yanlılık bildirme sistemleri" bulunuyor ve bu da ifade özgürlüğünü savunanları rahatsız ediyor. Irkla ilgili tartışmalara önayak oldukları için görevden alınan öğretim üyeleri var. "Davetleri iptal edilen" ya da konuşmaları kesilen tartışmalı konuşmacıların sayısı artıyor. Kültürel bir değişim mi bu, yoksa üniversite öğrencileri hep mi böyleydi? Zamana yayılan veriler bir şeylerin gerçekten değiştiğini gösteriyor: i-Nesli konuşmanın kısıtlanmasını daha fazla destekliyor (*bkz.* Şekil 9.14).



Şekil 9.14. Üniversiteye başlayan öğrencilerde kampüste konuşma özgürlüğü ile ilgili tutumlar. American Freshman Survey, 1967–2015.

Genç yetişkinler ifade kısıtlamasına katılma konusunda genel olarak daha yüksek bir eğilim sergiliyor. *Pew Araştırma Merkezinin* bulgularına göre, Y Nesli'nin ve i-Nesli'nin %40'ı azınlıklarla ilgili gücendirici ifadelerin dile getirilmesini devletin engelleyebilmesi gerektiğini düşünüyor, bu oran Sessiz Nesil'de %12, Bebek Patlaması Nesli'nde %24, X Nesli'nde ise %27.

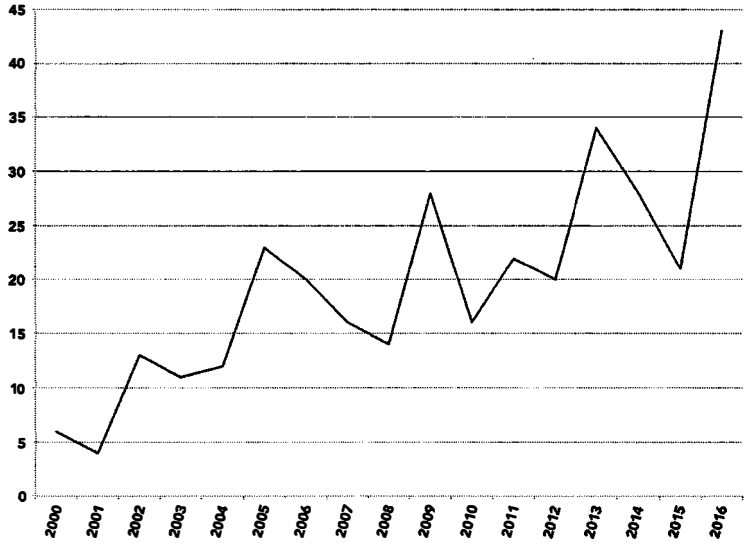
İfade kısıtlamaları ile ilgili bu soruları yanıtlayanların aklında genellikle kaba ırkçılık ve cinsiyetçilik oluyor, yani öfkeli ya da aşağılayıcı bir şekilde dile getirilen ırkçı ifadeler ya da "Bütün (buraya grup adı gelecek) (buraya olumsuz bir özellik gelecek)'dir" gibi sözler. Oklahoma Üniversitesindeki erkek öğrenci derneği üyesi iki öğrenci, siyahlarla ilgili aşağılayıcı ifadeler içeren ve "hepsini ağaçta sallandırmalı" sözü geçen videoları ortaya çıkınca hemen okuldan atıldılar, öğrenci derneği de kapatıldı. Bu olay Birinci Anayasa Değişikliği ile ilgili tartışmaları da alevlendirdi. Hukuk bilginleri bu maddenin bu tip kaba nefret söylemlerini de kapsadığını savunuyor. Yüksek Mahkeme Yargıcı John Roberts, Birinci Anayasa Değişikliği ile ilgili başka bir davanın çoğunluk görüşüne şunları yazmıştı: "İfadeler çok güçlüdür. İnsanları harekete geçirebilir, keder ya da neşe gözyaşlarına boğabilir ve ... çok acı verebilir. Önümüzdeki olgulardan hareketle, bu acıya karşılık ifade sahibini cezalandıramayız. Biz ulus olarak kendimize farklı bir yol çizdik – kamuoyunda tartışmayı boğmamak için, kamusal konularda can yakan ifadeleri bile korumayı (seçtik)."

Oklahoma'dakine benzer bariz ırkçı olaylar ifade özgürlüğünün sınırlarını zorluyor hiç kuşkusuz. Son dönemlerde yaşanan değişimse, ırkçı ya da cinsiyetçi olarak görülen ifadelerin ve "aşırı uç" olarak değerlendirilen konuşmacıların giderek artması. Latin Amerika kökenli bir öğrenci, beyaz bir arkadaşının (Amerika'da *soccer* olarak geçen) futbol kelimesi için İspanyolca *fútbol* ifadesini kullanmasından gücendiğini

söylüyor. Oberlin Üniversitesindeki öğrenciler yemekhanedeki suşi'de pirincin az pişmiş olmasının azınlık öğrencilerine hakaret olduğunu söylüyor. Colorado Üniversitesinde bir öğrenci *Yik Yak*'taki #siyahkadınlarönemlidir konulu bir sosyal medya tartışmasına "Önemliler, ama seksi değiller" yazdığı için 2 yıl uzaklaştırma aldı (sonradan 6 aya indirildi). Kansas Üniversitesinde bir öğretim üyesi, sınıftaki kampüste ırk konulu açık yürekli bir tartışma yüzünden açığa alındı. 2. sınıf öğrencisi Rachel Huebner *Harvard Crimson*'a 2016 yılında şunları yazmış: "Duyguların böyle yersiz bir şekilde ön plana çıkarılması, üniversite kampüslerini, insanın söylediği her sözü hiç kimseyi en ufak bir şekilde gücendirmemesi için sürekli denetlemesi gereken bir yer hâline getirdi."

Bu da hoşgörünün karanlık yüzü; herkesi kapsamayı, hiç kimseyi gücendirmemeyi amaçlayan iyi niyetlerle yola çıkıyor, ama (en iyi ihtimalle) derin konuları ele almaya yönelik bir isteksizlik ve (en kötü ihtimalle) birisinin gücendirici bulduğu bir yorum yüzünden insanların iş hayatlarının mahvolması ve farklı görüşlerin susturulması ile sonuçlanıyor. Bu da kısmen resmî ilkelerdeki değişimden kaynaklanıyor olabilir. 2013 yılında, ABD Adalet ve Eğitim Bakanlıkları cinsel tacizin tanımını "makul bir kişinin" gücendirici bulacağı ifadelerden sadece "hoş karşılanmayan" ifadeleri de kapsayacak şekilde genişletti. Federal bir davayla karşılaşmaktansa Birinci Anayasa Değişikliği'nden taviz vermeyi yeğleyen üniversiteler, bu "hoş karşılanmayan ifade" standardını, cinsiyetin yanı sıra, din ve ırkla ilgili konulara da uyguluyor. Greg Lukianoff ve Jonathan Haidt, 2015 yılında *Atlantik*'te yayımlanan ve ses getiren yazıda şu değerlendirmeyi yapıyor: "Öyle görülüyor ki bir profesörü ya da başka bir öğrenciyi sözleri hoş karşılanmadığı gerekçesiyle tacizle suçlamak için herkesin kendi öznel duygularına bakması gerekiyor. Duygusal akıl yürütme artık kanıt olarak kabul ediliyor."

Şimdi öğrenciler kampüse davet edilen bir konuşmacının görüşlerine katılmadığında konuşmacının hiç gelmemesini tercih ediyor. *American Freshman* araştırmasında, aşırı uç konuşmacıların yasaklanmasına verilen desteğin 2015 yılında en yüksek düzeye erişmiş olduğu görülüyor (*bkz.* Şekil 9.14). Smith Üniversitesindeki öğrenciler IMF yönetim müdürü Christine Lagarde'a yapılan davetin iptal edilmesini istedi; Rutgers'da protestocular Condoleezza Rice'ın konuşmasını iptal etmesini istedi; Brandeis'deki öğrenciler de ateşli bir kadın hakları savunucusu olan ve İslam'ı da sert bir dille eleştiren Ayaan Hirsi Ali'yi engelledi. İfade özgürlüğünü savunan kâr amaçlı olmayan bir kuruluşun bulgularına göre, davet iptalleri 2000 yılından bu yana beş katına çıktı ve bir zamanlar ender görülen bir durumken görece sıradan bir hâle geldi. *Eğitimde Bireysel Haklar Vakfı* 2016 yılında 43 davet iptali kaydetmiş, bu tüm zamanların en yüksek oranı (*bkz.* Şekil 9.15).



Şekil 9.15. ABD'deki üniversitelerde konuşmaları iptal edilen konuşmacı sayısı, 2000-2016. Foundation for Individual Rights in Education (FIRE).

Başkan Obama davet iptallerini şu sözlerle değerlendirmişti: "Bence genç insanların etkin olması, otoriteyi sorgulaması, neden bu değil de şu diye sorması, toplumsal adaletle ilgili zor sorular yöneltmesi sağlıklı bir şey... Birisinin görüşlerine katılmamakta özgürsünüz, ama onları susturmaya çalışmayın... Farklı görüşlerin saygılı ve makul bir şekilde ortaya konmasını engelleyen bir durum ortaya çıkmasını istemiyorum." Diğer bir deyişle, protesto edin, ama karşı tarafın da konuşmasına izin verin.

Siyaset bilimci April Kelly-Woessner, toplumsal adalet yanlılarının ifade özgürlüğüne karşı çıkmasının kuşaklar açısından yeni bir durum olduğunu belirtiyor: 40 yaş üzerindekilerde toplumsal adalet ile ifade özgürlüğü görüşleri birbirinden bağımsız; 40 yaş altındakilerde ise toplumsal adalet savunanların ifade özgürlüğünü daha az desteklediği görülüyor. 2015 yılında yapılan bir ankete katılan üniversite öğrencilerinin %35'i, Birinci Anayasa Değişikliği'nin "nefret ifadeleri"ni korumadığına inanıyor (aslında koruyor), liberal öğrencilerin %30'u da Birinci Anayasa Değişikliği'nin "modası geçti" diyor. Bu i-Nesli'nin 6. Bölüm'de ele aldığımız güvenlik vurgusunu yansıtıyor –güvenlik duygusal güvenliği de kapsayacak şekilde genişletiliyor ve sözlerin de şiddet içerebileceğine inanılıyor.

Missouri Üniversitesinde 2015 Sonbaharı'nda düzenlenen protestolar, buraya yakın Ferguson'daki *Siyah Hayatlar Önemlidir* protestolarından ve kampüsteki çeşitli ırkçı olaylardan etkilenmişti. Bununla birlikte, protestocular üniversitenin halka açık kampüsünde bir "güvenli alan" yaratmaya ve basını içeri sokmamaya hakları olduğunu duyurunca eylemler yön değiştirdi. Protestoculardan bazıları fotoğraf çeken bir öğrenciyle itişip kakıştı ve bir öğretim üyesi bu öğrenciyi çıkarmak için biraz "kas gücü" gerektiğini söyledi bağırarak. Fotoğraf çeken öğrenci (haklı olarak) Birinci Anayasa Değişikliği'nin ona orada bulunma hakkı verdiğini söylüyordu.

Öğrencilerin Birinci Anayasa Değişikliği ile koruma altına alınan ifade özgürlüğünün kısıtlanması gerektiğini sıklıkla savunması, birinci sınıf öğrencilerine ifade özgürlüğü üzerine ders veren UC Irvine hukuk profesörleri Howard Gillman ve Erwin Chemerinsky'yi şok etmişti. Bunun kuşak farkından kaynaklandığını anlamışlardı: Öğrenciler nefret söylemlerinin zararına tanık olmuş, ama karşıt düşüncelere sansür ya da ceza uygulanmasının zararlarına tanık olmamıştı. Hoşnutsuzluk yaratan düşüncelerin kısıtlanmasının, hoşlarına giden düşüncelerin de kısıtlanmasına kolayca dönüşebileceğine dikkat çekiyorlar. Yetkililer konuşmayı düzenleme gücüne sahip olduğunda "bu gücün kötüye kullanılması kaçınılmazdır... ABD tarihinde yetkililerin hoşlarına gitmeyen ifadeleri sansürlediği ya da cezalandırdığı görülüyor: Kürtaj, eylemci işçiler, azınlık dinler, komünistler ve sosyalistler, kültür eleştirileri, geyler ve lezbiyenler," yazmışlar *Los Angeles Times*'da. "Öğrencilerimiz büyük bir sansür düzeni, belki de başka tür bir saldırı ortamı yaratmadan kampüslerde bir dizi saldırıdan kurtulabilecekleri bir 'güvenli alan' yaratamayacaklarını anlamaya başladı."

İfadenin kısıtlanması kültürü bir kurban daha yarattı: mizah. Chris Rock ve diğer komedyenler artık üniversite kampüslerinde gösteri yapmadıklarını, öğrencilerin çok kolay gücendiğini söylüyor. *Atlantic*'e kampüslerdeki komedi gösterileriyle ilgili bir yazı yazan Caitlin Flanagan, üniversite öğrencilerinin "yüzde yüz risksiz komedi"yi yeğlediğini söylüyor. "Tek bir öğrenciyi bile tetiklemeyecek, rahatsız etmeyecek, canını biraz olsun sıkmayacak ... iğneleyicilikten ve saldırganlıktan bütünüyle arındırılmış bir komedi." Kampüslerdeki gösteriler için çizgi romanların açık artırmayla satıldığı bir kongrede kampüs temsilcileri "azgın siyah arkadaş" figürüyle kahkahalar yaratan bir gey çizgi romanı, "stereotipleri kullandığı" gerekçesiyle satın almaktan çekinmişti. Western Michigan Üniversitesi öğ-

renci etkinlikleri kurul başkanı Courtney Bennett "İnsanları gücendirebilecek bir olaya sponsor olmak istemiyoruz," diyordu. Bu da kampüslerdeki hoşgörünün iki farklı yüzünü ortaya koyuyor: Olumlu yönü, bir çeşit kapsayıcılık; ancak olumsuz yönünde ise yanlış anlaşılmış ya da şaka olarak söylenmiş olsa bile gücendirici olarak nitelendirilen bir yorumda bulunan kişinin hemen orada katı bir şekilde yargılanması var.

Birkaç Eylemci mi, Yoksa Yeni Kural mı?

Bunların az sayıda insanın desteklediği uç görüşler olup olmadığını merak ettim. Yanıtı bulmak için de lisans üstü öğrencimle birlikte, San Diego Devlet Üniversitesi (SDDÜ) psikoloji bölümünde ilk yılını okuyan 200 öğrenciyi kapsayan bir araştırma yaptık ve öğrencilere bu konularla ilgili sorular yönelttik. Elbette, bu yalnızca bir kampüsle sınırlı bir araştırma, ancak güvenli alanlarla ilgili anlatılanlarda genellikle adı geçen üst düzey sekiz üniversite ile karşılaştırıldığında, SDDÜ'nün öğrencileri ortalama üniversite öğrencisini daha iyi temsil ediyor.

Sonuçlar sarsıcıydı: SDDÜ öğrencilerinin 3/4'ü tartışmalı konuşmacıların görüşlerine katılmayan öğrenciler için güvenli alanlar olmasını savunuyordu; öğrencilerin yine 3/4'ü ders okumalarında cinsel saldırı geçmesi durumunda profesörlerin tetikleyici uyarıları koyması gerektiği görüşüne katılıyordu. Öğrencilerin bu görüşleri, ifade özgürlüğünün son zamanlarda üniversite kampüslerinde neden bu denli ateşli bir tartışma konusu olduğu hakkında da bir fikir veriyor. SDDÜ öğrencilerinin neredeyse yarısı (%48) "Bir beyazın 'n-sözcüğünü' (ırkçı bir lakap) kullanması her zaman gücendiricidir; belirli birisine hakaret olarak değil, tarihteki ayrımcılığa örnek olarak kullansa bile," görüşüne katılıyor. %52'si "Siyah olmayanlar 'n-sözcüğünü' ne olursa olsun kullanmamalı" görüşüne katılıyor.

Yanlış şeyi söylemenin sonuçları ağır olabilir. Öğrencilerin ¼'ünden fazlası (%28) "Bir kez bile olsa, etnik açıdan duyarsız sözler söyleyen öğretim üyesinin işine son verilmelidir" ifadesine katılıyor. (Soruda söylenen sözü bilerek belirsiz bıraktık, bu da sonuçları daha da sarsıcı yapıyor; "etnik açıdan duyarsız" sözler kişiden kişiye değişebilir.) ¼, bir araya gelip bir öğretim üyesini yönetime şikâyet etmek için yeterince büyük bir kitle ve bu da gittikçe daha sık yaşanıyor. Öğrenciler diğer öğrencilere karşı biraz daha bağışlayıcı; "Bir kez bile olsa, etnik açıdan duyarsız sözler söyleyen öğrencinin ilişiği kesilmeli" ifadesine katılanların oranı %16.

Beni en çok şaşırtan da şu oldu: öğrencilerin %38'i "Öğretim üyeleri etnik kökenle ilişkili ortalama farklılıkları (örneğin, tutumlar, ayırıcı özellikler ve IQ) sınıfta tartışmamalı," görüşüne katılıyordu. Etnik farklılıklarla ilgili bulgular ortaya koyan araştırmaları ele alan psikoloji, sosyoloji, ekonomi, kamu yönetimi, siyaset bilimi, sosyal hizmetler gibi birçok disiplin açısından son derece sorunlu bir durum bu. Azınlık da olsa önemli sayıda olan bu öğrencilere göre etnik kökenle ilgili bilimsel araştırmalar tartışılmamalı. Bunlar bilimsel yöntemlerin ve grup farklılıklarının da incelendiği Psikolojiye Giriş dersinin öğrencileri olduğu için daha da sarsıcı bir sonuç bu. Etnik farklılıklarla ilgili materyallerin ele alınması bu denli çok sayıda öğrenci tarafından sorgulandığına göre, birçok öğretim üyesinin ırkla ilgili herhangi bir konuda ders vermek istememesine, etnik ve kültürel farklılıklara değinen her türlü tartışmayı sonlandırmak istemesine şaşırmamak gerek –oysa bunlar, kuramsal olarak, daha iyi bir anlayışın gelişmesine öncülük edebilir.

Georgia Üniversitesi öğrencisi 20 yaşındaki Darnell'e, etnik farklılıklarla ilgili konular içeren derslerle ilgili ne düşündüğünü soruyorum. "Öğrenciler bundan hoşlanmayabilir, bunun nedenini anlayabiliyorum. O zaman en iyisi

yapmamak. Bundan uzak duralım o zaman," diyor. Diğer öğrenciler ona katılmıyor. "Farklı etnik grupları test etmek, bu hipotezleri test etmek illa da kötü değil," diyor aynı üniversitede okuyan James. "Bu tip şeylerden kolayca gücenmek insanı öğrenmekten alıkoyuyor. İnsanın açık görüşlü olup doğruya, daha fazla bilgiye ulaşmasını engelliyor."

Mikro Saldırganlıklar: Bin Ufak Yara

Bir de genellikle, beyaz olmayanlara karşı kasti olmadan gücendirici şeyler söylemek olarak tanımlanan "mikro saldırganlıklar" var. Tanımı gereği, saldırganlık kastidir, yani yanlış bir terim kullanılıyor. Yine de mikro saldırganlık olduğu belirtilen birçok ifade can yakıcı. New York Fordham Üniversitesinde okuyan ve bu öğrencilere yönelik mikro saldırganlıkların yazılı olduğu dövizler taşıyan öğrencilerin fotoğraf projesi *Buzzfeed*'de yayımlandı. Bunlar arasında "Koyu renk derili bir kız için güzel görünüyorsun," "Şimdi siz, yani, Japonca mı konuşuyorsunuz? Asyaca mı?" "Siz, yani, nesiniz aslında?" ve "Yok, yani aslında nerelisin?" gibi ifadeler var. (Beni hayrete düşüren bu toplumsal açıdan son derece yersiz ifadeler belki de i-Nesli'nin akranlarıyla yüz yüze daha az zaman geçirmesinden kaynaklanıyordur.) Aynı duyarsız soruları tekrar tekrar duymak beyaz olmayan insanlar için elbette rahatsız edici. LGBT de aynı sorunu yaşıyor. Twitter'daki şu mesajda olduğu gibi: "Kasiyer: Erkek arkadaşın var mı? Ben: Lezbiyenim ben. Kasiyer: Hadi ya? Hiç öyle görünmüyorsun... Güzelsin yani!"

MTV'nin 2014'te yaptığı ankette 14-24 yaşlarındaki katılımcılar arasında beyaz olmayanların %45'i, beyazlarınsa %25'i mikro saldırganlığa maruz kaldığını söylemiş. "Bana ait olmadığımı hatırlatan küçük, ama sık karşılaştığım hareketlerden bıktım, insanlar bana bakınca sadece bir insan değil, siyah bir insan görüyor," yazmış Wisconsin Üniversitesi yük-

sek lisans öğrencisi Prenses Ojiaku. "Bu hatırlatıcılar omuzlarımda görünmez bir yüke dönüşüyor... İnsanların sizi birey olarak değil, bir karikatür olarak gördüğü korkusunu doğrulayan küçük ve ardı arkası kesilmeyen (ifadeler)." Araştırmalar mikro saldırganlığa daha fazla maruz kalan bireylerin kaygı bozukluğu ve depresyondan da daha fazla etkilendiğini gösteriyor. (Bununla birlikte, kaygı bozukluğu ve depresyon mikro saldırganlıkların daha fazla hatırlanmasına ya da algılanmasına da neden oluyor olabilir ya da aradaki bağlantı farklı etkenlerden de kaynaklanıyor olabilir.)

Mikro saldırganlık olarak adlandırılan bazı ifadeler diğerlerine göre daha belirsiz, tartışmalar da burada başlıyor. UCLA'in mikro saldırganlıklar listesinin birinci sırasında "Nerelisin?" sorusu yer alıyor. Bu da derslerin başladığı ilk hafta üniversite kampüslerinde en sık sorulan sorulardan biridir herhâlde. Bunun genellikle bir mikro saldırganlık olmadığı çok açık. Mikro saldırganlık olarak adlandırılan diğer ifadeler arasında "Bence en nitelikli olan kişi bu işe girmeli," "Yeterince çalışan herkes bu toplumda başarılı olabilir" ve "Nerede doğdun?" da yer alıyor.

Bu ifadeler gücendirici mi? Kişiye bağlı. Buradaki zorluk, bu kişi gücendiğini söylediğinde bu yeterli kanıt olarak görülüyor ve diğer kişinin niyetine bakılmıyor. i-Nesli'nin aşırı duyarlı olarak tanınmasının bir nedeni de bu. İnsanların sözlerden gücenmesine çok önem veriyorlar. Hangi sözlerin gücendirici olduğu konusundaysa görüş birliği çok az. Asya kökenli Amerikalıların bir kısmı "Nerelisin?" sorusundan güceniyor, ama bir kısmı gücenmiyor. Güney Asyalı bir adam şunları yazmış: "'Nerelisin?' sorusuyla her hafta karşılaşıyorum... Mağdur kültürü bunun ırkçılığa dayalı bir 'mikro saldırganlık' olduğunu, bundan gücenmem gerektiğini söylüyor, ama doğru değil bu. Çok kültürlü bir toplumda yaşıyoruz, insanların nereden geldiği her zaman o kadar da bariz olmuyor. Geçmişimi merak

ettikleri için insanların ırkçı olduğunu düşünmüyorum, ama mağdur kültürü öyle yapmam gerektiğini söylüyor."

SDDÜ anketinde "Nerelisin?" sorusunun mikro saldırganlık olduğunu düşünenlerin oranı yalnızca %18. Büyük çoğunluk "Amerika fırsatlar ülkesi" ya da "İnsanları işe alırken cinsiyete bakmıyoruz" ifadelerinin de mikro saldırganlık olduğunu düşünmüyor. Bununla birlikte, öğrencilerin %85'i belirli eylemlerin mikro saldırganlık olduğunu düşünüyor, örneğin beyaz olmayan birini görünce karşı kaldırıma geçmek, Asya kökenli birine "Matematiğin iyi olmalı senin, bana şu problemde yardım edebilir misin?" diye sormak ya da "Biz kadınız sadece," demek. Öğrencilerin %13'ü öğrenci yurdu yemekhanesinde "Meksika gecesi" düzenlenmesinin gücendirici olduğunu düşünürken, %33'ü Cadılar Bayramı'nda kostüm olarak Meksika şapkası ve panço giymenin gücendirici olduğunu söylemiş. Bu denli görüş ayrılığı içerisinde hangi ifadenin insanların çoğunu gücendireceğini söylemek zor, bu bir kişi bile olabilir ve bu da yeterince sorun yaratabiliyor.

Özgür ve Açık Tartışma

i-Nesli grup kimliği çevresindeki konuların karmaşıklaştığı bir dönemde yetişkinliğe adım atıyor. MTV anketinde %84'ü ailelerinden etnik kökeni ne olursa olsun herkese eşit davranılması gerektiğini öğrendiğini söylemiş. Buna karşılık, yalnızca %37'si ailelerinde etnik köken hakkında konuşulduğunu söylüyor –beyazlar arasında yalnızca %30. Irk önemsenen, ama aynı zamanda önemli olmayan, hakkında konuşulan ve konuşulmayan bir konu. i-Nesli renk körü, ama etnik kökenle ilgili önyargılar da varlığını sürdürüyor, yani bu duruş her zaman için gerçekçi değil.

Sonra üniversitede eşitlik için içtenlikle mücadele ediyorlar, ama birbirlerini gücendirmekten korktukları için etnik

köken konusunda yine konuşmuyorlar. MTV anketine katılanların yalnızca %20'si etnik yanlılıkla ilgili konuşmaktan rahatsız olmadığını söylemiş. %48'i, olumlu bile olsa birisinin etnik kökenine dikkat çekmemek gerektiğini düşünüyor. Buna karşılık, %73'ü etnik yanlılık konusunda daha açık konuşulması gerektiğini, %69'u yanlılık konusunda yargılayıcı olmayan, açık ve saygılı konuşmalara katılmayı çok istediğini söylüyor. i-Nesli'nin temel eşitlik duygusu ülkedeki etnik köken ilişkileri bakımından gerçek bir fırsat sunuyor; büyük çoğunluk yetişkinlik yıllarına geçmişteki açık önyargıları taşımadan giriyor. Bununla birlikte, önyargı ve yaşananlar nedeniyle deneyimler etnik kökene göre farklılıklar gösteriyor ve sonuç olarak da beyaz olmayan birçok öğrenci ağırlıkla beyaz olan üniversitelerde kendini rahat hissetmiyor. i-Nesli bu konularda konuşmak istiyor, en azından bunu istediklerini söylüyorlar, ancak yapamıyorlar da. Bu konularda hâkim olan sessizlik ve karşılıklı suçlama kültürü düşünülürse, bu duruma şaşırmamak gerek. Gücenme kültürünün, her şeyin ötesinde, işte bu nedenle i-Nesli ve hepimiz için hangi yolun en iyisi olduğunu bir kez daha düşünmesi gerekiyor.

i-Nesli'nde rekor düzeylerde görülen kaygı ve depresyon, yetişkinliğe yavaş geçiş ve kapsayıcılığa verilen önem insanların ne pahasına olursa olsun korunması gerektiği görüşüyle birleşti. Koruma ile ifade özgürlüğü arasında bir denge bulmak i-Nesli'nin ve sonraki kuşakların kafasını kurcalamaya gelecekte de devam edecek.

10. Bölüm
Bağımsız: Siyaset

2016 seçimlerinden birkaç ay önce bir pazartesi günü öğleden sonra buluştuktan daha birkaç dakika sonra "Oyumu Donald Trump'a vereceğim," demişti 20 yaşındaki Mark bana. Mark bir yandan bölge üniversitesine devam ederken aynı zamanda bir elektronik mağazasında çalışıyor, sürekli görüştüğü bir kız arkadaşı var ve tasarruf etmek için ailesiyle birlikte yaşıyor. Babası tamirci, annesi ev kadını. Liseden mezun olduktan sonra Teksas Fort Worth yakınlarındaki memleketinde bir yıl boyunca kendi başına yaşamaya çalışmış, ama kiranın maaşının çoğunu yiyip bitirdiğini görmüş. Ailesi üniversiteye gittiği sürece onlarla birlikte kalabileceğini söylemiş.

Mark, Trump'ın her söylediğinden hoşlanmıyor, ama Hillary Clinton'ın da parti programını okuduktan sonra "iki zehir içinde... Donald Trump ehvenişer," diye düşünmüş. Trump gibi, Mark da Amerikalıların başka ülkelerden gelenlere yardım edemeyecek kadar kötü durumda olduğunu düşünüyor. "O kadar çok göçmen geliyor ki yalnızca iş kıtlığı değil, yer kıtlığı da yaşanacak. Herkese yetecek kadar kaynak

olmayacağı için yoksulluk düzeyi tavan yapacak. Yardım edemeyeceğimiz insanlara yardım etmeye çalışmaktansa duvarı ve ekonomiyi ayakta tutmayı tercih ederim," diyor. Duvar derken Trump'ın seçim kampanyasında ABD-Meksika sınırında inşa etmeyi vaat ettiği duvarı kastediyor.

Bundan 9 ay önce ve ülkenin neredeyse diğer yarısında, özel bir üniversitede ilk yılını okuyan ve yarıyıl tatili için evine gelen 18 yaşındaki Cameron'la buluşmak için Kaliforniya'da arabamla gidiyorum. Beşinci Kuzey'de trafiğin görece hafif olduğu ender günlerden biri olduğu için Cameron'un ailesinin yaşadığı güvenlikli sahil sitesinin dolambaçlı yollarında mini vanımla sakin sakin ilerlemenin tadını çıkarıyorum. Evleri okyanustan yalnızca birkaç blok ötede. Tipik bir sahil sitesi; küçük parsellerde büyük, güzel evler. Cameron'un gözleri açık mavi, spor yaptığı ve vegan olduğu için ince bir bedeni var. Matematik okuyor ve üniversitede ilk yılını okuyan birisi için sıra dışı dikkatiyle beni şaşırtıyor. Bir teknoloji şirketinde staj olarak yaptığı veri çözümlemesini dinliyorum –istatistikle haşır neşir olmama rağmen, söylediklerini takip etmekte güçlük çekiyorum.

i-Nesli'nin 2016 yılının başlarındaki birçok üyesi gibi, Cameron da 2016 Demokrat Parti başkanlık ön seçimlerinde bağımsız sosyalist aday Bernie Sanders'i destekliyordu. Cameron'a göre Sanders'ı desteklemesi parti siyasetiyle değil, güvenilirliği ve verdiği manevi mesajla ilgiliydi, özellikle de devletin eğitime vereceği mali destekle. Cameron birçok gencin sahip olmadığı avantajlara sahip olduğunun farkında ve bunun adil olmayabileceğini düşünüyor. "Kimse doğduğu koşullar yüzünden önemli bir dezavantaj yaşamamalı," diyor. Eşitliğe güçlü bir şekilde inanıyor ve bazı tercihlerin yasallaşması gerektiğini düşünüyor: " Herkese kendi isteklerine göre yaşayabilmesi için eşit fırsat verilmesi gerek. Başkalarını et-

kilemeyen şeylerde, uyuşturucu konusu gibi, insanların özel yaşamları denetim altına alınmamalı." Sanders genç oy verenlerin gözdesiydi. Şubat 2016'da Iowa'daki parti kurullarına katılan Demokrat oy verenler arasında, Sanders'ı destekleyen genç oy verenler Clinton'ı destekleyenlerin 4 katıydı (%84'e karşılık %14). 2016 Temmuz'unun sonlarında bile, genç seçmenlerin neredeyse yarısı oylarını Clinton ya da Trump'a değil üçüncü bir adaya vereceğini söylüyordu.

Trump gençlerin tercihi olarak yola çıkmadı, ama kasım ayına gelindiğinde birçok genç seçmeni kendine çekmeyi başardı. 18-29 yaşlar arasındaki beyaz seçmenler arasında, %43 olan Clinton'a desteği, %48'le geçti. Ağırlıkla liberal resmedilen genç kuşak için çok şaşırtıcı bir sonuç bu. Clinton genel olarak daha çok genç seçmenin oyunu almış olsa da Trump da %37 gibi önemli bir oran yakaladı. Bu da i-Nesli'nin ve genç Y Nesli'nin her 10 üyesinden neredeyse 4'ünün Trump'a, yani Cumhuriyetçi bir adaya ve aynı zamanda, i-Nesli daha dünyaya gelmeden uzun zaman önce öldüğü düşünülen beyaz milliyetçilikle birlikte düşünülen bir adaya oy verdiği anlamına geliyor. Genç Amerikalıların oyları Trump'ın seçimleri kendi lehine çevirmesine yardım etti: 18-29 yaşlarındaki seçmenlerin oranı, 65 yaş üzeri seçmenlerden daha fazla bugün. Nasıl oldu bu ve genç seçmenlerin bu denli önemli bir bölümünün geriye gidişi temsil eden bir Cumhuriyetçi adayı tercih etmesi ABD'nin gelecekteki seçimleri açısından ne ifade ediyor?

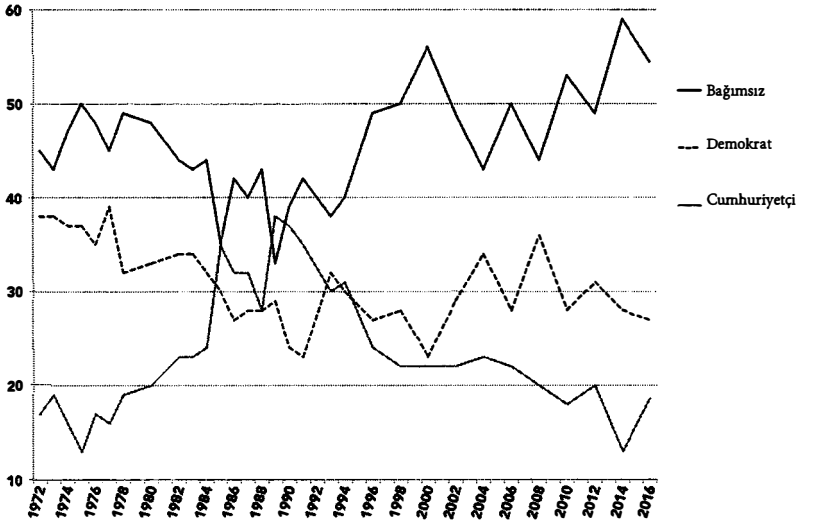
Siyasi Parti Sorunları

Seçimlerden iki ay önce meslektaşlarımla birlikte bizi bekleyenlerle ilgili bazı ipuçları içeren bir makale yayımladık. Y Nesli'nin ve şimdi de i-Nesli'nin çok büyük oranda Demokrat olduğu ve öyle de kalacağı düşünülüyordu yıllardır. Ağustos 2016'da, genç seçmenlerin Trump'u "tarihî bir bozguna" uğ-

ratacağını savunan bir yazı yayımlandı *USA Today*'de. 2014'de *Washington Post*, Cumhuriyetçilerin "gençlerle sorunu" olduğunu duyurmuştu –partinin Y Nesli'ni kendine çekemediği düşünülüyordu. İki yıl sonra bunun yanlış olduğu görüldü. Nedenini anlamak istiyorsanız şu soruyu bir düşünün: Bernie Sanders'la Donald Trump'ın ortak yanı nedir?

Yanıt: İkisi de bağımsız siyasetçi. Sanders ABD Kongresi'nde en uzun süre görev yapan bağımsız; Senato internet sitesinde Demokratlığıyla ilgili tek bir söz bile edilmiyor. Donald Trump başkan olmadan önce hiçbir siyasi görevde bulunmadı, ön seçimlerde ve genel seçim kampanyası sırasında da yerleşik Cumhuriyetçi yapıyla mücadele etti. *Washington Post* kasım 2016'da Trump'ı "Amerika'nın ilk bağımsız başkanı" ilan etti. Sanders da Trump da kendi fikirlerini savunan ve partilerin güç odaklarına boyun eğmeyen özgür bireyler olarak görüldü. Gençler de onları bu yüzden sevdi, oysa sosyalist Sanders da milliyetçi Trump da politik ana akımın dışında kalan birçok görüşü savunuyordu. En yakın tarihli Genel Toplumsal Araştırmada (*General Social Survey*) 18-29 yaşlar arasında kendini bağımsız olarak tanımlama oranı %54 gibi inanılmaz bir orana ulaşmış durumda, oysa bu oran 1989'da yalnızca %3'tü (*bkz.* Şekil 10.1). İşte bu nedenle Sanders'ın, sonra da Trump'ın çevresinde toplandılar. i-Nesli ve Y Nesli din ve evlilik gibi kurumlardan kaçındığı gibi, kendilerini büyük siyasi partilerle tanımlamayı da giderek daha fazla reddediyor.

Daha yaşlı kuşaklarda da bağımsız siyaset eğilimi daha fazla şimdi. Yine de bağımsızlık eğilimi, Bebek Patlaması Nesli'ne ve Sessiz Nesil'e oranla, i-Nesli'nde ve Y Nesli'nde çok daha yüksek. Dolayısıyla, bağımsızların artması hem dönemsel hem de kuşaksal bir etki –her yaştaki yetişkinler arasında büyük partilerden uzaklaşma söz konusu, ama 2016 yılında Bağımsız olma eğilimi Y Nesli'nde ve i-Nesli'nde diğer herkesten daha fazla.



Şekil 10.1. Kendini bir siyasi partiyle tanımlama, 19-29 yaşlar ("bilmiyorum" ve "başka bir parti" hariç). General Social Survey, 1972-2016

Yerleşik siyasi düzenle yoğun bir şekilde özdeşleştirilen Hillary Clinton'ın genç seçmenlerden beklendiği kadar oy alamamasının bir nedeni de bu olabilir. Clinton'ın 2016 Haziran'ında Demokrat Parti seçimlerini kazanıp ABD'de büyük bir partinin başkanlığa aday gösterdiği ilk kadın olması, gençleri hiç heyecanlandırmadı ve bu da Bebek Patlaması Nesli'ni şok etti. Clinton yerleşik siyasi düzenle o kadar özdeşleşmişti ki yüzlerce yıldır yerinde duran cam tavanı ilk kıran kadın olması birçok kişiyi etkilemedi. Ohio Cleveland Heights'ten 18 yaşındaki Josephine Sicking Temmuz 2016'da *Time* dergisine şunları söylemiş: "Hillary kazanırsa iki kötüden daha az kötü olan kazanmış olur. Bugünkünden daha iyi bir sistem kurabileceğimizi biliyorum." Buna karşılık, Josephine'in 78 yaşındaki büyük annesi ön seçimlerde Clinton'a oy vermiş ve ilk kadın başkan olasılığı onu çok heyecanlandırmış; 49 yaşındaki annesi ise Sanders için oy kullanmış, ama fikrini değiştirmiş. Josephine'e "Seni oy vermeye ikna edeceğiz," diyormuş. Josephine'se sadece omuzlarını silkiyor.

Siyasi bağımsızlık i-Nesli'nin bireyciliğinin ve gruplara katılıp bu grupların kurallarına uymayı istememelerinin başka bir sonucu olabilir. 22 yaşındaki Mike'ın deyişiyle, "İnsanlar siyasi partilere katılınca onların bazı görüşlerini benimseyip özgünlüklerini yitiriyor." Öyle görülüyor ki i-Nesli ailenin ya da dinlerinin etkisiyle bir partiye katılıp görüşleri hakkında karar vermeye çalışmaktansa kendi görüşlerine bakıyor ve bu görüşlerin nereye uyduğuna karar vermeye çalışıyor. 19 yaşındaki Rob siyasi görüşlerini nasıl adlandıracağı konusundaki kararını nasıl verdiğini şöyle anlatıyor: "Nisan ayında futbol sahasında iki adamın Demokratların hedeflerini tartıştığını duyunca aslında kendi siyasi görüşlerimden emin olmadığını anladım. Eve gidip bir sürü araştırma yaptım ve 'politik test' çözdüm, çoğu Liberter Tutucu olduğumu söylüyordu."

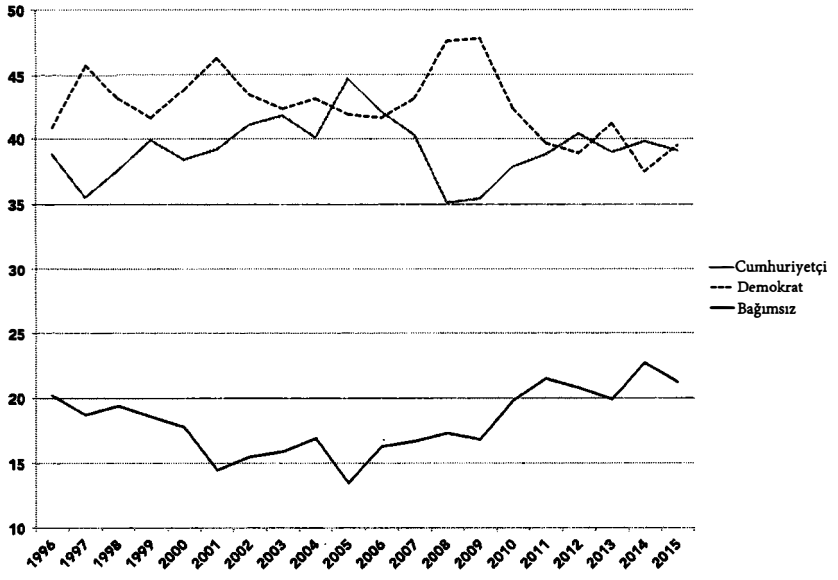
Demokratların tek sorunu siyasi bağımsızların çoğalması değil. Demokrat parti son birkaç yıldır gençler arasında bocalıyor ve Trump'ın genç beyazların oylarını kazanması da bunu ortaya koydu. Obama döneminde, 2000'lerin sonlarında, 18-29 yaşlar arasında Demokratlar, Cumhuriyetçilere 16 puan gibi önemli bir fark atmıştı. Buna karşılık, daha sonra gençlerin Demokratlara desteğinde 9 puanlık bir düşüş yaşandı.

Bir sonraki seçim döneminin potansiyel habercisi olan 18 yaşlarındaki lise son öğrencilerinden Demokratlar için daha da kötü haberler var: 12. sınıf öğrencileri arasında kendini Demokrat olarak tanımlayanların sayısı tüm zamanların en düşük oranına yaklaşmış durumda. Demokratların sayısı hızla azalıyor; bu değişimin yarısı, kendini Cumhuriyetçi olarak tanımlayanların, diğer yarısı da bağımsızların artmasından kaynaklanıyor (*bkz.* Şekil 10.2).

Bağımsızların çoğu liberal olsaydı bu Demokratlar için kötü bir haber olmayabilirdi, ama öyle değil. 2015 yılında bağımsız 12. sınıf öğrencilerinin neredeyse yarısı kendini ılımlı

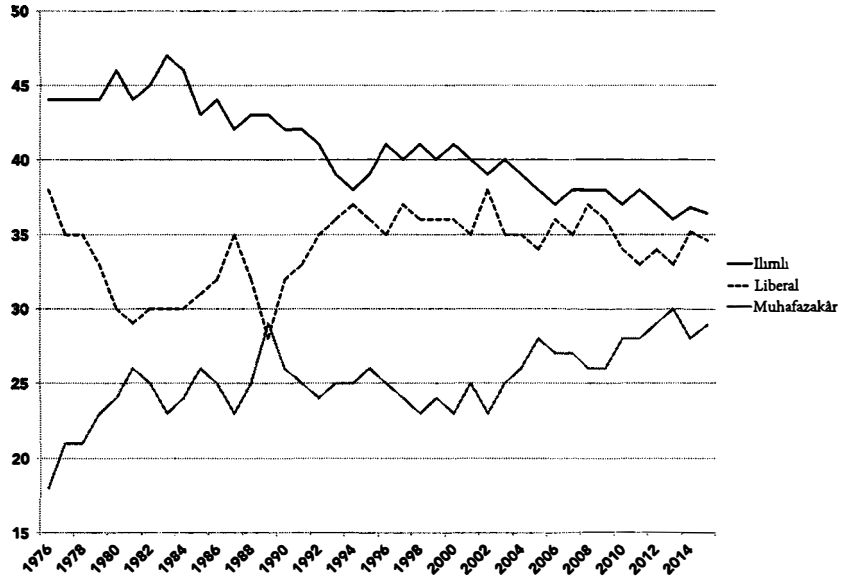
olarak tanımlıyor. Yine de genç bağımsızlar arasında liberallerin oranı muhafazakârlardan çok daha fazla: %38'e karşılık %14. Özdeşleştikleri parti hangisi olursa olsun, i-Nesli tercihlerini genellikle bireysel nedenlere dayandırıyor. "Cumhuriyetçi ve muhafazakârım, çünkü bireylerin kendi başlarının çaresine bakması benim için önemli. Bence en adili bu –herkes sisteme ne kattıysa o kadarını almalı," yazmış 18 yaşındaki Abby. Siyasi yelpazenin diğer ucunda olmasına karşın, 21 yaşındaki Charlie farklı hedefleri benzer bir bireyci dille anlatıyor: "Liberal Demokratım ve bununla gurur duyuyorum. İnsanların bir şeyleri yapmaya zorlanmaması gerektiğine inanıyorum. İstediğimiz gibi olmakta özgürüz, elbette bu süreçte başkalarına zarar vermediğimiz sürece."

Siyasi partilere bağlılık azaldıkça bunun yerine genç insanların kendilerini liberal olarak mı, yoksa ılımlı ya da mu-



Şekil 10.2. 12. sınıf öğrencileri arasında siyasi parti tercihleri ("bilmiyorum" ve "başka bir parti" hariç). Monitoring the Future, 1996–2015.

hafazakâr olarak mı tanımladığına bakmak daha fazla anlam kazanıyor. Burada da bir sürprizle karşılaşıyoruz: kendini muhafazakâr olarak tanımlayan 12. sınıf öğrencileri 2000'li yıllardan bu yana çoğalmış, Y Nesli'nin lise yılları ile karşılaştırıldığında, i-Nesli'nde daha çok muhafazakâr var (*bkz.* Şekil 10.2). i-Nesli'ndeki muhafazakârların sayısı, Ronald Reagan'ın en güçlü döneminde Bebek Patlaması Nesli anne babalarını şok eden X Nesli'ndeki sayıyı yakalamış durumda (1980'lerin klasik televizyon dizisi *Aile Bağları*'nda Reagan'ın tutucu görüşlerini destekleyerek liberal Bebek Patlaması Nesli anne babasını şaşırtan P. Keaton'ı hatırlayın). Buna karşılık, lise son sınıf öğrencileri arasında kendini liberal olarak tanımlayanların sayısında 1990'ların başlarından bu yana pek bir değişiklik yok, hatta 2010'larda i-Nesli ile birlikte hafif bir düşüş var (*bkz.* Şekil 10.3).



Şekil 10.3. 12. sınıf öğrencilerinin siyasi görüşleri. Monitoring the Future, 1976–2015.

Muhafazakârlığın tanımı da değişti, artık toplumsal meselelerden çok ekonomik konulara odaklanıyor. Teksaslı bölge üniversitesi,öğrencisi Mark kendini muhafazakâr Cumhuriyetçi olarak tanımlıyor. Bununla ne anlatmak istediğini sorunca şunları söylüyor: "Muhafazakâr olmak insanlara geçinebilmeleri için gerçekten yardım etmek istediğiniz anlamına gelir. Refah sistemi insanların tembel olmasına ve devlet desteği almasına izin veriyor. Bence insanların aldıklarını sonunda geri vermesini sağlayan bir sistem olmalı." Demokratların "ücretsiz üniversite" programı konusunda kuşkulu, "Birisinin cebinden çıkacak bu para. Vergiler o kadar yüksek olacak ki (varlıklı insanlar) ülkeyi terk edecek."

Bu noktaya kadar klasik bir muhafazakâr portresi çiziyor Mark ve 5. Bölüm'de de belirttiğimiz gibi, inançlı bir Protestan Hristiyan. Bununla birlikte, eşcinsel evlilik konusundaki görüşlerini sorunca "Bu konuya dinî karıştırmamak, sadece muhafazakâr görüşe odaklanmak için elimden geleni yapıyorum," diyor. İnsanlar "sokaklarda başkaldırmadığı" sürece, eşcinsel evliliğin sorun olmadığını söylüyor. Esrarın da yasallaşmasından yana: "Bu karar insanlara bırakılmalı, bir devlet ya da hükûmet yasal olup olmadığını söylememeli." Silah denetimi konusundaysa "İki taraf da haklı görülebilir. Silah almak istiyorsanız gider alırsınız. İstemiyorsanız evinizde oturur, silah almaya gitmezsiniz. Dünyayı inançlarınıza saygı göstermeye zorlamayın," diyor. Ekonomik açıdan tutucu olduğu çok açık, ama toplumsal konulardaki duruşuna 10 yıl önceki muhafazakârların çoğu bir anlam veremezdi. Mark'ın görüşü daha çok devletin insanların özel meselelerinden uzak durması gerektiğini savunan bireyci, liberter bir görüş.

i-Nesli'nin birçok üyesi gibi, Mark da zorlayıcı olmaya devam eden ekonomide iyi bir iş bulma konusunda endişeleniyor. Trump'ın göçmenleri dışarıda tutmakla ilgili düşünceleri de bu

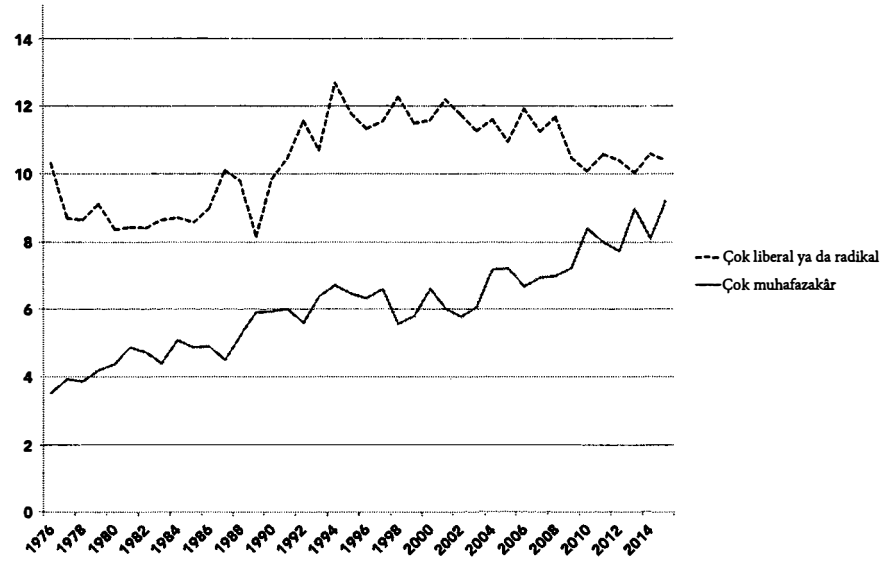
yüzden ona çekici geliyor. Devletin kendi vatandaşlarına daha fazla odaklanması gerektiğini düşünüyor. "Yoksulluk düzeyi sıfıra indiğinde, borçlar sıfırlandığında, suç oranları sıfıra çekildiğinde istersek gidip yardıma ihtiyacı olan ülkelere yardım edebiliriz," diyor. Ekonomik korkunun yarattığı bir milliyetçilik ve soyutlanma politikası bu. Ekim 2016'da 18-29 yaşlar arasında yapılan bir ankette, beyazların ekonomik olarak zayıflamaya başladığını düşünenler arasında Trump'a oy verme eğiliminin daha yüksek olduğu görüldü. Bütün dikkat çalışan beyaz işçi sınıf seçmenler üzerinde yoğunlaşırken, 7. Bölüm'de gördüğümüz gibi, gençler bir işte çalışmıyor ve bu nedenle yeni ekonomide kendilerini daha da yalnız hissediyor. i-Nesli'nin güvenlik kaygısı ve ekonomik gelecekleri ile ilgili artan endişeleri bir araya gelince, genel beklentinin aksine, siyasi muhafazakârlığa dönüşmüş durumda ve milliyetçi mesajlara daha açıklar.

Bir eğilim daha kendini göstermeye başlıyor: ılımlıların düşüşü. Hem lise hem de üniversite öğrencileri arasında siyasi görüşlerinin ılımlı olduğunu söyleyenlerin sayısı gittikçe azalıyor ve 2016 yılındaki üniversite anketinde tüm zamanların en düşük düzeyi görüldü (*bkz.* Şekil 10.3 ve Ek I). Yolun ortasında giden adamla ilgili bildik şakaya katılan gençlerin sayısı artıyor: Yolun ortasında giden ezilir, diyorlar. Bu da niyeti ve amacı ne olursa olsun uzlaşmanın öldüğü anlamına geliyor.

Siyasi Kutuplar

Oğlunuz ya da kızınız diğer siyasi partiyi destekleyen birisiyle evlense neler hissederdiniz? 1960'ta buna canlarının sıkılacağınız söyleyenlerin oranı Cumhuriyetçilerde yalnızca %5, Demokratlarda %4'tü. 2010 yılında Cumhuriyetçilerin %49'u, Demokratların %33'ü rahatsız olacağını söylemiş. Etnik kökenler arası evlilikten rahatsız olanlar azaldı; şimdi partiler arası evlilik rahatsız ediyor insanları.

i-Nesli'nin tüm hayatı boyunca, Bill Clinton'a yönelik ithamlardan savaş bütçesine ve sağlık hizmetlerine kadar çeşitli konularda Demokratlar ve Cumhuriyetçiler arasında uzlaşmazlıklar yaşandı. Gençler de dâhil olmak üzere herkes köşesine çekildi. Lise son sınıf öğrencileri arasında kendini "çok" liberal ya da "çok" muhafazakâr olarak tanımlayanların oranı, 1976'taki %13'ten 2015'teki %20'ye, yani gelmiş geçmiş en yüksek düzeye çıktı. Kendini "çok muhafazakâr" olarak tanımlayanların sayısı anketin 40 yıllık geçmişindeki en yüksek düzeyine ulaştı ve 1980'lerdeki Reagan dönemini ve 2000'lerdeki 11 Eylül sonrası George W. Bush dönemini geride bıraktı (*bkz.* Şekil 10.4). Benzer eğilimler üniversiteye başlayan öğrenciler ve genç yetişkinler arasında da görülüyor –kendini "aşırı sol" olarak tanımlayan üniversite öğrencilerinin sayısı 2016 yılında en yüksek düzeye çıktı. Bu iki kategoridekilerin sayısı genele oranla çok az olsa



Şekil 10.4. 12. sınıf öğrencileri arasında uç politik görüşler. Monitoring the Future, 1976–2015.

da kampüste siyasete katılan, gösteriler düzenleyen, değişimi savunan, diğer öğrencilerle çeşitli konularda tartışmaya giren öğrenciler bunlar. Uçlara kayan öğrencilerin sayısı arttıkça bölünme ve protestoların artması da beklenebilir.

2016 seçimlerinden birkaç gün önce CBS Haberler 25 genç seçmenle toplu röportaj yaptı. Özellikle bir konuşma ülkedeki siyasi ve toplumsal görüşler arasındaki derin bölünmeyi çok iyi yansıtıyordu. Başka bir seçmenin etnik köken ilişkileri ile ilgili söylediklerini yanıtladığı anlaşılan genç bir beyaz kadın konuşurken öfkesini zar zor denetleyebiliyordu. "Trump Beyaz Saray'da görev yapmadı, yani Trump'ın ülkeyi altüst ettiğini ve etnik ayrışmanın nedeni olduğu söylemek imkânsız," diyordu. "Başkan Obama sekiz yıldır beyaz sarayda ve etnik ilişkiler ülkede hiç olmadığı kadar kötü. Görevde kim vardı ona bakalım –ülkeyi bölen Afrika kökenli bir Amerikalı." Konuşma sırası genç bir siyah olan Richard Lucas'taydı. "Etnik ilişkilerin Başkan Obama döneminde hiç olmadığı kadar kötüleştiğini söylemek için tarihten habersiz olmak gerek. Amerika etnik bölünme üzerine kuruldu, Donald Trump'ın söylemi, ayrımcılığı da bu söylemin bir parçası –Amerikan toplumunun söylemi uzun bir süredir böyle," diyordu kararlı bir sesle.

Seçimlerden sonra i-Nesli'nin birçok üyesi –özellikle de etnik azınlık– Trump'ı tercih eden beyaz genç seçmenler tarafından ihanete uğradığını hissetti ve bölünme daha da derinleşti. Bazılarına göre, Trump'ın başkan seçilmesi bu kuşağın farklı olanlara karşı açık ve hoşgörülü olduğu görüşüne sert bir darbe indirdi. Afrikalı göçmenlerin kızı olan ve Johns Hopkins Üniversitesinde okuyan Tiffany Onyejiaka'nın *Huffington Post*'a yazdığı açık mektup şöyle başlıyordu: "Trump'a oy veren sevgili beyaz Y Nesli... Bu canavara oy verdiğiniz için size teşekkür etmek istiyorum. Trump'u sevdiğimden değil, beyaz gençlerin çoğunun toplumsal açı-

dan ilerici olduğu yanılgısından sıyrılmama yardım ettiğiniz için..." ve şöyle devam ediyordu: "Şu saf küçük beynimle 40 yıl düşünsem 18-29 yaş arası beyazların %48'inin kampanyasını ırkçılık, cinsiyetçilik, yabancı düşmanlığı, homofobi gibi bir sürü şey üzerine kuran bir adama oy vereceğini hayal edemezdim." Mektubu da "Beyaz yaşıtlarımın neredeyse %50'sinin temel insan haklarını hak etmediğime inandığını gören Y Nesli'nden bir siyah," diye imzalamıştı.

Kutuplaşma yalnızca uçlarda değil, siyasi partiler de ideolojik olarak daha bölünmüş durumda. Bir zamanlar her partide tutucular ve liberaller olurdu, şimdiyse yalnızca muhafazakâr Cumhuriyetçiler ve liberal Demokratlar var. Bazıları bunun yalnızca "siyasi elit" için, yani parti çizgisine uymak zorundaki seçilmiş siyasiler için geçerli olduğunu öne sürüyordu, ama bu durum (*General Social Survey*'de görüldüğü gibi) ABD'deki yetişkinlerin geneli, hatta o denli belirli görüşlere sahip olması beklenmeyen lise son öğrencileri için de geçerli artık. Siyasi parti tercihi ile siyasi ideoloji (liberal, muhafazakâr, ılımlı) arasındaki korelasyon ilişkisi her geçen yıl daha da güçlendi, lise son öğrencileri arasında bile (*bkz.* Ek I). Siyasi parti ile siyasi ideoloji arasındaki bağ bir zamanlar zayıftı, ama şimdi güçlü. 1980'lerde duyduğum bir espri aklıma geliyor: "Liberal Cumhuriyetçi ile tek boynuzlu at arasındaki benzerlik nedir? İkisinin de var olmaması." O zamanlar bu tam anlamıyla doğru değildi, ama şimdi öyle.

Pew Araştırma Merkezinin 2016 yılındaki anketinde siyasi partiler arasındaki düşmanlığın daha önce görülmemiş düzeylere çıktığı görüldü. 1994'te Cumhuriyetçilerin yalnızca %21'i ve Demokratların %17'si karşı partiyi "çok olumsuz" şeklinde değerlendirirken, 2016 yılında Cumhuriyetçilerin %58'i ve Demokratların %55'i karşı partiye nefretle bakıyordu. Demokratların %70'i Cumhuriyetçileri "dar görüşlü" olarak nitelendirirken, Cumhuriyetçilerin %52'si Demokrat-

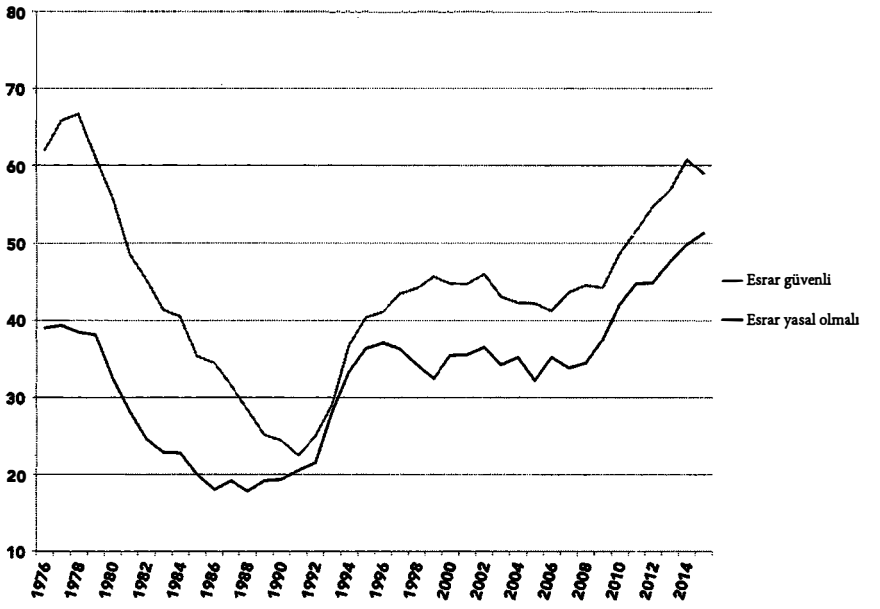
lar için aynı şeyi söylüyordu. Cumhuriyetçilerin neredeyse yarısı Demokratların "ahlaksız" olduğu görüşündeydi. Diğer partinin politikalarının "ülkenin esenliğini tehdit edecek derecede yanlış" olduğunu düşünenlerin oranı her iki tarafta da %40'tan fazlaydı. Ulus olarak bölündük ve i-Nesli biz ne ektiysek onu biçiyor.

Yasal Esrar, Yasal Kürtaj, Ölüm Cezası ve Silah Denetimi: Ne İstiyorsan Yap, Liberter

Uyuşturucuların yasallaştırılması düşüncesi 20-30 yıl önce insanlara gülünç gelirdi genellikle. 1980'lerin sonlarında, ergenlik yıllarımda, televizyonlarda sahanda yumurta gösterir "Uyuşturucu kullanan beyin böyle olur," derlerdi. Nancy Reagan da "Uyuşturucuya hayır deyin!" diye öğütlerdi bize. Bugün çok şey değişti; keyif amaçlı esrar kullanımı Massachusetts, Colorado ve Kaliforniya gibi eyaletlerde yasallaştı, tıbbi esrar kullanımı da birçok eyalette yasal.

i-Nesli modern ve esrar kullanımını daha çok benimseyen yeni bir dönemin ürünü. X Nesli'nin gençlik yıllarıyla karşılaştırıldığında, esrarın yasallaşması gerektiğine inanma eğilimi daha yüksek –yasal esrarı 1970'in ünlü Bebek Patlaması Nesli'nden bile daha fazla savunuyorlar. 1980'lerle karşılaştırıldığında, esrarın yasallaşmasını savunan 12. sınıf öğrencilerinin sayısı 2015 yılında neredeyse 2 katına çıkmış, i-Nesli üyesi üniversite öğrencileri ve genç yetişkinler arasında da 3 katına. Ekim 2016 Gallup araştırmasında 18-34 yaşlar arasında esrarın yasal olması gerektiğini söyleyenlerin oranı %77.

i-Nesli'nin yasal esrarı desteklemesi, güvenlik endişeleri ile çelişiyor gibi görünebilir ilk bakışta, ama 6. Bölüm'de gördüğümüz gibi, i-Nesli'nde esrarın güvenli olduğu düşüncesi daha yaygın ve bu düşünce de esrarın yasallaştırılması gerektiği görüşüyle uyumlu (*bkz.* Şekil 10.5)

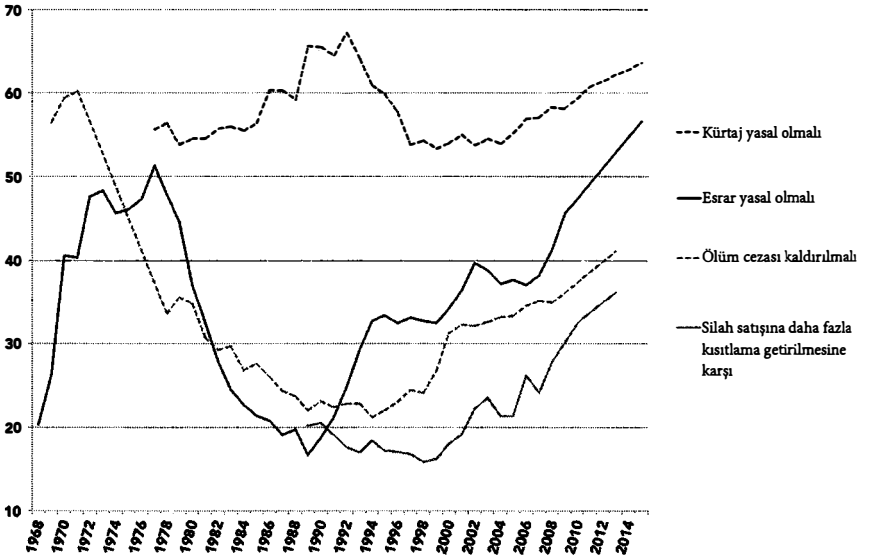


Şekil 10.5. 12. sınıf öğrencileri arasında esrarın güvenli ve yasal olması ile ilgili düşünceler. Monitoring the Future, 1976–2015.

i-Nesli'nin esrarın yasallaşmasını savunmasının bir nedeni de devletin kişisel kararlara karışmaması gerektiğine inanmaları. i-Nesli'nin 18 yaşındaki bir üyesi yasal esrar konusunda *Pew Araştırma Merkezine* 2015 yılında şunları söylemiş: "İnsanlar kendi bedenlerini denetleyebilmeli ve devlet buna müdahale etmemeli." Bu eğilimin öncüsü yalnızca esrar kullananlar da değil; 6. Bölüm'de değindiğimiz gibi, Bebek Patlaması Nesli'nin aynı yaş dönemiyle karşılaştırıldığında, i-Nesli daha az esrar kullanıyor. i-Nesli'nin üyeleri özgürlüklerin genişletilmesinden yana, bu özgürlüklerden bizzat yararlanmasalar bile. Genç Y Nesli'nden şarkıcı Kacey Musgraves'in bir şarkısında söylediği gibi: "Sar bir cigara/Ya da istersen sarma."

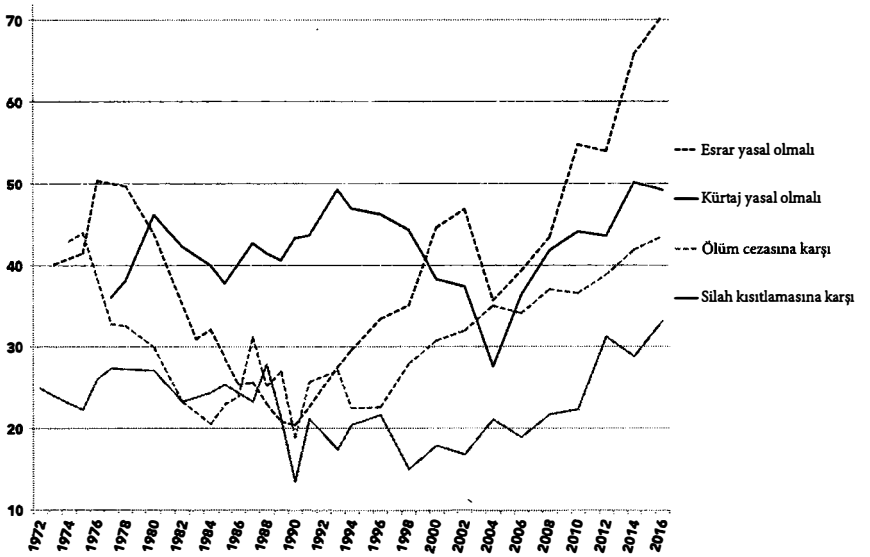
Yasal kürtajın gençler arasında yeniden destek kazanmasının nedeni de bu kişisel tercih inancı olabilir. "Kadın herhangi

bir nedenle istediği takdirde" kürtajın yasal olması gerektiğini savunanların oranı 2014 ve 2016 yıllarında 18-29 yaşlar arasında yarı yarıya ve bu gelmiş geçmiş en yüksek oran. Üniversite öğrencilerinin kürtaja verdiği destek son 10 yıl içerisinde yavaş yavaş arttı, i-Nesli kürtajı bir önceki Y Nesli'nden daha çok destekliyor (*bkz.* Şekil 10.6 ve 10.7). i-Nesli'nin birkaç üyesine "Kürtaj yasal olmalı mı?" ve "Hangi koşullar altında?" diye sorduğumda hepsi "Her koşulda" yanıtını verdi ve hepsi de bireysel haklara değindi. "Bence kürtaj yasal olmalı. Sonuçta, bunun bütünüyle kadının tercihi olduğunu düşünüyorum," yazmış 21 yaşındaki Julianna. "Kendi hayatı, kendi kararı, bence başkalarının onu bir karara zorlamaya hakkı yok, çünkü hiç kimseye zarar vermiyor." Bazıları güvenliğe de değinmiş. "Her gebelik risklidir ve kimse bu tehlikeye girmeye zorlanamaz," yazmış 19 yaşındaki Keely. "Çok büyük bir mali,



Şekil 10.6. Üniversiteye başlayan öğrenciler arasında kürtaj, esrarın yasallaştırılması, ölüm cezası ve silah denetimi ile ilgili görüşler. American Freshman Survey, 1968–2015.

toplumsal ya da duygusal yük söz konusu olabilir, ama bedensel bir risk de söz konusu olabilir ve hiç kimse insana bunu yüklenmek ZORUNDA OLDUĞUNU söyleyemez."



Şekil 10.7. 18-29 yaşlarda kürtaj, esrarın yasallaştırılması, ölüm cezası ve silah denetimi ile ilgili görüşler. General Social Survey, 1972–2016.

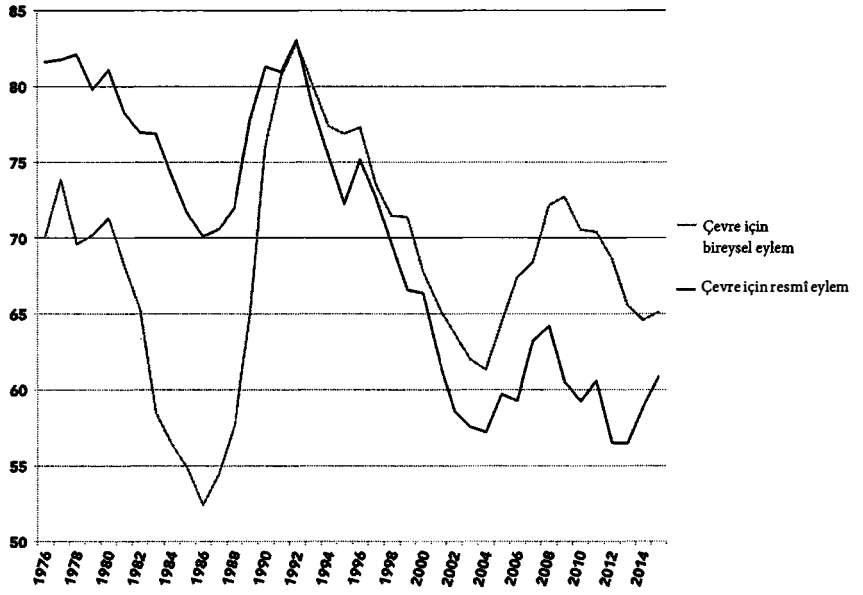
i-Nesli'nde ölüm cezasının işe yaradığını düşünmeyenlerin sayısı da daha fazla. Ölüm cezasının kaldırılması gerektiğini düşünen üniversite öğrencilerinin ve genç yetişkinlerin sayısı, 1990'ların ortalarına oranla, 2 katına çıkmış (*bkz.* Şekil 10.6 ve 10.7). "Bu ülkedeki ölüm cezalarının orantısız bir şekilde yoksul azınlıkları etkilediği kanıtlanmış bir gerçek," yazmış 20 yaşındaki Lilly. "Bazı haksızlıklarla ilgili anlatılanlar insanı şok ediyor, hasta ediyor. Ayrıca, ölüm cezasının caydırıcılığı olmadığı da kanıtlanmış bir gerçek."

Bu noktaya kadar, i-Nesli'nin bu görüşleri liberal düşüncelerin bir derlemesini andırıyor; esrarın yasallaşması, kürtajın yasallaşması, ölüm cezasının kaldırılması, ama buraya kadar.

i-Nesli silah denetimine de daha çok karşı çıkıyor ve bu genellikle muhafazakâr bir görüş. *Genel Toplumsal Araştırma*'da silahların izne bağlanmasına karşı çıkanların oranı 2016 yılında 18-29 yaş aralığında, 1998 yılına oranla, 2 katından daha fazla artmış (*bkz.* Şekil 10.7). "Federal hükûmetin tabanca satışlarını daha fazla denetlemesi gerekir" ifadesine katılmayan üniversite öğrencilerinin sayısı da 2013 yılında, 1998 yılına oranla, 2 kat artmış (*bkz.* Şekil 10.6). *Pew Araştırma Merkezi* silah denetimine muhalefetin daha da fazla arttığını gösteriyor: 2004 yılında Y Nesli'nin %27'sine karşılık, 2015 yılında Y Nesli'nin ve i-Nesli'nin %47'si. i-Nesli'nin siyasi görüşlerinde diğer bir şaşırtıcı nokta da sağlık hizmetleri: i-Nesli'nin ortalama bir üyesi ulusal sağlık hizmetini Y Nesli'nden daha az destekliyor. "Herkesin sağlık harcamalarını karşılayacak ulusal bir sağlık hizmetleri planı olmalı" ifadesine karşı çıkanların oranı 2007 yılında %26'yken 2013 yılında %39'a çıkmış.

Ya çevreyle ilgili düşünceler? Genel kanı i-Nesli'nin çevresel konularla özellikle ilgilendiği yönünde olsa da aslında hükûmetin çevreyle ilgili konularda daha fazla düzenleme yapması gerektiği görüşünü daha az destekliyorlar. Çevresel sorunları çözmenin devletin görevi oldu görüşü Bebek Patlaması Nesli'nde ve X Nesli'nde daha yaygındı ("Kullandığımız bazı ürünlerin değiştirilmesi ya da yasaklanması anlamına gelse bile, devletin çevresel sorunları çözmeye yönelik adımlar atması gerekir" ifadesine katılanlar), i-Nesli ise bunun bireylerin işi olduğunu düşünüyor ("Çevresel sorunların çözülmesi için insanların satın alma alışkanlıklarını ve yaşama biçimlerini değiştirmesi gerekir" ifadesine katılanlar; *bkz.* Şekil 10.8).

Diğer konulara bu denli liberal yaklaşan i-Nesli, silah denetimine, ulusal sağlık hizmetlerine ve devletin çevresel konuları düzenlemesine neden daha çok karşı çıkıyor? i-Neslililiberalliğiyle ün yaptığına göre, siyasi görüşlerindeki bu sıra dışılığa bir açıklama getirmek gerekiyor. Bu farklı görüşler bir arada var olabilir mi?



Şekil 10.8. Çevresel sorunları çözmenin bireysel ya da resmî eylem gerektirdiği ile ilgili ifadelere katılan 12. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1976–2015.

Evet, olabilir: Liberter[20] Parti'de. Liberterler bireyi öne çıkarır ve devlet düzenlemelerine karşıdır. Tıpkı i-Nesli gibi, liberterler de herkes için eşit hakları savunur. Devletin bireysel hakları kısıtlamaması gerektiği ilkesinden hareketle kürtajın ve esrarın yasallaşmasını savunur. Liberterler, yine aynı nedenle, silah kısıtlamalarına ve devletin çevresel konulara düzenleme getirmesine de karşı çıkıyor. Düşünce şu: Yasalarınızı bedenimden, eşyalarımdan, silahlarımdan çekin ve lütfen bırakın ne istiyorsam yapayım. Liberterler serbest pazarı devlet programlarına yeğlediği için ulusal sağlık sistemine de karşı çıkıyor (daha da ileri giderek 2016 parti programlarına gelir vergisinin

[20] liberter: anti otoriter, kurumlardan kaynaklanan herhangi bir kısıtlamanın reddine dayalı mutlak özgürlük savunucusu kişiler, akımlar, hareketler, yapılar (y.n.)

ve sosyal sigortaların kaldırılmasını eklediler). Liberterler önceleri ölüm cezası konusunda görüş bildirmezken şimdi devletin sınırlarını aştığı gerekçesiyle buna da karşı çıkıyor.

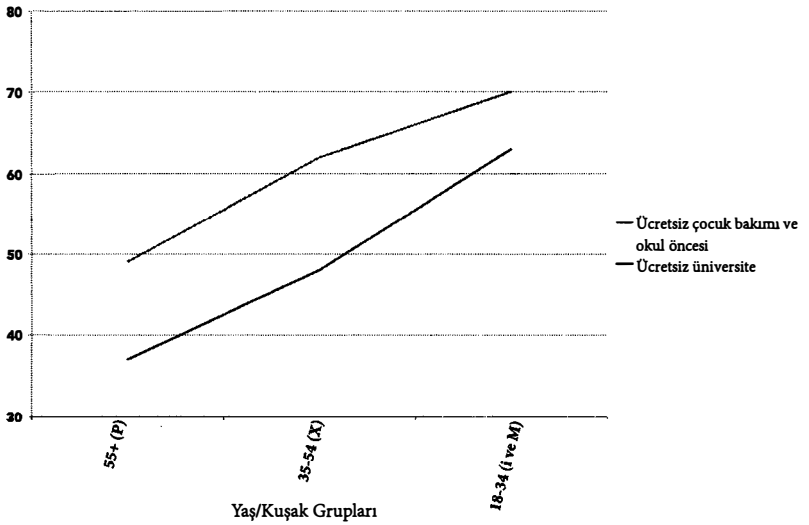
Yani altı siyasi konuda –esrarın yasallaşması, kürtaj, ölüm cezası, silah denetimi, ulusal sağlık hizmetleri ve devletin çevreyle ilgili düzenlemeleri– i-Nesli, önceki kuşaklara oranla, üç konuda daha liberal, üç konuda daha muhafazakâr bir duruşu tercih ediyor. Bununla birlikte, altı konunun hepsinde önceki kuşaklara oranla daha liberter bir duruş sergiliyorlar.

Bu da kulağa çok mantıklı geliyor: i-Nesli kesin bir bireyci düşünce yapısını benimsiyor ve siyasi arenada kültürel bireyciliğe en yakın duruşu liberterlik sergiliyor. Liberaller eşit haklar konusunda (örneğin, eşcinsel evlilik) bireyci bir eğilim sergilerken, toplumsal programlara kolektivist yaklaşıyorlar (devlet destekli sağlık hizmetleri). Muhafazakârlar toplumsal programlara bireyci yaklaşırken (herkes kendi başının çaresine bakmalı), eşit haklar konusunda kolektivistler (geleneksel roller daha iyidir). Buna karşılık, liberterler her iki alanda da bireyci. Libertarian Parti 2016 parti programı girişinde şöyle diyor: "Biz liberterler özgür bir dünya istiyoruz; her bireyin kendi hayatı üzerinde egemen olduğu, hiç kimsenin kendi değerlerinden başkaları uğruna taviz vermek zorunda kalmadığı bir dünya... Devletin ya da başka bir otoriter gücün müdahalesi olmadan, bireylerin kendi düşlerinin peşinden kendi seçtikleri yoldan gittiği bir dünya kurmak istiyoruz." Kültürel bireyciliğin özeti bu.

Muhafazakâr delifişek Tomi Lahren'in 2017 yılında söyledikleri yüzünden kürtaj karşıt işvereni *The Blaze*'le arası açıldı: "Bir yandan devletin sınırlandırılması gerektiğini bir yandan da kadınların bedenleri hakkında devletin karar vermesi gerektiğini söyleyip ikiyüzlülük yapmaya hiç niyetim yok. Silahlarımdan uzak durun, bu arada, bedenimden de uzak durun." Görüşlerinin çelişkili olduğunu söyleyenlere de şu Twe-

et'le karşılık verdi: "Ben kendi doğrularımı söylüyorum... Her zaman dürüst olacağım ve kendi doğrularımı savunacağım... Ilımlı, muhafazakâr ve liberter görüşlerim var. İnsanım. Bağımsız bir düşünür olduğum için kimseden özür dileyecek değilim." Lahren'in görüşleri liberal ya da muhafazakâr düşünceyle tutarlı olmayabilir, ama bireycilikle bütünüyle tutarlı –bu da 1992'de doğmuş birisi için çok da şaşırtıcı değil.

i-Nesli'nin liberter, "küçük devlet" felsefesinin iki istisnası var ve bunlar büyük istisnalar: i-Nesli ve Y Nesli üniversite eğitimi ve çocuk bakımının devlet tarafından finanse edilmesini önceki kuşaklara oranla daha çok destekliyor. Bu konuda zamana yayılmış fazla bir veri yok, o yüzden yaş ve kuşak ayrımı yapmayan tek zamanlı araştırmalarla yetinmemiz gerekiyor. Yine de şaşırtıcı sayılarla karşılaşıyoruz: Bebek Patlaması Nesli'yle karşılaştırıldığında, i-Nesli ve Y Nesli ücretsiz evrensel çocuk bakımını ve okul öncesi bakımı %43, üniversitelerin ücretsiz olmasını da %70 daha fazla destekliyor (*bkz.* Şekil 10.9).



Şekil 10.9. Devletin eğitim programlarını finanse etmesi gerektiği görüşüne katılanların oranı, yaş grubuna göre. Gallup Poll, April 2016.

CNN televizyon kanalı, üniversite öğrenci kurulları başkanlarıyla 2016 yılında görüştüğünde, hepsi öğrencilerin öncelikli siyasi konusunun üniversite harçları olduğunu söyledi. "Bugün öğrencilerin en önemli meselesi üniversite harçları ve öğrenim kredileri –öğrenciler ödemeleri karşılaşayamıyor," diyor Eastern Shore Maryland Üniversitesi öğrenci yönetimi başkanı Seth Ward. "Üniversiteye devam etmemizi engelliyor bu durum." Ward, üniversitelerin bütünüyle ücretsiz olması gerektiğini düşünmüyor -"Öğrenciler buna bir miktar para yatırmalı, çünkü bir şeye yatırım yapınca insan bunun için daha çok çalışmaya daha istekli oluyor." Virginia Üniversitesi öğrenci konseyi başkanı Abraham Axler da şöyle diyor: "Bence eğitim ücretsiz olmalı. Herkesin dört yıllık üniversite eğitimi alması anlamına mı geliyor bu? Muhtemelen hayır, (ama) liseden mezun olan her öğrenci 18 yaşından sonra becerilerini geliştirebilme olanağı bulmalı."

Devlet üniversitelerinin ücretsiz olması Bernie Sanders'ın 2016 Demokrat Parti ön seçimlerindeki en önemli vaatlerinden biriydi. İlerlemiş yaşına karşın genç seçmenlerin desteğini kazanmasındaki en önemli etkenlerden biri de muhtemelen buydu. Kuşaklar açısından bir ironi de var bunda: Bebek Patlaması Nesli'nin üniversite döneminde devlet üniversiteleri (örneğin, Kaliforniya'da) bölgede ikâmet edenler için ücretsizdi. Kaliforniya'da eğitim, 1970'lerde dönemin valisinin, yani Ronald Reagan'ın sürekli çabaları sonucunda "harçların" devreye girmesiyle birlikte zamanla ücretli oldu. Devlet üniversitelerinin ücretleri hemen her eyalette enflasyon oranlarına fark attı ve Y Nesli'ni ve i-Nesli'ni yüklü öğrenim kredisi ödemeleri bekliyor.

Gel gör ki bazı liberaller bile i-Nesli'nin ve Y Nesli'nin devletten "bedava bir şeyler" almasına pek de olumlu bakmıyor. Liberal komedyen Bill Maher programı *Real Time*'da günümüz gençlerinin eski Sovyetler Birliği'ni hatırlamadığını ve sosyalizmi "aylık ücretli izinlerini yapan çıplak Danimarkalılarla"

özdeşleştirdiğini söyledi. Maher, i-Nesli'nin sosyalizmi çekici bulmasını, kendi deyişiyle, hâlâ anne babalarından harçlık alıyor olmalarına ("20, hatta 30 yaşlarındaki insanların hâlâ anne babalarının telefon tarifesinden, sağlık planından, araba sigortasından yararlanıyor olmasını normal görmeye başladık") ve internetin "her şey bedava" doğasına ("İşte hızlı bir mastürbasyondan Starbucks'ta çörek parasına bütün gün oturmaya, kablosuz ağdan doğum kontrolüne, 40 yaş altının bedavaya konduğu şeyleri düşününce, sosyalizmin gelip bedavaya konmanın herkesin hakkı olduğunu söylemesi kulağa çok da garip gelmiyor") bağlıyor. Sonra da somurtkan dedelerin gençlere bildik nasihatine geçip "git de çalış" diyor: "Ben Bebek Patlaması Nesli'nden geliyorum. İnsanın hoşlandığı müzik için para ödemesi bence doğal. Bunu yapmamak insanı devrimci yapmaz –hesap geldiğinde tuvalete kaçan adam yapar," diyor. "*Kickstarter ve Paramı Öde* gibi sitelerin mantar gibi çoğalmasının nedeni de bu herhâlde. Paramı öde mi? Git kendin öde."

2015'te yapılan ve manşetlere çıkan bir kamuoyu yoklamasına göre, 18-24 yaşlar arasında sosyalizme olumlu bakanların oranı kapitalizmden daha yüksekti (%58'i sosyalizmi, %56'sı kapitalizmi onaylıyordu). i-Nesli'nin ve Y Nesli'nin kendini sosyalist olarak tanımlayan Bernie Sanders'ı desteklemesi de bu kavramdan rahatsız olmadıklarını doğruluyor. Kimi gözlemcilere göre bunun nedeni gençlerin "sosyalizmin" ne olduğunu bilmemesi -"ekonominin devlet yönetiminde olmasını" (sosyalizmin tanımı) onaylayanların oranı yalnızca %32.

i-Nesli'nin ve Y Nesli'nin sosyalizmi çekici bulması gençliklerine –gençler genellikle çok para kazanmaz– ya da ekonomik sistemin çıkarlarına aykırı olduğunu düşünmelerine (*bkz.* 7. Bölüm) dayandırılabilir. i-Nesli yaşlanıp daha çok para kazanmaya başladığında liberterliğin ya da sosyalizmin güçlü etkisini koruyup korumayacağını görmek ilginç olacak. Liberterlik

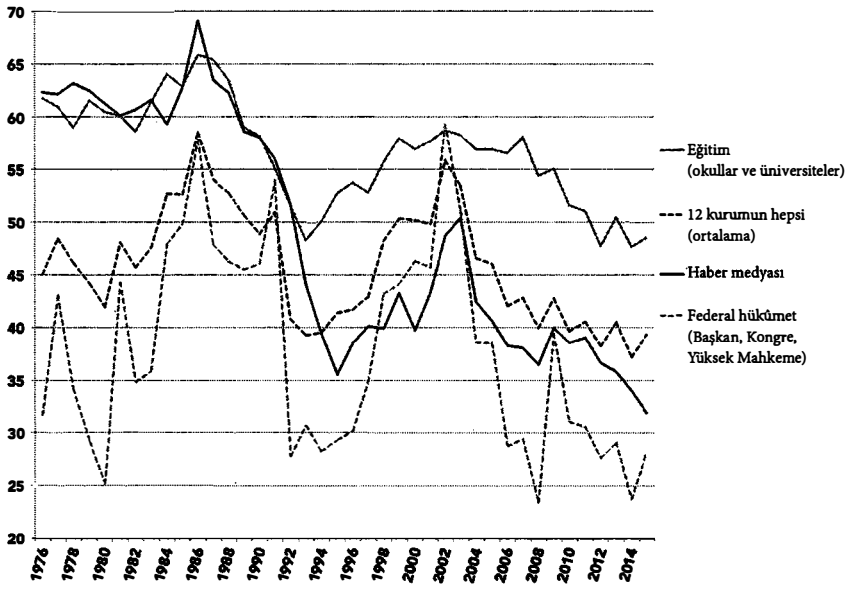
ve sosyalizm karşıt siyasi felsefeler olsa da –biri küçük devleti, diğeri büyük devleti savunur– i-Nesli'ni şekillendiren iki güçle ilişkililer: bireycilik ve ekonomik kaygılar. i-Nesli'nin mali geleceği sonuçta siyasi görüşlerini belirleyen etken olabilir.

Sana Güvenmiyorum ve Sana Katılmayacağım

Üniversite öğrencisi Afrika kökenli Amerikalı Breeon Buchanan, Temmuz 2016'da Philadelphia'daki bir restoranda CBS muhabiriyle konuşuyor. Sakal uzatıyor, üzerinde lacivert-kırmızı çizgili bir tişört var. i-Nesli'nin birçok üyesi gibi seçimlerle ilgili bir sürü sorusu var. "Peki, düzeltmek için ne yapacağız?" diye soruyor, ülkenin durumunu kastediyor. "(Adaylar) kasımda (gençleri) oy vermeye ikna etmek, hazırlamak, heyecanlandırmak için ne yapacaklar? Bizi ne harekete geçirecek? Şu an kayıtsızlık hâkim çünkü."

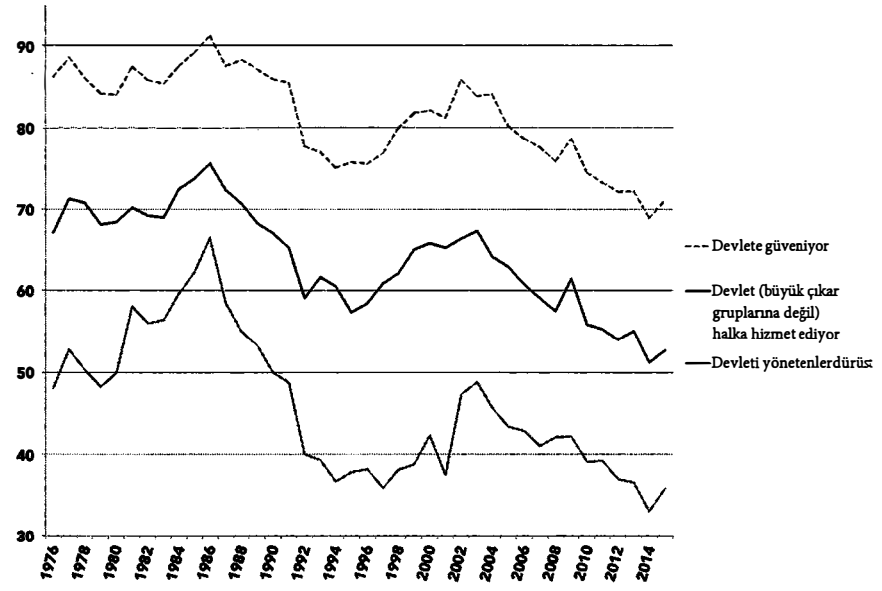
Breeon haklı –belki "kayıtsızlık" hafif bile kalıyor olabilir. i-Nesli güven duymadığı hükûmetten ve siyasi süreçten memnun değil ve kopuk –belki modern hiçbir kuşakta olmadığı kadar. i-Nesli ülkenin durumundan hiç memnun değil. Eğitim, hükûmet, haber medyası, büyük şirketler ve din örgütleri gibi kurumların iyi bir iş çıkardığını düşünen 12. sınıf öğrencilerinin oranı 2014 yılında daha önce hiç olmadığı kadar düşük –Watergate skandalından, şiddet içeren suçların patladığı 1990'lardan, 2007-2009 yıllarındaki Büyük Ekonomik Durgunluk döneminden bile daha düşük (*bkz.* Şekil 10.10).

"ABD hükûmetinin iyi çalıştığını düşünmüyorum –aslına bakılırsa, gelmiş geçmiş en kötü hükûmetlerden biri," yazmış 20 yaşındaki Antonio. "Siyasi tartışmalara, kongredeki oturumlara bakıyorum, afra tafra yapan ergenler gibi karşı taraf istediğini elde edemesin diye saçma sapan hareketler içine giren tipler görüyorum, ülke umurlarında bile değil. Diğer parti daha hızlı çöksün diye uğraşıyorlar, sanki savaş alanı."



Şekil 10.10. Kurumların iyi ya da çok iyi çalıştığını düşünen 12. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1976–2015.

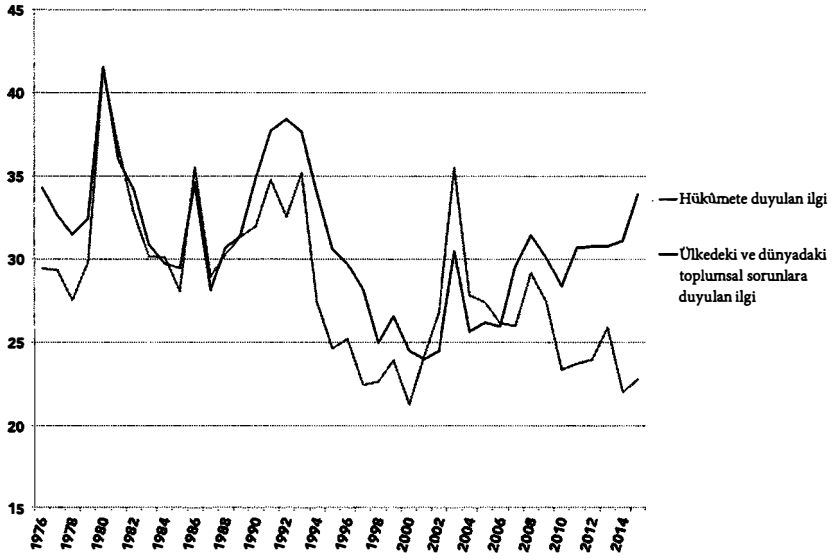
Yalnızca i-Nesli de değil: *General Social Survey*'de yetişkinleri içeren her yaş grubunda aynı eğilim görülüyor Burada da (basın, eğitim, tıp ve devleti içeren) 13 kuruma "çok güvendiğini" söyleyenlerin oranı 2014 yılında ortalama %21, yani 1972'ye dayanan araştırmada görülen en düşük oran ve bu durum 2016'da da değişmemiş. Bu da 2016'daki akla ziyan seçim yılını biraz olsun açıklıyor, değil mi? i-Nesli devletin işlemediğini düşünmekle kalmıyor, birçoğu devlete güvenini de kaybetmiş. Devlete güvendiğini söyleyen, devletin (büyük çıkar gruplarına değil) halka hizmet ettiğini düşünen, devleti yönetenlerin dürüst olduğuna inanan lise son öğrencilerinin oranı azalmış, her üçünde de tüm zamanların en düşük düzeyine gerilemiş (*bkz.* Şekil 10.11). Devlete duyulan güven bir süredir düşüşteydi, bu da Y Nesli'nin devlete önceki kuşaklardan daha çok güvendiği yönündeki söylentileri boşa çıkarıyor.



Şekil 10.11. Devlete güvenen 12. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1976–2015.

Ekim 2016'da yapılan bir kamuoyu yoklaması buna benzer ifadelere katılan gençlerin Hillary Clinton'a oy verme eğiliminin daha az olduğunu gösteriyor, gençlerden beklediği desteği alamamasının bir nedeni de bu olabilir. "Hükûmetteki hiç kimseye güvenmiyorum, çünkü sadece bu seçimlerde bile hükûmette gücü ya da statüsü olan hemen herkesin satın alındığı ve parasının ödendiği belli," yazmış 20 yaşındaki Logan. "Hükûmetteki herhangi birinin kendi çıkarı olmayan bir şey yapacağına hiç güvenim yok," diye ona katılıyor 19 yaşındaki Brianna. "Politikacıların çoğu suçlulardan hallice. Seçim kampanyası bağışları için lobicilerin ceplerinde geziyorlar, seçim bölgeleri umurlarında bile değil," yazmış. "Bir sürü politikacı bağlantılarını kullanıp para kazanmak için kendisi lobi yapmaya başladı! Bu yıl Donald Trump'la Hillary Clinton'ın aday olması, sistemin ne kadar kokuşmuş olduğunu gösteriyor."

i-Nesli hükûmetle önceki kuşaklardan daha az ilgileniyor ayrıca. Bu özellikle ilgi çekici, çünkü 1990'ların başlarında da hükûmete güven çok azdı, ama ilgi düzeyi yüksekti. X Nesli 1990'ların başlarında hükûmete güvenmiyordu, ama olup bitenlerle ilgileniyordu. Hem güven hem de ilgi düzeyinin düşük olması i-Nesli'ne özgü (*bkz.* Şekil 10.12 ve yukarıda şekil 10.11).



Şekil 10.12. Hükûmetle ve toplumsal sorunlarla ilgilenen 12. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1976–2015.

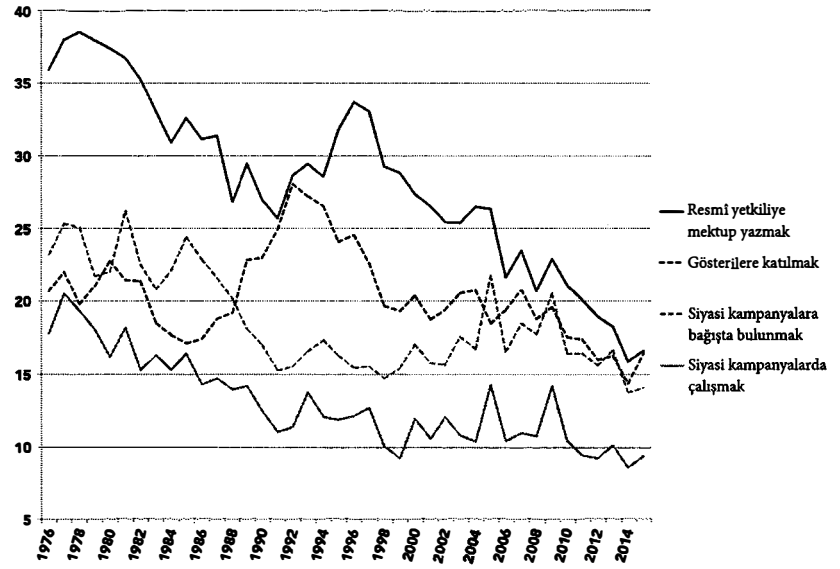
Belki de i-Nesli hükûmete o kadar az güven duyuyor ki yaptıklarıyla ilgilenmenin de anlamsız olduğunu düşünüyor. 21 yaşındaki Chandler buna bir örnek. "Hayatımı doğrudan etkilediğini düşünmediğim sürece genelde hükûmetin yaptıklarıyla ilgilenmiyorum," yazmış. "Politikacıların yolsuzluğu, bu konuya duyabileceğim her türlü ilgiyi yok ediyor." i-Nesli hükûmetle ilgilenmiyor, ama toplumsal konularla bir önceki Y Nesli'nden biraz daha fazla ilgileniyor. Demek ki i-Nesli dünyada olup bitenlere daha çok, hükûmete daha az ilgi gös-

teriyor. Bu iki tutum genellikle birlikte yükselip birlikte düşer, ama i-Nesli'nde aralarındaki bağ kopmuş (*bkz.* Şekil 10.12). Bu da devletle pek haşır neşir olmak istemediklerini gösteren işaretlerden biri. i-Nesli'ne göre, devlet değil, bireyler değişim yaratabilir. Üniversitelerde yapılan araştırmalarda da hayat belirtilerine rastlanıyor, 2016 yılında öğrencilerin "siyasal olaylardan haberdar olma" konusuna verdikleri önem 1992 yılından bu yana en yüksek düzeyde (*bkz.* Ek 1).

i-Nesli'nin toplumsal sorunlarla ve siyasal olaylarla daha fazla ilgilenmesinin kongredeki temsilciye mektup yazmak ya da bir yürüyüşe katılmak gibi bir eylemde yansıma bulacağını düşünüyor olabilirsiniz, ama i-Nesli'nde siyasi eylem eğilimi aslında daha az: Siyasi katılım 2014 ve 2015 yıllarında tüm zamanların en düşük düzeylerinde kalmış, resmî bir yetkiliye mektup yazdığını ya da yazmak istediğini, siyasi bir gösteriye katıldığını, siyasi kampanyalarda çalıştığını ya da kampanyalara bağışta bulunduğunu söyleyenlerin sayısı azalmış (*bkz.* Şekil 10.13). Brianna siyaseti izlediğini, ama katılmadığını söylüyor. "Siyaseti çok etkileyici buluyorum, bazı insanların spordan hoşlanması gibi bir şey bu," yazmış. "Dönen dolaplar beni çok eğlendiriyor. Yine de bu ilgim, *Reddit*'te yazılanları okumaktan ya da buraya bir şeyler yazmaktan öteye geçmiyor. Protestolara katılmıyorum, kongrede beni temsil eden vekile mektuplar yazmıyorum, kampanyalara da etkin olarak katılmıyorum. Benim tek derdim bön bön bakıp yakınmak."

Liberal Demokrat olmaktan gurur duyduğunu söyleyen Charlie'yle daha önce tanışmıştık. O da "Hayatımda ne bir siyasetçiye mektup yazdım ne de siyasete katıldım, çünkü her şey kirli bir oyundan ibaret," diyor. "Liberal ve demokrat olduğunu söyleyenler de kendi işleriyle, propagandalarıyla ilgileniyor. Bence siyasette her şey para... Hayat siyaseti ve siyasetçileri kafaya takmak için çok kısa." Siyasi görüşlerini

internetteki testlerle anlayan liberter muhafazakâr Rob da siyasete katılmamasını i-Nesli'ne özgü bir nedene bağlıyor: güvenlik. "Bernie Sanders destekçileriyle Trump destekçilerinin sokaklardaki kavgalarını gördükten sonra gidip bir eyleme ya da mitinge katılmak gelmedi içimden," yazmış.



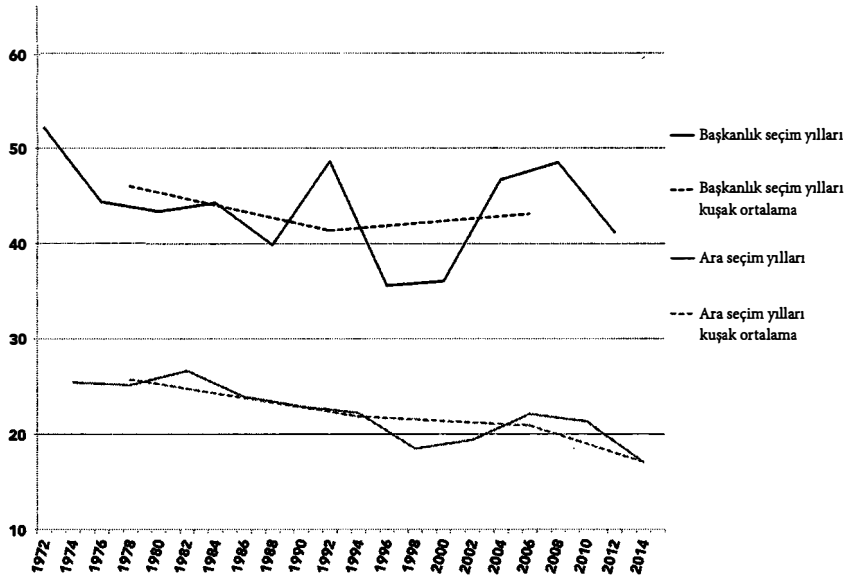
Şekil 10.13. Siyasi eylemlere katılan ya da katılma olasılığı olan 12. sınıf öğrencilerinin oranı. Monitoring the Future, 1976–2015.

i-Nesli'nin birçok üyesi siyaseti ve devlet yönetimini kişisel olarak etkileme olasılıkları konusunda son derece alaycı –7. Bölüm'de ele aldığımız kişisel denetim odağının siyasi bileşeni. Oy vermenin ya da yurttaş eylem gruplarının devlet yönetimini etkileyebileceğini düşünen 12. sınıf öğrencilerinin sayısı tüm zamanların neredeyse en düşük düzeyinde. i-Nesli daha çok, hiçbir şeyin faydası olmadığını, o yüzden de katılımın anlamsız olduğunu düşünüyor. "(Siyasete) katılmıyorum, çünkü aslında hiçbir şeyi değiştirmediğini düşünüyorum," yazmış 21

yaşındaki Justin. "Bernie Sanders'ı destekleyen o kadar insan vardı. Kitleler onu destekliyordu, ama yine de Hillary kazandı."

Peki, oy veriyorlar mı? Politik eylemlerle karşılaştırıldığında, oy vermek küçük çaplı bir katılım, yani belki de farklı eğilimler söz konusu olabilir. i-Nesli'nden hemen önce gelen Y Nesli'nin gençler arasında oy verme oranlarını daha önce hiç görülmemiş düzeylere yükselteceği ve siyaseti dönüştüreceği konuşuldu uzun süre. Bu dönüşüm gerçekleşmedi, ama ufak bir kıpırdanış oldu: 18-24 yaşlarda Y Nesli'nin egemen olduğu başkanlık seçimlerinde gençler X Nesli'ne oranla %2 daha fazla oy kullandı. Bununla birlikte, Y Nesli başkanlık seçimlerinde Bebek Patlaması Nesli'ne oranla hâlâ %3 daha az oy kullanıyordu (*bkz.* Şekil 10.14).

Ara seçim yıllarında gençlerin verdiği toplam oylarda ise sürekli bir düşüş yaşanıyor ve bu daha da endişe verici. 2014 yılı



Şekil 10.14. Başkanlık ve ara seçim yıllarında 18-24 yaşlarında oy kullanan seçmen sayısı. Current Population Survey, 1972–2014.

i-Nesli'nin oy kullanabildiği ilk ara seçim yılıydı ve gençlerin verdiği oylar, i-Nesli ile devlet yönetimi ile ilgili birçok konuda olduğu gibi, en düşük düzeyini gördü: Aynı yaşlarda ara seçimlerde oy kullanan Bebek Patlaması Nesli'yle karşılaştırıldığında, 2014 ara seçimlerinde i-Nesli %33 oranında daha az oy kullandı (X Nesli'nden %22, Y Nesli'nden %18 daha az). Siyasi katılımın diğer alanlarında görülen hızlı düşüş oy kullanmada yaşanmadı, ama i-Nesli'nin seçim sandığıyla ilk kez tanıştığı 2014 yılı çok da iyi geçmedi. 2016 yılında ulaşılan ilk veriler fazla bir değişiklik olmadığını gösteriyor; gençlerin verdiği oyların sayısı 2012 yılındaki başkanlık seçimlerine yakın düzeyde.

Haberlerin Meraklısı Değilim

Demek ki i-Nesli devlet yönetimi ve siyasetle pek de ilgilenmiyor, katılımın bir fark yaratacağına da inanmıyor. Bununla birlikte, 6. Bölüm'de gördüğümüz gibi, i-Nesli pratikte olmasa da en azından teoride kendini gösteriyor bazen; eyleme geçmeseler de bilgiye ulaşıyorlar. Ne de olsa, internetten kablolu televizyondaki haberlere ve radyo kanallarına, bilgi kaynakları daha önceki hiçbir kuşakta olmadığı kadar geniş. "Yeni müptelalar" tipik olarak haberlere birden fazla kaynak üzerinden ulaşıyor; bir olayı farklı açılardan görmek için televizyondaki haberleri izliyor, internetteki yazıları okuyor, radyodaki programları dinliyorlar. Haberlerle daha fazla ilgilenenler kaynakları da daha sık kullanıyor. Bu açıdan, haber kaynaklarının sıklığı ve çeşitliliği düşünüldüğünde, i-Nesli'nin önceki kuşaklara oranla olaylardan çok daha az haberdar olduğu görülüyor. X, Y ve i-Nesli arasındaki geçişlerde, haberleri sıklıkla ve çeşitli kaynaklardan takip eden 8. ve 10. sınıf öğrencilerinin sayısı 3/4'ten yarı yarıya düşmüş (*bkz.* Ek 1). Tabiî, bunun nedeni i-Nesli'nin haberleri internetten izlemesi de olabilir.

Bununla birlikte, ergenlik döneminde haberleri izlemedeki düşüş i-Nesli'yle başlamadı; internetten önce bile ergenlik dö-

neminde haberlere ilgi her geçen yıl azalıyordu. Bu da internet haberlerinin bu trenddeki tek etken olmadığını gösteriyor. Ayrıca, televizyon haberlerini izlemede görülen düşüş genel olarak televizyon izleyiciliğindeki düşüşün iki katı. i-Nesli internetteki haberleri tek seçenek olarak görüyor. Doğru yere gidilirse bu iyi de olabilir. Ergenlerle yaptığım görüşmelere ve yoklamalara göre, sorun bu yerleri bilenlerin çok az olması. 9. Bölüm'de tanıştığımız Kaliforniyalı üniversite öğrencisi 18 yaşındaki Sofia, internette haber okuyup okumadığını sorduğumda şaşırmış görünüyor. Ülkede ya da dünyada ilgilendiği olaylar olup olmadığını soruyorum, "Ne gibi yani?" diye soruyor. İnternetteki haber sitelerinde hangi bağlantıları tıkladığını soruyorum. "Bilmiyorum," diyor ve psikoloji dersi için yazdığı bir makaleyi anlatmaya başlıyor. 1., 2. ve 9. Bölüm'de söz ettiğimiz Minnesotalı lise bir öğrencisi Emily, sabahları ailesiyle birlikte televizyondaki haberleri izliyormuş. İnternetteki haber sitelerini sorunca "Öyle bir şey olduğunu bile bilmiyordum," diyor.

SDDÜ birinci yıl öğrencileri ile yapılan araştırmada, öğrencilerin çoğu "haberlerle ilgilenmediğini" söyledi. "Haberlerin çok da meraklısı değilim," diye yazmış 19 yaşındaki Marisol. "Haberlerin çoğu can sıkıcı." Bir başkası "Haberlere sabredemiyorum," yazmış. Lise öğrencilerine gündemi takip edip etmediklerini sorduğumda en çok karşılaştığım yanıt "Ders için gerekiyorsa bakıyorum," oldu. 7. Bölüm'de tanıştığımız lise öğrencisi Ashley ülkede ya da dünyada hangi haberlerin ilgisini çektiğini sorduğumda şaşırıyor ("Şey, bilmiyorum. Nasıl yani?" diyor). Aslında ana sayfasının Yahoo! Haberler olduğunu söylüyor, ama hangi haber başlıklarını tıkladığını sorunca "Genelde annem izliyor, sonra da işte olanları bana anlatıyor –genellikle kaza falan gibi önemli bir şey varsa," diyor.

Siyasi kayıtsızlığın ve kutuplaşmanın temel bir nedeni olabilir: internet. Birçokları bilgiye ulaşmayı ve protesto ve gös-

teri yürüyüşleri düzenlemeye kolaylaştıran internetin yeni bir yurttaş katılımı dönemi yaratacağını düşünüyordu. Siyasilere yazıyla ulaşmak elbette; çoğu, internet sayfasına bir form da koyuyor. Yine de resmî bir yetkiliye ulaşmak için adresini kütüphanede bulmayı, bir mektup daktilo etmeyi ve mektubu postaya vermeyi gerektiren günlerle karşılaştırıldığında, seçilmiş vekilleriyle bağlantı kuran gençlerin sayısı azaldı. i-Nesli toplumsal değişim yaratmanın yeni yollarını buluyor, Facebook'taki profil fotoğraflarına bir eşitlik simgesi koyuyor ya da Twitter'da bir etikete yazıyorlar. Sokaklarda yürüyüş yapmakla aynı şey olmayabilir, ama Yüksek Mahkemenin eşcinsel evlilikle ilgili kararında da görüldüğü gibi, yaygın bir farkındalık yaratmak ortalama bir Amerikalının görüşlerini ve en sonunda da yasaları değiştirebiliyor. *Siyah Hayatlar Önemlidir* hareketi büyük oranda internette yayıldı. i-Nesli burada kendini gösteriyor –geleneksel siyasi etkinliklerde değil, ama bir konuda farkındalık yaratma alanında. Bu da bazen bir şeyleri değiştirebiliyor (eşcinsel evlilik konusunda olduğu gibi), ama bazen de değiştiremiyor (milyonlarca kez izlenen, ama pek bir hareket yaratmayan "Kony 2012" videosunda[21] olduğu gibi).

Hangi tip siyasi adaylar i-Nesli'ne hitap edebilir? İnternet ve i-Nesli'nin bireyciliği, özerkliği her şeyin üzerinde görüyor ve en önemli değer "kendin olmak." i-Nesli görüşleri tutarlı olan, başkaları için değişmeyen birini istiyor. Bernie Sanders'ın i-Nesli'ne ve Y Nesli'ne hitap etmesinin en önemli nedeni buydu, muhtemelen Donald Trump için de aynı şey geçerli. "Bernie Sanders'a, onunla aynı görüşte olmasanız bile, sıcak ve sahici olduğu için saygı duymanız gerekiyor," yazmış Massachusetts Üniversitesi öğrencisi Emilia Beuger, *Massac-*

[21] Uganda'da çocukları kaçırıp zorla silah altına sokmasıyla ünlü isyancı örgüt Tanrı'nın Direniş Ordusu'na karşı ABD merkezli "Görünmez Çocuklar" adlı sivil örgütün 2012 yılında yayımladığı video (y.n.)

husetts Daily Collegian'da. "Dürüst. İnandığı şeyleri savunuyor ve dile getirmekten korkmuyor. Neye inanması gerektiğini başkalarından öğrenmeye niyeti yok." Donald Trump için de benzer şeyler söylenebilir; aklına ne geliyorsa söylüyormuş gibi görünmesi birçok insanın hoşuna gitti. Dürüst görünen Cumhuriyetçi aday Trump, 2016 seçimlerini kazanırken, fazlasıyla programlanmış görünen Cumhuriyetçi aday Mitt Romney'in 2012'de kaybetmesi büyük olasılıkla rastlantı değil.

Gelecekte, Netflix dizisi *House of Cards*'daki Will Conway'e benzeyen başkanlık adaylarının i-Nesli seçmenine hitap edeceğini görebiliyorum: genç, açık sözlü ve herkes gibi. Bir bölümde Conway evinde ailesiyle birlikteyken canlı videosunu internette yayınlıyor, önünde notlar olmadan konuşuyor ve her hâliyle rahat görünüyor. Aslında o kadar da sahici olmadığı anlaşılıyor, ama imajı bu. i-Nesli, hiç hoşlanmadığı büyük kurumların bir parçası olarak gördüğü, sahtekâr ve güvenilmez bulduğu geleneksel siyasi adaylara Y Nesli kadar olsun sabredemiyor.

Yine de güçlü fikirleri var i-Nesli'nin ve bu da ülke genelindeki siyasi kutuplaşmayı yansıtıyor. İnternet kültürünün kötü yanı, sosyal medya sitelerinin insanları kendi arkadaş ve aile kozasına bağlaması ve insanların onlar gibi düşünen insanlarla kümeleşmesine yol açması. Bu da insanları kendi görüşlerinin yankı odalarında kutuplaştırıyor. Sonuç olarak, güçlü siyasi görüşleri olan genç Amerikalıların sayısı arttı, ama gündemi izleyen ya da siyasi hayata katılanların sayısı azaldı. Adayların i-Nesli'nin dikkatini çekmek için ünlüler siyasetine daha çok başvurduğunu, şöhretin ve abartılı iddiaların anketlerde öne geçmelerini sağladığını görebiliriz. Yeni kuşağa hitap etmek isteyen yükselen siyasilerin hem i-Nesli'nin kutuplaşmış görüşlerine ve liberter değerlerine uyum sağlaması hem de siyasete gösterdikleri ilginin gittikçe azalmasının üstesinden gelmesi gerekiyor –tabiî bir politikacı da "mem" olana dek.

Sonuç
i-Nesli'ni Anlamak – ve Kurtarmak

13 yaşındaki Athena kendini kaptırmış, teknolojinin kuşağını nasıl etkilediğini anlatıyor. Arkadaşlarıyla birlikteyken onunla ilgilenmekten çok telefonlarına bakıyorlarmış. "Bir şeyler hakkında konuşmaya çalışıyorum, ama aslında YÜZÜME BİLE BAKMIYORLAR," diyor son sözcükleri birer birer vurgulayarak. "Telefonlarına bakıyorlar ya da Apple saatlerine."

"Yüz yüze konuşmaya çalıştığın birisi yüzüne bakmadığında neler hissediyorsun?" diye soruyorum.

"İnciniyor insan," diyor. "Anne babamın kuşağında böyle bir şey olmadığını biliyorum. Benim için süper önemli bir konuda konuşuyorum, ama dinlemiyorlar bile."

Bir keresinde evine gelen bir arkadaşı erkek arkadaşına mesaj yazıyormuş. "Ailemle ilgili konuşuyordum, olup bitenleri anlatıyordum, o da 'Ya, öyle mi? Neyse,' falan diyordu. Ben de telefonu elinden alıp duvara fırlattım." Kendime hâkim olamayıp kahkaha attım. "Voleybol oynadığına göre kolun bir hayli güçlü olmalı, değil mi?" diye sordum.

"Öyledir," dedi.

Athena'nın anlattıkları kafamı kurcaladı, yalnızca hepimizin yapmak isteyip de (cesaretimiz ya da voleybolcu kolumuz olmadığı için) yapamadığı bir şeyi yaptığı için değil. 13 yaşındaki Athena internetsiz bir dünyayı bilmiyor, akıllı telefonlardan önceki yılları hayal meyal hatırlayabiliyor. Tanıdığı tek dünya bu, ama böyle bir dünyada yaşamak istediğinden de emin değil.

Bu son bölümde, i-Nesli için bazı şeyleri düzeltmenin yollarını inceleyeceğim. Bunun için çözüm ile kabul arasında bir denge bulmak gerekiyor. Kültürel değişimde her zaman ödünler verilir; her iyinin kötü yanları da olur. i-Nesli'ne şekil veren trendler de iyi ile kötünün ve sağlıklı bir miktar "duruma göre değişir"in bir karışımı. Keşke kuşak eğilimlerini iyi ya da kötü diye adlandırmak zorunda olmasak, ama öyle işte. Yine de bir eğitimci ve ebeveyn olarak "bu konuda ne yapabiliriz?" düşüncesini de anlıyorum. Bazı eğilimler için bunun gerekli olmadığı söylenebilir: Ergenlik çağında alkol tüketiminin, cinselliğin ve trafik kazalarının azalması konusunda kendimizi (ve ergenlik çağındakileri) kutlayıp paydos edebiliriz. Ergenlik çağındakiler hiç olmadığı kadar güvenli ve önceki kuşaklardan daha az riske giriyor. Bu genel olarak daha fazla sorumluluk sahibi olmaktan çok, daha yavaş büyümenin bir parçası, ama yine de daha güvenli olmaları iyi bir şey kuşkusuz.

Diğer eğilimler daha sıkıntılı: Çocuklarımızı yaşadığımız bu dijital çağda kaygı bozukluğu, depresyon ve yalnızlıktan nasıl koruyabiliriz? Bağımsızlık deneyimi olan öğrencilerin sayısı azalırken, anne babalar ve üniversiteler liseden üniversiteye geçişi kolaylaştırmak için neler yapabilir? Yöneticiler yeni kuşağın iş gücünden nasıl en iyi şekilde yararlanabilir?

Telefonu Kaldır

"Kız kardeşim Instagram ve Twitter hesabı açtığından beri arabada giderken başı hep cep telefonuna eğik, yüzü telefo-

nun mavi-beyaz ışığıyla aydınlanmış hâlde, sessizce ekranı tarıyor," yazmış üniversite öğrencisi Rachel Walman *Massachusetts Daily Collegian*'a. "Onunla konuşmaya çalışıyorum, dalgın, tek tek sözcüklerle yanıt veriyor. Onu suçlamıyorum, ben de aynı şeyi yaptım. Sadece, internetteki hayatımızın gerçek hayattan daha önemli hâle gelmesi beni üzüyor."

i-Nesli telefonuna bağımlı ve bunun farkında. Birçoğu bunun tamamen iyi olmadığını da biliyor. Ergenlik çağındakilerin (ve yetişkinlerin) çoğu için ekran başında daha az zaman geçirmek daha iyi olurdu, buna şüphe yok. "Sosyal medya hayatımızı mahvediyor," diyor bir genç Nancy Jo Slales'e kitabı *American Girls*'de. "Neden bırakmıyorsun o zaman?" diye soruyor Sales. "Çünkü o zaman hayatımız biter," diyor kız.

Burada değindiğimiz ve diğer birçok araştırmaya göre, çocuklara cep telefonu vermeyi ne kadar ertelersek o kadar iyi. İlkokul çocuklarına cep telefonu vermek için bir neden bulmak zor, buraya kadar kolay. Ortaokulda çocuklar daha fazla etkinliğe katıldığı ve otobüsü daha çok kullandığı için birçok anne baba kolaylık ve güvenlik için çocuklara cep telefonu alıyor. Bununla birlikte, bunun da internet erişimi ve mesajlaşma özelliği olan akıllı telefonlardan olması gerekmiyor. Bunun yerine çocuklara sınırlı özellikleri olan telefonlar verilebilir -örneğin, internet erişimi ve dokunmatik ekran özelliği olmayan kapaklı cep telefonları (hani mesaj yazarken farklı harfler için aynı tuşa birkaç kez basmak zorunda kaldığımız, "takoz" olarak da bilinen telefonlardan). Arkadaşımın oğlu ortaokula başlayınca annesi çocuğa bu kapaklı telefonlardan aldı. Ben de en büyük çocuğum birkaç yıl sonra ortaokula gitmek için otobüse binmeye başladığında aynı şeyi yapmayı planlıyorum, ama önce birkaç hafta bekleyeceğim, belki ona bile gerek kalmaz. Sonuçta, cep telefonları ortaya çıkmadan önce de çocuklar otobüslere biniyordu. Telefonu olabildiğince erteleyeceğiz.

"Herkesin" bir akıllı telefonu var, çocuk da bir tane istiyor, hem de çok, neden bekleyelim ki? Bazıları ergenlik çağındakilerin eninde sonunda sosyal medyayla tanışacağını, telefon için beklemek gerekmediğini söylüyor. Bu görüş, ergenlik döneminin başlarındaki gelişimle sosyal medya çatışmasını göz ardı ediyor. Ortaokul yılları her zaman kimlik arayışına ve zorbalıklara sahne olur, bunlar sosyal medyayla birleşince ortaya bir cadı kazanı çıkabilir. Sosyal medya kullanımı ile depresyon arasındaki ilişkinin ergenlik döneminin başlarında daha güçlü olması da bundan kaynaklanıyor. İlerleyen yaşlarda kendilerinden daha emin olan ergenler sosyal medyadan duygusal olarak daha az etkileniyor. İnternette cinselliğin –popo selfieleri, çıplak resim istekleri, cinsel açıdan kışkırtıcı Instagram gönderilerinin çok beğeni toplaması– çok ön planda olduğu düşünüldüğünde, ergenlik çağının başındaki gençleri bu baskılardan birkaç yıl için uzak tutmak mantıklı geliyor. Sosyal medyaya girmek istiyorlarsa bunun basit bir çözümü var: Bir hesap açın, ama kendi bilgisayarınızdan. Kısa sürelerle arkadaşlarına bakıp buluşmak için sözleşebilirler, ama akıllı telefonlar gibi sürekli ceplerinde ve ellerinde olmaz. Seyrek kullanım büyük olasılıkla zararlı olmayacaktır; elektronik aygıt kullanma ile mutsuzluk ve akıl sağlığı sorunları arasındaki ilişkinin ancak günde iki saatten fazla kullanma ile birlikte ortaya çıktığı görülüyor.

Bu kısıtlamalar size çok eski kafalı mı geliyor? O zaman bir de şunu dinleyin: Teknoloji dünyasındaki birçok CEO çocuklarının teknoloji kullanımını sıkı bir şekilde denetliyor. *New York Times* muhabiri Nick Bilton *Apple*'ın kurucularından Steve Jobs'a çocuklarının iPad'i sevip sevmediğini sormuştu 2010'un sonlarında. "Kullanmadılar daha," diye yanıtlamıştı Jobs. "Çocukların teknolojik aygıtları kullanması sınırlı bizim evde." Bilton çok şaşırmıştı, ama sonradan Twitter'ın "eş kurucusu'ndan *Wired* dergisinin eski editörüne kadar, diğer birçok teknoloji

uzmanının da çocukların ekran başında geçirdiği zamanı kısıtladığını öğrenmişti. Yani teknolojiyi seven –ve hayatını bu yoldan kazanan– insanlar da çocuklarının teknolojiyi çok fazla kullanmaması için ihtiyatlı davranıyor. Adam Alter'ın kitabı *Irresistible*'da (*Karşı Konulamaz*'da) söylediği gibi: "Teknolojik ürünleri üretenler uyuşturucu satıcılarının en önemli kuralını uyguluyor gibi görünüyor: Sattığın malla âlem yapma!"

Birçok anne baba bunlar hakkında gerçekten endişelenmemiz gerektiğinden emin değil. Bazıları, akıllı telefonlarla ilgili telaşın, radyo, müzik albümleri, televizyon, hatta roman gibi daha önceki iletişim araçlarının yarattığı paniği andırdığını söylüyor. Bu doğru olabilir, ama konuyla çok da ilgili değil. Gerek istatiksel gerekse deneysel veriler sosyal medya ve elektronik aygıt kullanımı ile yalnızlık, mutsuzluk, depresyon ve intihar riskinin artması arasında ilişki olduğunu gösteriyor. Romanlarda ve müzikte böyle bir ilişki görülmüyor. Televizyon izlemenin de depresyonla ilişkisi var ve ilk televizyon kuşağı olan Bebek Patlaması Nesli'nde depresyon oranı, televizyonsuz büyüyen önceki kuşaklardan daha yüksekti, elbette. Bir iddianın daha önce de ortaya atılmış olması, yanlış olduğu anlamına gelmez; televizyonla ilgili "paniğin" bir yere kadar haklı olduğu ortaya çıktı. Dolayısıyla, iletişim araçlarıyla ilgili daha önce de "panik" yaratıldığı iddiası anlamsız –çocuklarımızın şimdi yardıma gereksinimi var.

Diğer bir iddia da sosyal medya ve mesajlaşmanın ergenler arasında her zaman olan etkileşimden başka bir şey olmadığı yönünde. Olabilir, ama elektronik iletişimin zayıf akıl sağlığı, yüz yüze iletişimin ise olumlu akıl sağlığı ile ilişkili olduğu görülüyor. Bu iki etkileşim tarzı birbirinden farklı.

Son olarak da insanların (buna yetişkinler de dâhil) sosyal medyayı sevdiği, bu nedenle de sosyal medyanın kötü olamayacağı söyleniyor. Bunun doğru olmadığı çok açık. Birçok insan abur cubur yemeyi de seviyor, ama bu durum abur cubur

yemeklerin sağlıklı olduğu anlamına gelmiyor. Unutmayın: Sosyal medya şirketlerini, amacı kâr etmek olan insanlar yönetiyor. Bu şirketler ergenlik çağındakilerin bütün gece uyanık kalıp kullandığı yeni ve gözde uygulamalar sayesinde para kazanıyor. Kaybeden bizim çocuklarımız oluyor.

Bu özellikle de kızlar için doğru olabilir. Sosyal medyayı daha çok kızlar kullanıyor ve sosyal medyanın yarattığı psikolojik sorunlardan da daha çok onlar çekiyor. Bu konuda anne babaların, öğretmenlerin ve kızların bir şeyler yapması gerekiyor, çünkü sosyal medya şirketlerinin bu konuda bir şey yapacağı yok. "Tıklama sayısını artırdığı sürece, sosyal medya şirketleri bu konuda hiçbir şey yapmaz," diyor *The Impulse Society*'nin (*Dürtü Toplumu*'nun) yazarı Paul Roberts. "Kızınız *Tinder* kullanıyor demek? Aman canım, arkadaşlarıyla görüşüyordur işte. Bunun kadınları mahvetmeye yönelik sinsi bir plan olması da gerekmiyor –dertleri, üç aylık primi nasıl kaparım, o kadar."

Ergenlik çağındakilerin (ya da yetişkinlerin) akıllı telefonlardan (hatta sosyal medyadan) bütünüyle vazgeçmesi gerektiğini söylemeye çalışmıyorum. Kullanım günde bir saatle sınırlı kalıyorsa kötü bir etki söz konusu olmayabilir. Kısa süreli kullanımlarda bu yararlı teknoloji hayatımızı zenginleştirebilir, ama iş bununla kalmadı. Psikoloji dergileri internet bağımlılığı üzerine makalelerle dolu. Birçok ergen, arkadaşlarıyla yüz yüze olduğundan çok daha fazla oranda elektronik iletişim kuruyor ve bunun gelişmekte olan toplumsal becerilerini nasıl etkilediğini henüz bilmiyoruz. Depresyon ve kaygı bozukluklarının daha önce görülmemiş düzeylere çıktığını, ergenlik çağındaki intiharların henüz birkaç yıl öncesine oranla iki katına çıktığını biliyoruz. Ekran başında geçirilen zamanın azaltılması gerektiği çok açık.

Yetişkinler de dâhil olmak üzere herkesin şu telefonları elimizde ne kadar süreyle gezdirdiğimiz, gözlerimizi ekran-

lara ne kadar diktiğimiz, yüz yüze değil elektronik iletişime ne kadar zaman ayırdığımız konusunda ölçülü olması gerekiyor. California Santa Barbara Üniversitesi öğrencisi Melissa Nilles, bu gerçeği ancak i-Nesli'nin bir üyesinin anlatabileceği gibi dile getiriyor: "Geçen gece korkunç bir kâbus gördüm," yazmış CSBÜ öğrenci gazetesinde. "Buluşup bir kahve içmek yerine, arkadaşımla yarım saat boyunca mesajlaştık, günün nasıl geçtiğini anlattık. Sonra ofis saatinde gidip profesörümle konuşmak yerine, kafamdakileri e-postayla sordum. Benim kim olduğumu bile bilmiyor, beni tanısaydı yazacağı bir tavsiye mektubu çok işime yarayabilirdi. Otobüs durağında hoş bir çocuk saatin kaç olduğunu sordu, ama cevap vermedim, bir mesajı yanıtlamam gerekiyordu çünkü. Sonra binden fazla arkadaşımın ne yaptığını öğrenmek için Facebook'ta bir sürü zaman harcadım. İşin üzücü yanı, 'bağlantılarımın' sayısı arttıkça onlara verdiğim önem azalıyor. Bir dakika, bir dakika, bu bir rüya değildi. Bu teknolojik kopukluk bugünün gerçeği." Teknoloji, diyor "insan olarak ihtiyacımız olan toplumsal etkileşimin kalitesini mahvediyor. İnternetteki 3000 arkadaşımızla ne yapıyoruz, peki? Neden sürekli mesajlaşıyoruz? Bana tam bir zaman kaybı gibi geliyor. Arkadaşlarımızla daha fazla zaman geçirelim. Bizim için önemli olan ilişkilerimizi sürdürelim, bu işi teknolojiye bırakmayalım." Hayat çevrimdışıyken daha iyi ve i-Nesli bile bunun farkında.

Akıllı Telefonları 'Hack'lemek

Akıllı telefonlar ve sosyal medya konusunda belirli kararlar vermek anne babalar için ağır bir yük olabilir. Ergenlik çağındaki çocuğunuzun eninde sonunda bir akıllı telefonu olacak, ama bu her şeyin sona erdiği anlamına gelmiyor. Çocuğunuza akıllı telefonu vermeden önce bununla geçireceği zamanı kısıtlayan bir uygulama yükleyebilirsiniz. Bunu yapabilen çeşitli

uygulamalar var ve siz bu kitabı okurken özellikleri de değişiyordur muhtemelen; şu anda kullanabileceğiniz birkaç uygulama var ve maliyeti de ayda birkaç doları geçmiyor. Uygulamalar belirli sitelerde geçirilen zamanı kısıtlayabiliyor, belirli bir süreden sonra telefonu kilitleyebiliyor ya da telefonu tamamen kapatabiliyor. Önce telefonu verip sorumlu bir şekilde kullanıp kullanmayacağını görme fikri insana cazip geliyor, ama telefonun şifresini değiştirmeden ya da sosyal medya bağımlısı olmadan önce uygulamayı yüklemek daha iyi. Bunların yaşanması o kadar kolay ki –çoğu yetişkin telefonlarına en az ergenlik çağındakiler kadar bağımlı. Sınırlama getirmek iyi bir çözüm, böylece ergenlik çağındaki çocuklar olup bitenlerden haberdar olup arkadaşlarıyla yine iletişim kurabilir, ama telefon, dikkatlerinin merkezine oturmaz.

Çok önemli bir kural daha var: yetişkinler de dâhil olmak üzere, herkesin uyurken telefonundan en az üç metre uzak olması şart. i-Nesli'nin ve Y Nesli'nin birçok üyesinden telefonlarını geceleri hemen her zaman açık bıraktıklarını ve gece boyunca uyarı sesleriyle ve ding donglarla uyandıklarını duydum. Birçoğu da telefonu sessize aldığını, ama uykusu kaçınca, gecenin bir yarısı bile olsa, telefonu yine elinde bulduğunu anlattı. Sağlıklı uykunun reçetesi bu olmasa gerek. Bu yalnızca telefonun yarattığı uyarılmayla değil, aynı zamanda yaydığı mavi ışıkla ilgili. Mağara adamından evrilen beynimiz bu ışığı gün ışığı olarak yorumluyor, uyku hormonu melatonin daha az salgılanıyor ve uyumak daha da güçleşiyor. Konuştuğum ergenlerin ve genç yetişkinlerin hepsi telefonlarını alarm olarak da kullandığını söyledi. Bunun da basit bir çözümü var; ucuz bir çalar saat alın. Böylece, siz yatağa giderken ve sabah uyandığınızda telefonunuz içindeki uyarıcılarla ve uyku kaçıran ışığıyla odanın diğer ucunda kalabilir.

Ergenlik çağındaki çocuğunuz bir sosyal medya sitesine üye olmak istiyor diyelim. Bir tek siteye izin vereceksiniz, bu

hangisi olmalı? Çoğu uzman *Snapcaht*'i işaret ediyor. Birincisi, ergenlik çağındakilerin çoğu arkadaşlarıyla birkaç saniye sonra kaybolan 'snap'ler paylaşıyor. Paylaşımı birer birer yapmaları, tam olarak kime göndereceklerini seçmeleri gerekiyor. Böylece, Instagram, Twitter ve Facebook'un aksine, paylaşımlar uzun bir süre görüntülenemiyor ve daha büyük bir kitlenin "beğenisine" (ya da beğenmemesine) sunulmuyor. Herhangi bir şey daha geniş bir kitleyle paylaşılmak istendiğinde *Snapstory* kullanılıyor, ama o da yirmi dört saat sonra paylaşımdan kalkıyor.

Sosyal medya uygulamaları çok hızlı değişiyor, yani bu tavsiye de siz okuduğunuz sırada geçerliliğini yitirmiş olabilir. Bununla birlikte, genel hatlar değişmiyor: Kısa süreli ve bireysel iletilere izin veren platformları, neredeyse kalıcı iletileri ve grup iletilerini destekleyen platformlara tercih edin. Büyük kitlelere hitap eden iletiler –doğru selfie için 50 fotoğraf çekme, doğru sözleri bulmak için takıntılı bir şekilde çabalama, bir şeyi sırf "beğeniler" için paylaşma gibi daha titiz bir imaj çalışmasını teşvik ediyor. Bu yetişkinler için bile sorunlu bir durum ve ergenlik çağındakiler için daha da kötü olabilir. Snapchat, kullanıcıların içerik araması yapmasına da izin vermiyor, yani ergenlik çağındakilerin uygunsuz içerikle karşılaşma olasılığı da daha az. *Houseparty* gibi yeni "live chilling" uygulamaları da kullanışlı –bunlar temelde üç ya da daha çok kişinin katıldığı görüntülü sohbet programları, böylece gençler konuşurken birbirini görebiliyor. Tam olarak yüz yüze denemez, ama çoğu sosyal medyadan daha yakın.

Hem ergenlik çağındakiler hem de yetişkinler birisiyle yüz yüze görüşürken telefonları bir yana kaldırma üzerinde çalışabilir. Bazı arkadaşlar yararlı bir kural akıl etmiş: Birlikte öğle ya da akşam yemeği yerken telefonlarını sessize alıp masanın ortasına koyuyorlar. Telefonu eline ilk alan hesabı ödüyor. Bence bu yetişkinler için de iyi bir kural olabilir. *American Girls* dergisinin

röportaj yaptığı 18 yaşındaki bir kız sosyal medyayı bütünüyle bırakmış –ve evet, hâlâ arkadaşları var. "Bir iletiyi görmediğim ya da videoyu izlemediğim için on dakika boyunca izlemekle yetinmek zorunda kaldığım konuşmalar oluyor bazen, ama bu konuşmalara katılmak da istemiyorum zaten. Birisini tanımak istediğimde internette paylaşmak için uydurduğu sahte benliğiyle ilgilenmiyorum... Mary'nin dün Instagram'da ne paylaştığı çok mu önemli? Mary'yi tanımak istersem arar buluşalım derim." Evrensel bir çözümü olmadığını söylüyor, ama ekliyor: "Sosyal medya... doyurucu bir hayat yaratmıyor. Kullananların amacı mutlu olmak değil, cazip bir resim göstermek."

Telefonlar sayesinde hayatımızı kaydedebiliyoruz, ama bazen de telefonlar yüzünden hayatımızı yaşayamıyoruz. Olanları akıllı telefonunuzun merceğinden mi hatırlayacaksınız, yoksa kendi gözlerinizle gördüğünüz şekilde mi? "Nereye giderseniz gidin her yanda o var," diyor Georgia Üniversitesi birinci sınıf öğrencisi Alexandra Lee kampüs gazetesine. "Artık insanlar orada olmakla yetinemiyor. Biraz gülünç bir şey yaşanmaya görsün, herkes hemen telefonunu çıkarıp kaydetmeye başlıyor." Geçenlerde *Washington Post* bir aileyi haber yaptı; 4 yaşındaki en küçük çocukları ailenin yaptıklarını YouTube'a koyma konusunu düzenli olarak tartışmaya açıyormuş. Hayatı yaşamanın yolu bu olamaz.

Akıllı telefonu kaldırmak ders çalışma ya da iş yapma açısından da çok önemli. İnsan beyni aynı anda birden çok görevi üstlenemiyor: Dikkatimizi bir anda yalnızca bir tek bilişsel göreve odaklayabiliyoruz. Bilinçli dikkat gerektiren iki işi aynı anda yapmaya çalıştığımızda dikkatimiz ikisi arasında gidip geliyor, bu da zaman kaybettiriyor ve ikisi de gecikiyor. Bölge üniversitesinde bilişim teknolojileri okuyan Mark, "üniversitedeki derslere odaklanmak istiyorsan iki şeyi bir arada yapmaya çalışma" fikrine katılıyor. 20 dakika yoğun bir şekilde

ders çalıştığı bir teknik uyguluyor, "sonra, ne olursa olsun yaptığım şeyi bırakıp 5 dakika ara veriyorum," diyor. "Facebook'a bakıyorum, Instagram, Twitter hesaplarımı kontrol ediyorum. Sonra alarm yine çalıyor ve 'Hadi bakalım, işinin başına' diyor." Bana kalırsa, Mark'ın tekniği biraz değiştirilebilir –ders çalışıyorsanız ya da iş yapıyorsanız 20 dakika sonra ara vermeyin. Dikkatiniz dağılana ya da yorulana kadar bekleyin, ama en fazla 45 dakika sonra ara verin. Bununla birlikte, 5 dakika mola fikri çok yerinde. Böylece sosyal medyanın ıssız köşelerine girmeye ya da "Hollywood'da Brendan Fraser'a Neden Rol Verilmiyor Artık?" konulu slaytlara kendinizi kaptırmaya zamanınız kalmaz. Püf noktası şu: "Ders çalışmak ya da iş yapmak istiyorsanız telefonu kaldırın, Google'dan ve e-postadan olabildiğince uzak durun. Yoksa, arkası kesilmeyen uyarı seslerinden, sinyallerden kafanızı toplayamazsınız, dikkatiniz bir oraya bir buraya gidip gelir. Bütün bir günü hiçbir şey yapmadan geçirdiğini fark etmenin en kolay yolu bu.

Sonuç olarak, telefonlarda önemli olan ölçülü olmak –hem yetişkinler hem de ergenlik dönemindekiler için. Tüm o hoş şeyleri yapmak için kullandığınız telefonu, mümkün olabildiğince bir yana kaldırın ve içinde bulunduğunuz anı yaşayın. Gerekirse sosyal medya kullanımını kısıtlayan bir uygulama yükleyin. Telefonun rahatsız edemeyeceği çalışma blokları oluşturun. Telefonunuzla yatmayın, telefonunuza mahrem fotoğraflarınızı yüklemeyin. O sizin telefonunuz, sevgiliniz değil. Birisiyle yüz yüze konuşurken dikkatiniz sürekli ona kaymasın. O sizin en iyi arkadaşınız da değil.

"Noodz" ve Porno

Ergenlik çağındakiler fiziksel görünüşlerine zaten fazla önem verir. Sosyal medya bunu genellikle daha da artırıyor, özellikle kızlarda ve özellikle cinsel görünüş bakımından. Bir-

çok anne baba çocuklarının internette neler paylaştığını bilmiyor, dolayısıyla Instagram mesajlarını izlemekle işe başlayabilirler. Anne babalar internete açık fotoğraflar koymanın olumsuz yönlerini kızlarıyla açık sözlülükle konuşmalı. İnternete asla çıplak fotoğraf yüklemesinler, Instagram'a bile. Uygulama birisi ekran görüntüsü aldığı zaman kullanıcıyı uyarsa bile, bunu engelleyecek hiçbir şey yok. Birisi ister sosyal medya ister mesaj yoluyla çıplak bir fotoğraf aldığında bunu istediğiyle paylaşabilir. Ergenlik çağındaki çıplak kızların fotoğraf galerilerini içeren internet siteleri var ve bunlar ortaokullarda ve liselerde hızla yayılıyor. Anne babaların ergenlik çağındakilere, küçük yaştakilere bile, çıplak fotoğraf göndermenin hiç iyi bir fikir olmadığını kesin bir dille anlatması gerekiyor. (Ergenlik çağındakiler bunlara "nudes" diyor ya da "noodz" gibi pek bir yaratıcı yanlış yazımları kullanıyorlar.)

Bu konudaki eğitimimi 13 yaşındaki Athena'dan aldım. "Neden ekran görüntüsü almalarını istemiyorsun?" diye sordum bana Snapchat'i anlatırken. "Kötü bir resim olabilir," dedi. "Kötü bir yüz ifadesi gibi mi?" diye sordum. "Hayır," dedi sessizce. "Çıplak fotoğraflar." Çıplak fotoğraf gönderince "kötü insanlar" bunları başkalarına gösterir, ama telefonlarından sildikleri için "yakalanmazlar"mış. Çıplak fotoğraflar bir ortaokulda birkaç dakika içerisinde yayılabilir. Athena, 7. sınıftaki iki çocuğun çıplak fotoğrafları paylaştıkları için okuldan iki hafta uzaklaştırıldığını anlattı. Bunlar yalnızca yakalananlar. İşte ergenlik çağındaki çocuklarımıza vermemiz gereken bir öğüt daha: Birisi senden çıplak fotoğraf isterse, sadece hayır de. 16 yaşındaki Reese Hebert'in yaptığını yapabilirsiniz. Bir çocuğa yazdığı mesajda duşa gireceğini söyleyince, "Görmek istiyorum," demiş. O da duşta bir fotoğraf çekip göndermiş –yalnızca boynundan yukarısını, tepesinde de çok renkli bir şemsiye şapka varmış.

Anne babaların, çocukları ve ergenleri pornografiden de koruması gerekiyor. İnternette her yerde olduğu ve elektronik

aygıtlar her yana yayıldığı için bugünlerde çocuklar pornografiyle gittikçe daha erken yaşlarda tanışıyor. Telefonlardaki ve tabletlerdeki çocuk filtreleri kolayca atlatılabiliyor, ilkokul çocukları için en iyisi, ağ tarayıcısı bile olmayan *Kindle* gibi aygıtlar kullanmak (bunlarda video izlemek ya da kitap okumak mümkün, ama "duvarlı bahçe" olarak da adlandırılan bir ortamda). Ergenlik çağının daha ileri yaşlarında da kısıtlamalar getirmek ya da bu çocuklarla en azından pornografi üzerine açık sözlü bir şekilde konuşmak gerekiyor.

Sosyal medya şirketleri gibi, pornografi şirketlerinin amacı da para kazanmak ve parayı aşağılayıcı, saldırgan cinsellik üzerinden kazanıyorlar. Bu videolarda birbirini seven ve cinsel ilişkiye giren insanlar yok, genellikle kaba ve duygusal açıdan hemen her zaman soğuk cinsel ilişkiler sergileyen aktörler var. Pornografi normal yetişkin cinselliğini resmetmiyor. Bu nedenle de cinsellikle ilgili çarpık görüşleri olan bir kuşak yetişiyor; pornografinin büyük bölümünde yalnızca erkek zevk alıyor, kadınlar da genellikle araç oluyor.

Kişiselliğin Azalması

Ergenlik çağında, arkadaşlarıyla bizzat görüşenler daha mutlu, daha az yalnızlık ve depresif duygular hissediyor. Sosyal medyada daha fazla zaman geçirenler ise daha az mutlu, daha yalnız ve daha depresif. En azından, internette geçirilen zaman insanı yalnızlığa ve depresyona karşı korumuyor, ama kişisel görüşme koruyor. Yüz yüze toplumsal etkileşimin yararlarına bakılırsa, öyle görülüyor ki anne babaların çocukların buluşup takılmasını zaman kaybı olarak değerlendirmemesi gerekiyor. Ergenlik çağındakiler arkadaşlarıyla daha az takılıyor, ama bu zamanı ev ödevi, ders dışı etkinlikler, ücretli çalışma ya da ev işleri ile doldurmuyorlar; ekran başında geçiriyorlar bu zamanı. Ne yazık ki elektronik iletişime harcadıkları zaman da yüz yüze iletişimin sağladığı duygusal bağın ve toplumsal becerilerin yerini tutmu-

yor –bu zaman, ergenlik çağında görülen depresyon ve intiharın endişe verici düzeylere çıkmasına da katkıda bulunuyor olabilir.

Birçok anne baba ergenlik çağında birlikte yapılan toplumsal etkinliklerin potansiyel tehlikeler içerdiğini düşünüyor. Herkes çocuğunu korumak ister, ergenlik çağındakilerin yapabileceklerini kısıtlayan kurallar da koymak gerekir. Asıl sorun, birçok anne babanın sayısız yararı olan bir etkinliği de (yüz yüze toplumsal etkileşim) kısıtlayıp bu yararların çoğunu içermeyen bir etkinliğe (elektronik iletişim) pek bir sınır getirmemesi. Ergenlik çağındakiler elektronik iletişim kurarken daha güvende olabilir, ama bu tercih akıl sağlığına mal olabilir. Anne babalar yanlış konuda endişeleniyor.

Ergenlik çağında elektronik aygıtlar olmadan, yüz yüze iletişim kuranların, insanların yüzlerindeki ifadeleri okuma gibi sosyal beceriler bakımından daha iyi olduğunu gösteren birkaç çalışma yapıldı bile. Gelecekte bu tipte daha çok çalışma yapılacağını düşünüyorum. i-Nesli iletişimin internete gittikçe daha çok kaydığı bir dünyada büyüyor, ama yüz yüze toplumsal beceriler her zaman yararlıdır. Hâlâ buluşuyor, iş görüşmelerine gidiyor, karşılıklı sohbet ediyoruz. Elektronik aygıtlara gittikçe daha çok gömülen, arkadaşlarıyla daha az yan yana gelen i-Nesli, bu toplumsal becerilerde daha çok sorun yaşayacak. Her şeyde olduğu gibi, gelişme pratikle mümkündür. Öyleyse, anne babalar, ergenlik çağındaki çocuğunuzun arkadaşlarıyla çıkması zaman kaybı değil, geleceğe yatırımdır.

Daha 13 yaşında olmasına karşın Athena tüm hayatı boyunca tanıdığı teknolojinin sonuçlarını şimdiden görebiliyor. "Normal iletişim kurmayı bilmiyoruz. Normal insanların nasıl iletişim kurduğunu ben bilmiyorum artık," diyor. "Senin kuşağının iletişim kurma biçimi bir gün normal görülecek mi sence?" diye soruyorum. "Evet," diyor. "Sonra da divandan kalkmak için hiçbir neden kalmayacak."

"Ey i-Nesli, aslında herkes! Divandan kalkmamız lazım."

Kaygı ve Depresyonu Yenmek

"Akşama doğru derslikte oturmuş bütün gücümle dizginlerini koparmış zihnimi yavaşlatmaya, kendimi sakinleştirmeye çalışıyordum... Tek düşünebildiğim, yapmam gereken bir sürü iş olduğuydu. Onlarca küçük düşünce de bu fırsattan yararlanıp büyük sorunlara dönüşmeye, kafamın içinde ses getirmeye çalışıyordu. Kaygı böyle bir şey, başladığında kurtulmak kolay olmuyor bazen," diye yazmış Kate Leddy *Massachusetts Daily Collegian*'a. "...Kendi kendime tek yapmam gerekenin odaklanmak olduğunu söylerken dersi hemen hiç takip edemediğimi fark edince eşyalarımı toplayıp çıktım. Sosyal tesislere gidip yarım saat koştum. Sonunda bedenim bana fazladan bir doz endorfin vermiş gibi hissediyordum. Gücümün tazelendiğini, zihnimin açıldığını ve sakinleştiğimi hemen hissettim."

Kate'in o gün keşfettiği şeyi araştırmalar da doğruluyor: Egzersiz doğal bir antidepresan. Klinik psikolog ve Kansas Üniversitesi profesörü Stephen Ilardi "Depresyon Bir Medeniyet Hastalığıdır" başlıklı bir konuşma yaptı. Mağaralarda yaşayan atalarımızın hayat tarzını taklit etmenin kaygı ve depresyonu önlemenin ve azaltmanın en iyi yolu olduğunu bulmuşlar meslektaşlarıyla birlikte. 6 parçalı program güneş ışığına çıkmayı, egzersizi, omega-3 yağ asitleri açısından zengin bir diyeti, döngüsel düşüncelerden kaçınma'yı, yeterli uykuyu ve yüz yüze toplumsal etkileşimi içeriyor. *The Depression Cure* (*Depresyon için Kür*) adlı kitabında bu yaşam tarzı değişikliklerini içeren belirli öneriler var. Bu tekniklerin çoğu ya bedava ya da çok ucuz, ancak zaman alıyor.

Peki, zamanı nereden bulacağız? Muhtemelen yine telefonlardan. 3. Bölüm'de yer verdiğimiz, zamanı kullanma ve psikolojik sağlık arasındaki bağlantıları gösteren grafiklere bir daha bakın. Bir etkinlikte ekran varsa daha az mutluluk, daha çok depresyonla ilişkili. Yoksa –özellikle de yüz yüze toplumsal etkileşimi ya da egzersizi içeriyorsa– daha fazla mutluluk, daha az depresyonla ilişkili.

Kendi üzerinizde (ya da mümkünse ergenlik çağındaki çocuğunuzla) bir deney yapabilirsiniz: Bir hafta boyunca telefon, internet ve sosyal medyaya ayırdığınız zamanı yarıya indirin ve bu zamanı arkadaşlarla ve aile üyeleriyle yüz yüze görüşmek ve/veya egzersiz için kullanın. Büyük olasılıkla, o haftanın sonunda kendinizi daha mutlu hissedeceksiniz.

Elbette, yaşam tarzındaki değişiklikler her kaygı ve depresyon vakasının çözümü olamaz, özellikle şiddetli olanların, ama iyi bir haber var, terapi işe yarıyor. Belirleyici bir çalışma, terapi gören depresif kişilerin terapi görmeyenlerden daha hızlı iyileştiğini gösteriyor. Antidepresan ilaçlar da çok etkili olabiliyor, özellikle orta şiddetli ve şiddetli depresyonda. Terapi ve ilaçlar çekilen acıyı dindirip hayat kurtarabiliyor. Sorun, daralan bütçelerin daha fazla akıl sağlığı hizmetleri için kaynak bulmayı genellikle güçleştirmesi. Üniversite kampüslerinde mantıklı birkaç somut adım atılabilir. Örneğin, kampüsteki terapi seanslarına getirilen sınırlamalar kaldırılabilir. Terapi seanslarına sınır getirmek öğrencilere çok sık hasta oldukları takdirde doktora gidemeyeceklerini söylemek gibi bir şey. Kampüsler akıl sağlığı sorunlarındaki gidişatın yönünü değiştirmek istiyorsa, öğrencilerin okul yılları boyunca düzenli olarak terapiye gidebilmesi gerekiyor. Özellikle öğrenci yurtları olan üniversitelerde bunun kampüslerde yapılması gerekiyor. Kaynakların ders saatlerinden sonra da açık olması gerekiyor. Birçok kampüste danışma merkezleri saat beşte kapanıyor ve psikolojik sorunların özellikle depreştiği akşam saatlerinde öğrencilerin yardım için başvurabileceği az sayıda yer kalıyor.

Ortaokul ve lise öğrencilerinin de daha fazla yardıma ihtiyacı var, ama ülke çapındaki akıl sağlığı sistemi gençlerin ve ailelerinin gereksinimlerinin çok gerisinde kaldı. 12 ile 17 yaşlar arasındaki depresyon oranları hızla artıyor, yani sorun daha da derinleşecek. Ergenlik çağının daha başlarında (ve çocuklarda)

kaygı ve depresyon sorunu ortaya çıkabilir. Ailelerin bunun farkında olması ve bunu çok ciddiye alması gerekiyor. Çoğunlukla sağlık bürokrasisini aşmak ve bir randevu alabilmek için aşırı uzun bir süre beklemek gerekiyor, ergenlik çağındaki intihar oranlarının kabul edilemez bir düzeyde olmasının bir nedeni de bu olabilir. Genel olarak, geç kalmadan bir an önce yardıma başvurmak en iyisi. Terapistler çocuklara yalnızca seanslarda yardım etmiyor, çocuklara ve ergenlik çağındakilere hayatları boyunca kullanabilecekleri başa çıkma becerilerini de öğretiyorlar.

En azından, 4. Bölüm'deki verilerin akıl sağlığı sorunlarında gerçek anlamda bir değişiklik olmadığını düşünenleri ikna etmesini umut ediyorum. Bu verilerde şimdiki gençler geçmişte-kilerle karşılaştırılıyor, rastgele örneklem ve isimsiz bildirimler kullanılıyor, yani araştırma deseni önceki raporlara yöneltilen eleştirilerden muaf. Trendler de dikkat çekici düzeyde tutarlı. Yalnızlık, depresif belirtiler, majör depresyon epizotları, kaygı, kendine zarar verme ve intihar, 2011 yılından bu yana yükselişte. i-Nesli'nin yardıma ihtiyacı var, bunu göz ardı edemeyiz.

Yavaş Büyüme

Liseden mezun olduğunda henüz ücretli bir işte hiç çalışmamış, hiç kendi başına araba kullanmamış, dışarıda kız ya da erkek arkadaşıyla buluşmamış, cinsel ilişkiye girmemiş ya da alkol kullanmamış çocukların sayısı gittikçe artıyor. Bu eğilimler mevcut kültürel bağlama gösterilen uyumun sonucu; diğer bir deyişle kendi içinde iyi ya da kötü değil. Yalnızca öyle.

Bununla birlikte, önemli anlamları var. Gençler üniversiteye ve iş dünyasına girdiğinde yetişkin bağımsızlığına dair fazla bir deneyimleri olmuyor. Anne babalar için de bunun anlamı, yetişkin sorumluluklarının altından nasıl kalkılacağı ile ilgili daha fazla telefon konuşması ve üniversiteye ve iş dünyasına hazır olmayan gençlerin kaygıları. Üniversitelerdeki ve kolej-

lerdeki öğrenci işleri çalışanlarının, kendi başına yaşamayı bilmeyen daha fazla öğrenciyle görüşmesi gerekiyor. İlk içkisini üniversite kampüsünde içen öğrencilerin sayısı artıyor, ilk cinsel ilişkisini ya da yetişkin birlikteliğini üniversitede yaşayan öğrencilerin sayısı da daha fazla. Yani, önceki kuşaklarla karşılaştırıldığında, bu yetişkin deneyimlerini daha ileri yaşlarda yaşıyorlar –bu birçok açıdan olumlu bir gelişme. Bununla birlikte, birçoğu evden ve anne babanın ve eski arkadaşların desteğinden uzak kalabiliyor. Bu da kampüslerdeki öğrencilerin akıl sağlığı ve hayatı ile ilgilenenler için yeni güçlükler yaratıyor.

Cinsel deneyim eksikliği, kampüste ve diğer yerlerde gençler arasındaki cinsel saldırıları engelleme konusunda da güçlükler doğuruyor çünkü deneyimsiz gençler cinselliğin yoğun yaşandığı üniversitelerde kendini idare etmekte zorluk çekiyor. Cinsel saldırı oranlarında düşüş olması iyi bir haber, ama sayılar hâlâ çok yüksek. Birçoğu öğrencilerin yetişkinliğe ilk adımları sırasında gerçekleşiyor: Üniversite birinci sınıf öğrencilerinin cinsel saldırıya uğrama olasılığı, daha büyük yaşlardaki öğrencilerden 2,5 kat daha yüksek.

Ergenlik çağında daha çok porno izlenen, çıplak fotoğraf istekleri daha 11 yaşında başlayan bir kültürde yaşıyoruz, ama cinsel ilişkiye girmek için daha çok bekliyorlar. Fantezi deneyiminin bir hayli fazla, gerçek dünya deneyiminin çok az olduğu bu birleşim sorun yaratabilir.

Ergenlik çağında bir çocuğunuz varsa ve üniversiteye başlamadan önce bağımsız hayatı daha iyi öğrenmesini istiyorsanız yapabileceğiniz birkaç şey var. Birincisi, arkadaşlarla dışarı çıkma konusundaki yasakları ve kuralları gevşetin; böylece bu deneyimler sayesinde toplumsal beceriler ve bağımsızlık kazanabilirler. İkincisi, sürücü ehliyeti alması için ısrar edin; şoförlüğünü yapmayı bırakın. Endişelerinizi olabildiğince bir yana bırakın. Günümüzdeki ergenler çok daha güvenli araba kullanıyor ve kaza yapma, hatta trafik cezası yeme olasılıkları çok daha az.

Diğer yetişkin etkinlikleri daha çok gri bölgede kalıyor. Okul sonrası işlerle ilgili veriler karışık. Dezavantajlı ailelerden gelen ergenlerin çalışma konusunda daha fazla kazanımı oluyor, orta sınıf ailelerin çocuklarında bu o kadar belirgin değil. Ergenlik çağındakilere yönelik işlerin birçoğu beceri gerektirmeyen ayak işleri. Yine de bu işler zaman yönetimi, sorumluluk ve toplumsal beceriler konusunda çok değerli dersler veriyor. Bugünkü üniversite ödemeleri de düşünülürse, gençlerin bu işlerde kazandığı para, harçların bir kısmını ödemelerine ve öğrenci kredisi borçlarını hafifletmeye yarayabilir.

Alkol daha da sıkıntılı bir konu ve çözümü de yok. Üniversiteye başladığında alkolle ilgili pek bir deneyimi olmayan, sonra üniversitelerdeki parti kültüründe kendini içki âlemlerinde bulan gençlerin sayısı artıyor. Evde, güvenli bir ortamdayken sarhoş olma deneyimi yaşamaları mı gerekiyor? Belki, ama küçük yaşlardaki gençlerin alkol kullanmasına göz yummak her zaman iyi bir fikir olmayabilir. Üniversitelerdeki birçok partinin neye benzediği ve tehlikeden nasıl uzak durmaları gerektiği konusunda gerçekçi bir konuşma yapmak da bir seçenek. Bazı öğrenciler için alkol kullanmamak en iyi seçenek olabilir. Birçok üniversite yurdunda bu maddelere izin verilmiyor artık ve gelecekte bu seçeneği sunan üniversitelerin artacağını düşünüyorum. i-Nesli başkalarının tercihlerini daha çok kabul ediyor ve üniversitede içki içmemeyi seçen birisinin illa da dışlanacağını zannetmiyorum. Bazen "Sadece hayır de," gerçekten de verilebilecek en iyi öğüt, özellikle de aşırı içki tüketiminin tehlikeleri düşünüldüğünde.

Lise ile üniversite arasında bir "ara yılın" üniversite öğrencileri arasında yaşanan akıl sağlığı sorunları ve yetişkin hayatı deneyimsizliği için bir çözüm olabileceğini söyleyenler var. Bu ara yıl çalışmak, seyahat etmek, gönüllü etkinliklerde bulunmak ve genel olarak büyümek için uygun bir zaman olabilir.

Malia Obama'nın Harvard'a başlamadan önce bir yıl ara vermesi bu konuyu kamuoyunun gündemine taşıdı. En azından kendi söylediklerine göre, ara yılı kullanan öğrenciler bu zamanın yararını gördüğünü düşünüyor; bir çalışmada, ara yıl kullananların %73'ü bunun üniversiteye hazırlanmalarına yardım ettiğini, %57'si hangi bölüme gireceklerine karar verme konusunda yararlı olduğunu söylemiş. Ara yıllar herkese uygun değil; üniversite eğitimi almaya karar vermiş, ama üniversitedeki yarı yetişkin ortama girmeden önce biraz daha büyümesi gereken öğrenciler için yararlı olur muhtemelen (özellikle de üniversite evden uzaktaysa). Üniversite yöneticisi ve araştırmacı Joe O'Shea ve Nina Hoe, ara yıllarla ilgili verileri inceledikten sonra, birçok öğrenci için yararının riskten daha fazla olduğu sonucuna varmış. "Ara yıl eğitimini genişletmek, daha çok sayıda lise mezununun üniversitelerde gerek kişisel gerekse akademik başarı için gereksinim duyacakları becerileri kazanmasına yardım edecektir," diyorlar *Quartz*'da.

Güvenli ama Hazırlıksız Değil

Çocuklarımız hiç olmadığı kadar güvende, bu da hayal edilebilecek en iyi haber. Yine de çok zaman olduğu gibi, bu kültürel eğilim de mantıksız bir aşırılığa çekildi. Güvenlik endişeleri, anne babası araba kazalarından ve diğer tehlikelerden korkan ergenlik çağındakilerin arkadaşlarıyla daha az görüşmesinin nedenlerinden biri olabilir.

Güvenlik sözü artık aslında birisinin güvenliği ile ilgili olmayan olaylara verilen tepkileri anlatmak için kullanılıyor. Geçen hafta, çocuklarımın gittiği ilkokulun müdürü anne babalara bir e-posta yolladı. Birisi, kimilerine göre bir takım ortaokul öğrencileriymiş, okul duvarına "küfürler ve bir gamalı haç resmi" çizmiş. "Öğrencilerimizin, çalışanlarımızın ve ailelerimizin güvenliği bizim için birinci önceliktir, okulumuzu ve ce-

miyetimizi bu uygunsuz ve saldırgan davranışlardan uzak tutmaya yönelik her çabanızı takdir ediyoruz," diye tamamlamış sözlerini. Evet, yapılan şey kabul edilebilir gibi değil, ama bunu "güvenlik" kavramıyla ele almak biraz zorlama. Kimse tehdit edilmemiş, kimsenin canı yanmamış. Güvenlik lafının geçmesi durumu daha da alevlendirdi. Oysa asıl amaç, bu gençleri söz konusu simgenin gerçek anlamı konusunda eğitmek ve yaptıklarının neden çok aptalca bir şey olduğunu anlamalarını sağlamak olmalıydı. En beklenmedik durumlarda güvenlikten söz ediliyor. Bryce Maine, Bahar 2017'de Alabama'daki Eufaula Lisesinin okul balosuna 69 yaşındaki büyükannesini damı olarak getirmek istediğinde okul müdürü kabul etmemiş ve baloya 20 yaşından küçük olanların katılabileceği kuralını hatırlatmıştı. "Öğrencilerin ve çalışanların güvenliği okul yönetiminin görevleri arasında birinci sırada gelir ve en önemlisidir," demişti bir ifadesinde. "Söz konusu güvenlik olunca işi şansa bırakmıyoruz, her taşın altına bakıyoruz." Kuralın amacının daha büyük yaşlardaki kişilerin küçük yaşlardaki öğrencilere alkollü içki almasını engellemek olduğu söylenmişti Bryce'a – söz konusu büyükannesi olunca bu çok da makul bir senaryo gibi durmuyor. Şimdilerde büyükanneler bile güvenli değil.

Bunlar sıra dışı örnekler değil. Kulak verin, "güvenlik" sözünün hemen her durumda açıklama ya da mazeret olarak kullanıldığını duyacaksınız –hem okul yöneticileri hem de öğrenciler tarafından. Gerilimi artırma ve çocukları göz önünden ayırmama düşüncesini pekiştirme potansiyeli düşünüldüğünde, bence okul yöneticileri güvenliği bir neden ya da açıklama olarak kullanırken daha titiz davranmalı. Böyle bir ortamda çocuklarımız işe ya da üniversiteye ilk kez giderken dehşete kapılır (genellikle de öyle oluyor). Güvenliği daha az vurgularsak, öğrencilerin zor konularda akranlarıyla konuşma düşüncesinden kaçınma olasılığı da azalabilir. i-Nesli yüz-

leşmekten o kadar korkuyor ki canlarını sıkan bir şey söyleyen bir başka öğrenciyle bizzat bir iki kelime konuşmak yerine yöneticilere başvurmayı tercih ediyor.

Güvenlik kaygısı artık yalnızca fiziksel güvenliği değil, duygusal güvenliği de kapsıyor. Okul programları çocukları artık yalnızca fiziksel zorbalıktan değil, hakaretlerden, alaydan, iğnelemelerden, lakaplardan da korumaya çalışıyor. Kabadayılık gerçekten olumsuz bir etki yaratıyor. Bir çeşit zorbalık olan toplumsal reddetmenin etkileri üzerine yürütülen ilk kontrollü deneylerden birinde benim de adım var.

Çocukları akranların zorbalığından korumaya yönelik adımlar atmada, bana kalırsa, çok geç kalındı. Diğer yandan, bu programların işi bazen abarttığı, çocukluktaki arkadaşlıklarda yaşanan normal iniş çıkışların çocuklara zorbalık olarak öğretildiği ya da incinen duygularla fiziksel zararın eşit görüldüğü eleştirilerine ben de katılıyorum. Zorbalık karşıtı uygulamaların birçoğu o kadar geniş ve belirsiz ki öğrenciler her türlü etkileşimden korkmaya başlayabilir. Connecticut West Hartford'daki Aiken İlkokulu zorbalığı, bir öğrenciye "fiziksel ya da duygusal açıdan zarar veren" her türlü iletişim ya da fiziksel eylem olarak tanımlıyor. Programda kimlerin okul çalışanı olduğundan nelerin "mobil elektronik aygıt" olarak kabul edildiğine kadar her şey titiz bir şekilde açıklanıyor, ama "duygusal zarar" tanımlanmıyor. Zorbalığın duygusal açıdan zarar verdiği kesin, ama bir arkadaşın o gün başka birisiyle oynamak istemesi, oyun bahçelerindeki bildik hakaretler ya da bir oyunun kuralları üzerine tartışmalar gibi, diğer, daha kesin olmayan çocuk deneyimleri için de geçerli bu. Bu da çocukların olumsuz etkileşimlerin sürekli bilincinde olduğu, zorbalık dediklerini duyduğu şu korkunç şeyin kurbanı olmaktan sürekli korktuğu bir ortam yaratabilir. Zorbalık karşıtı programların da yan etkisi bu olabilir, i-Nesli'nin çocukluğunu zarar görmeye karşı sürekli bir tetikte olma durumu şekillendirmiş olabilir.

Psikolog Nick Haslam'ın belirttiği gibi, "travma" olarak kabul edilen şeylerle ilgili ölçütlerimiz artık, birisinin başına gelebilecek hemen her türlü kötü şeyi kapsıyor, bu da ilgili duyguların abartıldığı bir mağdur kültürü yaratıyor. Daha 1980'de psikiyatristler travma terimini yalnızca "sıradan insani deneyimler dışında kalan" olayları anlatmak için kullanıyordu. Bugünse çok daha fazla olay resmî listeye dâhil edildi, sıradan insanlar travma terimini kötü giden bir gün gibi deneyimleri anlatmak için de kullanıyor, bir başkan adayını destekleyen tebeşirle yazılmış sözcükleri görmek de olabiliyor bu deneyim (Emory Üniversitesinde kaldırımlara "Trump 2016" yazıldığında ve öğrenciler "Acı çekiyoruz!" diye bağıra çağıra protesto ettiğinde olduğu gibi). Google Kitaplar veri tabanına göre, *travma* sözcüğünün kullanımı 1965 ile 2005 yılları arasında dört katına çıkmış.

i-Nesli'nin (ve genç Y Nesli'nin) birçok üyesi birisi onlarla aynı fikirde olmadığında son derece duygusal davranıyor. Böyle bir deneyimi "travma" olarak değerlendirmek yerine, anlaşmazlık yaratan fikri tartışmak, yok saymak ya da mantıklı karşıt savlar geliştirmek daha iyi bir yaklaşım olabilir. Bunlar ırkçı, cinsiyetçi, homofobik ya da transfobik fikirler olsa bile: Irkçılığa, cinsiyetçiliğe, homofobiye ve transfobiye karşı öne sürülen mantıklı düşünceler var. Gençler (ve diğer herkes) bu fikirlere gözyaşları ve güvensizlik ifadeleri ile tepki verirse değişen fazla bir şey olmayacak. Bunun yerine, bu görüşleri karşı savlar üreterek yok edebiliriz. Tarih önyargıların tersine akıyor; savaşlar veriliyor ve genellikle de kazanılıyor, her gün.

Sınıfta i-Nesli

i-Nesli farklı, öğretim üyeleri ve görevlileri de bunu fark etmeye başladı. Y Nesli üniversite kampüslerine gelirken iyimser, kendinden emin ve güvenliydi. Öğretim üyeleri sırf sınıfa geldiği için en iyi notu almayı bekleyen, notlar hakkında

bıkmadan tartışan ve özel bir muameleyi hak ettiğine inanan öğrenciler buldu karşısında. i-Nesli'nde hikâye daha farklı: Büyük Durgunluk döneminin gölgesinde büyüyen i-Nesli'nin beklentileri daha az, narsistlik ve kendinde hak görme eğilimi daha az. i-Nesli, Y Nesli'ne göre daha kötümser, kendinden o kadar emin değil. Şimdiki öğrenciler daha çok çalışmak istiyor ve notları konusunda o kadar gürültü koparmıyorlar. Diğer yandan, i-Nesli sınıfta konuşma ve soru sorma konusunda da daha çekimser, yanlış şeyi söylemekten korkuyorlar ve kendi fikirlerinden o kadar da emin değiller (McGraw-Hill Eğitim'in 2017 yılında 600'den fazla öğretim üyesiyle yaptığı ankette, öğretim üyelerinin %70'i, öğrencilerin 5 yıl öncesine oranla sınıfta soru sorma ve derse katılma konusunda daha az istekli olduğunu söylüyor.) Derse etkin olarak katılmalarını sağlamak için daha fazla güven verilmesine, daha fazla rahatlatılmaya ihtiyaç duyuyorlar.

Tamamı internet sonrası olan ilk kuşak bu ve i-Nesli bilgiye kendi başına ulaşmaya alışmış. Yine de dersi dinlemedikleri anlamına gelmiyor bu, çünkü derslerde başarılı olmayı da çok istiyorlar. Öğrenciler arasında bir anket yapıp derslerin nasıl geçmesini tercih ettiklerini sormuştum. Çoğu öğrenci, sınavlarda başarılı olmalarını sağlayacak bilgileri aktardığı sürece derslerle ilgili herhangi bir sorunu olmadığını söyledi. Tartışmaları seviyorlar, ama sınavlarda çıkacak konuları öğrenmeleri için gereken zamandan çok fazla çalmak istemiyorlar. Bununla birlikte, derslerin ilginç olmasını sağlamak da önemli. i-Nesli'nin internette izlediği videoların çoğu 3 dakikadan kısa sürüyor, telefonlarındaki uygulamalar arasında saniyeler içinde tur atabiliyorlar. Sınıfta i-Nesli'ne ulaşabilmek için bu kısa süreli dikkat aralığına hitap edebilmek, ders anlatımı, tartışma, videolar ve gösterimler arasında gidip gelebilmek gerekiyor. i-Nesli otoriteyi Y Nesli'nden daha kolay kabulleniyor,

ama derse katılmadıkları ya da en azından birkaç kısa video izlemedikleri zaman onlar da derste uyuklayabiliyor.

i-Nesli üniversiteye geldiğinde kitap, hatta dergilerdeki uzun yazıları okuma deneyimi de daha az oluyor. Yayınevleri, okuma boşluğunu aşmak için videolar, etkileşimli figürler ve tamamlayıcı testler içeren ders kitaplarına dönüyor –i-Nesli'ne ulaşmak için harika bir tercih. Ders kitaplarında çok fazla konu ve çok fazla ayrıntı da olmaması gerektiğini düşünüyorum. Cuyahoga Bölge Üniversitesinde psikoloji dersleri veren arkadaşım Kate Catanese, bu kuşağın okumaya isteksiz olduğunu fark etmiş. "Çok fazla okuma verdiğimden yakınan öğrenciler var, popüler bir gazetede yayımlanan 8 sayfalık bir makale bile çok uzun geliyor, dikkatlerini toplayamıyorlar," diyordu. Öğretim üyelerinin bu tip yakınmalara boyun eğmesi gerektiğini söylemiyorum; öğrencilerin eninde sonunda uzun yazıları okumayı öğrenmesi gerekecek. Öte yandan, onlarla oldukları noktada buluşmamız gerekiyor ve okumaları biraz kısaltmak verilebilecek en iyi ödün gibi görünüyor. Kate, derslerinde bu yaklaşımı benimsemiş. "Derinliğe genişlikten daha fazla önem veriyorum gerçekten, bence öğrenciler o zaman daha başarılı oluyor zaten. İyi konuları işle, diğer her şeyi atla," diyor. Ders kitaplarının da benzer bir yaklaşım benimsemesi; en önemli konuları, yeterli ayrıntıyla, öğrencinin meselenin farklı yönlerini anlayabileceği şekilde işlemesi, bir sürü konu başlığını en ince ayrıntısına kadar işleyip öğrencileri can sıkıntısından gözyaşlarına boğmaması gerektiğini düşünüyorum. Kitapların sıklıkla, en azından 3 yılda bir güncellenmesi de gerekiyor. Örneğin, liselerde ders kitapları anca 10 yılda bir güncelleniyor (o da güncellenirse), o zaman da i-Nesli ders kitaplarının eski olduğunu, o yüzden de bu kitaplara güvenemeyeceğini düşünüyor. Birçok alan için 10 yıl her şeyin baştan aşağı değişmesi için yeterli bir süre. O zaman da i-Nesli yine internete dönüyor

ve uzun parçaları okumayı yine öğrenemiyorlar. Bunun bir çözümü, sıklıkla güncellenebilecek elektronik kitaplar.

i-Nesli'nin internetten bilgi aldığı düşünülürse, en önemli konulardan birinin içeriği değerlendirme olduğu görülüyor. 2016 seçimlerindeki "yalan haberlerin" etkisine bakılırsa, birçok insan internette neyin doğru neyin yanlış olduğuna karar verme konusunda büyük bir güçlük çekiyor. i-Nesli'nin öğrenmesi gereken şey kaynaklar ve verilerin nasıl değerlendirileceği. Birçok lise bunu yapmaya başladı, ancak bu eleştirel düşünme biçiminin i-Nesli'ne verilen eğitimin genelinde ve belirli alanlarda vurgulanması gerekiyor. Örneğin, bilim ve sosyal bilimler öğrencilerine, bir çalışmanın akran-hakem denetimli bir dergide yayımlanma standartları ile bir blogdaki birkaç analize dayalı yazılar ya da birkaç yüz kişiyi içeren anketler arasındaki farkı öğretmek gerekiyor. Öğrencilerin kontrol gruplarının ve temsil gücü olan örneklemin önemini, ayrıca yalnızca akademideki değil, pazarlama, insan kaynakları, gazetecilik ve siyaset alanlarındaki meseleleri öğrenmesi gerekiyor.

Önceki kuşaklarla karşılaştırıldığında, Y Nesli'nin dış değerlere (somut ürünler) daha çok odaklanıp, iç değerlere (bir etkinliğin kendinden zevk alma) daha az önem verme eğilimi i-Nesli'nde de devam ediyor. i-Nesli öğrencileri rekabet düzeyi artan dünyada yolunu bulamamaktan, varsıl ile yoksul arasında gittikçe açılan uçurumun "yoksul" tarafında kalmaktan korkuyor. Pratik, ciddi ve kaygılılar; öğrenmenin şevkinden çok, sınavda aldıkları notlara odaklanıyorlar. Üniversiteye daha iyi bir işe girmek, daha çok para kazanmak için gidiyorlar, illa da zihinlerini geliştirmek için değil. Bebek Patlaması, X ve Y Neslin'den gelen, öğrettikleri konuları seven ve öğrencilerin de derslerden zevk almasını isteyen öğretim üyeleri için bu, kabul edilmesi zor, acı bir gerçek. Ben sınıfımda dersin en azından bir bölümünü tartışmaya ayırarak denge kurmaya çalışıyo-

rum, genellikle öğrencilere kendi deneyimlerini, bu deneyimlerle derste anlatılanlar arasında nasıl bir bağlantı kurduklarını soruyorum. Birçoğunun yalnızca notlarla ilgilendiğini bilsem de işlenen konuların yaşadıkları dünyayı anlamalarına nasıl yardım edebileceğini de göreceklerini umuyorum. Çoğu öğrenci bu tartışmaların derste işlenenleri daha iyi hatırlamalarını sağladığını da görüyor –yani, herkes kazanıyor.

i-Nesli'ni İşe Almak ve İşte Tutmak

i-Nesli şimdiden üniversite mezunlarının büyük bir bölümünü oluşturuyor. Y Nesli'nin iş yerlerinden beklentisini yeni anlamaya başlayan iş dünyasının şimdi de i-Nesli'ni çözmesi gerekiyor. 7. Bölüm'deki veriler neyse ki i-Nesli'ni önceden anlayabilmenin iyi bir yolunu gösteriyor, üstelik daha önceki tek zamanlı kamuoyu yoklamalarından ve Y Nesli'yle ilgili 15 yıl önceki kafa karıştırıcı söylentilerden çok daha kesin bir şekilde. Kariyer yoluna giren bu kuşağın neye benzediğini, daha ilk baştan toplanmaya başlanan belirleyici veriler sayesinde biliyoruz bu kez.

i-Nesli'ni işe alan ilk yöneticiler, restoran ve satış mağazası gibi hizmet sektöründe çalışıyordu. i-Nesli özgeçmiş nasıl yazılır bilmiyor ve işverenler de bunu çok çabuk fark etti. Buna karşılık, video çekme konusunda çok iyiydiler (ne kadar az okudukları, sosyal medyayı ne kadar çok kullandıkları düşünülürse bu da hiç şaşırtıcı değil). Bazı iş yerlerinde *JobSnap* gibi uygulamalar kullanılıyor ve i-Nesli'nden kendileri hakkında, özgeçmişin yerini tutacak kısa bir video çekmeleri isteniyor. Böylece, işverenler işe başvuranları videolara bakarak tarayabiliyor ki bu da hizmet sektöründe başlangıç niteliğindeki birçok pozisyon için gerekli nitelikleri (dile hâkim olma ve sosyal beceriler gibi) görmenin daha iyi bir yolu. i-Nesli sadece telefonları aracılığıyla iş başvurusu yapabildiği için, yöneticiler daha fazla uygun aday arasından tercih yapabilme şansına kavuşuyor.

Genel olarak, yöneticiler i-Nesli'nden memnun kalacak: Çalışmaya daha fazla odaklanıyorlar ve beklentileri bir önceki Y Nesli'nden daha gerçekçi. i-Nesli iyi, güvenilir işlerde çalışmak istiyor ve kendini kanıtlamak için de can atıyor. Genel kanının aksine, girişimci olmak istemiyorlar; önceki kuşaklarla karşılaştırıldığında, kendi iş yerini kurmayı ya da serbest çalışmayı daha az istiyorlar. Bu da yetenekli i-Nesli'nin doğru işler için olgunlaştığı anlamına geliyor.

Y Nesli'yle karşılaştırıldığında, i-Nesli daha az hak talep ediyor ve o kadar narsist değil, beklentileri de daha alçak gönüllü. Y Nesli gibi 5 yıl içerisinde şirketin başına geçme ya da daha az çalışıp daha fazla maaş alma gibi beklentileri daha az. Kendilerinden o kadar emin değiller ve çalışma ahlakları daha güçlü. Bunun kötü yanı, genç çalışanların daha endişeli ve güvensiz olması; iyi bir iş çıkarmak için hevesliler, ama hata yapmaktan ödleri patlıyor. i-Nesli bir sunumu zamanında yetiştirmek için fazladan çalışmaya daha eğilimli, ama sunumun başarılı olacağından o kadar emin olamıyor. Y Nesli'ni övmek gerekiyordu, i-Nesli'nin içini rahatlamak gerekiyor. Yavaş büyüdükleri için birçoğu o kadar bağımsız değil. Yapacakları işlerde daha dikkatli hazırlanmış talimatlara, daha fazla yönlendirilmeye ihtiyaç duyuyorlar. Y Nesli'ne amigoluk yapmayı öğrenen yöneticiler, i-Nesli için daha çok bir terapist, hayat koçu ya da ebeveyn gibi olduklarını görecekler.

Peki, onları nasıl ikna edebilirsiniz? İşin püf noktası, bedelini ödemek. Gelir eşitsizliği i-Nesli'nin geçinememe korkusunun içine işlemiş durumda ve "mali açıdan iyi durumdayım" deme olasılıkları Y Nesli'ne göre daha yüksek. Genellikle sırtlarında ağır bir öğrenim kredisi yükü var. Esneklik ve izin günleriyle de ilgileniyorlar, ama birkaç yıl önceki Y Nesli kadar değil.

Y Nesli gibi, çalıştıkları işin net bir kariyer çizgisi olduğunu, ilerleyebileceklerini görmeyi onlar da istiyor, bunun da hızlı ol-

masını tercih ediyorlar. Terfi süreleri düşünüldüğünde, terfi sayısını artırmak gerekiyor; her 2 yılda büyük bir sıçrayış yerine, 6 ayda 4 küçük adımı değerlendirin. 6 ay *Snapchat* kuşağına 6 yıl gibi gelecektir. Yıllık gözden geçirmelerden daha sık geribildirim sunmak gerekir. Kısa dikkat aralığı ve sabırsızlıkları düşünülürse, i-Nesli belirli görevlerle ilgili kısa süreli geribildirimlere yanıt verecektir, uzun bir zaman dilimindeki performansı kapsayan uzun raporlara değil. Geribildirimler kısa olmalı, nokta atışı yapmalı. Y Nesli'nin abartılı kendine güveni i-Nesli'nde olmasa bile, bu da kişisel dikkate ve kişiye özel uyarlamalara yanıt veren bireysellik düzeyi yüksek bir kuşak. Kişisel bir etki yaratmak istiyorlar, çarkta bir dişli olmak değil. Bazı şirketler çalışanların kendi iş unvanını seçmesine ve kendi kariyer yolunu çizmesine izin vermeye başladı. Bunlar, her ikisi de eşsiz bireyler olarak görülmek isteyen Y Nesli ve i-Nesli için cazip seçenekler.

Güvenlikten dem vurun ya da "güvenli ortam"ınızdan bahsedin. i-Nesli'ne güvenlik, bir değer olarak önceki kuşakların hepsinden daha fazla öğretildi ve bu yalnızca rahatlatıcı bir sözcük değil, aynı zamanda bir beklenti. Güvende olduklarını ve korunduklarını bilmek istiyorlar –yalnızca fiziksel olarak değil, toplumsal ve duygusal olarak da. Onları pışpışlamanız gerektiği anlamına gelmiyor bu –iş dünyasının gerçeklerine hızla ayak uyduracak şekilde yetiştirilmeleri gerekiyor, ama Y Nesli'ne oranla daha nazik bir yaklaşıma gereksinim duyuyorlar. Onlara yardım etmek istediğinizi, onların yanında olduğunuzu ve geribildirimlerinizin başarılı olmaları için sunduğunuz bir yardım olduğunu her zaman vurgulayın. ("Başarılı olmanı istiyorum," deyin özellikle.) Eleştiriyi, daha iyi performansın en iyi yolu çerçevesine oturtun.

Genç üniversite mezunlarını işe alan birçok iş yeri, işe alma ve uyum dönemlerine anne babaları da dâhil etmeye başladı. i-Nesli'nin iş dünyasına adım atmasıyla birlikte bu eğilimin

güçlenerek devam edeceğini düşünüyorum. Y Nesli'yle karşılaştırıldığında, i-Nesli yetişkinliğe daha yavaş geçiyor, ayrıca güvenlik ve korumaya gittikçe daha çok önem veren üniversitelerden geliyorlar. Genç çalışanlarınız tavsiyeye ihtiyaç duyduklarında anne babalarına danışırsa ya da 22 yaşındayken 18 yaşındaymış gibi davranırsa şaşırmayın. Bebek Patlaması ve X Nesli standartlarına göre, temelde öyleler zaten.

i-Nesli iletişimle ilgili yeni tutumlarla birlikte geliyor. Birçoğu, telefonla mesaj atmak daha hızlıyken e-postanın neden tercih edilebileceğini anlamıyor. *Biz Z Nesli*'yiz kitabında "İnsanlar 'salyangoz posta' dediğinde e-postadan bahsettiklerini düşünüyordum bir ara," diye yazmış 16 yaşındaki Vivek Pandit. "Sonradan salyangoz postanın, şu gelmesi günler süren kâğıt mektuplar olduğunu anladım. Ben onlara 'antika posta' diyorum." Cep telefonu mesajlarının bile modası geçiyor olabilir: *Instagram* ve *Snapchat* çok popüler, yani i-Nesli sözcüklerden çok görsellerle iletişim kuruyor. i-Nesli emojilerle, imgelerle, video kliplerle konuşuyor. Kuruluşlar en sonunda i-Nesli'nin iletişim şekline uyum sağlayabilir, ancak o gün gelene dek i-Nesli'nden çalışanların daha ileri yaşlardaki çalışma arkadaşları ve müşterilerle nasıl daha iyi iletişim kurabilecekleri konusunda bilgilendirilmeleri gerekiyor; diğer bir deyişle, emojiler, video ve sabit görüntüler konusunda dikkatli olmalarını söyleyin. Bebek Patlaması Nesli'nden birçok kişi emojinin anlamını bilmiyor, X Nesli'nden birçok kişi de e-posta yerine video gönderilmesinden hoşlanmıyor. i-Nesli'nin dikkat aralığını da ayarlaması gerekecek. Uzun yazıları okumak, uzun raporlar yazmak i-Nesli'nin başını, Y ve X Nesli'nden daha çok ağrıtacak. İletişim onlar için küçük bilgi parçalarından ibaret oldu hayatları boyunca, yalnızca yazıyla dolu sayfalardan değil.

Tetikleyici uyarıları, güvenli alanlar ve mikro saldırganlıklar da i-Nesli'nin iş yerine getireceği tutumlar arasında yer alıyor.

Irk, cinsiyet, cinsel yönelim, trans cinsiyet konularından bihaber olan (belki ileri yaşlardaki) çalışanlarınız varsa i-Nesli üyesi yeni çalışanlarınızdan mikro saldırganlıklar konusunda zılgıt yemeye hazır olun. Gelecek yıllarda, çalışanlar iş yerinde güvenli alanlar talep etmeye başlayabilir. Toplantılarda katılmadığı bir konu hakkında duygusal davrananların sayısı da artacak. i-Nesli ilerleyen yaşla birlikte iş yerinin gerçeklerine daha fazla uyum sağlamayı öğrenecektir, ama iş yerleri de onlara uyum sağlayacak –bu hangi konularda ve nasıl olacak henüz bilmiyoruz.

i-Nesli'ni Neler Bekliyor?

Bu kitap üzerinde çalıştığım 3 yıl boyunca düzinelerce grafiği hazırlarken, kampüs gazetelerini okurken, derinlemesine görüşmelerde gençlerin anlattıklarını ve fikirlerini dinlerken şunun farkına vardım: i-Nesli korkuyor, belki de dehşet içinde. Yavaş büyüyen, güvenliğe değer verecek şekilde yetiştirilen ve gelir eşitsizliğinin getirebileceklerinden korkan bu kuşağın ergenlik çağına adım atarken en önemli sosyal aktivitesi, onları beğenebilecek ya da reddedebilecek küçük, dörtgen bir ekrana bakmak oldu. Ellerinde tuttukları aygıtlar hem çocukluk dönemlerini uzattı hem de onları gerçek insan etkileşiminden uzaklaştırdı. Sonuç olarak da fiziksel açıdan en güvende, zihinsel açıdan en kırılgan kuşak hâline geldiler. Y Nesli'yle karşılaştırıldığında çalışmaya daha fazla önem veriyorlar ve daha gerçekçiler, geçinebilmek için zor bir savaş vermeleri gerektiğinin farkındalar. Son derece hoşgörülüler ve eşitlik, akıl sağlığı ve LGBT hakları konularına yeni bir bilinç getirdiler, din gibi geleneksel kurumları da geride bıraktılar. Pratik doğaları ve ihtiyatlı yapıları sayesinde başarıya yönelik sağlam bir temelleri var. Silkinip telefonlarının pençesinden kurtulabilir, üzerlerindeki ağır korku pelerininden sıyrılabilirlerse uçabilirler de. Biz de yanlarında olur, onlara alkış tutarız.

Notlar

Kitapta kullanılan kaynaklar ve yöntemlerin yanı sıra, ilave verileri içeren "Ek"lere ulaşmak için simonandschuster.com/igen-index internet adresini ziyaret edebilirsiniz.

i-Nesli ve Jean'ın diğer projeleriyle ilgili daha fazla bilgi için: jeantwenge.com.

i-Nesli'nde kullanılan verilerin çok büyük bir bölümü ülke çapındaki anket çalışmalarından geliyor: *Monitoring the Future*, Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezinin *Youth Risk Behavior Surveillance* sistemi, *American Freshman Survey* ve *General Social Survey.* Bunlar, şekillerin altındaki açıklama yazılarında belirtildi. Bu veri setlerinin hepsine internette ücretsiz ulaşılabiliyor (*American Freshman Survey* PDF raporlarda birleştirilmiş veri, *Mtf* ve *GSS* veri dosyaları, *YRBSS* ise hem veri dosyası hem de yıllara göre yüzdeleri veren çevrimiçi araç olarak bulunuyor).

Buradaki notlarda, çeşitli dergilerde yayımlanan ve bu analizlerin yer aldığı makalelerimin referansları bulunuyor. *i-Nesli* baskıya verildiğinde bunlardan bazıları henüz yayımlanmamıştı –dergilerde akran incelemesi süreci yıllar alabiliyor. Bununla birlikte, siz kitabı okuduğunuz sırada dergilerde yayımlanmış olabilirler de (görmek için gerek Google'da gerekse *PsycInfo* gibi veri tabanlarında başlık ya da ad araması yapılabilir). Aşağıdaki notlarda başka yazarların dergilerde yayımlanan makaleleri ve medya kaynakları da bulunuyor. Her bir not, metindeki referans yerini gösteren italik metin alıntısı ile başlıyor. Notların metinde karşılık geldiği yerler, bölüm başlıkları ve satır başlarındaki sayfa numaraları ile de gösteriliyor. Medya kaynakları için yazar, başlık, yayın ve tarihleri ekledim, ancak internet bağlantılarına yer vermedim, çünkü bunlar değişebiliyor.

Giriş: i-Nesli Kimdir, Nereden Biliyoruz?

[22] "*Herkesin iPhone'u olmak zorunda:*" (piyasada), N. J. (2016). *American girls: Social media and the secret lives of teenagers.* New York: Knopf.

[24] "*O zamanlar kendi kuşağımla:*" Twenge, J. M. (1997). Attitudes toward women, 1970–1995: A meta-analysis. *Psychology of Women Quarterly* 21, 35–51. Twenge, J. M. (1997). Changes in masculine and feminine traits over time: A meta-analysis. *Sex Roles* 36, 305–325. Twenge, J. M. (2000). The age of anxiety? Birth cohort change in anxiety and neuroticism, 1952–1993. *Journal of Personality and Social Psychology* 79, 1007–1021.

[24] *Bu araştırmalar 2006 yılında yayımlanan*: Twenge, J. M. (2006). *Generation Me: Why today's young Americans are more confident, assertive, entitled—and more miserable than ever before.* New York: Free Press. Twenge, J. M. (2014). *Generation Me: Why today's young Americans are more confident, assertive, entitled—and more miserable than ever before.* 2. bs., New York: Atria Books; Twenge, J.M. (2009) *Ben Nesli*, Kaknüs Yayınları, İstanbul.

[26] "*Dijital dünyanın yerlisi olduğum söylenemez:*" Juliet Lapidos. Wait, what, I'm a Millennial? *New York Times*, Şubat 4, 2015.

[28] "*Bize göre, bu kuşağa en uygun:*" Bruce Horovitz. After Gen X, Millenials, what should next generation be? *USA Today*, Mayıs 4, 2012.

[29] *Anayurtçular (Homelanders) olarak adlandırılması*: Neil Howe. Introducing the Homeland generation. *Forbes*, Ekim 27, 2014.

[29] *MTV'nin 2015 yılında yaptığı bir ankette*: Josh Sanburn. Here's what MTV is calling the generation after Millennials. *Time*, Aralık 1, 2015.

[29] *Bildiğim kadarıyla*: Twenge. *Generation Me. iGen* terimi, Nisan 2006 baskısının 6. sayfasında ve 2007 baskında kullanılıyor. *iGen* terimini *Generation Me* internet sayfasında da kullandım ve danışmanlık şirketimin adı da *iGenConsulting*.

[34] *1995-2012 doğum yılları alındığında*: U.S. Census data, Current Population Survey.

1. Bölüm: Acelesi Yok: Yavaş Yavaş Büyümek

[42] "*Çocukluk bitti:*" (piyasada), N. J. (2016). *American girls: Social media and the secret lives of teenagers.* New York: Knopf.

[43] *i-Nesli çocukları yanlarında:* Twenge, J. M., & Park, H. (baskıda). The decline in adult activities among U.S. adolescents: 1976–2016. *Child Development.*

[44] *Bill Yates*: Brandon Griggs. "A real slice of time": Scenes from a 1970s roller rink. CNN.com, Ekim 6, 2016.

[49] *Yaşam tarihî kuramı olarak anılan*: Ellis, B. J., Del Giudice, M., Dishion, T. J., Figuerdo, A. J., Gray, P., Griskevicius, V., Hawley, P. H.,

Jacobs, W. J., James, J., Volk, A. A., & Wilson, D. S. (2012). The evolutionary basis for risky adolescent behavior: Implications for science, policy, and practice. *Developmental Psychology* 48, 598–623. Mittal, C., & Griskevicius, V. (2014). Sense of control under uncertainty depends on people's childhood environment: A life history theory approach. *Journal of Personality and Social Psychology* 107, 621–637.

[54] *2016 yılında 16,5 yaşından itibaren*: Governors Highway Safety Association. Teen and novice drivers.

[55] *Çocukları tek başlarına yürürken gören*: Kelly Wallace. Maryland family under investigation for letting their kids walk home alone. CNN.com, Ocak 21, 2015.

[55] *2015 yılında yapılan bir ankette*: Peter Moore. Little interest in "free range" parenting. *YouGov*, Nisan 20, 2015.

[57] *Ergenlik çağındakiler yaz aylarında*: Catey Hill. American teens don't want to work. *MarketWatch*, Ağustos 4, 2014. Catey Hill. Sasha Obama aside, fewer than one in three American teens gets a summer job. *MarketWatch*, Ağustos 5, 2016.

[66] *Bu eğilimin incelendiği*: Jager, J., Schulenberg, J. E., O'Malley, P. M., & Bachman, J. G. (2013). Historical variation in drug use trajectories across the transition to adulthood: The trend toward lower intercepts and steeper, ascending slopes. *Development and Psychopathology* 25, 527–543.

[67] *Bir üniversite öğrencisinin deyişiyle*: Schulenberg, J. E., & Maggs, J. L. (2002). A developmental perspective on alcohol use and heavy drinking during adolescence and the transition to young adulthood. *Journal of Studies on Alcohol*, suppl. 14, 54–70.

[71] *Washington Post'ta 2014 yılında*: David Finkelhor. Are kids getting more virtuous? *Washington Post*, Kasım 26, 2014.

[71] *2016 yılında Post'ta yayımlanan*: Christopher Ingraham. Today's teens are way better behaved than you were. *Washington Post*, Aralık 13, 2016.

[71] *Williams i-Nesli'ni "sıkıcı" olarak tanımlıyor*: Jess Williams. Are my generation really as boring as everyone says? *New Statesman*, Eylül 19, 2014.

[71] *Bir dergi de*: Rachael Dove. Charting the rise of Generation Yawn: 20 is the new 40. *Telegraph*, Ağustos 31, 2014.

[72] *Ortaklaşa kültürlerle karşılaştırıldığında*: Twenge, J. M., & Campbell, W. K. (2017). Cultural individualism is linked to later onset of adult-role responsibilities across regions and time. *Yayımlanmayan taslak.*

[76] *Yeni bir çalışmada:* Smith, A., Bodell, L. P., Holm-Denoma, J., Joiner, T., Gordon, K., Perez, M., & Keel, P. (2017). "I don't want to grow up, I'm a [Gen X, Y, Me] kid": Increasing maturity fears across the decades. *International Journal of Behavioral Development.*

[77] *Adweek'te 2016'da yayımlanan:* Christine Birkner. Brands are reaching out to Millennials who want a break from "adulting": Coloring books, summer camps, and nice, hot meals. *Adweek*, Nisan 10, 2016.

[78] *2013 yılında yapılan bir ankette*: Emily Alpert. Kids like being kids, study finds, perhaps thanks to parenting. *Los Angeles Times*, Temmuz 21, 2013.

[78] *Yedi yaşındaki Hannah'ya*: *a.g.e.*

[78] *Eski dekanı Julie Lythcott Haims:* Julie Lythcott-Haims. The over-parenting trap: How to avoid "checklisted" childhoods and raise adults. *Time*, Haziran 9, 2015.

[79] *Örneğin, bir güvenli alanda*: Judith Shulevitz. In college and hiding from scary ideas. *New York Times*, Mart 21, 2015.

2. Bölüm: İnternet: Çevrimiçi Geçirilen Zaman Ha, Bir De Diğer İletişim Araçları

[81] *New York Polis Teşkilatı 33. Bölge*: Ben Hooper. New York Police: Don't put charging phones under pillow. *UPI*, Şubat 16, 2016.

[81] *Teksas'ta da benzer bir olay*: Daniel Bean. Girl's Galaxy S4 smartphone burns under her pillow as she sleeps. *Yahoo! Tech*, Temmuz 28, 2014.

[89] *McLean Virginia'da yaşayan 13 yaşındaki Katherine*: Jessica Contrera. 13, right now: What it's like to grow up in the age of likes, lols and longing. *Washington Post*, Mayıs 25, 2016.

[91] "*Değişimin görece hızını düşündüğünüzde*:" (piyasada) N. J. (2016). *American girls: Social media and the secret lives of teenagers.* New York: Knopf.

[92] *Yöneticilik şirketi Piper Jaffray*: Lauren Johnson. Snapchat beats Instagram and Facebook as the top social platform for teens: Study fi ds 80% use the app once a month. *Adweek*, Ekim 14, 2016.

[92] *2016 ilkbaharında:* Shannon Greenwood, Andrew Perrin, and Maeve Duggan. Social media update 2016. *Pew Research Center,* Kasım 11, 2016.

[96] *1970'lerin sonlarında:* Twenge, J. M., Martin, G. E., & Spitzberg, B. (2017). Trends in U.S. adolescents' media use, 1976–2015: The rise of the Internet, the decline of TV, and the (near) demise of print. *Yayıma gönderilen taslaktan.*

[96] *Bu büyük düşüş Pew Araştırma Merkezinin*: Kathryn Zickhur and Lee Rainie. Younger Americans and public libraries. *Pew Research Center*, Eylül 10, 2014.

[98] *Kimi araştırmacılar*: Robinson, J. P. (2011). Arts and leisure participation among IT users: Further evidence of time enhancement over time displacement. *Social Science Computer Review* 29, 470–480.

[98] *Başkent Washington'da yaşayan:* Jennifer Ludden. Why aren't teens reading like they used to? *NPR*, Mayıs 12, 2014.

[99] *Chronicle of Higher Education'da:* How the new generation of well-wired multitaskers is changing campus culture. *Chronicle of Higher Education*, Ocak 5, 2007.

[100] *Bir çalışmada üniversite öğrencilerinin dizüstü*: Yeykelis, L., Cummings, J. J., & Reeves, B. (2014). Multitasking on a single device: Arousal and the frequency, anticipation, and prediction of switching between media content on a computer. *Journal of Communication* 64, 167–192.

3. Bölüm: Yan Yana Değil Sanal

[108] *Örneğin, i-Nesli*'nin *ergenlik*: Twenge, J. M., & Uhls, Y. T. (2017). Less in-person social interaction among U.S. adolescents in the 21st century and links to loneliness. *Yayımlanmamış taslaktan.*

[111] *Ülke çapında birçok alışveriş merkezinin:* Aaron Smith. Once the world's biggest mall is being torn down today. CNN.com, Aralık 30, 2014.

[118] *Bir çalışmada, Facebook'ta sayfası olan*: Kross, E., Verduyn, P., Demiralp, E., Park, J., Lee, D. S., Lin, N., Shablack, H., Jonides, J., & Ybarra, O. (2013). Facebook use predicts declines in subjective well-being in young adults. *PLOS ONE 8*, e69841.

[119] *Yetişkinlerle yapılan başka bir*: Shakya, H. B., & Christakis, N. A. (2017). Association of Facebook use with compromised well-being: A longitudinal study. *American Journal of Epidemiology* 18, 203–211.

[119] *Üçüncü bir çalışmada*: Tromholt, M. (2016). The Facebook experiment: Quitting Facebook leads to higher levels of well-being. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking* 19, 661–666. The Facebook experiment: Does social media affect the quality of our lives? *Happiness Research Institute*, 2016.

[128] "*Mesajlarda, 'Seni kimse sevmiyor:'*" (piyasada), N. J. (2016). American girls: Social media and the secret lives of teenagers. New York: *Knopf*.

[129] *David Molak*: Madalyn Mendoza. Alamo Heights student was a victim of bullying before committing suicide, family says. *San Antonio Express-News,* Ocak 8, 2016. Melissa Fletcher Stoeltje and John Tedesco. Who's to blame in David Molak's death? *San Antonio Express-News,* Ocak 16, 2016.

[129] *Olimpik jimnastikçi Gabby Douglas*: Lindsay Kimble. Gabby Douglas cried "gallons" after Olympics cyberbullying—and is now dedicated to helping fellow victims. *People*, Aralık 22, 2016.

[129] *Siber Zorbalık Araştırma Merkezinin*: Justin W. Patchin and Sameer Hinduja. Summary of our cyberbullying research (2004–2016). Lifetime cyberbullying victimization rates, ten different studies 2007–2016 (grafik). *Cyberbullying Research* .

[132] *Rastgele atamalı, kısa süreli bir*: Twenge, J. M., Baumeister, R. F., Tice, D. M., & Stucke, T. S. (2001). If you can't join them, beat them: Effects

of social exclusion on aggressive behavior. *Journal of Personality and Social Psychology* 81, 1058–1069. Twenge, J. M., Catanese, K. R., & Baumeister, R. F. (2002). Social exclusion causes self-defeating behavior. *Journal of Personality and Social Psychology* 83, 606–615. Twenge, J. M., Catanese, K. R., & Baumeister, R. F. (2003). Social exclusion and the deconstructed state: Time perception, meaninglessness, lethargy, lack of emotion, and self-awareness. *Journal of Personality and Social Psychology* 85, 409–423.

[132] *Sinirbilimciler*: Eisenberger, N. I., Lieberman, M. D., & Williams, K. D. (2003). Does rejection hurt? An fMRI study of social exclusion. *Science* 302, 290–292.

[132] *Üniversite öğrencilerinin çevrimiçi ve kişisel:* Sherman, L. E., Minas, M., & Greenfield, P. M. (2013). The effects of text, audio, video, and in-person communication on bonding between friends. Cyberpsychology: *Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 7.

[133] *Aslında (sosyal medyanın) çok stresli olduğunu*: Kathy Evans. Are digital natives really just digital labourers? Teens turning off ocial media. *The Age*, Mayıs 15, 2016.

[134] *Bir çalışmada 6 sınıf öğrencileri:* Uhls, Y. T., Michikyan, M., Morris, J., Garcia, D., Small, G. S., Zgourou, E., & Greenfeld, P. M. (2014). Five days at outdoor education camp without screens improves preteen skills with nonverbal emotion cues. *Computers in Human Behavior* 39, 387–392.

4. Bölüm: Güvensiz: Yeni Akıl Sağlığı Sorunları

[135] *Kaliforniya'daki Berkeley Üniversitesinde*: Ilaf Esuf. I'm fine, I promise. *Daily Californian*, Temmuz 29, 2016.

[136] *Bireycilik dalgası 1990'larda ve 2000'lerde:* Reynolds, J., Stewart, M., MacDonald, R., & Sischo, L. (2006). Have adolescents become too ambitious? High school seniors' educational and occupational plans, 1976 to 2000. *Social Problems* 53, 186–206. Twenge, J. M., Campbell, W. K., & Gentile, B. (2013). Changes in pronoun use in American books and the rise of individualism, 1960–2008. *Journal of Cross-Cultural Psychology* 44, 406–415. Twenge, J. M., Campbell, W. K., & Gentile, B. (2012). Increases in individualistic words and phrases in American books, 1960–2008. *PLOS ONE* 7, e40181. Twenge, J. M., Campbell, W. K., & Gentile, B. (2012). Generational increases in agentic self-evaluations among American college students, 1966–2009. *Self and Identity* 11, 409–427.

[137] *Sonra i-Nesli geldi ve mutluluk duygusu sendelemeye başladı.* Twenge, J. M., & Martin, G. E., & Campbell, W. K. (2017). Decreases in psy-

chological well-being among American adolescents since 2012 and the rise of smartphone technology. *Yayıma gönderilen taslak.*

[138] *On üç yaşındaki Grace Nazarian*: Lisa A. Flam. Social media means kids are excluded in real time. *Today*, Mart 17, 2015.

[143] *Danışmanlar yardım arayışındaki öğrencilerin*: College counseling centers face "perfect storm," expert says. CU-CitizenAccess.org, Ağustos 27, 2012. Novotney, A. (2014). Students under pressure: College and university counseling centers are examining how best to serve the growing number of students seeking their services. *Monitor on Psychology* 45, 36.

[143] *Anketlerde ulaşılan veriler*: Twenge, J. M., Martin, G. E., & Campbell, W. K. (2017). Decreases in depressive symptoms, suicide-related outcomes, and suicide rates among U.S. adolescents after 2010 and links to increased new media screen time. *Yayıma gönderilen taslak.*

[145] *Depresyonla mücadele eden*: Laura Heck. A generation on edge: A look at millennials and mental health. *Vox Magazine*, Kasım 19, 2015.

[146] *Ergenler arasında popüler bir mikroblog sitesi olan Tumblr'da*: Rebecca Ruiz. Teens are struggling with their mental health—and talking about it on social media. *Mashable*, Mayıs 3, 2017.

[146] "*Amaç gerçekten kaygılı bir sürü insan:*" Susanna Schrobsdorff. Anxiety, depression, and the modern adolescent. *Time*, Kasım 7, 2016.

[147] "*Biz sorunlarından kaçamayan ilk kuşağız:*" *a.g.e.*

[150] *Los Angeles'da yaşayan 16 yaşındaki üç kızın*: Sales, N. J. (2016). American girls: Social media and the secret lives of teenagers. New York: Knopf.

[150] *Instagram'a koyduğu fotoğraflarla para kazanan*: Megan McCluskey. Instagram star Essena O'Neill breaks her silence on quitting social media. *Time*, Ocak 5, 2016. Megan McClusky. Teen Instagram star speaks out about the ugly truth behind social media fame. *Time*, Kasım 2, 2015.

[151] *Madison Holleran çoğu genç kızın*: Kate Fagan. Split image. *ESPN*, Mayıs 7, 2015.

[152] *Araştırma, tedaviye başvurmuş olsun ya da olmasın:* Mojtabai, R., Olfson, M., & Han, B. (2016). National trends in the prevalence and treatment of depression in adolescents and young adults. *Pediatrics* 138.

[154] "*Acil servise her hafta sosyal medyadaki:*" Schrobsdorff. Anxiety, depe ression, and the modern adolescent.

[154] *Kendine zarar veren bir çocuğun annesi*: *a.g.e.*

[154] *Utah State Üniversitesinde öğrenci:* Whitney Howard. It's okay if you're struggling with mental health. *Utah Statesman*, Mart 20, 2016.

[155] *Ergenlik çağında intihar oranları*: Curtin, S. C., Warner, M., & Hedegaard, H. Increase in suicide in the United States, 1999–2014. NCHS

Data Brief no. 214, Nisan 2016. Sabrina Tavernise. U.S. suicide rate surges to a 30-year high. *New York Times*, Nisan 22, 2016.

[156] *The Atlantic*'teki bir yazıda: Lucy Dwyer. When anxiety hits at school. *The Atlantic*, Ekim 3, 2014.

[158] *Ekran başında daha fazla zaman geçirmenin daha fazla*: Tromholt, M. (2016). The Facebook experiment: Quitting Facebook leads to higher levels of well-being. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking* 19, 661–666. Sherman, L. E., Minas, M., & Greenfield, P. M. (2013). The effects of text, audio, video, and in-person communication on bonding between friends. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 7.

[158] *Bir çalışmada üniversite öğrencilerine*: LeMoyne, T., & Buchanan, T. (2011). Does "hovering" matter? Helicopter parenting and its effect on well-being. *Sociological Spectrum* 31, 399–418.

[159] *Asbury Üniversitesinde öğrenci Alyssa Driscoll:* Alyssa Driscoll. Twenty One Pilots' new song really GETS US. *The Lala*, Nisan 24, 2015.

[159] "*Bütün gece telefonuma bakıyorum:*" (piyasada) (2016). *American girls.*

[160] *Çoğu gece yedi saatten daha az uyuyan ergenlerin sayısı*: Twenge, J. M., Krizan, Z., & Hisler, G. (2017). Decreases in sleep duration among U.S. adolescents 1991–2105 and links to screen time. *Yayıma gönderilen taslaktan.*

[161] *Çocuklarda elektronik aygıt kullanımı:* Carter, B., Rees, P., Hale, L., Bhattacharjee, D., & Paradkar, M. S. (2016). Association between portable screen-based media device access or use and sleep outcomes: A systematic review and meta-analysis. *JAMA Pediatrics* 170, 1202–1208.

[162] *Uyku eksikliğiyle en güçlü ilişki*: Altman, N. G., Izci-Balserak, B., Schopfer, E., et al. (2012). Sleep duration versus sleep insufficiency as predictors of cardiometabolic health outcomes. *Sleep Medicine* 13, 1261–1270. Meerlo, P., Sgoifo, A., & Suchecki, D. (2008). Restricted and disrupted sleep: Effects on autonomic function, neuroendocrine stress systems and stress responsivity. *Sleep Medicine Reviews* 12, 197–210. Owens, J. (2015). Insufficient sleep in adolescents and young adults: An update on causes and consequences. *Pediatrics* 134, e921–e932.

[162] *Yeterince uyumayan insanlarda:* Ilardi, S. (2010). *The depression cure.* New York: Da Capo.

[164] *Caltech üçüncü sınıf öğrencisi Brian Go*: Robin Wilson. An epidemic of anguish. *Chronicle of Higher Education*, Eylül 4, 2015.

[164] *Shefali Arora'ya kampüs dışında gidebileceği terapistlerin*: *a.g.e.*

[165] *Utah State öğrenci gazetesinde:* Logan Jones. Mental health week only works if we let it. *Utah Statesman*, Mart 24, 2016.

[165] *Daily Oklahoman'a yazan Cooper Lund'a göre*: Cooper Lund. Cooper Lund on the weight of depression, ending mental illness stigma. *Daily Oklahoman*, Aralık 6, 2015.

5. Bölüm: Dinsiz: Dinsel (ve Tinsel) İnancı Kaybetmek

[167] *Hollanda Arnhem'deki bu kaykay alanı*: Naftali Bendavid. Europe's empty churches go on sale. *Wall Street Journal*, Ocak 2, 2015.

[168] *Yaşanan birkaç değişim de*: Smith, C., & Snell, P. (2009). *Souls in transition: The religious and spiritual lives of emerging adults.* New York: Oxford University Press.

[168] *Pew Araştırma Merkezinin*: America's changing religious landscape. Pew Research Center, Mayıs 12, 2015.

[169] *Sonra bu değişti*: Twenge, J. M., Sherman, R. A., Exline, J. J., & Grubbs, J. B. (2016). Declines in American adults' religious participation and beliefs, 1972–2014. *Sage Open*, 6, 1–13. Twenge, J. M., Exline, J. J., Grubbs, J. B., Sastry, R., & Campbell, W. K. (2015). Generational and time period differences in American adolescents' religious orientation, 1966–2014. *PLOS ONE* 10, e0121454.

[171] *Boston College'den Peder James Bretzke*: Tom Gjelten. Causes and consequences of declining religious affiliation in the U.S. *Diane Rehm Show, NPR*, Mayıs 13, 2015.

[179] *Yeni bir çalışma*: Charles Tyler. (2011). True love isn't waiting. *Neue* 6, 32–36.

[180] *Din âlimi Robert Fuller*: Fuller, Robert. (2001). *Spiritual but not religious: Understanding unchurched America.* New York: Oxford University Press.

[181] *Sosyolog Christian Smith 2000'lerin sonlarında*: Smith & Snell (2009). *Souls in transition.*

[181] *Din âlimleri ve gözlemciler yıllar boyunca:* Becka A. Alper. Millennials are less religious than older Americans, but just as spiritual. *Pew Research Center*, Kasım 23, 2015. Berger, P. L. (2011). *The sacred canopy: Elements of a sociological theory of religion.* New York: Open Road Media. Berger, P. L., Davie, G., & Fokas, E. (2008). *Religious America, secular Europe? A theme and variation.* Burlington, VT: Ashgate. Finke, R., & Stark, R. (2005). *The churching of America, 1776–2005: Winners and losers in our religious economy.* New Brunswick, NJ: Rutgers University Press. Fuller. Spiritual but not religious. Religion among the Millennials. *Pew Research Center,* Şubat 17, 2010. Putnam, R. D., & Campbell, D. E. (2012). *American grace: How religion divides us and unites us.* New York: Simon & Schuster. Smith & Snell (2009). *Souls in transition.* Smith, T. W. (2012). Beliefs about God across time and countries. *NORC.org.*

[188] *Din ile bireycilik arasındaki ilişkiyi*: Twenge et al. (2015). Generational and time period differences in American adolescents' religious orientation, 1966–2014.

[189] *Christian Smith Ruh Arayışı adlı kitabı için*: Smith, C., & Denton, M. L. (2009). *Soul searching: The religious and spiritual lives of American teenagers.* London: Oxford University Press.

[189] *Örneğin, 13-17 yaşlarındaki öğrencilerin yarısı:* Kinnaman, D. (2016). *You lost me: Why young Christians are leaving church . . . and rethinking faith.* Grand Rapids, MI: Baker Books.

[190] *2012 yılında 18-24 yaşları kapsayan*: Robert P. Jones. Why are Millennials leaving the church? *Huffington Post*, Temmuz 8, 2012.

[191] *David Kinnaman Hristiyan-olmayan kitabında:* Kinnaman, D., & Lyons, G. (2012). unChristian: What a new generation really thinks about Christianity... and why it matters. *Grand Rapids*, MI: Baker Books.

[193] *Oregon'daki bir kilise*: *a.g.e.*

[193] *"Bu ailemin bir parçası"*: Clarice Silber and Dan Reiner. As churches prepare to close, parishioners mourn. *Journal News,* Temmuz 7, 2015.

[193] *Günün sonunda*: Gjelten. Causes and consequences of declining religious affiliation in the U.S.

[193] *Dinde gerilemeyi olumlu*: *a.g.e.*

6. Bölüm: Yalıtılmış ama İç Güdümlü: Daha Güvenli ve Daha Yalnız

[197] *2016 yılında yapılan bir araştırmada*: John Beltz Snyder. Millennials don't want cars, but Generation Z does. *Autoblog*, Mart 16, 2016.

[204] *Tersine, cinsel saldırılarda da eskiye göre azalma var*: David Finkelhor and Lisa Jones. Have sexual abuse and physical abuse declined since the 1990s? *Crimes Against Children Research Center*, Kasım 2012.

[206] *Village Voice rock müzik eski eleştirmeni*: Richard Goldstein. Today's no-risk kids don't get the '60s. *The Daily Beast,* Mayıs 13, 2015.

[207] *Yazar Claire Fox*: Fox, C. (2017). *"I find that offensive!"* London: Biteback Publishing. Claire Fox. Generation Snowflake: How we train our kids to be censorious cry-babies. *The Spectator*, Haziran 4, 2016.

[208] *Greg Lukianoff ve Jonathan Haidt'in güvenli alanlar*: Greg Lukianoff and Jonathan Haidt. The coddling of the American mind. *The Atlantic*, Eylül 2015.

[208] *Josh Zeitz'in Politico Magazeine'deki deyişiyle:* Josh Zeitz. Campus protesters aren't reliving the 1960s. *Politico Magazine*, Aralık 21, 2015.

[210] *Williams College bir konuşmacının davetini geri çekmiş*: Jonathan H. Adler. Suzanne Venker is unwelcome at Williams College. *Washington Post*, Ekim 22, 2015.

[211] *"Liberal Bir Profesörüm ve:"* Edward Schlosser. I'm a liberal professor, and my liberal students terrify me. *Vox*, Haziran 3, 2015.

[211] *Northwestern Üniversitesi profesörü Laura Kipnis'in deyişiyle*: Laura Kipnis. My Title IX Inquisition. *Chronicle of Higher Education,* Mayıs 31, 2015.

[212] *Oklahoma Wesleyan Üniversitesinde bir öğrenci:* Susan Svrluga. College president: "This is not a day care. This is a university!" *Washington Post*, Kasım 30, 2015.

[213] *Ekim 2015'te Yale Üniversitesinin yönetimi*: Email from Erika Christakis: "Dressing yourselves," email to Silliman College (Yale) students on Halloween costumes. *The Fire*, Ekim 30, 2015.

[214] *Bir grup protestocu*: Conor Friedersdorf. The perils of writing a provocative email at Yale. *The Atlantic*, Mayıs 26, 2016.

[214] *Yale Üniversitesinde Fakülte Dekanı*: A. Douglas Stone and Mary Schwab-Stone. The sheltering campus: Why college is not home. *New York Times*, Şubat 5, 2016.

[215] "*Mikro Saldırganlık ve Değişen Ahlak Kültürleri:*" Campbell, B., & Manning, J. (2014). Microaggression and moral cultures. *Comparative Sociology* 13, 692–726.

[217] *The Atlantic'teki yazısında Conor Friedersdorf*: Conor Friedersdorf. The rise of victimhood culture. *The Atlantic*, Eylül 11, 2015.

[217] *Öğrencilerden bazıları bu yazılar yüzünden*: Sam Budnyk. Emory students express discontent with administrative response to Trump chalkings. *Emory Wheel*, Mart 22, 2016.

[217] *Larry Wilmore'un televizyon programında*: Matt Taibbi. College kids aren't the only ones demanding "safe spaces." *Rolling Stone*, Nisan 6, 2016.

[217] *Bir başka olay da*: Jamie Ballard, Will Fritz, and Jacob Sisneros. Hundreds of students protest President Hirshman regarding BDS posters. *Daily Aztec*, Nisan 27, 2016.

[218] *Protestocu öğrenciler*: *a.g.e.* Astrid Solorzano and Bree Steffen. SDSU students corner President Hirshman in car, demand response for anti-Islamic flyers. *ABC 10 News*, Nisan 27, 2016.

[218] *Lukianoff ve Haidt, Atlantic'teki yazıda*: Lukianoff and Haidt. The coddling of the American mind.

[219] *Judith Shulevitz New York Times*: Judith Shulevitz. In college and hiding from scary ideas. *New York Times*, Mart 21, 2015.

[221] *Hanna Rosin'in The Atlantic'te belirttiği gibi*: Hanna Rosin. The overprotected kid. *The Atlantic*, Nisan 2014.

[221] *Evle okul arası:* How children get to school: School travel patterns from 1969 to 2009. *National Center for Safe Routes to School*, Kasım 2011.

[221] *Michigan'daki bir ilkokulda*: Tim Cushing. Schools ban tag, cartwheels and "unstructured play": The inevitable outcome of unrealistic promises and expectations. *Techdirt*, Ekim 10, 2013.

[221] *Başka bir okulda da*: *a.g.e.*

[221] *Birçok şehirde sokak hokeyi oynamak yasaklandı*: Colin Horgan. Game off! Why the decline of street hockey is a crisis for our kids. *Guardian*, Temmuz 5, 2016.

[222] *Yeni bir araştırmada, yetişkinlerin %70'i*: Peter Moore. Little interest in "free range" parenting. *YouGov*, Nisan 20, 2015.

[223] *The Atlantic'e yazan Hanna Rosin*: Rosin. The overprotected kid.

[223] *Psychology Today editörü Hara Estroff Marano*: Marano, H. E. (2008). *A nation of wimps: The high cost of invasive parenting.* New York: Crown Archetype.

[223] *Lenore Skenazy de aynı adı verdiği kitabında*: Skenazy, L. (2010). *Free-range kids: How to raise safe, self-reliant children (without going nuts with worry)*. New York: Jossey-Bass.

[224] "*Toplum bizi önce en kötü olasılığı düşünmeye*:" Horgan. Game off! Why the decline of street hockey is a crisis for our kids.

[225] *Örneğin, New York Times açık sayfada 2013 yılında*: Emily Esfahani Smith and Jennifer L. Aaker. Millennial searchers. *New York Times*, Kasım 30, 2013.

[226] *Oysa bu araştırmada yalnızca*: The future of millennials' careers. *Career Advisory Board and Harris Interactive*, Ocak 28, 2011.

7. Bölüm: Gelir Güvensizliği: Alışveriş İçin Değil Para İçin Çalışmak

[241] *Önceki kuşaklarla aynı yaşa göre karşılaştırıldığında*: Twenge, J. M., Campbell, S. M., Hoffman, B. R., & Lance, C. E. (2010). Generational differences in work values: Leisure and extrinsic values increasing, social and intrinsic values decreasing. *Journal of Management* 36, 1117–1142.

[244] *Forbes'ta 2016 yılında yayımlanan bir makalede*: Caroline Beaton. Science sets us straight on Yelp CEO letter scandal: The truth about the Millennial work ethic. *Forbes*, Şubat 24, 2016.

[246] *Haklı oldukları bir nokta var:* The rising cost of not going to college. *Pew Research Center*, Şubat 11, 2014.

[246] *1993 yılında mezun olan bir öğrencinin*: Aimee Picchi. Congrats, class of 2016: You're the most indebted yet. *CBS MoneyWatch*, Mayıs 4, 2016. Jillian Berman. Class of 2015 has the most student debt in U.S. history. *MarketWatch*, Mayıs 9, 2015.

[247] *Sparks & Honey reklam şirketinin*: Alex Williams. Move over, Millennials, here comes Generation Z. *New York Times*, Eylül 18, 2015.

[247] *Aslına bakılırsa, i-Nesli*'nde *kendi işini:* Campbell, S. M., Campbell, W. K., & Twenge, J. M. (*yayıma hazırlanıyor*). Bright and fuzzy lines: Making sense of the differences between generations. Work, Aging, and Retirement.

[248] *Wall Street Journal'daki bir araştırmada*: Ruth Simon and Caelainn Barr. Endangered species: Young U.S. entrepreneurs. *Wall Street Journal,* Ocak 2, 2015. Maria Hollenhorst. Millennials want to be entrepreneurs, but a tough economy stands in their way. *NPR,* Eylül 26, 2016.

[248] "*Y Nesli, günün birinde*:" Rob Asghar. Study: Millennials are the true entrepreneur generation. *Forbes,* Kasım 11, 2014.

[249] "*Ne zaman görsem*:" Erik Hurst. Video killed the radio star: How games, phones, and other tech innovations are changing the labor force. *Chicago Booth Review*, Eylül 1, 2016. Derek Thompson. The free-time paradox in America. *The Atlantic*, Eylül 13, 2016.

[251] *Hurst'ün basit bir yanıtı var*: Hurst. Video killed the radio star.

[255] *ABD'deki üniversite mezunlarının %57'sinin kadın olduğu*: U.S. National Center for Education Statistics, *Digest of Education Statistics.*

[255] *Örneğin, yeni bir çalışmaya göre kadın hekimler*: Catherine Saint Louis. Dr. Paid Less: An old title still fits female physicians. *New York Times*, Temmuz 11, 2016.

[258] *2020 yılında nüfusun %25'ini*: Ninety-two percent of GenZ teens own or plan to own a vehicle, according to Autotrader, Kelley Blue Book study. *Autotrader press release*, Mart 16, 2016.

[261] *2016 yılında yapılan bir araştırma*: *a.g.e.*

[262] *2016'da Harper's Bazaar'da:* Kerry Pieri. The jean scene: The 12 coolest trends in denim now. *Harper's Bazaar*, Mart 17, 2016.

[262] *Rachael Dove, 24 yaşındaki İngiliz yazar*: Rachael Dove. Charting the rise of Generation Yawn: 20 is the new 40. *Telegraph*, Ağustos 31, 2014.

[262] *Y Nesli*'nin *ergenlik döneminde*: John Beltz Snyder. Millennials don't want cars, but Generation Z does. *Autoblog*, Mart 16, 2016.

[264] "*Bazen sırf zevk için alışveriş yapıyorum*:" Waggle Dance Marketing Research, Spring 2016 Snacking survey, waggledance-marketing.com.

8. Bölüm: Tanımsız: Cinsellik, Evlilik ve Çocuk

[265] "*20'li yaşlar hayatımızın:" Leigh Taveroff. 8 reasons why relationships in your 20s just don't work.* TodaysLifestyle.com, *Mayıs 21, 2015.*

[266] *Vanity Fair'de 2015 yılında*: Nancy Jo Sales. Tinder and the dawn of the "dating apocalypse." Vanity Fair, Eylül 2015.

[267] *i-Nesli*'nin *ve Y Nesli*'nin *cinsellikle ilgili tutumlarının*: Twenge, J. M., Sherman, R. A., & Wells, BE. (2015). Changes in American adults' sexual behavior and attitudes. *Archives of Sexual Behavior* 44, 2273–2285.

[269] *1940'larda doğan Bebek Patlaması Nesli kadınları*: Wells, B. E., *&* Twenge, J. M. (2005). Changes in young people's sexual behavior and attitudes, 1943–1999: A cross-temporal meta-analysis. *Review of General Psychology 9, 249–261.*

[269] *Peggy Orenstein yeni kitabı:* Orenstein, P. (2016). *Girls &sex: Navigating the new landscape.* New York: Harper.

[270] *Hiç cinsel ilişkiye girmeyen genç yetişkinlerin sayısı artıyor*: Twenge, J. M., Sherman, R. A., & Wells, B. E. (yayıma hazırlanıyor). Sexual inactivity during young adulthood is more common among U.S. Millennials and iGen: Age, period, and cohort effects on having no sexual partners after age 18. *Archives of Sexual Behavior.*

[270] *"Cinsel açıdan etkin değilim:"* Melissa Batchelor Warnke. Millennials are having less sex than any generation in 60 years: Here's why it matters. *Los Angeles Times*, Ağustos 3, 2016.

[271] *"Cinsellik ... bugüne dek:"* Brogan Driscoll. Five "sexually inactive" Millennials on why they aren't having sex. *Huffington Post*, Mayıs 8, 2016.

[272] *Bir araştırmaya göre, 16 Yaşında ve Hamile:* Kearney, M. S., & Levine, P. B. (2014). Media influences on social outcomes: The impact of MTV's 16 and Pregnant on teen childbearing. NBER Working Paper No. 19795. Jacque Wilson. Study: MTV's "16 and Pregnant" led to fewer teen births. CNN.com, Ocak 13, 2014.

[273] *"Çok fazla risk var:"* Driscoll. Five "sexually inactive" Millennials on why they aren't having sex.

[273] *"Ortaokulda ya da lisede:"* Orenstein. Girls & sex.

[274] *Bir çalışmada, bir bölgede geniş bant:* Guldi, M., & Herbst, M. (2015). Offline effects of online connecting: The impact of broadband diffusion on teen fertility decisions. IZA Discussion Paper no. 9076. Internet access and the decline in teen childbearing. *The National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy*, Eylül 9, 2015.

[274] *Washington Post'taki bir yazı*: Danielle Paquette and Weiyi Cai. Why American teenagers are having much less sex. *Washington Post*, Temmuz 22, 2015.

[275] *On dokuz yaşındaki üniversite öğrencisi Claudia*: Tara Bahrampour. "There isn't really anything magical about it": Why more Millennials are avoiding sex. *Washington Post*, Ağustos 2, 2016.

[275] *Indiana Üniversitesinde okuyan*: (piyasada). Tinder and the dawn of the "dating apocalypse."

[275] *"Cinselliğin yerini Netflix almış olabilir mi?:"* Driscoll. Five "sexually inactive" Millennials on why they aren't having sex.

[275] *Sosyolog Lisa Wade*: Wade, L. (2017). *American hookup: The new culture of sex on campus.* New York: W. W. Norton & Company.

[276] *Porno film izleyenlerin sayısı arttı:* Price, J., Patterson, R., Regenerus, M., & Walley, J. (2016). How much more XXX is Generation X consuming? Evidence of changing attitudes and behaviors related to pornography since 1973. *Journal of Sex Research* 53, 12–20.

[276] *Daha 2005 yılında*: Wolak, J., Mitchell, K., & Finkelhor, D. (2007). Unwanted and wanted exposure to online pornography in a national sample of youth Internet users. *Pediatrics* 119, 247–257.

[276] *Noah Patterson Washington Post'a*: Bahrampour. "There isn't really anything magical about it." (Hartford Courant internet sitesindeki versiyon.)

[277] *Time dergisinin 2016*: Belinda Luscombe. Porn and the threat to virility. *Time*, Mart 31, 2016.

[278] *Minnesota Radyo İstasyonundaki programda*: Sex? More millennials are saying "meh." *Minnesota Public Radio*, Ağustos 18, 2016.

[278] "*İnsanların duyguları işin içine katmadan*:" Orenstein. Girls & sex.

[279] "*Sevgi uğruna riski göze almak*:" Flannery James. Love isn't always worth the risk (letter to the editor). *Columbia Spectator*, Şubat 2, 2016.

[280] "*Kimliğin ilişkilerde değil*:" Orenstein, Girls & sex.

[280] "*Erkek arkadaşınız size çaktırmadan*:" (piyasada), N. J. (2016). American girls: Social media and the secret lives of teenagers. New York: Knopf.

[281] "*İnsan ayık olduğunda*:" *a.g.e.*

[281] *Bir çalışmaya göre, üniversitedeki ortalama*: *a.g.e.* Online College Social Life Survey, http://www.nyu.edu/projects/england/ocsls.

[281] *American Hookup'ta üniversite öğrencisi bir kız*: Wade. American hookup.

[282] *Bir internet sitesine göre*: Danielle Pryor. 32 signs you're catching feelings for your f*ck buddy. *Pucker Mob*.

[282] *Başka bir site de üniversite öğrencilerine*: The relationship game: How to avoid catching feelings for someone. *College Times*.

[283] "*Birisine takabilecekleri en kötü lakap*:" Sex? More millennials are saying "meh."

[283] "*Hayalete bağlamak*:" Madison Ailts. The haunting reality of ghosting. *Columbia Spectator,* Nisan 7, 2016.

[283] *Kate Hakala'nın Mic.com'da yazdığı gibi*: Kate Hakala. 20-somethings have invented a new relationship status, and it's called "dating partner." Mic.com, Şubat 20, 2015.

[284] *İki yeni araştırmada*: Wade. American hookup.

[284] "*Ne istemeleri gerektiği*:" Sex? More millennials are saying "meh."

[284] *On dokuz yaşındaki bir kız*: Sales. American girls.

[288] *Barnard Üniversitesi öğrencisi Melyssa Luxenberg*: Ariela Martin. Engaged at 20: Meet Melyssa, BC '18. *Columbia Spectrum*, Aralık 1, 2015.

[288] *ABD'deki evlenme oranı:* Lois M. Collins. U.S. marriage rate hits new low and may continue to decline. *Deseret News*, Mayıs 20, 2015.

[289] *18-29 yaşlar arasında*: Lydia Saad. Fewer young people say I do—to any relationship. *Gallup*, Haziran 8, 2015.

[291] *Üremenin dönüm noktalarında kadınların yaşları*: Finer, L. B., & Philbin, J. M. (2014). Trends in ages at key reproductive transitions in the United States, 1951–2010. *Women's Health Issues* 24, 271–279.

[292] *Louis Tomlinson gibi*: Louis Tomlinson is going to be a dad! One Direction star expecting baby with Briana Jungwirth. *People*, Temmuz 14, 2015.

[292] *Tomlinson ile Jungwirth*: Kathleen Harper. Louis Tomlinson & Briana Jungwirth custody battle: She doesn't want his GF near Freddie. *Hollywood Life*, Haziran 30, 2016.

[293] *Evlilik dışı çocuk sahibi olan:* Births: Final data for 2014. *National Vital Statistics Reports,* Aralık 23, 2015.

9. Bölüm: Kapsayıcı: Yeni Çağda LGBT, Cinsiyet ve Irk Sorunları

[295] *Snickers Twitter'da gökkuşağı kaplı*: Jarry Lee. 32 of the best brand tweets celebrating marriage equality. *Buzzfeed*, Haziran 26, 2015.

[297] *Yirmi sekiz yaşındaki folk müzik şarkıcısı Kacey Musgraves*: Sam Lansky. Kacey Musgraves takes twang into the 21st century. *Time*, Haziran 18, 2015.

[297] *2000 ve 2010'lar lezbiyen, gey:* Twenge, J. M., Sherman, R. A., & Wells, B. E. (2015). Changes in American adults' sexual behavior and attitudes. *Archives of Sexual Behavior* 44, 2273–2285. Twenge, J. M., Carter, N. T., & Campbell, W. K. (2015). Time period, generational, and age differences in tolerance for controversial beliefs and lifestyles in the U.S., 1972–2012. *Social Forces* 94, 379–399.

[297] *Pensilvanya Üniversitesi Cumhuriyetçileri* Başkan Yardımcısı Anthony Liveris: Cody Permenter. Millennials react to same-sex marriage cases. *USA Today*, Mart 27, 2013.

[301] *En az bir kadınla cinsel ilişkiye giren genç kadınların sayısı*: Twenge, J. M., Sherman, R. A., & Wells, B. E. (2016). Changes in American adults' reported same-sex sexual experiences and attitudes. *Archives of Sexual Behavior* 45, 1713–1730.

[302] *Raven-Symoné şöyle söylemişti:* Rachel McRady. Raven-Symone: I don't want to be labeled as gay or African American. *Us Weekly*, Ekim 6, 2014.

[303] *Miley Cyrus da 'heteroseksüel' olmayan*: Sierra Marquina. Miley Cyrus reveals she's had relationships that weren't "straight, heterosexual." *Us Weekly*, Mayıs 6, 2015.

[303] *Ocak 2017'de 9 yaşındaki trans kız Avery National Geographic*: Susan Goldberg. Why we put a transgender girl on the cover of National Geographic. *National Geographic*, Ocak 2017.

[303] *Cosmopolitan dergisiyle yaptığı bir röportajda*: Michelle Ruiz. Jazz Jennings: The transgender teen and wannabe mermaid the Internet needs. *Cosmopolitan*, Haziran 8, 2015.

[305] *Will Smith'in 16 yaşındaki oğlu Jaden'ın:* Amy Zimmerman. Miley Cyrus and Jaden Smith's "gender fluid" revolution. Slate.com, Haziran 18, 2015.

[305] *Üniversite son sınıf öğrencisi Justice Gaines*: Mei Novak. Schoolwork, advocacy place strain on student activists. *Brown Daily Herald*, Şubat 18, 2016.

[305] *Bazıları da tekil kişi yerine "onlar" zamirini*: Zimmerman. Miley Cyrus and Jaden Smith's "gender fluid" revolution.

[306] *1977 yılı ile 1990'ların ortaları arasında*: Donnelly, K., Twenge, J. M., Clark, M. A., Shaikh, S., Beiler-Mayıs, A., & Carter, N. T. (2016). Attitudes toward women's work and family roles in the United States, 1976–2013. *Psychology of Women Quarterly* 40, 41–54.

[310] *Sosyolog David Cotter ve Joanna Pepin ise*: Cotter, D., & Pepin, J. (2017) Trending towards traditionalism? Changes in youths' gender ideology. Council on Contemporary Families. https://contemporaryfamilies.org/2-pepin-cotter-traditionalism/.

[312] "*İnsanların ırkıyla, cinsiyetiyle:*" Toni Monkovic. Lasting damage for G.O.P.? Young voters reject Donald Trump. *New York Times,* Mart 24, 2016.

[312] *Bir kamyon sürücüsü yoldan geçerken*: Susan Svrluga. What the student body president did after he was called the N-word—again. *Washington Post*, Eylül 16, 2015.

[312] *Kaliforniya'daki Clairmont McKenna Üniversitesinden*: Julie Zellinger. These students were told they don't fit their college's "mold"—but they're fi hting back. Mic.com, Kasım 13, 2015.

[313] *Pew Araştırma Merkezinin 2016 yılında*: Juliana Menasche Horowitz and Gretchen Livingston. How Americans view the Black Lives Matter movement. *Pew Research Center,* Temmuz 8, 2016.

[320] *Wisconsin Üniversitesinden bir öğrenci*: Daniel Kershner. Eneale shares "L.I.F.E." inspirations. *Daily Cardinal*, Mart 31, 2016.

[321] *Rutgers Üniversitesinde okuyan Yvanna Saint-Fort*: Yvanna Saint-Fort. Be unapologetic about who you are. *Daily Targum*, Nisan 26, 2016.

[321] *MTV'nin 14-24 yaşları kapsayan*: Jamelle Bouie. Why do millennials not understand racism? Slate.com, Mayıs 16, 2014. Links to 2014 MTV/David Binder Research Study. Sean McElwee. Millennials are more racist than they think. *Politico Magazine*, Mart 9, 2015.

[324] *Pew Araştırma Merkezinin bulgularına göre*: Jacob Poushter. 40% of Millennials OK with limiting speech offensive to minorities. *Pew Research Center*, Kasım 20, 2015.

[324] *Oklahoma Üniversitesindeki erkek öğrenci derneği*: Allie Bidwell. Racist fraternity chant learned during leadership cruise. U.S. News & World Report, Mart 27, 2015. Eliott C. McLaughlin. "Disgraceful" University of Oklahoma fraternity shuttered after racist chant. CNN.com, Mart 10, 2015.

[324] "*İfadeler çok güçlüdür*:" Lee Ross. Westboro funeral pickets are protected speech, high court rules. *Fox News*, Mart 2, 2011.

[325] *Latin Amerika kökenli bir öğrenci*: Campbell, B., & Manning, J. (2014). Microaggression and moral cultures. *Comparative* Sociology 13, 692–726.

[325] *Oberlin Üniversitesindeki öğrenciler*: Justin Wm. Moyer. Oberlin College sushi "disrespectful" to Japanese. *Washington Post*, Aralık 21, 2015.

[325] *Colorado Üniversitesinde bir öğrenci:* Katie Barrows. Colorado College suspends student for two years for six-word joke on Yik Yak. FIRE: Foundation for Individual Rights in Education, Aralık 7, 2015. Courtney Such. College suspends student for six months for saying black women are "not hot." *The College Fix*, Aralık 14, 2015.

[325] *Kansas Üniversitesinde bir öğretim üyesi*: Scott Jaschik. A class implodes over race. *Inside Higher Ed*, Kasım 23, 2015.

[325] *İkinci sınıf öğrencisi Rachel Huebner*: Rachel Huebner. A culture of sensitivity. *Harvard Crimson*, Mart 23, 2016.

[325] *2013 yılında, ABD Adalet ve Eğitim Bakanlıkları*: Greg Lukianoff and Jonathan Haidt. The coddling of the American mind. *The Atlantic*, Eylül 2015.

[325] *Greg Lukianoff ve Jonathan Haidt*: *a.g.e.*

[326] *Smith Üniversitesindeki öğrenciler*: Abby Phillip. One of the most powerful women in the world won't speak at Smith College after protests. *Washington Post*, Mayıs 12, 2014.

[326] *Rutgers'da protestocular Condoleezza Rice'ın*: Emma G. Fitzsimmons. Condoleezza Rice backs out of Rutgers speech after student protests. *New York Times*, Mayıs 3, 2014.

[326] *Brandeis'deki öğrenciler*: Brandeis withdraws honorary degree for Islam critic Ayaan Hirsi Ali. *Associated Press*, Nisan 9, 2014.

[327] *Başkan Obama davet iptallerini*: Sam Sanders. Obama warns campus protestors against urge to "shut up" opposition. *NPR*, Aralık 21, 2015.

[327] *Siyaset bilimci April Kelly-Woessner*: April Kelly-Woessner. How Marcuse made today's students less tolerant than their parents. *Heterodox Academy*, Eylül 23, 2015.

[327] *2015 yılında yapılan bir ankete*: Michael McGough. Sorry, kids, the 1st amendment does protect "hate speech." *Los Angeles Times*, Ekim 30, 2015.

[327] *Protestocular üniversitenin halka açık kampüsünde*: Justin Wm. Moyer, Michael E. Miller, and Peter Holley. Mass media professor under fi e for confronting video journalist at Mizzou. *Washington Post*, Kasım 10, 2015.

[328] *UC Irvine hukuk profesörleri*: Howard Gillman and Erwin Chemerinsky. Don't mock or ignore students' lack of support for free speech. Teach them. *Los Angeles Times*, Mart 31, 2016.

[328] *Chris Rock ve diğer komedyenler*: Caitlin Flanagan. That's not funny! Today's college students can't seem to take a joke. *The Atlantic*, Eylül 2015.

[331] *New York Fordham Üniversitesinde*: Heben Nigatu. 21 racial microaggressions you hear on a daily basis. *Buzzfeed*, Aralık 9, 2013.

[332] "*Bana ait olmadığımı hatırlatan*:" Princess Ojiaku. All snowflakes look the same. *Pacific Standard*, Şubat 28, 2015.

[332] *Araştırmalar mikro saldırganlığa daha fazla*: D. W. Sue. (2010). Microaggressions in everyday life: Race, gender, and sexual orientation. New York: Wiley.

[333] *MTV anketinde %84*: Bouie. Why do millennials not understand racism?

10. Bölüm: Bağımsız: Siyaset

[337] *Şubat 2016'da Iowa'daki parti kurullarına katılan*: Ronald Brownstein. The great Democratic age gap. *The Atlantic*, Şubat 2, 2016.

[337] *2016 Temmuzunun sonlarında bile*: Rebecca Savransky. Poll: Nearly half of Sanders's millennial supporters would vote third-party. *The Hill*, Temmuz 14, 2016.

[337] *On sekiz 29 yaşlar arasındaki beyaz seçmenler*: The 2016 youth vote: Youth vote choice by race & ethnicity. CIRCLE: The Center for Information & Research on Civic Learning and Engagement, http://civicyouth.org/quick-facts/youth-voting.

[337] *Seçimlerden iki ay önce*: Twenge, J. M., Honeycutt, N., Prislin, R., & Sherman, R. A. (2016). More polarized but more independent: Political party identification and ideological self-categorization among U.S. adults, college students, and late adolescents, 1970–2015. *Personality and Social Psychology Bulletin* 42, 1364–1383.

[338] *Ağustos 2016'da, genç seçmenlerin Trump'u*: Susan Page and Fernanda Crescente. Young voters flee Donald Trump in what may be historic trouncing, poll shows. *USA Today*, Ağustos 14, 2016.

[338] *2014'de Washington Post*: Chris Cillizza. Republicans' young-people problem. *Washington Post*, Mart 9, 2014.

[339] *Clinton'ın 2016 Haziranında:* Molly Roberts. Why Millennials are yawning at the likely first female major-party nominee for president. *Washington Post*, Haziran 7, 2016.

[339] *Ohio Cleveland Heights'ten 18 yaşındaki Josephine Sicking*: Charlotte Alter. Women support Hillary Clinton by large margins. But they're no monolith. *Time*, Temmuz 21, 2016.

[344] *Ekim 2016'da 18-29 yaşlar arasında yapılan bir ankette*: Cohen, C. J., Luttig, M. D., & Rogowski, J. C. (2016). Understanding the Millennial vote in 2016: Findings from GenForward. A survey of the Black Youth Project with the AP-NORC Center for Public Affairs Research. Rapor GenForward internet sitesinde PDF biçiminde bulunuyor.

[344] *Oğlunuz ya da kızınız diğer siyasi partiyi*: Iyengar, S., Sood, G., & Lelkes, Y. (2012). Affect, not ideology: A social identity perspective on polarization. *Public Opinion Quarterly* 76, 405–431.

[347] "*Trump'a oy veren sevgili beyaz Y Nesli*:" Tiffany Onyejiaka. To the white Millennials who voted for Donald Trump. *Huffington Post*, Kasım 10, 2016.

[347] *Pew Araştırma Merkezinin 2016 yılındaki*: Partisanship and political animosity in 2016: Highly negative views of the opposing party—and its members. *Pew Research Center,* Haziran 22, 2016.

[348] *i-Nesli*'nin *yasal esrarı desteklemesi*: Campbell, W. K., Twenge, J. M., & Carter, N. (2017). Support for marijuana (cannabis) legalization: Untangling age, period, and cohort effects. *Collabra*: *Psychology*, 3, 2.

[349] *i-Nesli*'nin *18 yaşındaki bir üyesi*: In debate over legalizing marijuana, disagreement over drug's dangers: In their own words: supporters and opponents of legalization. *Pew Research Center*, Nisan 14, 2015.

[355] *Devletin eğitim programlarını finanse etmesi*: Lydia Saad. Americans buy free pre-K; split on tuition-free college. *Gallup Poll*, Mayıs 2, 2016.

[357] *2015'te yapılan ve manşetlere çıkan*: Emily Ekins. Poll: Americans like free markets more than capitalism and socialism more than a govt managed economy. Reason.com. Şubat 12, 2015.

[368] "*Bernie Sanders'a, onunla aynı görüşte olmasanız bile*:" Emilia Beuger. Bernie Sanders shows compassion and authenticity. *Massachusetts Daily Collegian*, Nisan 19, 2016.

Sonuç: i-Nesli'ni Anlamak -ve Kurtarmak

[371] "*Kız kardeşim Instagram ve Twitter hesabı*:" Rachel Walman. Keep your head up and put down your cellphone. *Massachusetts Daily Collegian*, Nisan 6, 2016.

[371] "*Sosyal medya hayatımızı mahvediyor*:" Nancy Jo Sales. (2016). *American Girls: Social media and the secret lives of teenagers.* New York: Knopf.

[372] *New York Times muhabiri Nick Bilton*: Alter, Adam. (2017). *Irresistible: The Rise of Addictive Technology and the Business of Keeping Us Hooked*. New York: Penguin Press.

[374] *Unutmayın, sosyal medya şirketlerini*: *a.g.e.*

[375] *California Santa Barbara Üniversitesi öğrencisi*: Technology is destroying the quality of human interaction. *Bottom Line*, Ocak 24, 2012.

[378] *American Girls* dergisinin röportaj yaptığı 18 yaşındaki: (piyasada). *American Girls*.

[378] "*Nereye giderseniz gidin:*" Rachel Grace. Do it for the 'gram, or don't do it at all. RedAndBlack.com, Eylül 19, 2016.

[378] *Geçenlerde Washington Post bir aileyi haber yaptı*: Jessica Contrera. Their tube: When every moment of childhood can be recorded and shared, what happens to childhood? *Washington Post*, Aralık 7, 2016.

[380] *On altı yaşındaki Reese Hebert'in*: Rachel Moss. Teen girl has genius response to guy who asked for shower selfie. *Huffington Post*, Temmuz 11, 2016.

[383] "*Akşama doğru derslikte oturmuş:*" Kate Leddy. I skipped class to go to the gym and don't regret it. *Massachusetts Daily Collegian*, Şubat 9, 2016.

[388] *En azından kendi söylediklerine göre*: Joe O'Shea and Nina Hoe. A gap year could be the answer to the student mental health crisis. *Quartz*, Eylül 14, 2016.

[389] *Bryce Maine, Bahar 2017'de*: Travis M. Andrews. A teen asked his grandmother to her fi st prom. Too old, said the school. *Washington Post*, Nisan 4, 2017.

[390] *Bir çeşit zorbalık olan toplumsal reddetmenin*: Twenge, J. M., Baumeister, R. F., Tice, D. M., & Stucke, T. S. (2001). If you can't join them, beat them: Effects of social exclusion on aggressive behavior. *Journal of Personality and Social Psychology* 81, 1058–1069. Twenge, J. M., Catanese, K. R., & Baumeister, R. F. (2002). Social exclusion causes self-defeating behavior. *Journal of Personality and Social Psychology* 83, 606–615. Baumeister, R. F., Twenge, J. M., & Nuss, C. K. (2002). Effects of social exclusion on cognitive processes: Anticipated aloneness reduces intelligent thought. *Journal of Personality and Social Psychology* 83, 817–827.

[390] *Connecticut West Hartford'daki Aiken İlkokulu*: Safe School Climate Plan—Anti-Bullying. *Aiken İlkokulu internet sayfasından*.

[391] *Psikolog Nick Haslam'ın belirttiği gibi*: Nick Haslam. How we became a country where bad hair days and campaign signs cause "trauma." *Washington Post*, Ağustos 12, 2016. Haslam, N. (2016). Concept creep: Psychology's expanding concepts of harm and pathology. *Psychological Inquiry* 27, 1–17.

İndeks

A

Advertising Age 28
Adweek 77
Age 133
alkol, *bkz.* İçki içme
akademik beceriler 100
  SAT puanları 100, 101
akıl sağlığı sorunları 22, 122, 136, 137, 138, 141, 142, 143, 145, 146, 149, 150, 153, 155, 156, 159, 160, 163, 165, 373
  artış 143, 156, 157, 158, 165
  güvenli alanlar ve 219
  kaygı 147, 148, 149, 152, 156, 157, 162, 165, 219, 225, 254, 332
  kendine zarar verme 152, 153
  mutluluk ve mutsuzluk 116, 117, 118, 120, 125, 136, 137, 373, 383, 384
  sosyal medya ve 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 149
  uyku ve 163
  üniversite öğrencileri ve 147, 148, 149, 164, 384, 386, 387
  yalnızlık 119, 120, 121, 125, 138, 139, 140, 141, 146, 152, 158, 271, 373, 385
  yeterli kaynak 164
  yetersizlik duyguları 144, 145, 146
  depresyon, *bkz.* depresyon
  intihar, *bkz.* intihar
alışveriş 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264
alışveriş merkezleri 111, 112, 113
Alter, Adam 373
American Freshman (AF) Survey 31, 147, 148, 286, 323, 326, 350
American Girls: Social Media and the Secret Lives of Teenagers (piyasada) 22, 90, 128, 150, 159, 280, 284, 371, 377
American Hookup (Wade) 275, 281
Amerikan Psikiyatri Birliği 152
araba kullanma 53, 54, 66, 69, 72, 385
  içki içme ve 66, 195, 198, 199
  güvenlik ve 196, 197, 198, 202, 222, 261
anne baba
  birlikte dışarı çıkma 43, 44, 45, 110
  denetimi 75, 76, 79, 158, 159, 196
  ile kavga 74
Anosike, Chiamaka 98
arabalar
  bkz. araba kullanma
  sahibi olma 260, 261, 262
Arap Baharı 234
Armstrong, Megan 145
Arora, Shefali 164
Atlantic 156, 208, 217, 218, 221, 223, 328

Avenue Q 276
Axler, Abraham 356
Aziz Joseph Kilisesi 167
akıllı telefonlar, *bkz.* telefonlar

B

bağımsızlık 158, 159, 370
barlar ve gece kulüpleri 113
Baumeister, Roy 131
Bebek Patlaması Nesli 24, 31, 36, 39, 202, 226, 231, 232, 259, 260, 324, 352, 355, 357, 373
  bireyselcilik ve 136
  din ve 173, 182
  esrar ve 201, 348, 349
  evlilik ve aile 284, 285, 286, 287, 292
  güvenlik ve 55, 197, 206, 207, 221, 222
  ırk ve 311
  iş ve 243, 244, 247, 248, 256
  LGBT sorunları ve 296, 297
  okuma ve 96
  siyaset ve 340, 363, 365
  sosyal etkinlik ve 113
  üniversite görüşü 231, 232
  ve büyüme hızı 44, 49, 53, 55, 56, 70, 71, 75
beden imgesi 150, 380
beklentiler 136
Bell, Leslie 280
Ben Nesli (Twenge) 24, 26, 29, 35
Bennett, Courtney 329
Beuger, Emilia 367
beyin 73, 131, 132, 196, 378
bilgisayar oyunları 94, 111, 252
bilim 189
Bilton, Nick 372
bireycilik 23, 73, 136, 188, 189, 235, 261, 266, 279, 343, 354
Bishop, Faith Ann 147
Bismire, Amy 133
The Blaze 354
Blockbuster Video 104
Bretzke, James 171, 193
Brown, Michael 313
Buchanan, Breeon 358
Bureau of Labor Statistics 251
Bush, George W. 345

C

Campbell, Bradley 215, 216
Carmichael, Matt 28
Castagnoli, Lorraine 193
Catanese, Kate 393
Center for Inquiry 193
Chemerinsky, Erwin 328
Christakis, Erika 213
Christakis, Nicolas 214
Church, Noah 277
CIRP Freshman Survey 58, 60, 97, 171, 172, 180, 227, 231, 233
cinsellik 23, 46, 47, 50, 69, 70, 196, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 273, 274, 275, 276, 278, 280, 282, 291, 293, 372, 386
  biseksüellik 302
  cinsel içerikli mesajlar 273
  çıplak fotoğraflar 372, 380, 386
  çifte standartlar 151
  din ve 188, 189, 190, 191, 192
  doğum kontrolü ve 274
  eşcinsel deneyimler 301, 302
  evlilik öncesi 179, 192, 193, 194, 267, 268
  güvenlik ve 269, 272, 273
  içki kullanımı ve 281
  oral 269
  pornografi 268, 276, 277, 380, 386
  takılma kültürü ve 267, 271, 273, 274, 276, 277, 281, 283

LGBT sorunları ve, *bkz.* LGBT sorunları
cinsel saldırı 203, 204, 205, 255, 273, 329, 386
cinsel taciz 325
cinsel yolla bulaşan hastalıklar 269, 273
cinsiyetçilik 254, 255, 324
Clark, Marcia 254
Clinton, Bill 296, 345
Clinton, Hillary 335, 337, 339, 360
Cotter, David 309
Current Population Survey 251, 291
Cyrus, Miley 302, 305

Ç

çalışan anneler 306, 307, 308, 309, 310
çalışma 24, 226, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 385
ayrıca *bkz.* iş
cinsiyet ayrımcılığı 254, 255
çalışma ahlakı 243, 244, 245
girişimcilik 247, 248, 249
i-Nesli'ni işe almak 395, 396, 397, 398
istihdam oranları 250, 251
işsizlik 149, 250
kariyer 69, 70, 225, 230, 231, 241
önündeki engeller 255, 256
toplumsal yönleri 244
-ya yönelik tutumlar 243, 244
çevresel düzenlemeler 352, 353
çıkma 46, 50, 69, 70, 267, 269, 284
çıplak fotoğraflar 372, 380, 386
çocuk bakımı 355
Çocuklara Karşı İşlenen Suçları Araştırma Merkezi 205
çocuk sahibi olma 24, 70, 73, 286, 290, 291

D

Daily Californian 135
Daily Oklahoman 165
Daily Show, The 319
davranış terapisi 218
DeGeneres, Ellen 296
demografi, 34, 50
denetim odağı 253, 254
Depression Cure, The (Ilardi) 383
depresyon 23, 117, 122, 123, 124, 125, 129, 130, 135, 142, 143, 145, 146, 147, 151, 152, 154, 165, 225, 271, 332, 372, 383, 384
artış 143, 147, 148, 152
damgalama ve 165
kızlarda ve erkeklerde 145, 146
klinik 151, 152, 153
telefonlar ve sosyal medya ve 143, 144, 149, 156, 165, 372, 374
uyku ve 162, 163
intihar, *bkz.* intihar
dergiler 96, 97, 98, 99, 100, 101, 162, 393
ders dışı etkinlikler 56, 57, 98
dışlanma 138, 139, 140, 141
ayrıca *bkz.* yalnızlık
dışlanmış hisetme, 138, 139, 140, 141
din 23, 29, 167, 168, 169, 170, 171, 173, 174, 177, 178, 180, 183, 184, 187, 189, 191, 193
bağlılığın zayıflaması 187, 188, 189, 190, 191, 192
bilim ve 189
bireycilik ve 188, 189
cinsellik ve 189, 190, 191, 192
-e bağlılık ve katılım 168, 169, 170, 171, 172, 183, 186, 187
geleceği 193, 194

LGBT sorunları ve 173, 174, 179, 187, 188, 194, 299, 304
özel inançlar 175, 176, 177
sosyoekonomik statü ve din bakımından kutuplaşma 182, 183, 184, 186, 187
tinsellik ve 180, 181, 182
doğum kontrol 274
doğum oranları 290, 291, 292
ergenlik dönemindeki 47, 48, 70, 271, 272
evli olmayan annelerin 287, 293
Douglas, Gabby 129
Dove, Rachael 262
Driscoll, Alyssa 159
duygusal bağ 282, 283
duygusal güvenlik 196, 206, 232, 325
duygusal yaralanma 210, 211

E

egzersiz 125, 162, 383, 384
ekonomik durgunluk 43, 250, 358
ergenlik 75, 76, 159
esrar 199, 200, 201
yasallaşması 68, 343, 348, 349, 350, 351, 352
Esuf, Ilaf 135
eşitlik 23, 295, 296, 322, 323, 334, 354
cinsiyetçilik 255, 323
etnik köken ve 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321
gelir eşitliği 23, 72, 259
ayrıca *bkz.* LGBT (lezbiyen, gey, biseksüel ve trans) sorunları
evden kaçma 75, 76
evlilik 69, 73, 279, 284, 285, 286, 290, 291, 292
çocuk sahibi olma 24, 69, 70, 279, 284, 285, 286, 290, 291, 292
eşcinsel 179, 194, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 343, 354, 367
etnik kökenler arası 318, 319
öncesi cinsellik 179, 192, 194, 267, 268
siyaset ve 344
yaşı 48, 69, 265, 266, 275, 287, 288

F

Facebook 27, 87, 92, 102, 118, 120, 123, 144, 312
FBI 204, 205
Feldman, Corey 53
Finer ve Philbin 291
Finkelhor, David 71
Flanagan, Caitlin 328
FOMO (Fırsatı Kaçırma Korkusu) 138
Forbes 243, 247
Ford, Tyler 305
Foundation for Individual Rights in Education (FIRE) 326
Fox, Claire 207
Friedersdorf, Conor 217
Fuller, Robert 180
Flört 45, 50, 69, 70, 113, 266, 283

G

Gaines, Justice 305
Gallop, Cindy 277
Gallup, Poll 313, 348, 355
gazeteler 95, 97, 98, 100
gece kulüpleri ve barlar 113
gelir eşitsizliği 23, 72, 254, 396
gelişim hızı 49, 50, 72
Gençlerde Riskli Davranış Tarama Anketi 30, 47, 66, 125, 126, 127, 128, 142, 160, 161, 163, 203, 274

General Social Survey (GSS) 31, 169, 173, 176, 181, 185, 187, 351, 359
Gillman, Howard 328
girişimcilik 247, 248
Girls & Sex (Orenstein) 269, 273, 281
giysiler 261, 262
Go, Brian 164
Goldstein, Richard 206
gönüllü çalışma 59, 60
görüntülü sohbet 83
Grootswagers, Lilian 167
Guardian 224
güvenlik 23, 196, 197, 199, 200, 201, 202, 206, 207, 208, 210, 212, 214, 215, 220, 221, 223
  anne baba denetimi ve 55, 196, 221, 222
  araba kullanma ve 197, 198, 199, 202, 222, 261
  cinsellik ve 271, 272, 273
  cinsel saldırı ve 203, 204, 205, 273
  duygusal bağlanma 196, 207, 211, 212, 232, 327
  güvenli alanlar ve 79, 207, 208, 209, 210, 211, 213, 215, 232, 323, 324, 325, 326, 327, 329
  içki kullanımı ve 195, 196, 198, 199, 200, 201
  ilişkiler ve 266, 281
  kavgalar ve 202, 203
  korumanın artıları ve eksileri 222, 223, 224
  risk alma 199, 202, 206, 248
  spor ve 221

H

haberler 365, 366, 367, 394
Haddad, Fadi 154
Haidt, Jonathan 208, 218, 325
Haim, Corey 53
Hakala, Kate 283
harçlık 62, 63
Harper's Bazaar 262
Harvard Crimson 325
Haslam, Nick 391
Hastalık Denetim ve Önleme Merkezleri 30, 48, 131, 155, 205, 291
hayattaki hedefler 225, 226
Hebert, Reese 380
Herbenick, Debby 278
Hirsi Ali, Ayaan 326
Hoe, Nina 388
Holleran, Madison 151
Houseparty 92, 377
Howard, Whitney 154
Howe, Neil 29
Huebner, Rachel 325
Huffington Post 104, 271, 273, 346
Hurst, Erik 249, 250, 252

I

Ilardi, Stephen 383
Impulse Society, The: America in the age of instant gratification (Roberts) 91, 374
ırk 312, 313, 314, 315, 316, 318, 319, 320, 321, 329, 330, 334
  din ve 182, 183, 184, 186, 187
  evlilik ve 318, 319
  ifade kısıtlamaları ve 323, 324, 325
  pozitif ayrımcılık ve 321, 322
  siyaset ve 346, 347
Irresistible (Alter) 373

İ

içki içme, 64, 65, 66, 67, 68, 109, 113, 198, 199
  araba kullanma ve 66, 198, 199
  cinsellik ve 281
  güvenlik ve 198, 199, 202
  içki âlemi 65, 66, 198, 199, 200

üniversite ve 66, 67
ifade kısıtlamaları 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 334
iletişim araçları 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 372
dergiler 96, 97, 98, 99, 100, 161, 392
televizyon 84, 103, 105, 157, 162, 227, 366, 373
kitaplar, *bkz.* kitaplar
ayrıca *bkz.* internet, sosyal medya
ilişkiler 24, 196, 265, 266, 270, 271, 274, 278, 279, 280, 281, 282, 291, 292, 308
aldatma 280
birlikte yaşama 288, 289
bitirme 283, 284
duygusal bağlanma 282, 283
flört 45, 46, 47, 69, 70, 113, 267, 269, 284
güvenlik ve 266, 281
evlilik, *bkz.* evlilik
cinsellik, *bkz.* cinsellik
iş, *bkz.* çalışma
internet 22, 25, 28, 34, 84, 85, 99, 105, 113, 114, 136, 227, 232, 370, 371, 378, 384
haberler 365, 392
pornografi 268, 276, 277, 380
siyaset ve 367
siyasi katılım ve 234, 235, 236, 366
ayrıca *bkz.* telefonlar, sosyal medya
intihar 23, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 151, 152, 156, 163, 224, 373, 374, 385
kızlarda ve erkeklerde 155, 156
uyku ve 162, 163
iphone:
ortaya çıktığında, piyasaya çıktığında 22, 25
ayrıca *bkz.* telefonlar

J

James, Flannery 279
Jenner, Caitlyn 303
Jennings, Jazz 303
Jobs, Steve 262
Jones, Logan 165
Joseph, Tyler 158
Jungwirth, Briana 292

K

kapitalizm 357
kaygı 146, 147, 148, 152, 156, 157, 162, 165, 219, 224, 254, 332, 374, 383, 384, 385
Kelly-Woessner, April 327
kendine zarar verme 154, 385
kendini yaralama 151, 152, 385
Kinnaman, David 189, 191
Kipnis, Laura 211
kitaplar 95, 96, 97, 98, 99, 100, 105, 162, 393
ders kitapları 100, 101, 230, 392, 393
kültürel değişim 36, 37, 38, 49, 370
kürtaj 328, 348, 350
kişisel toplumsal etkileşim, *bkz.* yüz yüze toplumsal etkileşim

L

Lagarde, Christine 326
Lahren, Tomi 354
Lapidos, Juliet 26
Lean In (Sınırlarını Zorla) (Sandberg) 255
Leddy, Kate 383
Lee, Alexandra 378
Lego Filmi 136

LGBT (lezbiyen, gey, biseksüel ve trans) sorunları 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 310, 322, 331
biseksüellik 302
din ve 173, 174, 178, 188, 189, 190, 194, 299, 304, 305
eşcinsel deneyimler 302, 303
eşcinsel evlilik 179, 194, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 343, 354
güvenli alanlar ve 208
trans birey 174, 296, 303, 304
liberter, 340, 343, 353
Lindsay, Ronald 193
Liveris, Anthony 297
Los Angeles Times 270, 328
Lucas, Richard, III 346
Lukianoff, Greg 208, 218, 325
Lund, Cooper 165
Luxenberg, Melyssa 288
Lythcott-Haims, Julie 78

M

maddi şeyler 259, 260, 261, 262, 263
mağdur kültürü 215, 332, 333, 391
Maher, Bill 356
Maine, Bryce 389
Manning, Jason 215, 216
Marano, Hara Estroff 223
Masback, Grace 104
Massachusetts Daily Collegian 367, 371, 383
McGraw Hill Education 392
Mendes, Shawn 211
mesajlaşma 83, 84, 85, 100, 107, 115, 116, 132, 371, 373, 398
"Microaggressions and Changing Moral Cultures" (Campbell and Manning) 215
mikro saldırganlıklar 217, 218, 331, 332, 398
Molak, Cliff 129
Molak, David 128
Monitoring the Future araştırmaları 30, 164
anne babalar ve gözetim 74
cinsiyet ayrımcılığı 255
çalışma 57, 60, 69, 241, 244, 245, 248, 256
çevresel sorunlar, eylem 353
denetim odağı 253
depresif belirtiler 143, 144, 146, 149, 164
din 169, 172, 182, 186, 187
esrar 201, 202, 348
evden kaçma 75
evde yalnız başına zaman geçirme 56
evlilik ve aile 285, 286
flört 45, 69
hükûmet 359, 360, 361
ırk 313, 314, 315, 316
içki kullanımı 66, 68, 200, 201
iş yerindeki cinsiyet rolleri 306, 307, 309
kurumlar 359
maddi beklentiler ve tutum 258, 259, 260, 261
mutluluk 117, 118, 121, 122, 123, 137, 138
okul 228, 230
okuma 97, 98
para 63
risk alma 206
sinemaya gitme 104
sivil/yardımlaşma tutumları 233, 236, 237
siyaset 341, 342, 345, 362
sosyalleşme 108, 111, 114
televizyon 103
toplumsal sorunlar 361

uyku 160, 161, 163
yalnızlık 140
yeni medya ve ekran başında geçirilen zaman 84, 85, 88, 114, 118, 121, 122
MTV 29, 272, 321, 331, 333
Musgraves, Kacey 296, 349
MySpace 87

N

narsistlik 136, 227, 392
National Geographic 303
Nation of Wimps, A (Marano) 223
Nazarian, Grace 138
Netflix 104, 109
New York Times 26, 113, 170, 214, 219, 225, 311, 372
Nilles, Melissa 375
Noah, Trevor 319

O

Obama, Barack 170, 327, 340, 346
Obama, Malia 388
Ojiaku, Princess 332
okul
akademik baskı ve 156
-a yönelik tutumlar 228, 230, 231
ev ödevleri 57, 58, 98, 156, 157
-larda teknoloji 230, 231
SAT puanları 100, 101
üniversite, *bkz.* üniversite, üniversite öğrencileri
O'Neill, Essena 150
Onyejiaka, Tiffany 346
Orenstein, Peggy 269, 273, 281
ortalama, verilerde 36, 38
O'Shea, Joe 388

Ö

ölüm cezası 351, 354

P

Pandit, Vivek 398
para 72, 158, 225, 226, 227, 264, 394
ergenlik döneminde çalışma ve 57, 58, 59, 60, 61, 69, 70
harçlıklar 62, 63
mali başarı 258, 259
partiler 107, 108, 109, 114
Patterson, Noah 276
pazarlama 258, 259, 260, 263, 264
People 129, 292
Pepin, Joanna 309
Pew Araştırma Merkezi 92, 96, 168, 193, 324, 347, 349
Piper, Everett 212, 213
Politico Magazine 208
porno 269, 276, 277, 380, 386
Psychology Today 223

R

Reagan, Nancy 348
Reagan, Ronald 342, 356
Real Time 356
reddedilme 131
reklamcılar 139, 256, 259, 262, 264
Rice, Condoleezza 326
risk alma 199, 202, 205, 206, 248
ayrıca *bkz.* güvenlik
Roberts, John 324
Roberts, Paul 91, 374
Rock, Chris 328
Romney, Mitt 368
Rosin, Hanna 221, 223

S

Said, Edward 210
Saint-Fort, Yvanna 321
Sales, Nancy Jo 90, 371
Sandberg, Sheryl 255
Sanders, Bernie 336, 337, 338, 356, 357, 363, 364, 367

San Diego Devlet Üniversitesi 61, 108, 133, 209, 217, 218, 246, 329, 333
SAT scores 100, 101
savsaktivizm 234
Sawyer, Diane 306
Schlosser, Edward 210
selfie 150, 280
  çıplak fotoğraflar 372, 380, 381, 386
Serbest Gezen Çocuklar (Skenazy) 223
Sessiz Nesil 298, 310, 324, 338
Sheller, Brian 170
Shulevitz, Judith 219
siber zorbalık 119, 127, 129, 130, 142
Siber Zorbalık Araştırma Merkezi 129
Sicking, Josephine 339
sinemalar, sinemaya gitme 104, 105, 113, 114
Siyah Hayatlar Önemlidir 312, 327, 367
siyaset 23, 335, 336, 337, 338, 339, 343, 344, 345, 347, 348, 351, 352, 353, 354, 356, 358, 359, 362, 365, 367
  2016 başkanlık seçimleri 335, 336, 337, 346, 360
  etnik sorunlar ve 346, 347
  evlilik ve 344
  ılımlılar ve 344
  internet ve 367
  liberterlik 340, 343, 351, 352, 353, 357
  oy kullanma 363, 364
  sosyalizm 357, 358
  üniversite ve 345, 346
siyasi katılım 232, 233, 234, 235, 236, 237, 362, 365
  ayrıca *bkz.* siyaset
Skenazy, Lenore 223
Smith, Christian 180, 189
Smith, Jaden 305
Snapchat 21, 22, 82, 87, 90, 91, 92, 94, 109, 377, 380
sorumluluk 61, 71, 72, 78, 385
sosyalizm 356, 357
sosyal medya 27, 81, 82, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93
  akıl sağlığı ve 117, 118, 119, 120, 121, 123, 124, 127, 149
  cinsellik ve 280
  depresyon ve 143, 144, 147, 148, 149, 156, 165, 371, 372
  Facebook 27, 87, 118, 119, 120, 125, 144, 154, 375
  Instagram 22, 84, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 150, 154, 199, 372, 377, 398
  içki ve 198
  mesajlara yanıt alamama 148, 149
  nedenleri ve 235, 236, 237
  Snapchat 21, 22, 87, 90, 91, 92, 95, 109, 377, 380, 398
  uyku ve 160, 161, 162, 163
  ve yetersizlik duyguları 144
  yalnızlık ve 141, 142
  zorbalık ve 119, 127, 128, 129, 142
  ayrıca *bkz.* telefonlar
sosyoekonomik statü 182
Soul Searching (Smith) 189
South Park 208
Sparks ve Honey 247
Spiritual But Not Religious (Fuller) 180
Stojic, Sofia 133
Strauss, William 29
suçlama
  kültürel değişim 36, 37
sürtük damgası 151
Sürücü Ehliyeti 51
Sydnor, Jamahri 98

T

Tanı ve İstatistik El Kitabı 152
Taveroff, Leigh 265, 278
tecavüz 203, 204, 205
telefonlar 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 34, 35, 81, 82, 83, 84, 85, 369, 370, 371, 372, 373, 374
  alev alma 81
  depresyon ve 142, 143, 147, 148, 149, 156, 165, 371, 372
  hacklemek 375, 376, 377, 378
  kapaklı 371
  mesajlaşma 83, 84, 85, 100, 105, 116, 371, 375
  uyku ve 81, 82, 159, 160, 161, 162, 163, 379
  yalnızlık ve 141, 142
  yanıt almama 150
  ayrıca *bkz.* sosyal medya
televizyon 84, 103, 105, 157, 162, 227, 365
tetikleyici uyarılar 79, 218, 219, 329
Time 147, 154, 232, 277, 339
Tinder 266, 274, 374
tinsellik 180, 181, 182
  ayrıca *bkz.* din
Today 138
Today's Lifestyle 265
Tomlinson, Louis 292
toplumsal beceriler 133, 134
toplumsal red 131
toplumsal sorunlar ve siyasi katılım 232, 233, 234, 235, 236, 237, 362, 363, 367
trans bireyler 173, 296, 303, 304
  ayrıca *bkz.* LGBT (lezbiyen, gey, biseksüel ve trans) sorunları
travma, sözcük kullanımı 391
Trump, Donald 217, 234, 335, 336, 337, 340, 344, 346, 360, 367
Tuffile, Fred 247
Tumblr 146
Twain, Mark 210
Twenty One Pilots 158
Twitter 87, 102, 103

U

Ulusal Suç Mağdurları Araştırması (USMA) 204
Ulusal Uyuşturucu Kullanımı ve Sağlık Araştırması 152, 153
UnChristian (Kinnaman) 191
USA Today 28, 338
uyku 61, 84, 159, 160, 161, 162, 163
  depresyon ve 162, 163
  eksikliğinin sonuçları 162
  telefonlar ve 81, 82, 162, 163, 376, 379
uyuşturucu 67, 68, 200, 348
  esrar, *bkz.* esrar

Ü

üniversite, üniversite öğrencileri, 58, 62, 78, 96, 100, 384, 391, 393, 394
  akıl sağlığı sorunları ve 147, 148, 149, 164, 387
  ara yıl, üniversite ile lise arasında 387
  cinsiyet ayrımcılığı ve 254, 255
  çalışma ve 250
  -e yönelik tutumlar 228, 230, 231, 232
  güvenli alanlar ve 78, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 322
  harçlar 246, 252, 356, 386, 396
  ırk ve 318, 321, 322, 334
  içki kullanımı ve 65, 66, 387
  ifade kısıtlamaları ve 322, 323, 324, 325, 327

ilişkiler ve 266
öğrenim kredisi 247
siyaset ve 345, 346
ücretsiz olması 355, 356
yetkililere başvurma ve 214, 215, 216, 217, 218, 219

V

Vanity Fair 266, 275, 306
VanLandingham, Hannah 209
veriler 29, 30, 31, 32
videolar 102, 103, 104, 105

W

Wade, Lisa 275, 277, 281, 282
Wall Street Journal 167, 248
Walman, Rachel 371
Ward, Seth 356
Washington Post 71, 89, 274, 276, 338, 378
We Are Generation Z (Pandit) 398
Whitlock, Janis 146
Williams, Jess 71
Wilmore, Larry, 217

Y

yalnızlık 119, 120, 121, 125, 138, 139, 140, 141, 146, 152, 158, 373, 385
yardım kuruluşları 232, 234
yaşam memnuniyeti 137
yaşam standartları 258, 259
yaşam stratejisi, hızlı ve yavaş 49, 72, 141
ayrıca *bkz.* gelişim hızı
yaşam tarihi kuramı 49, 53, 72
Yates, Bill 44
yetişkinlik 75, 76, 159
Y Nesli 24, 25, 26, 28, 31, 35, 38, 43, 68, 77, 91, 100, 136, 168, 172, 175, 177, 180, 182, 190, 197, 244, 258, 267, 302, 310, 324, 347, 376, 392
bireyselcilik ve 136
cinsellik ve 267, 268, 269, 270, 273, 284, 290
cinsiyet rolleri ve 310
çalışma ve 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 256, 257
din ve 169, 172, 173, 176, 177, 180, 191, 194
evlilik ve aile 286, 287, 288, 289
güvenlik ve 197
ırk ve 312, 320, 321
ilişkiler ve 284, 285, 288
LGBT sorunları ve 296, 297, 298
siyaset ve 338, 339, 342, 356, 357, 364, 368
sosyal etkinlik ve 109, 113
üniversite görüşü 231, 232
You Lost Me: Why Young Christians Are Leaving Church . . . and Rethinking Faith (Kinnaman) 189
YouTube 102, 150
yüz yüze toplumsal etkileşim 24, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 141, 142, 157, 331, 373, 382, 383, 384

Z

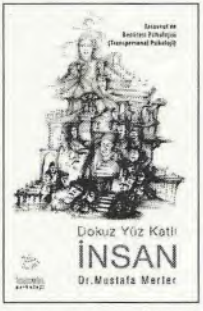
zaman aralığı farkı 38
Zeitz, Josh 208
zorbalık 119, 127, 129, 130, 142, 390

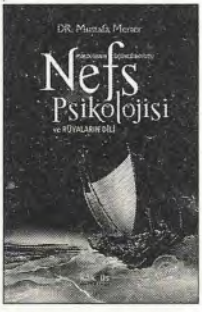
KÜTÜPHANENİZDEKİ
ÖNEMLİ EKSİKLERİ KEŞFEDİN





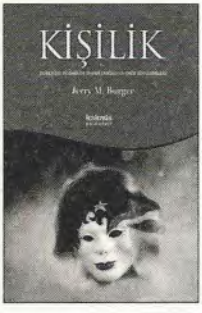


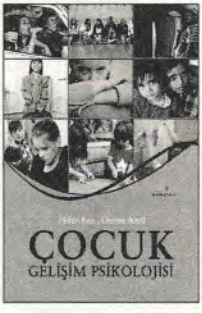


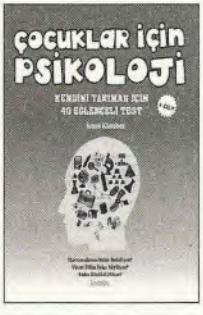


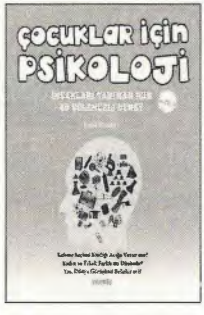


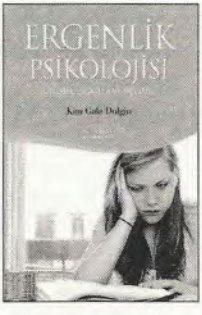












1995 ve takip eden yıllarda dünyaya geldiler. Cep telefonlarıyla büyüdüler, henüz liseye başlamadan Instagram sayfaları vardı. İnternetin olmadığı bir zaman dilimini hatırlamıyorlar bile. Kendilerinden önce gelen nesillerden çok farklılar. Her dört kişiden biri bu nesle mensup. Evet, artık devir, İnternet Nesli'nin devri.

Jean Twenge'nin 11 milyon kişi üzerinde onlarca yıldır yürüttüğü kapsamlı araştırmalar, aydınlatıcı mülakatlar ve derinlemesine analizler; i-Nesli'nin zamanı değerlendirme biçimini, davranış tarzını; din, cinsellik ve siyasete ilişkin şaşırtıcı tutumlarını gözler önüne seriyor.

İşin vahimi, Twenge'nin tabiriyle, bu çocuklar son senelerin en kötü psikolojik krizi ile karşı karşıyalar. 2011'den itibaren kaygı, depresyon ve intihar oranları patlamış durumda. Ve 2011-2012, ABD'de akıllı telefonların yaygınlaşmaya başladığı tarih. Twenge, "Daha önceki araştırmalarımda buna benzer bir durum görmedim," diyor.

Sosyal medya ve mesajlaşma diğer iletişim biçimlerinin ve eğlence tarzlarının yerini alıyor. Özellikle kızlar sosyal medya üzerinden bir fark edilme, beğenilme çabası içindeler, erkeklerse daha ziyade oyunlarla vakit geçiriyorlar.

Ekran zamanı şüphe götürmeyen bir kesinlikle, önceki nesillerle kıyaslanmayacak şekilde insanları hasta ediyor. Twenge "bu süreç artık 'dalga' değil, olsa olsa 'tsunami'dir" diyor.

Jean Twenge bu değerli araştırması ile bizlere sadece bir buzdağının ucunu gösteriyor. Evet, hiç şüphe yok ki insa
en sinsice, küresel çapta yayılma gösteren sal
karşıyayız. İnsanlık bir hayatta kalma mücad

İlk hedefimizin bir "durum tespiti" olması, ya
bütün Türkiye'yi tarayan epidemiyolojik bir y
Ne kadar çabuk teşhis koyup çareler
azaltmış oluruz.

ISBN 978-975-256-634-7
9 789752 566347

KORSANI DEĞİL BENİ OKU

/kak
www.kakn